

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**Kelile ve Dimne'nin Sözvarlığı ve Günümüze Kadarki Süreçte Eserdeki
Kelimelerin Geçirmiş Olduğu Anlam Olayları
(155a – 232b Arası)**

Sefa BUĞDAYCI

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÖZTÜRK

Konya 2021

ÖN SÖZ -TEŞEKKÜR

Dil, zamanla gelişen ve değişen bir yapıdır. Onu konuşan toplumun başından geçen şeylerle şekillenir. Bu süreç içerisinde dilde bir takım değişimler olur. Bu değişimler incelendiğinde onu konuşan toplumun dünyaya bakış açısındaki değişiklikler de görülebilir. Bu sebeple dilin her döneminin söz varlığının hazırlanması ve günümüzle kıyaslanması oldukça önemlidir.

Çalışma giriş, alan yazın, bulgular, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın amacı, önemi ve problem durumundan bahsedilmiştir. Alan yazın kısmında ise Kelile ve Dimne'nin dünya ve Türk edebiyatındaki yerine değinildikten sonra esrin Kul Mesud çevirisi incelenmiştir. Ardından değerler eğitimi değinilmiştir. Yöntem bölümünde araştırmada verilerin nasıl toplandığı ve nasıl analiz edildiğine yer verilmiştir. Metnin transkripsiyonlu şekli, grametikal dizini ve metnin içinde geçen anlam olayları ile kök değerlere yönelik inceleme bulgular başlığındadır. Son bölümde ise çalışmada ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmada her zaman yanımda olan, tecrübesi ve birikimiyle bana yol gösteren daima anlayışlı danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÖZTÜRK'e, her zaman yardıma hazır ve hep desteğini hissettiğim Doç. Dr. Gökhan Ölker'e, metin içindeki Arapça cümlelerin çevirisinde bana yardım eden Sefanur Tanyeri'ne teşekkürlerimi arz ediyorum. Ayrıca eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve desteklerini bir an olsun eksiltmeyen aileme de teşekkür ederim.

Sefa BUĞDAYCI

KONYA- 2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -TEŞEKKÜR.....	İİ
İÇİNDEKİLER	İİİ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU.....	V
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
TRANSKRİPSİYON HARFLERİ	İX
ÖZET	X
ABSTRACT.....	XI
1 GİRİŞ.....	12
1.1 Problem Durumu.....	12
1.2 Araştırmanın Amacı.....	12
1.3 Araştırmanın Önemi.....	12
1.4 Varsayımlar.....	13
1.5 Sınırlılıklar	13
1.6 Tanımlar.....	14
2 ALAN YAZIN.....	15
2. 1. Kelile ve Dimne	15
2. 2. Eserin Kaynağı ve Yazarı Hakkında Bilgiler.....	15
2. 3. Kelile ve Dimne Çevirileri.....	18
2. 3. 1. Tibetçe Çeviri.....	18
2. 3. 2. Farsça Çeviriler	18
2. 3. 3. Süryanî Çeviriler	20
2. 3. 4. Arapça Çeviriler.....	20
2. 3. 5. Türkçe Çeviriler	23
2. 3. 6. Kelile ve Dimne Benzeri Eserler	27
2. 4. KUL MESUD ÇEVİRİSİ	28
2. 4. 1. Eserin Yazıldığı Dönemde Türk Edebiyatı.....	28
2. 4. 2. Eserin Sunulduğu Umur Bey Kimdir?	28
2. 4. 3. Eserin Mütercimi Olan Kul Mesud Kimdir?	29
2. 4. 4. Yazmanın Özellikleri	30
2. 5. ESERİN ŞEKİL VE İÇERİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	32
2. 5. 1. Şekil Açısından	32
2. 5. 2. İçerik Açısından.	34
2. 6. Değerler Eğitimi.....	40
2. 6. 1. Değer Kavramı.....	40
2. 6. 2. Değerler Eğitimi.....	42

2. 6. 3. Masalların Değerler Eğitimindeki Rolü	46
2. 7. Yazılı Türkçenin Tarihi Gelişimi	47
2. 7. 1. Eski Türkçeden Eski Oğuz Türkçesine Kadar	47
2. 7. 2. Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Kadar	48
2. 8. Anlam Değişmesi ve Kelime Ölümü	50
2. 8. 1. Anlam Değişmesi	50
2. 8. 2. Anlam Daralması	51
2. 8. 3. Anlam Genişlemesi	51
2. 8. 4. Anlam İyileşmesi	52
2. 8. 5. Anlam Kötüleşmesi	52
2. 8. 6. Kelime Ölümü	52
3 YÖNTEM	53
3.1 Araştırmanın Modeli	53
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	53
3.3 Verilerin Toplanması	53
3.4 Verilerin Analizi	54
4 BULGULAR	55
4.1. Metin	55
4. 2. Grametikal Dizin	139
4. 3. Metindeki Anlam Olaylarına Yönelik Bulgular	342
4. 4. Metindeki Masalların Kök Değerlere Yönelik Bulguları	381
5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	388
5.1 Tartışma	388
5.2 Sonuç ve Öneri	390
KAYNAKÇA	392
EK-1	399

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Kelile ve Dimne'nin Sözvarlığı ve Günümüze Kadarki Süreçte Eserdeki Kelimelerin Geçirmiş Olduğu Anlam Olayları(155a – 232b Arası) başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **407** sayfalık kısmına ilişkin, 2/08/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%11** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

2/08/2021

Sefa BUĞDAYCI

Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan ÖZTÜRK

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

2/08/2021

Sefa BUĞDAYCI

KISALTMALAR

akt. : aktaran

Ar.: Arapça

a.s.: Aleyhi's-selam

bk.: bakınız

ç. : çeviri

EOT: Eski Oğuz Türkçesi

e. t.: Erişim Tarihi

Far.: Farsça

H.: Hikâye

M.: Miladi

ö.: ölüm

s.: Sayfa

Sans.: Sanskritçe

SL: Süleymaniye Kütüphanesi

TDEÖP: Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

T.: Türkçe

TS: Türkçe Sözlük

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

vb.: ve benzeri

yy.: yüzyıl

TRANSKRİPSİYON HARFLERİ

ا (آ)	a, ā	ض	ḍ / ḏ
ا	e, ı, i, o, ö, u, ü	ط	ṭ
ب	p / b	ظ	ẓ
پ	p	ع	‘
ت	t	غ	ġ
ث	ṯ	ف	f
ج	c / ċ	ق	q
چ	ç	ك	k / g / ŋ
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	ẓ / ḏ	و	v; o, ö, u, ü, ū
ر	r	ه	h; a, e
ز	z	ي	y; ı, i, ī
ژ	j	ة	t
س	s	‘	hemze
ش	ş	او	o, ö, u, ü, ū
ص	ş	اي	ı, i, ī

ÖZET

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Kelile ve Dimne'nin Sözvarlığı ve Günümüze Kadarki Süreçte Eserdeki Kelimelerin Geçirmiş Olduğu Anlam Olayları (155a – 232b Arası)

Sefa BUĞDAYCI

Hint edebiyatı türünü olan Kelile ve Dimne, miladi 300 yılında yazılmasına rağmen etkinliğini ve önemini koruyan nadir kitaplardan biridir. Hükümdarlara öğüt vermek için yazılmış bu eser sadece bir siyasetname kitabı değildir. Verdiği öğütler hükümdarlar için olsa da konuyu işlerken hayvanları sembolik bir şekilde kullanması eserin herkese hitap etmesini sağlar. Ayrıca eserin verdiği öğütlerin çoğu günümüz dünyasında da geçerliliğini korur. Ele aldığımız eser, Kelile ve Dimne'nin edebiyatımızdaki ilk çevirisi olma özelliğini taşır. Bu özelliğinin yanında eski Oğoz Anadolu Türkçesini yansıtan bir eser olması, eserin önemini bir kat daha artırmıştır. Bu araştırmada alan yazım kısmında eserin dünya ve Türk edebiyatındaki yeri incelendikten sonra eserin yazarı ve eserin genel özellikleri verilmiştir. Daha sonra da anlam olaylarına, değerlere ardından da kök değerlere yer verilmiştir. Bulgular kısmında metin transkripsiyonlu şekilde okunmuş ve metnin gramatikal dizini hazırlanmıştır. Böylelikle eserin söz varlığı ortaya çıkarılmış ve kelimelerin hangi anlamlarda ve hangi sıklıkla kullanıldığı listelenmiştir. Tartışma kısmında günümüze gelinceye kadar eserin sözvarlığında meydana gelen değişimler (anlam daralması, anlam genişlemesi, anlam iyileşmesi, anlam kötüleşmesi ve kelime ölümü ortaya koyulmuştur. Metin daha sonra 2018'de belirlenen on kök değer(adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) açısından değerlendirilmiştir. Sonuç ve öneriler kısmında araştırmada elde edilen bulgulara ve bulgular doğrultusunda bazı önerilere yer verilmiştir. Bu araştırmada Eski Oğoz Türkçesine ait bir eserin gramatikal dizini yapılarak Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümlerinde okutulan Dil Bilimi, Türkiye Türkçesi ve Tarihî Türk Şiveleri dersleri için materyal gereksinimi sağlanmıştır. Kök değerler açısından incelenmesi ile de Türk Dili ve Edebiyatı dersi için önemli bir materyal olduğu ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kök değerler, gramatikal dizin, Kelile ve Dimne, Kul Mesud, Anlam olayları, Türk dili ve edebiyatı eğitimi,

ABSTRACT

Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Language and Literature Education Program
Master Thesis

THE VOCABULARY OF KELİLE AND DİMNE AND SEMANTIC EVENTS OF WORDS IN THE WORK UNTİL TODAY (155A TO 232B)

Sefa BUĞDAYCI

Although it was written in C.E 300, Kellie and Diane that is Indian Literature's work were one of the outstanding books which maintain its efficiency and its importance. This work that was written to advise the emperor is not an only politics-book. (siyasetname). Even if the advice were for the emperor, it used emblematically animals while it was discussing the subject. This shows that the work addresses everyone. In addition, the work's most of the advice maintains its effectiveness in today's world. The work that we deal with is the first translation in our literature of Kellie and Diane. Besides, this work represents Old Anatolian Turkish and this becomes it more and more important. After it is analyzed what the work has a place in the World and Turkish Literature in the department writing section on this research, the author and general features of the work are represented. Then, content situation, values, and after that root values are included. In the findings section, the text is read as transcription and it is prepared with grammatical index. Thus, the vocabulary of the work is found out and it is listed what words have meaning and how often they are used. In the discussion section, until today, the variations that occur on the vocabulary of the work (semantic restriction, semantic extension, melioration, pejoration, and death of words) are introduced. Then, the text is evaluated in terms of ten root values (justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, helpfulness) that are stated in 2018. In this research, the material requirement is provided for the lessons - Linguistics, Istanbul Turkish/ Turkey Turkish, and Historical Turkish Accents which are taught in the Department of Turkish Language and Literature by being made an grammatical index of the work that belongs to Old Anatolian Turkish. It is found that it is an important material for Turkish Language and Literature lessons by being analyzed in terms of root values.

Keywords: Root values, Grammatical Index, Kelile and Dimne, Kul Mesud, Content situation, Turkish language and literature education.

BÖLÜM 1

1 GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Araştırmaya kaynaklık eden eser, 14.yy.da Farsçadan Türkçeye çevrilen edebiyatımızdaki ilk *Kelile ve Dimne* çevirisidir. Ele alınan eser eski Oğoz Türkçesini yansıtan önemli bir ahlak ve siyaset kitabıdır. Yani eser, Eski Oğoz Türkçesi döneminde yazıldığı için dil açısından; ahlak ve siyaset kitabı olduğu için de değerler eğitimi açısından önemlidir. Yapılan literatür taramalarında ele alınan eser Türk dili açısından araştırmaya konu olmamıştır. Yine değerler eğitimi açısından eser içinde yer alan hikâyelerin göz ardı edildiği görülmüştür.

Bu çalışmada; “Eserin gramatikal dizini incelendiğinde hangi anlam olayları olmuştur?” ve “Ele alınan eserin değerler eğitimi açısından yeri ve önemi nedir?” sorularının cevapları aranmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amaçları, bir materyal olarak *Kelile ve Dimne*’nin değerler eğitimindeki faydalarının ortaya konması, eserin söz varlığının ortaya çıkarılması ve günümüze gelinceye kadar eserin söz varlığında meydana gelen değişimlerin gösterilmesidir.

Ayrıca eserin söz varlığının gramatikal dizin esasına göre ele alınması dil çalışmalarına katkıda bulunacaktır. Böylelikle Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümlerinde okutulan Dil Bilimi, Türkiye Türkçesi ve Tarihî Türk Şiveleri dersleri için materyal gereksinimi sağlanmış olacaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

2018 yılında Talim Terbiye Kurulu müfredat değişikliğine gitmiştir. Önceki müfredatlardan farklı olarak yenilenen müfredatlarda değerler ve değer eğitimi müfredatları ana odağını oluşturmuştur (TTKB, 2018: 7). Eserin kök değerler açısından değerlendirmesi Türk Dili ve Edebiyatı dersi için güncel bir kaynaktır.

Eserin kök değerleri içermesinin yanında eserin kendi özellikleri de eseri Türk Dili ve Edebiyatı dersi için önemli kılar. Eser, Türk Dili ve Edebiyatının özel hedeflerine de hizmet eder.

Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programında dersin özel hedeflerinden biri öğrencilerin “Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamalarıdır (TDEÖP, 2018:12).” Bu özel amacı gerçekleştirmek için Türklerin 14.yy.daki millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerlerini yansıtan bu eser seçilmiştir.

Yine öğrencilerin “Edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımaları (TDEÖP, 2018:12)” istenir. Öğrenciler metni günümüz Türkçesi ile okusalar da öğretmenlerinin yardımı ile eserin orijinal dilini görebilirler. Böylece günümüz Türkiye Türkçesini ve 14.yy.daki Türkçeyi kıyaslama imkânını bulurlar.

Öğrencilerin metindeki değerler ile günümüzde değişen kültür değerlerini ortaya koyma çalışmaları ile “Metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları (TDEÖP, 2018:12)” sağlanabilir.

14.yy.da Kul Mesud tarafından Farsçadan Türkçeye ilk defa çevrilen *Kelile ve Dimne* eski Oğoz Anadolu Türkçesi döneminin ürünüdür. Eserin transkripsiyonlu bir şekilde okunması ve dizininin hazırlanması Eski Oğoz Türkçesi çalışanlar için bir materyaldir.

Yapılan alan yazın incelemelerinde dönemin anlam olaylarını ve söz varlığını inceleyen çalışmalar arasında ele aldığımız eser araştırmalara dâhil edilmemiştir. Eserin dizininin çıkarılması ve anlam olaylarının incelenmesi Türk Dili çalışmaları için önemlidir. *Kelile ve Dimne* hakkında yapılan alan yazın incelemesinde ise eser üzerine yapılmış çalışmaların büyük çoğunluğu edebiyat alanı ile ilgilidir. Bizim çalışmamız ise eserin Türk dili açısından önemini ortaya koyacaktır.

1.4 Varsayımlar

Bu çalışmada eserin ele alınan kısmının tamamının amaca hizmet ettiği varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Gerek dünya gerek de Türk edebiyatında önemli bir yeri olan *Kelile ve Dimne*’nin Türk edebiyatında birden fazla çevirisi yapılmıştır. Bu çalışma eserin

edebiyatımızdaki ilk çevirisi ile sınırlıdır. Ele alınan yazma nüsha Süleymaniye Kütüphanesi Laleli bölümünde 1897 numarayla kayıtlıdır. Eser toplam 234 yapraktır. Ancak eserin hacmi yüksek lisans seviyesine fazla olmasından eserin sadece 77 yaprağı (155a- 232b) çalışmanın konusu olmuştur.

Çalışmada eski Oğuz Türkçesinden günümüze gelinceye kadar eserin söz varlığında meydana gelen değişimler incelenmiştir.

1.6 Tanımlar

Anlam: Kelimenin tek başına veya söz içindeki öteki öğeler ile bağlantılı olarak zihinde yarattığı kavramlardan her biri (Korkmaz, 1992: 19).

Kavram: Dünyadaki nesnelerin, durumların, hareketlerin ve tasavvurların dildeki ifadesidir. Kavram değeri aynı dili konuşanlar için hemen hemen aynıdır (Korkmaz, 1992: 153).

Anlam Daralması: Kelimenin kavram ve anlam alanında görülen daralma. Kelimenin eskiden karşıladığı anlamların birini ya da bazılarını yitirmesi, genel anlamdan özel bir anlama geçişi (Korkmaz, 1992: 9; Aksan, 2015: 213)

Anlam Genişlemesi: Kelimenin zamanla kavram ve anlam alanını genişletmesi, kavram alanını genişleterek dar anlamdan geniş anlama yayılması (Korkmaz, 1992: 10, Aksan, 2015: 215, Vardar, 2007: 21).

Anlam İyileşmesi: Kelimenin zamanla ilk anlamından görece daha iyi bir anlam kazanmasıdır (Korkmaz, 1992: 9 Aksan, 2015: 215).

Anlam Kötüleşmesi: Kelimenin zamanla ilk anlamından görece daha kötü bir anlam kazanmasıdır (Korkmaz, 1992: 9 Aksan, 2015: 215).

Kelime Ölümü: Bir kelimenin zamanla çeşitli etkenlerle unutulması (Aksan, 2015: 22).

BÖLÜM 2

2 ALAN YAZIN

2. 1. Kelile ve Dimne

Hint edebiyatından çıkan *Kelile ve Dimne*, miladi 300 yılında yazılmasına rağmen etkisini yazıldığı zamandan günümüze kadar süren nadir kitaplardan biridir. Hükümdara ahlaki ve siyasî öğütler vermek amacı ile yazılmış “*bir politika ve devlet idaresi kitabıdır. Eseri tertipleyen bu konudaki fikirlerini masallar içinde sunmuştur*” (Çağdaş, 1962: 6).’’

Eski dönemlerden bu yana süre gelen insan özelliklerinin hayvanlara aktarılması geleneği, Hinduizm ve Budizm ile ortaya çıkan ölen kişinin ruhunun tekrar bir hayvan bedeninde ortaya çıkacağı inancı ile yaygınlık kazanmıştır. Bu geleneklerle yetişen yazarlar, eserlerinde hayvanlara sık sık yer vermiş ve zamanla onlar üzerinden eğitici mesajlar vermiştir. Bu gelenekle yetiştiğini bildiğimiz eser sahibi de bu geleneği sürdürmüştür; vermek istediği öğütleri hayvanlar üzerinden anlatarak asıl manayı saklamak istemiş böylelikle hem eğlence kitabı hem de hikmet kitabı ortaya çıkarmıştır (Çağdaş, 1962: 9).

Eserin adı hikâye kahramanlarından olan iki çakaldan yani *Karataka* ve *Damanaka*’dan gelmektedir. Eser zamanla hem kendi dilinden hem de çevrildiği dillerden birçok dile çevrilmiştir. Bu çeviriler ile hem içerik olarak hem de hacim olarak birçok değişim geçirmiş ve önemli yazarları etkilemiştir. Hem Doğu milletlerinde hem de Batı milletlerinde sevilerek okunmuştur. Bugün de hâlâ sevilerek okunan ve üzerinde araştırmalar yapılan *Kelile ve Dimne*, 54’den fazla dile çevrilerek 200’ü aşkın versiyona ulaşır (Çağdaş, 1962: 10).

2. 2. Eserin Kaynağı ve Yazarı Hakkında Bilgiler

Yukarıda da değinildiği gibi ahlaki ve siyasî öğütler vermek amacı ile yazılan *Kelile ve Dimne*’nin Sanskritçedeki orijinal şekli; hikâyedeki iki çakalın adı olan *Karataka Damanaka*’dan gelir. Eser, Pehlevîce çevrisinde *Kelileg Demneg*, Çince

çevirisinde *Avanadas* ve Arapça çevirisinde *Kelile ve Dimne* şeklini alır. Batı’da da genellikle Bidpay Hikâyeleri olarak geçer.

Bugün *Kelile ve Dimne* olarak adlandırdığımız eserin en eski şekli Hertel’in bulduğu *Tantrākhyāyika* olarak kabul edilir. Bu eser Sanskritçe olup Vişnu mezhebinden adını bilmediğimiz bir Brahman tarafından muhtemelen miladi 300 yılına doğru, Hertel’e göre Keşmir’de kaleme alınmıştır. Ancak Brockelmann, Berriedale Kelth’e atıf yaparak eserin tarihini daha eskiye götürür (Brockelmann, 1977: 552).

Pançatantra bu asıl eserin bir varyantıdır. Eser bir girişten ve her biri tantra - insanın zekâsını kullanacağı hâl- adı verilen beş ana hikâyeden oluşmaktadır (Brockelmann, 1977: 552).

1. Arslan ile Öküz,
2. Tahtalı Güvercin ile Arkadaşları,
3. Baykuşlar ve Kargalar,
4. Maymun ile Timsah,
5. Brahman ile Firavun Faresi.

Çerçeve hikâye tekniği ile yazılan eserde hikâyeler birbirine bağlanarak ilerlenir. Hikâyeler genellikle düz yazı şeklinde olsa da tek düzeliği kırmak için şiirlerden de yararlanılmıştır. Birçok atasözünü de bünyesinde barındırır. Eser, girişinden anlaşıldığı kadarıyla Vişnuşerman adında Brahman bir rahip tarafından bir hükümdarın üç oğlunu eğitmek için yazılmıştır ve eserinin değerini şöyle anlatmaktadır:

Sakalārthashâtrasâram cagati samâlokya vishnuşarmedam

Tantraih pencabhir etaç çakâra sumanoharam ahâstram (Giriş Hikâyesi)

“Vishnuşarman (adındaki) bilgin bütün dünyada mevcut kitapların içinde taşıdıkları güzel ve değerli sözlerin özünü bu beş kitapta toplanmıştır.”

Yo traitat pathati prâyo nîtişhâstram şrinoti vâ na

Parâbhavam âpnoti sa şakrad api karhiçit (Giriş Hikâyesi)

“Bu hayat dersi veren kitabı okuyarak veya hikâyeciden dinleyerek öğrenen kimsenin düşmanı (Tanrı) İndra bile olsa sırtı yere gelmez” (Çağdaş,1992: 69)

Hintli bir hükümdara hem ahlaki hem de siyasî öğüt vermek için yazılan bu eser “*zamanla bir halk kitabı olur ve sayısız değişik şekilleri meydana gelir* (Brockelmann, 1977: 552).” Ele aldığımız bu eser, aslı Sanskritçe olan metne Hintçe, Arapça ve Farsça çevirilerinden yeni bölümler eklenmiş ve zamanla bugünkü *Kelile ve Dimne*’ye dönüşmüştür.

Eserin yazarı olarak Beydaba adlı bir Brahman-filozof tespit edilmiştir. Eserin adı gibi yazarın adı da çevrildiği dile göre değişime uğramıştır. Arapça çevrilerinde Bidba ve Bidbah, Pehlevîceden çevrilen Süryanî çevrisinde Biddog ve Bidvog adı verilmiştir. Benfey, bu ismin menşeinin Sanskrit dilindeki Vidyapati olduğunu söyler ki bu da “ilim sahibi” demektir(Wensinck, 1979:602). Eserin yazarı hakkındaki daha geniş bilgiyi —efsanevî olsa da- Arapça tercümesinde, Ali b. Al-Şâh al-Fârisî’nin yazdığı zeylde bulabiliyoruz. Bu mukaddimede hem yazar adına hem de eserin nasıl bir ortamda ve ne amaçla yazıldığını görüyoruz. Girişteki anlatılan hikâyeye kısaca şöyledir:

İskender, Fars hükümdarlarını yendikten sonra Çin ülkesine giderken Hint hükümdarına da diz çöktürmek ister. O sırada Hint devletin başında Fur adında güçlü bir hükümdar vardır. İskender’in isteklerinden haberdar olan Fur, savaş hazırlıklarına başlar ve İskender’in daha önce karşılaşmadığı, içinde fillerin de bulunduğu bir ordu hazırlar. İskender’in safında bulunan bilginler sayesinde savaş kazanılır. İskender oradan ayrılırken yerine güvendiği bir kişiyi bırakır. Ancak halk kısa sürede o kişiye itaat etmekten cayar ve eski hükümdar oğullarından olan Debşelim’i hükümdar olarak seçer.

Debşelim işleri ilerletip savaşlar kazanır ve kendini beğenerek halkını küçük görmeye başlar. Bu durum bir mühlet böyle devam eder. Beydeba adındaki Brahman bir filozof işlerin böyle devam etmeyeceğini anlar. Debşelim’e -talebelerinin karşı çıkmalarına rağmen- öğüt vermek için saraya gider. Hükümdara yanlış yaptığını anlatır ve kendine çeki düzen vermesi gerektiğini öğütler. Debşelim buna çok kızarak Beydeba’yı zindana attırır. Aradan bir vakit geçtikten sonra Debşelim Beydeba’yı hatırlar, onu zindandan çıkartarak o günkü söylediklerinde haklı olduğunu itiraf eder. Beydeba’nın herkesin anlayabileceği ama içinde derin manaların olduğu bir kitap yazmasını ister. İşte bir yıl sonunda Beydeba bu *Kelile ve Dimne* adlı eseri bitirir. Eseri çok beğenen Debşelim halkı eseri dinlemeye davet eder. Eser, halkın önünde bizzat

Beydeba tarafından okunur. Beydeba'ya türlü türlü hediyeler verilse de kabul etmez. Ancak eserin hazineye dâhil edilerek Perslerden saklanması ister.

Kelile ve Dimne'nin yazarı hakkında Sultan Murâd Hüdâvendigâr zamanında yaşamış olan Şeyh Küşterî, “Şeceretü'l-Beşer” adlı eserinde birtakım bilgiler verir. Yazar, *Kelile ve Dimne*'nin yazarının I.yy.da Bakü'de doğmuş ancak sonra Hindistan'a gitmiş Ketku isminde bir Türk bilgini olduğunu söyler. Eserde bulunan yazar hakkındaki bilgiler şöyledir: “Ketke b. Huret, Bakü'de doğdu. İsa'nın doğumundan seksen bir yıl sonradır. Musiki biliminin mucidi olup Bafer devrinde yazdığı kitap bu fende emsalsizliğini ispat eder. *Kelile ve Dimne* adlı meşhur eser bunudur (Doğrul, 1985: 4).”

2. 3. Kelile ve Dimne Çevirileri

2. 3. 1. Tibetçe Çeviri

En eski çeviri budur. Araştırmacılar bu çevirinin cüzî bir bölümüne ulaşabilmiştir. Anton Şefner, bulunan parçaların *Kelile ve Dimne*'ye benzediğini fark etmiştir (Aykut, 2003: 7).

2. 3. 2. Farsça Çeviriler

Pançatantra ilk defa Pehlevî diline çevrilmiştir. Kitabın methini duyan Sasani hükümdarı Hüsrev Anuşirvan, *Pançatantra*'yı tercüme ettirmek ister. Bunun için kendi hekimi olan ve ilmine de güvendiği Bürzûye'yi görevlendirerek Hindistan'a gönderir. Bürzûye edindiği dostluk yardımıyla itinayla saklanan kitabı bulur ve bu eseri Sanskritçeden Pehlevî diline çevirir. Bu çevirisini diğer Hint kaynaklarına da ulaşarak genişletir. *Pançatantra* beş hikâyeden oluşsa da bu çevri *Mahabarata*'nın 12. kitabından alınan üç hikâyeyi de kapsar. Eser böylelikle ilk defa Hindistan'ın dışına çıkarak *Pançatantra*'dan *Kelile ve Dimne*'ye dönüşmeye başlar. Ne yazık ki eser dünümüze kadar ulaşamamıştır (Brockelmann 1977: 552-553; Karaismailoğlu 2002: 210; Kalyon 2004: 231-232).

Kelile ve Dimne, Bürzûye'nin çevirisinden sonraki yıllarda manzum ve mensur olmak üzere çeşitli çeviriler de yapılmıştır.

Şehname'ye göre eserin Farsçaya ilk çevirisi Nasr b. Ahmed'in isteği ile Ebu'l-Fazl Muhammed Bel'amî tarafından İbnü'l-Mukaffa'nın çevirisi dikkate alınarak yapılmıştır. Bel'amî'nin eseri ise büyük Fars şairlerinden olan Rudekî tarafından mesnevi tarzında nazma çekilmiştir. Ancak bu eserin ne yazık ki çok az kısmı günümüze ulaşmıştır (Brockelmann 1977: 554; Toska 1989: 15; Kalyon 2004: 232).

Kelile ve Dimne yine Nizûmu'd-dîn Ebu'l-Me'âlî Nasrullah b. Muhammed b. Abdülhamid (Nasrullâh-ı Şîrâzî) tarafından 1144 yılında Farsçaya çevrilmiştir. Bu çeviri İbnü'l-Mukaffa'nın çeviri eserini Farsçaya aktarması şeklindedir. Mensur şekilde kaleme alınan eser, Gazne hükümdarı Behram Şah'a sunulmuştur (Brockelmann 1977: 554; Toska 1989: 16; Kalyon 2004: 232).

Nasrullâh-ı Şîrâzî'nin bu eseri Mevlana'nın çağdaşı Ahmed b. Mahmud et-Tûsî-i Kânî tarafından Konya da nazma çekilmiştir ve İzzeddin Keykavus'a sunulmuştur (Brockelmann 1977: 555; Toska 1989: 16; Kalyon 2004: 232).

Eser ayrıca Hüseyin Baykara'nın veziri Ali Şîr Nevaî'nin saray vaizi olan Hüseyin Vâiz-i Kâşîfi tarafından Nasrullah'ın tercüme eseri ıslah edilmiştir. Kâşîfi, Nasrullah'ın üslubunu çok ağdalı ve anlaşılmaz olduğunu ifade eder. Kendisinin de bu eser daha anlaşılır kıldığını ifade eder Ancak eseri Nasrullah'tan daha ağdalı ve daha süslü bir hale çevirir. Böyle olmasına rağmen eser, dönemin edebiyat zevkini yansıttığı için İran ve Hindistan'da büyük beğeni kazanır. Daha sonra İngiltere'de basılır, hatta Hint-İngiliz memurlarının Farsça imtihanları için örnek metin olarak kullanılır! Eser daha sonra değişik Hint lehçelerine, Gürcüceye ve Avrupa'nın belli başlı tüm dillerine çevrildi. Kâşîfi, değişiklik yaparak İbnü'l-Mukaffa'nın çevirisinde bulunan dört mukaddime yerine yeni bir mukaddime koymuştur. Esere Baykara'nın veziri Ahmed Süheylî'nin adına ithafen *Envâr-ı Süheylî* adı verilmiştir. Bu eser, Ali Çelebi tarafından *Hümayun-name* adıyla Türkçeye çevrilmiştir (Brockelmann, 1977:555).

Envâr-ı Süheylî'nin süslü üslûbunu beğenmeyen Hindistan hükümdarı Ekber, veziri Ebu'l-Fadl'ı eseri ıslah edip yeniden yazma işiyle görevlendirir. Ebu'l-Fadl *lyâr-ı Dâniş* adını taşıyan eseri 1578 yılında tamamlanmıştır (Brockelmann, 1977:555).

2. 3. 3. Süryanî Çeviriler

Bürzûye'nin Pehlevî diline çevirisi günümüze kadar ulaşmasa da Burzoe'nin çevirisinden yararlanarak yazılmış Süryanî metin günümüze kadar ulaşmıştır. Bu çeviri aşağı yukarı miladi 570 yıllarında Bûd tarafından Süryanî diline çevrilmiştir. Süryanî alfabesi ile çevrilen bu metin *Kalilag-Dimnag* adını alır. Tek nüsha olan yazma ilk olarak Mardin'de bir manastırda sonra da Musul patriğinin kütüphanesinde saklanmıştır. Burada el yazması ile kopyalanarak çoğaltılmıştır (Kalyon 2004: 232-233). Avrupalı araştırmacılar tarafından Paris'e getirilir. Paris'te Mgr. Graffin'in eline geçer. Burada Theodor Benfey'in bir giriş yazısı ve Bickell'in metin ve Almancaya çevirisiyle 1876 yılında eser ilk defa neşredilmiştir (Brockelmann 1977: 553; Toska 1989: 9-10; Kalyon 2004: 232-233; Bülbül 2017: 30-31).

Kelile ve Dimne daha sonraki zamanlarda Süryanî bir papaz tarafından İbnü'l-Mukaffa'nın çevirisi esas alınarak ikinci defa Süryanî diline çevrilmiştir. Bu çeviriyi de William Wright Batı dünyasına tanıtmıştır (Brockelmann 1977: 554; Toska 1989: 15; Kalyon 2004: 233; Bülbül 2017: 31).

2. 3. 4. Arapça Çeviriler

2. 3. 4. 1. Mensur Çeviriler

Miladî 570 yılında yapılan Süryanî çevirisinden aşağı yukarı iki asır sonra İbnü'l-Mukaffa, Bürzûye'nin Pehlevî dilindeki tercümesini Arapçaya aktarmıştır. Süyanî çevirinin orijinal metne daha yakın olduğu görürüz. Çünkü İbnü'l-Mukaffa esere diğer çevirilerde yer almayan eklemeler katmıştır. İbnü'l-Mukaffa "Dimne'nin Yargılanması" hakkındaki bölümü eklediği açıktır. Bu bölümün İbnü'l-Mukaffa tarafından eklendiğini Süryanî metnin *Pançatantra* ile aynı bitmesinden anlaşılabilir. "Dimne'nin Yargılanması" bölümü ile İbnü'l-Mukaffa, kötülüğün insanın yanına kâr kalmaması gerektiğini ve adalet duygusunu vurgulamıştır. Ayrıca "Zahid ile Misafir" bölümünü de muhtemelen İbnü'l-Mukaffa eklemiştir. Bu Arapça çeviride bulunan "Fareler Kralı" hikâyesi ise pek rağbet bulmamıştır. Keith Falconer; bu hikâyenin sadece eski Süryanîce çevirisinde, Symeon Seth'in Arapçadan yaptığı Yunanca çevirisinde ve bu Yunanca çevirinin eski İtalyanca çevirisinde bulunduğunu söylemektedir (Brockelmann 1977: 553; Toska 1989: 10-11).

De Sacy'nin Arapça bir yazmada bulduğu “Balıkçıl Kuşu ile Ördek” hikâyesi başka kaynaklardan eklenmiş olmalıdır. Yazmada bulunan bir notta bu hikâyenin, eserin aslında bulunmadığı söylenmektedir. Bu hikâye gibi “Güvercin, Tilki ve Balıkçıl” hikâyesi de İbranîce versiyonunun İspanyolca çevirisinin sonunda ve Raimund'un çevirisinde mevcuttur. Bunların dışında ne daha sonraki Süryanîce çevirisinde ne Symeon Seth'in Yunancaya çevirisinde ne de Nasrullah'ın Farsça çevirisinde bulunur. Bu hikâyelere Kul Mesud çevirisinde de rastlanmaz. De Sacy'nin bir yazmada bulduğu “Balıkçıl Kuşu ile Ördek” ile “Güvercin, Tilki, Balıkçıl” hikâyeleri daha sonra eklenmiş olmalıdır. De Sacy'nin çevirisinde ayrıca İbnü'l-Mukaffa'nın mukaddimesinden önce Bahnud b. Sahvân veya Alî b. Şah-al Farisî'nin mukaddimesi vardır (Toska, 1989: 12).

Bu çeviri, Arap edebiyatına fabl türünü tanıtmaya açısından ve *Kelile ve Dimne*'yi dünya dillerine çevrilmesinde kaynaklık etmesi açısından oldukça önemlidir. Tibetçe ve Pehlevî çevirisi dışındaki günümüze ulaşan *Kelile ve Dimne* eserlerinin neredeyse hepsi İbnü'l-Mukaffa'nın çevirisine dayanmaktadır. Bu çeviri eser ile *Kelile ve Dimne*, hem Doğuya hem de Batıya tanıtılmıştır. Eser, bu çeviri ile Yunanca, Farsça, İbranîce, Latince, İspanyolca, İtalyanca, Slavca, Türkçe, Almanca, İngilizce, Danca, Flemenkçe ve Fransızcaya geçmiştir (Kalyon 2004: 235).

İbnü'l-Mukaffa'nın bu çevirisi, 1816 yılında Paris'te *Calila et Dimna ou Fables de Bidpai* adıyla Silvestre de Sacy tarafından neşredilmiştir. Ancak bu eser güvenilir bir kaynaktan yararlanmaktan ziyade birçok kaynaktan ve ikincil yazmalardan meydana geldiği için Nöldeke ve Falconer bu çalışmayı yetersiz bulmuştur (Toska, 1989: 12).

Sacy'nin çalışmalarının dışındaki çalışmalar;

1. Guidi, *Studi sul testo arabo del libro di Calila e Dimna* adıyla farklı Arapça yazmaları inceleyerek Sacy'in metninde bulunan eksiklikleri gidermiştir.
2. Nöldeke'nin *Die Erzählung vom Maeusekönig und seinen Ministern* adıyla neşrettiği eser, Süryanî metine ve Paris'te bulunan hikâyelere dayanmaktadır. Ayrıca eseri Almancaya da çevirmiştir.

3. A.N. Tabbara, *Kelile ve Dimne*'nin Şam'da bulunan eski bir yazmadan istinsah edilen nüshasını 1904 yılında Beyrut'ta yayınlamıştır.

4. Knatchbul *Kalila and Dimna or the fables of Bidpai* adlı çalışması ile *Kelile ve Dimne*'yi İngilizceye çevirmiştir.

5. Holmboe ve Wolff ise eseri Almancaya çevirmiştir.

Holmboe: *Calila und Dimna, eine Reihe moralischer und politischer Fabeln des Philosophen Bidpai, Arabischen Ubersetzt von Holmboe*

Wolff: *Das Buch des Weisen in lust-und lehrreichen Erzählur des indischen Philosophen Bidpai*

6. L. Cheikho Lübnan'da Deyr al-Şîr Manastırı'nda bulduğu 1339 tarihli bir yazma nüshayı esas alarak *Lu Version Arabe de Kalilah et Dimnah d'apres le plus ancien manuscrit Arabedate* adıyla 1905 yılında Beyrut'ta yayınlamıştır.

7. Halil Yazıcı, Salim İbrahim Sadr, Abdülvahhab Azzam, Mustafa Lütfi el Menfelutî diğer çalışma yapan kişilerdir (Brockelmann 1977: 553; Toska, 1989: 12).

Tüm bu çalışmalar neticesinde İbnü'l-Mukaffa esere altı farklı bölüm eklemiştir; “İbnü'l-Mukaffa'nın mukaddimesi” “Dimne'nin Yargılanması” “Zahit ve Misafir” “Balıkçıl ve Ördek” “Güvercin, Tilki ve Balıkçıl” İbnü'l-Mukaffa'nın dışında da *Kelile ve Dimne*'ye ilaveler yapılmıştır. Bunlar; Borzoe'nin serüveni, Pehlevî çevirisinden diğerleri ise diğer Hint kaynaklarından alınmıştır (Toska, 1989: 13).

De Sacy, çalışmasında 18 hikâye tespit eder. Daha sonra bu çalışmaya bazı yazmalarda bulunan üç hikâye de eklenerek 21 hikâyeye çıkar. Bu hikâyelerin on iki tanesi Hink Kökenli, beş tanesi İran ve altı tanesi de Arap kökenlidir (Orak ve Berköz: Toska, 1991: 56).

Kelile ve Dimne'de yer alan hikâyeler, girişteki ve ara hikâyelerle birlikte, Abdullah İbnü'l-Mukaffa telif-tercümesinde altmış sekiz (on ikisi mukaddimelerde), Nasrullah'ınkinde altmış (beşi mukaddimelerde) ve Kâşifi'ninkinde yüz sekiz (beşi mukaddimelerde) hikâyenin olduğu görülür (Karaismailoğlu 2002: 211).

2. 3. 4. 2. Manzum Çeviriler

İbnü'l-Mukaffa'nın çeviri eserine bağlı kalınarak üç tane de manzum çeviriler yapılmıştır:

Ebân el-Lâhikî tarafından yapılan manzum çeviri, İbnü'l-Hebbâriyye'nin, *Netâicü'l-fitne fî nazmi Kalila va Dimna* adlı manzum eseri ve Abdülmü'min b. el-Hasen b. el-Hüseyn as-Sâgânî 'nin *Dürrü'l-hikem fî emsâli'l-Hünûd ve'l-Acem* adlı eseri (Brockelmann 1977: 554; Toska 1989: 15; Karaismailoğlu 2002: 210; Kalyon 2004: 236; Bülbül 2017: 33).

Eser; Yunanca, İbranice, Latince İspanyolca, İngilizce, Moğolca, Habeşçe ve Eski Malay dilleri gibi birçok dillere de çevrilmiştir.

2. 3. 5. Türkçe Çeviriler

Kelile ve Dimne, Türk edebiyatına girmesi ile sevilerek ve neredeyse her yüzyıl dönemin zevkine göre çevrilmiştir. Bu çevirileri Toska dört ana başlıkta sınıflandırmıştır:

- Doğu Türkçesindeki çeviriler,
- *Kelile ve Dimne*'nin Anadolu sahasındaki çevirileri,
- *Kelile ve Dimne*'nin Anadolu sahasındaki daha sonraki çevirileri,
- Benzerleri(Toska 1989: 18).

2. 3. 5. 1. Doğu Türkçesindeki Çeviriler

Kelile ve Dimne'nin Doğu Türkçesine yapılan çevirileri iki kola ayrılmaktadır. Birinci kol Arapça çeviriye ikinci kol ise Farsça çevirilere dayanmaktadır. Farsça çeviriler ise Nasrullah çevirisine dayananlar ve Kâşifî' çevirisine dayananlar olmak üzere ikiye ayrılır.

Kelile ve Dimne'nin ilk Doğu Türkçesi çevrisi İftihâruddin Muhammed Bekrî el-Kazvinî tarafından Mengü Kağan'a sunulmuştur. Eserin sunulduğu hükümdarın yaşadığı yüzyıla bakılarak eserin 13.yy.da yazıldığı anlaşılır. Kul Mesud'un çevrisinin 14.yy.da yazıldığını düşünürsek eser Anadolu sahasındaki ilk çeviriden 100 yıl öncedir.

Hangi kaynak çeviriden yapıldığı bilinmeyen eser, ne yazık ki şu an elimizde yoktur (Çimen, 2015: 240-241).

Diğer bir Doğu Türkçesi tercümesi ise Figanî'nin yaptığı tercümedir. Bu eser 16.yy.da kaleme alınmış ve Ubeydullah Han'a sunulmuştur (Çimen 2015a: 241).

Molla Muhammed Timur, 1718-1719 yılında *Âsârü'l -İmâmiye* adıyla bir başka çeviri daha yapar. Bu çeviri eser Kaşifi'nin *Envâr-ı Süheylî*'sine dayanmaktadır. Eserin günümüze ulaşan altı nüshası bulunmaktadır. Bunlardan biri Hollanda'da diğerleri ise Özbekistan'dadır (Çimen 2015a: 241).

Diğer bir çeviri; İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Katanov Koleksiyonu bulunan ve Taşkent-Fergana'da istinsah edilen eser, Hicri 1300-15/1892 yıllarına dayanmaktadır (Çimen, 2015: 256).

Başka bir çeviri de Molla Muhammed Niyaz el-Harezmî tarafından 1253/1838 yılında yazılmıştır. Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Garkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü P 1238 numarada kayıtlı olan eser, Kaşifi'nin *Envâr-ı Süheylî*'sine dayanmaktadır (Çimen 2015a: 256).

Kelile ve Dimne'nin Doğu Türkçesine yapılmış iki tercümesi daha vardır. Mütercimi belli olmayan bu tercümeler, Özbekistan Fenler Akademisi Ebu Rayhan Birunî Garkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Bölümü P 11614 ve P 1236 numaralarda kayıtlıdır. P 11614 numaralı eser Kaşifi'nin *Envâr-ı Süheylî*'sine dayandığı düşünüldür. Eserin müstensihi belirtilmeden 1302/1886'da istinsah edildiğine yer verilir. P 1236 ise 1318/1902 yılında istinsah edilmiştir (Çimen 2015a: 256).

Muhammed Musa Bay Beççe'nin teşvikiyle Fazlullah bin İsa Taşkendi tarafından *Envâr-ı Süheylî* ve *Hümâyûn-nâme*'ye dayanarak yazılan bir tercüme eser de bulunmaktadır. 1888 yılında taş basma olarak yayımlanmıştır (Brockelmann 1977: 556).

İbnü'l-Mukaffa'nın eserine dayalı da çeviriler yapılmıştır. Bu eser, Abdü'l-allam Fayzhanoglu tarafından Kazan Türkçesine çevrilmiştir. 1889 yılında Kazan'da basılan bu eserin üç baskısı daha yapılmıştır. 1892 yılında yapılan baskı 56 sayfa, 1901 yılında yapılan baskı ise 59 sayfadır. Kazan'da 1889'da basılan ancak mütercimi bilinmeyen 78 sayfalık bir *Kelile ve Dimne* çevirisi daha bulunmaktadır (Brockelmann 1977: 556).

İbnü'l-Mukaffa'nın eseri, iki defa Nasrullah'ın tercümesinden Doğu Türkçesine çevrilmiştir. Doğu Türkçesi ile kaleme alınan bu nüshalar Dresden ve Münih'te bulunmaktadır. Dresden Kütüphanesi el yazmaları kataloğunu hazırlayan Flescher, 1781' de Doğu Türkçesinde yazılan eserin hangi çevriden kaynaklandığını kesin olarak bilinmediğini söyler (Flescher 1831: 19-20). Aumer ise Doğu Türkçesi ile yazılan eserin başını eksik olduğunu ve ilk kısımlarında mesnevi şeklinde yazılmış şiirlerin olduğunu söyler (Aumer, 1875: 54).

2. 3. 5. 2. *Kelile ve Dimne'nin Anadolu Sahasındaki Çevirileri*

Kelile ve Dimne'nin Anadolu sahasındaki ilk çevirisi Kul Mesud'a dayanmaktadır. Kel Mesud, Aydınoglu Umur Bey'in emri ile Nasrullah'ın Farsça çevirisini Türkçeye çevirmiştir. Brockelmann bu eseri Bodlein'in bulduğunu belirtir (Brockelmann 1977: 555). Bu eser daha sonra adı bilinmeyen bir şair tarafından manzum hale getirilmiştir ve I. Murat'a sunulmuştur, Gotha yazması olarak da bilinir. İlk başta hangi mensur eserden nazma çekildiği kesin olarak bilinmiyordu. Hermann Ethe bu manzum esere Bodlein kitaplığındaki katalog çalışmalarında rastladığını Marsh 180 numaralı mensur esere dayandığını anlar ve bunu 6. Müsteşrikler Kongresinde tanıtır (Toska 1989: 19-20). Brockelmann ise Gotha'daki manzum tercümenin Kul Mesud tercümesine dayandığını ve yazarının meçhul olduğunu belirtir (Brockelmann 1977: 555).

Anadolu sahasındaki diğer bir *Kelile ve Dimne* çevirisi ise 16.yy.a aittir. Bodlein kütüphanesinde Marsh 61 numarası ile kayıtlı olan eser mütercimi bilinmeyen bir çeviridir. Flemmnig kataloğunda Ms. or. quart 1747 numarasıyla kayıtlı yazmanın da aynı eserin farklı bir nüshası olduğu iddia edilmiştir (Toska 1989: 21-24).

Toska, Türk Dil Kurumu Kütüphanesinde YZ A 26 numaralı *Kelile ve Dimne* çevirisinden bahseder. Ancak bu çevirinin başı ve sonu eksik olduğu için eserin hangi kaynağa dayandığı belli değildir (Toska 1989: 26).

2. 3. 5. 3. *Kelile ve Dimne'nin Anadolu Sahasındaki Daha Sonraki Çevirileri*

Tuncay Bülbül'e göre Alâaddîn Alî Çelebi'nin *Hümâyûn-nâme* adlı eseri *Kelile ve Dimne'nin* Anadolu sahasındaki son çevirisidir (Bülbül, 2017: 18). Kaşifi'nin Arapçadan Farsçaya çevirdiği *Envâr-ı Süheylî*'ye dayanan bu eser, ise Kanuni'ye

sunulmuş ve Kanunî tarafından beğeniyle karşılanmıştır (Brockhelman 1977: 555; Toska 1989: 33; Kalyon 2004: 237; Bülbül 2017: 35). Bülbül, *Hümâyûn-nâme* ile birlikte bir daha Anadolu sahasında *Kelile ve Dimne* çevirisi yapılmadığını, oluşan eserlerin dönemin zevkine göre *Hümâyûn-nâme*'nin sadeleştirilmesi ya da özetinin çıkarılması olduğunu söyler (Bülbül, 2017: 19). Esere verilen değer Türk yazarlarda olduğu gibi yabancı yazarlarda da görülür. Eser, İspanyolca ve Fransızca başta olmak üzere Almanca, İsveççe, Felemenkçe ve Macarca gibi çeşitli dillere çevrilmiştir (Bülbül, 2017: 19).

Anadolu sahasındaki başka bir çeviri ise Mustafa b. Hüsam tarafından XVI. yüzyılda yapılmıştır. Kaşifi'nin *Envar-ı Süheyli* adlı eserine dayandığı için *Tercüme-i Envar-ı Süheyli* diye adlandırılmıştır (Yapıcı, 2019: 22).

Kâtip Çelebi'nin aktardığına göre eser ilk defa Şeyhülislam Yahya Efendi tarafından 17.yy.da kısaltılmıştır (Balcı, 2007: 1202).

Müftü Molla Yahya Efendi *Hümâyûn-nâme*'nin dilinin ağır olduğunu söyleyerek eserin özetini çıkarmıştır (Bülbül 2017: 19). Bursalı Mehmed Tahir, Alaaddin Ali Çelebi maddesinde Hilalî'nin *Hümâyûn-nâme*'yi manzum hâle getirdiğini ve Şerif İbrahim Mahir Efendi'nin de *Hümâyûn-nâme*'yi sade bir dille tercüme ettiğini söylemiştir. Ancak bu eserler günümüze ulaşmamıştır (1972: 17).

Hümâyûn-nâme, Osmanzade Ta'ib tarafından *Simarü'l-Esmar* ya da *Zübdetü'l-Ezhar* adıyla sadeleştirilmiştir.

Tanzimat devrinde Adanalı Ramazânizâde Abdünnâfi Efendi, Osmanzade Ta'ib Efendi'nin *Simarü'l-Esmar* ya da *Zübdetü'l-Ezhar* adlı eserini “Nâfi'ü'l-Âsâr Nevbâve-i Simârü'l-Esmâr” adıyla manzum hale getirmiştir (Toska, 1991: 34).

II. Abdülhamid, *Hümâyûn-nâme*'nin sade bir şekilde kaleme alınması için Ahmet Mithat Efendi'yi görevlendirir. Ahmet Mithat Efendi esere kendi yorumlarını da katarak *Hülasa-i Hümâyûn-nâme* adlı çalışmasını yayınlar. Fakat eser, II. Abdülhamid tarafından sakıncalı görüldüğü için toplatılıp yakılmıştır (Aykut, 2003: 17, Toska, 1991: 34).

Cumhuriyet döneminde de *Kelile ve Dimne*'nin çevirileri yapılmıştır. 1939'da Birinci Türk Neşriyat Kongresi Tercüme Encümeninin önerdiği eserlerin arasında *Kelile*

ve *Dimne* de vardır. Bu öneri ile *Kelile ve Dimne*, 1945 yılında Ömer Rıza Doğrul tarafından İbnü'l-Mukaffa çevirisinden Türkçeye çevrilmiştir. Yine Selahaddin Alpay tarafından yapılan çeviri, Kaşifi'nin tercümelerine dayanır. Bekir Topaloğlu ve Hayreddin Karaman tarafından 1978 ve 1990 yılları arasında da iki defa çevirisi yapılmıştır (Kalyon 2004: 236-237).

2 3. 5. 4. Benzer Çeviriler

Pançatantra'nın daha yeni bir şekli olan *Hitopadesa*'nın Taceddin adlı biri tarafından *Müferrihü'l-Kulub* adıyla serbest bir çevirisi yapılmıştır. İbnü'l-Mukaffa'nın eseri ile *Pançatantra*'nın Tamil dilindeki metninin karışmasından meydana gelmiş olan Malay dilindeki çevirinin ismi ise “Hikâyat Kalıla dan Damina”dır (Toska, 1989: 17).

2. 3. 6. Kelile ve Dimne Benzeri Eserler

Çeviriler ile birlikte geniş bir coğrafyaya yayılan *Kelile ve Dimne* birçok yazarı etkilemiştir. Mevlana'nın *Mesnevi*'si, Aisopos'un ve La Fontaine'nin masallarının kaynağı *Kelile ve Dimne* olarak görülmüştür. Hatta Hindoloji ekolüne göre masal türünün yayılması bu eser sayesinde olmuştur (Sakaoğlu, 2015: 6). Ancak bu eserler *Kelile ve Dimne*'den ilham alınarak oluşturulmuş özgün eserlerdir.

Bazı yazarlar ise bu ilhamı bir adım daha ileri götürerek eserin taklitlerini kaleme almışlardır. *Kelile ve Dimne* İslam edebiyatında üç kere taklit edilmiştir:

1. İbn al-Habbarîya, *Kitāb al-sdih va'l-bagim* adlı eserinin sonuna *Kelile ve Dimne*'nin manzum bir taklidini koyar.
2. Muhammed b. Abdullah b. Zafer Es-Sakali, *Kelile ve Dimne* gibi bir nasihat kitabı yazmak ister. Yazar, 1159'da *Sulvanü'l-Muta* adlı eserinde hayvan masallarının yanında tarihi kayıtları da içeren bir kitap ortaya koyar. Eser, daha sonra Kara Halilzade Mehmed Said tarafından 18.yy.da Türkçeye tercüme edilmiştir.
3. Sadeddin Verâvînî tarafından 13.yy.da kaleme alınan *Marzubanname*, *Kelile ve Dimne*'ye hem yapı hem de içerdiği öğütler açısından benzemektedir. Bu eser Germiyanoglu Süleyman Şah'ın isteği ile 15.yy.da Şeyhoğlu tarafından *Tercüme-i Marzubanname* adıyla Türkçeye çevrilmiştir (Brockelmann 1977:557).

2. 4. KUL MESUD ÇEVİRİSİ

2. 4. 1. Eserin Yazıldığı Dönemde Türk Edebiyatı

14.yy.da Türkçe edebi dil olarak tercih edilmeye başlamıştır ve yine bu yüzyılda birçok telif ve çeviri eser Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Hem fetihlerle hem de Moğol istilas ile Andolu'daki Türk nüfusu giderek artmıştır.

Bu dönem, kaynaklarda Beylikler Dönemi olarak geçer. Sultanın verdiği toprakları yöneten bu beyler, birer Selçuklu Devleti olma yarışına girer. Beyliklerinin merkezlerini kültür ve sanat merkezi yapmaya çalışırlar. Bu davranışı bir gelenek hâline çevirirler. Ancak beyler, geçen yüzyılın Selçuklu beyleri gibi İran dili ve edebiyatına vâkıf değildir. Çünkü çoğu asker olan bu beyler, Arap ve İran dillerine uzak sadece Türkçe bilen beylerdir. Böylece bu Türk beylerinin himayelerinde olan yazarlar, beye sunulacak ilim ve edebiyat eserlerini Türkçe yazarlar. Yine bu dönemde tarikat şeyhlerinin duru bir Türkçe ile ve samimi bir üslupla yazdıkları eserler de bu dönemde Türkçenin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bunların dışında Türkçe eser vermeyi şeref ve millî vazife olarak gören şairler de vardır (Banarlı, 1983: 375-77).

Yukarıda sayılan sebepler sayesinde 14.yy.da Anadolu'da Türkçe kök salmaya başlamıştır.

2. 4. 2. Eserin Sunulduğu Umur Bey Kimdir?

Umur Bey'in gazalarını da içinde bulunduran *Düsturname-i Enverî* adlı esere göre 709 (1309-10) yılında Birgi'de doğmuştur. Aydınoğlu Beyliği'nin kurucusu Mehmet Bey'in oğludur. Babası daha genç yaşta iken onu ele geçirdiği İzmir'in idaresi ile görevlendirmiştir. İdare ettiği yer sebebiyle denizciliğe önem vermiştir. 1342-48 yılında vefat eden Umur Bey, 1334'ten ölümüne kadar hüküm sürmüştür. Enverî'nin yazdığı *Düsturname*'de büyük bir gazi olarak ahlaklı ve son derece dindar biri olarak tanıtılmıştır (Emecen: 2012).

Aydınoğulları Beyliği de tıpkı o dönemdeki diğer beylikler gibi âlim ve şairleri himaye etmiş ve onların eser vermelerini teşvik etmiştir. Böylelikle Aydınoğullarına birçok eser sunulmuştur. Aydınoğlu Mehmed Bey adına Sa'lebî'nin '*Arâ'isü'l-mecâlis*' adlı peygamberler tarihi ile *Tezkire-i Evliyâ*' adlı Farsça eserin tercümesi, Umur Bey'e de *Kelile ve Dimne* ve İbnü'l-Baytâr'ın *el-Müfredât*'ı sunulmuştur. İsâ Bey'in de

sarayında pek çok şair, âlim ve sanatkârı topladığı ve hangi din ve milletten olursa olsun onları himaye ettiği bilinmektedir (Merçil: 1991).

2. 4. 3. Eserin Mütercimi Olan Kul Mesud Kimdir?

Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan Kul Mesud'un tezkirelerde de adı geçmemektedir. 14. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı bilinen Kul Mesud, 1334-48 yıllarında hüküm süren Aydın Emiri Umur Bey'in isteği üzerine Kelile ve Dimne'yi Farsçadan Türkçeye çevirmiştir. Eser Mehmet Bey'in ölümünden önce yani 1334'ten önce yazılmış olmalıdır (Köprülü, 1926: 483). Eserde kendini Kul Mesud olarak tanıtan mütercimin bilinen başka bir eseri de yoktur. Ancak Kul Mesud'un kim olduğuna dair bir takım varsayımlar vardır. Kul Mesud'un Hoca Mesud ile aynı kişi olduğuna dair çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

J.H. Mordtmann bu çeviri eserden 20 yıl sonra kaleme alınmış *Süheyl u Nevbahar* adlı eserin yazarı olan Hoca Mesud ile Kul Mesud'un aynı kişi olduğunu savunur. Ancak Kilisli Rıfat ve Fuat Köprülü bu görüşe karşı çıkmıştır. Kilisli Rıfat, Hoca Mesud olarak tanıdığımız şairin kendini hiçbir yerde Kul Mesud olarak tanıtmadığını söyler (Bilge, 1928: 407). Köprülü ise yine isim üzerinde durur. "*Mesud bin Ahmed eserlerini büyüklerden birine takdim etmek itiyadına bulunan bir adam değildir. Hâlbuki Kul Mesud eserlerinin bilhassa Umur Bey'in işaretleriyle Farisî'den Türkçe'ye döndürmüş, eserinde yer yer onu methetmiştir.*" der (Köprülü, 1928: 487). Yine *Ferhengname* çevirisi ile *Kelile ve Dimne* arasında yaklaşık 20 yıl olduğunu belirtir. Yazarın kendini *Kelile ve Dimne*'de Kul Mesud olarak tanıtp daha sonra neden Mesud mahlasına geçeceğini sorgular. Bunun dışında *Kelile ve Dimne*'nin manzum kısımlarının kusurlu olduğunu ve bu eserin Hoca Mesud gibi bir şairin kaleminden çıkamayacağını söyler. Son olarak da açık bir kapı bırakarak iki eser arasında bariz bir farkın olmadığını söyler (Köprülü, 1928: 487-89).

Toska ise Lamia Şükrü'nün çalışmasından yararlanarak iki mütercimin aynı kişi olabileceğini söyler. Bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuca göre günümüzde *balıkçıl* olarak bilinen kelimenin sadece bu iki eserde *balıkçır* olarak geçmektedir. Yine Süheyl ü Nevbahar'da *Kelile ve Dimne*'den bahsedilmesinin bu ihtimali kuvvetlendirdiğini söyler (Toska, 1989: 238).

Tezcan ise Kul Mesudun kim olduğuna dair üç tez ortaya koayar:

Birinci tezi: “Manzum *Kellle ve Dimne*’nin yazarı, *Tarca-metu’l-la’ālī va Tazkiratu’l-ma’ālī*’yi Arapçadan nazmen Farsçaya çevirmiş, *Süheyl ü Nevbahar*’ı nazmetmiş ve Sadl’nin Büstan’ından 1073 beyti Ferhengname adı altında Türkçeye çevirmiş olan 14. yy. yazarı Mesud’tur ve yazar bu eserini Aydınoglu İsa Beg’in isteği üzerine yazmıştır” (Tezcan, 1995: 70-74).

İkinci tezi: Tezcan, bu tezinde ise Kul Mesud diye bir kişinin olmadığını savunur. Mordtmann, *Süheyl u Nevbahar*’ın tıpkıbasımını yayımlayacağında Bursalı Tahir’in *Osmanlı Müellifleri* adlı eserindeki notu görünce mensur *Kelile ve Dimne*’nin yazarı olan Mesud ile manzum *Kelile ve Dimne*’nin yazarı olan Mesud’un aynı kişi olduğunu düşünür. Âsâr-ı Atika Müzesi kütüphanecisi olan Ali Bey’e başvurur ve Ali Bey eserin hatimesinin kopyasını gönderir. Mordtmann da bu hatimeyi eserine aynen koyar. Bu hatimede yazar kendisinden **ben za’îf du’âcî kul Mesud** olarak bahseder. Bu hatimenin benzer şekillerinin diğer nüshalarda da olduğunu belirtir. Ele alınan eserde de “za’îf ü naḥîf du’âcî kul Mes’ûd” olarak geçer. Tezcan, bu ifadeden bir özel isim çıkarılmaması gerektiğini savunur. Bu ifadeyi “ben zayıf ve güçsüz hizmetkâr Mesud” olarak adlandırmanın yerinde olacağını söyler (Tezcan, 1995: 74-77).

Üçüncü tezi: Mesud’un Farsçadan Türkçeye mensur olarak tercüme ettiği eserini ilerleyen yaşlarında yine kendisinin nazma çektiğini savunur (Tezcan, 1995: 77-84).

Başta Hoca Mesud ile Kul Mesud’un farklı kişiler olduğuna dair düşünce, zamanla yerini aynı kişi olduğu düşüncesine bırakmıştır.

2. 4. 4. Yazmanın Özellikleri

Ele alınan yazma, İstanbul’da Süleymaniye Kütüphanesi Laleli Bölümünde 1897 numara ile kayıtlıdır. İsmâ’il bin Kılâguz tarafından 21 rebiü’l-evvel 895 (12 Şubat 1490) tarihinde istinsah edilmiştir. Koyu kahverengi deri ile ciltlenmiştir. Eser okunaklı ve harekeli şekilde nesih yazı ile kaleme alınmıştır. Toplam 232 varaktır. Genelde satır sayısı on beştir ancak minyatürlerin bulunduğu sayfalarda satır sayısı değişir. Reddadelidir. Bazı ayet ve hadisler, bab ve bölüm başlıkları kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

2. 4. 4. 1. Nesir Dili

Eser 14.yy.da kaleme alınmıştır. Gerek beylerin Arapça ve Farsça bilmemesi gerek de dönemin edebî eserlerden beklentileri, müellifleri sade bir dilde yazmaya sevk etmiştir.

Kul Mesut'un eseri Arapça ve Farsça bilmeyen Umur Bey'e sunması ve eserin amacının başta hükümdara sonra da tüm insanlara öğüt vermek için yazılması, eserin dilinin sade tutulmasını sağlamıştır.

Bu dönemde Oğuz dili daha yazı dili olma aşamasının başındadır. Yani Kul Mesud bu eseri yazarken örnek alabileceği eser sayısı kısıtlıdır. Çeviri geleneğinin oluşmadığı bu dönemde Mesud Nasrullah'ın çevirisine sadık kalınmıştır (Toska, 1991: 245). Bunun en bariz örneği Türkçeye uygun olmayan ki'li cümlelerin çokluğudur. Yine cümlelerin birbirlerine bağlanmasında ve'lerin sıklığı Farsçanın etkilerinden biridir.

Babların başında hikemî anlatım artar. Çerçeve ve ara hikayelerde ise daha akıcı bir anlatım vardır. Hikaye anlatımına geçildiğinde cümleler kısılır ve konuşma diline daha da yaklaşılır. Betimlemelerden de sık sık yararlanır.

2. 4. 4. 2. Şiir Dili

Eser mensur olarak kaleme alınsa da içinde yer yer manzum parçalar da vardır. Ele aldığımız kısımlardaki şiirlerden uzun manzum parçalar görülmez. Daha çok tek düzeligi kırmak, anlatıma canlılık katmak için şiirlere başvurulmuştur.

Metin içinde geçen manzum parçaların kullanımında konular dikkate alınmıştır. Manzum parçalar serpiştirilirken konulardan kopulmamasına dikkat edilmiştir. Şiirler, “Şi'r-i Türkî, Şi'r, Şi'r-i Müreccem, Şi'r-i tâzî ve beyt” gibi başlıklar altında verilir. Sadece bir yerde Arapça bir beyit vardır ve hemen ardından da Türkçesi verilir.

Manzum parçaların kullanım amaçları da belli bir düzendedir. Genel olarak kişinin duygularının daha iyi anlatılması için ya da verilen öğüdü pekiştirmek için şiire başvurulur.

Şiir dili nesir diline göre daha sadedir. Bu sadelik aruz kalıplarında sık sık hatalara sebep olmuştur. Daha çok bahr-ı remel kalıpları kullanılmıştır. Bazı şiirler hem aruz hem de hece ölçüsünün kalıplarına uygundur. Bir şiirde “n” ile “n” kafiyeleşmiştir. Burdan kulak için kafiyeleşimin de kullanıldığı anlaşılır.

“Sen olsun kim gümân-ıla çıkardun

Vefâyı şefkati gönlün içinden

Meger bini henüz bilmedün sen

Başa kıldun ‘itâb ayruk suçundan” (SL 166a)

Şiirler de işlenen konular ise “affetmenin önemi, dünyanın gelip geçici olduğu, Allah sevgisi, kötü kişilerin özellikleri, eğlence, öğütlerin dinlenmesi” şeklindedir.

2. 5. ESERİN ŞEKİL VE İÇERİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2. 5. 1. Şekil Açısından

Kelile ve Dimne’nin türünden bahsedilirken birden çok kavram kullanılmaktadır. Eser, kimi yerde masal kimi yerde fabl ve kimi yerde de hikâye olarak geçer. Bu kavramlara bakıldığında fabl, masalın bir alt türü olduğu için birbiri yerine kullanılması doğaldır. Eserin hikâye olarak adlandırılmasının sebebi ise “*hikâyenin bağımsız bir edebî tür olarak görünmemesinden, masal, fabl, menkıbe, kıssa, hatta fıkra ve latife gibi diğer türlerle karıştırılmasındandır* (Yazıcı, 2021:480).” Peki, Kelile ve Dimne bu üç türü de karşılamakta mıdır, yoksa biri seçilmeli midir? Yukarıda da belirtildiği gibi eserin türü hakkında birden çok kavram kullanılmıştır. Masalı Boratav, nesirlerle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü kısa anlatı diye tanımlamaktadır. Ardından masalları şu şekilde sınıflandırır;

a) Hayvan masalları,

b) Olağanüstü masallar,

c) Gerçekçi masallar

ç) Yalanlamalar ve Zincirleme masallar,

d) Fıkra ve latifler (Boratav,1974:3)

Eserde verilmek istenen mesajların hayvanlar üzerinden verilmesi, intak ve teşhis sanatlarına başvurulması, hayvanların olağanüstülük göstermeyip insan tipini temsil etmesi ve düşünceyi kuvvetlendirmek için anlatılması, eserin türünün hayvan masalları/fabl olarak adlandırılmasını kuvvetlendirir (Boratav, 1974: 4-5). Ancak eser art arda sıralanmış fabllardan oluşmaz. Fablların dışında Brehmen ve Hint Meliki arasında devam eden bir hikâye daha vardır. Hatta fabllar ana hikâyeye bağlı olarak ana hikâyeyi desteklemek için kullanılır. Yalnız burada bahsedilen hikâye Tanzimat edebiyatında edebiyatımıza giren Batılı tarzdaki hikâye değildir.

Türk edebiyatında hikâye türünün kökeni Tanzimat’tan daha eskiye dayanmaktadır. Bu döneme kadar gerek manzum gerek mensur olarak birçok hikâye yazılmıştır. İslamiyet öncesi Türk edebiyatındaki destanlar, halk edebiyatındaki halk hikâyeleri, efsaneler, menakıpnameler buna örnekler.

Sonuç olarak Kelile ve Dimne bütün olarak incelendiğinde bir hikâye kitabıdır. Verilen öğütler kuvvetlendirilmek için fabllara başvurulmuştur. Ancak bu fabllar eserin türünü fabl olarak adlandırmaya yetmez. Kısaca *Kelile ve Dimne* içinde fablların bulunduğu bir hikâye kitabıdır.

2. 5. 1. 1. Hikâyelerin Yapısı

Kitabın ana yapısı Hint Meliki ile Brehmen’in soru-cevap şeklinde ilerleyen sohbetine dayanır. Her bap “Ray eyitdi” ile başlar. Hemen ardından “İşitdüm şol...” diyerek Hint meliki bir önceki hikâyeden neler anladığını açıklar. Böylelikle baplar arası geçiş de sağlanmış olur. Yine Hint meliki “İmdi eyitgil” ya da “beyan eylegil” diyerek yeni konuya geçer ve merak ettiği konularda sorular sorar. Ardından “Berhemen eyitdi” ile Berhemen Hint Meligi’nin sorularına cevap verir. Brehmen burada çerçeve hikâyelere geçmeden önce anlatacağı hikâyenin özünü hikemî bir tarzda açıklar. Ardından anlattığı konuluyu pekiştirmek için “bu konunun bendeşlerinden birisi budur.” der. Ray da “ol niteyidi” der ve Brehmen’den bu hikâyeyi anlatmasını ister. Brehmen de “getürmüşlerdür kim...” diyerek çerçeve hikâyeyi anlatmaya başlar. Brehmen hikâyenin sonunda “budur ol” diyerek hikâyenin özünü, hikâyeyi anlatma amacını bir kez daha açıklar. Böylelikle hikâyenin amacı üzerinden iki kez geçilir.

Ele aldığımız baplarda çerçeve hikâyeler içinde, çerçeve hikâyeye bağlı zincirleme hikâyeler de vardır. Brehmen çerçeve hikâyeye başlamadan vereceği öğüdü çatışmalar üzerinden açıklamaya çalışır. İyi ve kötü olarak sınıflandırdığı fikirleri, çerçeve hikâyelerde kahramanların özellikleri olarak görürüz. Bazen de bu kahramanlar fikirlerini daha iyi anlatmak için yeni bir ara hikâye anlatır. Bu hikâyeler çerçeve hikâyelere kıyasla daha kısa ve daha az ayrıntılıdır. Olaylar uzun uzun anlatılmadan hızlıca özet geçilir. Ayrıca her babın sonunda kısa bir Arapça dua vardır.

Sonuç olarak eserin yapısı aynı kalıpla anlatılan birbirine bağlı hikâyelerden oluşur. Bu hikâyelerin içinde ana hikâyeyi desteklemek için anlatılan çerçeve hikâyelere yer verilir. Eserin ele aldığımız kısmında zeyl dâhil yedi çerçeve hikâye ve dört ara hikâye vardır. 11, 12, 15. hikâyelerde ise ara hikâyeye yer verilmemiştir.

2. 5. 2. İçerik Açısından.

Kelile ve Dimne'nin masal kitabı mı yoksa hikâye kitabı mı olarak sınıflandırılmasına dair kafa karışıklığı, eserin ahlak kitabı mı yoksa siyasetname kitabı mı olarak sınıflandırılmasında da görülür.

Siyasetnameler; devlet adamlarının vasıflarını, devletin nasıl yönetileceğini, yönetimin esasları ve yönetimdeki aksaklıklar gibi konuları yazıldığı dönemin ruhuna göre işleyen eserlerdir. Bu eserler bir bilge kişi tarafından halkın da istekleri gözetilerek yazılır ve genellikle devlet adamlarına sunulur (Levend, 1963).

Ahlak kitapları ise özellikle ilk ve orta çağda kaynağını dinden alır. İşlediği kavramları da ayet ve hadislerle desteklerler. Alçakgönüllülük, sebat, ana baba hakkı, vatan sevgisi, sözünde durma, dine saygı vb. pek çok konuyu işleyebilir (Levend, 1964).

Ele aldığımız eserde öğretiler ve işlenen kavramlar fabllarda ya da fablların arasındaki hikâyelere serpiştirilmiştir. Yazarın değimi ile eseri 'hâkimlere fayda sağlamak, cahillere de eğlence sağlamak' (SL9b) için kaleme almıştır. Böylelikle herkese hitap eden bir eser ortaya çıkmıştır. Yani ne sadece devlet adamlarına hitap eden bir siyasetnamedir ne de kaynağını sadece dinden alan bir ahlak kitabıdır. İşlediği konular ve el aldığı kavramlar bakımından bu iki türün de kapsamındadır.

Agâh Sırrı Levend *Kelile ve Dimne* için 'hükümdarlara ahlaki öğütler vermek amacıyla kaleme alınmış olmakla birlikte, bir siyasetname değildir; bahsimizin dışında

kalır.’ Der (Levend, 1964: 172). Yine başka bir makalesinde de ‘*Kelile ve Dimne hükümdarlara hikmet dersi vermek amacıyla yazılmış ahlaki Hint masallarıdır.*’ Der (Levend, 1963: 182). Ancak A. S. Levend *Siyaset-nameler* adlı makalesinde siyasetnamelerin ele aldığı konuları 30 madde ile sıralar. Ele aldığımız zeyl dahil 7 bapta bu konuların çoğu işlenmiştir. Eserin geneli düşünüldüğünde işlenen konu sayısı daha da artacaktır.

Zeylde anlatıldığı gibi eser, hükümdarlara öğüt vermek için yazılmıştır ve yazıldıktan sonra da hükümdarın beğenisini kazanmıştır. Eserin ününü duyan Nüşirevan, ‘pādişāhlık erkānın ve pādişāhlık hulkın öğrenmege yavlaḵ hevesi’ (SL 232a) olduğu için bu eseri okumak ister ve bu yolda doktorunu görevlendirir. İbnü’l Mukaffa eseri Halife Mansur’a karşı yazar. Yapılan çeviriler de hep bir devlet adamının teşviki vardır.

Eserin genelinde ahlaklı olmakla mütedeyyin olmanın bir tutulması ile işlenen konuların ayet ve hadislerle desteklenmesi, eseri ahlak kitabı yapabilir. Ancak eser sadece ahlak kitabı değildir. Sadece diğer siyasetnamelerden farklı olarak edebî yönü de vardır. İşleği kavramları doğrudan sıralamak yerine eğlenceli ve öğretici anlatımı ile eserinin içine dağıtmıştır.

Kelile ve Dimne 14.yy.da Mesud’un çevirisine kadar birçok dille çevrilmiştir. Bu farklı çeviriler, eseri ilk baştaki halinden farklı kılar. Çevrildiği milletlerin kültüründen ve dininden etkilenir. Eserin İslam coğrafyasına girmesi ile bazı hikâyeler atılmıştır. Yine öğretilerin ayet ve hadislerle desteklenmesi eserin İslamiyet’e uyarlandığını gösterir. Ne yazık ki eserin ilk hâli elimizde olmadığı için eserin öğretilerinde ve işlediği konularda ne kadar farklılık olduğu kesin olarak bilinmez.

Sonuç olarak hitap ettiği toplumun dili ve dini farklı olsa da eserin yazılış amacı hükümdarlara öğüt vermektir. Eserin verdiği öğütler aynı zamanda ahlaklı olmanın da şartlarıdır. Eseri kesin bir şekil de siyasetname ya da ahlak kitabı olarak adlandırılmak yanlıştır. Bu sebeple esere hem ahlak hem de siyaset kitabı diyebiliriz.

2. 5. 2. 1. Çerçeve ve Ana Hikâyelerin Özetleri

Arslan ve Şagal Dasitanı

Hint diyarında dünya zevklerinden yüzünü çevirmiş, kendi türü içinde dışlanmış bir çakal vardır. Bu çakal kan dökmekten ve et yemekten hoşlanmaz, vaktini boş işlerle harcamak yerine ibadetle geçirir. İşte bu çakalın üzü dilden dile dolaşarak aslana kadar ulaşır. Aslan, çakal ile tanışıp onun dindarlık mezhebinde olduğunu anlar ve ona dostluk teklifinde bulunur. Zaman içinde aslan ve çakalın dostluğu artar. Bu dostluğun artması ile çakalı kıskanırlar ve ona bir hile düzenlerler. Aslanın öğle yemeğinden bir parça eti çalarlar ve çakalın hücrelerine koyarlar. Aslan bu hileye inanır ve çakalı hapse atar. Aslanın annesi hileyi anlar ve aslanı uyarır. Böylelikle çakalın suçsuz olduğu anlaşılır. Aslana darılan çakal, aslanın dil dökmesi ile aslanı affeder ve dost olmaya devam eder.

Arslan ve Tir-Endaz İçinde

İki eniği olan bir aslan ormanda yaşıyordu. Aslan bir gün avlanmaya giderken eniklerini yalnız bırakır. Bir okçu enikleri öldürür ve derisini yüzer. Dişi aslan, eniklerinin o halini görünce feryat figan ağlar. Dişi aslanın sesini duyan komşu çakal, aslana ağlamasının sebebin sorar. Aslan olanları anlatır. Çakal ‘sabırlı ol, rıza göster, okçunun sana yaptıklarını sen de başkalarına yaptın’ der. Dişi aslan bunları düşününce çakala hak verir. Başına gelenlerin sebeplerini yırtıcılığına yorar. Artık yırtıcılık yapmayacağını ve et yemeyeceğini söyler kendini ibadete adar. Ancak aslanın yemeğe başladığı yemişler çakalın da yemişlerdir. Çakal aslanla konuşur ve aslan artık o yemişlerden yemez.

Zahid ve Konuk İçinde

Kürih ilinde vaktini ibadetle geçiren bir zahide bir gün bir konuk gelir. Konuğuna hurma ikram eder. Bir yandan da zahit İbranice konuşur. Bu dil konuğun çok hoşuna gider ve bu dili öğrenmek ister. Zahit yardım etmeyi kabul eder. Konuğunun atalarının işini terk ettiğini görünce atalarının dilini bırakanların, onların yolundan sapanların işinin rast gitmeyeceğini söyler. Ardından ‘Zag ve Keklik’ hikâyesini anlatır.

Zag ve Keklik

Kekliğin yürüyüşüne âşık olan bir karga keklik gibi yürümek ister. Ancak çok istese de başaramaz. Daha sonra kendi yürüyüşüne dönmek istese de bunu da başaramaz. Bir daha eskisi gibi yürüyemez.

Hilar ve Barahimeler İçinde

Hilar adlı bir Hint hükümdarı bir gece içinde yedi kere yedi korkunç rüya görür ve bundan oldukça korkar. Rüyasını yorumlatmak için Brehmenleri çağırır. Rüyaları dinleyen Brehmenler, hükümdarın zorda olduğunu anlarlar, güttükleri intikamı almak için ellerine fırsat geçtiğini düşünürler. Rüyayı kasıtlı olarak kötü yorumlarlar. Brehmenler “Oğlunu, İran Duht’u, veziri Bilar’ı, kâtibi Kemal-i Dibiri, iki ak filini ve Buht-i Piserek adlı atını kılıçtan geçirirsen ve bu kılıcı da kırarsan bu beladan kurtulacaksın” şeklinde yorumlarlar. Bu yoruma çok üzülen Hilar, bir yandan kendi canını bir yandan da sevdiklerinin canını düşünür. Hilar’ın bu düşünceli halinin nedenini veziri Bilar öğrenmeye çalışsa da bir türlü öğrenemez. Vezir, İran Duht’u yönlendirerek işin aslını öğrenmeye çalışır. İran Duht, başarılı olur. Hilar rüyalarını ve Brehmenlerin yorumunu anlatır. İran Duht Hilar’ın anlattıklarını soğukkanlılıkla dinler ve başka bilgelere de rüyasını yorumlatmasını tavsiye eder. Ketaridün-i Hâkim adlı bilgeyi önerir. Ketaridün-i Hâkim rüyaları kötü olarak değil aksine müjdeleyici olarak yorumlar. Bu müjdelere sevinen Hilar herkese hediyeler dağıtır. İran Duht bir taç beğenir. Bir cariyeye de güzel bir elbise beğenir ve onu giyer. Hilar, güzel kıyafetler içindeki cariyeyi görünce gözlerini ondan alamaz. İran Duht buna çok kızar ve elindeki turuncu dolu kabı Hilar’ın kafasına çalar. Hilar kendisine yapılanı kabul etmez ve Bilar’a İran Duht’u öldürmesini söyler. Ancak Bilar, İran Duht’u öldürmez, tedbirli davranır, Hilar’ın sinirini geçmesini bekler. Hilar ise sevdiğini öldürttüğü için ıstırap çeker. Bilar, Hilar’a ‘Erkek ve Dişi Gögercin Dasitanı’ını anlatır. Hilar’ın yarasına tuz basar. Hilar’ın çektiği sıkıntıyı görür ve yeterli bulur. Ardından İran Duht’un yaşadığı müjdesini verir.

Erkek ve Dişi Gögercin Dasitanı

Bir çift güvercin kışın rahat rahat yiyecek bulmak için yazın yedikleri yiyecekleri bir kaptaki biriktirirler. Bu yiyeceklere kışa kadar dokunmayacaklarına karar verir. Kaptaki yemişler yazın sıcaklığı ile kurur ve azalmış gibi görünür. Erkek güvercin, dişi güvercinin taneleri yediğini düşünür. Sözlerini bozduğun için sinirlenir ve dişi güvercini öldürür. Kış gelip de yiyecekler eski halini alınca erkek güvercin işin aslını anlar. Ancak iş işten geçmiştir.

Kuyumcu ve Seyyah, Kaplan, Buzine ve Yılan İçinde

Avcının birinin hayvanları yakalamak için açtığı kuyuya kuyumcu, maymun, yılan ve bir pars düşer. Yoldan geçen bir seyyah durumu görür ve teker teker onları kurtarır. Sona kuyumcu kalır. Hayvanlar, insanlara güvenilmeyeceğinin onun orada kalması gerektiğini söyler. Ancak, seyyah yine de kuyumcuyu kurtarır. Hepsi birbiri ile vedalaşıp ayrılırlar. Seyyaha ise yolları düşerse yanlarına gelmelerini tembihlerler. Seyyah bir gün onların şehrine tekrar gelir. İlk maymuna uğrar, maymun seyyaha yemişler getirerek ağırlar. Oradan çıkınca parsla karşılaşır. Pars da şehrin beyinin kızının bileziklerini alır, seyyaha verir. Seyyah bu bilezikleri görünce satmak ister ve kuyumcuyu arar. Kuyumcu bileziklerin kime ait olduğunu anlar ve seyyaha oyun oynar. Seyyah yakalanıp şehirde gezdirilir. Bu sırada yılan onu tanır. Yanına giderek ‘İnsanların güvenilmez ve vefasız olduğunu söylemiştim. Neyse ki üzölme beyin oğlunu zehirledim. Bu otu al ona ancak bu şifa olur.’ der. Sonra yüksek bir yere çıkar ve ‘Beyin oğlunun şifası seyyah’tadır.’ diyerek bağırır. Panzehir ile beyin oğlu iyileşir. Böylelikle seyyah serbest kalır. Onun yerine kuyumcu asılır.

Padişah-zade ve Yarenler

Bir padişah-zade, bir bay oğlu, bir bezirgân oğlu ve bir de ikinci oğlu birlikte gurbete çıkar. Yolda sohbet ederken her biri hayatta önemli olan şeyleri kendilerince açıklarlar. Padişah-zade, her şeyin kaza ve kadere bağlı olduğunu söyler. Bay oğlu kendisi çok güzel olduğu için güzelliğın her şeyden üstün olduğunu söyler. Bezirgân oğlu akli ve kurnazlığı savunur. İkinci oğlu ise her şeyin üstünde emeğın olduğunu savunur. Hepsi bir şekilde parasız kaldığı için geçim sıkıntısı çekerler ve şehre giderek para kazanmaya başlarlar. Hepsi sırayla gider ve kazandıklarını şehrin kapısına yazar. Sıra padişah-zadeye gelir ve o gün de şehrin beyi ölür. Yerine geçecek kimse yoktur. Her şeyin kader ve kaza sonucu olduğuna inan padişah-zade gün sonunda o şehrin meliki olur. Kendisine arkadaşlık eden yoldaşlarına da yardım eder. Yakınlarına da kaza ve kaderi güzel bir şekilde anlatan ‘Seyyah ve Sayyad ve Hüd Hüdler’ hikâyesini anlatır.

Seyyah ve Sayyad ve Hüd Hüdler

Bir seyyahın iki altını varmış. Bir gün yolda giderken bir avcının iki hüthüt kuşunu iki altına sattığını görmüş. Bütün altınlarını harcamak istememiş. Avcı ile pazarlık yapmak istemiş ancak avcı kabul etmeyince iki altınını da verip hüthüt

kuşlarını kurtarıp serbest bırakmış. Hüthüt kuşları da seyyaha teşekkür etmek için “şuradaki ağacın dibini kaz orada bir hazine bulacaksın” demiş. Seyyah da ağacın dibini kazmış ve hazineyi almış. Kuşlara dönüp “Sizin gibi akıllı kuşlar nasıl olur da avcıya yakalanır?” diye sormuş. Hüthüt kuşları da “Kader ve kazaya rıza gösterdik.” der.

Zeyl

İskender doğuya ilerlerken Fars hükümdarlarını yendikten sonra Çin ülkesine giderken Hint hükümdarına da diz çöktürmek ister. O sırada Hint devletinin başında Fur adında güçlü bir hükümdar vardır. İskender’in isteklerinden haberdar olan Fur, Savaş hazırlıklarına başlar ve İskender’in daha önce karşılaşmadığı, içinde fillerin de bulunduğu bir ordu hazırlar. İskender’in safında bulunan bilginler sayesinde savaş kazanılır. İskender oradan ayrılırken yerine güvendiği bir kişiyi bırakır. Ancak halk kısa sürede o kişiye itaat etmekten cayar ve eski hükümdar oğullarından olan Debşelim’i hükümdar olarak seçer. Debşelim işleri ilerletip savaşlar kazanır ve kendini beğenerek halkını küçük görmeye başlar. Bu durum bir mühlet böyle devam eder. Beydeba adındaki Brehmen bir filozof işlerin böyle devam etmeyeceğini anlar.

Beydaba öğrencilerine düşüncelerini açar. Talebeleri bu işe karşı çıkar. Beydeba da ‘Çekük ve Pil’ hikâyesini anlatır. Sonra talebelerinin karşı çıkmalarına rağmen öğüt vermek için saraya gider. Hükümdara yanlış yaptığını anlatıp kendine çeki düzen vermesi gerektiğini öğütler. Debşelim buna çok kızarak Beydeba’yı zindana attırır. Aradan bir vakit geçtikten sonra Debşelim Beydebay’yı hatırlar, onu zindandan çıkartarak o günkü söylediklerinde haklı olduğunu itiraf eder. Beydaba’nın herkesin anlayabileceği ama derin manaların olduğu bir kitap yazmasını ister. İşte bir yılın sonunda Beydeba bu *Kelile ve Dimne* adlı eseri yazar bitirir. Eseri çok beğenen Debşelim, halkı eseri dinlemeye davet eder. Eser, halkın önünde bizzat Beydeba tarafından okunur. Beydeba’ya türlü türlü hediyeler verilse de kabul etmez. Ancak eserin hazineye dâhil edilerek Perslerden saklanması ister.

Çekük ve Pil

Bir çekük yeryüzüne yuva yapar ve bu yuvaya yumurtlar. Yavruların yumurtadan çıkmasına yakın bir gün bir fil yuvanın üstüne basar. Yuvaya dönen çekük yavrularının halini görünce file giderek onun ne kadar acımasız olduğundan yakınır. Fil ise kuşu takmaz. Çekük buna çok içerlenir ve yavrularının intikamını almak için diğer

kuşların yanına iş birliği yapmaya gider. Çekük ağlayarak olayları anlatır. Kuşlar ise filler ile baş etmenin zor olduğunu söyler. Aralarından bir kuş çıkar ve “hep beraber bu intikamı alabiliriz.” der. Böylelikle hepsi birlikte hücum ederek filin gözünü oyar. Çeküğün içi soğumaz. Bu sefer de kurbağalara giderek onlara derdini anlatır. Kurbağalar da filin acımasız olduğunu ve yardım edeceklerini söyler ve plan yaparlar. Her kurbağa planlandığı gibi hendeklerin başına gider ve buralarda gürültü çıkarırlar. Bunu duyan fil orada su olduğunu düşünür. Hendeklerin yakınına gelir ve ayağı takılır. Sonunda da hendeğe düşerek ölür.

2. 6. Değerler Eğitimi

2. 6. 1. Değer Kavramı

Değer kavramı kapsamının geniş olmasından dolayı pek çok disiplini etkilemiş ve pek çok disiplin tarafından incelenmiştir. Bu kadar çok disiplini etkileyen bir kavramın tanımının yapılması oldukça güçtür.

Pek çok disiplinin incelediği değer kavramı *Türkçe Sözlük*’te şu şekilde açıklanmıştır;

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör.
3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse
5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
6. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı.
7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.

Sosyal bilimlere bu kavramı ilk defa Znaniecki kazandırmıştır. Daha sonra pek çok disiplin bu kavramı kendi disiplinleri çerçevesinde tanımlamaya çalışmışlardır.

Erol Güngör değer kavramını açıklamadan önce değer hükmünden bahseder. Değer hükmünü “bir şeyin arzu edebilir -iyi- veya edilemez -kötü- olduğunu belirten ifadelerdir.” şeklinde tanımlar. Ardından değer için “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır.” der (Güngör, 1998: 27). Değer ve inanç aynı gibi görünse de değer, inancın özel bir şekli olduğu için inançtan daha üst bir düşüncedir. Çünkü inanç bireyselken değer ise toplumsal bir yapıdır (Güngör, 1998: 28).

Öncül ise değer kavramını “genel olarak bir nesneye, varlığa ya da faaliyete ruhsal, ahlaksal, toplumsal açıdan ya da estetik yönden tanınan önem ya da üstünlük derecesi” şeklinde tanımlar (Öncül, 2000: 28).

Sosyoloji açısından değer kavramı da “her toplumda onun sahip veya bağlı olduğu kültürü meydana getiren inançlar, fikirler ve normlar sistemi vardır. Bunlardan her biri bir değerdir” şeklinde ele alır. Durkheim ise toplumun temeli olan toplumsal düşünceye değer hükümleri sistemi denir der (Ülken 1969: 73).

Erdem ise değeri belli durumlarda eylemlerden birini tercih etme eğilimi ve davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayıştır (Erdem, 2007: 96).

Powney ve arkadaşları ise kendilerinden önceki tanımları incelemiş ve değer kavramının nasıl bir çizgide olması gerektiğini belirlemiştir. Powney ve arkadaşlarına göre değer kavramı şu çizgide olmalıdır:

- Değerler yaşamımızı nasıl sürdürdüğümüz, tertiplediğimiz ve yaşamımızda nasıl tecrübeler ve deneyimler kazandığımız hakkında bakış açılarına işaret eder.
- Değerler düşünce, duygu ya da hareketlerimizle alakalı olabilir.
- Değerler iki farklı düzeyde ifade edebilir: Evrensel değerler ve belli durumlardaki belirli davranışlar (Powney: 2015; akt. Ersoy ve Ünüvar, 2019: 36).

Yukarıda da değinildiği gibi değer kavramı pek çok disiplinin konu alanı içerisindedir. Bu disiplinler de kendi alanları çerçevesinde terimin tanımını yapmıştır. Bu tanımlara bakarak kavram için genel olarak bilinçli bir şekilde iyiyi tercih etme diyebiliriz. Değer kavramı gerek ailede gerek de okulda karşımıza çıkan bir konudur. Toplamların ortak ürettikleri bu değerlerin nesilden nesile aktarılması oldukça önemlidir. Ailede başlayan bu süreç mutlaka okulda da devam ettirilmelidir.

2. 6. 2. Değerler Eğitimi

İnsan yaşamının olduğu yerde mutlaka çeşitli değerler vardır. Bu sebeple bu değerlerin aktarılması oldukça önemlidir. Ailede başlayan bu değerler aktarımı hiç şüphesiz okulda da devam etmelidir. Bu konu hakkındaki çalışmalar 1990'lı yıllarda başlar ve 2005'ten sonra daha sistemli hale gelir.

Eğitimi genel olarak istendik davranış değişikliği oluşturmak şeklinde anlamlandırabiliriz. Değerleri bilinçli bir şekilde iyiye yönelme şeklinde özetlersek değerler eğitimi de bu iyiye yönelişin nesilden nesile aktarılmasıdır diyebiliriz (Ersoy ve Ünüvar, 2019: 3-4). Kısaca değer, eğitim tanımındaki istendik kelimesine hizmet eder.

Aydın ve Gürler değerler eğitimi, hayatta insanın hem kendisinin hem de başkalarının mutluluğuna ve iyiliğine yardım edecek davranışlara yönelmesi şeklinde tanımlar (Aydın ve Gürler, 2012).

Yalman, değerler eğitimi hayat boyu süren bir değer kazanma ve kazandırma olayı olarak görmüştür (Yalman, 2016: 18). Bilecik, her zaman bir arada yaşayan insanların değerler aktarımı ile bir arada değil birlikte yaşayabileceğine inanır. Değer eğitimi bu arzunun gayesi olarak görür (Bilecik, 2015: 217).

Keskin ise değerler eğitimi “değerlerin açık ve bilinçli şekilde öğretilmesi süreci olup doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirerek onların bireysel ve mensubu olduğu topluma uyumlu bir şekilde davranabilmeleri için gerekli olan bilgi ve becerilerin içselleştirilmesi” faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Keskin, 2016, s. 74-77).

Aile ortamında bilinçli ya da bilinçsiz şekilde başlayan değerler eğitimi okullarda da devam etmelidir. Modern dünyadaki çocukların aileden kopuk bir şekilde büyümesi ya da ailelerin bu konu üzerinde yeterince durmaması değerler eğitiminin okullarda da verilmesi gereğini doğurmuştur (Dilmaç ve Şimşir). Eğitim kurumları değerler eğitimi bir planlama dâhilinde gerçekleştirir. Zaten eğitimin amacı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda kısaca milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan ayrıca beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından

dengeli ve sağlıklı bireyler yetiştirmek şeklinde özetlenebilir. Eğitim, bu vasıfları taşıyan bireyler yetiştirmek için değerler eğitiminden yararlanır.

Eğitimin de bir alt dalı olan değerler eğitiminin eğitim kurumlarında neden verilmesi gerektiği düşünceleri incelendiğinde şu görüşler ortaya çıkar.

- Toplum kontrolü sağlanarak toplumun geleceğini istenilen yönde sevk etmek öncelikli görülmektedir.
- Değerler yargılarına göre bireyin eğitimi erken yaşlarda başlatılır böylelikle birey toplumun parçası haline gelir. (Nalçacı, 2019; akt. Ersoy ve Ünüvar, 2019: 6).
- Okullar sadece akademik bilgilerin paylaşıldığı yerler değildir. İnsani değeri benimsemiş bireyleri yetiştirmek ve onları topluma kazandırmak okulun açık işlevlerinden biridir (Akyüz 2018; akt. Ersoy ve Ünüvar, 2019: 6).

Bu sebeplerin yanında toplumsal şiddet, terör eylemleri, bunalım ve anarşinin yükselmesi; ahlaki yozlaşma, etik değerlerin yitirilmesi; iş disiplini, temizlik, ahlaki değerler gibi değerlerin öğrencilere kazandırılmak istenmesi, okullarda değerler eğitimi zorunlu kılmıştır (Aydın, 2017; akt. Ersoy ve Ünüvar, 2019: 6). Ancak bu eğitim gelişigüzel bir şekilde değil planlı programlı bir şekilde olmalıdır. MEB de 18 Temmuz 2017’de bir basın toplantısı yapar ve müfredat değişikliğinin sonuna geldiğini açıklar ve yapılan değişiklikleri tanıtır. Yeni müfredat, “öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler doğrultusunda çağın gerekliliklerini, ferdin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yenilenmiştir (TTKB, 2018).” Bu müfredat hâlâ güncelliğini korumaktadır.

Bu müfredatta diğerlerinde olmayan şey değerler eğitiminin önemidir. Çünkü bu müfredatta “değerler ve değer eğitimi müfredatların ana odağını oluşturmuştur (TTKB, 2018).” Bu çalışmada her disiplinin kazanımlarına uyacak milli, manevi ve evrensel değer 10 başlık altında toplanmıştır. Bu değerler ayrı bir müfredat olarak düşünülmemiş değerlerin müfredatların bütünleyici bir parçası olarak ele alması gerektiği vurgulanmıştır. Tüm disiplinlerde ele alınacak kök değerler şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler tüm öğretim programında yer vermeye başlanmıştır.

Kök değerlerden ilki olan adalet değeri, *Türkçe Sözlük*’te “Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe; hak ve hukuka

uygunluk, hakkı gözetme; bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları; herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk” olarak tanımlanmıştır. Topakkaya ise Aristoteles ve Platon için adaletin en yüksek erdem olduğuna söylerler (Topakkaya, 2008: 35). Adalet aynı zamanda adil olmayı, eşit davranmayı ve paylaşmayı da yanında getirir. Bu kavramları adalet değerinden ayırmamak gerekir.

Modern dünyada sosyal medyanın yaygınlaşma ile dostluk giderek azalmış ya da bu kavramın içi boşaltılmıştır. Bütün dünyada giderek azalan bu değer sağlıklı bir toplumun ihtiyaç duyduğu bir değerdir (Kurtoğlu, 2019: 63). Vefalı, anlayışlı ve yardımsever bireyler olmak ve güven duygusunu kazandırmak için dostluk önemli bir değerdir.

Doğrulukla alakalı olan dürüstlük kavramı bütün toplumlarda aranan bir değerdir. Yalnız ve Yıkmaz doğruluk, netlik ve gerçeklik gibi olumlu eylemlerle bir arada olan dürüstlüğün öğrencilere kazandırılması amaçlanan temel kazanımlardan olması gerektiğini vurgularlar. Dürüst olmayan bireylerin ise kaliteli iletişimden ve sağlıklı ilişkilerden mahrum kalacağını belirtirler (Yalnız ve Yıkmaz: 2018: 653).

Türkçe Sözlük’te öz denetim “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol.” şeklinde tanımlanmıştır. Son zamanlarda modern dünyanın getirdiği bireyselleşme ile öz denetim yetersizliği görülmektedir (Direkçi, 2019: 186). Öz denetimin kazandırılması ile bireyler davranışlarını kontrol edebilir, davranışlarının sorumluluğunu üstlenebilir. Bu değer, öğrenciye ilerideki meslek hayatı için faydalı olacak bir değerdir.

İşlerin yolunda gitmediği zamanlarda gelecek için umut ışığımız sabırdır. Turan sabrın hem bir duygu hem de davranışa dönüştüğünde ve tutumlaştığında karakter gücü olduğunu belirtir (Turan, 2018: 216). Sabır insanı arzu ettiği şeylere kavuşturur, azmi artırır ve beklemeyi öğretir. Bu sebeple sabır yadsınmaması gereken bir değerdir.

Kök değerden biri de saygıdır. Türk kültüründe vazgeçemediğimiz değerler arasındadır (Özdemir: 2017: 11). Geçmişten bu güne daima ilk sıralarda tuttuğumuz bu değerın önemi göz ardı edilemez. Bireyin kendinden başlayarak ailesine, arkadaşlarına

ve çevresine saygı duyması ve saygı duygusunu içselleştirmesi kazanacağı diğer değerler içinde yardımcı olur.

Türkçe Sözlük’te “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” olarak tanımlanan sevgi hem manevi hem de evrensel değerler arasındadır. Sevgi ile insanın bakış açısı değişir. Sevgi sayesinde öğrenci kendisine, çevresine ve doğaya daha merhametli ve daha anlayışlı olur.

Türkçe Sözlük’te sorumluluk “kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” olarak tanımlanır. Sorumluluk kavramı irdelendiğinde öğrencinin birçok sorumluluğu vardır: aileye karşı sorumluluk, okula karşı sorumluluk, vatana olan sorumluluk vb. gibi. Bir birey ancak sorumlu bir şekilde yetişirse sorumlu bir birey olabilir (Cüceloğlu, 2002: 211, akt. Yontar, 2007: 7). Bireyin güvenilir, tutarlı olması ve sözüne sadık bir insan olması sorumluluk değeri ile sağlanır. Gerek özel gerek de iş hayatında bu değer bireye önemli bir katkı sağlar.

Vatanseverlik hiç şüphesiz toplumları bir arada tutan bir yapı taşıdır. Yıldırım vatanseverliği ülkeye fayda sağlayacak eylemlerde bulunmak olarak tanımlar (Yıldırım, 2006: 23). Bireyin besledikleri vatan sevgisi ile toplumlar daha iyiye ulaşmaya çalışır. Tarihlerine ve kültürlerine sahip çıkar.

Son değer olan yardımseverlik ise evrensel değerler arasındadır. Yıldırım ve Durmuş yardımseverliği "hesap kitap gözetmeden başkası için bir şey yapmak; sahip olduğu güç ve imkânları başkalarının iyiliği için kullanmak; bir kimsenin sıkıntısını gidermek, o kişiye karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak, yüküne omuz vermek, yükümlülüklerini paylaşmak; güç duruma düşenin güçlüğünü istekle, içten, göğsünde hiçbir sıkıntı hissetmeksizin gidermek" şeklinde tanımlamıştır (Yıldırım ve Durmuş 2012: 14). Bu değerle birlikte bireylerde cömertlik, işbirliği merhamet duyguları pekişir. Paylaşmada daha istekli olur.

Yukarıda sayılan bu kök değerler, geleceğimizi oluşturan öğrencilerimize ne kadar iyi bir şekilde aktarılabilirse toplum için o kadar iyi olur. Okullar da ise bu değerlerin aktarımı yöneticiler ve öğretmenlere düşer. Bu değerlerin kazandırılması için bu alanda yapılacak çalışmalar artırılmalıdır.

2. 6. 3. Masalların Değerler Eğitimindeki Rolü

Türkçe Sözlük'te masal “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” olarak geçer.

Masal, büyüklerimizin bize çocukken anlattığı hayal dünyamızı geliştiren bir anlatıdır. Masallar, genellikle çocukları eğlendirmek için anlatılsa da tek işlevi bu değildir. Masal, çocukların ruhunu besleyen ve onların zihin dünyasını zenginleştiren bir edebi metindir.

Psikoloji, pedagoji, naratoloji gibi bilimlerin masal metinlerinin eğitimdeki önemini vurguladığını söyleyen Akdeniz, masalların pedagojideki önemini de şu şekilde anlatır: “Çağdaş pedagoji, mit ve masalların yeni neslin dünyayı ve gerçekleri (realite) doğru yorumlamasına, doğayı ve insanı gerçekliği içinde kavramasına, bilimsel düşünceye ve yaratıcılığa hazırlanmasına imkan verdiği kısaca onların düşünce ve ruh gelişimlerine katkı sağladığı görüşünde birleşmektedir” (Akdeniz: 2006:177–187).

Pedagoglar masalın dört ana fonksiyonunun olduğunu belirtirler: 1- Eğlenme Fonksiyonu, 2- Psikolojik Fonksiyon, 3- Eğitim Fonksiyonu, 4- Toplum Hayatına Hazırlama Fonksiyonu.

Masalların bu fonksiyonu ile değerler eğitiminin verilmesi kolaylaşır. Masalın ilk fonksiyonu ile eğitim eğlenceli hale gelir. İkinci fonksiyonu ile öğrencinin kişiliği şekillenir. Üçüncü fonksiyonu ile değerlerin öğretilmesine yardım eder. son fonksiyonu ile de öğrenci hayata hazırlanır.

Arıcı ve Bayındır, çocukların masalda kazandıkları deneyimleri gerçek yaşamla ilişkilendirdiğini ve ilişkilerini bu deneyimlerle tekrar gözden geçirdiğini söyler. Çocukların masal aracılığı ile olumsuzluklara karşı ipucu biriktirdiğini, kendini daha iyi tanıdığını ve işlenen değerleri güncelleme ve hatırlama imkânı bulduğunu belirtir. Bilgiler sanatsal bir kurgu içinde çocuğun zihin dünyasında şekillenir (Arıcı ve Bayındır, 2015: 108).

Masal, çocuğun karşılaştığı ilk edebi türdür. Dildeki incelikleri, toplumun değerlerini masalla birlikte öğrenir. Nesilden nesile aktarılan değerler masal aracılığı ile çocuğa ulaşır. İçinde geçen tekerlemeler, şiirler ve atasözleri ile çocuğu tanıtır. Ancak

güncelliğini uzan bir süre koruyan masal, modern zamanın getirdiği eğlence anlayışına direnememiş ve güncelliğini yitirmiştir.

2. 7. Yazılı Türkçenin Tarihi Gelişimi

2. 7. 1. Eski Türkçeden Eski Oğuz Türkçesine Kadar

Türkçenin VI. ve XII. yüzyıllarını kapsayan bu dönem, Türk yazı dilinin başlangıcını oluşturur. Orhun Abideleri ile başlayan bu dönem Köktürkçe, Uygur Türkçesi ve Karahanlı Türkçesini içine alır. Elde bulunan bilgilere göre yazılı Türkçenin başlangıcı yazıtlarla başlar. Ancak Türkçe yazılmış ilk metinlerin yazıtlar olmadığı aşikârdır. Bu dilin hiç değilse birkaç asırlık olduğu açıktır. Bu dönem aynı zamanda ortak bir yazı dilinin olduğu dönemdir(Ergin, 2013: 13).

Köktürklerin ataları olan Hunların dili eski Türkçeden önceki devire ait olduğu düşünülür. Ancak bu dönemle ilgili yalnızca Çin kaynaklarındaki özel isimler vardır (Caferoğlu, 1984: 75).

Köktürk Hanlığının yıkılması (745) ile yönetim, Uygurların eline geçmiştir. Bu dönemde Uygurlar, Türk diline birçok eser kazandırmıştır. Bu eserlerde dil şekil özellikleri açısından Köktürkçenin yapı özelliklerini gösterse de söz varlığında Uygurların yerleşik hayata geçmesi ve din değiştirmeleri gibi sebeplerden değişimler olmuştur.

Uygur Türklerden sonra Karahanlılar dönemine geçilir. Bu dönemde Türkler, İslam dinini kabul etmeye başlamıştır. İslamiyet'e geçişle birlikte Türkçeye Arapça ve Farsça sözcükler girmiştir.

Bazı araştırmacılar ise eski Türkçenin içerisine Karahanlı Türkçesini dâhil etmez (Korkmaz: 2009). Ercilasun, Karahanlı Türkçesinin Eski Türkçe içerisinde ele alınması gerektiğini söyler. Eski Uygur Türkçesi ile yazılmış eserlerin Karahanlı Türkçesi ile yazılmış eserlerle çağdaş olduğunu ancak medeniyet ve coğrafyanın farklı olduğunu belirtir. Köktürkçenin 7-8. yüzyıllar arasında Orhun Vadisi'nde, Eski Uygur Türkçesinin 9.yy.dan başlayarak 15. yüzyıla kadar ve Karahanlı Türkçesinin ise bu güne ulaşan metinlere göre 11-12. yüzyıllarda kullanıldığını söyler (Ercilasun, 2014: 342). Kısaca Türkçenin VI. ve XII. yüzyıllarını kapsayan Eski Türkçe; Köktürk, Eski Uygur ve Karahanlı Türkçelerini içine alır.

Bu dönemden sonra Türk yazılı dili Kuzey-Doğu ve Güney-Batı Türkçesi olmak üzere iki kola ayrılır. Kültürel, siyasi ve dini sebeplerden dolayı yazı dilinde farklılıklar oluşur. Ayrılan bu yazı dillerinin gelişmesi, birden fazla yazı dilinin doğmasına ve gelişmesine sebep olur (Ergin, 2013: 14). Orta Türkçe denilen bu dönemde eski Türkçe ile yeni yazı dillerinin ve lehçelerinin birbirine bağlandığı bir köprü dönem oluşur. Korkmaz, bu dönemin Harezmi Türkçesi ile temsil edildiğini söyler ve Harezmi Türkçesini şöyle tanımlar: “Harezmi Türkçesi XII. yüzyıldan başlayarak, özellikle XIII ve XIV. yüzyıllarda, Hazar Denizi ile Aral Gölü arasında ve Aral’ın güneyindeki Amuderya merkez olmak üzere Batı Türkistan’da kurulup gelişmiş olan yazı diline verilen addır.” Harezmi bölgesinde kurulup gelişmiş olan Harezmi Türkçesi’nin 13.yy.a kadar tek biri kol olarak devam eden yazı dilinin gelişerek Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Türkçelerinin temelini oluşturduğunu söyler (Korkmaz, 2009).

13-14. yüzyılda eski Türkçenin devamı olarak yaşayan Kuzey-Doğu Türkçesi, 15.yy.dan sonra Kuzey ve Doğu Türkçesi olarak iki kola ayrılır. Daha sonra Kuzey Türkçesi Kıpçak Türkçesi olarak Doğu Türkçesi de Çağatay Türkçesi olarak devam etmiştir (Ergin, 2013: 14).

Batı Türkçesi ise Oğuz ağız özelliklerine göre oluşturulmuş bir yazı dilidir. Günümüz Türkiye Türkçesinin kökenini oluşturur. Aşağıdaki başlıkta daha detaylı bir inceleme yapılacaktır.

2. 7. 2. Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Kadar

Eski Oğuz Türkçesi: Oğuz ağız özellikleriyle kurulan batı Türkçesi Türkçenin en verimli yazı dilidir. Eski Oğuz Türkçesi bu yazı dilinin ilk devridir. Daha sonra Osmanlıca Türkçesi, Türkiye Türkçesi ve diğer Oğuz grubu dilleri gelir.

Bu ilk devir Oğuz ağız özellikleriyle kurulmasından ve tüm Oğuz coğrafyasını kapsamasından dolayı Eski Oğuz Türkçesi yerine Eski Oğuz Türkçesi denmesi daha doğru olacaktır. Bu dönem net çizgilerle ayrılmasa da VIII. yüzyıldan başlar ve XV. yüzyılın ortalarına kadar sürer (Ercilasun, 2014: 430). Türkiye Türkçesinin ve diğer Oğuz dillerinin temelini oluşturan bu dönem; Anadolu başta olmak üzere Kuzey ve Güney Azerbaycan, Irak, İran, Suriye ve Balkanları içine alan geniş bir coğrafyayı kapsar. Bu dönem Batı Türkçesinin yabancı unsurlar açısından en temiz devri denilebilir. Bu dönem eserlerinde Arapça ve Farsça unsurlar daha çok nazımda görülür,

nesir dili olabildiğince sadedir (Ergin, 2013: 17). Bu dönemin Eski Türkçeden ve kendisinden sonraki diğer dönemlerden temel farkı ünlülerde görülen yuvarlaklaşma ve ünsüzlerdeki ötümlleşme ve sızıcılaşma olaylarıdır (Ergin, 2013: 17). Bu dönem Selçuklular, Beylikler ve Osmanlı Türkçesine geçiş olmak üzere toplam üç döneme ayrılır (Korkmaz, 2009).

Selçuklu Türkçesi dönemi Eski Oğuz Türkçesinin XII-XIII. yüzyıllarını kapsar(Korkmaz, 2009). Bu dönemde Farsça resmi dildir ancak Türkçe eserler de verilmiştir. Hem Karahanlı Türkçesinin hem de Oğuz Türkçesinin özellikleri görülen bu dönem eserlerine karışık dilli eserler denir. *Behcetü 'l-hadaik fi mev'izeti'l-halâik*, Ali'nin yazdığı *Kıssa-i Yusuf* mesnevisi, *Kitabü'l-feraiz*, *Kitab-ı Güzîde*, *Kudûrî Tercümesi*, *Kitab-ı Gunya*, Süleymaniye Kütüphanesindeki bir Kur'an tercümesi, Mevlana'nın Türkçe şiirleri ile Şeyyad Hamza'nın bazı manzumeleri bu karışık dilli eserlerdendir (Ercilasun, 2014: 434).

Beylikler dönemi, Eski Oğuz Türkçesinin XIII. yüzyılının sonlarından XV. yüzyılın başlarına kadar sürer. XIII.yy.da görülen Moğol akımları sonucunda Anadolu'ya yoğun Oğuz-Türkmen nüfusu göç etmek zorunda kalmıştır. Anadolu'daki Türk nüfusunun artması ile XIV.yy.da Oğuzca özelliklere dayalı bir yazı dili kurulmuştur (Korkmaz, 2009). Bu dönemde kültürel ve bilimsel faaliyetler yoğunlaştırılmış ve bu alanda birçok eser verilmiştir. Ele aldığımız bu eser de bu dönem de Aydınoğulları beyliğinde kaleme alınmıştır.

Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi, XV. yüzyılın ortalarına kadar sürer. Beylikler döneminde Türkçenin Arapça ve Farsçaya karşı sağladığı başarı Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi ile gerilemeye başlar. Geçen dönemlerde daha çok dini konularda görülen yabancı kelimeler bu dönemde medrese eğitimleri ile her alana yayılır (Korkmaz, 2009).

Osmanlıca: XV. yüzyılın ortalarından ya da XVI. yüzyıl ile Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesi ile yazı dili standartlaşmaya başlamıştır. Böylelikle Eski Oğuz Türkçesi dönemi sona ermiş ve Osmanlı Türkçesi dönemi başlamıştır. Bu dönem XV. yüzyılın ortalarından ve ya XVI. yüzyılın başlarından XX. yüzyılın başına kadar devam eder. Gramer özellikleri açısından kendinden önceki ve sonraki devirlerle

çok değişiklik göstermez. Bu dönemi diğer dönemlerden ayıran özellik dildeki yabancı kelimelerdeki yoğunluktur (Ergin, 2013: 18-19).

Osmanlıcanın ilk devri XV. yüzyılın ortalarından ve XVI. yüzyılın başlarına kadar sürer. Bu dönemde Eski Oğuz Türkçesinin dil özellikleri görülür. Klasik devir de denilen İkinci dönem XVI-XIX. yüzyıllarını içine alır. Bu yüzyıllar arasında yeni bir edebi dil oluşur ve Eski Oğuz Türkçesinden Osmanlıca Türkçesi kesin sınırlar ile ayrılır. Arapça ve Farsça unsurlar yazı dilinde geniş yer bulur neredeyse Türkçe unsurlar görülmez. Bu dönem eserlerinde genellikle ağır dil kullanılmıştır. XIX. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın başlarına kadar gelen üçüncü devir ise Osmanlıca Türkçesinin son devridir. Bu dönemde Klasik Devirde görülen ağır dil giderek azalır. Dildeki bu yabancı unsurlar XX. yüzyılın başlarında tarihe karışır.

Türkiye Türkçesi: Bugünü de içine alan Türkiye Türkçesi 1908 meşrutiyeti ile başlar. İlk zamanlarında Osmanlıcanın etkileri devam etse de bu dönem geçiş aşamasıdır. Osmanlıcada görülen yabancı unsurlar Türkiye Türkçesinde görülmez. Bu dönemde Osmanlıcadaki uzun, zor anlaşılan ve terkipli cümle yapısı terk edilip daha kısa ve anlaşılır cümle yapısına geçilmiştir (Ergin, 2013).

2. 8. Anlam Değişmesi ve Kelime Ölümlü

2. 8. 1. Anlam Değişmesi

Korkmaz anlamı “kelimenin tek başına veya söz içindeki öteki öğeler ile bağlantılı olarak zihinde yarattığı kavramlardan her biri” şeklinde tanımlar (Korkmaz, 1992: 19). Dilin canlı bir varlık oluşundan kelimenin zihinde yarattığı kavramlar sürekli gelişir ve değişir. Dilde sürekli gözlemlenen bu sirkülasyona anlam değişikliği denir.

Kocaman, anlam değişikliğini bir sözcüğün zamanla temel anlamında az çok uzaklaşması ya da yeni bir kavram yansıtması durum şeklinde tanımlar (Kocaman, 1980: 91-92 akt. Eker, 2013: 399). Aksan, anlam değişmesi için bir kelimenin başlangıçta dilde yansıttığı kavramdan uzaklaşması ya da yeni bir kavramı karşılaması durumu olarak görür (Aksan, 2015: 212). Korkmaz ise anlam değişmesini “bir kelimenin gösterdiği anlamdan az veya çok uzaklaşarak yeni bir anlam kazanması olayı” olarak görür. Bu olay geniş kapsamda anlam genişlemesi, anlam daralması, anlam kötüleşmesi ve anlam iyileşmesi gibi anlam değişmelerini içine alır. Ancak

terimden kastedilen bir alandan başka bir anlama geçiş ile ilgili anlam değişmelerini konu alır (Korkmaz, 1992: 21).

Kısaca anlam değişmesi kelimenin karşıladığı anlamın değişmesidir. Bu anlam daralıp genişleyebilir ya da iyileşip kötüleşebilir.

2. 8. 2. Anlam Daralması

Anlam değişmelerinden biri olan anlam daralması için birçok yapılmıştır. Eker, anlam daralması için geniş kavramları olan bir kelimenin bu kavramlar içinden tek bir anlamı karşılaması durumu şeklinde tanımlar (Eker, 2013: 400). Berke Vardar ise anlam daralmasını ‘anamlı bir birimin daha sınırlı bir kapsam içermeye başlaması; genel bir anlamdan dar bir anlama geçerek değişmesi şeklinde yorumlamıştır (Vardar: 1998: 22-23). Kelime *Türkçe Sözlük*’te “Geniş kavramları olan bir kelimenin, bu kavramlar içinden tek bir anlam bildirmesi durumu, genel bir anlamdan özel bir anlama geçiş.” şeklinde geçer. Korkmaz ise “Kelimenin kavram ve anlam kapsamı bakımından bir daralmaya uğrayarak, eskiden anlattığı şeyin ancak bir bölümünü, bir türünü anlatır duruma gelmesi; bir kelimenin genel bir anlamdan özel bir anlama geçişi” olarak tanımlar (Korkmaz, 1992: 21).

Anlam daralmasını kısaca kelimenin karşıladığı anlamın daralması ya da yalnızca bir bölümünü karşılaması şeklinde tanımlayabilir.

2. 8. 3. Anlam Genişlemesi

Anlam genişlemesi için Vardar, “anamlı bir birimin daha geniş kapsam içermeye başlaması, dar anlamdan geniş anlama geçiş sonucu gerçekleşen değişim” olarak anlamını vermiştir (Vardar, 1998: 23). Korkmaz ise “anlam kapsamı dar olan bir kelimenin zamanla ilgili bulunduğu kavram alanı içinde yayılarak daha geniş, daha genel bir anlam kazanması olayı” olarak tanımlar (Korkmaz, 1992: 10). Terim *Türkçe Sözlük*’te “dar bir anlamda kullanılan bazı kelimelerdeki anlamın ilgili kavramlara yayılması” şeklinde geçer. Aksan ise göstergenin başlangıçta bir nesnenin, varlığın ya da eylemin bir bölümünü ya da bir türünü anlatırken zamanla tümünü anlatır hale gelmesi şeklinde tanımlar (Aksan, 2014: 215).

Anlam genişlemesi kelimenin karşıladığı anlamda olan genişlemedir. Bazı araştırmacılar ise bu kavramı dar anlamdan geniş anlama geçiş olarak anlamlandırır.

2. 8. 4. Anlam İyileşmesi

Anlam iyileşmesi için Aksan, kelimenin zamanla iyi anlam taşıır hale gelmesi (Aksan, 2014: 215), Korkmaz, “Kötü anlamlı bir kelimenin zamanla iyi bir anlam kazanması olayı” (Korkmaz, 1992: 24) ve Eker de bir kelimenin başlangıçtan daha iyi bir anlama geçmesi şeklinde tanımlama yapmıştır (Eker, 2013: 402).

Kısaca anlam iyileşmesi kelimenin kötü anlamının giderek azalması ve daha iyi ve daha yüce bir anlam kazanmasıdır.

2. 8. 5. Anlam Kötüleşmesi

Aksan bu terimi anlam iyileşmesinin zıddı olarak alır (Aksan, 2014: 216). Eker, bir sözcüğün başlangıçtaki anlamına göre kötü bir anlam kazanması (Eker, 2013: 402). Korkmaz, “İyi anlamlı bir kelimenin zamanla kötü veya kötüye doğru giden bir anlam kazanması; bu yönde bir zayıflamaya uğraması olayı” (Korkmaz, 1992: 23) şeklinde tanımlar.

Kısaca anlam kötüleşmesi kelimenin anlamındaki iyiliğin azalması ve anlamın giderek kötüleşmesidir.

2. 8. 6. Kelime Ölümü

Kelime ölümü bir anlam değişimi değildir. Kelime ölümü anlamdan çok sözvarlığını ilgilendirir. *Türkçe Sözlük*’te sözvarlığı “bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler” olarak tanımlanır. Aksan kelime ölümü için her dilin sözvarlığını oluşturan sözcüklerden büyük bir bölümünün zamanla, dil içi ve dil dışı çeşitli etkenlerle yitirilmesi ya da unutulması olarak tanımlar (Aksan, 2015: 22).

BÖLÜM 3

3 YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yaklaşımı kullanılan bu çalışmada ele alınan eser transkripsiyonlu bir şekilde okunduktan sonra gramatikal dizin hazırlanarak eserin söz varlığı ortaya çıkarılmıştır. Eserin söz varlığında günümüze kadar gelen değişimler incelenmiştir. Son olarak da eserin içindeki masal/fabl örneklerinin değerler eğitimi açısından önemi ortaya konmuştur.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

14.yy.da Kul Mesud'un Farsçadan Türkçeye çevirdiği eser toplam 234 yapraktır. Yapılan çalışmada eserin sadece 77 yaprağı (155a-232b) incelenmiştir.

3.3 Verilerin Toplanması

Bu çalışmada Süleymaniye Kütüphanesi Laleli Bölümünde 1897 numaralı nüshada kayıtlı olan eser ele alınmıştır. Eser ilk olarak transkripsiyon harfleri ile okunmuştur. Eserin okunması bittikten sonra konu ile ilgili doktora ve yüksek lisans tezleri, kitap ve makaleler incelenmiştir. Bu literatür taramasında eserin dünya ve Türk edebiyatındaki yeri ve önemi, yazarı, mütercimleri ve türü vb. bilgilere ulaşılmıştır. Eserin dizini oluşturulurken TurkSozDiz programı kullanılmıştır. Bu programa metin yüklenmiş ve gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra çalışma içerisindeki dizin elde edilmiştir. Grametikal dizin içerisinde, kelime sıklığı iki kısa çizgi arasında ve kelimenin hangi dilden dilimize geçtiği ise köşeli parantez içerisinde yer verilmiştir. Dizin oluşturulurken kelimelere verilen anlamlar için Eski Oğuz Türkçesi sözlükleri, Osmanlıca Türkçesi sözlükleri, güncel Türkçe sözlükler ve internet ortamındaki sözlüklerden yararlanılmıştır. Anlam olayları incelenirken anlam olayları ve sözvarlığı konularında yazılmış doktora ve yüksek lisans tezleri, kitap ve makaleler incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Eski Oğuz Türkçesini kapsayan araştırmalar seçilerek kaynaklar oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca *Türkçe Sözlük* ve *Tarama Sözlük*'ünden sık sık yararlanılmıştır.

Değerler eğitimi için ayrı bir literatür taramasına gidilmiştir. Bu kaynaklardan betimsel tarama yöntemi kullanarak değer, değerler eğitimi, okulda değerler eğitimi ve masalların değerler eğitimindeki yeri gibi konularda bilgiler elde edilmiştir.

3.4 Verilerin Analizi

Eser transkripsiyonlu bir şekilde okunduktan sonra dizin çalışması yapılmıştır. Dizinde yer alan kelimelere verilen anlamlar farklı sözlüklerden araştırılmıştır. Anlamlar kelimenin metin içindeki bağlamı dikkate alınarak verilmiştir. Metin içindeki tüm kelimeler anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Birden çok anlamı olan kelimeler de aynı madde başında verilmiştir. Metin içinde geçen ayet, hadis ve Arapça, Farsça şiir örnekleri ile atasözleri dizine dahil edilmemiştir. Bu ifaderin Türkçe çevirileri en sonda Ekler başlığında verilmiştir. Alfabetik hazırlanan dizinde Arapça ve Farsça tamlamalar bütün halinde anlamlandırılmıştır.

Eserin transkripsiyonlu okuması sırasında metin içerisinde çeşitli imla farklılıkları tespit edilmiştir. Mesela: kalın sıra ile yazılan *cāhillik* metnin bazı bölümlerinde *cāhillik* olarak geçmiştir. Yine *ḥalīmlik* / *ḥalīmlık*, *helāklik* / *helāklık*, *bas-* / *baş-*, *ısmarla* - / *ışmarla*- gibi örnekler çoğaltılabilir. *Doğru* kelimesinin yazımında da bir standart yoktur bazen *doğru* bazen de *doğrı* şeklinde yazılır. İmla farklılıkları Türkçe kelimelerle sınırlı kalmaz. Canavar kelimesi bazen *cānavar* bazen de *canavar* şeklinde yazıldığı görülür. Dizinde bu farklı imla yazımları anlamda bir farklılık yaratmadığı için aynı başlık altında toplanmıştır (Duman, 2008)

Anlam olayları incelenirken kelimenin ilk olarak varsa eski Türkçedeki anlamı verilmiştir. Ardından metin içindeki anlamı verilerek kelimenin Türkçe Sözlük'teki anlamları ile kıyaslama yapılmıştır. Kelimenin anlam alanında bir değişme varsa incelenen madde başlıklarına eklenmiştir. Anlam olayları incelenirken yararlanılan kaynaklar metin içinde gösterilmemiş, kaynakçada verilmiştir. Kelime ölümü başlığında sıralanan kelimeler metinde geçmesine rağmen Türkçe Sözlük'te geçmeyen kelimelerdir.

2018 yılında Talim Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan müfredat değişikliğinde belirtilen kök değerler çerçevesinde metin içindeki fabllar değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 4

4 BULGULAR

Bu başlık altında metnin transkripsiyonlu okunuşuna ve metnin dizinine yer verildikten sonra eserin anlam olayları ve değerler eğitimi açısından elde edilen bulgular verilecektir.

4.1. Metin

154b

(1) On Birinci Bâb

(2) Rây eyitdi: İştüdüm şol azarlanmış düşmanuñ meşelin kim gönül anuñ lutf ve alçaklık (3) gösterdüğine dölenmez olur. İmdi eydivirgil şol pâdişâhlar dâsitânın kim bularuñ-ıla (4) muğarrebler ve kullıkçılar arasında bir iş düşer tâ kim pâdişâh aña cefâ ve ‘ukûbet eylemekden (5) sonra ve anuñ dağı suçı âşikâre olmağdan sonra pâdişâh anı girü hōş dutmak ve aña (6) i’timâd eyleyüp inanmağı tâze eylemek pâdişâhuñ uyanıklığına yakîn olur. (Berhemen-i Hâkîm ve Rây-ı

Hindî şüreti bu mişâl üzerine) (7) Berhemen cevâb virdi kim: Eger pâdişâhlar suç bağışlamak ve gördüğün görmeze urmağ kapusın (8) bağlayalar ve kimden kim azacuk hıyânet görseler ol kişiye ayruk inanmayalar ve anı incitmege mişâl (9) vireler pes pâdişâhlaruñ işi dükelî mühmel ve bitmesüz ola ve ‘afv kılmak ve yarlıgamak ve minnet (10) komağ lezzetinden bî-naşib kalalar ve **Me’mûn-ı halîfe rahmetu’llahi ‘aleyh** eydür: Eger suçlular

155a

(1) bilse-y-idi kim suç bağışlamakda ne kadar lezzet bulurvan baña yakınlık istemeyelerdi. İllâ suçlar (2) işlemeg-ile¹ erenleruñ işi tamâmlığına ve hâli görklü olmağa hîç ‘afv kılop suç bağışlamakdan yigrek (3) bezek yokdur ve gördüğün görmeze urmağdan rüşen ve bellü delîl yokdur. Ve melikleruñ yigregi (4) ve begenilmişi hulkı oldur kim işler vâkı‘ olduğu vaktin kendü ‘aklın hâkem idine. Ve kendü (5) hulkların laîf ve iri ve katı eyleye şunuñ bigi laîf degül kim za‘îflığa (6) irüre ve şunuñ bigi iri

¹ Toska 155a/2: işlemeg-ile olalardı ...

degül kim zulme ulaşıdura tā kim iş korku-y-ıla ümīd arasında (7) ola. Ne doğru kullukçılar nevmīd ola ne daķı ‘aşıler küstāh ola. Tarīkat meşāyihinden (8) bir uluya şordılar, bu āyet ma‘nisinden kim: **ve’l-kazimīne’l-ğayza ve’l-āfine ‘ani’n-nās** (9) cevāb virdi kim şerī‘at imāmları bu āyete rūşen² ma‘nī eyitmişlerdür andan geçmek gerekmez (10) ammā tarīkat pīrleri eyitmişler: Hışm yutmaķ oldur kim ‘uķūbet ve cezā virmekde mubālağa eylemeye (11) ve ‘afv kılmaķ oldur kim göñülünde hīç kīn eşerin komaya ve ihsān kılmaķ oldur kim girü dostlık (12) muhabbet bünyādın berkide daķı bilmek gerek kim *Tanğrı* te‘ālā kendü kullarına eyü hulkıları öğretmişdür (13) ve öğülmüş ‘ādet ve hoşnūdlu hulk üzere kındurmaķ buyurmuşdur. Pes kime kim aşı-lı sa‘ādet (14) ve ezel-i ‘ināyet yār ve yardımcı oldu anuñ cānınuñ ka‘besi göñlinüñ kıblesi Kūrān buyruğı (15) olur. Pes haberüñ siyākatinden ma‘lūm olur kim işlerüñ bünyādını luţf ve uzluķ üzere

155b

(1) urmaķ gerek dükeli bābda müdārā ve muvāfaķat kılmağı mu‘teber bilmek gerek **ķāle’n-nebiyyü ‘aleyhi’s-selām** (2) **inner’r-rıfķa lev kāne halkān lemā raā’n-nāsu hakķan ahsene minhuḥadīs.** (3) Ya‘nī eger uzlık ve güç götürmek halkmıssadı hirgiz ādemīler andan görklü halk görmeyedi ve eger (4) cāhillik³ ve aḥmaķlık halkmıssadı hirgiz ādemiler⁴ andan zişt halk görmeyedi. Çün kişi bu (5) sözlere şöyle kim lāyıķdur; fikr eyleye ve suç bağışlamaķ ve ‘afv ve ihsān kılmaķ fażlı anuñ göñlinde (6) muķarrer ola, pes anuñ himmeti ol hulk üzere mülāzım olmaķ ardınca ola. Ve gizlü degüldür kim (7) ādem oğlanı yañılmaķ ve ğafletden ve suçdan ve zilletden⁵ hālī degüldür pes eger, bu ma‘niler muķābilinde (8) bular hirgiz cezā ‘uķūbet eylemegi revā dutalar⁶ anuñ ziyānı cümle işlere ulaşı. Şi‘r-i Türkī

(9) İş bu ‘ālem evvelinde⁷ tā kim oldu pādīşāh

² Toska 155a/9: düşen

³ Toska 155b/4: cāhillik

⁴ Toska 155b /4: ādemīler

⁵ Toska 155b /7: zilletten

⁶ Toska 155b/8: dutmayalar⁶

⁷ Toska 155b /9: evveline

Ululardan ‘afv gelmişdür kiçilerden günāh
(10) Haşā şāhuñ günlerinde kim anuñ ‘adli-y-ile
Kehrübā kapmaz samanı kılmaz aña bir nigāh
(11) Ben ki düşman tedbīrinden yimiş-idüm kaşd okın
Ölmedüm kaldum diri ben çūn ‘ināyet kıldı şāh
(12) Cānı baña ol bağışladı kılivan ben anuñ
‘Adl-ı nūrından utanur çeşme-i hūrşīd ü māh
(13) Ol melikler kim bağışlar tāt u taht altun gümüş
Cān bağışlamağı öğretsün melik Behrām şāh **3XFâilâtünXfâilun**

(14) Fi’l-cümle şöyle gerekdür ki pâdişāh şol kişinüñ kim bir töhmete ve bühtāna şataşdı. Girçekligin (15) ve ögüdin ve hünerin ve kifāyetin key bile. Eger maşlahatlar içinde andan yardım gelesiye

156a

(1) ve anuñ tedbīri⁸ ve emāneti birle bir iş bitesiyē⁹ aña i’timād kıлмаğı tāze eylemege ve gönlin ala (2) götürmeye ive ve anuñ gönli kuvvetin kim bühtāndan ötrü za’if olmuş-ıdı istimālet ve tatlu söz (3) birle girü bayağı kararına getüre ve bu haberi kendüzine imām eyleye: **Kāle’n-nebiyyü ‘aleyhi’s-selām (4) aklilü zevī’l-hefevai aşerātihim** anuñ için pâdişāhlığı ili günü zabt eylemek yardımcılarsuz (5) ve vezīrsüz mümkīn olmaz ve vezīrlerden ve yardımcılardan menfa‘at dutmağ ol vakt (6) bilinür kim bularuñ zātı ‘aql ve hüner ve saknuqlık ve şalāhiyyet birle bezenmiş ola ve gönli hağ (7) üdemek ve naşīhat ve sevgü birle düzülmüş ola ve dağı pâdişāhlık işi bī-nihāyet olur (8) ve pâdişāhlar dağı ‘aqlı yitüt ögütçiler kim sır saklamağa lāyık ola ve işler sürmege yarar (9) ola yavlağ muhtāc ola ve ol kişiler kim doğru yol ve emānet ve takvī ve diyānet birle (10) bezenmiş ola yavlağ azdur. Pes doğru yol oldur kim pâdişāh kendü muğarreblerinüñ ve kullıkçılarınuñ (11) eylüklerini ve ziştliklarını bile ve her birisinden ne iş gelür ve ne işe yarar anlaya. (12) Pes her birisine hünerine ve ehliyetine lāyık ve rāyı ve alplığı ve endāzesine göre ve ‘aqlı ve kifāyeti (13) kadarınca iş buyura ve eger ol

⁸ Toska 156a/1: tedbir

⁹ Toska 156a/1: bitesise

hüner issinüñ¹⁰ ve alplık ve rāy ve tedbīr ehlinüñ bir ‘aybı olursa (14) anı sehl duta kim maḥlūk hirgiz ‘aybsuz olmaz bu ma‘nide ihtiyāt şol ḥadde (15) degin vācibdür kim eger bir ulu kişi bir iş üstinde ve bir manşıbdā olsa ve pādīšāh

156b

(1) anlasa kim anuñ ġāfilliğindan ötrü ol işe bir ḥalel gelür anı ol iş üstinden ırak eyleye (2) ve ol işi azmaḡdan saklaya ol kişinüñ ululığına iltifāt eylemeye: Bu mübālağayı anuñ içün (3) getürdük kim çün hüner ehli uluyı iş başardığından¹¹ ötrü terk eylerler pes cāhil ve (4) ġāfil kişiden manşıb girü almaḡ ve anı terk eylemek maşlaḥata yakınraḡdur. Pes pādīšaḡa (5) farzdur kim işleri ve ‘amelleri kim bireğünüñ kifāyetine ḡomış ve ısmarlamış ola şora, irdeye şöyle kim andan¹² (6) kim hīç nesnenüñ ḥālī andan örtülü ve gizlü olmaya kim eger doğru ḡullıḡçılar sa‘ādet (7) yarı¹³ ḡılup bir lāyık ḡullıḡ iderlerse yā daḡı ḡiyānetler ḡullıḡda taḡşırılıḡ yolın virürse (8) ikisinüñ daḡı ḡadrin bile ve doğrulara ḡullıḡı şemeresin eylük eyleye ve ḡiyānetlerüñ suḡı ḡadarınca (9) ḡulaḡın bura ve uyara kim eger bu iki taraḡdan birisin sehel dutarsa doğrular kāhel ve usaḡ (10) olalar ve müfsidler ḡayḡusuz ve baysuzlar olalar pes işler ḡarcaşa¹⁴ ve ‘ameller mühmel ola (11) ve anı girü oḡarmaḡ degme kez el virmeye. Arslan ve şegāl dāsītānı buḡa lāyıḡdur. Rāy (12) şordı kim ol nite-y-idi? Eyitdi: Getürmişlerdür kim Hind yirinde bir şegāl var-ıdı (13) dünyadan yüz döndermiş-idi, kendü cinsi arasında olurdı ammā ḡan dōkmekden ve et (14) yimekten canavar incitmekden şaḡınurdı. Pes yārenleri anuñla savaşımaḡı ele aldılar ve eyitdiler: (15) (zāhid şegāl şūreti ve bir ḡaç şegāller kim anuñla savaşıdılar.)

157a

(1) Biz senüñ uşbu ‘ādetüñe rāzī degülüz ve senüñ rāyuñı uşbu işi ihtiyār ḡılmaḡdan ḡaḡalu (2) bilürüz ve çün birbirimüz şoḡbetinden yüz döndürmezüz pes ḡulḡ ve ‘ādet içinde daḡı (3) senden muvāḡaḡat umaruz daḡı uşbu datlu ‘ömri zaḡḡire ve aḡlıḡ-ıla

¹⁰ Toska 156a/13: issinun

¹¹ Toska 156b/3: başarmadığından

¹² Toska 156b/5: azdan

¹³ Toska 156b/7: yarı

¹⁴ Toska 156b/10: ḡarcasa

geçürmekden fāyide ne (4) bağlayasın hīç anlayamazuz şöyle kim gelür günü ve rüzigārı şāzılığ-ıla sürmek gerek (5) ve dünyā çāšnīlarından naşīb almak gerek. **ķavlulu te‘alā velā tense naşibeke mine’d-dünyā** (6) ve hāķīķat bilmek gerek dünki günü girü getürmege yaramaz ve yarına daķı irmeklik ma‘lüm degüldür (7) tercüme

(8) Gözüñi açğıl uyanğıl kim ‘ömür

Ol durur kim zevķ idesin her nefes

(9) Kāyğı yime yarını çün sen bugün

İrte sözün söylemek olur heves

(10) Geçeni sen ‘ömre şaymağıl gelesini¹⁵ daķı

‘Ömr oldur kim içindesin ve pes (**fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün**)

157b

(1) Ve bugünkü günü zāyi‘ eylemek gönenüp berhürdār olmaķdan ġāfil olmağın ne ma‘nisi var (2) şegāl cevāb virdi kim: İy dostlar ve iy ķarındaşlar uşbu türrehāt sözlerden geçün (3) çün bilürsüz kim dünki gün geçdi ve yarına irmek bellü degül, pes hāķīķat bu günki günden (4) zahīre idinün kim yol azığı gerekdür kim uşbu aldayıcı dünyā başdan başa ‘aybdur hüneri (5) hemīn budur kim āhīret ekininün yiridür pes bunda tohm bırakmağā yarar kim anuñ dahli ve haşılı (6) āhīretde yaraķ ve hāzır ola himmetün müzdler dirmek ve hayrāt işlemek üzerine maşrūf (7) dutuñ. Ve uşbu aldayıcı cihāna tekye urmaķ ve gönli ebed kalası yire bağlamak gerek kendü sağlığınıñ (8) ve dirliğünüñ ve yigitliğünüñ şemeresinden bī-naşīb ķalman **ķāle’n-nebiyyü ‘aleyhi’s-selām huḡ** (9) **min şihḡatike li-seķamike ve min şebābike li-heremike el-ḡadīsü** kim dünyānuñ lezzeti şol (10) şümşek aydınlığı ve ķaranulığı gibi şebātsuz ķārārsuz olur. Ft’l-cümle gönüli uşbu (11) renc ve zahmet bāzārı dostlığına vaķf eylemek ve teni uşbu fenā sarāyınıñ yolında sebīl (12) eylemek himmeti yüksekliğinden ve ‘aķl tamāmlığından yavlaķ ırāķdur ve ‘āķil kişi uşbu (13) cihān ni‘metinden bir eyü ad ve bir eylük-ile anılmaķdan artuķ nesne istemez kim bu dünyānuñ (14) hoşlığı ve rāḡatı ve şādılığı ve ni‘meti ķamusı yüz zevāle ve fenāya dutmışdur (15) eger iki cihān sa‘ādetini dilerseñüz uşbu sözi ķulağünüñda dutuñ ve bir loķma ta‘amı

158a

¹⁵ Toska 157a/10: gelesin

(1) çün¹⁶ kim anuñ dadı ve ħalāveti boğaza degindür bir canavarı bātıl eylemegi revā dutmañ (2) ve ol kadar kâni‘ oluñ kim hîç cānavar incitmekden ala¹⁷ gelür zîrā ol kadar nesne kim (3) anuñla gövde bākī ve nefs kâyim olur hîç kişiye eksük olmaz¹⁸ bu öğütleri ‘aql kulağ-ıla (4) işidün ve benden şol ‘aql kabûl itmeyesi nesnelerde muvāfaqat ummañ kim ben sizünle (5) şöhet kılduğum size vebāl sebebi degüldür ammā yaramaz işlerde muvāfaqat itdüğüm ‘azāb (6) ve ‘uķûbet sebebidür zîrā kim el ve gönül ikisi daķı günāh āletidür gönül yaramaz fikrler (7) yiridür ve el yatlu ve yavuz işler çeşmesidür eger yirün eylük kılmaķda ve yavuzlık irürmekde eŗeri (8) varmıssadı, pes her kim mescid içinde ādem depelese yazuklu olmayadı ve ol kim (9) kāfir çerisinde bir kişi diri koyadı yazuklu oladı. İmdi ben tenle sizün şöhetünüzdeven (10) ve gönüllü sizden kaçarvan. Pes yārenleri anı ma‘zūr dutdılar kim işinde oldu (11) şālāhiyyet ve zāhidlik içinde anuñ qademi zāhir oldu ve anuñ zikri ve çavı¹⁹ ‘ālem (12) içinde yüridi. Yaķın²⁰ zamānda mücāhede ve diyānet içinde menzilete irdi kim (13) himmet nazarı hirgiz aña irmeye ve ol yörede bir mürğ-i zār var-ıdı kim reng katıcı ay (14) anuñ şahını görkinde naķķāşlık öğrenürdi. Müşk eleyici zühre anuñ havāsı koķusından (15) meded isterdi ve ol mürğ-i zārda yırtıcı canavarlar yavlaķ çoğ-ıdı ve bularuñ meligi bir aslan-ıdı.

158b

(1) kim kaması anuñ tā‘atinde ve aña uymışlardı ve anuñ hizmetinde olurlardı dün gün
(2) hizmet iderlerdi (Arslan ve şeğāller şüreti bu mişāl üzerine kim yazıldı.)

(3) ve anuñ ululuğı sığındusunda ve saklamağı ħareminde rüzigār geçürürlerdi. Şöyle kim ol zāhid (4) şeğālün şüret-i ħālin işitdi, pes kığırdı gördi ve her dürlü-y-ile sınadı, pes bir (5) kaç gün anuñla ħalvet oturdı ve eyitdi: Benüm pādīşahlıgum giñdür ve işler ve ‘ameller (6) yavlaķ çokdur öğütçilere yarıcılara muhtāc oluruz ve bizüm kulağumuza degürdiler kim dindārlıķ (7) mezhebinde menzilet bulmıssın, çün seni gördüm nazar

¹⁶ Toska 158a/1: içün

¹⁷ Toska 158a/2: ele

¹⁸ Toska 158a/2: Burada **kāle’n-nebiyyü ‘aleyhi’s-selām inne nefsen len temüte ħattā yestevfiye rızķahā elā fa‘milū fı’t-talebi** hadisine yer verilmiştir.

¹⁹ Toska 158a/11: çāvi

²⁰ Toska 158a/12: yaķın

haberden artuḳ geldi (8) ve işitmek ‘ayāndan eksük oldu. İmdi saḡa i‘timād kılsarvan ve inam idiniserven tā kim (9) anuḡla senüḡ derecātuḡ yüксеle ve bizüm ḡašekilerümüz ve murakkeblerümüz bölüḡine kıtılasın. (10) Şegāl cevāb virdi kim: Pādişāḡlar lāyıḡdur aḡa kim işler düzmek²¹ içün yarar kışiler

159a

(1) ve eyü yarıcılar ihtiyār kıllalar ve bu dükeli-y-ile bulara vācibdür kim hīç kimseyi bir iş ve (2) kıllık dutmak içün gücemleyeler²²; zīrā bir işi, güç-ile kışinüḡ boynına saralar ol işi düzmek (3) ve zabt eylemek aḡa müyesser olmaz ve anuḡ ‘uhdesinden eyle kim vācibdür çıkmaz pādişāḡuḡ (4) ‘ömri uzun olsun, ben sultān işin dutmaḡı yigrenürven ve anda tecribem²³ yoḡdur ve sen (5) ve bir muḡteşim²⁴ pādişāḡsın ve ṡapuḡda yırtıcılar yavlaḡ çoḡdur kim kuvveti ve kifāyeti var ve işde kıllık (6) dutmaḡa yavlaḡ ḡarīşdür. Eger bu eylüḡi bulara buyurasın ve bu manşıbı²⁵ merḡamet eyleyesin senüḡ (7) göḡlini fāriḡ eyleyeler ve iş ucından kim eylük ve dirlik bulalar anuḡ-ıla şādumān ve arḡalu (8) olalar. Arslan eyitdi: Uşbu def eylemegüḡ ne fāyīdesi var kim elbette ben seni mu‘āf (9) kıllur degülven. Şegāl cevāb virdi kim: Sultān işi iki kışinüḡ bābetidür: Bir kendüzini (10) iş arasına bıraḡıcı mekr issi²⁶ kim kendü dileḡini anuḡla ḡaşıl eyleye ve mekr ve fitnesi-y-ile selāmet (11) kıla, bir daḡı ḡāfil, za‘īf kışı kim ḡōrlık çekmegi ḡū idine hīç nazarda ve ḡürmetde olmaya (12) kim ḡasedden ve düşmanlu olmaḡdan imān ola. Ve ben bu iki ṡabakadan²⁷ degülven ne ārzüm (13) ve ḡırşum ḡālib kim ḡiyānatlık eyleyem ne daḡı nefsum ḡasīsdür kim ḡōrlık çekem ve her kim (14) diler-ise pādişāḡlar kıllıḡınuḡ bünyāḡın öḡüt ve emānet ve saḡanḡulık ve diyānet birle berkide (15) ve ol kıllıḡuḡ ṡaraflarını riyādan ve ḡümāndan ve ḡiyānetlikden saḡlaya ol kışinüḡ

159b

²¹ Toska 158b/10: dönmeḡ

²² Toska 159a/2: gücemlemeyeler

²³ Toska 159a/4: tecribem ve bilmegüm ...

²⁴ Toska 159a/5: muḡteşim

²⁵ Toska 159a/6: manşıb

²⁶ Toska 159a/10: issi

²⁷ Toska 159a/12: ṡabakdan

(1) işi doğru gelmez olur ve dutduğu işün şebâtı olmaz. Pes şâhuñ doğru dostları anı (2) günilemekden ötrü düşmanlık kalkanın yüzlerine dutarlar ve düşmanları gönül birikdürüp öğüt (3) virdüğü için anuñla karşı olurlar pes her vakt kim dost ve düşman birike ve bireginüñ (4) ardınca ola ol kişi elbette imîn dirilmez, eger ayağın keyvân yıldızı farkı üzerine (5) komış ise dağı başın selâmet kurtarmaz. Hiyânet kişi bârî pâdişahuñ düşmanlarından (6) imîn ve fâriğdür niçeme pâdişahuñ dostlarından korkar-ısa. Arslan eyitdi kim: (7) muqarreblerüñ kaşdından hîç endîşe yimegil çün bizüm hoşnûdlıgumuz saña hâşıl (8) oldu kendünüzüñi vehm-ile sayru eyleme kim bizüm görklü râyumuz düşmanlar yavuz sanduğına (9) perde yiter bir kulak burmağ-ıla bularuñ mekri yolın bağlayam ve seni himmetüñ nihâyetine ve ârzuñ gâyetine (10) irürem. Şegâl eyitdi: Eger meligüñ ğaraşı uşbu yakın eylemekden ve terbiyetinden ve tertîbinden (11) ulısa²⁸ kim benüm haqqumda eylük ve ihsân buyura pes şefkate ve rahmete ve ‘adle (12) ve inşâfa ol lâyıkdur beni kıoya tâ uşbu şahrâda imîn ve fâriğ gezem dünyâ ni‘metlerinden (13) ot-ıla suya kâni‘ olam²⁹ ma‘lûmdur kim azacuk ‘ömr kim iminlik ve ferâgat-ıla ola (14) şol çok ‘ömrden kim korku ve ihtiyât-iledür delim yigrek. Arslan eyitdi bu faşl ma‘lûm (15) oldu ammâ sen içün den korkuyı ırak eylegil kim elbette bize yakın olırsın.

160a

(1) Şegâl cevâb virdi kim çün hâl böyledür baña amân virme gereksin şol vaktın (2) kim yârenler baña bir kaşd ideler ve bir yalan söz diyeler melik ihtiyât şartın yerine (3) getürsün, dök olsun ve fikr eylesün, ivmekligi revâ dutmasun pes arslan anuñ-ıla (4) ‘ahd ve qavl berkitdi ne kim mâl ve hazîneler var-ıdı kâmusın aña ısmarladı (5) ve cümle çeriden anuñ menziletin yüksek eyledi ve danışık ve rây ve tedbîr kapuları (6) kamu dürlü işlerde aña açuk kodı ve arslanuñ anı danlamağı her gün artar-ıdı. Pes (7) anuñ muqarrablığı ve menzileti yüksekligi arslan hâşekîlerine ağır geldi pes anuñ-ıla (8) düşman olmak için birikdiler delim günler ol tedbîr üzerine oldılar pes biregüyü ilerü (9) dutdılar kim biraz et kim arslanuñ kuşluk³⁰ için komışlardı uğurladı götürüp (10)

²⁸Toska 159b/11: olsa

²⁹ Toska 159b/13: ... ve cümle ‘âlem ehlinüñ düşmenliginden fâriğ olam ve...

³⁰ Toska 160a/9: hânı

şegālūñ hücreinde gizledi. Yarındası kuşluk vakti oldu arslan geldi ol (11) eti diledi³¹, eyitdiler: Bulmazlar şegāl gāyib-ıdı düşmanlar ve hasūdlar kamusı hāzırdı. (Arslan ve şegāl şüreti bu mişāl üzerine)

160b

(1) Çün gördiler kim açlık odı ve hışm odı birbirine ulaşdı ve tenūrı kızgūn buldılar pes
(2) hamīrsuzı yapışduru başladılar. Bularūñ birisi eyitdi: Elbette melige bildürmek gerek
ne kim (3) assı ziyān işidevüz. Ve bilevüz ve baña şöyle degürdiler kim şegāl ol eti
kendü vişākına iletđi. (4) Daķı birisi eyitdi kim: Ben aña inanmazvan ihtiyāt eylemek
gerek kim hālāyık bilmeklik yavlaķ düşvār³² (5) daķı birisi eyitdi: Eyledür halkūñ sırrını
ve zamīrini kimse bilmez līkin eger ol et şegāl (6) hücreinde bulunursa kim anuñ
hıyānatlıķı kim ağızlarda söylenürdi kamusı girçekdür. (7) Daķı birisi eyitdi: ‘Aql
bilüsine aldanmak gerek kim gaddār kişi hırgiz selāmet kurtılmaz ve (8) hıyānetlik gizlū
kalmaz. Daķı birisi eyitdi: Bir emīn dost ne kim andan görürse baña (9) degürürdi ben
aña key inanimazdum tā kim bu faşlı sizden işitdüm anuñ hıyānatlıķına göñlüm (10)
dölendi. Daķı birisi eyitdi anuñ mekri hıyāneti dükeli hālde baña ma‘lūm-ıdı evvel (11)
görmekde anuñ işi şonın bilmiş-idüm ve fulānı tanuķ dutdumdı kim uşbu zāhidūñ (12)
‘ākıbeti rüsvāylik olasıdır, ve andan ulu ulu hātālar ve ‘āzīm suçlar gelesidür. Daķı (13)
birisi eyitdi: Kim uşbu zāhid ve muttakī kim pādīşāh işin dutmaķı belā ve muşībet (14)
şayardı, eger hıyānatlıķı işledise yavlaķ ‘acebdür. Daķı birisi eyitdi: Siz kamuñuz (15)
emānet ve doğrılık ehlişiz ve size inanmak ‘aql ve hıred resminden yavlaķ ırakdır.
Līkin

161a

(1) eger uşbu sā‘at melik buyurursa kim ol eti anuñ menziline isteyeler bu sözlerūñ (2)
doğruluķı zāhir ola ve haşuñ ‘āmuñ gümānı götrile daķı birisi eyitdi: Eger (3) ihtiyāt
iderseñüz varup aramaķa ivmek gerek kim anuñ cāsūsarı her yañadın (4) bizi
gözedürler³³ daķı birisi eyitdi: Uşbu irdemekde ve bilmekde ne fāyide var kim ol kendü
(5) bü‘l-‘acablıķı ve fitnessi birle melik hāzretine anı bildürmeye ve gizleye. Pes bu

³¹ Toska 160a/11: kim yiye kim bilmezüz ...

³² Toska 160b/4: düşvārdur

³³ Toska 161a/4: gözderler

tertīb (6) üzerine arslanūñ hışmı hālinde eyitdiler tā kim azmaqlık arslanūñ göñline (7) yol buldı pes şegālī getürmege mişāl virdi³⁴ ve aña şordı kim: Eti nitdün? Eyitdi: Maṭbaḥa (8) degürdüm tā kuşlık vaqtinde melik öñine getüreler. Maṭbaḥ dutan daḥı ol kavullaşanlardan (9) idi pes münkir oldı eyitdi: Benüm andan hıç haberüm yoḫdur ve baña hıç nesne (10) virmedi. Pes arslan emīnlerden bir bölük kişi viribidi kim şegāl odasında (11) istediler eti bulup arslan ḫatına getürdiler pes bir ḫurt kim tā şimdiye degin söylememiş idi (12) ve kendüzin doḡrı ṭanuklardan gösterürdi ilerü geldi ve eyitdi: Çün (13) bu nā-bekār müdbirün ḫiyāneti ve suçı rüşen oldı tizrek bunı siyāsete degürmek (14) gerek eger bu bābı melik usañ³⁵ dutarsa imden girü suç idenler rüsvāylıḫdan (15) ḫorḫmaya pes arslan buyurdı kim şegālī dutdılar ayaḡına bend urup zindāna bıraḫdılar.

161b

(1) Andan ḫāzırlarūñ birisi eyitdi: Ben meligün ol rüşen rāyından ‘aceb görürven kim (2) uşbu ḡaddārūñ işi nite gizlü oldı ve anuñ içi ziştliḡından ve ḡamīri yavuzlıḡından (3) melik nite ḡāfil oldı. Daḫı birisi eyitdi: Andan ‘acebraḫ budur kim uşbu ḫiyānetün işini (4) soña ve fıkr eylemege ḫodı fi’l-hāl depelemedi. Andan³⁶ şegāl ḫaber viribidi ve eyitdi. Eger (5) yañılmaḫda ‘özüñ var-ısa göstergil. Pes ḫaber iden daḫı düşmanlardan idi şegāle varamadı (6) biraz vaḫtden girü geldi, şegāl aḡzından ḫatı cevāblar ve iri sözler arslana (7) degürdi tā kim arslanūñ hışmı odı yalıñlandı ve anuñ düttüni arslanūñ ‘aqlını (8) örtti tā kim ḫavli ve ‘ahdı kim şegāl birle eylemişdi, ayak altına bıraḫdı, düşmanlarūñ (9) elini şegālī depelemek üzerine uzun ḫıldı. Pes ḫaberi arslanūñ anasına degürdiler şolok (10) sā‘at bildi kim arslan iveceklik eyledi: Pes endīşe ḫıldı kim ve eyitdi tizrek³⁷ (11) ‘Varayın, kendü oḡlanımı dīv vesvesesinden ḫurtarayın, zīrā her vaḫt kim ḫaḫımaḫ pādīşāḫlar (12) üzerine ḡālib ola şeyṭān daḫı aña musallaṭ olur.’ **ḫāle’n-nebiyyü ‘aleyhi’l’s-selām izā isteşaṭa’s (13) sulṭānu tesallaṭa’s-şeyṭānu** pes öñdin ol ṭayıfeye kim şegālī öldürmek (14) içün arslan mişāl virmiş-idi ḫaber viribidi

³⁴ Toska 161a/7: virdi getürdiler ...

³⁵ Toska 161a/14: usan

³⁶ Toska 161b/4: arslan şegāle ...

³⁷ Toska 161b/10: tizrek

“tevaḳḳuf eyleñ öldürmeñ” diyü, kendüzi (15) arslan atına vardı şeğälüñ suçın şordı. Arslan hālı eydivirdi.

162a

(Arslan ve anası şüreti bu mişāl üzerine) (1) Eyitdi: İy oğul, kendüzüñi ḥasrete ve ḥayrete ve büşmenlige bırakmağıl ve ‘afv ve iḥsān sevābından (2) kendüzüñi bī-naşīb kılmağıl ve pādīşāhlar hīç döleklikden ve ivmemekden görklürek (3) bezek yoḳdur. Ve daḳı kin kılmasun³⁸ kim ‘avratuñ ḥürmeti erine bağludur ve oğluñ ‘izzeti (4) atasına ve şākirdüñ üstāda ve çerinüñ kuvveti sübaşıya ve zāhidüñ kerāmeti dīnine ve (5) ra‘iyyetüñ imīnligi pādīşāha ve pādīşāhuñ işi oñmak ‘ādillıḡa taḳviyeye bağludur (6) ve uyanuḳlıḡuñ nişānı çeri ve ḳullıḳçıları bilmek ve anlamaḳdur her birisini yirlü yirinde (7) dutmak ve her birisine hüneri ve kifāyeti ḳadarınca eylük eylemekdür ve bularuñ biri biri ḥaḳḳında (8) pādīşāha³⁹ yavuz söz anlatduḡı işitmemek hem uyanuḳlıḡ nişānıdur zīrā eger bu anı ḡammāzladuḡın (9) ve ol bunu ḡammāzladuḡın girçek dutalar pes yavuzlar diler-ise bir doḡru ve emīn

162b

(1) ḳulluḳçı töhmete biraḡa bühtān eyleye ve bir ḥiyāneti doḡrılıḡ ve inamlıḡ ṭonı içinde pādīşāha (2) göcüklendüre ve pādīşāhuñ daḳı eylüklerini yavuzlıḡ ve zıṣtlıḡ şıfat-ıla ḳişilere göstere pes (3) ḥasūd ḳişi bir fāzıl ḳişiye rencūr eyleye ve bir ḥiyānet bir emīn ḳullıḳçıyı müttehem ḳıla (4) ve bir ḡammāz bir yazuḳsuzı belā düdine biraḡa, pes böyle olıcaḳ çeri ḳamusı ḡümānlu ola ḥāzırlar (5) ḳullıḡ ve iş ḳabül itmekden girü duralar ve ḡāyıblar ḳullıḡ itmekden aşıḡa oturalar pes pādīşāhuñ (6) buyruḡı geçmek soḡa ḳala. Pes gerekmez kim pādīşāh kendünüñ inamlarına ne anlaruñ (7) suçını ḥaḳıḳat bilmedin ḳaş çata ve mizācın ayruḳsıda. Līkin gerek kim anuñ ḥalīmліḡı (8) meydānında ve ‘ilmi giñliginde ḳamu nesne şıḡar ola ve ḳullıḳçılarıñ ileriki ḳullıḡlarını (9) gözi öñinde duta ve bularuñ dürişmegini ve doḡruluḡını cān şaḥīfesinde yaza ve anlaruñ (10) ḳullıḡını zāyi‘ eylemeye ve şemeresüz ḳomaya ve bularuñ cānibini usaḡ dutmaḡı ve menziletin ḥōr (11) görmegi revā dutmaya. Ve her suç kim niyet-ile ḳaşd-ıla olmaya ve doḡrılıḡ ve inamlıḡ zātın (12) mecrūh ḳılmaya anuñ cezāsın virmege mubālaḡa eylemeye. Ve şol

³⁸ Toska 162a/3: daḳı gizli ḳalmasun ...

³⁹ Toska 162a/8: ḡammāzladuḡuñ ...

sınanmaduk hüner sözlerün (13) yavuz sözünü şol kifâyetlü hüner isleri hakkında istemeye ve kendü ‘aqlını ve râyını (14) dükeli ma’nilerde bir ‘âdil hakem ve bir doğru ve işaretçi bile. Ve şegāl senün devletünde (15) yüce maķāma meşhūr menzilete irmiş-idi. Ve il içinde sen aña alkışlar iderdün

163a

(1) ve halvetlerde anuñ-ıla danışık ve kelecı eylemegi erzānı buyururduñ. Pes şimdi saña lâzımdur (2) kim anı helāk eylemek ‘azmini bozasın ve düşmanlar gülüşmeginde ve gammāzlar sevinmeginden (3) anı saklamağı vācib göresin tā kim senün ağırlıguña ve dōleklıguñe lâyıķ anuñ (4) suçın ve hālın şormakda ve irdemekde ihtiyāt şartını yirine getüresin pes kendü (5) ‘aqluñ katında ve kamu çeri ve ra’ıyyet katında ma’zūr olasın kim uşbu aña yapduķları (6) töhmet şundan hōrırakdur kim anuñ gibi doğru ķul kendü inamlıgın ve dindārılıgın (7) anuñla ‘ayblu kıla tā kim bir kesek et içün hırş ve ārzū anuñ ‘aqlını örte. Ve sen (8) bilürsin kim şegāl senün kullıguña girelden hıç et yimiş degüldür, ivmeklik soña koğıl (9) tā bu sözün girçekligi saña rüşen ola kim göz ve kulaķ gümān ve tahmīn birle (10) çok hükmlerde haķā kıılır nite kim kişi karanjuda şol ısılayan nesneyi görür od sanur çün (11) eli birle dutar ma’lūm olur kim yıl ölçmişdür ve haķıķat bilmekden öğ hükmdede iveceklik (12) kılmışdur. Göñül anlamağına gālīb oldur kim ol eti hasūdlar ve anı sevmeyenler şegālūñ (13) menzilinde gizlemişdür bu kadar nesne düşmanlaruñ hūşından ve mekrinden ve hasūdlaruñ fitnesinden (14) hıç ‘aceb degüldür. Kuşlar şol havā yüzinde ve balık deniz dibinde ve geyikler yazı içinde (15) hıç yavuz sanıcılar kaşdından imīn degüldür ve kuşlar kim uşakdur şol ulu kuş urduğı avı

163b

(1) güçleri yitdügince çekişirler ve anuñ-ıla savaşmak ardınca olurlar ve itler daķı bir pāre (2) sünük içün bunun bigi mu‘āmele kıılırlar ve senün kullıķçılarıñ kim menziletleri içinde şegālden (3) eksük mertebelüdur hasūdlığı revā görürler. Eger şegāl mertebesine kim kamasından artuķ eyledün (4) hased eyledilerse hıç bedī‘ degüldür. Bu işde te’ammül ve fikr eylemek gerek şegālūñ tedārügin (5) bir dürlüden endişe eylegil kim senün ululuğıña lâyıķ ola kim kaçan işün haķıķati (6) tamām biline anı depelemek senün katunda hıç düşvār degüldür. Pes arslan anasınuñ sözün (7) görklü diñledi ve ‘aqlına bıraķdı. Pes şegāli katına kığırup eyitdi.(Arslan ve zāhid

şegāl şūreti bu mişāl üzerine) (8) Şol ilerüki sınaṁak vech-ile bizüm meylümüz senün
‘özüñ kabül itmege şol düşmanlar saña (9) hevāla eyledügi söze inanmaḳdan
artuḡraqdur. Şegāl eyitdi: Bu töhmetden ben tamām arınmasvan

164a

(1) tā melik bir hīle eylemeyince kim doğrılık ve dürüstligi anuḡla bile niçeme kim ben
kendü doğrılıḡımı (2) ve ol töhmetden ıraklıḡımı ḥaḳīḳat bilürven. Ammā ne ḳadar kim
melik ihtiyātı artuḡ eyleye (3) doğrılık ve öḡütçilik içinde benüm artuḡlıḡım dükeli
ḥaşem ve ḥadem üzerine zāhir ola şī‘r

(4)Eger ḳullıḳçılarıñı diresin

Birin birin ḳamusın sinayasın

(5) Benüm bigi inam ḳul görmeyesin

Benüm bigi sinanmış bulmayasın (**Mefā‘ilün /Mefā‘ilün/ Fe‘ilün**)

(6) Arslan eyitdi: Bunı irdemek vechi nitedür? Şegāl eyitdi: Ol cem‘āt kim bu (7)
töhmeti baña yapdı ḥāzır getüreler ve soralar kim bu işi baña yapmaḳda ve ol kişiler kim
(8) her gün uğurlıḡ-ıla et yirler anları örtmekde ma‘nī nedür kim bu bābuñ rüşenliḡı
bunsuz (9) mümkün degüldür ve ümīd oldur kim eger melik bunı buyura ve bular
istizelik iderse melik (10) bir kez aḡraya ve ḳatı heybet göstere, ḳaçan bular ḥāl niteligin
bildüreler ve suçlarına iḳrār (11) ideler pes bularuñ suçını ‘afv ḳıla. Lācirem ol
yalancılık gümānıñuñ niḳābı doğrılık yüzinden (12) götrile benüm arılıḡım muḳarrer
ola. Arslan buyırdı kim: Ol kişinüñ suçını nite (13) ‘afv ḳılmaḡa yarar kim benüm
üzerime ve benüm inamum üzerine ḳaşd ve ḥased ḳılduḡına iḳrār (14) eyleye? Şegāl
eyitdi: Ol ‘afv kim ulu suç üzerine ḳılına başdan başa hüner olur (15) ḥāşe şol kişiler
ḥaḳḳında kim günāhına tevbe ḳıla ve girü ḳulluḡa gele. Çün arslan

164b

(1) anuḡ sözün işitdi, şıdḳ ve şavāb eşerin zāhir gördi ol tāyifeyi kim bu fitneyi (2)
ḳoparmışlardı ayru ayru ḳıḡırdı ve ol işüñ niteligin şordı bulara amān virdi kim eger (3)
doḡru söylerlerse pādīşāhuñ ‘afvına müsteḥaḳ olalar. Pes bir nicesi iḳrār eyledi, bir

nicesi dağı (4) ol zarüretten anlara⁴⁰ uydı ve şegālün doğrılığı zāhir oldı. Çün arslanın anası şegālün (5) doğrılığın tamām anladı pes durup arslanın katına geldi eyitdi:

(Arslan ve anası şüreti bu mişāl üzerine kim yazıldı) (6) ve eyitdi: Melik bu cemā'ate amān virmişdür ve andan dönmeklik eyü degüldür ammā bu vāk'ada (7) melige bir ulu tecrube hāşıldur ol şoldur kim hıyānet kişinün ğammāzlığını dinlemeye meger (8) kim doğru tanuk ve kavī delil göre ve dağı şol şāhib ğaraźların türrehāt (9) sözlerini kim muķarreblerin mahremlerin' aybın diyeler, iştımeye niçeme anların sözi muhtaşar

165a

(1) ve azacuk olur-ısa dağı zīrā ol muhtaşar söz az az māya dutar çokalur ve bir araya irer kim (2) anın tedārügi mümkün olmaz ve otları dirşürürler andan urğanlar düzerler kim pıl anı üzmeke (3) 'aciz kalur. Fı'l-cümle uludan kiçiden, azdan üküşden kim pādīşāh kullığına degüreler (4) aña te'vıl istemek gerek ve hāķīkat bilmek gerek dağı sekiz kişiyeye yakın olmaķdan sakınmaķ⁴¹ (5) vācibdür: Evvel ol kim ni'met viricilerin şükrin ve ni'metin yiyni duta ve sipās (6) eylemeye: İkinci oldur kim hıç sebebsüz hışm eyleye ve kaçıya. Üçünci ol kim uzun 'ömre (7) aldanmış ola. Dördünci ol kim aldamaķlık yolu aña açuk ve gezez ola. Beşinci ol kim (8) kendünün zātı bünyādın düşmanlık üzerine ura. Doğrılık ve diyānet üzerine urmaya. Altıncı (9) ol kim şehvet ve ārzū bāblarında ipin uzun duta ve ārzūları göñül kıblesin (10) idene. Yidinci ol kim sebebsüz kişilere yavuz gümān ilede ve bir rüşen delilsüz (11) inam kişileri müttehim eyleye. Sekizinci ol kim yüz suyu ve ud⁴² azlığına ma'rūf ola (12) ve katı yüzlülikle meşhūr ola. Ve sekiz kişiyeye yüz dutmaķ farzdur: Evvel ol kim (13) eylük ve ni'met şükrin vācib bile. İkinci ol kim anın 'ahdi ve kavli buñ güninde (14) süst olmaya. Üçünci ol kim bisleyen ve terbiyet eyleyen kişinün hāķların ululamağı (15) vācib göre. Dördünci ol kim aldamaķdan ve yavuzlıķdan sakına. Beşinci ol kim

165b

(1) hışm kaçımaķ vaķtında kendüzine kādır ola. Altıncı ol kim ta'am vaķtinde cōmartlık eyleye. (2) Yedinci ol kim ud ve şalāh ve saknuķlık etegine yapışmış ola. Sekizinci ol

⁴⁰ Toska 164b/4: anlara

⁴¹ Toska 165a/5: sakınmaķ gerek ...

⁴² Toska 165a/11: od

kim fışk ve fesād (3) ehli birle oturmağdan yığlına. Kaçan arslan ol vākı‘a içinde anasının şefkatın gördi. (4) Pes aña şükr eylemegi vācib gördi ve kendü ‘öžrin diledi ve eyitdi: Senün işāretün (5) ve doğru yol göstermegün bereketinden karañu olmuş yol ve düşvār olmuş iş rüşen (6) ve aydın oldu ve bir yardımcı inamun ve iş bilür dostun arılığı ve doğrılığı bellü oldu. (7) Pes inanmaklık şegālün emānetine ve doğrılığına dağı artux oldu ve ağırlamak ve yakın olmak ve (8) ‘öžr dilemek lütuflar göstermek birle anı müşerref kıldı ve kendü katına kığırdı. (Arslan

ve zāhid şegāl şüreti) (9) Ve Eyitdi: Bu töhmeti kim saña yaptılar inamlık artmağı ve doğruluk berkimegi sebebin bilmek gereksin

166a

(1) ve ol işlerün tīmārın kim saña ısmarlanmışdı bayağı ‘ādet üzerine dutmak gereksin. (2) Şegāl eyitdi: Ol iş rāst gelmez kim melik şol ilerüki ‘ahdler aşğa kodı ve düşmanlar (3) sözine kendü göñli içinde yir virdi ve benüm gibi doğru kula yalan söz birle ‘itāb (4) eyledi. beyt

Sen olsun kim gümān-ıla çıkardun

Vefāyı şefkatı göñlün içinden

(5) Meger bini henüz bilimedün sen

Başa kıldun ‘itāb ayruk suçından (**Mefâ‘ilun /mefâ‘ilun/feûlun**)

(6) Arslan eyitdi: Bu ma‘nilerden nesne hātıra getürmek gerekmez kim ne senün kullığunda (7) ve öğütçilüğünde takşırılık var-ıdı ve ne bizüm ‘ināyetümüzde ve saña tīmārumuzda eksüklik (8) var-ıdı, göñlünjı kavī eyle ve yüz kullığa dut. Şegāl eyitdi: Bu kezde kırtıldum ammā cihān (9) hasūdudan ve gammāzdan hālī olısar degüldür ve ne kadar kim meligün eyü nazarı benüm (10) üzerümde ola yārenlerün hasüdlığı günilemek kararında olasıdır. Uşbu kez kim hasüduñ (11) ve gammāzuñ sözün dinledi meligi uysal ve aldanıcı bildiler pes her gün bir tāze kov degüreler (12) ve her sā‘at bir yinji gümān araya getüreler. Ve her pādīşāh kim şol fitne kıparıcı gammāzuñ (13) çürbegini ve sözünü kulağa kıoya ve anun zerrāklığına ve şu‘bedesine iltifāt eyleye ol (14) pādīşāha kullık itmek cānbāzlık olur ve andan saķınmak ve ırak olmak farīzadır. Dağı (15) bir söz diyiserven eger melik anı işitmegi maşlahat görür-ise kim: Hücet kabül itmege

166b

(1) ve mazlûm gilesin dinlemege âdemîlerün lâyıkrağı pâdişâhlar ve hâkimlerdür ve melik bu vâkı‘ada (2) baña rahmet eyledi ve inanmaqlığı tâze kıldı ammâ şol ivmekliginden ötrü kim beni tiz tiz (3) öldürmege buyurdi meligün eylügine gümânlu oldum ve şevkatinden ve mihrinden nevmîd oldum kim (4) kendü ol ilerüki eylüklerin ve beni bisledüklerin ve benüm şol lâyıķ kullıklarımı kâmusın (5) zâyı‘ eyledi bir kemter töhmet ile kim baña yaptılar. Eger şabit daķı olsa-y-ıdı anuñ ol kadar haţarı (6) ve korkusı olmayadı. Ve pâdişâh şöyle gerek kim anuñ gönli gıñlıgı şol nihâyetsüz (7) deniz gibi ola ve anuñ hâlîmlığı şol tağ gibi dök ve sâkin ola ne işitmeklik anı (8) mevce getüre ve ne hışm ve kaçımak bunı harekete getüre. Arslan eyitdi: Senün sözün yavlaķ (9) görklü ve doğrudur ammâ yavlaķ kuvvetlü ve katı sözlüdür: Şegāl cevāb virdi kim: Melik bātıl (10) işlemekte koyırak ve katırakdur şol benüm sözümde kim haķ söylerven. Çün yalan ve (11) bühtān sözi dinledi vâcib oldur şıdķ ve ihlās ve şavāb söz ağır gelmeye zinhār (12) olmaya kim bu iri sözlerümi⁴³ yüzşüzlige hürmetsüzlige yora kim bunun içinde iki dürlü (13) maşlahat vardur. Evvel ol kim mazlûmlar ve güç görenler haķķın almağa kâni‘ olalar, pes (14) yigrek oldur kim ne kim gönlümde var kâmusın âşikāre eyleyem tā benüm hâzırlıgım (15) ve ğâyıblıgım melik katında berāber ola ve şol tayifeden olmayam ve kim bularuñ içi taşına

167a

(1) muhālîfdür, ikinci oldur kim diledüm uşbu vaķı‘anuñ hālî meligün ol yol gösterici ‘aķlı ve (2) bezeyici rāyı öninde ola ve mazlûmuñ söziñ dinlemekden sonra hüküm buyura. Ve arslan eyitdi: (3) Böyledür. Pes biz senün işünde dökkligi yirine getürmedük ammâ seni ol ğarķ olmaķdan (4) kurtarmağa ‘ināyet buyurduk. Şegāl cevāb virdi kim: Eger ölümde kurtarmak meligün mihrinden (5) ve ‘ināyetinden geldise him tiz tiz depelemege işāret kılmak daķı melik fermān-ıla oldı: Arslan (6) eyitdi: Sen bilürsin kim öldürmege kaşd eylemekden sonra şol helāklik (7) çamurından çıkarmak ni‘metlerün yigregi ve minnetlerün ulurağıdur. Şegāl eyitdi:⁴⁴ (8) Ve ben uzun ‘ömr-ile meligün mihrleri şükrin ödeyümayem ve uşbu ‘azāb ve ‘uķūbet (9) va‘desinden sonra ‘afv kılup rahmet eyledügi kâmu ni‘metlerden artuķdur ve ben daķı kâmu (10) vaķtde melige muķı‘ ve ögütçi ve bir gönüllü muhliş kıludum ve gözi ve cānı anuñ hoşnüdligi

⁴³ Toska 166b/12: sözlerüm

⁴⁴ Toska 167a/7: eyitdi: Böyledür

(11) fermânına fidâ kılmışdum ve benüm göñlüm bir lahza anuñ hoşnûdlığın saklamakdan fâriğ degüldi (12) ve bu sözler kim dirven andan ötrü degüldür kim bu vâķ'ada meligün hâtasını sabit (13) eyleyem tâ kim bir 'ayb ve eksüklik anuñ cānibine mensüb kılam, ammā cāhillerün⁴⁵ hasedi (14) ve baķıllığı hūner kifāyet isleri hāķķında resm ve 'ādet olmışdur ve ol hasūdlik (15) ve günilemek yolını bağlamak yavlaķ düşvārdur ammā ne fāyidesi var ve hasūdluğuñ kim

167b

(1) ol bī-çāreler yārenler dutınurlar ve hōrlıķlar çekerler ve fitneler endīşe kıılurlar ve pādīşāh hāķķına (2) yavuz şanurlar ve ili günü harāb eylemege dürişürler dört yaña kavmi yalan va'de-y-ile ala götüreler (3) hāşılları hasretten ve peşimānlıkdan artuķ nesne degül. Zīrā kim hāķ hemīşe manşūr ve (4) yardımcı olur ve bāţıl hemīşe maķhūr ve sınıķlı olur. Hāķ te'ālā 'āķıbeti hayr olmağını⁴⁶ (5) şalāh ve diyānet ve doğru yol ve emānet islerine erzānī kılmışdur. **ķavlühü te'ālā ve yā ba (6)Allahu illā en yutimme nūrahu ve lev kerihē'l-müşrikūn** bu dükelile ķorķarvan kim düşmanlar benümle melik (7) arasına bir dürlü yol bulalar yine yavuz göstereler yoksa ben meligün bir ķulı-y-ıdum yine ķulıvan henüz. (8) Arslan şordı kim: Ne sebep ola kim benümle senün araña girübileler? Şegāl eyitdi: Diyeler (9)kim ķuluñ şegālün göñli içinde vahşet ve ürkmeķlik sabit oldu ve şol (10) 'itāb sebebinden kim aña eyledük bu gün ol incinmişdür. Pes bu işler pādīşāhı (11) yavuz gümānlu eylemege sebebdür hāşa kim ol kişiler pādīşāhdan cefā ve 'uķūbet (12) görmiş olalar veya kendü menziletinden düşmiş ola yā ma'zūllıģa mübtelā olmuş (13) ola ya bir düşmanı kim mertebede eksük iken pādīşāh anı ilerü getürmüş ve anuñ üzerine (14) yiglemiş ola bu işler vāķı' olduğı kişiye pādīşāh gümānlu olur niçe kim bu gümān hırgiz (15) melikde olası degüldür. Zīrā kim bunun bigi vāķı'adan sonra iki yañadan hātırlar

168a

(1) şāfıraķ olur eger pādīşāhuñ zamīrinde bir taķşırılık ve suç sebebinden kim (2) bir ķulluķçı işlemiş ola kerāhiyyet ve çirk ķalmış ola çün pādīşāh kendü hışmın aña (3) süre ve suçına lāyık ķulağın bura hıç gümānsuz pādīşāhuñ göñlinden anuñ eşeri (4) gider,

⁴⁵ Toska 197a/13: cāhillerün ve hāyinlerün ...

⁴⁶ Toska 197b/4: ... ve hātimet hoşnūdu olmağını ...

azdan üküşden hîç nesne kalmaz ve ol kişininün dağı hüneri ve kifâyeti dağı yigrek (5) anlanur zîrâ kim kul kâfî ve doğru olmayınca hased düşmanlık yirine düşmez ve dağı çün (6) bir kullukçının gönlünde korku ve hayâl olsa kaçan pâdişâhdan bir kulak burmak ya edelemek (7) bulsa ol korkudan imîn olur ol belâya muntazır olmağdan fâriğ olur. Bu dükel-ile (8) ümîd dutarvan kim melik beni ma'zûr buyura, ikileyin âfet duzağına çekmeye ve beni kıoya kim (9) iminlik yazısında gezem diñlenem. Arslan eyitdi: Bu faşillar tamâm oldu ve el-hak ârâsta (10) ve ma'kûl sözler-idi, imdi göñli kavî dut girü kendü kullığıñ ol zîrâ sen (11) şol kullardan degülsin kim bunun gibi töhmet senün hakķında işideler ve eger imden girü (12) senün hakķına yavuz söz diyeler hirgiz maķbûl ve mesmû' olası degüldür kim biz seni bellü (13) bilmişüz ve hakîkat anlamışuz kim cefâlarda şabırlusın ve ni'metlere şükrüsün. İmdi bizüm (14) kullığımızı 'aql hükminde ve ihlâş şerî'ati içinde farîza bilesin ve ol kullıktan (15) dönmekligi hizmetin mezhebinde ve dîn ve fütüvvet yolında muṭlak harâm bilesin ve her

168b

(1) nesne kim mürüvvet ve diyânet ve doğruluk ve emânet vechinün hilâfınca ola anı bir yatlu (2) resm ve ırak yol bilesin. Kendüzñi hiç sebebsüz korkulu ve fikrlü eyleme ve bizüm saklamağumuza (3) ve 'inâyetümüze inamlık artur kim senün doğrılığıña ve elün kısalığıña gümânsuz hakîkate (4) döndi ve senün doğrılığıña hîç şekkümüz kalmadı ve muḥâlifler sözün hirgiz işidesi degülven. (5) Fî'l-cümle şegâle kerem eyledi, yine iş üstine viribidi ve her gün ağırlamağın ve yakın (6) eylemegin arturdi ve anuñ şalaḥı ve doğruluğı her sâ'at arslan katında muḥkem ve (7) berk olurdi. Budur pâdişâhlar destânı kim bularuñ-ıla kullukçılar arasında olur. (8) Ve 'âķil kişiye örtülü degüldür kim ğaraḥ bu hikâyetlerden murâd bu meşellerden ne nesnedür (9) ve her kim gök yardımına maḥşûş oldu ve ol cihânun sa'âdeti-y-ile kuvvetlü oldu (10) himmetin hakîmler işâretin anlamak üzerine duta ve ârzusın 'âlimler rivâyetin bilmek üzerine (11) duta. **v'allahü'l-hādî ila sevâi's-sebîli**

On İkinci Bâb

(12) Arslan ve Tîz Endâz İçinde

Rây eyitdi, Berhemen-i hakîme: İştüdüm şol melikler (13) meşelin şunuñ içinde kim bularuñla hizmetkârlar arasında vâķı' olur. İmdi beyân eylegil (14) benüm için şol

kişinün dāstānın kim kendünün cānın saklamak ve zātın beklemek için (15) ayruqları incitmekden ve cānavarlar ziyān degürmekden girü dura ve uslularuñ ögüdin

169a

(1) kulağında duta tā kim ol kim incinenler gibi olmaya (Rāy-ı Hindī ve Berhemini-Ḥakīm şüreti)

(2) Berhemen cevāb virdi kim: Hayvānlara ‘azāb eylemegi revā dutmaya meger ol cāhiller kim ḥayr ve şer (3) aşşı ve ziyān arasında fark eylemege ve kendü aḥmaklığı ḥükmyile işleruñ ‘ākibetinden (4) gāfil ola. Ve uslu kişi her nesneyi kim kendüzine yaramaz ve kendü gibi biregü ḥaqqında (5) hirciz anı revā dutmaya ve bilmek gerek kim her yavuz işuñ cezāsı var elbetde görisedür. (6) Eger ol cezā biraz soña düşer-ise aña aldanmak gerekmez kim gelesi nesne yavlaḳ yaqındur. (7) Eger kişi dilerse kim kendünün yavuz işin ve çirkīn ḥulkın yalan-ıla ve fitne-y-ile örte ve (8) zerḳ ve şa‘bede birle kendüzin eyüler libāsı içinde güçüklendüre. Şöyle kim kişiler

169b

(1) aña şenā kıllalar ve anuñ zikri ve çavı az zamānda yüriye bu sebeblerle ol yaramaz işler andan (2) gitmez. Bu sözün beñdeşi arslan-ıla ol bir oḳçı meşelidür.⁴⁷ Şordı kim ol niteyidi? Eyitdi: Getürmişlerdür (3) kim bir dişi arslan iki enüg-ile bir yazıda yirlenmiş-idi, pes bir gün arslan (4) av isteyü bışeden daşra çıkdı pes bir oḳçı anuñ iki enügin depeledi ve derisin şoydı (5) bırağı ḳodı. Kaçan arslan girü geldi ve enüklerin şol hāl üzerine yire urulmuş (6) gördi feryād ve nağrını göge çıkardı. Ve anuñ ḳonşulığında bir şegāl var-ıdı ḳoca (arslan ve enükleri ve ḳoca şegāl sūreti)

(7) çün anuñ zārılığın ve inlemegin işitdi pes anuñ ḳatına vardı ve eyitdi: Göñlüñ (8) tarlığınuñ sebebi nedür? Arslan hāl niteligin eydivirdi. Şegāl eyitdi: Her

170a

(1) nesnenün soñı var ve vaḳt kim ‘ömr müddeti dükene ve ecel vaḳti ire ol (2) ḥālde bir laḫza mühlet mümkin degüldür. **ḳavlühü te‘ālā feizā cāe ecelehüm lā yeste‘ ḥırüne** (3) **sā‘aten velā yesteḳdimün** ve daḫı uşbu fānī ‘ālemün işleri bünyādı bunuñ üzerine

⁴⁷ Toska 169a/2: meşelidür. Rāy ...

urulmuşdur (4) ve her kaygunun sonı şādılık olur ve her düğünün sonunda yas ve ta'ziye olur. Pes (5) dükeli hâlde gök kazāsına rāzī olmak gerek kim 'āķil kişilerün katılık günlerinde (6) ulu bezegi şabrdur, ınlamağı ve zārılığı koğıl, kendü tenünden inşāf virgil, meşelde (7) gelmişdür kim **yedāke evkete ve fūke nefaha** ya'nī iki elün ölçerdi ve ağzuñ ürdi (8) ol kim oķçı saña eyledi yüz anca⁴⁸ eylemişdün ve anlar daķı fāyidasüz feryād ve zārı (9) kılmış olalar sonra yine şabr eylemiş olalar. İmdi⁴⁹ ayruķlar saña degürdügi rence şabr (10) eylegil, nite kim ayruķlar sen degürdüğü rence şabr eylediler. **Kemā tedīnū tudān?** (11) Ve her eylük ve yavuzlık kim vardur anuñ 'ivażına ve cezāsına göz duta durmak (12) gerek zīrā her kim bir toħm saçar hīç şeksüz anuñ dahlin götürür. Eger sen uşbu (13) yavuz hūķlarını üzerine mülāzemet kılasısañ bunun gibi çok nesneler göresin (14) pes kendü hūķlarını uzlık ve āzārsuzlık birle bezegil ve ayruķları korķutmağıl (15) tā kim īmīn dirilesin. Arslan eyitdi: Sözi hīç keygirdesüz söyle ve anı hūcjet

170b

(1) ve burhān-ıla berk eyle. Şeğāl eyitdi: Senün 'ömrün niçedür? Cevāb virdi kim yüz yıl. Eyitdi: Uşbu (2) uzun 'ömr içinde kuvvetün ve dirligün neden-idi? Eyitdi: Canavarlar etinden ve avcı yigitler etinden. (3) Pes⁵⁰ ol canavarların kim bunca yıl sen⁵¹ etinden ğidā idindün, atalar analar yok mıdı, (4) ve azīzler buların ayruluğı için hīç nālīş ve zārī kılmadılar mı? Eger ol günlerde sen bu (5) işün 'ākıbetin⁵² görmişmissen ve kan dökmekden sakınmışmıssañ bu katı işi öñüne gelmeyedi. (6) Kaçan arslan bu sözi işitdi ve anuñ haķīkatın ańladı kim ol ğuşsa ve ol belā (7) aña bilmezlikden geldi, pes yaramaz işleri terk eyledi ve et yimekten girü durdı ve yimişler (8) yimege kanā'at eyledi. Çün şeğāl arslanın yimişlere yüz dutdı⁵³ ol şeğālün kutı (9) andan idi. Pes rencür oldu ve aña eyitdi kim: Bu nicedür kim ayruķ canavarlar rızķından (10) kendü kutunu

⁴⁸ Toska 170/8: ayruķlarına

⁴⁹ Toska 170a/9: İmdi sen dahı...

⁵⁰ Toska 170b/3: Şeğāl eyitdi: Pes

⁵¹ Toska 170b/3: sen anların ...

⁵² Toska 170b/5: 'ākıbetinden

⁵³ Toska 170b/8: dutdığın gördi kim ...

idindün⁵⁴ yimiş ağaçları hōd seniñ kutuñ yitmez. Vay yimişler ağacına (11) vay ol kişilere kim bularuñ dirliği yimişlerdendür⁵⁵ tiz helāk olıslardur kim bularuñ (12) rızqına senüñ gibi⁵⁶ düşman ortak oldu. Senüñ zulmüñ eseri cānlarda belüriser ve senüñ (13) zāhidligüñ semeresi tenlerde zāhir olısar. Fı'l-cümle hıç 'ālem ehline⁵⁷ cevruñden kurtılmağ (14) mümkün degülmiş gerek-ise yırtıcılık ve fesād hālinde gerek-ise zāhidlik ve şalāh hālinde. (15) Kaçan arslan bu faşlı tamām işitdi yimişler yimekten dağı yüz dönderdi ve kendü

171a

(1) rüzigārın⁵⁸ 'ibādete meşğul eyledi. Budur ol yavuz hulklu fesād işinüñ dāsitanı kim (2) cihān ehlini⁵⁹ 'azāb içinde⁶⁰ ve 'ākıbet ve āhiret endişesin yimeye tā kim ol (3) 'azāba⁶¹ kendü dağı mübtelā ola, pes andan sonra maşlahat yōnin ve doğru yol anlaya, (4) nite arslan kim kan içicilikden anuñ göñli götrülmedi tā kendüzinüñ iki ciger köşesin (5) derisi yüzülmüş kara doprak üzerinde koşa koşa yatur görmeyince pes çün ol tecrube (6) hāşıl oldu uş bu aldayıcı 'ālemden yüz döndürdi, ayruk aşılısuz ve yaramaz nesnelere iltifāt (7) eylemedi. Ve uslulara lāyık oldur kim bu işāreti fehm eyleye ve bu tecribeleri 'aqlına ve tab'ına (8) imām eyleye dünyā ve dīn işlerinüñ bünyādın bu kağıyye üzerine ura ve her nesneyi kim kendü (9) haqqında⁶² lāyık görmeye, ayruklar haqqında dağı anı revā dutmaya tā bularuñ işlerünüñ ilki ve 'ākıbeti (10) eyü adlulıg-ıla ve görklü zıkr-ile ārāsta ola dünyada ve āhiretde yavuz hūluluk günāhından (11) müsellemler kala **vallāhü yehdī men yaşā'u ilā şırātin müstakīm**

On Üçünci Bāb

⁵⁴ Toska 170b/10: bu yimiş...

⁵⁵ Toska 170b/11: ... bular...

⁵⁶ Toska 170b/12: ... ulu...

⁵⁷ Toska 170b/13: senüñ

⁵⁸ Toska 171a/1: rüzigārını

⁵⁹ Toska 171a/2: incidür

⁶⁰ Toska 171a/2: dutar

⁶¹ Toska 171a/3: kılduğı 'azāba...

⁶² Toska 171a/9: haqqında ve oğlancuklar haqqında...

(12) Zāhid ve Konuk İçinde

Rāy Berhemene eyitdi: İştüdüm ve anladum yavuz hulklu kişinün⁶³ ‘ākıbetine (13) kim incitmegi⁶⁴ pīşe idine çün anuñ ‘ākıbetini anlaya ve sınaya tevbeye gele ve dünyadan (14) yüz döndüre imdi eyitgil şol kişi dāstānın kim kendü pīşesin kıya dağı bir pīşe (15) ihtiyār eyleye ve ol pīşeyi başarmakdan ‘aciz olıçağ girü bayağı pīşesine dönmek dağı müyesser

171b

(1) olmaya, pes kaygulu ve sergerdān ola otura (Rāy-ı Hindī ve Berhemen-i Hākīm şūreti)

(2) Berhemen cevāb virdi kim **li-küllī ‘amelin ricālün** her bir işün bir ‘ameli⁶⁵ var pes her kim (3) mürüvvet resminden ve kazanılmış hünlerden yüz döndüre kendüzünü bir işe birağa kim hālne (4) lāyık ve aşlına muvāfık olmaya lācirem hayrānlık ve sergerdānlık maķāmına düşe ve guşsa ve hasret (5) ve peşimānlık aña hīç assı kılmaya girü bayağı pīşesine dönmek dağı müyesser olmaya. Kişi gerek kim (6) kendü işi ve pīşesi üzerine sabit kadem ola degme bir arzū için elini bir tāze budaga (7) urmaya anuñ çiçeği ve tizligi⁶⁶ görkine aldanmaya çün anuñ yimişi hālāvetine ve kıtluluğı ‘ākıbetine (8) inanimaya **ķale’n-nebiyyū aleyhi’s-selām ‘aleyhi men ruziķa bi-şey’in fe’l yel zemhu** ya’nī her kim

172a

(1) bir nesneden rızıklana ol nesneye berk yapuşsun. Bu muķaddimenün beğdeşlerinden birisi ol (2) zāhid hikāyetidür. Rāy şordı kim ol nite-y-idi? Eyitdi: Getürmişlerdür kim Kürih ilinde (3) bir şālīh ve şaknuķ kişi var-ıdı, dīn içinde tamām dūrişmekligi ve tāt ve ‘ibādeti (4) üzerine çok çaltılığı var-ıdı, himmetini hākīmler ve ‘ālimler resmini diri eylemege dutmuş-ıdı (5) ve rūzigārını hayrāt eylemek üzerine müstağrak kılmış-ıdı

⁶³ Toska 171a/12: dāsītānın kim ādem ve canavarlar

⁶⁴ Toska 171a/13: incitmek

⁶⁵ Toska 171b/2: erenleri ...

⁶⁶ Toska 171b/7: tāzeligi

dünyā sevmekden ve harām kazanmağdan (6) el kısa dutmış-ıdı, riyādan ve münāfıklıktan yavlağ ırakdı

Anuñ ‘aşkı şu göñül arasında

(7) Cihānı kop hağa yüz dutmış-ıdı

Çalap ‘ışkına şöyle batmış-ıdı

Ki cümle ‘alemi unutmış-ıdı. (**Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Fe‘ülün**)

(8) Pes bir gün bir müsāfir anuñ zāviyesine konuğ oldu pes zāhid (zāhid konuğ süreti)

172b

(1) sevinmeklik ve şādılık birle anuñ katına vardı kaçan konuğ başmak çıkardı, oturdı, zāhid şordı (2) kim: Ne yirden gelürsin ve kaçduñ ne yire varmağdur? Konuğ cevāb virdi kim: Girçek (3) ‘āşıklarun hālını göñül ‘ayānı olmayınca zāhir işitmeg-ile bilmege yaramaz. Ve her kim göñlin yavu kılup (4) ayağını ‘ışk yolına basdisa anuñ maşşūdı dost rāzılığ olur pes ne şek aña (5) firāk bādiyesinde sergerdān yiler ve dürlü ve mağāmları ardına kor tā kim nazarını ol göñül (6) kıblesine bırağa eger şöyle kim bu sa‘ādeti bulur-ısa cānını kurbān-içün ortaya koya eger cāndan (7) ‘azīzrak dahı cānları var-ısa hem fīda-kıla⁶⁷ **ḳavlühū te‘ālā ḥikāyeten ‘an ibrahīm ‘aleyhi’s-selām** (8) **yā būneyye innī erā fi’l-menāmi ennī ezbeḥūke** Fī’l-cümle benüm kışşam uzundur ve seferümün ilki (9) ve şonı bellü degüldür şī’r

Senün ‘āşıklarun baña senün elṭāfuñı çağdı

(10) Şu lūtfuña ulaşmak çün gözümde çok yaş ağıdı

Senün ‘ışkuñdur uş bini ki ilden ile bırağdı

(11) Anuñla dahı komadı gelüp yüregümi yağdı

çün bu kelecilerden fāriğ oldılar zāhid (12) buyırdı kim biraz ḥürmā getürdiler ikisi bile ol ḥürmāyı yirlerdi konuğ eyitdi: zihī (13) tatlu yimişdir, niçeme kim şaḳıldür ve ādemīnün nefsine muvāfık degüldür eger bizüm ilde varmissa (14) hem ḥōş-ıdı. Ve ol ilde dürlü yimişler yavlağ çokdur ve her birisi ḥurmādan yigrekdür. (15) Zāhid eyitdi her nesne kim ḳatunḡa bulunur, bulunmaz nesnelerden yigrekdür senün şehruñdeki

173a

⁶⁷ Toska 172b/7 firākıla..

(1) yimişler şimdi saña ne lezzet vire. Bu cinsden ‘İbrī dilince zāhid söylerdi ve ol konuğı (2) anlardı pes anuñ dili ve feşāhatı konuğa yavlağ hōş geldi ve diledi kim ol luğati ögrene. (3) Pes evvel zāhide senā kıldı ve andan eyitdi kim: Yavuz göz senden ırağ olsun kim (4) ne bundan yigrek feşāhat işitdüm ve ne bundan yigrek şirin ‘ibāret gördüm ve senüñ (5) dilünle sözüñe ‘āşık oldum, imdi umarvan kim bu dili başa öğredesin ve şöyle (6) kim senüñ mürüvvetüñe lāyıkdur. Bu dilegi yirine getüresin, zīrā hiç bilişlik yoğ-iken benüm (7) kademüm irdügin ağırladuñ ve dürlü lutfılar gösterdün ve beni konuklamakda tekellüf kapuların (8) kamasın açduñ bugün kim dostlık sebebi ve şöhet hakkı āşıkāre oldı. Eger (9) şefkat buyurasın benüm dilegümi yirine getüresin hiç bedī olmaya. Şi‘r-i müreccem

(10) Eger ni‘meti ni‘mete katasın

Kerem idüp üzerüme atasın

(11) Beni kuluñ yirine ger dutasın

Bu oyunda delīm minnet ütesin **(Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Fe‘ülün)**

(12) zāhid eyitdi: Ne kim dirsenı dutarvan eger bu niyette minnete rağbetün doğru-y-ısa (13) ve bu işi sürmege ‘azmün berk-ise ne kim öğüt şartıdur yirine getürem ve öğretmek üzerine (14) becid olam. Pes konuk ol dili öğrenmege yüz dutdı çok zamān anuñ üzerine kendü (15) nefsine riyāzat ve zaħmet virdi. Āhır bir gün zāhid aña eyitdi yavlağ düşvār

173b

(1) iş⁶⁸ ve ‘azīm renc dutduñ, her kim kendü dilini kıya ve geçmiş atalaruñ luğatın ve pīşesin (2) terk eyleye hırgiz⁶⁹ anuñ işi rāst gelmeye konuk cevāb virdi kim: Geçmiş atalara cāhillik ve (3) azğunlık pīşesine uymak bilmezlik ve aħmaklıkdur ammā hüner kazanmak ve dil öğrenmek ‘aql ve edeb (4) nişānıdur. Zāhid eyitdi: Ben öğüt şartın yirine getürdüm ammā kırkarvan kim uşbu dürişmegün (5) ‘ākıbeti peşimānlık ola şöyle kim ol bir zāğ keklik yürüişin öğrenürdi konuk şordı kim ol (6) niteyidi? (zağ ve keklik dāstānı) Eyitdi:⁷⁰ Meger bir çemen üzerinde bir güzel keklik seba seba (7)

⁶⁸ Toska 173b/1: iş başladı...

⁶⁹ Toska 173b/2: hırgiz...

⁷⁰ Toska 173b/6: getürmüşlerdür...

yürürdi. Anuñ yürüişine bir zāğ ‘āşık oldı, pes heves anuñ yürüişin öğrenmege kıldı, (8) ol ārzūya delim yıl keklik ardınca yıldı, (zağ ve keklik süreti)

(9) anuñ yürüişin öğrenümedi ve kendü yürüişin dağı unuttı şöyle kim kendü yürüişine (10) dönmek mümkīn olmadı bu meşeli şundan ötrü getürdüm tā bilesin kim bir bātıl rence yapışduñ (11) ve bir fāyidesüz dürişmege el urduñ ve geçmiş atalar dilin dağı korduñ ‘İbri dilin

174a

(1) dağı öğrenesi degülsin ve eyitmişlerdür: Hālāyıkun cāhilregi oldur kim kendüzünü bir işe bırağa kim (2) kendü pīşisine lāyık ve aşlına muvāfık olmaya. Bu bāb kim zıkr olundu üküş pādīşāhların (3) ihtiyātına ve uyanuklığına ta‘alluk dutar. Pes her beg kim anuñ il düzmege ve ra‘iyyet (4) diñlendürmege ve dostlar bislemege düşmanlar sımağa meyli ola bu ma‘nilerde saknuqlığı ve uyanuklığı (5) lāzım saya ve komaya kim her birine ehl ve yavuz güherlü aşı kışilerün ve hüner islerinün korına gele (6) zīrā eger korlar-ısa kim şol aşığa mertebelü kışiler orta mertebelüye berāber gele ve orta mertebelüler şol (7) ‘ālī menziletli ululara mukābil ola pes pādīşāhlığın heybeti ve hışmeti ve cihāndārlığın (8) ‘azameti yirinde kalmaya ol sebebeden ötrü milke ve ile güne çok halel hāşıl vākı‘ ola (9) ruzigār ulularının himmeti bunun bigi kapuyı bağlamak üzerine olmışdur şī‘r-i Türkī

(10) Nüşirevān kim ‘adli çok kılur-ıdı

Eyüyi yatlıuyı ol bilür-ıdı

(11) Yatluları komaz-ıdı bir kadem

Kim ululara qarıla iy dedem (Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)

(12) budur ol kışinün dāsitanı kim kendü pīşesin aşığa kıya ve bir iş isteye kim (13) atadan mīrās kalmamış ola ve ‘ākıl kışi gerek kim bu bābları anlamağ için okımaya⁷¹ (14) tā kim anuñ fāyidelerinden assılana ve kendünün hulklarını ve ‘ādetlerini cāhillik ve (15) ğaflet ‘ayblarından saklaya ve **vallāhu veliyyü’t-tevfık lenā fi umūri’l-me‘āsi ve’l me‘ādi bimennihi ve rahmetihi**

174b

⁷¹ Toska 174a/13: okıya teferrüc ve yimişlenmek için okımya

(1) On Dördüncü Bâb

Hilâr ve Barâhmiler İçinde

Rây Berhemene eyitdi: (2) İştüdüm ol kişinüñ meşelin kim atalar dedeler pîşesin aşğa koya ve dimâğına kibr doldura (3) pes ol istedüğine daķı ırmeye ve girü aşlına ve pîşe⁷² dönmek hem girü mümkîn olmaya. (4) İmdi eyitgil pâdişâhlar hâzletin kim kankısı yigrek ve maşlahat ve devlet bâķi olmağa (5) ve gönüller ala⁷³ getürmege kankısı yakınraķdur hâlîmlik yâ cömardlık yâ alplık? Bu üç (6) hâşletüñ pâdişâhlar kankısı yigrekdür beyân kılğıl. (Berhemini-i Hakîm ve Rây-ı

Hindî şüreti bu mişâl üzerine) (7) Berhemen cevâb virdi kim: Sîretlerüñ yigregi ve hâşletlerüñ öründüregi pâdişâhlara (8) kim⁷⁴ anuñla bularuñ nefsi heybetlü ve ağırlıklı ve hem çeri ve ra'ıyyet hoşnûd ola

175a

(1) Ve hem pâdişâhlık ve devlet⁷⁵ berk ve pâyidâr ola hâlîmlik ve güç getürmekdür ve **velev künte faẓzen** (2) **ğalîza'l-ķalbi le'n faẓẓûmin havlike** daķı Tanğrı Rasûlı eyitdi **min se'âdeti'l-mer'i** (3) **hüşni ahîhi** ya'nî görklü hulklu ve hâlîm nefslü⁷⁶ kişinüñ sa'âdeti nişânıdır, zîrâ (4) kim cömardlık fayidelerine bir tâyife mahşuş olur ve alplık daķı 'ömrlerde bir vaķt işe (5) gelür ammâ hâlîmlığa ulu kiçi muhtâcdur ve anuñ assıları⁷⁷ hâşa 'âma ve çeriye ve ra'ıyyete (6) şâmildür. Mu'âviye sözlerinde getürmişlerdür kim **levkā beynî ve beye'n-nasi şa'raten mâķaķa'uhā** (7) ma'nisi budur kim: Eger benümle âdemîler bir kıl çekişürmissedi hirgiz üzümeyedi anuñ çün (8) eger bular gençedivirseler ben çekeydüm eger bular çekseler ben gençediviredüm ya'nî benüm hâlîmligüm (9) bu haddendür kim kamu 'âlem ehl-ile dürişmek ve hoş çıkmaķ elümden gelür. (10) Lâcirem şunuñ gibi rûzigâr içinde kim ulu şahâbelerden çok

⁷² ⁷² Toska 174b/3: pişesine...

⁷³ Toska 174b/5: ele getürmeğe...

⁷⁴ Toska 174b/8: gerek tâ ...

⁷⁵ Toska 175a/1: ve sa'âdet...

⁷⁶ Toska 175a/3: nefslü olmaķ ...

⁷⁷ Toska 175a/5: ısılları...

cemā‘at diri-y-idi. (11) Ümmetün begliğini ala getürdi şöyle düzdi kim yir yüzünün pādīşāhlığı aña müselllem oldı. (12) Pes kimün kim himmeti bunun üzerine ola gerek kim bu bābları göñül kıblesin ve cān (13) ka‘besin idine kim pādīşāhlar bu haşletler bezeklerün görklüsi ve ārāyişlerün (14) yigregidür anuñ içün kim pādīşāhların buyruğı ve fermānı cihān ehlinün milki ve mālī⁷⁸ (15) üzerine revāndur çün bularuñ hükmi ve fermānı mutlaqadur hīç kimse pādīşāh

175b

(1) hükminden taşra olmaz pes eger pādīşāh kendü hulkını halīmlik ve diyānet birle ārāsta (2) kılmazsa pes bir iri hulk-ıla cihānı rencür kılar ve halk andan āzārlanur ve ürker, pes niçe (3) cānlar ve māllar telefe verür ve dağılur ammā halīmliğun aşlı ‘aql issi yitüt uşlu tecribe (4) ehli iş görmiş kişilerle meşveret ve danışık kılmakdur ve bir doğru ve muhlis hakīm (5) ve şefakatlü ‘ākıl kişi-y-ile oturmakdur ve ġāfil hiyānet kişiden ve incidici cāhilden (6) sakınmakdur kim kişiye eyle kim hemnişin ve bile oturanlar eşer eyledüğü gibi hīç nesne (7) eşer eyleyümez nitekim Tanğrı Rasūli **şalla’l-lahu ‘aleyhi ve sellem** eyitdi: Eyü ve şālih yoldaşuñ (8) ve hemnişinün meşeli şol ‘atğara beñzer kim dükkānında oturasın eger andan nesne almazsañ (9) dağı anuñ görklü koğularından saña nesne yapuşur ve yavuz hemnişinün meşeli şol demürkiye (10) beñzer kim eger niçeme⁷⁹ odı-y-ıla seni göyündürmezse dağı şol çirkın yiyiler-ile seni incidür (11) **sadağa rasūlu’l-lah** beyt

Sakınğıl olmağıl yavuz kişyle

Harīf ü hemnişin ü yār ü yoldaş

(12) Yavuz kişi eyüyi yavuz eyler

Yavuz ādam degül dek bir kuru baş (**Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Fe‘ülün**)

Eger bir pādīşāh (13) cömardlıg-ıla cihān taldurursa ya alplıg-ıla on şaf çeri sırsa çün halīmlikden (14) bī-naşib ola pes bir ‘arbedeyle kamasın bātıl kıla, cümle çeri ve ra‘iyyet andan (15) ürke, eger ol iki hulkda kim cömardlık ve alplıkdur nesne eksük olur-ısa uzlık

176a

⁷⁸ Toska 175a/14: ve kanı ve ferağı

⁷⁹ Toska 175b/10 niçeme kim...

(1) ve hālîmlîk birle cihân kâmusın hoşnûd ve şâkir eylemege yarar ve bir görklü rây-ıla ve hoşnûdlu (2) hulk-ıla düşmanı urmağa yarar. Ammâ hālîmlîk daķı dōlekliksüz ve gūçi yitmegini zâhir eylemeksüz (3) ‘aybdan ve ziyândan hālî degüldür kim eger çok harclar itmiş ve güçler götürmiş olsa (4) sonra kim nesneden ötrü ol hulkı terk eyleye ol hālîmlîk zâyî‘ ve semeresüz olur pes (5) dilegin yirine getürmege güç yitdügin belürde andan hālîmlîk eyleye zîrâ güci yitdügin belürdmeyüp (6) dükeli hâlde hālîmlîk eylerise hām tama‘a yol bulalar ve el uzadalar pes pâdişâhın dirligi (7) bünyâdın harâb eyleyeler ve her pâdişâh kim kamu memleket aletin düzmiş ola şöyle kim (8) ‘afv kılp hālîmlîk idesi yirde hevâya ve ârzüya uymağı revâ dutmaya ve hışm ve ‘ukûbet (9) vaktinde şeytâna uymağı maşlahat görmeye ve anuñ buyruķları ve yıgaķları⁸⁰ bünyâdı meşveret ve fıkır (10) ve danışık üzerine dōlenmiş ola hemîşe⁸¹ pâdişâhlığı ve milki düşman gâlib olmağından (11) saklana ve düşman musallaḫ olmağından selâmet ola, zîrâ eger ol hulk ve sîret üzerine (12) mülâzım olmağdan gâfil olur-ısa ol naşb kim rûzigâr yardımından bulmuş-ıdı azacuk (13) herze ve hışm sebeb-ile dağıla ve anuñ ‘akıbeti helâklikden ve peşimânlığdan hālî olmaya. (14) Ve ma‘lûmdur kim kamu sa‘âdetlerüñ sermâyesi hağdandır ammâ ol devletüñ bâķî (15) olmağı⁸² hālîm ve ‘âlim ve rây issi pâdişâhın ‘aqlına ve kifâyetine bağludur, daķı şol yitüt

176b

(1) uşlu tamâm hîredlü hâķîm ve hālîm vezîre ta‘alluķ dutar ve⁸³ hemîşe inamlık ve doğrılık birle ol (2) vezîr mezkûr ola ve tecrîbe ve iş görmek ve eyü kullık ve şefkat içinde meşhûr ola (3) ve dükeli işlerde muzaffer ve mansûr ola ve her kañçaru kim ol pâdişâh yönene feth nüşret ve iķbâl (4) ve devlet anuñ ‘alemi öñince gide ve düşmanları maķhûr ve sınıķmış⁸⁴ aña ısmarlaya eger ol (5) pâdişâh kendü ârzüsü dilegince bir iş buyura kim anda maşlahat yōni olmaya ol (6) iş daķı şol eyü vezîrlerüñ rây-ıla ve

⁸⁰ Toska 176a/9: yığraķları...

⁸¹ Toska 176a/10: hemîşe anuñ...

⁸² Toska 176a/15: olmağı ve artmağı şol ...

⁸³ Toska 176b/1: kim

⁸⁴ Toska 176b/4: sınıķmış ola ...

bularuñ luṭf-ıla oñar⁸⁵ ola ve anuñ tedārügi hîç düşvār (7) olmaya nite kim Hind pādīşāhınuñ kendü kavm-ıla savaşıduğı hikāyeti bigi. Rāy şordı kim ol (8) niteyidi? Eyitdi: Getürmişlerdür kim Hind ilinden Hīlar adlu bir pādīşāh var-ıdı. Bir dün (9) içinde yidi kez yidi kōrkulu düş gördi. Kaçan uykuḍan uyandı yavlaḵ kōrkıdı ol dün (10) dulpı ğuşşadan inledi ve şol kuyruğı kesilmiş yılan gibi yılan ve soḵmış ādem gibi çabalardı. (Hīlār melik şūreti bu mişāl üzerine)

177a

(1) Pes kaçan karanlıḵ niḵābı şol cihān bezeyici şubḥ cemālinden götrüldi ve yıldızlar şāhı (2) güneş şol yiñi gelin bigi maşrıḵ yirinden çıkup göçüklendi pes pādīşāh duru geldi (3) cümle Berāhime kavmin okudı ve ne kim yidi kezde düşler görmiş-idi ol yidi düşi kelime kelime bulara (4) eydiverdi. Kaçan Berāhime her birisi Hind pādīşāhı Hīlārdan⁸⁶ işitdiler ve kōrku eşerin (5) anda gördiler. Eyitdiler: (Melik ve Berāhime şūreti)

(6) yavlaḵ düşvār işler ve kōrkulu işlerdür hirgiz bundan kōrkulu düşler kimse nişān virmemişdür. (7) Eger destūr vire pādīşāh-ıla bir sâ‘at oturalum ve kitāblara naḵar ḵılup dūrişelüm.

177b

(1) Andan ittifaḵ-ıla anuñ ta‘bīrin eydelüm⁸⁷ ve anuñ şerrin def‘ eylemege bir vech endīşe ḵılalum. Melik (2) eyitdi: Revā ola. Pes melik ḵatından gitdiler bir ḥalvet yirde oturdılar ve birbirine eyitdiler (3) kim: Yakın zamānda bizden iki biñ kişi öldürmişdür bu ğün bunuñ sırrına yol bulduḵ (4) ve urġanı ucı elümüze girdi kim anuñla kīnümüz almağa yarar. Ve bilün kim bu düşde bir (5) żarūretten ötrü maḥrem ve rāzdār idindi kim eger ḵamu ili milki içinde bir (6) mu‘abbir bula-y-ıdı hirgiz bize i‘timād eylemeyedi ve bu i‘timād kim şimdi bize eyledi çāresuzlığıındandır (7) ve bu çāresuzlıkda kim buña uğradı daḵı düşmanlık eşeri bundan zāhirdür ve ḥasūdlık (8) nişānları hîç şeksüz yüzinde bellüdür pes bu işde yavlaḵ idün kim fırsat tīz geḵer (9) olur **fe-inne’l-furaşa temürrü merre’-seḥāb** pes tarīḵ oldur kim bu bābda sözi yavlaḵ

⁸⁵ Toska 176b/6: oñrak

⁸⁶ Toska 177a/4: Hīlārdan ol düşi ...

⁸⁷ Toska 177b/1: eyledüm...

katı (10) ve iri ve meylsüz soralum ve anı şöyle korkudalum kim her ne işâret kim biz kılavuz andan (11) geçmeye pes eydelüm ol kan kim senün gövdeni döşekde boyamışdı anuñ şerri şunuñla (12) götürülür kim buyurasın kendü yakınlaruñdan bir tayife kavmi şol hâş kılıç-ıla depeleyeler eger (13) ol t̄ayifenün adlarını şorar-ısa eydelüm; birisi oğludur birisi oğluñ anası Īrān (14) Duht, daķı birisi vezīrūñ Bīlārdur ve Kemāl-i Dibīr ve aķ pīl kim hāş merkebdür (15) ve ol iki pīl kim hemīşe anuñ hātırı aña nigārāndur ve ol Buhtı Piserek kim bir dün içinde

178a

(1) yilmek-ile bir iklīm keser eydelüm tā bu k̄amusın kılıçdan geçüreler ve ol kılıcı daķı sıyalar ve ol gövdeler-ile (2) bile doprağa gömeler ve anlaruñ kanın bir havza koyalar ve melik bir sa‘adet ol havza girüp ol (3) kan içine bata otura girü çıķa dört kiři bizlerden gelüp anuñ dört yanında durup (4) efsūn okuyavuz⁸⁸ ve ürevüz ve ol kandan bir kez daķı şol yağrına dūrteväz andan sonra (5) anuñ gövdesin yuyavuz arıdavuz ve yağlar dūrteväz ve eydevüz. Eger bu işlere şabr eyler-iseñ ve (6) göñlüñi ol cemā‘atden getirürsek bu düşün şerri senden götrilür ve eger bu işleri kılmaz-ısak (7) bir ulu belāya muntazır olmak gereksin ol belāya⁸⁹ pādīşāhlık zevāli yā ‘ömr dükenmeklikdür. (8) Pes eger bizüm işâretümüzi yirine getirürse üçümüzi yitüri almış olavuz çün yalunuz kıla (9) ‘āciz ve za‘īf ve āletsüz ola şöyle kim bize gerekdür anuñ işini bitürevüz. Pes bu mekr (yanda) ve ğadı düzdiler ittifā kıla şāh k̄atına vardılar ve eyitdiler. (Melik ve Berāhime şüreti kim ta‘bīr vechin ‘arz kıılurlar.)

178b

(1) Eger melik bizüm maşlahat gördüğümüz üzerine mişāl virürse ol düşlerün şerrin ve ziyānın def (2) eylemek için bir rüşen vech⁹⁰ endīşe kılduķ. Pes melik halvet buyurdı ve bularuñ sözün (3) diñledi. Pes yirinden irildi ve eyitdi: Hīç bundan yavuzrak tedbīr ola mı kim siz dirsiz? (4) Çün bu t̄ayifeyi kim nefsumün ‘adīli ve berāberidür k̄amusın depeleyem baña dirlikden ne fāyide ola? (5) Ve dünyāda bellü bāķı kılası degülven lā-cirem ādem oğlanı işinün sonı ölümdür ve pādīşāhlık (6) daķı zevālsuz ve intikālsuz hīç

⁸⁸ Toska 178a/4: okuyavu ...

⁸⁹ Toska 178a/7: belāya şabr itmemek ya

⁹⁰ Toska 178b/2: veçhe...

olmuş degüldür. Bundan yigrek hîle eylemek gereksiz (7) kim ‘azîz sevgülülerden ayrılmğa ölüm arasında hîç fark yokdur hâşa kim bu t̄ayifenüñ (8) kim siz dîrsiz f̄ayidesi ve menfa‘ati yavlağ çokdur bularuñ ‘ömri çok olmağda delim dürlü (9) assılar vardır. Eyitdiler: Meligün ‘ömri uzun olsun **ehûke men şadağake** ya‘nî (10) kardaşuñ oldur kim saña doğru söyleye kişi ayruqları kendü nefsüne nite berāber duta ve⁹¹ (11) pādīşāhlığını ayruqlar içün nite fidî kıla? Şefağat islerinüñ ögüdün dutmak gerek. Ve anı (12) yavlağ mu‘teber bilmek gerek. Şāh gerek kim kendü nefsinı ve pādīşāhlığını kamu fert olanlaruñ (13) ‘ıvazından şaya ve bu işin kim andan ulu ümîd ve tamām ferağ vardır hîç ikircinliksüz (14) ve fıksüz sürmek gerek. Ve bilmek gerek kim ādemî kamu nesneyi kendü nefsi içün (15) diler kişi çok renc ve dürişmeg-ile beglik deresecine irer ve pādīşāhlık çok⁹² dürişmeg-ile

179a

(1) ala girür pes ‘ömrüñ ve pādīşāhlığıñ terkin urmak uslulıkdan ve himmet yüksekliğinden (2) yavlağ ırakdur ve bir vaktin püşmenlik getürür kim⁹³ efsūslanmak ve hasret yimek hîç aşşı kılmaz (3) ve çün meligün zātı bākîdür oğul kız ve ‘avrat eksük olmaz ve çün pādīşāhlık karārda (4) ola kullukçı ve giyesi ve binesi düşvār degül pes kaçan melik bu faşlı işitdi ve bularuñ bu (5) sözleri sürmekde cüstlığın gördi, ⁹⁴‘azīm rencür oldı, bularuñ arasından durdı, varup (6) beytü’l aḫzāna girdi yüzün doprağa urdı (Melig-i Hîlār sūreti kim secde kıılır)

(7) ve göz bıñarundan ceyḥūn ırmağın akıtdı şol kıruya düşmiş balık gibi talbırdı (8) ve kendüzine eydürdi kim: Eger şol ‘azîzları eksük dutarsam pādīşāhlık f̄ayidasın

179b

(1) Ve ‘ömür rāḫatından bi-naşīb olurvan ve bellüdür kim ne kadar diri olam ve ādeminüñ ‘ākıbeti (2) ölümdür ve pādīşāhlık dağı pāyidār olası degüldür. Şol göz aydını ve gönül yimişi oğulsuz (3) pādīşāhlıgum ne işe gelür? Hāşa şunuñ bigi oğul kim doğru

⁹¹ Toska 178b/10: duta ve cānını ve ...

⁹² Toska 178b/15: çün ...

⁹³ Toska 179a/2 kim ol vakt ...

⁹⁴ Toska 179a/5: gördi, ol sebebeden ...

yol ve öründülik (4) nişānları çehresinde yıldırıyorur ve iḳbāl ve sa‘ādet delilleri yüzinde gözünü durur (5) ve aşnuḡı kerīm pādīşāhlara uymaklığı zāhir. Ve Īrān Duḡtuḡ sol cān arturucı dīdārınsuz (6) ve cihān bezeyici cemālınsuz kim güneş gözinüḡ suyu anuḡ enegi çukurındandır ve (7) iki heftelik ayuḡ nūrı bigi anuḡ kulaḡı dozınuḡ ‘aksindendür ve anuḡ kızıl yanaḡı şol (8) devlet günleri gibi ḡurrem ve tāze ve anuḡ pūrçeḡi ve zūlfı şol kayḡu donları gibi kara (9) ve karışıkḡur şalāḡıyyeti kāmıl ve mestūralıḡı şāmil⁹⁵ ḡöḡül kapıçı ve sözleri bezm arturıcı (10) ḡarekātı laṡıf ve ḡulḡları şerīf pes bunun gibi ḡelāl cūft vūcūdınsuz (11) dirlikden ne ḡadar berḡūrdār olam? Ve şol Bīlār-ı vezīrsüz kim ‘ālem uşlularınuḡ (12) şonı ve ādem oḡlanınuḡ zīreḡi ve öḡüdidür anuḡ aḡlı uşbu aldayıcı zamānuḡ ḡöḡli (13) rāzından ḡaber virür ve anuḡ firāseti⁹⁶ ve zīreḡliḡi uşbu çevrilici çarḡ sırrından nesne (14) aḡladur⁹⁷ iki ḡünü saklamak ve işleri düzmek ve mālları ḡāşıl eylemek ve ḡarclar bitürmek (15) ve ḡazīneleri ‘imāret nite el vire? Ve şol Kemāl-i Dibīrūḡ ḡaleminsüz kim felegūḡ naḡşı

180a

(1) bendi anuḡ barmakları şākirdidür ve gök yazıcısı anuḡ ibāreti ve beyānı ‘āşıkıḡur lafzı şol⁹⁸ cevher gibi ve ḡaṡṡı şol (2) saçılmış incü bigi ṡaraflaruḡ maşlahatı ve illerūḡ işi ḡüci nite ma‘lūm ola ve dūşmanlar aḡvālını (3) ve ḡasūdlar ḡaşdını anuḡ ḡaleminsüz nite aḡlayavuz? Pes her vaḡt kim bu iki kāfı ḡul ve bu iki (4) bilḡe öḡütçi kim her birisi dutar el ve ḡörer ḡöz yirindedür bātıl olalar ve bularuḡ öḡüdi (5) fāyideleri ve kifāyeti eşerleri benüm mülkimden kesile işlerūḡ bitmegi ve maşlahatlaruḡ düzülmegi (6) nite ḡāşıl ola? Ve şol aḡ pīlsüz kim anuḡ ḡālıbı şol ay ḡövdesi gibi tāze ve (7) yıldırayu durur ve çarḡ şūreti gibi ārāsta ve bezenmişdür hem bir berk ḡal‘adur ve hem (8) bir şarb sıḡıncaḡdur dūşman öḡine nite varam? Ve şol iki pīlsüz kim yıl şūretlü (9) ve yıldırım heybetlūdür bularuḡ ḡortūmı şol ejdeḡa gibi kim tāḡdan aşıḡa asılmış (10) ve şol neheng gibidür kim deḡiz mevcı arasından ḡözüḡe ḡamle ḡılmaḡda şol ḡasurḡa gibi (11) ḡişi ḡapar savaş ḡüninde şol seyl gibi dūşman başar pes bu iki pīlsüz dūşmanı (12)

⁹⁵ Toska 179b/9: şāmil meclisi ...

⁹⁶ Toska 179b/13: ferāseti

⁹⁷ Toska 179b/14: aḡladur anuḡ ferāsetinsüz ili ḡünü

⁹⁸ Toska 180a/1: şol dizilmiş ...

nite sıyam? Ve şol Buhtî Pireksüz kim şimâli yili anuñ ayağı tozına irmez haberler (13)
nite bilem?

Az yimlû çok segirdici kal'âleri egirdici
Düşmanları çağırdıcı kükremeg ü âvâz-ıla
(14) Yazılar keser geçer kim şanasın kuşdur uçar
Anı görüp düşman kaçır oturmuş-iken nâz-ıla

(15) ve beşâret bitilerin uçlara ve taraflara nite ulaşıduram? Ve şol hâş kılıcsuz
kim su şekillüdür.

180b

(1) fitne odı anuñ heybetinden söyünmişdür ve od zahımludur kim pâdişâhlıguñ yüzi suyı
(2) anuñladur **-ne'ûzu bi'llah ol su renglü od fi'llü zahminden-** pes bu kılıcsuz eşer
nite gösterem? (3) Pes her vakt kim bu sebeblerden bî-naşîb olam ve 'azîzleri bâtıl
kılam pâdişâhlıktan (4) ve dirlikden ne lezzet bulam kim 'azîzlerden ayrılmak düşvâr iş
ve diñmez⁹⁹ şerbetdür (5) ve işleri düzmek ve maşlahatları sürmek yârsuz ve kullıkçısu
yavlağ düşvârdur. Fî'l-cümle (6) meligün fikri ve endîşesi 'azîm çok oldı. Pes Bîlâr-ı
vezîr fıkı eyledi: Ve eyitdi: (7) Eger meligün bu endîşesin şormakda sözi başlar-ısam
kullık resminden daşra çıkmış (8) olurın eger usañ dutar-ısam anuñ sebebin bilmez-isem
doğrılık ve ihlâs yolın terk itmiş (yanda) olurvan. Pes Īrân Duht katına vardı ve eyitdi
kim: (Bîlar vezîr Īrân Duht şüreti)

181a

(1) Bir hâl düşmişdür şol günden berü kim ben melik kullığındavan tâ şimdiye degin
(2) benden hîç nesneyi gizlemedi ulu ve uşak işlere hîç benüm danışığumsuz girmegi
revâ dutmadı (3) iki üç kez Berâhimeleri istedi ve bularuñla söyleşdi şimdi halvet
eylemişdür yavlağ (4) rencür ve endîşelü oturur bu günki gün sen rûzigâruñ melikesisin
çerinüñ ve ra'ıyyetüñ (5) sığıncağı melig-ile sensin ve şundan kôrkarvan kim ol tarrârlar
anı bir iş üzerine (6) kındurmuş olalar kim anuñ âhîri hasret ve büşmenlik ola pes sen
melik katına varup (7) vâkı'a şüretin bilmek gereksin ve baña dağı bildüresin tâ kim bir
tedbîr eyleyem. (8) Īrân Duht cevâb virdi kim: Benümle melik arasında bir 'itâb ve küsü

⁹⁹ Toska 180b/4: sıñmez

(9) vāqı' olmuşdur. Bīlār eyitdi: Gizlü qalmasun kim çün melik bir fikirde (10) ola kulluqçılar küstāhlık idemez olur senden artuq kimsenün işi degüldür. (11) Ve ben çok kez melikden işitmişven kim her vaqt kim Īrān Duht qatuma (12) gele niçe qayğuda isem şādumān olurvan tizirek bu işi aqlağıl kamu (13) hadem ve hašem üzerine ulu minnet qoğıl. Pes Īrān Duht melik qatına vardı ve kullıqçılık (14) şartın yirine getürdi (Īrān Duht melik qatına geldiğı (15) şüreti bu mişāl üzerine kim yazıldı)

181b

(1) ve şordı kim: Fikrinün sebebi nedür? Ve ol mel'ün Berāhimeden ne işitdün kullara bildür tā biz kullar (2) dağı muvāfaqat idelüm kim kullıq şartlarının birisi oldur kim dükeli ma'nilerde bilelik (3) isteyeler. Melik eyitdi: Şol nesneden şormağ gerekmez kim anı bilmekde qayğı hāşıl ola. (4) Īrān Duht:¹⁰⁰ Gerekmiz kim melik böyle guşsa ve çabalamağ içinde¹⁰¹ **el'iyādü bi'llah** bir (5) qayğı vaqti işi dağı irerse key erenlerün döklik sīretin ve şabr şüretin (13) yirine getürmişlerdür ve meligün rāyına ma'lumdur kim inlemek ve çabalamağ renci arturur (6) **el-muşibetü li's-sbābiri vaḥidün ve li'l-cāzi' işnāni**. Dağı şol kadar imkān ve güç yitmeklik (7) vardur kim ol qayğuyı gidermege yarar ve **bi-ḥamdi'llah** kim iş ve şuğul kim düşe

182a

(1) anuñ cümle āleti yaraqlanmış ve hāzırdur ve tevfiqlü pādīşāh oldur kim çün bir iş yiglene (2) anuñ tedārüğü ve çāresi vechi andan gizlü qalmaya ve anuñ dermānı ve oñmağı anuñ rāyından (3) ve fikrinden örtülü olmaya. Melik eyitdi: Ol kim Berāhimeler işāret eyledi eger anı tağa (4) diyeler ya ol işāreti rüzigār kulağına degüreler tağun tarafları yirinden ayrıla ve rüzigāruñ (5) yüzi qarara, ve bütüm ola. Ve sen anı irdelemeklige becid olma kim eger issidür¹⁰² rencür (6) olasın. Ol mel'ünler böyle şavāb gördiler kim seni ve senün oğluñı ve dükeli doğru (7) kulları ve aq pıl ve ol çeri sıyıcı iki pılı ve Buḥti Pīseregi kamusun depelemek gerek tā ol (8) gördüğün düşlerün şerri senün başuñdan ırıla çün Īrān Duht bu faşlı tamām işitdi (9) anda kim¹⁰³ anuñ ululuğı-y-

¹⁰⁰ Toska 181b/4: Duht: Eyitdi kim

¹⁰¹ Toska 181b/4: içinde ola...

¹⁰² Toska 182a/5: işsidürsen

¹⁰³ Toska 182a/9: kim durur-ıdı

ıdı hirgiz kendüzünü yirinden ırmadı ve eyitdi: Bu iş (10) için melik hîç kayğulu olmasun kim kulların cānları pādīşāhuñ maşlahatı için fidā (11) olsun mādām kim meligün ulu zātı bāķīdür ‘avrat oğlan eksük olmaya ve ne kadar kim (12) melik ve devlet sabitdür kullukçı ve tavar eksükig-ile hîç aşğa kalmaya. Ammā kaçan bu düşün (13) şerri götrüle ve pādīşāhuñ hātırı bu fikirlerden fāriğ ola ol Berāhimelere i’timād (14) eylemek ve inanmak gerekmez, hāşa kim bunca canavar bātıl olırsadur, zīrā kim kan dökmeçlik (15) yavlağ düşvārdur ve tizlikle soñın sanmadın anı işlemegün ‘ākıbeti hasret

182b

(1) ve büşmenlik olur zīrā geçmişi girü getürmek olmaz ve ölmüşü diri kılmak ādemiye mümķin degül. Ve bunu (2) daķı melik öjinde dutmak gerek kim Berāhime meligün dostı degüldür, niçeme kim ‘ilm ehli (3) ululardur¹⁰⁴ ol sebep-ile hirgiz inamlığa ve emānete lāyık olmazlar ve meşverete muvāfiķ düşesi (4) degüldür kim yavuz güherlü yatlu kişi hîç dürlü bezeg-ile görk dutmaz ve ‘ilm ve māl (5) anı hirgiz kerem ve vefā bezeg-ile ārāsta kalmaz

Kişinün kim güheri yavuz ola

(6) Aşlı yatlu kendü hünersüz ola

‘Ālemün ‘ilmin bilürse ol kişi

(7) Doprağ u dün ü haķır ü toz ola (**Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fe‘ülün**)

Eger anı bezemeklige dürişürlerse şöyle ola kim it (8) boynına muraşsa‘ tavķ daķalar **ķale’n-nebī ‘aleyhi’s-selām vāzı‘u’l-‘ilmi fığayri ehlihī ke-mualliki’l** (9) **cevahiri ‘alā‘a naķil-ħanāziri** ya‘nī ‘ilm aşlusuz ve baķıl kişiyeye öğretmek doñuz boynına (10) cevher ve incü asmaķ gibidür ve ol mel‘ūnların ġarażı bu ta‘bīri eylemekde oldur kim (11) fırsat fevt olmaya ve bu işāret-ile kim melige didiler buların derdlerine kim melik siyāsetinden (12) irmiş-idi şifā bulalar ve evvel oğul kim meligün nefsi nazırı ve zāt-ı ‘ivazıdır helāk (13) eyleyeler şunun bigi oğul kim ‘aķl ve öründülük ve doğru yol ve zīreklik birle ārastedür (14) andan şonra şol müşfik ve doğru kulları kim meligün kamu işi buların kifāyetine (15) bağludur bātıl kılalar ve daķı cihāndārlik sebeplerin pīllerden ve deveden ve silāħdan

¹⁰⁴ Toska 182b/3: ululardur illā ...

(1) kâmusın zâyî‘ kılalar ve ben kuluñ hōd ne maḥalli var ve benüm gibilerde¹⁰⁵ yavlaḳ çokdur pes çün meligün (2) yaluñuz kıala ve Berāhimenün ġāliblığı pādīṣāh ve il ra‘iyyet üzerine muḳarrer ola pes tamām dilek süreler. (3) Zīrā bularuñ ṣimdiye deġin sākin olduġı ‘ācizlikden ve zarūretten idi kim melik kullukçılarınıñ (4) gönül birikdürüp yardımlaşıp ḥāzırlığın görürler-idi zehreleri yoġ-ıdı kim baş kıaldurup (5) baḳalar kim eger ol işde azdan üküşden eksüklik görürlerdi ve melik kullarınıñ zamīrinde (6) ve i‘tiḳādında āzārılık ve incinmek sızalardı çok ola-y-ıdı kim meliki aradan götürmüş olalardı, (7) zīrā düşman ġālib olmaġına ve ḳavī durmaġına bundan yigrek sebep yokdur kim biregünün doġru (8) kulları ve inamları kendüzinden ürkmüş ola, daḳı çerinün ve ra‘iyyetün sözi ve danışıġı (9) daġıla, geçmişler ḥaberi bu bābuñ zıkrin çok getürmişlerdür ve geçmişlerün tārīhi bu tafṣıl (10) birle ṭoludur. Ft’l-cümle eger ol kim maṣlahat görmüşlerdür anuñ içinde ol şerden (11) kıurtılmaḳlık var-ısa ol işi soña kıomayup tizirek sürmek gerek, eger tevaḳḳuf eylemek var-ısa (12) hōd bir ihtiyāt daḳı anı melik buyruġ-ıla eyitmege yarar pes melik miṣāl virdi kim eyitmek (13) gerek kim işidile ve maḳbūl düşe. Eyitdi: Ketārīdün-i Ḥakīm diridür ve yirincedür¹⁰⁶ niçeme kim (14) anuñ daḳı¹⁰⁷ aṣlı Berāhimeye yaḳındur ammā dīn ve diyānet ve doġruluk içinde bulardan artuḳdur (15) ve ‘ālem işlerini artuḳ ve eyrek bilür ve görmüşdür ve ‘ilm ve ḥalīmlik ikisi daḳı anuñ

(1) gönlinde cem‘dür, bu iki fażilet yirine ḳanḳı hüner durur? **Ḳale’n-nebī ‘aleyhi’s-selām mācumi’a** (2) **şey’un ilā şeyh’inzale min ‘ilmin ilā hilmin** Eger melik anı bu işde maḥremiyet ve rāzdārılık (3) birle ağırlar-ısa ve Berāhime yorduġın kim nitedür aña bildürürse ol düşlerün ta‘bīri (4) ḥaḳıḳatin melige aṅlada, eger şöyle kim bular didüġi mizāc üzerine yorar-ısa hōd gümān ve şübhēt (5) götrile ve ol işleri sürmek lāzım gele ve eger bular yorduġının ḥilāfınca eydür-ise hōd (6) meligün görklü rāyı ḥaḳḳ-ıla bātıl arasında fark eyleye naṣīhat ve ḥiyānet ḳanḳı ise (7) bellü bile. Melige bu söz muvāfiḳ

¹⁰⁵ Toska 183a/1: ṭapuda ...

¹⁰⁶ Toska 183a/13: yerincedür

¹⁰⁷ Toska 183a/14: daḳı

düşdi derhâl buyurdı bir yidek ayarladılar binüp Penhânı (8) Ketârîdün¹⁰⁸ katına vardı. Çün aña ulaşdı yavlaķ tevāzu‘ eyledi, hākīm daķı ululamaķ (9) şartın yirine getürdi (Melik ve Ketârîdün-i Hākīm şüreti)

184a

(1) ve eyitdi: Kıtlu rikāb ve zahmet görüp geldüginün sebeb nedür? Eger buyruķ irsedi ben kıl (2) dergāha varur-ıdum ve maşlahat daķı ol lāyıkdur kim hādimler māhdüm tapusına varalar (3) şi‘r

Sen incinme kapuñdan taşra çıkma

Kālem bigi başum üzre varam ben

(4) İşāret eyle bu kemter kıluna

Ne kim buyurasın bir bir görem ben (**Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Fe‘ülün**)

(5) ve daķı tağayyür ve ğuşşa eşeri meligün kıtlu dîdārında belürmişdür ve kayġu nişānı ol (6) mübārek çehresinde gözüķü durur, sebeb nedür? Melik eyitdi bir gice düşüm içinde yidi kórķulu (7) āvāz işitdüm şöyle kim her birisinde uyañu geldüm anuñ soñınca kim uyıdum yidi kórķulu düş (8) gördüm, degme bir düş soñınca uyanurdum yine uyķu ġālib olup uyurdum yine bir düş gördüm. (9) Pes Berāhimedden bir cemā‘at kıġırdum düşleri eyitdüm, yavlaķ kórķulu ta‘bîr kıldılar uşbu kayġumuñ (10) sebebi oldur. Pes hākīm düşlerün niteligin şordı kaçan tamām işitdi,¹⁰⁹ eyitdi kim melige (11) düşmiş bu sır ol tāyifeye eyidesi nesne degüldi, meligün rāyına ma‘lüm olsun kim (12) ol mel‘ünler bu emānete lāyık degüldi. Ve melik bu düşler üzerine gerek kim şādılık (13) artura ve şadaķalar buyura kim bu düşlerde başdan başa sa‘ādet nişānları ve devlet eşeri (14) gözüķü durur. Ve ben uşbu sā‘at anlaruñ ta‘bîrin tamām eyidem ve ol tāyifenün yavuz yormaġı (15) öñine bir muhkem sed bağlayam lā-şek kim girçek düşler ve doğru kullıkçılar bunun

184b

(1) gibi iş için olur kim düşman kaçdın yıġmaġa ve muhālif mekrin yuymaġa dürişeler şi‘r-i Türkî

¹⁰⁸ Toska 183b/8: Ketârîdün Hākīm

¹⁰⁹ Toska 184a/10: işitdi, bildi ...

(2) Senüñ düşmanların ger od olursa

Su oluban söyündürem ben anı

(3) Eger kuş olup uçarsa havāya

Duzağuna tiz indürem ben anı (Mefā'ılün / Mefā'ılün / Fe'ülün)

(4) ve ol düşmanların ta'biri budur ol iki kızıl balık kim kıyruqları üzerinde od (5) vardı bir yalavaç ola kim şah-ı hümayundan melige gele ve iki pıl getüre (6) ol iki pılün yüki dört yüz batman yâküt ola kim melik bârgâhına armağan (yanda) getürüp dururlar. Yâküt yüklü piller şüreti kim melik bârgâhına geldi.

(7) ve ol iki kâz kim meligün ardında durmuş-iken öñine geldi iki at ola kim Şah-ı Balanlırdan (8) hediye getüreler (tâziler ve Türk kulları şüreti kim hediye hükmince gelmişdür)

185a

(1) ve ol yılan kim meligün ayağı üzerinde yürürdi bir kılıç ola kim Şah-ı Hemcîr¹¹⁰ tuhfe gele (Melik ve kul şüreti kim kılıç getürdi.)

185b

(1) ve ol kan kim meligün tenine bulaşmış-ıdı bir deste ergavânî biz ile dürlü cevher-ile bezenmiş (2) Kâzurvân iliden tapu getüreler (kul ve fâhir tonlar şüreti kim melike getürdiler.)

(3) ve ol ak deve kim melik anuñ üzerine binmiş-ıdı bir ak pıl ola kim Şah-ı Keydün tuhfe virbiye (Ak pıl şüreti kim hediye ve çehneçe gelmişdür.)

186a

(1) ve ol kim meligün mübârek başı üzerinde yıldırıardı bir tâc ola kim Şah-ı Cavnîş tapu viribiye (melik ve kul şüreti kim tâc getürdi hediye vechince¹¹¹ gelmişdür)

¹¹⁰ Toska 185a/1: Hemcîrden

¹¹¹ Toska 1856/1 hediye ve çehneçe ...

(2) ve ol kuş kim gül budağ-ıla meligün başını ururdu bunda mekr ve guşsa ta'biri vardır¹¹² ol (3) kadar eşeri ve ziyānı yokdur ammā guşsa şol kadar gözikür kim melik bir sevdügi 'azizden yüz döndüre.

(İrān Duht ve melik şüreti kim andan yüz döndürdi.)

186b

(1) Budur meligün düşleri ta'biri ve ol kim yidi kezde görmiş-idi ol ola tā kim yidi güne degin yalavaçlar (2) armağanlar-ıla dergāha ireler gerek kim melik bu ni'metler hāşıl olmağı ve pādīşāhlık sābit olmağı (3) için ve 'ömür dāyim olmağı için şād ve hurrem ola kim bu düşlerde hirciz korku mekr yokdur beyt

(4) Saņa yavuz şananların başı dağı gözi her dem

Kesilsün birisi tizcek birisi dağı kör olsun

(Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün)

(5) pādīşāhlar şöyle gerek kim yaramaz kişileri sırma mahrem eylemeye tābir sınanmış uslu kişi (6) olmayınca işlerde danışık eyleye ve yavuz güherlü lavübāli kişiden sakınmağı farīza bile. Melik (7) çün bu bābı işitdi ter ü taze duru ve geldi ve derhāl maķāmına varup şükr (8) (Melik şüreti kim şükr) secdesin kıldı (secdesin eylerdi eylerdi)

187a

(1) ve hākīmden 'özrlər diledi ve çok ağırlamak ve ululamak ve erzānī buyurdu ve şādumān ve (2) sevinü girü döndi. Ve yidi gün tamām yalavaçlar ulaşmağına ve hediyyeler irmegine müntazır (3) oldu ve yidinci gün kaçan tamām oldu şöyle kim Hākīm işāret eylemiş-idi ve hediyyeleri tamām getürmişlerdi (Melik ve hediyyeler şüreti kim getürdiler)

(4) Çün melik anı gördi ve eyitdi: Hātā eylemişven şol işde kim düşümi düşmanlara yordurdum (5) eger gök rahmeti buların beni aldamağına hicāb olmasadı ve İrān Duhtın öğüdi ve şefkati (6) anı ulaşmasadı ol mel'unlar işāretinün 'ākıbeti benüm ve

¹¹² Toska 1856a/2: vardır illā ...

cümle ‘azîzlerün ve kavminün (7) helâkliline¹¹³ sebep olırsardı. Her kime kim ezel-i sa‘âdet yâr ola doğrılarun müşfiklerün (8) naşîhatini ‘azîz duta ve işleri öjine sojna bağa işleye ve ihtiyât yirini zâyî‘ eylemeye¹¹⁴ andan yüzün (9) oğluna ve vezîre ve Dibîre döndi ve eyitdi: Görklü olmaya kim armağanları benüm hazîneme iledeleler.

187b

(1) yigrek oldur kim sizlere üleşdürmek buyuram kim kamuñuz yavlağ ulu qorquya düşmişdünüz hâşa (2) Īrân Duht kim bu işün oñmaqlığında ve bu vâkı‘anun çâresinde tamâm dürişmek ve şefkat (3) gösterdi. Bîlâr eyitdi kim: Kullar anun içün olur vâkı‘alarda kendülerin¹¹⁵ belâ¹¹⁶ kalkanın¹¹⁷ eyleyeler ve (4) anı ‘ömr fâyidesin ve devlet şemeresin sayalar niçeme kim iş yürimegi maḥdūmlarun devletine (5) ta‘alluğ dutar ve kullarun ol tākati yokdur kim maḥdūm himmetinsüz bir iş bitürmege el uralar (6) ammâ şart oldur kim eger katılık güninde fidâ olmak maḥbūl olur-ise cānı ortaya koyalar. şî‘r tāzî

(7)Nefsî fidâ‘ke lâ-li-ḳadrî fe-innemâ

Cuile ş-şairü viḳâyete‘l-kāfûri

(8) Canum saña fidâ olsun sen olğıl dâ‘imâ diri

Nitekim arpa içinde dutarlar şol kāfûrî (**Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün**)

(9) eger kimseye devlet yarı kıla ve ol hulḳa mülâzım olmak ve ol sünneti diri dutmak el (10) vire anun çün hirgiz ögülmek ve hil‘at ummak gerekmez ammâ melike zamānun bu işde (11) ulu eşeri var-ıdı tāk ve ergavānî bizler ol sarāy kullıḳçılarının bābetidür ayruḳ kullara yaramaz. Melik (12) aña buyurdı kim ikisin daḳı sarāya iletgil pes durdı sarāya vardı. Īrân Duht ve anun (13) muḳābili sarāy ehli ḥāzır geldiler. Melik vezîre buyurdı kim ikisin daḳı Īrân Duht (14) öñinde ḳoğıl tā birisin ihtiyār kılsun. Tāk anun gözine

¹¹³ Toska 187a/7: helâklığına

¹¹⁴ Toska 187a/8: lâ-şek kim anun işi ona...

¹¹⁵ Toska 187b/3: kendüler ...

¹¹⁶ Toska 187b/3: belāya ...

¹¹⁷ Toska 187b/3: kalkan ...

yigrek geldi, Bîlâra baqdı tâ kim (15) anuñ maşlahat görmeg-ile ola, ol bizi almağa işâret kıldı. (Melik Bîlâr ve Īrân Duht şûreti)

188a

(1) Melik bulardan yaña baqdı çün ol mestûre bildi kim melik bularuñ işâretini anladı (2) pes tâcı aldı tâ kim melik bularuñ arasında göz-ile işâret olduğını bilmeye. Ve Bîlâr (3) daķı gözin şöyle egri dutardı tâ kim ol gümân haķîķate ulaşmaya. Ve melik bir gice Īrân (4) Duht katında döner-idi. Bir gice daķı bir kavm-ıla dönerdi. Bir gice kim Īrân Duht (5) hücresinüñ nevbeti-y-idi pes va‘de hükmince anda geldi ve mestûre ol (6) tâcı başına urup ilerü geldi ve bir altun tabaķ turunc elinde dutup melik öninde (7) durdı, melik ol turuncdan yirdi ve anuñ kelecı-y-ile işirgenenürdi ve anuñ cemâli

188b

(1) birle gözini rûşen kılırdı **ķale’n-nebiyyü şalla’l-lahu ‘aleyhi ve sellem En-nażaru ilâ’l mer’ati’l hüsna’i** (2) **yezıdu fi’l- başarı** ya’nî görklü ‘avratuñ yüzine bakmak göz nûrın arturur. Bu arada İlâğ (3) kim meligüñ nazarı düşecegi idi ol aradan geçdi ve el erguvânî donlardan geymiş-idi

(İlâğ şûreti kim meligüñ nazarı atacığıdı)

(4) kaçan melik anı gördi hayrân oldu ve elini ta‘âmdan tırtıdı evvel aña senâ (5) ve aferîn kıldı andan Īrân Duht eyitdi: Şol tâc kabûl kıldıguñ hōş degüldi. (6) Çün mestûre meligüñ İlâğ cemâline bakup hayrân olduğın gördi günilemek ġâlib oldu (7) tâ kim turuncu tabaķı meligüñ başına aķdardı tâ kim yüzine ve saçına doķını, ķamusu aşāğa döküldi.

189a

(Melik ve Īrân Duht şûreti)

(1) Ve ol ta‘bır kim haķīm eylemiş-idi muhaķķaķ oldu. Pes melik¹¹⁸ okıdı ve eyitdi: Baķıl (2) uşbu bilmez ve câhil ‘avrata kim vaķt pâdişâhını nice yiyni dutdı, İmdi (3) anı al bir yaña ilet, boynın ur tâ bileler kim anuñ ve anuñ gibilerüñ (4) ol ķadri yokdur

¹¹⁸ Toska 189a/1: melik Bîlârı...

kim bunun gibi baysuzluğa¹¹⁹ ikdām eyleye ve ben anı bilmeze uram (5) ve sehl dutam kim ben anuñ fāyidesinden durdum. Pes vezīr anı aldı (6) çıkdı (Bīlār vezīr ve Īrān Duht şūreti (7) bu mişāl üzerine kim (8) yazıldı)

189b

(1) ve endīşe kıldı kim: İvmeklik şart degüldür kim bu ‘avrat bī-naẓīrdur ve melik buña katlanası (2) degüldür ve bunun nefesi bereketinden ve rāyı qutluluğundan bunca ten helāklik¹²⁰ çamurından (3) kurtuldu, tavaqquf eylemek gerek tā kim meligün göñli qarār duta eger peşīmān olur-ısa hōd (4) ‘avrat yirinde ola ve baña ögülmeklik hāşıl ola, eger becid dutup öldürdürse hōd (5) anı öldürmek düşvār degüldür. Ve bu iş soña qomaqda baña üç menfa‘at vardır: (6) Evvel bir cānavar bākī eylemegün müzdi ve berekātı, ikinci meligün sevinmekligi anuñ bākīlığı-çün (7) üçünci kamu memleket ehli üzerine minnet qomış olam kim anuñ bigi melike-i bākī (8) koyam kim anuñ hayrātı kamu ‘ālem üzerine şāmildür pes anı bir t̄ayife qavm-ile kim (9) meligün sarāy qullıqçıları-y-ıdı kendü evine iletı ve buyurıdı kim tamām ihtiyāt birle

190a

(1) saklañ ve anı ağırlamaq ve ululamaq ve qulluq¹²¹ kılmağı kendüzünüze vācib görüñ (Īrān Duht ve Bīlār adı şūreti)

(2) Ve kılıç¹²² kana boyadı bir qaygulu ve fikrlü gibi olup melik qatına geldi, zemīn būs qılıp oturdı (Melik ve Bīlār şūreti kim kılıç kana bulayup getürdı)

190b

(1) ve eyitdı kim meligün fermānın yirine getürdü. Fī‘l-hāl kim bu söz anuñ qulağına irdi ve hışmı (2) sākin olmış-ıdı, pes anuñ edebi ve cemālī ve ‘aqlı ve şalāhı öñine düşdı yavlaq rencür (3) düşdı ve utandı kim anuñ eşer kılduğın belürde, ammā vezīrün hilmīni ve fikrini yavlaq bilürdı kim (4) ol iş soña qomış ola ve ikileyin haberleşmedin iş

¹¹⁹ Toska 189a/4: boysuzluğa

¹²⁰ Toska 189b/2: helāklik

¹²¹ Toska 190a/1: qullıq

¹²² Toska 190a/2: kılıcı

sürmemiş ola kim ol işün nāzūklığı (5) her bilür bilmeze gizlū degüldür çün vezīr pūşmenlik nişānın melik müşāhedesinde gördi (6) eyitdi: Kaygulu olmak gerekmez kim geçmişi bulmağa yaramaz gitmişi girü getürmek olmaz (7) kaygu yimeklik seni aruḳ eyler ve anuḳ ḥāşılı dostlar rencūr olmak ve düşmanlar rāḥat olmakdan (8) artuḳ nesne degüldür eger fermān ola bir meşel kim bu ḥāle muvāfıkdur eyideven. Melik mişāl (9) virdi eyitgil tā bileven. (Erkek ve dişi gögercin dāsītānı) Getürmişlerdür kim (10) bir çift gögercin dāne dirmişlerdi ve ev yapmışlardı tā kim yumurtlayalardı. (iki çift gögercin şüreti)

191a

(1) İrkegi eyitdi: Yay günleridür ve yazıda ‘alef çokdur bu dāneleri saklayalum tā kışa degin kim (2) şahrālarda bulmayavuz anuḳla rūzigār geçürevüz dişisi daḳı böyle ittifāḳ kıldı ve ikisinün (3) daḳı rāyı bunuḳ üzerine qarār dutdı. Pes durdılar dāneleri bir kaba koydılar dāne yaşıdı ol (4) kabı doldurdı, çün yay günü geçdi havā ıssılığı dānelere eşer eyledi, pes kurudı ol (5) kap koḡuz oldu ve irkegi ḡāyib-idi, kaçan kim girü geldi dāneleri azıraḳ gördi (6) eyitdi: Bu kış azığı içün idi neçün yidün? Dişisi eyitdi: Yimedüm ne kadar kim söyledi fāyide (7) kılmadı, pes dişiyi urdı, öldürdi. (İrkek ve dişi gögercin şüreti kim savaşurlardı)

(12) Çün kış faşlı irişdi ve yağmur ulaşdı dāneler girü nem dutdı ve bayaḡı qarārına (13) vardı ve kabı girü doldı. Pes irmek bildi kim dāne eksilmeginün sebebi ne-y-imiş pes (14) çok zārılık kıldı ve inledi pūşmān oldu ammā pūşmenlik aḡa hīç assı kılmadı. Ve ḥakīm (15) ve ‘ākıl kişi gerek kim ‘azāb virmekde ve öldürmekde ivmekligi revā görmeye tā ol

191b

(1) gögercin bigi ayrılık köynüğine mübtelā olmaya. Zīrekligün fāyidesi oldur kim işlerün ‘ākıbeti (2) anlaya ve dünyā ve āḫiret maşlaḫatında ḡaflet yolına girmeye ve tevfiḳlū pādīşāh oldur kim (3) anuḳ endīşesi işlerün ‘ākıbetinde kısa olmaya ve himmet āzārsuzlık ve eylük ve cömardlık (4) üzerine ve öḡütçi kullaruḳ sözün dinleye

Her kim öḡüt vire işitmek gerek

(5) Ulularuḳ öḡüdin gütmek gerek

Eylüḡi cömardlığı pīşe dutup

Yavuz işi anar u yitmek gerek (Fā'īlatün / Fā'īlatün / Fā'īlün)

(6) Ma'lūmdur kim melik doğru rāy-ıla ve uz fikr-ile bezenmişdür ve bu türrehāt sözleri işitmege (7) hāceti yokdur, ammā bu sözleri haddeden geçürmek anuñ içündür kim melik bir 'avratdan (8) ötrü kim¹²³ bunca çok endişeye ol mübārek zāmīrine yol vermeye kim on iki biñ kim sarāy (9) kullığındadır zevkinden ve rāhatından girü kıla. Çün melik bu faşlı işitdi 'avrat (10) helāk olmağından yavlağ korkdı ve eyitdi bir yañılmağ-ıla kim baña vāqı' oldı ve bir söze (11) kim hışm hālinde söyledüm tiz yapışduñ bir nazır¹²⁴ cānı bātıl eyledün ve ol buyruk içinde eyle (12) kim öğütçiler resmidür fikr eylemegi yirine getürmedün. Ve bu 'itāb arasında melik eyitdi: İrān (13) Duht helāk olduğı içün yavlağ kaygulu oldum. Vezir eyitdi: İki ten hemişe kaygu esiri (14) ve guşsa dutsağı olur: Bir ol kim rāyını yavuzlık üzerine şarf eyleye, dağı bir ol kim (15) güci yiterken eylük eylemegi farz saymaya tā kim devlet artmağı ve ni'mete gönenmek bulara dünyāda

192a

(1) az el vire ve kaygu ve hasret āhıretde çok ola. Melik eyitdi: Senden ırak olmak yigrekdür. (2) Vezir eyitdi: İki tenden ırak olmağı ihtiyār kılmışlardır. Bir ol kim eylūgi yavuzluğu berāber (3) kıla ve āhıretün şevābına ve 'ikābına münkir ola, dağı bir ol kim gözünü¹²⁵ harāmdan ve kulağın (4) fuḥş ve gaybet dinlemekden ve fercin yaramazdan ve gönlin harām endişe ve hasedden (5) yıgamaya. Melik eyitdi kim: Yavlağ hāzır cevāb kişisin vezir eyitdi: Üç ten hāzır (6) cevāb olmaz: Bir pādīşāh kim zahireler üzerine çeriye ve ra'ıyyete el vire ve bir 'avrat kim (7) kendü cüfti rāyına yaraqlanmış ve hāzır ola ve bir 'amel issi kim anuñ 'amelleri tevfiḳ (8) birle bezenmiş ola. Melik eyitdi: Senün fi'lün beni rencür kıldı. Vezir eyitdi: Rencürlük (9) sıfatı iki ten üzerine dürüst¹²⁶ şol zıst yüzlü zıst sözlü er kim bir görklü 'avrat-ıla (10) ola kim aña tımār eylemege güci yitmeye ve hemişe ol 'avratdan yaramaz söz işide. Melik eyitdi: (11) Haksuz yire İrān Duht helāk eyledün ve sa'yuñi ve dürüşmegünji zāyi' kılduñ. Vezir (12) eyitdi: Üç

¹²³ Toska 191b/8: kim terk itdi ...

¹²⁴ Toska 191b/11: bī- nazır

¹²⁵ Toska 192a/3: gözünji

¹²⁶ Toska 192a/9: dürüst gelür. Bir ...

kişinün¹²⁷ hemîşe işi zâyî¹ olur: Bir ol kim aķ ıon geye şişecilik (13) eyleye ve bir gezür kim hemîşe kıymetlü ıonlar geye irteden giceye degin su içinde işleye ve (14) bâzırgân kim görklü ķul ķaravaş şatun ala ve ‘ömrin seferde geçüre. Melik eyitdi: (15) Lâyıķsın kim saña ‘azāb virmekde mübālağa kılalar. Vezîr eyitdi: İki ten bu mu‘āmeleye

192b

(1) lâyıķ olmağa yarar kim: Suçsuz kişiye ‘uķûbet eyleye, daķı ol kim kişilerden nesne dilemege becid (2) dura eger ‘öẗr getüreler hıĉ dıñlemeye. Melik eyitdi: ‘Aķılsuzlık şıfatı sende dürüstdür ve yüzsüzlik (3) şıfatı sende bellüdü: Vezîr eyitdi: Üç ten bu nişānıñ bâbeti olur: Bir dūrger kim (4) aĉaĉ yonar yonķayı ev içinde yıĉar tā kim ev aña tar olur ve bir baş yoluyıcı kim kendü işinde (5) üstād olmaya ve kişilerün başını mecrûh kıla ve giriden maħrûm kıla ve bir bay kişi kim evinden (6) ayrı bir ģarîblıkda maķām duta eglene tā kim anıñ mālî düşman eline düşe ehline oĉlanlarına (7) degmeye. Melik eyitdi: Baña Īrān Duĉtıñ dıdārı ārzūsı ģālib oldu. Vezîr eyitdi: (8) Üç ten nesneyi çok ārzūlayalar illā bulamayalar: Bir müfsid kim şālîh şevābın ārzūlaya ve baĉıl (9) kim cömardlara öĉülmegin uma ve cāhil kim şehveti ve hırşı ve hışmı terk itmeye andan (10) şunı ārzūlaya kim ahıretde anıñ cānı eyüler cān-ıla cem‘ ola. Melik eyitdi: Uşbu renci (11) kendüzüme ben bıraķdım: Vezîr eyitdi: Üç ten kendüzünü hemîşe rencde dutar. Bir ol kim (12) şavaş ģüninde kendüzin saķlamaya tā kim bir ağır zaĉm yiye ve bir ģarîş bâzırgân kim (13) mırās¹²⁸ alıcısı olmaya ve ģarām vechden māl dirmiş ola nāģāh bir ģasūd kaşdı-y-ıla helāk (14) ola vebāl bâķî kıla ve māl zayı‘ ola ve bir kıoca kişi kim bir yüzsüz yigit ‘avrat ala (15) her ģün andan bir serd söz işide ol söz ģöynüģinden himmetin ölüm ārzūlamağa maşrûf

193a

(1) eyleye melik eyitdi: Ben senün ģözünĊe yavlaķ ģörürven kim söz sürmeklikde bu yüzsüzligi (2) revā ģörürsin. Vezîr eyitdi: Maģdūmlar üç tayıfenün ģözinde yiyini ģörükür olur: Bir selme sözlü (3) ķul kim pâdîşāh-ıla söyleşmek edebin bilmeye ve kıatlu ve kıatsuz oturmaķda durmaķda irtede (4) gicede maģdūmlar berāber ola ve bir¹²⁹

¹²⁷ Toska 192a/12: kişinün emegi...

¹²⁸ Toska 192b/13: anın mırās...

¹²⁹ Toska 193a/4: bir alaycı ve herzeci ...

kengenci ve herzeci maḥdūm kim menzilet yüksekliğinden (5) ve ululuk mertebesinden bī-ḥaber ola ve bir ḥiyānet ḳul kim maḥdūm mālī üzerine ḡālib ola (6) şöyle kim az zamānda anuḡ¹³⁰ maḥdūmı mālından geçe ve kendüzin artuḡ bile ve bir ḳul kim (7) inamlığa lāyık degül-üken maḥdūmdan inamlık bula ve bulara ḳarışmaḡ-ıla sırlara vāḳıf ola (8) ve aḡa aldana melik eyitdi: Ben seni yiyni başlu telefci buldum, İy Bīlār. Vezīr: Üç ten bu ‘ayblar-ıla (9) mevşūf olur: Ol kim bir ‘aḡlsuz cāhili doḡru yola oḡıya ve ‘ilm istemege ḳındura (10) ol¹³¹ cāhil ezginek nesne aḡlaya andan çok herze işide ve büşmenlik assı ḳılmaya ve ol kim (11) bir edepsüz ve ‘āḳıbitsüz aḡmaḡı yiri degülken kendüzine yaḳışdura şöyle kim kendüzine ḡālib (12) eyleye ve sırlarını aḡa bildüre, pes her sâ‘at andan bir yalan söz rivāyet ḳıla ve bir yaramaz (13) işi aḡa ḥavāle ḳıla ve barmak ısırmaḡ assı ḳılmaya ve ol rāzını bir ḳişıye eyide kim rāz (14) gizlemekde kendüzinden yigrek olmaya. Melik eyitdi: Bu iş senüḡ müfsidliğüne delīldür (15) ve yiyniligüne ve cāhilligüne nişāndur vezīr eyitdi: Üç tenüḡ cāhilligi

193b

(1) ve yiyniligi kendü ḥareket-ile aḡlanur: ol kim kendü mālını yat ḳişı ḳatında emānet ḳoya ve (2) bilmedüḡi ḳişı kendü-y-ile da‘vīci arasında ḥakem eyleye ve ol kim bahādurlıḳdan ve şabr ve (3) ḳazanç ve dostlar göḡlin ala getürmek ve işler düzmek da‘vīsin eyleye ve aḡa şavaş (4) güninde ve belā vāḳtinde ve baylar arasında ve düşmanlar ḳahr eylemek vāḳtinde ḳaçan bir pādīşāha (5) düşman ḡālib olsa burhān ve ḥüccet göstermeye ve¹³² ol kim eyide “ben cismāni ārzūlardan (6) fāriḡven ve benüm ārzūm revḥānī¹³³ lezzetler üzerinedür” ḳamu aḡvāller¹³⁴ hevāsına uyar ve ḥükmelerde (7) ḥaşem ve şehvet¹³⁵ göḡül ḳiblesin idinür. Melik eyitdi: Ḥaḡsuz yire İrān Duḡtı helāk (8) eyledüḡ. Vezīr:¹³⁶ Üç ten işlere ḥaḡsuz girür olur: Ol kim çok öḡinür sözini ve fī‘lini (9) ḥaḡḳḳata irürmez ve cāhil kim ḥışmı üzerine ḳādir olmaya ve pādīşāh kim her bir ḳişıyi

¹³⁰ Toska 193a/6: anuḡ mālī ...

¹³¹ Toska 193a/10: ḳaçan ol ...

¹³² Toska 193b/5: ve bir ...

¹³³ Toska 193b/6: rūḥānī

¹³⁴ Toska 193b/6: aḡvālde

¹³⁵ Toska 193b/7: şehveti

¹³⁶ Toska 193b/8: Vezīr: eyitdi ...

(10) kendü niyyetlerine¹³⁷ hāşa kim ulu işlerde¹³⁸ muṭṭali‘ ve ḥaberdār eyleye. Melik eyitdi: Biz senden (11) kōrkuluvuz iy Bīlār! Vezīr eyitdi: Kōrku hiç sebebsüz dōrt tenden olağandır: Ol (12) küccük kuş kim karanu kuyı içinde oturmuş ola ve kōrkar kim gök üstine yıkıla anı (13) def eylemek için arkasın yire koyup iki ayağın¹³⁹ havāya dutar ve turna kim kendünün (14) gövdesi ağırlığı kōrkusından iki ayağın yire komaz ve bir kurtcuğaz kim anuñ gıdāsı toprağdur (15) hemīşe kōrkudadur ve eydür kim uşbu toprak dūkenmesedi ve yarasa kim gündüzün taşra

194a

(1) çıkmaz tā kim kişiler anuñ görkine imrenmeyeler ve ayruk kuşlar gibi ol daķı duzak dutsağı ve kafeş (2) esiri olmaya. Melik eyitdi: Göñül rāhatını ve dirlik dādını esenledügi İrān Duḥtı yavuklumağ-ıla.¹⁴⁰ (3) Vezīr eyitdi: İki ten hemīşe şādılığdan bī-naşīb olur: ‘āķil kim cāhiller naşīhat-ile (4) mübtelā ola ve yavuz ḥūlu kim kendünün yavuz ḥulķından kim kendü katında begenilmişdür hīç (5) kurtulmaya. Melik eyitdi: Müzdi yazuğdan eylūgi yavuzlığdan bilmesin. Vezīr eyitdi: Dōrt (6) kişinūñ fikri bu ma‘nīye irmeye. Ol kim hemīşe şayruluk ve kōrkulu renc birle mübtelā ola (7) ayruk endīşeye ferāğati olmaya ve bir suçlu hāş kul kim dutup ḥışmlu maḥdūm öñine getüreler (8) ve ol kim bir alp düşman-ıla şavaş düşe ve anuñ göñli ol ḥālde dūkeli işlerden (9) kesilür ve bir kayğusuz zālīm kim kendüden kavīrağ bir zālīm elinde kala bir ulu belāya (10) muntazır olup otura. Melik eyitdi: Dūkeli eylūkleri yavu kılduñ. İy Bīlār. Vezīr:¹⁴¹ Bu vaşf (11) dōrt kişiyē zībā gözikür: Ol kim cevri ve zulmi ululuk ve fażīlet saya ve ol (12) kim kendü rāyını şavāb göre ve tekebbür kıla ve ol kim uğrı-y-ıla işirgene ve ol kim (13) tīz kaçıya ve giç sākin ola melik eyitdi: Saña inamlık lāyık degül. Vezīr eyitdi: (14) Uşlularuñ inanmağı dōrt kişiyē muḥkem olmaz āşufte yılan ve aç uğrı ve rahmetsüz (15) pādīşāh ve diyānetsüz ḥākim. Melik eyitdi: Senūñ bize karışmağūñ ḥarām oldı

¹³⁷ Toska 193b/10: niyyetlerine eli irmeye ...

¹³⁸ Toska 193b/10: işlerde yaramaz ...

¹³⁹ Toska 193b/13: ayağın yukarı

¹⁴⁰ Toska 194a/2: yavu kulmağıla.

¹⁴¹ Toska 194a/10: Vezīr: eyitdi ...

(1) Vezîr eyitdi: Dört nesnenün dört nesneye qarışmağı yavlaq düşvârdur: Muşlih ve müfsid (2) ve hayr ve şer ve nûr ve qarañulıq ve dün ve gün: Melik eyitdi: Benüm rencüm şunun için (3) bî-nihâyetdür kim ayruq derdlerümün dermânı Īrân Duhtı dîdârı-ıdı ve anuñ derdine (4) hîç şifâ bulmasvan. Vezîr eyitdi: Biş dürlü nesne olduğı ‘avrat için kayğı yimek (5) helâldur. Ol kim aşlı kerîm ve zât-ı şerif ve cemâli yitüt ve mestûralığı meşhûr (6) ola ve ol kim ‘âkil ve halîm ve doğru ve bir göñüllü ola ve ol kim dükeli bâbda (7) ögütçi ola ve çiftinün hâzırlığın ve gâyiblığın berâber göre ve ol kim eyüde yavuzda ve hayrda (8) ve şerde erine muvâfaqat ide ve mutî‘ ola ve ol kim anuñ erine assısı harcından artuq (9) ola ve ayak qutluluğı ile meşhûr ola. Melik eyitdi: Her kim Īrân Duhtı başa ulaşıdura (10) ârzûsından artuq aña māl buyuravan. Vezîr eyitdi: Biş kişi qatında māl cāndan (11) ‘azîzrakdur: Ol kim¹⁴² kâfirle âhîret için savaşı eyleye ve ol kim dîvarlar (12) altında māl bulam diyü otura ve ol bâzîrgān¹⁴³ deniz seferin eyleye ve ol kim fermān (13) islerine ve güç yiter kişilere renc degürmegi bularuñ düşmanların kındurmağ-ıla revā göre. (14) Melik eyitdi: Bizüm göñlümüze senden düşmanlık düşdi kim çarhuñ azlığı-ıla ve rûzigāruñ (15) luţfu-y-ıla merhemlenmeye. Vezîr eyitdi: Dört¹⁴⁴ arasında düşmanlık böyle olur qurt ve koyun

(1) ve sıçan ve çetük ve doğan ve durrâc ve üğü kuzğun. Melik eyitdi: Bu yavuz iş-ile kim (2) işledün dükeli ‘ömründe eyledüğün qullığı fesâda virdün. Vezîr eyitdi: Yidi ten bu ayb-ıla (3) meşhûr olur ol kim eyledüğü eylûgi ve mürüvveti minnet urmaq ve incitmek birle bâtıl (4) eyleye ve pâdîşāh kim bir yalancı ve bir kâhel qulı yalavaçlığa buyura ve bir ulu kim yavuz hūlu ola anuñ (5) ‘uqûbeti bahşışinden ve ‘atāsından artuq ola ve bir şefqâtlü inam kim şol anasın (6) atasın âzârlayıcı oğlu bislemege mübālağa eyleye ve bir cömard eyü kişi kim bir yavuz ‘amellü mekr (7) issine kendünün emānetin inana ve ol kim zāhid kişiyi i‘tikād birle ululamağı lâzım bilmeye. (8) Melik eyitdi: Īrân Duhtuñ cemâlin bâtıl eyledük anı depelemek-ile. Vezîr eyitdi: Biş (9) nesne öğülmüş sıfatları bâtıl eyler: Hışm ve busu kişinün halîmlüğünü bâtıl eyler ve anuñ (10) ‘ilmini

¹⁴² Toska 194b/11: kim māl için kâfirle savaşı eyleye ...

¹⁴³ Toska 194b/12: bâzîrgān kim ...

¹⁴⁴ Toska 194b/15: dört ten...

cāhillik şıfat-ıla gösterür ve kayğu 'aklı artar¹⁴⁵ ve teni aruk eyler ve hemîşe savaşı (11) eylemek nefsi fenāya ısmarlar ve açlık ve susuzluk cānavarları yok eyler. Melik eyitdi: (12) İmden girü senünle bizüm işimüz kalmadı iy Bîlār! Vezîr eyitdi: Uslu kişilerin altı (13) kişi-y-ile hîç bilişlik olmaz: Ol kim tanışığı bir kişi-y-ile eyler kim 'ilm bezeginden mahrûmdur (14) ve bir kırsığı tar kişi kim işler ve sözler aña şıgımaz ve yalancı kişi kim¹⁴⁶ ırak sefere çıkmağı (15) ihtiyâr kıla ve bir kendüzünü görücü kişi kim ustād ve ulu anuñ hulkını ve sîretini sevmeye

195b

(1) Melik eyitdi: Sen sınanmış degüldün iy Bîlār. Vezîr eyitdi: On kişiyi şınamak gerekdür: (2) Alp kişi savaşı-ıla, ikinci tohm saçmağı-ıla mahdüm ve ulu kişiyi gönül tarlığı birle, bāzırgānı (3) hisāb vaktinde, dostı hācet güninde, helāl cüft belā irmek vaktinde, (4) zāhidi şevāb saklamağda, yoksullığa sataşmış dostlıkda ve kişinin 'azmi ve kaşdı dürüstliğin (5) 'avratları ve mālı terk eylemekde. Çün bu araya irdi ve meligün yüzinde tağayyür ve kerāhet (6) eşeri zāhir oldı ve belürdi (Bîlār vezîr ve melik şüreti)

(7) Pes Bîlār ayruk söylemedi ve endîşe kıldı ve eyitdi vaktidür kim bu sâ'atde (15) meligün gönlüñi Īrān Duht dîdār-ile şadumān kılam kim müştāklık kemāline

196a

(1) irmişdür ve dağı melik yavlağı katlandı kim jaz ve sefāhat vakti sözler kim getürdüm, andan eyitdi: (2) Meligün 'ömri üküş olsun. Hirgiz yir yüzinde meligün nazîrin görmezven ve tārîhlerde dağı kimse (3) nişān virmemişdür ve 'ālemün 'ömri āhirine degin hem melik gibi gelesi degüldür, ben kul uşbu (4) kadrüm hōrlığı ve menziletüm eksükligi birle bunun gibi ve giñ ve selme sözler sordum ve kademümi (5) kendü endāzemden yukarı başdum, elbette meligün hışmı baña gālib olmadı. Ol ulu (6) zātını şöyle halımlık ve sâkinlik cemāli birle ārāsta ve şabr ve dōleklik birle bezenmiş (7) dutdı. Anuñ hılmı çoklığı ve 'ilmi giñligi bî-nihāyetdür ve suç bağışlamağı ve görmeze urmağı (8) kullar için dōşenmişdür ve hayrātı cümle kişilere şāmil ve āzārsuzlığı ve mihri (9) kamuları kaplamışdur. Eger çarh dönmeginden bir belā iner-ise ve zamāna taşarrufından bir vākı'a (10) gelürse kim bir niçe ni'metleri dadsuz eyleye anuñ için

¹⁴⁵ Toska 195a/10: örter

¹⁴⁶ Toska 195a/14: kim kendüzün göre harış kişi kim mülki ve mālı kendü nefsi üzerine yigleye za'if şı kim

meligi hîç kimese guşşalu görmeye (11) ve anuñ zâtı inlemek ve gönül tarlığı ‘aybından münezzeh ola. Anuñ ‘afv kılmağı ve suçları görmeze (12) urmağı doğru kullar hakkında bu eldendür ve kişi kim suçlu ola şöyle kim melige (13) boyun virmemek belürde anuñ kulağın burmağda şol kadar mübālağa gösterür kim meliklik (14) ‘izzeti ve pādīşāhlık heybeti taḳāzā kılur pes çerinün ve ra‘iyyetün ḥāşı ve ‘āmı (15) bilür kim ol kişi ‘ācizdür pes çün anı şöyle görürler ḳamusı pādīşāha

196b

(1) muṭī‘ ve munḳād olurlar. Pes bu güç yitmek ve ululıg-ıla kim didüm ol muḥābāsuz sözleri kim (2) ben ḳuluñ lafzından geldi¹⁴⁷ bir bir dinlemek buyurdı ḳankı ḳul bu eylügün şükrin ödeyü (3) bile? Yürügen kılıç ḥāzır ve suçlu ḳul küstāhlık maḳāmında durmuş pes depelemek ve siyāset (4) resmin yirine getürmege meligün ḥalīmliği ve keremi ḥicāb oldı. Ve ben ḳul kendü (5) suçuma iḳrār kılurvan eger melik ‘uḳūbet buyurursa ḥaḳludur kim ḥatā eyledüm ve meligün (6) buyurgın soña ḳodum ve anladurvan kim melike-i cihān Īrān Duht yirinedür. Çün anı (7) işitdi şādılık ve sevinmek yavlaḳ ḡālib oldı ve feraḥ nişānı anuñ mübārek alnında zāhir oldı ve eyitdi (Melik şüreti)

(8) Benven ol kim maḳşūdın buldı tamām

‘Ayş u ḥurrem dirliği ḥōş şād u kām (Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)

197a

(1) Pes buyurdı kim beni saña ḥışm kılmağdan ve depelemekden yığan ol-ıdı kim senün doğrılığını ve (2) ve ögütçiligün bilürdüm ve bilürdüm kim ol buyruğı sürmekde tavaḳḳuf eylemek yigreg-idi ve (3) ikileyin ḥaberleşüp key anlayup ol işe girmek uzırağ-ıdı, Īrān Duhtuñ yañlımağı niçeme kim (4) ulu-y-ıdı ammā ‘azāb bu ḥadden gerekmezdi kim ben buyurdum. Andan eyitdi kim: İy Bīlār (5) uşbu söyleşmekde ve baña ḳatı kelecı virmekde senün üstüne hîç ‘ayb ve ḡarāmet (6) yokdur. Anuñ içün kim dilerdün bizüm ol ḡaraż üstine niyyetümüz berk midür ya (7) süst midür, bile-y-idün ḥaḳıḳatın bilmekden sonra iş süre-y-idün, pes bu uyanuklıg-ıla (8) senün ‘aḳluñ tamāmlığı ve zırekliği yavlaḳ sınandı ve senün doğru (9) ḳullıḡuña inanmaḳlıḳ artdı ve senün ḳullıḡuñ bu arada yavlaḳ görklü düşdi anuñ şemeresin (10) ve fāyidesin biz daḳı

¹⁴⁷Toska 196b/2: geldi maḥdūmum anı ...

saña yavlağ görklü erzāni dutavuz. Pes kullıkçı gerek kim ağırlık (11) ve dölek ve uyanıklık bezeki-y-ile bezenmiş ola tā anuñ kullığı çok fāyida hāşıl (12) ola imdi uşbu sā‘at varmağ gerek bizüm sormağlıgumuzu çok müştāklık ile (13) Īrān Duhtā degürmek gerek ve ‘özüümüzi dilemek gerek ve ivmek gerek kim (14) tīz bunda gele ve bizüm zībāligimüzi ve şādılıgumuzu kim anuñ dirliğin işitmeg-ile tāze (15) oldı arturmağ gerek

Qutlu dīdāruşuz iy cān uşbu ‘işret meclisi

197b (1) Göge beñzer kim eyi günü çoğacı olmaya

Qankı meclisden ki sinün kāmētün hālī ola

(2) Bosdana beñzer kim anda serv ağacı bitmeye **(Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)**

Ve biz dağı ayrılık hücreşinden ulaşılmak tahtına varalum ve (3) mişāl virelüm kim bezm meclisin ārāsta kılalar. Bīlār eyitdi: Maşlahat budur ve bu şart (4) yitürmekde ikircinlik eyü degüldür. Pes daşra çıkdı Bīlār-ı vezīr, Īrān Duht (5) Bīlār, vezīr ve Īrān katına vardı ve eyitdi Duht şüreti

(6) Qutlu gün doğdı bugün uş dilegün oldı tamām

Çok ikbāl u sa‘adet yüz dutup geldi tamām

(7) Qayğu devri geçdi hem hasret odı olar-ıdı

Ayuñ on dört gicesi bigi yüzün tıldı tamām

198a

(1) ve kırtılmağlık beşāretin¹⁴⁸ degürdi ve pādīşāh katına hāzır olmağ mişālın eline virdi. Pes¹⁴⁹ mestüre (2) derhāl kulluğ için yaraqlandı ve düzündi ve ikisi bile melik katına vardılar. Pes Īrān Duht (3) Melik ve Bīlār ve Īrān Duht zemīn būs kıldı ve eyitdi bu rahmet şüreti ki zemīn būs kıılır.

(4) kim melik buyurdi anuñ şükrini nite ödeyübilem? Eger Bīlār-ı vezīr tamām hālīmlik şefkat (5) ve çok kerem ve rahmet üzerine inammlığı muhkem degülmışdi hirgīz ol endişeyi ve fikr kılası (6) degüldi. Melik Bīlāra eyitdi kim: Baña ulu minnet yükletdün

¹⁴⁸ Toska 198a/1: beşāretin eyitdi haberi ...

¹⁴⁹ Toska 198a/1: pe sol ...

ve ben hemîşe senün ögüdünge (7) inanurdum ammā bugün gümān ḥaḳīḳate ulaşdı ve şek yakīna döndi gönlün kavī

198b

(1) dut kim senün elün bizüm buyruğumuz altındağılara geçmişdür ḥalde ‘aḳdde¹⁵⁰ döndürmekde (2) getürmekde senün maşlaḥat gördüğünge¹⁵¹ kimse arḳurdası degüldür. Bīlār eyitdi: Melikün (3) devleti melik giḡlīgi ve ḳudreti hemeşlīgi içinde dāyim olsun, ḳullar üzerine vācibdür (4) kim ḳullıḳ şartların yirine getürmek ve tā‘at farīzaların ödemek eger tevfiḳ bulmuş olurlarısa (5) ol ḳullıḳ için hīç öğölmek ve minnet ummayalar zīrā pādīşāhuḡ andan ilerüki (6) keremleri ve eylükleri anuḡ üzerine artuḳdur ve eger biḡ yıl ‘ömri olup ḳamusı pādīşāḥ (7) ḥoşnūdlığı ve ḳullıḳ içinde geḡürür-ise biḡde birinün şükrin ödeyümeye. Ammā ben ḳuluḡ (8) pādīşāhuḡ kereminden ḥāceti oldur kim imden girü işlerde ivmeklik buyurmaya (9) işlerinün¹⁵² ‘āḳıbetinün şāfılıḡı püşmenlik ve ḳayḡu ve ḥasret çirkinden müselleḡ ḳala. Melik (10) eyitdi: Ögüdiḡi ḳabül ḳulaḡ-ıla işitdük ve geleside danışık ve fıkrsüz hīç bir (11) iş üzerine mişāl virmeyevüz. Pes İrān Duḡta ve Bīlāra ağır ḥıl‘atlar erzānī (12) buyurdu. Ve ol Berāhime uluları kim düşi ḥilāfinca ta‘bīr ḳılmışlardı mişāl virdi (13) bir niçesin asdılar ve bir niçesin ḳılıçdan geḡürdiler ve Ketārīdün Ḥakīm daḳı ḥāzır (14) getürdiler çok baḡşış ve delim ḥil‘at buyurdu (Ketārīdün Ḥakīm (15) ve Melik-i Hīlār ve Bīlār vezīr şüreti)

199a

(1) ve eyitdi kim: Ḥiyānatlerün cezāsı ve aldayıcılaruḡ lāyıkı budur kim Berāhime ulularına işledüm.(2) Pes Ketārīdün-ı Ḥakīm yüzün pādīşāḥa döndi çok alḳışlar ḳıldı ve bu beyti eyitdi:

(3) Şubḥdan artuḳ kimese ḳomadunḡ kim açā rāz

Müşḳden artuḳ cihānda ḳomadunḡ hirgiz ḡammāz (Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)

¹⁵⁰ Toska 198b/1: ḥall ü ‘aḳdde...

¹⁵¹ Toska 198b/1: gördüğünge hīç ...

¹⁵² Toska 198b/9: tā işlerinün

(4) ve gitdi. Melik, Bîlâra eyitdi: İmdi vargıl âsâyış kılğıl tã biz daķı işirgenmek (5) meclisinde oturalum kim iş uşbula rãst gelmez. beyt

Ėatumuzda şahîd biz böyle fãrîĖ

(6) ĖadeĖ cur‘a tolu biz böyle huşyâr

Bugünden girü dutdum dost etegin

(7) ĖulaĖuma geğürsün Ėalka ol yâr (Mefã‘ilün / Mefã‘ilün / Mefã‘ilün / Fe‘ülün)

Budur Ėalîmlîk ve dölêklîk yigrekliğinün dãsîtânı

199b

(1) ve melikler Ėulkınun Ėzerine anun ortaklığı Ėikãyeti ve ‘ãkillere gizlũ Ėalmasun kim uşbu (2) meşeleri beyân ĖılmaĖun fãyidesi okıyıcılar ‘ibret dutmak ve işidiciler¹⁵³ uyanuķ olmak içündür ve (3) her kim ezeli ‘inãyete mağşüş oldu anun işlerinun örneği ve nüşhası geÇmiş ‘ãkillerun (4) işi ve tecribesi ve Ėakîmlerun işãreti ola ve işlerinun bünyãdını ve bugünün yarınun maşlahatlarını (5) Ėikmet resmi ve ‘aķl remzi Ėzerine Ėoya **Va’llahu’l-muvaffıķu li-mã yenfa‘u fi’l-‘ãcili ve’l-ãcili.** (6)

On Beşinci Bãb

Ėuyumcı ve SeyyãĖ ve Ėaplan ve Büzîne ve (7) Yılan İçinde

Rãy Berhemene eyitdi kim: İşitdüm ĖalîmlîĖun meşelin ve pâđişãĖlar eyluginun (8) ve cihândãrlar Ėünerinun yigregi olduğın bildüm. İmdi eydivirgil (9) pâđişãĖlar dãsîtânın kim ĖulluķĖılara eylũk eylemek içinde¹⁵⁴ tã biline kim Ėanķı (10) tãyife tertîb ve eylũk Ėadrin yigrek bilür ve aķa lâyık şũkrin (11) öder ve Ėanķı tãyife eylũk Ėaķķın bilmez. Berhemen cevãb virdi kim bu ma‘nî (12)(Rãy-ı Hindî ve Berhemin-i (13) Ėakîm şüreti (14) kim bu mişãl (15) Ėzerine yazıldı)

200a

¹⁵³ Toska 199b/1: işidicilere

¹⁵⁴ Toska 199b/9: için

(1) içinde erkânların kuvvetlurağı oldur kim kullukçı pâdişâhın eylüklerin bile anuñ için (2) kim pâdişâh kendü ve eylüklerin dürlü sinamağ-ıla mehekke çeker ve hem kullukçının râyını ve fikrini (3) ve doğrılığını ve öğütçiliğini anuñ-ıla bilür ve kullıklarının yigregün saknuklık ve şalâh ve doğrılık (4) ve perhîzkârlık içinde olmağı dutar kim meliklere kulluk itmegün sermâyesi doğrılıkdur (5) ve doğrılığın direği Tağrıdan korkmağdur ve dindârlıkdur ve ademinün bundan yüksekregi hîç (6) fazlı yokdur. Pes her kullukçının kim zâtı bu hüner-ile ve şıfâtı bu eylükler-ile ârâsta (7) ola anuñ sa'âdete haqlı olmağı ve bislemege ve hûş dutmağa lâyıq olmağı yavlağ rûşen ola (8) ve eger bu şartlarda anuñ gümânı olursa ve bu hüner anda olmaz-ısa anı mahrem idinmek gerekmez ve sırları andan

200b

(1) gizlemek gerek zîrâ eger sırları bilür-ise andan hâlel hâşıl olur ve anuñ ziyânı yavlağ tîz belürür ve anuñ (2) gibiden hirgiz fâyide gelmez. Pes gerek kullukçı doğrılığı sözde ve fi'ilde key saklaya kim (3) yalancılık 'aybı yavlağ ulu 'aybdur ve pâdişâhın mukarreblerine andan sakınmağ farîza ve lâzımdur (4) ve pâdişâhlara dağı lâzım oldur kim kullukçılarının eyliğüne ve doğruluğına nazar bırağa donına (5) ve yardımına ve çok malluluğına nazar bırakmaya, zîrâ pâdişâh kullukçısının 'aklı ve zîrekliği (6) ve 'ilmi ve kifâyetidür **qavlühü te'âlâ: Ve'ilezîne ütü'l- 'ilme derecâtin** zâhir sebeblerün kim (7) mâl ve tavardur şol başîret ehlinün gözinde ve nazarı ehlinün gönlinde hirgiz (8) vezni ve qadri yokdur pes kaçan kullukçı bu begenilmiş şıfatlar-ıla ârâsta ola ve¹⁵⁵ sinamaqlık (9) butasından bu tertîb üzerine kim taqrîr oldı sızırulurmuş ve hâliş çıkmış (10) ola pâdişâha vâcibdür kim anı terbiyet eyleye ve hûş duta az az ve ağıl ağıl¹⁵⁶ (11) anı yakınlık mertebesine çeke ve ululuk derecesine ulaşa tâ kim gözlere gire az müddet (12) içinde anuñ hürmeti gönüllerde yirlene ve gizlü qalmasun kim kaçan tabîb evvel nazar-ıla (13) sayruya ot buyura tizcek ol sayrunun gövdesi boşalur telef olur ammâ üstâd tabîb (14) oldur kim sayrunun hâlinden şormağı ve ne sayrulukdur bilmegi ve i'tidâl

¹⁵⁵ Toska 200b/8: ve hâliş olsa ...

¹⁵⁶ Toska 200b/10: eglü eglü

müddetini anlamayı¹⁵⁷ ve kol (15) tamarın dutması key saklaya ve delil istete ve sayruluğun küllin ve cüzvin tamām aňlaya

201a

(1) andan sonra otalamağa başlaya tā kim kademi kutlu ola sağlık ve şifā yüz duta. Pes pādīşāhlara (2) farīzadur kim kullıqçılarun hālın sora irdeye ve doğruluğın ve ‘aqlın kifāyetin tamām aňlaya (3) tā kim aňsuzın bir kişiye inanup işi buyurmaya kim sonı hasret ve büşmenlik ola. Ve (4) bu hikāyeti uzatmak şol kuyumcı hikāyetine benzer kim aňa ve vākı‘ olmuş-ıdı. Rāy şordı (5) kim ol niteyidi? Eyitdi:¹⁵⁸ Getürmişlerdür kim avcılardan bir cemā‘at bir yazıda (6) yırtıcılar dutmak için bir kuyu kazmışlardı, bir bebr ve bir büzīne ve bir yılan ol kuyuya (7) düşdi, bularun sonınca bir kuyumcı¹⁵⁹ düşdi (kuyu ve kuyumcı büzīne ve bebr ve yılan şüreti)

(8) ve ol canavarlar¹⁶⁰ başı kayısından ol eri incitmege meşğul olmadı. Delim günler geçdi.

201b

(1) tā kim bir gün bir seyyāh andan geçerdı pes bu hālī müşāhede kıldı ve kendüzine eyitdi: (2) Ol kişiyi uşbu miñnetden kurtarayın anuñ sevābın kendü ve cānum için zahīre kılayın. Pes (3) urğan sarkıtdı büzīne derhāl yapışdı daşra geldi ol belādan kurtuldı (seyyāh anları kuyudan çıkardığı şüreti)

(4) ikinci kezde yılan sarmaşdı, üçüncide bebr yapışdı, pes üçevlisi kuyudan yazıya çıktılar kurtıldılar (Seyyāh ve büzīne ve bebr ve yılan şüreti)

202a

(1) andan seyyāh eyitdiler: Senün her birimüz üstine ulu ni‘metün ve çok minnetün vardır. Şimdiki hālde (2) anuñ ‘ivazın eylemek müyesser degüldür. Büzīne eyitdi: Benüm yirüm tağdadur kim (3) ol tağ şehre ulaşadur bebr eyitdi: Ol yörede bir mīşe

¹⁵⁷Toska 200b/14: anlamayı vācib göre ...

¹⁵⁸ Toska 201a/5: Berhemen eyitdi...

¹⁵⁹ Toska 201a/7: kuyumcı dağı ...

¹⁶⁰ Toska 201a/8: canavarlar kendü ...

vardur ben andan olurvan. (4) yılān eyitdi: Benüm evüm ol şehir ucundadır eger tevfiķ yarı kılup bizlere uğrarsañ (5) elümüzden gelen imkān kadarınca şol sen eylük eyledüğün (6) ihsānı ‘özrin dileyevüz ammā uşbu hālde saña bir ögüdümüz vardur (7) kim şol eri ol kuyudan çıkarmağıl kim ādaminün kavli ve ‘ahdi olmaz olur (8) eylük yavuzlık ‘ivażın bilmez olur sen anuñ zāhir cemāline aldanmağıl kim anuñ (9) bātını ziştliği zāhirinden artuķdur. Hāşa bu er kim bunca günler (10) bile olduķ anuñ yavuz hulkın bildük andan vefā gelesi degüldür (11) eger anı çıkarursañ sonra peşimān olasın bilgil.¹⁶¹ Seyyāh bularuñ (12) sözine inanmadı ve ol ögüdi kabül kulağ-ıla işitmedi urğan sarkıtdı (13) kuyumcıyı kuyu kırañına çıkardı kurtardı (seyyāh ve kuyumcı (14) ve kuyı şüreti kim (15) bu mişāl üzerine yazıldı)

202b

(1) pes seyyāhdan ‘özrlr diledi ve eyü va‘deler eyledi ve anuñ daķı evi hem ol şehirde-y-idi (2) evini salıvirdi ve kōnşılarının nişānını virdi ve eyitdi kim gelesin bizi isteyesin (3) tā kim saña kullık eyleyem ve eylük ‘ivażın yirine getürem. Pes bu luţf-ıla bir birile esenleşdiler (4) ve her birisi bir yaña gitdi. Seyyāh bir gün ol şehre uğradı. Būzīneyi şehir (5) yakınında gördi pes būzīne ilerü geldi çok yaldalandı ve tevāzu‘ gösterdi ve eyitdi: (6) Benden ne kullık gele kim saña lāyık ola, ammā kerem it bir sā‘at eglenüdur tā ben (7) girü gelince kim biraz yimiş getürem yiyesin. Pes būzīne gitdi bir sā‘atden (8) seyyāh ve būzīne şüreti sonra çok yimiş getürdi kim aña yimiş getirivirdi

203a

(1) seyyāh hācet kadarınca andan yidi ol aradan gitdi giderken ırakdan bebrı gördi yavlaķ (2) korkdı diledi kim gizlene. Bebr eyitdi: imīn olğıl hīç korkmağıl. beyt

(3) Kullık idesümüzi biz ger sen unutduñ-ısa

Eylük hakları bizüm ögümüzdedür henüz (**Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün**)

(4) Pes bebr ilerü geldi ve anuñ şükrlerin takrīr eyledi ve ‘özr dilemekde mübālağa gösterdi (Seyyāh ve bebr şüreti kim aña bilezükler götürdi bu mişāl üzerine)

203b

¹⁶¹ Toska 202a/11 bilgil didiler...

(1) ve eyitdi: Bir sâ‘at benüm gelmegüme muntazır olgıl. Pes seyyāh bir sâ‘at andan eglendi ve bebr (2) bir bāğa vardı ve şehir beginün kızını andan depeledi anuñ bilezüklerin alup seyyāha getürdi (3) lutfı gösterdi ve ‘özrleri diledi. Pes seyyāh şehre yüz dutdı giderken öjine kıyımçı düşdi (4) pes göñlinden geçürdi kim hayvān canavarlarda bunun gibi kavli görklülüğü bulındı ve bularuñ (5) bilişliginden bunca semere hāşıl oldu eger kıyımçı benüm geldüğümü duyar-ısa benüm kademümü (6) ‘aziz dulası ve dürlü lutf ve eylük gösteresidir anuñ sebebi ve kulağuzluğu-ıla bu bilezükleri (7) ağır bahāya şatavuz kim anuñ beşāreti bunı şatmak içinde artuğdur. Fı‘l-cümle şehre (8) irdi ve anı istemeğe başladı. Kaçan birbirine ulaşıdılar pes kıyımçı delim sevinmek ve anı çok (9) ‘izzet ve ağırlamak birle kondurdu yavlağ hoş dutdı (kıyımçı ve seyyāh şüreti)

204a

(1) bir sâ‘at gam u şādī söyleştiler ve her birisinin hāli niteligin sorışdılar. Pes bu kelecı (2) arasında seyyāh bilezükler zıkrın eyledi ve anı satırmekde kim andan yardım umardı eydivirdi (3) ve ol cinsi çıkarup aña ısmarladı pes kıyımçı tazelik eyledi ve eyitdi: Benüm (4) işümdür bir lahza içinde senün göñlüñi andan fāriğ eyleyem. Pes ol mürüvetsüz (5) ol kız kullığında olurdu bilezüğü bildi ve kendüzine eyitdi: zihī ulu fırsat buldum eger (6) sehel dutarsam ve anı zāyi‘ eyler-isem uyanıklık ve zireklik ve ‘aql fāyidelerinden bī-naşib (7) olmuş olavan. Pes ‘azmin ol karar üzerine berkitdi durı geldi dergāha vardı (8) ve haber eyledi kim bilezik bulındı (sağne ve kıyımçı ve bārigāh şüreti)

204b

(1) ve kız depeleyeni buldum ve tamām ihtiyāt-ıla saklamışvan. Pes mu‘temidler anuñla bile geldiler ve seyyāhı (2) bilezüklerle bile dergāha hāzır eylediler. Kaçan seyyāh mizācı bildi pes kıyımçıya eyitdi: şı‘r

(3) Dostluğu-ıla depeledün sen beni

Zār u hasret birle dökdün uşkanı

(4) Anı kim sen işledün dostluğu-ıla

Kimse düşmanlıkda işlemez anı (Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün)

(5) Pes melik şöyle gümān iletdi kim ol suçludur, buyurdi kim şehri tamām gezdüreler andan (6) asa koyarlar. Pes bu hāl arasında yılan seyyāhı gördi bildi pes katına geldi ahvālī: (7) şordı çün vākı‘a şüretin işitdi yavlaq rencūr oldı ve eyitdi: Saña dimişdüm (8) kim “ādem oğlanı vefāsuz olur, hāşa ol kişi kim yavuz güherlü ola eylük (9) yavuzluk ‘ıvazın bilmez olur.” **ķale’n-nebiyyū ‘aleyhi’s-selām ittaķi şerre men aķsente ileyhi** ya‘nī (10) eylük eyledüğün kişinün şerrinden saķıngıl ve aşılsuz kişiler katında eylüğün ‘ıvazı (11) yavuzlukdur bu miħnete ben dermān fıkr itdim begün oğlına bir zaħm urmuşvan şehrün (12) kamusı anuñ dermānında ‘āciz kalmışdur. Uşbu otı alğıl, saķlağıl eger senün hālünı (13) şorarlara-ısa anuñ niteligin taķrır eyledüğünden bu otı aña virgil kim yiye şolok (14) sā‘at şifā bula meger bu sebeb-ile hālāş bulasın ve kırtılasın. Seyyāh ‘özrleri diledi (15) ve eyitdi haķa kılmışvan ve yañılmışvan kim kendü rāzuma ol hārām-zādeyi mahrem eyledüm.

205a

(1) Yılan cevāb virdi kim: Bu ‘özri dilemekden geçgil kim senün eylüklerün bize delim ulaşmışdur (2) andan yılan bir yüksecüğe ağdı āvāz kıldı şöyle kim begün köşki ehli kamusı (3) işitdi ammā kimse anı görmedi ve eyitdi kim: Yılan soķmış dermānı şol zindāndağı (4) seyyāh elindedür, varuñ anı çıkaruñ. Çün vardılar seyyāhı zindāndan beg katına (5) iletdiler. Pes kendü hālın anlatdı andan beg oğlını otalamağa başladı şolok sā‘at (6) şaħne ve oğlı şüreti sağık ve şifā buldı kim yılan soķmışıdı ve seyyāh ‘ilāc eylediği

(7) ve seyyāhuñ doğrılığı pādīşāha ma‘lūm oldı. Pes buyurdi kim ağır hıl‘at virdiler ve mişāl (8) virdi kim kıyumcı anuñ yirine aşı kodılar ol zamānda (ğammāz kıyumcı ve anı berdār kılduķları şüreti)¹⁶²

205b

(1) yalan söylemegün haddi ol-ıdı kim eger bir kovıcı bühtān-ıla biregüyü bir belā bıraksa kaçan anuñ (2) yalanı bellü bilinse ol cezāyı kim ol mazlūm ve suçsuza viresilerdi ol bühtān (3) iden yalancıya virürler-idi. Pes ‘āķil kişi gerek kim incitmekden ve zulm eylemekden (4) key saķına dünyā maķāmlarınun sebeblerini ve āķiret yolınun azıgını şālīhlıķdan ve āzārsuzluķdan (5) eyleye. Budur pādīşāhlar meşeli kim eylūgi

¹⁶² Toska 205a/8: ğammāz kıyumcı şüreti

kime eylemek¹⁶³ içinde ve kullıkçılar (6) ahvālın şormak ve bilmek içinde ve kullıkçılar ahvālın şormak ve bilmek içinde ve dağı (7) anşuzın biregüye inanup iş buyurmakdan sakınmak içinde kim andan ziyān ve halel

206a

(1) doğar **Va'llāhu 'alem** ¹⁶⁴

On Altıncı Bāb

Pādişāh-zāde (2) ve Yārenler İçinde

Rāy Berhemene eyitdi kim: İştüdüm meliklerün eylük kime eylemek gerekliği (3) meşeliñ ve ihtiyāt kim ol işde vācibdür anı anlatmağı tā kim¹⁶⁵ bular hirgiz terbiyet kadrin (4) bilmez olur ve eylük şükrin ödemez olur. İmdi eyitgil ol meşeli kim bir kerīm, 'āqıl (5) ve zīrek kişi belā duzağına düşüp batsa olur ve renc zaḥmından ḥasta¹⁶⁶ ve bir keremsüz, (6) ġāfil ve ebleh ve cāhil hemīşe ni'meti gölgesinde ve rāḥat maḳāmında rūzigār geçürür, (7) ne anı ol 'aqlı ve kifāyeti elin dutup yukarı qaldur ne bunı ol cāhilliği ġafleti (8) ayağın alup aşığa bırağur. Pes assı kendüye çekmek ve ziyānı ırāq eylemek için (9) ḥile vechi nedür, beyān eylegil. Berhemene cevāb virdi kim 'aql, sa'ādetün diregidür. (Berhemene-i Ḥakīm ve Rāy-ı Hindī şüreti)

206b

(1) ve devletün kilidi dilidür ve her kim 'aql birle bezendi ḥalīmlik ve döleklik cemālın (2) aña ulaşırdı pes devlete lāyık ve 'izzete muvāfık oldı. Ammā anuñ semeresi *Tanğrı* taḳdīrine (3) ta'alluḳ durar. Ve bir pādişāh-zāde Mısr şehrinün qapusı öninde yazmış-ıdı kim "dükeli (4) sa'ādetlerün aşı *Tanğrı* taḳdīridür ve kamu sebepler ve bahāneler zāyı'dür." Rāy şordı (5) kim ol niteyidi? Eyitdi: Getürmişlerdür kim dört kişi yoldaş olmuş-ıdı birisi (6) pādişāh-zāde-y-idi kim aşı arılığı ve ululuk eşeri anuñ hareketinde ve sākinliğinde (7) zāhirdi ve iḳbāl 'alāmeti ve devlet nişānı anuñ işinde ve ḥulḳında rūşen

¹⁶³ Toska 205b/5: eylemek gerek ...

¹⁶⁴ Toska 206a/1: 'alem bi's-şavāb

¹⁶⁵ Toska 206a/3: tā kim cāhil kişiler ġālib olmayss kim...

¹⁶⁶ Toska 206a/5: ḥasta olur ...

(8) idi pādīşāhlık menziletine anuñ lāyıklığı ve sultānlık mertebesine muvāfıklığı ma'lūm-ıdı. (9) İkincisi bir bay kişi oğlu-y-ıdı yinī haṭlu kim uçmak ḥūrisi anuñ cemāline (10) secde kıldı ve esed yıldız kim gök binitlūdūr anuñ yañağı katında yayan olurdı.

(11) Ben kılivan ol yinī haṭtuñ diyesin kim kārınca

Müşk bulaşmış ayağın basdı gümüş tahtaya

(12) Üçincisi bir bāzīgān oğlu-y-ıdı zīrek ve 'āqıl ve uyanıklığı kāmīl ve fikri ve rāy (13) tamām. Dördüncüsü¹⁶⁷ ikinci oğlu-y-ıdı kuvvet ve zor issi ve ekincilik bābında beşāreti şāmīl (14) ve düzen düzmekde tedbīri kāmīl ve 'imāret eylemekde ol şol neysan yağmurı gibi (15) mübārek ve iş üstine durmağda kademī şol Tūhlān tağı bigi sabit idi bu kāmūsı

207a

(1) gurbet ve kaygı ve el ırlığı ve rūzigār miḥneti içinde kılmışlardı (pādīşāh oğlu

ve bāzīgān oğlu Tūvānger oğlu ve ikinci oğlu şūreti) (2) Bir gün melik-zādenūñ lafzından bir söz geldi kim dūnyānuñ işleri Tañrınuñ taqdīrine (3) bağludur ādeminūñ dūrişmegi ve cehdi birle artuñ nesne ḥāşıl olmaz, bes ol yigrekdür (4) kim 'āqıl kişi dūnyālık istemege ḥarīş olmaya ve ulu nefsi ve 'azīz 'ömri ol (5) çekışikçisi mürdārā fidā kılmaya şī'r tazī

Ve māhiye illā cıfetün müstehīletün

'Aleynā kilābün hemmehüne ictizābuhā

(6) ve ādemūñ ḥarīşlığı-ıla rızkı hirgiz artmaz ve eksilmez bes yilmegūñ yurtmağūñ¹⁶⁸ ḥāşılı rencden (7) artuñ nesne olmaz. Şerīf-zāde eyitdi kim: 'Azīm görklü-y-ıdı görki sa' ādete irmek ve 'izzet (8) bulmak ve ni'mete¹⁶⁹ deginmek içinde ulu şartdur bāzīgān oğlu eyitdi: Doğru rāyuñ işleri

207b

¹⁶⁷ Toska 206b/13: dördüncüsü bir ...

¹⁶⁸ Toska 207a/6: yurtmağūñ

¹⁶⁹ Toska 207a/8: bulmak ve ni'mete irmek bāzīgān...

(1) ve dürüst tedbîrûn menfa'atleri dükeli sebeblerden öñürtmişdür ve kişiyi himmet gayetine ve ârzû (2) nihâyetine 'aql ve uslulık irürdür: İkinci oğlı eyitdi: **Ve'llezîne cāhedū finā lenehdiyennehum ve (3) subulenā** kazanç bereketleri ve dürişmeklik kutluluğı kişiyi tazelik ve sevinmek yirine getürür (4) ve şādılık ve ziyalık libāsı birle ārāsta kıılır ve her kim ārzūsın bir iş üzerine (5) dutdı ve niyyetin bir nesne istemek üzerine berkitdi lā-cirem kim ol maqşūda cehdlik (6) ve dürişmek birle irişür (pādişāh-zāde ve Tuvānger oğlı ve bāzirgān oğlı ve ikinci

oğlı şüreti) (7) çün Mısr şehrin gördiler kapuya yakın bir tarafda dinlenmek için tavaqquf kııldılar ikinci oğlına (8) eyitdiler: Pes¹⁷⁰ dükelimüz işden qalmışuz ve senün dürişmekden ve kazancından naşib umarız kim

208a

(1) bize kuvvet ve ta'am getüresin tā kim yarın armaqlıgumuz eksile biz daqı nevbetlü nevbetümüz (2) sürevüz. İkinci oğlı derhāl şehrün qaşabasına vardı biregüden şordı kim şehirde (3) ne iş yigrekdür? Eyitdi: Odun yavlaq 'izzetlüdür derhāl tağa vardı bir key arqa (4) yüki odun şehre getürdi bes şatdı arı ta'amlar alup iletđi ve şehir kapusunda yazdı kim (Ekinci oğlı şüreti kim şehirde odun getürdi)

(5) "Bir günlük emegün ve dürişmegün semeresi dört kişinün kutıdır." Daqı birisi gün şerif-(6) zādeye eyitdiler kim: Bu kez kendü görkün ve cemālün birle bir kazanç eyle kim bize ferāğat (7) ola. Endişe kıldı kim: Benden hıç iş gelmez eger el boşlığı birle gör gelürsem yārenler (8) zāyı' qala. Pes bu fikr-ile şehirde vardı rencür ve qaygulu arqasın bir ağaca virüp oturđı. (Tuvānger oğlı ve bir 'avrat ve qaravaş şüreti)

208b

(1) Nāgāh bir bay 'avrat geçerdı anı gördi ve eyitdi **mā hāzā beşeren in hāzā illā melekun kerīmun** ya'nī bu ādem (2) oğlanı degüldür meger bir kerīm feriştedür. Ve qaravaşa eyitdi kim: Anuqla bileydi bir tedbîr eyle (3) kim anı eve getüresin derhāl qaravaş vardı (tuvānger oğlı ve qaravaş şüreti kim

anı kıgırur bu mişāl üzerine)

¹⁷⁰ Toska 207b/8: eyitdiler: Biz ...

209a

(1) ve eyitdi: Kez̄bānu selām ve taḥiyyat degürür ve eydür: Eger bir¹⁷¹ sā‘at kendü cemālünle bizi (2) konuḡlayasın hīç saḡa ziyān olmaya. Eyitdi: Nikim buyura dutıcıvan ve hīç ‘özr getürmeyem. (3) Fī‘l-cümle anuḡ evine vardı çok tena‘um eyledi.¹⁷² (‘avrat ve tuvānger oḡlı şüreti)

(4) ‘avrat ḡullıḡ şartların yirine getürdi ve girü dönmeklik vaḡtinde biş yüz aḡçe baḡşıḡ (5) virdi şerīf-zāde yārenlaruḡ yaraḡın tamām düzdi ve şehir ḡapusunda yazdı kim: “Bir günlük cemāl biş yüz aḡçedür” (Şehr şüreti bu mişāl üzerinedür ki yazıldı)

209b

(1) Daḡı birisi gün bāzırgān oḡlına eyitdiler: Bugün senüḡ ‘aḡluḡ ve kifāyetüḡ konuḡıvuz pes (2) bāzırgān-zāde diledi kim şehre vara ol, yaḡında bir gemi ṭolu metā‘ ve kıymetlü ḡumāş birle (3) su kıraḡına irmiş-idi ammā şehir ehli anı satun almaḡa tevaḡḡuf kılmış-ıdı kim metā‘ kesād (4) olsun ve bize ucuz şatsun diyü¹⁷³ (gemici ve bāzırgān oḡlı şüreti)

(5) bes anuḡ tamāmın şatun aldı ve yine ol gün içinde naḡde şatdı yüz biḡ (6) aḡçe assı götürdi. Pes yārenlerinüḡ esbābın ve yaraḡın şöyle kim lāyıḡdur düzdi

210a

(1) tamām ve şehir ḡapusına yazdı kim “bir günlük ‘aḡluḡ ve kifāyetüḡ ḡaşıllı yüz biḡ aḡçedür” (Şehr şüreti)

(2) daḡı birisi gün pādīşāh-zādeye eyitdiler kim: Eger senüḡ tevekküllüḡüḡ semeresi olasıa bu ḡünki gün (3) tīmārın sen eylemek gereksin. Ol bu fikr-ile yüz şehre dutdu. Ḳazā ve ḡader ol şehrüḡ (4) begi ol gün ölmüş-idi ve ḡamu şehir ehli ‘ām ḡāş ulu kıḡı anuḡ ta‘ziyesine meşḡül olmuşlardı (Melik öldüḡi şüreti)

210b

¹⁷¹ Toska 2089/1: bu

¹⁷² Toska 209a/3: eyledi. zevḡe meşḡül oldu...

¹⁷³ Toska 209b/4: diyü Şerīf- zāde ol gemiye vardı ...

(1) melik-zāde teferrüc için ol begün köşkine vardı girüp bir tarafda oturdı (pādişāh-zāde ve kuyumcu şüreti)

(2) çün ağlamakda ve inlemekde ayruklara muvāfaqat itmedi, kápucı aña cefā eyledi, sürdi çıkardı. (3) Çün cenāzeyi çıkardılar, köşk hālvat kaldı ol bayağı yirinde durdı bile gitmedi. Yine (4) kápucının gözi dokundu pes geldi çok sefāhat eyledi yakasına yapışup iletirdi zindāna koydı

(Pādişāh-zāde ve kápucı şüreti)

211a

(1) yarındası şehrün a'yānı ve uluları dirgendiler tanışık kıldılar tā kim beglik işini biregüye (2) muqarrer kılup vireler zīrā ol meligün oğlu ayruk hışmı yoğ-ıdı. Pes bu söze girmişlerdi kápucı (3) gelüp bulara eyitdi kim: Bu işi gizlü dutuñ kim ben bir cāsūs dutmuşvan tā sizün duymaya. Pes melik- (4) zādenün hikāyetin kim gelüp köşke ağdı ve kendü aña cefālar kılduğın birin birin eydivirdi. Kim işitdiler (kápucı ve şehir kethüdāları şüreti kim pādişāh-zāde zıkrin kılurlardı)

(5) maşlahat gördiler kim anı okıyalar ve haberin alalar. Pes bir kişi vardı melik-zādeyi (6) zindāndan çıkardı. Bes şordılar kim mevlidün şehrün ne yirdür ve ne sebebeden bunda (7) geldün? Bes görklü cevāb virdi ve kendü aşlını ve nesebini bildürdi ve eyitdi kim:

211b

(1) Kaçan atamız dünyā milkinden āhiret sarāyına naql eyledi ve karındaşum mülk ve māl ve il (2) ra'ıyyet üzerine gālib oldı ben kendü zātum saklamak için vaṭanı ve maḳāmı terk eyledüm ve (3) fāyidesüz çekişden kaçmağı kendüzüme vācib gördüm. Bes bir tāife bāzırgānlar anı bildiler (4) ve anuñ hānedānı ululıgın ve atalarının dedelerinün pādişāhlıgın kāmusun eyitdiler. Pes (5) şehir a'yānın anuñ gelmekligi yavlaḳ muvāfık düşdi kāmusu eyitdiler: Bu şehrün begligine (6) lāyıkdur. Zīrā zāt-ı şerīf ve aşl-ı kerīmdür ve hīç şeksüz 'adl ü şefkat bābında geçmiş (7) atalarına uya ve bularuñ öğülmüş resmlerin ve begenilmiş eşerlerin tāze ve diri duta. Derhāl el (8) dutuşup bey'at eylediler beglik şöyle gençzlig-ile anuñ eline düşdi, (şehir hocaları

ve pādişāh şüreti kim mülki aña virdiler)

212a

(1) ve anuñ tevekküline key ulu şemere hâşıl oldı. Ve her kim tevekkül maķāmına kadem ura ve anı (2) niyyet doğrılığıla ārāsta kıla anuñ şemeresi dīn ve dūnyā içinde aña hāzır gele. Ve ol şehirde (3) resm eyle-y-idi kim pādīşāh kişiyi evvelki gün pīl arkasına köşk urup şehir gezerdi.¹⁷⁴ (4) Pes ol daķı ol resmi saķladı pīl üzerine taķt urup şehir gezdi(pādīşāh-

zāde pīl üzerine taķt urup şehir gezdügi şūreti)

212b

(1) kaçan şehir kapusına irdi ol kelimeleri kim yārenleri yazmış-ıdı kapu üzerinde gördi pes (2) buyurdi kim yazdılar (şehir ve pādīşāh-zāde şūreti kim bu mişāl üzerine yazıldı)

(3) dürişmek ve cemāl ve ‘aķl ol vaķt assıludur kim Tanğrı taķdīri aña muvāfık ola ve cihān ehline (4) benüm uşbu birgünki hālum ‘ibret yiter. Pes girü köşke geldi ve taķt üzerine oturdi (5) ve yārenleri kığırdı, ol kim ‘aķl issi-y-idi anı vezīrlar-ile ortak eyledi (vezīrlar ve

Ve bāzīrgān oğlı şūreti)

213a

(1) ve ol kim dürişmek ve kazañ ehli-y-idi anı ‘āmillere ve ‘imāret islerine koşdı, ve görk (2) issine ulu baķşış virdi (şerīf-zāde şūreti kim pādīşāh-zāde aña baķşış viribidi)

(3) ve ağır hīl‘at geydürdi ve buyurdi kim: çıksun bu şehirden gitsün tā kim ‘avratlar aña (4) meftūn olmaya ve andan şer ve fesād kopmaya andan ‘ālimleri ve uluları hāzır eyledi (5) ve eyitdi sizün arañuzda çok kişi vardur kim ‘aķl ve hūner ve zīreklik ve alplık (6) içinde benden artuķdur ammā pādīşāhlık virmek ol ezeli ‘ināyete ta‘alluķ dutarmış (7) benüm yoldaşlarum her birisi kazañun dürişdiler ve her birisinün eline nesne hāşıl (8) oldı ve ben ne kendü bilüme inanurdum ve ne kuvvetüme dayanurdum ve ne kimseden yardım (9) ve arķa umardum ve ol tārīħden berü kim karındaşum beni atadan mīrās kalan

¹⁷⁴ Toska 2012a/3: gezdürürleridi

213b

(1) pādīşāhlıktan sürdi çıkardı hirgiz ummazdum kim bu dereceye irem ve bunun bigi mertebe (2) bulam pes hāzırlar arasında bir iller gezmiş seyyāh kişi duru geldi (seyyāh ve pādīşāh şüreti bu mişāl üzerine) (3) ve eyitdi: Ol sözler kim meligün lafzınsan geldi kamusı ‘aql ve tecribet ve zıreklik (4) terāzūsile dartılmışdur ve pādīşāhlıg-ıla hāklulıgı ve lāyıklıgı şol güneş bigi zāhirdür. Ve bu (5) şehir kavminün sa‘ādeti ve devleti seni bunda getürdi ve senün ‘akluñ nūrın ve şefkatuñ (6) gölgesin bularuñ üzerine düşdi. Çün ol fāriğ oldu daķı biregü durı geldi

(Pādīşāh-zāde yir şüreti)

214a

(1) Ve eyitdi: Senün fażluñı ve ululuğunı uşbu beyt-ile anladup ihtişār kılurvan beyt

(2) ‘Ālemün içinde birsin nite eydem vaşfuñı

Ot ağaç kalem olup yazmaya binde birin

(3) Su hemān sudur susuzlar kandurur

Ger dögerlerse havāndan yüz kezın

(4) Ve eyitdi: Eger fermān olursa bir ser-güzeşt eydivireyin. Melik mişāl virdi kim getir, Neñ (5) var? Eyitdi kim: Ben ululardan bir ulu tapusunda olurdum. Çün dünyanun bī-vefālıgın buldum ve anladum. Kim (6) bir karı gelin çok yigit pādīşāhları yidi ve niçe ‘aşıkları ayağā bıraķdı bes kendüzüme eyitdüm: (7) İy ebleh: Göñli bir kişiyē bağlarsın kim red eylemek eli birle biñ biñ devletlü pādīşāhı göksire (8) kaķdı, kendüzünı anlağıl kim vaķtı tardur ve ‘ömr kısa ve yol uzakdur. Pes nefsum bu ögüd-ile uyandı (9) tamām rağbet ve sevinmek yüz āhiret işine dutdum ve ‘ibādete meşğül oldum. Bir gün bāzār içinde (10) Bir şeyyād hüdühüd gezdürürdi kim şata bahāsın taşarruf kıla. (seyyāh ve şeyyād ve hüd hüdler şüreti)

214b

(1) Diledüm kim āhiret azābından kurtılmaķ için buları ol bendden boşanduram. Şeyyād iki aķçe bahā (2) diledi benüm daķı iki aķçeden artuķ nesnem yoğ-ıdı. Bes iki göñüllü oldum ‘ayāla nafaķa alayın ya daķı (3) bu kuşı bendden kurtarayın diyü fikr

eyledüm, āhirü'l-emr tevekkül eyledüm iki akçeyi virdüm iki hüdhüdi (4) şatun aldum ve şehrden daşra çıkdum bir tağ içine varup bir bîşe içinde ikisin dağı salıvirdüm. Gitdiler

(Seyyāh ve iki hüd hüd ve ağaç şüreti)

(5) varup bir ağaç üzerine kondılar ve eyitdiler kim: Bizüm elimüz ayruğ nesneye irmez kim senün (6) eylügüne 'ivaz eyleyevüz ammā uşbu ağacın dibinde genc vardur kazgıl mālı alğıl. Eyitdüm: (7) 'Aceb işdür kim yir kırnında genc görebilürsin yiryüzinde şeyyād duzağın görmezsiz kim

215a

(1) belā ipine dutulduñuz. Hüdhüd cevāb virdi kim: Kağan kazā insānı hîle birle def' eylemege (2) yaramaz, 'ākıl kişinün beşāretin anlamağın kıpar ve gözölü kişinün başiretin ve görmegin alır. Pes (3) varup ol yiri kazdum ve genc kim dimişlerdi buldum alup gitdüm. (seyyāh şüreti

kim yir kıazar ve māl alır bu mişāl üzerine) (4) İmdi¹⁷⁵ uş anladurvan eger melik mişāl buyurursa varsunlar¹⁷⁶ hazīneye getürsünler. (5) Melik eyitdi: Eylük tohmın ekdün ve anuñ dağlın götürdün zahmet virmek şart degüldür.

215b

(1) Kağan Berhemen bu faşldan fāriğ oldı Rāy ayruğ dinmedi ve su'āl sormadı. Berhemen (2) eyitdi: Ol kim mümkün-idi melik su'ālınun cevābın eyitdüm ve kendü kullıgum şartın (3) yerine getürdüm ve bu kitāb-ıla meligün rāyı ve fikri artuqlıgı geçmiş pādīşāhlar üzerine zāhir (4) oldı ve anuñ 'aklı tamāmlıgı ve bilüsi çoklıgı cihān ehline¹⁷⁷ ma'lüm oldı ve meligün zikri (5) ve devleti rüzigār içinde bākī kıaldı ve 'ālemün iklīmlerine çavı irdi. Ve dağı (6) eyitdi: Eyle kim bu kitābı tercüme-y-ile ben lutfā getürdüm ve çāšnī ve halāvetin (7) ben arturdum eger Bīdpāy-ı Berhemeni bile-y-idi kim anuñ taşnīfi bu ululık buldı bu kitāb-ıla (8) delim nāz gösterüp göçüklendi ve anuñ

¹⁷⁵ Toska 215a/4: eyitdi: imdi ...

¹⁷⁶ Toska 215a/4: varsunlar anı ...

¹⁷⁷ Toska 215b/4: eline

ārzūsında rūzigār geçüreydi kim bu kitāba (9) ireydi ve bunun fāyidelerin hāşıl kılaydı bi-ḥamdi'llah kim bu devletün yüksekliği zikri (10) 'ālem içinde āşikāredür ve anuñ görklü adı cihāna yayılmışdur hāşa kim Ebū'l-fazlı (11) Beyhaķī raḥmetu'llah bir begenilmiş kullık eyleyüp bir kıymetlü kitāb yādigār eyleyüp taşnīf (12) kılmış ve faķīh Ebū'l-kāsım Nişābūrī şāhuñ nevbeti tāriḥin yazup bir görklü (13) taşnīf eylemiş ve kendü anlamağı ve cevlanı kadarınca şāhı medḥ eylemiş ve kalan kullar (14) daķı imkān kadarınca nazm ve neşr birle nesne yazmışlardır ve her birisi ol kitāblar taşnīf (15) eylemek içinde kendü doğrılığın ve girçekliğin bildürmek için mübālağa göstermişdür.

216a

(1) Ammā ol kitābları şol doğru dostlar ve girçek kullar okurlar ve bu mecmū' kim eyledüm (2) dost ve düşman müsülmān ve müşrik ve kamu ḥalk katında maķbūldür ve bu görklü libāsı (3) kim bu kul bu kitāba geyürdi şunuñ bigi görk ve cemāl dutdı kim 'ālemiler kaması aña (4) heves¹⁷⁸ ve meftūn oldı ve az zamān içinde yir yüzi iķlīmlerine tamām yayıldı. Bu işāret (5) kim dirven öğünük şıfatın dutar ammā çün fikr ideler kalan kitāblar kim rūzigār (6) uluları eylemişdür muķābele kılalar ḥaķīķat biline kim bu tercüme ne luṭf-ıla düzülmüş ve söz (7) içinde ne kadar kudreti varmış fī'l-cümle bu kullığ-ıla ben kula ulu şeref hāşıl oldı ve bunun (8) zikri ruzigār yüzinde bāķī kaldı ve ben kuluñ girçek kullığı ve doğrılığı cihān içinde rūşen (9) kıldı. Taḥrı te'ālā şāhı dīn ve dünyā içinde himmetine ve zīnetine¹⁷⁹ irürsin ve tamāmet maşrıķı¹⁸⁰ (10) ve mağrıb illerini anuñ ol manşūr 'alemi gölgesinde diñlendürsün (11) ve ümīdsüzlerini kim cihān içinde anuñ iḥsānına (12) muntazırdur. Ve şefķatine göz dutmışdur anuñ (13) 'adli cāmından ve 'ināyet ķadeḥinden (14) ķandursun **innḥü'l-ķādirü** (15) **'aleyhi's-selām**

216b

(1) ve hāzā zeylun zeyyelehūbihi ğayruhū

(2) Bi'smi'llāhi-r-raḥmani'r-raḥīm

¹⁷⁸ Toska 2016a/4: heves kılup...

¹⁷⁹ Toska 2016a/9: niyetine

¹⁸⁰ Toska 2016a/9: maşrıķı

(3) Ġaznīn şehri fāzıllarından biregü bu Kelīle ve Dimne kitābın kim tolu emsāl ve hikmetdür (4) görklü 'ibāret-ile nazm eylemiş. Ve ol kişi 'arabiyyet içinde yavlağ çābuk ve zīrek-imiş (5) ve nazm ve neşr düzmekde kādemi dōlek ve söz beyān eylemekde tab' bay-ımış ve lafz ve ma'nī cem'(6) eylemekde hātır yavlağ tīz-imiş. Ve söz sürmeginden ve kelecı bezemeginden bilmege yarar kim (7) ol kişi fāzl içinde ulu aşıllu-y-ımış ve söz dizginine mālīk ve dilülük meydānında (8) şehsuvār-imiş hikmet gelinlerini kendünün şol bıkır fikrinün rāzı bigi bezeyüp hātır (9) hücresinden çıkarup şol mütemeyyiz dileyicilere 'arz kılurmuş ve çok ma'nīler bir kelime (10) içinde gizler-imiş ve her hikmet altında bir hikmet ve her nokta altında bir nükte (11) ve her harf altında bir türfe fāyide¹⁸¹ bağlarmış. Ve Ġaznīn şehrinün fāzılları cihān (12) içinde bir barmağ-ıla göstermelüdür ve söz döşemekde kamu şan'atun şarrāflarıdır ve söz döşemekde (13) kamu şan'atun şarrāflarıdır bularun. Tab'ı letāyif getürmek içinde havāya benzer ve durılık (14) içinde suya benzer ve bularun şol tīz görücü hātır ve derin nazarı katı esen yile benzer ve (15) bularun sözinden bellüdür kim ne hoş āvāzlu kuşlardur ve ne laṭīf destānlu bülbüllerdür

217a

(1) ve ne görklü güçüklenici tāvuslar ve ne şekker yiyici tūtıldür ittefeka Mu'eyyidü'd-din Fāhir ibn 'Abdü'l-vāhid (2) İbn-i 'Abü'l-vāhid meclisinde kim ululuk ve fezāyil çeşmesi ve fāzıllarun otlağı yiri ve āfāk (3) ehlinün maqşadı ve Kuhistān ve Irak kavminün kıblesidür ve yoksullık kışınun sovuğı doğunmuşlar (4) kaçan ol cihān eydiği kılıcı güneşe sığınanlar rāhata düşerler ve renc yayınun semüm yili doğunmuşlar (5) kaçan anun ol mübārek gölgesinde oturalar miḥnetden kurtılırlar. Bes ol ulu meclisde kim (6) ululuğı dāyim bulsun Kelīle ve Dimne 'arz eylediler ve pīl ve çekük destānın kim ol nüshanun (7) evvelinde artuk yazmışlar kim bu nüshada ve ayruk nüshalarda yoğ-ıdı bes meclis hāzırlarından (8) biregüye işāret kıldı kim bu turvanda hem ol ağaçdandır ve bu gül hem ol (9) gülüstāndandır ve bu incü hem ol dizidendür bu dūrri girü ol iplige dizmek gerek. (10) Pes ol buyruğı yirine getürmegi ve vāciblerden şaydı ol ulu bu kelimeleri tertīb eyledi. (11) girü maqşūda gelemüm 'Aliyyi'bni-Şāh eydür kim feylesōf hākīm Hind meliki de Dābeşlīm (12) içün Kelīle ve Dimne kitābın düzdüğünün sebebi oldı kim çün İskender-i Rūmī (13) pādīşāhlık tertībın düzmekden ve ol illerün meliklerin yirince koyup tapu kıldurmakdan (14) fāriğ oldı ve

¹⁸¹ Toska 216b/11 ma'ni ...

muntazırdur kim (10) bularuñ süñüklerini hūnlar idineler ve bularuñ eti derisi birle hūnı ārāyiş kıllalar. Kuzğunlar (11) ve qarğalar intizār gözin açup gözedürlerdi kim bularuñ gözlerini tu‘me ve loğma idineler bunda (12) kılıçlar paslu ve zengārlu degül ve eller kınalı ve nigārlu degül eger ayağın kendü ve haddinden (13) artuğ uzadursa işe sataşa kim selāmetlīg-ıla baş kırtarmaya. Böyle didi savaş rāst (14) kıldı ve yarağ ve çeri kim var-ıdı arz eyledi ve pīller kim ol işi çūn yaraqlamışdı (15) hāzır kıldı ve kılıçlar kim sürengülü od fi‘illü kim kını mübārizler yüregidür ve süñüler kim

218b

(1) yıldırım şeküllüdür kim anuñ demürleri gördiler cigeri-y-ile suvarılmışdur ve zırh delici oklar kim (2) yolu cānlar derecesine qarşudur kamusın tertīb eyledi ve ol yıl ayaklu od doynaqlı (3) şabā yili yürtişlü kasurğa çevrülüşlü atlara kolan darddı özegü çaldı (Fūrek bin

Fūr şūreti kim bu mişāl üzerine) (4) Çūn İskender işitdi eri aldanmağ dīvi yoldan iletdi ve halıl ve sevü kuşu dimāğında (5) yumurda bırağdı yavriladı ve savaşmağa kaşd eyler bes aña eyitdi: Ol biçārenüñ (6) ‘ömri sağışı meger fenālige irmişdür ve cānı, teni şöhetinden toymışdur bizi kılıçla mı (7) korqudur ve bilmez kim biz demüri diş-ile çeynerüz ve bizi kılıç südi-y-ile aşatmışlardur ve süñü ve ok

219a

(1) birle bislemişlerdür¹⁸² bes uyanuqlıgıla iş buyurdı. Ve şol arada kōndı mağām eyledi anda kim (2) anuñ tiz nazarı ve ‘ākıbet sanıcılığı ve iş bilürligi-y-idi buyurdı kim çerinüñ yöresine (3) hendek kazdılar tā kim çeri hişārda ola ve dün bususından ve mekrinden imīn (4) ola. Pes kendüzine halvet eyledi ve tefekkür ve endişe kapusın hātırına açivirdi (5) ve tağdīrden kim tedbīr yirine getürür bātıl eyler, yardım diledi ve tevfiğden muvāfağat (6) istedi tā kim düşmanı kanķı el-ile yirinden götüre ve anuñla niçe uğraşa. Bes mūneccimlere (7) buyurdı kim gün ihtiyārın kıldılar ve tāli‘ dutdılar ve ol şehre kim irmişlerdi (8) buyurdı tā kim uz ellü sāni‘leri kığırdılar ve mişāl virdi kim bakırdan atlar eylediler (9) üzerinde şūretler bağladılar ādem şekline şöyle kim bir kezde depredüp (10) çevüricek yıl gibi segirdürlerdi anlaruñ içine nefit ve kükürt (11) birle doldurdılar ve çerinüñ şaffı öğine dutdılar çūn şaflar bağladılar (12) meymene ve

¹⁸² Toska 2019a/1 beslemişlerdür ...

meysere alb ve cenā dzdiler (13) (Fr olla skender sava (14) itdi reti bu miāl (15) zerine yazıldı)

219b

(1) yaın h kimse olmazdı. Alplıı ol iki cihān hcasından renmek gerek (2) kim her vat kim sava odı yana ve ecel tanı pervāze gele-y-idi kendzin yārenlere (3) ve āābelere alkān eylerdi imdi saa ve baa ddı kim sen yalnuz meydāna (4) gelesin ve ben yalnuz, uraavz ve birbirmzi sinayavuz ve hnermendlik terāzsine (5) dartavuz ve eri iki yaadan nezāre kıla¹⁸³ ve azā ve ader kenāra kıla tā kim grevz (6) bat kime yarı kıılır ve sa‘ādet kime yardım ider Frek n bu szi itdi.

220a

(1) kend kvvetine ve evketine ve gcine ve heybetine kim inanurdu bu sz muvāfı geldi, pes (2) yıl ayaklı tā retl atları budı altına ekdi gcklenp hezār kerr  ferile meydāna (3) girdi, pes ikisi tı dartup uradılar ve delim sava ve ceng kıldılar (skender ve Frek reti)

(4) bir yaadın pller hārekete geldi ve ol yaadın retler deprendi bes neft-ile (5) kkrd iine od bıradılar n hārekete geldiler ve birbirine uradılar¹⁸⁴ od ve neft (6) ‘amel eylemidi, pl hrtm adı tā kim atluyı ve atı yirinden gtre. Bes anu yalıı (7) ve ısılıı pln hrtmına dokndı ve gyndrdi: Pller sindi ve yz amaa dutdı

220b

(1) ve anları kim pln arasında-y-ıdı ol aadan yaprak dker gibi yire dkdiler (2) ve ayakları altında zr  zeber kıldılar. Pes ol dzene eri iine uradılar, b-hd olup (3) segirdrdi kim¹⁸⁵ grrse drdi ve bir birine ururdu ve sınıdururdu. n Frek (4) erisi anı grdiler bileler kim devlet arasın bulara dndrmı ve nuret ve (5) zafer¹⁸⁶ yz dndrmı pes sindiler ve perākende oldılar ve skender erisi tāli‘ yigligi

¹⁸³ Toska 219b/5: kıla ve ader...

¹⁸⁴ Toska 220a/5: uradılar

¹⁸⁵ Toska 220b/3: kimi...

¹⁸⁶ Toska 220b/5: zafer kendlerden ...

(6) birle cān uçurucu kılıçlar dartup kan ırmağların akıtdılar. Pes İskender kığırdı kim:(7) İy Fūrek bunca ma'nīsüz da'vīle ve şunca ögünmeg-ile çeriye kılıç yimīn eylemek ve kendüzin (8) saķınmak erenlere işi degüldür. Bahādurlık resmi ve leşkerkeşlik¹⁸⁷ ve pādīşāhlık hulkı böyle (9) olur kim kendüzin kamu çeriden düşmana yakın duta ve kamudan öñdin hamle kıla (10) nite kim emīre'l-mü'minīn 'Aliyyi'bni-Ebī Tālib **Kerrema'llāhu vechehū** eyitdi: Savaş katı (11) olsa düşmana pes bular savaşda-y-ıdı nāgāh Fūrek çerisinden bir āvāz kopdı (12) Fūrek şandı yine bir mekr eylediler ya daķı busu açdılar pes dönüp girüsine baķdı (13) İskender fırsat buldı solok sā'at sürdi Fūrekün girü dönüp baķduğı hemān-ıdı (14) ve başın virdügi hemān-ıdı. Pes nuşret ve devlet segirdü geldi İskenderün dizginin (15) dutdı ve fetḥ ve zafer el anuḡ fitrākine urdı ve ikbāl ve sa'adet rikābdārılık

221a

(1) idüp gāşiye omuzına bıraķdı, çün Fūrek çerisi ol işi ol şekl üzerine (2) gördiler bir kezden kendülerin İskender çerisine urdılar ve bu yañadın İskender çerisi (3) daķı segirdim eyledi savaş kılup bir birine düşdiler (İskender ve Fūrek savaşı)

(4) şöyle kim koyun sürüsü kurt heybetinden dağılur yād keklik şāhinden kaçır Fūrek (5) çerisi şöyle oldu her birisi yüz bir yaña dutdı. Pes İskender ol cemā'ata (6) gereklü va'deler virdi ve şefkat delim gösterdi ve bir kaç gün anda muķīm oldu

221b

(1) kamusını dürlü kerāmet ve ağırlamak ve bahşış birle hōş dutdı. Ve kendü kullukçılarında (2) biregüyi kim dürlü hūner-ile mevşūf ve meşhūr-ıdı bularuḡ üzerine beg kodı. Pes (3) fetḥ ve zafer birle kendü maķāmından yaña yüz dutdı. Çün ol ilden çıkıdı fitne (4) dīvi ol cemā'ati yoldan çıkardı mekr ve aldanmaķ yili bularuḡ dimāğına tıldı ve kavlı (5) sımak bulara inen sehl gözükdi. Pes eyitdiler: Niçün yād kişinüḡ fermānı altında olavuz? (6) Bizüm içümüzde melik-zādeler vardur kim bu işe lāyıkdur ve tācı taḡtı geçmiş atalardan (7) mīrās dutarlar. Bes ittifāķ kıldılar melik oğlanlarından bir melik-zādeyi kim anuḡ adı Dābeşlīm (8) idi pādīşāh idindiler kamusı kullık kuşāğın kuşanup karşıasına durdılar. Kaçan iş ve mülk (9) karar dutdı iller ve taraflar dölendi hīç

¹⁸⁷Toska 220b/8: leşkerkeşlik erkānı ...

çekişür kişi kalmadı bes cāhillik damarı anuñ teninde (10) deprendi azmaqlıq¹⁸⁸ anuñ başında yıl evin idindi. Dört yaña segirdürdi ve melikleri kahr (11) eylerdi ve kancaru ve yönenürse menşür muzaffer murād-ıla girü dönerdi. Tā iş şuna irdi kim (12) elin düşmanlık birle açdı ve ayağın pādīşāhlık haddinden ve leşkerkeşlik resminden (13) taşra basdı va‘ad yolından daşra çıkdı yavuz resmler ve yatlu kânūnlar kodı gün (14) geldigünce azmaqlığı ve zulmi artuk oldı tā kim ra‘iyyet belā duzağına giriftār oldı ve miñnet (15) ayağı altında¹⁸⁹ oldı ol zamānda Berāhimeden bir er var-ıdı anuñ adı Bīdpāy-ı Hākīm

222a

(1) idi. Dürlü fazl ve hikmet ve ‘ilm içinde ma‘rūf ve meşhūr-ıdı. Çün gördi kim ol zālīm (2) şevāb yolın kodı ve hāk işden döndi ve fitne odın yandurdi ve zulm seylin ra‘iyyet (3) üzerine revān kıldı bir gün şākirdleri ile oturdi ve eyitdi: Benüm hātıruma bir nesne gelmişdür (4) ve göñlümde bir endīşe vardur ve bir iş degüldür yalunuzın başa iletmege yaraya ve **ve şāvīrhūm** (5) **fi’l-emri** şartdur, ya‘nī işlerde danışgıl. İmdi sizünle danışurvan uşbu zālīm ‘amī işinde (6) şundan şonra kim eyü işlü meliklerün sünnetin dutmış-ıdı ve pādīşāhlık resmin ve ‘azāb¹⁹⁰ (7) bābın açmış-ıdı görkin devürdi¹⁹¹ iminlik ve ‘adillik kapusın bağladı. İmdi varalum (8) emr ma‘rūf eyleyelüm kendüzümüzi ayruklar için kalķan kılalum zīrā Muḥammedi Muştafā (9) buyurmuş kim **efzālū’l-cihādi kelimetü hākķın inde sulţānıñ cābirin** ya‘nī gazālaruñ yigregi (10) bir zālīm pādīşāh katında doğru söz söylemekdür ve bizden hirgiz hōş degül kim bizüm (11) karındaşlarımız ‘azābda ola ve ejdehā ağzında ‘ömr geçüre ve biz ırakdan bakavuz selāmetliğumuza (12) kāni‘ olavuz ve daḥı yaramaz kim yiri yurdi koyup ayruķ yire daşınavuz kim bu zālīm (13) ḥālī‘u’l‘izār ne dilerse işler ve eger biz emr ma‘rūf eylemeyevüz ve anuñ elin yavuz işden (14) bağlamayavuz bu fitnenün āfeti bize daķı ire iş oñmakdan ve tedārükden kala. İmdi (15) bārī ben varayın ve diyesi sözi diyeyin tā kim ḥalkı bu belādan kurtaram yāḥūd

222b

¹⁸⁸ Toska 221b/10: azmaqlık yılı anuñ başında ev ...

¹⁸⁹ Toska 221b/15: altında hürd...

¹⁹⁰ Toska 222a/6: ‘adel...

¹⁹¹ Toska 222a/7: devürdi şimdi ...

(1) Ben dahı mübtelā olam. ‘Ākıl kişi oldur kim işün ilkinden şonın anlaya ve andan ilerü kim (2) belā şeş deresine düşe çıkmaklık yolın gözede ve ben bu danışığı sizünle anuñ çün eylerven kim (3) tā kendü rāyuma hoşnūd olmış olmaya ve hem danışık bereketinden mahrūm qalmayam ve kendü (4) bilūme tekye kılmış olmayam ve çok iş vardur kim görklü tadbīrlar ve laṭīf hīleler birle (5) ilerü varur kim anı çok yarağ ve uzun zamān birle kimse ilerü iledimez nite kim ol pīl ve çekük destānidur

(Bīdpāy Hākīm ve şākirdleri şūreti) (6) şākirdler eyitdiler: Dilerüz bu fāyideden mahrūm qalmayavuz, bu kışşa nite-y-idi bildürgil. Eyitdi: (7) getürmişlerdür kim bir pīl var-ıdı yavlağ hevl ve heybetlü anuñ qonşılığında bir çekük (8) yir üzerinde yuva yapmış ve ol emānet yüki kim qarnında götürürdi ol yuvada qomışdı

223a

(1) ve ciger köynügi birle bislemişdi. Ve pīl her gün kim suda varurdu aña uğrardı ve yakın (2) olmuş-ıdı kim ol yavrılar zindānı dele ve çadırı şahrāda ura ve anasın atasın göre. Bir gün (3) pīl ol aradan geçerdı¹⁹² ol yuvaya şeş geldi yuvayı ve yumurdayı harāb kıldı ve yavrıları (4) helāk eyledi. Ve ra‘iyyet kaçan zālīm sultān qonşılığında ev dutına-idine- böyle olur ve keklik (5) kaçan toğan qonşılığında ev dutına ecelden öñ ölmek dilemiş ola. Pes çün ol hālī (6) eyle gördi ol çekük uçdı gözleri giryān ve cigeri biryān ol pīlün başı üzerine qondı.

(çekük ve pīl şūreti) (7) Ve eyitdi: İy melik-i tağī ve bāğī cevır pīşelü zulm endīşelü, ne Tanğrıdan utanursın ne (8) halkdan eymenürsın benüm ol ciger küşelerüm: Günāhsuz niçün depeledüğ ol (9) cihān görmedüğ zindān ehlini ayak altında niçün helāk eyledüğ meger andan

223b

(1) ötrü-y-idi kim senüğ ol tekebbürligüğ gözinde benüm hīç qadrüm yoğdur? Pīl eyitdi: Ne bīhūde (2) söz söylersın kim benüm ayağum altında ölmüş ve elümle depelenmiş ben çok görmüşven ve anuñ (3) bigi benüm boynumda yavlağ çokdur uşbu boynı uşbu yoğunluğ-ıla senüğ yavrılaruñ qan-ıla ağır yüklü (4) olası degül. Bīçāre çekük çün

¹⁹² Toska 223a/3: geçerdı eli ...

zâlimlığın ve cebbârlığın gördi nevmîd olup¹⁹³ ton (5) yırtup toprak başına koyup kuşlar katına vardı mazlûmlık nâmesin bulara ‘arz eyledi (6) ve guşşası kışşasın eydivirdi ve şikâyeti hikâyetin âgâz kıldı. Pîl anuñ yavrılarına (7) eylediği zulmden ötrü çok inledi hasret katrelerin yañaqları safhası üzerine akıtdı (8) ve göz bıñarından meşkler tolu eşkler revân kıldı ve eyitdi: Beyt

(9)Baña yarı kılun bu gün kim oldum hasret u zârı

Bunuñ bigi katılıkda ululardan gelür yarı (**Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün /Mefâ‘ilün /Mefâ‘ilün**)

(Çekük ve kuşlar şüreti) (10) kuşlar eyitdi: Bu inlemegün yirincdür ve kimse seni bu ağlamak ve inlemek için melâmet

224a

(1) kılumaya ammâ bizüm pîl birle çekişmegümüz ve eli anuñ kuşağına urmağumuz hîç maşlahat degüldür kim (2) tağ hirgiz yil esmeg-ile uşanmaz şüret şöyle ‘azîm, gevde şöyle yoğun boyun şöyle (3) kürtül ve kâlib şöyle âbādān ve gönül şöyle kâfir çün¹⁹⁴ ol kuşlar kamusı aña ‘âcizlik (4) nâmesin okudılar ol bîçāreyi nevmîd eylediler bes sağısğan ilerü geldi

(Çekük ve sağısğan şüreti) (5) ve eyitdi: Bu ‘âcizlik nişânın neçün kendümüze uravuz ve bu işi neçün yirde (6) koyavüz? Bu zulm degmiş bî-çārenün dādın virmek gerek ve bu miskīnün kīniñ almak (7) gerek, anuñ ol şüreti ve gövdesi ‘imāretine aldanmak gerekmez kim zulm niçe ‘imāretleri harāb (8) eylemişdür ve sahragāh okı mazlûmlar yasından çıkup zâlimlerün cānı nişānesine çok (9) doğunmışdur beyt

‘İsā yol üzerinde gördi bir ulu ölü yatur

Barmağın ısırup hayrān oluban kaldı

(10) Didi kim öldürdün kim sen dahı öldün uş

Sini depeleyenün yarın eceli geldi

224b

¹⁹³ Toska 223b/4: olup saç kesüp ...

¹⁹⁴ Toska 224a/3: aña neyleyübilevüz? Çün

(1) İy qarındaşlar: Duruñ muvāfaqat idelüm, uşbu güç görmişün ve cevır irmişün dādını ol (2) zālinden alalum, bizüm cinsimüz kuşlar degül midi kim ka‘be-i mu‘azzam kapusunda¹⁹⁵ sengsār eyledi, (3) kamuñuz eli ittifāk yinine soquñ ve yardımlaşmaq etegine el uruñ kim eger pıl kuvvet ve siñir issidür (4) biz qol ve qanat issivüz hirgiz siñir issi qanat issine irmiş degüldür görmez misiz kim ol (5) pıl şol ‘azamet ve şevket birle şol za‘if üyezden ‘aciz olmışdur ve her gün anuñ elinden (6) kendü başına dopraq koyar ve anuñ cevırinden yılvan feryād-nāme yazar. İmdi duruñ bir kezden (7) Türkitāz kılalum ve hamiyyet ve cinsiyyet içün pervāz kılalum ve kendüzümüz ol zālime uralum (8) şöyle kim bu bī-çārenün yavrıların helāk kıldı biz daqı anuñ gözi aydıñın alalum **el-bādī** (9) **ežlemü** bes bir kezden qopdılar yüz pıl evinden yaña dutdılar şol bigi minqārları birle anuñ (10) gözün oymağa başladılar ol pıl bularuñ elinden ‘aciz ve mütehayyir oldı (pıl ve çekükler

şüreti bu mişāl üzerine)

225a

(1) kaçan ol hortūmın depredürdi bular uçup havāya aqardı yine inüp segirdim kılurlardı (2) minqār birle iş sürerlerdi tā kim anuñ gözlerün oydu. İy bīçāre pıl gördün mi zulmün ‘aqıbeti (3) yatlu¹⁹⁶ olur ne añduñdı¹⁹⁷ götürdün ve ne kim virdün¹⁹⁸ aldun ve ne kim işledün¹⁹⁸ bulduñ, (4) **kemā tedīnū tūdān** benüm gözüm aydıñlarını doprağa koyduñ kendüzün¹⁹⁸ yile virdün qam ve guşsa (5) odın benüm üstüme qaçduñ ve kendü yüzün suyuñ herze yire dökdün. Hemān şol şem‘ (6) kışsasıdur kim kelebek anuñ nūrı ‘ışqına tavāf eylerdi nāgāh şem‘ odı anuñ qanadın (7) göyündürüp anı şem‘den üzerine birağur şolok sā‘at ferrāş daqı gelür ol şem‘ün (8) başın keser kelebek üstine birağur kim **el-curūh kışāş** bu dūkel-ile yir üzerinde oturası (9) degülven tā seni ölü görmeyence kim benüm yavrıların dopraq içinde ve sen diri yürüyesin (10) benüm derdüme qanda şifā olısar bes her sā‘at yavrılar hasreti anı bī-qarār kılurdi ve şevk (11) odın başına qoyardı birgün zārı kılı pervāz kılurdi bir gölcüğe irdi kim qurbağalar yavlaq (12) çoğ-ıdı, eyitdi: **el-ğarriku yete‘alleku bi-küllü haşışın** ya‘nī qarq olmış kişi

¹⁹⁵ Toska 224b/2 qapusunda pilleri ...

¹⁹⁶ Toska 225a/3: nice yatlu...

¹⁹⁷ Toska 225a/3: añduñdı anı ...

¹⁹⁸ Toska 225a/3: virdün¹⁹⁸ anı ...

her bir ota (13) yapuşur olur bir taş biraķmıř olayın greyin ne cevāb gelür ve bir kr'a (14) evreyin greyin ne fāl ıkar. Bes su kıyına geldi ve selām virdi ve eyitdi (15) (krbağa ve ekk şreti bu miřāl üzerine)

225b

(1) Hı bir iş eri ola mı kim benüm elm duta kim rzigār¹⁹⁹ yimiş kişiven ve yavuz hlu zālīm (2) knşı elinden āvāre olmişvan ve cihān görmedük yavrılar ayrılığından cigeri gynmiş (3) şaşşavan. Bes kendü hālīm ve kışşasın bulara eyitdi: Anı işidüp yavlaķ kaygurdılar (4) ve eyitdiler: Ol kuşlarıuş savaş in engālī ve minķārī var-ıdı bizüm ne ceng in (5) engālmz var ne şabane urmak in pencemz var ekk eyitdi: Pence ve şabane (6) hācet degüldür, anuğ dnegi yöresinde bir hendeķ vardur siz anda geluğ bir kezden āvāz (7) kılıuğ, ol şana kim anda şu var bes ol hendeķe kaşd eyleye řoloķ sā'at dşe helāk (8) ola ve benüm derdüme dermān ve řifā ola. Eyitdi:²⁰⁰ Eger bunuğ-ıla işuğ biterse uşbu (9) sā'at anda varavuz pes derhāl ol hendeķe dirgendiler ve destān dzmege (10) başladılar, her birisi zīr ve bam rāst kılup nvāhat eylediler pīl anı işitdi eyitdi²⁰¹ su

226a

(1) canavarları nī gelür elbette bu hendeķde su vardur, miskīn sandı kim ābdur bilmedi (2) kim bir²⁰² sıımez řarābdur kim yüz biğ anuğ bigi susuzlarıuğ şanın dkmişdr. Bes kendzn ol (3) hendeķe tartdı kim su ie bes ayak başduğı hemān-ıdı ve sernign hendeķe dşdği hemān-ıdı

(ekk ve pīl şreti) (4) bes krbağalar ev yolın dutdı ve kuşcağız yuvasına varup tdi ve eyitdi: İy zālīm eger (5) gevdem hāķīr-ıdı ammā hīle eylemekde ulu ve hāzır-ıdı, grduğ mi senuğ ol yoğun boynuğ benüm (6) ince şanaduma şatlanımadı bu hikāyeti andan ötrü eyledüm tā bilesin kim lařīf hīleler (7) birle oķ iş bitürmege yarar kim anı

¹⁹⁹ Toska 225b/1: rüzigār zaķmın ...

²⁰⁰ Toska 225b/8: eyitdiler...

²⁰¹ Toska 225b/10: işitdi su ...

²⁰² Toska 226a/2: kim sıımez...

ālet ve yaraḳ ve kuvvet ve şevket birle bitürmege (8) yaramaz daḳı bir ol kim kiçi ve ḥaḳır düşmanı ḥör görmek gerekmez. Beyt

(9) Kendü düşmanuñı sen ḥör görmegil

Dime kim yatlu-durur iş başlamaz

226b (1) Ger kılıç kan aḳıdur boynın urur

Hirgiz igne işini ol işlemez **Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fa‘ilün**

(2) İmdi sizünle danışurvan. Böyle dise şākirdler aña çok senā kıldılar ve eyitdiler: İy cihān²⁰³ (3) feylesōf niçeme kim senün rāyuñ uzdur ve maşlahatlu, illā yavlaḳ endīşe geçürürüz kim (4) su içinde neheng-ile bile yüzmek ‘aḳıdan yavlaḳ ıraḳdur ve her kim arslan avında maḳām (5) duta eger aña bir teleflik uğrar-ısa kendüden bilmiş ola ve bu bir cihān görmedük (6) yigit pādīşāhdur eyüye yavuza vāḳıf olmaduk kişidür ve iş görmeklik butasında (7) sıızulmaduk ādemdür, ḳorḳaruz kim senün şoḥbetün²⁰⁴ bilmeye, cebbārılık ve cevır ve vechinden (8) bir söz diye kim senün ḥātıruñ gūfte ola. Eyitdi: Bu söz tamām yirindedür kim ol (9) ögüt işitmiş degüldür, ammā ben bu niyyeti göñül üzerine naḳışlamışvan ve cān içinde yazmışvan (10) kim eger başum gider-ise ayağı bir ḳadem girü başār degülven, siz girü dönün kim taḳdīrde ne (11) var-ısa olasıdur. **Li-yaḳziya’llāhu emren kāne mef’ülen** bes bular du‘ā kıldılar, girü döndiler Bīdpāy-ı (12) Ḥakīm gün ihtiyārın eyledi bir gün melik sarāyınun ḳapısına vardı ve biregüye eyitdi (13) kim var melige eyit kim bir şahş ḳapuda durmuşdur ve eydür kim melige ögüdüm var (14) yavlaḳ aşşılı. Çün ḥaberi melige degürdiler destūr buldı bes meligün ḳatına (15) vardı, Berāhime donların geyüp pes selām ve ḥızmet kıldı ve meligün sunup elin öpdı.

227a

(Bīdpāy-ı Ḥakīm ve melik-i Dābeslīm şüret) (1) Bes duru vardı ve diñsüzlik mührin ol söyleyici dil ve ağız üzerine urdı hīç dinmedi (2) durdı. Melik eyitdi: Uşbu feylesōfa iki işden birisi vāḳı‘ olmuşdur: Ya dünyā ṭama‘ı (3) bunuñ etegin dutmuşdur kim anı böyle ayak üzerine durudur ya daḳı kimseden ḳulm görmüşdür (4) bizden dād ister. Ve bu iki iş hirgiz feylesōf ḥāline lāyık degül, eger pādīşāhların (5) ili ve memleketi var bularun

²⁰³Toska 226b/2: cihān görmüş ...

²⁰⁴Toska 226b/7: şoḥbetün ḥaḳḳın ...

‘ilm ve hikmeti var hîç gümân degül kim ‘ilm ve hikmet (6) pâdişâhlık ve memleket üzerine muḳaddemdür ve pâdişâhlar ‘âlimlere ve ḥakîmlere muḥtâcraḳdur (7) andan kim ‘âlimler ve ḥakîmler şâhlara muḥtâc ola. Bes eyitdi: İy Bîdpây

227b

(1) bizüm ḥazretümüze gelmekligün sebebi nedür ve bu diḡsüz durduḡun ne ma‘nîdür meger kim bizüm (2) heybetümüz seni eykendürdi? Eger dilegün dünyâlık ise destârçeyi tabaḳ üzerinden (3) götür ne kim göñlün ârzûsıdur daşra çıkar ve eger düşmandan bize sığınu geldünse kendü (4) ḥâliñi ve kışşanı ‘arz eyle eger ögüdün var-ısa²⁰⁵ hem diḡsüz durmaḡ-ıla olmaz senün sözlerün (5) ḳamusı maḳbûldur ve dileklerün mebzûl ve ḥâcetlerün revâlıḡa mevşûl. Ve ben uşbu (6) söz derecesin açdum tâ kim sen daḡı söze giresin, imdi getir neñ var? Bîdpây (7) çün melik sözün işitdi göñli ḳavî oldı ve ol ḥayret ve dehşet kim var-ıdı (8) götrüldi pes dil açup melige şenâ kıldı andan söze girdi ve eyitdi: Meligün (9) ‘ömri çok olsun âdemilerün ayruḳ ḥayvândan farkı dört nesne-y-iledür: Hikmet (10) ve ‘aḳl ve saḳnuḳlık ve ‘adl. Pes ‘aḳl ve ‘ilm ve edeb hikmet bâbındandır ve ḥalîmlik (11) ve şabr ve döleklik ‘aḳl bâbındandır, ve ḥayâ ve kerem ve ḥamiyyet ve şefḳat ‘adl (12) bâbındandır dünyânun görki ve eylükleri bu ḥaşletlerdür ve ne kim bu ḥaşıyyetlerün (13) zıddı ve muḥâlifdür ḳamusı ‘ayblar ve yavuz ḥulḳlardur. Ve ḥakîmler sözidür kim (14) **ilzemi’s-sükûte fe-inne fihi selâmeten ve tecennebi’l-keḻame fe-inne fihi nedâmeten** ya‘nî diḡsüz (15) durmaḳlıḡa lâzım oluñ kim anuñ içinde selâmet var söylemekden saḳınuñ kim

228a

(1) anuñ içinde büşmenklik ve nedâmet var. Daḡı Tanḡrı rasûlı **şalla’lâhü ‘aleyhi ve sellem** eyitmişdür (2) kim: **Men şamete necâ** yan‘nî her kim diḡsüz durdı ḳurtuldı. Ve daḡı getürmişlerdür (3) kim: Ulu ḥakîmlerden dört²⁰⁶ bir melik ḥazretine ḥâzır oldılar. (Melik ve dört

fâzıl ḥakîm şüreti) (4) Melik eyitdi: Her biriñüz bir söz diḡ kim hikmet ve ‘aḳl ve edeb ve faẓl (5) aşlı olsun. Pes birisi eyitdi: ‘Âlem ehline hîç diḡsüz durmaḡdan yigrek bezek yoḳdur. (6) Daḡı birisi eyitdi: ‘Âlem ehline aşılıluraḳ nesne oldur kim teslîm olmaḳ

²⁰⁵ Toska 227b/4: var-ısa eyitdi kim ...

²⁰⁶ Toska 228a/3 : dört kişi ...

dizginin takdîr (7) eline vire ve rızâlık boynını kazâ hancerine²⁰⁷ yumşak duta. Dağı birisi eyitdi: Derecelerün (8) yüksegiregi âdemîlere oldur kim kendüzin bilici ola ve kendü haddin saklaya ve kendüzünü

228b

(1) ulu sanup ğalağa düşmeye nite kim peygâmbere eyitdi: **Men ‘arefe nefsehü fe-ğad ‘arefe rabbehü** (2) ya‘nî her kim kendüzin bildi Tanğrısın dağı bilür. Ve dağı getürmişlerdür Hind ve Çin (3) ve Rûm meliklerinden dört melik kim zamânun pâdişâhları-y-ıdı bir meclisde hâzır oldılar

(Dört melik şüreti) (4) ve eyitdiler: Her birimiz söz diyelüm hikmet içinde kim bizden sonra gelenlere târîh (5) olsun ve delim müddet meşel içinde kalsun. Çin meligi eyitdi: Ben şol gelmedük (6) ve geçmedük nesneye kâdirven ve gücüm yiterrekdür şol geçmiş nesnelerden Hind meligi eyitdi: (7) Ne kadar kim sözi söylemeyem sözün pâdişâhıvan çün kim sözi söyleyem söz başa pâdişâh

229a

(1) oldı ve beni kendü hükminde eyledi. Pârs meligi eyitdi: ‘Acablarvan şol ‘âkil kişi (2) kim söz kapusun kendü üzerine açsın. Rûm meligi eyitdi: Ben hirgiz söylenmedük söze (3) püşmân olmadum ammâ söyledüğüm söz üzerine çok püşmân yidüm. İmdi çün melik benüm (4) üzerüme söz kapusun açıvirdi ve beni küstâh eyledi ve od ve heybet bendini dilümden (5) götürdi imdi ol sözi diñlesün kim anda dünyâ fâyidesi ve âhiret râhatı (6) var. İy yüksek himmetlü tâcı tahtı atalardan mîrâs bulmuş melik. Senün ataların pâdişâhlık (7) bünyâdın berkitmiş-idi ve cihân ‘imâret eylemekde dürişürdi tâ kim ‘âlim (8) ‘imâret hâline getürdiler, berk hisârlar ve muhkem kal‘alar yapıdılar, şaflar (9) sıldılar ve çeriler dardılar ve murâdlar buldılar ve eyü ad kazandılar ve ‘adl yolın ra‘iyyet (10) üzerine görklü vardılar. Her birisi memleket göğinde bir güneş-idi ve devlet feleginde (11) bir ay ve sa‘âdet burcında bir müşteri-y-idi bular vardılar pâdişâhlık şağa kaldı ve (12) tâcı tahtı şağa kodılar, bular doprak içinde menzil idindiler buların revânı şağa (13) muntazırdur tâ kim buların sîretin saklayasın ve ‘adl ve eylük eylemekde bulara uyasın ve (14) ra‘iyyeti ‘adl ve inşâf kanadı altında diñlendüresin

²⁰⁷ Toska 228a/7: hancerine karşı ...

güneş bigi her birisinün (15) üzerine doğasın ve gölge gibi kâmusın rāhatlık içinde dutasın ve şol tağ bigi

229b

(1) kâmusının yükün götüresin ve şol bulıt bigi dükeli susmışları kândurasın. Ve sen²⁰⁸ bir kezden (2) zulm ve cevır odın yanduru durduñ ve geçmiş ataların eyü adın yile virdün ve hîç endîşe kılmazsın (3) senün fermânundan yukarı fermân var ve bu cihândan sonra cihân var. İmdi²⁰⁹ dizgin (4) çekgil ve kendü bindüğün tûseün andan ilerü kim kulanı uz-ıla ve ayağın dirlik üzegüsünde (5)²¹⁰ taşra çıka andan sonra püşmenlik assı kılmaya ögüñi dirgil kaçan bu ağuya bulaşmış (6) sözleri işitdi nefsi-i emmâre ejdehâsı baş kaldırdı ve hışm odı yüreginde (7) kaynadı pâdişâhlık kibri hâlimlik ve ‘aql gözin örtti, pes eyitdi: İy Bîdpây (8) ne vâkıtden berü böyle dilîr olduñ uşbu küstâhlığı kanda bulduñ kim melik (9) hâzretinde bunun gibi fużüllık sürersin ya kendüzünî yañıldıñ yâhûd beni²¹¹ (10) unıtduñ. Bu söz-ile meşhûr eylemek dilersin ve eyü ad kazanmak istersin tâ eyideler kim (11) Bîdpây-ı Hâkîm melikler hâzretinde bunun bigi sözler sürerdi ve ögütler virürdi (12) ve meligün yüzine bunun bigi katı söz söylerdi. Pes buyurdi kim anı asalar. (13) Kaçan taht ayağından çeküp iletdiler pes yine buyurdi kim zindâna bırağalar. Şoloğ sâ‘at (14) Bîdpây-ı Hâkîm zindâna iledüp zindânladılar (Bîdpây-ı (15) Hâkîm şüreti)

230a

(1) Bîdpây bir zamân zindânda kaldı hîç kimse anı añmadı tâ kim (2) bir gice uykusuzlık gâlib oldu, gözlerinden uyku kaçdı²¹² pes ol düni (3) dükelin fikr deñizi içinde batup geçürdi. Pes hâtır merkebine binüp cihânı cevâlân (4) kılurdi ve fikret göziyle ‘acâyibleri ve şun‘ı bir müşâhede kılup ‘acablamak barmağın (5) hayrânlık dişiyile

²⁰⁸ Toska 229b/1: sen iy yüksek himmetlü ve yenî devletlü...

²⁰⁹ Toska 229b/3: imdi ol bindüğün tûsen atun dizginin andan ilerü çekgil kim kulanı üzülmedin ola ve...

²¹⁰ Toska 229b/4-5: taşra çıkamadin ola andan sonra hîç püşmenlik assı kılmaya, girü dönicek dahı yollar bağı, ‘özler makbûl olası degüldür ögüñi dirgil, İmdi benden sağa şoldur kim ol geçmiş ata dede sîretin sîretlenesin dahı bularun üzerine artıklık dahı idesin kaçan bu ağuya bulaşmış

²¹¹ Toska 229b/9: beni ağırladuñ ve ‘izzetledün ...

²¹² Toska 230a/2: kaçdı kuşkulık eşer eyledi ...

ısırup Tañrının mañlûkların teferrûc kılurdı kim nite düzüldi (6) ve nite yaradıldı. Bu fikr içinde melik Bīdpāyı andı kişi viribidi anı getürdiler.

230b

(1) Pes kendü katına oturdı ve hikmet rûznâmesin öñine kodı ve ma'rifet (2) bâbında söz sürdiler (Bīdpāy-ı Hakīm ve Melik-i Dābeşlīm şüreti)

(3) Ve buyurdı ol ağı katılmış naşihatları şol bayağı 'ibâret-ile kim sürmişdi, eyitdi. (4) Pes inşâf kulağı birle görklü dinledi ve ol yaramaz hulkı ve yatlu şıfatları kendüzinden (5) giderdi şol görklü bellü geçmiş ataların yolın ilerü dutdı ve geçmişlerden 'özr diledi (6) ve anuñ 'adli ve eylûgi nâmesin pes kamu memleket ve il ve vilâyet içinde okıdılar ve bu beşâreti (7) ırağa ve yakına degürdiler. Ve Bīdpāya buyurdı kim il ve ra'ıyyet ahvâline bağa dura ve ne kim (8) zulm ve hayf olurısa anlada. Andan buyurdı şöyle kim geçmiş hakimler geçmiş atalar çün (9) hikmet kitâblarından taşnîf kılılmışdı Bīdpāy dağı anuñ çün bir kitâb

231a

(1) kim tolu hikmet ve meşel ola taşnîf eyleye kim evvelki geçmiş kitâb üzerine (2) artuğ ve yigrek ola. Pes Bīdpāy bir yıl mühlet diledi andan ferâgat istedi (3) tâ kim bir 'âkil ve feylesöf ve uyanuğ gönüllü şäkird ala getürdi. (Bīdpāy-ı

Hakīm ve şäkird şüreti) (14) Pes endîşe eylediler ve iki yañadın hâtır birikdürdiler, pes açdılar ve bağladılar (15) ve kodılar ve götürdiler tâ kim bu kitâbuñ vaz'ı ve bünyâdı nitesi ola. Pes

231b

(1) iki hayvân buldılar Kelille ve Dimne. Bularuñ dilile dağı kalan cânavarlar diliyle bu hikmetleri (2) ve meşelleri ve görklü bezeg-ile gücükündürdiler tâ her kimüñ kim (3) rağbeti oyuna ve kengeleyise bu kitâbuñ zâhirine ve şüretine bağa ve her kim (4) ma'nî isdeyici ve hikmet dileyici ise ol kim bu kitâbuñ maşşudı ve bānımdur mütâla'a (5) kıla pes her bireğü kendü naşibin ala ve kendü yolına ilede **kad 'alime küllü** (6) **ünâsin**

meşreb hüm meşeli şoldur kim bir sığırı boğazladılar bir niçeler başın ayağın (7) aldı²¹³
her bir kişi kendü loğmasın ve tu‘ mesin aldı ve maqşūdına irdi.

(8) Her kesī rā kār-ı hōş u her kesī rā bār-ı hōş

şīre fī bihter şināsed kıymet-i dīnar hīs

(9) Pes bir gün konuklık eylediler ve mecma‘ düzdiler: kamu begleri ve uluları hāzır eylediler (10) ve Bīdpāy-ı Hākīmi tamām menzilet ve ululamağ ve hürmet birle taht ayağında oturdılar (11) tā kim bu tašnīfī ‘arz eyledi. Pes kamu ulular begendiler andan Bīdpāya (12) hılatlar getürdiler kabūl kılmadı ve eyitdi: Benüm hācetüm oldur kim bu kitāb (13) pādīşāhuñ hāzīnesinde ola, olmaya kim Fārs ilinden bir sebep isteyü geleler (14) ve bu kitābı kim²¹⁴ melikleri hāzīnesi içindekinüñ yigregidür (15) ala getüreler ve ‘Acem meliklerinüñ eline düşe ve bular bu kitābı zaḥīre

232a

(1) kılup faḥr göstereler. Bu kitāba bir bekçi komağ gerek tā kim hīç (2) kimseye virmeye ve göstermeye. Pes çok müddet eyle kıldılar tā aña degin (3) kim Nūşirevān bin Kisrī bin Qubād pādīşāhlık tahtına oturdı ve anuñ ‘adli (4) çavı ‘ālemi dutdı. Bu kitābuñ haberin aña degürdiler. Ve anuñ pādīşāhlık (5) erkānın ve pādīşāhlık hulkın öğrenmege yavlağ hevesi vardı. Pes Berzeveyh tabībi (6) ihtiyār kıldı ve buyurdı kim Hinde vardı ve key uzlık ve laṭīf hīleler (7) birle bu kitābı ala getürdi. Pārsī diline döndürdi şöyle kim bu (8) kitābı ol nūşā-y-ile diyesin kim bir silsileye çekilmişdür ve söz içinde (9) bir iplige dizilmişdür va’llāhü a’lem. Andan sonra ḥudavendigār ve ḥudavendigār-(10) zāde-i cihān hasīb ü nesīb-i zamānū’l-mü’eyyed mine’r-raḥmān cuvān-ı cuvān (11) baht-ı pāşā-yı kāmuran Umūr bin Muḥammed bin Aydın -a’lā’llāhu şānehu- işāretiyle (12) ben za’īf ü naḥīf du‘acı Qul Mes‘ūd tat dilinden Türkçeye dönderdüm, Teḡri (13) tevfiği birle tamām eyledüm va’llāhü a’lem bi’şavāb²¹⁵

(14) Yā-Rab nigāh-dār tu īmān ber-ān kesī

²¹³ Toska 231b/7: aldı bir niceler etin aldı...

²¹⁴ Toska 231b/14: kim Hind ...

²¹⁵ Toska 232a/12: **Ve hüve’l-müteçāviz ‘ani’z-zelīle ferāgat tercümeti hāze’l-kitābi**

Ki en ḥaṭṭ-ı men be-ḥ^ıand ber-men du‘ā kuned

(15) Temmet bi-‘avni’llahi-melikki’l-vehhāb

232b

Ve kütibe hāze’l-kitābu Kelile-i Dimne ‘an yedi’l-‘abdi’z-za‘ifi’n-naḥi’l-muḥtāci
ilā raḥmeti’llāhi te‘ālā ve ene’l-faḳīr İsmā‘īl ibn Muḥammed ibni Ḳulağuz ‘afā
‘anhümā’l-evzāre. Ve ḳad vaka‘a’l-ferāğū min taḥrīrihi fī’l yevmi’l-ḥadī ve’l-
‘ısrīne min şehri rebī‘ı’l-evvel min şuhūri seneti ḥamsin ve tis‘ine ve şemānemi’e fī
yevmi’l-ḥāmisi fī vaḳt,‘ş-şubḥi fī nefsi inuz

4. 2. Grametikal Dizin

A

a: kişi ve işaret zamiri, bk.: ol -512- [T.]

a.+ nda 159a/4, 176b/5,
177a/5, 182a/9, 188a/5, 197b/2, 200a/8,
219a/1,

221a/6, 225b/6, 225b/7, 225b/9,
229a/5

a.+ ndan 155a/9, 155b/15,
155b/3, 155b/4, 156b/5, 156b/6, 160b/12,
160b/8,

161a/9, 161b/1, 161b/3, 161b/4,
164b/6, 165a/2, 166a/14, 167a/12, 169b/1,
171a/3, 173a/3, 175b/14, 175b/2, 175b/8,
176a/5, 177b/1, 177b/10, 178a/4, 178b/13,
182a/2, 182b/14, 186a/4, 187a/8, 188b/5,
192b/15, 192b/9, 193a/10, 193a/12, 196a/1,
197a/4, 198b/5, 200a/8, 200b/1, 200b/3,
201a/1, 201b/1, 202a/1, 202a/10, 202a/3,
203a/1, 203b/1, 203b/2, 204a/2, 204a/4,
204b/5, 205a/2, 205a/5, 205b/15, 213a/4,
222b/1, 223a/9, 226a/6, 227a/7, 227b/8,
229b/4, 229b/5, 230b/8, 231a/2, 231b/11,
232a/9

a.+ ndanidi 170b/9

a.+ nı 154b/5, 154b/8,
156a/14, 156b/1, 156b/11, 156b/4, 158a/10,
159b/1, 160a/6, 161a/5, 162a/8, 163a/12,
163a/2, 163a/3, 163b/6, 165a/2, 165b/8,
166a/15, 166b/7, 167b/13, 168b/1, 169a/5,
170a/15, 171a/9, 177b/10, 178b/11, 180a/14,
181a/5, 181b/3, 182a/15, 182a/3, 182a/5,
182b/5, 182b/7, 183a/12, 183b/2, 184b/2,
184b/3, 187a/4, 187b/4, 188b/4, 189a/3,
189a/4, 189a/5, 189b/5, 189b/8, 190a/1,
193b/12, 195a/8, 196a/15, 196b/6, 200a/8,
200b/10, 200b/11, 202a/11, 203b/8, 204a/2,
204a/6, 204b/4, 205a/3, 205a/4, 205a/8,
206a/3, 206a/7, 208b/1, 208b/3, 209b/3,
211a/5, 211b/3, 212a/1, 212b/5, 213a/1,
217b/4, 217b/6, 217b/9, 220b/4, 222b/5,
225a/10, 225a/7, 225b/10, 225b/3, 226a/7,
227a/3, 229b/12, 230a/1, 230a/6

a.+ nlar 170a/8

a.+ nlara 164b/4

a.+ nları 164a/8, 201b/3,

220b/1

a.+ nların 162b/6, 162b/9,
164b/9, 178a/2, 184a/14, 219a/10

a.+ nu 203b/8

a.+ nuñ 154b/2, 154b/5,
155a/14, 155b/10, 155b/12, 155b/5, 155b/6,
155b/8,

156a/1, 156a/2, 156a/4, 156b/1,
156b/2, 157b/5, 158a/1, 158a/11, 158a/14,
158b/1, 158b/3, 159a/3, 160a/5, 160a/7,
160b/10, 160b/11, 160b/6, 160b/9, 161a/1,
161a/3, 161b/2, 161b/7, 162b/12, 162b/7,
163a/3, 163a/6, 163a/7, 164b/1, 165a/13,
165a/2, 166a/13, 166b/5, 166b/6, 166b/7,
167a/10, 167a/11, 167a/13, 167b/13, 168a/3,
168b/6, 169b/1, 169b/4, 169b/6, 169b/7,
170a/11, 170a/12, 170b/6, 171a/13, 171a/4,
171b/7, 172a/6, 172a/8, 172b/1, 172b/4,
173a/14, 173a/2, 173b/2, 173b/7, 173b/9,
174a/14, 174a/3, 175a/14, 175a/5, 175a/7,
175b/9, 176a/13, 176a/9, 176b/4, 176b/6,
177b/1, 177b/11, 177b/15, 178a/3, 178a/5,
178a/9, 179b/12, 179b/13, 179b/6, 179b/7,
179b/8, 180a/1, 180a/12, 180a/3, 180a/6,
180b/1, 180b/8, 181a/6, 182a/1, 182a/2,
182a/9, 183a/10, 183a/14, 183a/15, 184a/7,
185b/3, 187b/10, 187b/12, 187b/14,
187b/15, 187b/3, 188a/7, 189a/3, 189a/5,
189b/6, 189b/7, 189b/8, 190b/1, 190b/2,
190b/3, 190b/7, 191b/3, 191b/7, 192a/7,
192b/10, 192b/6, 193a/6, 193b/14, 194a/1,
194a/8, 194b/3, 194b/8, 195a/15, 195a/4,
195a/9, 196a/10, 196a/11, 196a/13, 196a/7,
196b/7, 197a/11, 197a/14, 197a/6, 197a/9,
198a/4, 198b/6, 199b/1, 199b/3, 200a/1,
200a/7, 200a/8, 200b/1, 200b/12, 201b/2,
202a/10, 202a/2, 202a/8, 202b/1, 203a/4,
203b/2, 203b/6, 203b/7, 204b/12, 204b/13,
205a/8, 205b/9, 206b/10, 206b/2, 206b/6,
206b/7, 206b/8, 206b/9, 209a/3, 209b/5,
210a/4, 211b/4, 211b/5, 211b/8, 212a/1,
212a/2, 215a/5, 215b/10, 215b/4, 215b/7,
215b/8, 216a/10, 216a/11, 216a/12, 217a/14,
217a/15, 217a/5, 217b/12, 217b/9, 218a/1,
218a/4, 218a/5, 218b/1, 219a/2, 220a/6,

220b/15, 221b/10, 221b/15, 221b/7, 221b/9,
222a/13, 222b/2, 222b/7, 223b/2, 223b/6,
224a/1, 224a/7, 224b/5, 224b/6, 224b/8,
224b/9, 225a/2, 225a/6, 225b/6, 226a/2,
227b/15, 228a/1, 230b/6, 230b/9, 232a/3,
232a/4

a.+ nuḡla 159a/7, 160a/3,
160a/7, 163a/1, 163b/1, 200a/3

a.+ nuḡla 156b/14, 156b/15,
158a/3, 158b/5, 158b/9, 159a/10, 159b/3,
163a/7,

164a/1, 172b/11, 174b/8,
177b/4, 191a/2, 204b/1, 208b/2, 219a/6

a.+ nuḡladur 180b/2

a.+ ḡa 154b/5, 155b/10,
156a/1, 158a/13, 158b/1, 158b/10, 159a/3,
160a/4, 160a/6, 160b/4, 160b/9, 161a/7,
161b/12, 162b/15, 163a/5, 165a/4, 165a/7,
165b/4, 167b/10, 168a/2, 169a/6, 169b/1,
170b/7, 170b/9, 171b/5, 172b/4, 173a/15,
175a/11, 176b/4, 177b/15, 183b/3, 183b/8,
187a/6, 187b/12, 188b/4, 191a/10, 192a/10,
192b/4, 193a/12, 193a/13, 193a/8, 193b/3,
194b/10, 195a/14, 199b/10, 201a/4, 202b/8,
203a/4, 204a/3, 206b/2, 210b/2, 211a/4,
211b/8, 212a/2, 212b/3, 213a/2, 213a/3,
216a/3, 217b/3, 218a/2, 218b/5, 223a/1,
224a/3, 226b/2, 226b/5, 232a/2, 232a/4

āb: su -1- [Far.]

ā.+ dur 226a/1

ābādān: bayındır, mamur -1- [Far.]

ā. 224a/3

‘Abū’lvahid: İbn-i ‘Abū’lvahid

-1- [Ar.]

İbn-i ‘. 217a/2

‘acabla - : hayret etmek -1- [T.]

‘.- rvan 229a/1

‘acablamak: hayret etme -1- [T.]

‘. 230a/4

‘acāyib: garip, tuhaf, değişik -1- [Ar.]

‘.+ leri 230a/4

‘aceb: şüpheli, acayip -4- [Ar.]

‘. 163a/14, 214b/7

‘. görürven 161b/1

‘.+ dūr 160b/14

‘acebraḡ : daha acayip -1- [T.]

‘. 161b/3

‘acem: İranlı -1- [Ar.]

‘. 231b/15

‘āciz: aciz, güçsüz -8- [Ar.]

‘. 171a/15, 178a/9, 224b/10

‘. ḡalmışdur 204b/12

‘. ḡalır 165a/3

‘. olaydı 217b/6

‘. olmışdur 224b/5

‘.+ dūr 196a/15

‘ācizlik: beceriksizlik, zavallılık

-3- [T.]

‘. 224a/3, 224a/5

‘.+ dan 183a/3

aç - : 1. açmak -14- [T.]

a.- a 229a/2

a.- dı 220a/6

a.- dılar 231a/4

a.- dum 227b/6

a.- duḡ 173a/8

a.- ıvırdı 219a/4, 229a/4

a.- up 218a/11, 227b/8

gözünjı a.- ḡıl 157a/8

2. aşikâr etmek

a.- a 199a/3

a.- dı 221b/12

a.- mışdı 222a/7

3. kurmak, düzenlemek

busu a.- dılar 220b/12

aç: açılmış, yemek yemek isteyen -1- [T.]

a. 194a/14

açlık: açlık -3- [T.]

a. 160b/1, 195a/11

a.+ ıla 157a/3

açuk: açık, aralık, belli -2- [T.]

a. 165a/7

a. kodı 160a/6

ad: isim, ad -11- [T.]

a.+ ı 190a/1, 217b/9, 221b/15,
221b/7

a.+ ına 217a/14

a.+ larını 177b/13

2. nam, ün

a. 157b/13, 229a/9, 229b/10

a.+ ın 229b/2

a.+ ı 215b/10

âdem: insan -11- [Ar.]

â. 158a/8, 175b/12, 176b/10,
219a/9

â. oğlanı 155b/7, 178b/5, 204b/8,
208b/1

â. oğlanının 179b/12

â.+ dür 226b/7

â.+ ü 207a/13

âdemî: âdemoğlu -14- [Ar.]

â. 178b/14

â.+ ler 155b/3, 155b/4, 155b/8,
175a/7

â.+ lere 228a/7

â.+ lerün 166b/1, 227b/9

â.+ nün 172b/13, 179b/1, 200a/5,
202a/7, 207a/10

â.+ ye 182b/1

âdet: 1. usul, görenek -6- [Ar.]

‘. 155a/13, 157a/2, 166a/1

‘. olmuşdur 167a/14

‘.+ lerini 174a/14

2. alışkanlık

‘.+ ü 157a/1

âdil: eşit, denk -1- [Ar.]

‘.+ i 178b/4

âdil: adaletli, hakka uygun -1- [Ar.]

‘. 162b/14

âdillik: adil olma, hakka uygun davranma
-2- [T.]

‘. 222a/7

‘.+ a 162a/5

âdl: adalet, hakkaniyet -14- [Ar.]

‘.- ı nûrından 155b/12

‘. 211b/6, 217b/2, 227b/10,
227b/11, 229a/13, 229a/14, 229a/9

‘.+ e 159b/11

‘.+ i 174a/10, 216a/13, 230b/6,
232a/3

‘.+ iyile 155b/10

adlu: meşhur, ünlü -1- [T.]

a. 176b/8

adluhık: ünlü, şöhretli olma durumu -1-

[T.]

a.+ ıla 171a/10

âfak: ufuk, gökyüzü -1- [Ar.]

â. 217a/2

aferîn: beğenme, takdir etme -1- [Far.]

a. kıldı 188b/5

âfet: felaket, bela, musibet, badire -2-

[Ar.]

â. 168a/8

â.+ i 222a/14

âfv: bağışlama -13- [Ar.]

‘. 162a/1, 164a/14

‘. gelmişdür 155b/9

‘. kıla 164a/11

‘. kılmağa 164a/13

‘. kılmağı 196a/11

‘. kılmağ 154b/9, 155a/11, 155b/5

‘. kılup 155a/2, 167a/9, 176a/8

‘.+ ına 164b/3

ağ - : 1. yükselmek -3- [T.]

a.- ardı 225a/1

a.- dı 205a/2

2. çıkmak

a.- dı 211a/4

ağaç: ağaç -12- [T.]
a. 192b/4, 214a/2, 214b/4, 214b/5
a.+ a 208a/8
a.+ dan 220b/1
a.+ dandur 217a/8
a.+ ı 197b/2, 218a/4
a.+ ına 170b/10
a.+ ları 170b/10
a.+ uñ 214b/6

āğāz: başlangıç, giriş, iptida -1- [Far.]
ā. kıldı 223b/6

ağır: 1. çetin, güç -8-
a. geldi 160a/7
a. gelmeye 166b/11
2. ciddi
a. 192b/12
3. değeri çok olan
a. 198b/11, 203b/7, 205a/7, 213a/3
4. ağır
a. 223b/3

ağırla - : saygı göstermek, itibar göstermek -3- [T.]
a.- duñ 173a/7
a.- rdı 217b/3
a.- rısa 183b/3
ağırlamak: saygı gösterme, itibar gösterme -6- [T.]
a. 165b/7, 187a/1, 190a/1, 203b/9, 221b/1
a.+ ın 168b/5

ağırlık: 1. itibar, kıymet, değer -3- [T.]
a. 197a/10
a.+ uña 163a/3
2. ağır olma durumu
a.+ ı 193b/14

ağırlıklı: itibar, kıymet, değer -1- [T.]
a. 174b/8

ağız: ağız -5- [T.]
a. 227a/1
a.+ ında 222a/11

a.+ ından 161b/6
a.+ larda 160b/6
a.+ uñ 170a/7

ağlamak : ağlama -2- [T.]
a. 223b/15
a.+ da 210b/2

ağrı: ağrı, acı, sızı -1- [T.]
a.+ sı dutdı 217b/8

ağu: zehir -2- [T.]
a. 230b/3
a.+ ya 229b/5

‘ahd: yemin, söz verme -6- [Ar.]
‘. 160a/4, 217b/1
‘.+ ı 161b/8
‘.+ i 165a/13
‘.+ i olmaz 202a/7
‘.+ ler 166a/2

āhir: son, sonuncu, nihayet -3- [Ar.]
ā. 173a/15
ā.+ i 181a/6
ā.+ ine 196a/3

āhiret: öbür dünya -14- [Ar.]
ā. 157b/5, 171a/2, 191b/2, 194b/11, 205b/12, 211b/1, 214a/9, 214b/1, 229a/5
ā.+ de 157b/6, 171a/10, 192a/1, 192b/10
ā.+ üñ 192a/3

āhirü'l emr: son, akıbet -1- [Ar.]
ā. 214b/3

aħmak : kıt akıllı, beyinsiz -1- [Ar.]
a.+ ı 193a/11

aħmaklık: budalalık, anlayışsızlık, akılsızlık -3- [T.]
a. 155b/4
a.+ dur 173b/3
a.+ ı 169a/3

aħvāl: haller, durumlar, hadiseler -6-

[Ar.] a.+ ın 205b/14 a.+ i 204b/6 a.+ in 205b/14 a.+ ine 230b/7 a.+ ini 180a/2 a.+ ler 193b/6	‘akıl: akil, akıllı -18- [Ar.] ‘. 157b/12, 168b/8, 170a/5, 174a/13, 175b/5, 191a/12, 194a/3, 194b/6, 205b/11, 206a/4, 206b/12, 207a/11, 215a/2, 222b/1, 229a/1, 231a/3 ‘.+ lere 199b/1 ‘.+ lerün 199b/3
ak - : akmak, dökülmek -1- [T.] a.- dı 172b/10	‘akıl: akıl, us, düşünce -47- [Ar.] ‘. 156a/6, 157b/12, 158a/3, 158a/4, 160b/15, 160b/7, 168a/14, 173b/3, 175b/3, 182b/13, 199b/5, 204a/6, 206a/9, 206b/1, 207b/2, 212b/3, 212b/5, 213a/5, 213b/3, 227b/10, 227b/11, 228a/3, 229b/7 ‘.+ dan 226b/4 ‘.+ ı 156a/12, 156a/8, 167a/1, 179b/12, 190b/2, 195a/10, 200b/5, 206a/7, 215b/4 ‘.+ ın 155a/4, 201a/2 ‘.+ ına 163b/7, 171a/7, 176a/15 ‘.+ ını 161b/7, 162b/13, 163a/7 ‘.+ un 163a/5, 197a/8, 209b/1, 210a/1, 213b/5
ak: beyaz, temiz, lekesiz -7- [T.] a. 177b/14, 180a/6, 182a/7, 185b/3, 192a/12 akçe: para -7- [T.] a. 209a/9, 209b/6, 214b/1 a.+ den 214b/2 a.+ dür 209a/10, 210a/1 a.+ yi 214b/3	‘akd: sözleşme -1- [Ar.] ‘.+ de 198b/1
akdar - : başa çalmak -1- [T.] a.- dı 188b/7	‘aklsuz: akılsız, beyinsiz, ahmak -1- [T.] ‘. 193a/9
‘akıbet: son, nihayet -19- [Ar.] ‘. 171a/2, 219a/2 ‘.+ i 160b/12, 167b/4, 171a/9, 173b/5, 176a/13, 179b/1, 182a/15, 187a/6, 191b/1, 225a/2 ‘.+ in 170b/5 ‘.+ inde 191b/3 ‘.+ inden 169a/3 ‘.+ ine 171a/12, 171b/7 ‘.+ ini 171a/13 ‘.+ inün 198b/9	‘aklsuzluk: budalalık, akılsız olma durumu -1- [T.] ‘. 192b/2
‘akıbetsüz: nihayeti olmayan -1- [T.] ‘. 193a/11	‘aks: yansıma, görünüş -1- [Ar.] ‘.+ indendür 179b/7
akıt - : celbetmek -4- [T.] a.- dı 179a/7, 223b/7 a.- dılar 220b/6 a.- ur 226b/1	al - : 1. almak -35- [T.] a.- a 167b/2, 174b/5, 179a/1, 193b/3, 217b/2, 231a/3, 231b/15, 232a/7 şatun a.- a 192a/14 a.- a gelür 158a/2 a.- a getürdi 175a/11 a.- a götürmeye 156a/1 haber a.- alar 211a/5 a.- alum 224b/8 a.- ayın 214b/2 a.- dı 188a/2, 231b/7 şatun a.- dı 209b/5

şatun a.- dum 214b/4
a.- ğıl 204b/12, 214b/6
a.- mazaş 175b/8
a.- up 215a/3, 208a/4
a.- ur 215a/3

2. elde etmek

ele a.- dılar 156b/14
naşibin a.- a 231b/5
tu‘mesin a.- dı 231b/7

3. yakalamak

a. 189a/3
a.- dı 189a/5

4. eş almak, evlenmek

‘avrat a.- a 192b/14

5. zorla ele geçirmek

a.- up 203b/2
a.- ur 215a/2

6. kapmak

a.- up 206a/8

7. geri almak

a.- alum 224b/2
a.- duş 225a/3

‘alāmet: işaret, iz, belirti -1- [Ar.]

‘.+ i 206b/7

alçaklık : alçakgönüllülük -1- [T.]

a. gösterdiğine 154b/2

aldamak: aldatma, kandırma -2- [T.]

a.+ dan 165a/15
a.+ ına 187a/5

aldamaklık: aldatma, kandırma işi -1- [T.]

a. 165a/7

aldan -: aldanmak, kanmak -4- [T.]

a.- a 193a/8
a.- mağıl 202a/8
a.- maya 171b/7
a.- miş 165a/7

aldancı: aldanan -1- [T.]

a. 166a/11

aldanmak: aldanma, kanma -5- [T.]

a. 160b/7, 169a/6, 218b/4, 221b/4,
224a/7

aldayıcı: hilekâr, aldatıcı -5- [T.]

a.+ ları 199a/1

a. 157b/4, 157b/7, 171a/6, 179b/12

‘alef: hayvan yemi -1- [Ar.]

‘. 191a/1

‘ālem: âlem, dünya, evren, kâinat -18- [Ar.]

‘.+ den 171a/6

‘.+ i dutdı 232a/4

‘.+ i 172a/7

‘.+ üş 170a/3, 182b/6, 196a/3,
214a/2, 215b/5

‘. 155b/9, 158a/11, 170b/13,
175a/9, 179b/11, 183a/15, 189b/8, 215b/10,
228a/4, 228a/5

‘ālem: bayrak -2- [Ar.]

‘.+ i 176b/4, 216a/10

‘ālemī: dünyaya ait olanlar -1- [T.]

‘.+ ler 216a/3

ālet: araç, aygıt -4- [Ar.]

ā.+ i 182a/1

ā.+ idür 158a/6

ā.+ in 176a/7

ā. 226a/7

āletsüz: işe yaramaz, gereksiz -1- [T.]

ā. ola 178a/9

alıcı: alan, alıcı -1- [T.]

a.+ sı 192b/13

alın: alın, yüzün kaşlar ve saç arasında kalan kısım -1- [T.]

a.+ ında 196b/7

‘ālī : yüce, ulu, değerli -1- [Ar.]

‘. 174a/7

‘ālim: âlim, bilge -7- [Ar.]

‘.+ ler 172a/4, 227a/7
‘.+ lere 227a/6
‘.+ leri 213a/4
‘. 168b/10, 176a/15, 229a/7

alkış: övgü, meth, dua -2- [T.]
a.+ lar iderdüğ 162b/15
a.+ lar kıldı 199a/2

almak: 1. elde etme -7- [T.]
a.+ a 187b/15
2. almak, geri alma
girü a. 156b/4
kīniğ a. 224a/6
3. alma, elde etme
hakkın a.+ a 166b/13
satun a.+ a 209b/3
naşīb a. 157a/5
4. alma
kīnümüz a.+ a 177b/4

alp: kahraman, babayiğit, bahadır -2- [T.]
a. 194a/8, 195b/2

alplık: alplık, yiğitlik, kahramanlık -8- [T.]
a.+ dur 175b/15
a.+ ı 156a/12, 219b/1
a.+ ıla 175b/13
a. 156a/13, 174b/5, 175a/4, 213a/5

alt: alt, taban -14- [T.]
a.+ ına 161b/8, 220a/2
a.+ ında 194b/12, 216b/10, 216b/11, 220b/2, 221b/15, 221b/5, 223a/9, 223b/2, 229a/14
2. aşağı mevkide olan kimse
a.+ ındağılara 198b/1
a.+ ında kıla 217b/10

altı: altı sayısı -1- [T.]
a. 195a/12

altıncı: altıncı -3- [T.]
a. 165a/8, 165b/1, 206a/1

altun: altın -2- [T.]
a. 155b/13, 188a/6

amān: yardım isteme, bıkkınlık -3- [Ar.]
a. virdi 164b/2
a. virmek 160a/1
a. virmişdür 164b/6

‘amel: fiil, iş -7- [Ar.]
‘.+ i 171b/2
‘.+ ler 156b/10, 158b/5
‘.+ leri 156b/5, 192a/7
‘. eylemişdi 220a/6
‘. 192a/7

‘amellü: işi belli bir özellikte olan -1- [T.]
‘. 195a/6

‘amī: avamca, cahil -1- [Ar.]
‘. 222a/5

‘āmīl: amel eden, icra eden -1- [Ar.]
‘.+ lere 213a/1

ammā: ama, fakat, lakin -43- [Ar.]
a. 155a/10, 156b/13, 158a/5, 159b/15, 164a/2, 164b/6, 166a/8, 166b/2, 166b/9, 167a/13, 167a/15, 167a/3, 173b/3, 173b/4, 175a/5, 175b/3, 176a/14, 176a/2, 182a/12, 183a/14, 186a/4, 187b/10, 187b/6, 190b/3, 191a/10, 191b/7, 197a/4, 198a/7, 198b/7, 200b/13, 202a/6, 202b/6, 205a/3, 206b/2, 209b/3, 213a/6, 214b/6, 216a/1, 216a/5, 224a/1, 226a/5, 226b/9, 229a/3

ağ - : 1. hatırlamak -3- [T.]
a.- dı 230a/6
a.- duğdı 225a/3
2. sözünü etmek
a.- madı 230a/1

ana : ana, anne -10- [T.]
a.+ lar 170b/3
a.+ sı 162a/1, 164b/4, 164b/5, 177b/13
a.+ sın 195a/5, 223a/2

a.+ sına 161b/9
a.+ sınıu 163b/6, 165b/3

anca: öyle, bir çok, en çok, onun gibi
-1- [T.]
a. 170a/8

añılmağ: anılma, hatırlanma -1- [T.]
a.+ dan 157b/13

añla -: anlamak, kavramak -21- [T.]
a.- dı 164b/5, 170b/6, 188a/1
a.- dum 171a/12, 214a/5
a.- ğıl 181a/12, 214a/8
a.- mışuz 168a/13
a.- rdı 173a/2
a.- sa 156b/1
a.- ya 156a/11, 171a/13, 171a/3,
191b/2, 193a/10, 200b/15, 201a/2, 222b/1
a.- yavuz 180a/3
a.- yumazuz 157a/4
a.- yup 197a/3

añlamağ: anlama, kavrama-7- [T.]
a.+ dur 162a/6
a.+ ı 200b/14, 215b/13
a.+ ın 215a/2
a.+ ına 163a/12
a. 168b/10, 174a/13

añlan-: anlaşılmağ -2- [T.]
a.- ur 168a/5, 193b/1

añlat - : 1. anlatmak -8- [T.]
a.- a 183b/4
a.- duğın 162a/8
a.- ur 179b/14
a.- urvan 196b/6
2. hikâye etmek
a.- a 230b/8
a.- dı 205a/5
a.- up 214a/1
a.- urvan 215a/4

añlatmağ: anlatma -1- [T.]
a.+ ı 206a/3

añra - : bağırmağ, haykırmak -1- [T.]
a.- ya 164a/10

añsuzın: ansızın, aniden, birdenbire -2- [T.]
a. 201a/3, 205b/15

añul añul : parça parça -1- [T.]
a. 200b/10

‘ār: utanma, utanç, haya, hicap -2- [Ar.]
‘.+ ı 217b/15
‘. 218a/2

ara: 1. ara, arasında -33- [T.]
a.+ ña 167b/8
a.+ ñuzda 213a/5
a.+ sına 167b/7
a.+ sında olur 168b/7
a.+ sında 155a/6, 156b/13, 168b/13,
169a/3, 172a/6, 178b/7, 181a/8, 183b/6,
188a/2, 193b/2, 193b/4, 213b/2
2. esna, sıra
a.+ da 188b/2, 197a/9
a.+ sına 159a/10
a.+ sında 191b/12, 204a/2, 204b/6
a.+ sından 180a/10
3. yer, mekân
a.+ da 219a/1
a.+ dan 183a/6, 188b/3, 203a/1,
218a/8, 223a/3
a.+ sında 194b/15
a.+ sından 179a/5
a.+ ya irer 165a/1
a.+ ya 195b/5

ara - : bulmaya çalışmağ -1- [T.]
a.- ya 166a/12

‘arabıyyet: Arap edebiyatı -1- [Ar.]
‘. 216b/4

aramağ: bulmaya çalışmağ -1- [T.]
a.+ a 161a/3

ārāste: süslenmiş, süslü -12- [Far.]
ā.+ dur 182b/13
ā. kıla 212a/2
ā. kıllalar 197b/3
ā. kılmazsa 175b/1
ā. kıllur 207b/4
ā. ola 171a/10, 200a/6, 200b/8
ā. 168a/9, 180a/7, 182b/5, 196a/6

ārāyiş: süs, ziynet, bezek -2- [Far.]
ā.+ lerüñ 175a/13
ā. kıllalar 218a/10

‘arbede : kavga, dalaş -1- [Ar.]
‘.+ yle 175b/14

ardınca: arkasından -4- [T.]
a. ola 155b/6
a. 159b/4, 163b/1, 173b/8

arı: temiz -1- [T.]
a. 208a/4

arılık: temizlik, doğruluk -3- [T.]
a.+ ı 165b/6, 206b/6
a.+ um 164a/12

arın -: temize çıkmak -1- [T.]
a.- masvan 163b/9

arıt -: aklamak, temizlemek, yıkamak -
1- [T.]
a.- avuz 178a/5

arğa: 1. arka, sırt -6- [T.]
a.+ sın 193b/13, 208a/8, 220b/4
a.+ sina 212a/3
a.+ sındayıdı 220b/1
a. 208a/3
2. yardımcı, destekçi -1- [T.]
a. 213a/9

arķalu: arkalı olan, destek olan -1- [T.]
a. olalar 159a/7

arķurt- :yönüne değiştirmek, geri

göndermek -1- [T.]
a.- ası 198b/2

armağan: hediye -3- [T.]
a.+ ları 187a/9
a.+ larıla 186b/2
a. 184b/6

armaķlık: yorgunluk, bitkinlik -1- [T.]
a.+ umuz 208a/1

arpa: arpa -1- [T.]
a. 187b/8

arslan/ aslan: aslan -56- [T.]
a.+ a 161b/6
a.+ ıla 169b/2
a.+ uñ 160a/6, 160a/9, 161a/6,
161b/7, 161b/9, 164b/4, 164b/5, 170b/8
a. 156b/11, 158b/2, 159a/8, 159b/6,
160a/10, 160a/11, 160a/3, 160a/7, 161a/10,
161a/11, 161a/15, 161b/10, 161b/14,
161b/15, 163b/6, 163b/7, 164a/12, 164a/15,
164a/6, 165b/3, 165b/8, 166a/6, 166b/8,
167a/2, 168a/9, 168b/6, 169b/3, 169b/5,
169b/6, 169b/8, 170a/15, 170b/15, 170b/6,
171a/4, 226b/4
A. 159b/14, 162a/1, 164b/5, 167a/5,
167b/8, 168b/12
a.+ ıdı 158a/15

art - : artmak, çoğalmak -4- [T.]
a.- arıdı 160a/6
a.- dı 197a/9
a.- maz 207a/13
a.- ur 168b/3

art: arkası, arkasına -2- [T.]
a.+ ina ķor 172b/5
a.+ ında 184b/7

artmaķ : artma, çoğalma -2- [T.]
a.+ ı 165b/9, 191b/15

artuğraķ : daha fazla -1- [T.]
a.+ dur 163b/9

artuk: 1. başka, gayri -30- [T.]
a. 157b/13, 167b/3, 181a/10, 190b/8,
199a/3, 207a/10, 207a/14, 214b/2,
217b/13, 218a/13

2. üstün
a.+ dur 183a/14, 202a/9, 203b/7,
213a/6

a. eyledün 163b/3
a. eyleye 164a/2
a. geldi 158b/7
a. ola 195a/5
a. oldı 165b/7, 221b/14
a. 193a/6, 231a/2

3. fazla, ziyade
a.+ dur 167a/9, 198b/6
a. ola 194b/8
a. 183a/15, 194b/10, 217a/7

artuklık: üstünlük -2- [T.]
a.+ ı 215b/3
a.+ um 164a/3

artur -: artırmak, çoğaltmak, fazlalaşmak-5-
[T.]
a.- a 184a/13
a.- dı 168b/6
a.- dum 215b/7
a.- ur 181b/6, 188b/2

arturıcı: arttırıcı, çoğaltıcı -2- [T.]
a. 179b/5, 179b/9

arturma: artırma, çoğaltma, fazlalaşma -1-
[T.]
a. 197a/15

aruk: zayıf, cılız -2- [T.]
a. eyler 190b/7, 195a/10

‘arz: saygı ile anlatma, ifade etme, sunma
-7- [Ar.]
‘. eyle 227b/4
‘. eyledi 218a/14, 223b/5, 231b/11
‘. eylediler 217a/6
‘. kılurlar 178a/9
‘. kılurmuş 216b/9

‘arzū: dilek, istek -20- [Ar.]
ā.+ lardan 193b/5
ā.+ ları 165a/9
ā.+ m 159a/12, 193b/6
ā.+ ŋ 159b/9
ā.+ sı 176b/5, 192b/7, 217b/11
ā.+ sıdur 227b/3
ā.+ sın 168b/10, 207b/4
ā.+ sında 215b/8
ā.+ sından 194b/10
ā.+ ya 173b/8, 176a/8
ā. 163a/7, 165a/9, 171b/6, 207b/1,
218a/4

‘arzūla -: arzulamak, ummak, istemek -
3- [T.]
ā.- ya 192b/10, 192b/8
ā.- yalar 192b/8

‘arzūlama: arzulama, umma, isteme -1-
[T.]
ā.+ a 192b/15

aşmak -: boyna bir şey takma -1- [T.]
a. 182b/10

aş -: idam etmek -4- [T.]
a.- aķo-dılar 205a/8
a.- aķo-yarlar 204b/6
a.- alar 229b/12
a.- dılar 198b/13

āsāyış: güvenlik, düzenlik -1- [Far.]
ā. kılğıl 199a/4

‘aşı: başkaldıran, isyan eden-1- [Ar.]
‘.+ ler 155a/7

aşıl: kaynak, kök, öz -14- [Ar.]
a.- ı sa‘ādet 155a/13
a.+ ı olsun 228a/4
a.+ ı 175b/3, 182b/6, 183a/14,
194b/5, 206b/4, 206b/6
a.- ı kerīmdür 211b/6
a.+ ına 171b/4, 174a/2, 174b/3
a.+ ını 211a/7

a.+ usuz 182b/9

aşıl: asil, soylu, asalet sahibi -1- [Ar.]
a. 174a/5

asıl - : sarkmak -1- [T.]
a.- miş 180a/9

‘aşılık: asilik, isyankârlık -1- [T.]
‘. eylerdi 217b/4

aşılı: bir kökene dayanan, kökenli -2- [T.]
a.+ yımış 216b/7
a. 217b/11

aşısuz: soysuz, asaletsiz -2- [T.]
a. 171a/6, 204b/10

aşşı / assı: kazanç, kar, fayda, menfaat -13- [T.]
a.+ lar 178b/9
a.+ ları 175a/5
a.+ sı 194b/8
a. kılmadı 191a/10
a. kılmaya 171b/5, 193a/10, 193a/13,
229b/5
a. kılmaz 179a/2
a. 160b/3, 169a/3, 206a/8, 209b/6

aşşılan - : faydalanmak, kâr etmek -1- [T.]
a.- a 174a/14

aşşılı / assılı: kazançlı, faydalı -2- [T.]
a.+ dur 212b/3
a. 226b/14

aşşılurak : daha kazançlı, daha faydalı -1- [T.]
a. 228a/5

aşağa: 1. aşağı, aşağı -9- [T.]
a. birağur 206a/8
a. kılmaya 182a/12
a. kodi 166a/2
a. koya 174a/12, 174b/2

a. 162b/5, 180a/9, 188b/7

2. niteliği düşük
a. 174a/6

aşet - : yemek yemek -1- [T.]
a.- mişlerdür 218b/7

‘aşık: âşık, meftun, tutkun -6- [Ar.]
‘.+ ıdur 180a/1
‘.+ ları 214a/6
‘.+ ları 172b/3, 172b/9
‘. oldı 173b/7
‘. oldum 173a/5

āşikāre: açık, meydanda, gözle görülebilen, belli -4- [Far.]
ā.+ dür 215b/10
ā. eyleyem 166b/14
ā. oldı 173a/8
ā. olmakdan 154b/5

aşnuğ: önceki, eski, kadim -1- [T.]
a.+ ı 179b/5

āşüfte: oynak -1- [Far.]
ā. 194a/14

at - : atmak -2- [T.]
a.- acığıdı 188b/3
a.- asın 173a/10

at: binek hayvanı, at -6- [T.]
a.+ lar 219a/8
a.+ lara 218b/3
a.+ ları 220a/2
a. 184b/7, 220a/6, 217b/7

ata: ata, baba -20- [T.]
a.+ dan 174a/13, 213a/9
a.+ lar 170b/3, 173b/11, 174b/2,
230b/8
a.+ lara 173b/2
a.+ lardan 221b/6, 229a/6
a.+ larına 211b/7
a.+ larınun 211b/4
a.+ larun 173b/1, 229a/6, 229b/2,
230b/5

a.+ muz 211b/1
a.+ muzdan 217b/15
a.+ sın 195a/6, 223a/2
a.+ sina 162a/4

‘**aṭā**: ihsan, başış -1- [Ar.]
‘.+ sından 195a/5

atlu: süvari, atı olan -1- [T.]
a.+ yı 220a/6

‘**aṭṭār**: ıtr satan -1- [T.]
‘.+ a 175b/8

av: av -4- [T.]
a.+ dur 218a/8
a.+ ı 163a/15
a.+ ında 226b/4
a. 169b/4

āvāre: işsiz güçsüz, aylak, başıboş -1- [Far.]
ā. olmuşvan 225b/2

āvāz: ses, seda, yüksek ses -5- [Ar.]
ā.+ ıla 180a/13
ā. kıldı 205a/2
ā. kıluş 225b/6
ā. 184a/7, 220b/11

āvāzlu: sesli, sesi olan -1- [T.]
ā. 216b/15

avcı: avcı -2- [T.]
a.+ lardan 201a/5
a. 170b/2

‘**avrat**: kadın, eş -19- [Ar.]
‘.+ a 189a/2
‘.+ dan 191b/7, 192a/10
‘.+ ıla 192a/9
‘.+ lar 213a/3
‘.+ ları 195b/5
‘.+ uş 162a/3
‘. ala 192b/14
‘. 179a/3, 182a/11, 189b/1, 189b/4,
191b/9, 192a/6, 194b/4, 208a/8,

208b/1, 209a/3, 209a/9

ay: Dünya’nın uydusu, ay -5- [T.]
a.+ uş 179b/7, 197b/7
a. 158a/13, 180a/6, 229a/11

‘**ayā**: şaşırma, sorma -1- [Far.]
‘.+ la 214b/2

ayaḳ: ayak -26- [T.]
a.+ a bıraḳdı 214a/6
a.+ ı 180a/12, 185a/1, 221b/15,
226b/10
a.+ ıla 218a/8
a.+ ın 159b/4, 193b/13, 193b/14,
206a/8, 206b/11, 218a/12, 221b/12, 231b/6
a.+ ına 161a/15
a.+ ında 231b/10
a.+ ından 229b/13
a.+ ını 172b/4
a.+ ları 220b/2
a.+ um 223b/2
a.+ uş 229b/4
a. 161b/8, 194b/9, 223a/9, 226a/3,
227a/3

ayaḳ baş: azmetmek, ikdam etmek
ayaḳ
b.- duḡı 226a/3

ayaḳ bıraḳ: ayak altında bırakmak
ayaḳ
b.- dı 214a/6

ayaḳlu: ayaḡı belli bir şekilde olan -3- [T.]
a. 217b/8, 218b/2, 220a/2

‘**ayān**: açık, aşikâr, belli -2- [Ar.]
‘.+ dan 158b/8
‘.+ ı 172b/3

‘**ayān**: ileri gelenler -2- [Ar.]
‘.+ ı 211a/1
‘.+ ın 211b/5

ayarla - : ayarlamak, düzenlemek -1-

[T.]
a.- dılar 183b/7

‘ayb: ayıp, kusur -13- [Ar.]
‘.+ dan 176a/3
‘.+ dur 157b/4, 200b/3
‘.+ ı 156a/13, 200b/3
‘.+ ıla 195a/2
‘.+ ın 164b/9
‘.+ ından 196a/11
‘.+ lar 227b/13
‘.+ larıla 193a/8
‘.+ larından 174a/15
‘. 167a/13, 197a/5

‘ayblu: ayıplı, kusurlu -1- [T.]
‘. kıla 163a/7

‘aybsuz: ayıpsız, günahsız, kusursuz -1- [T.]
‘. olmaz 156a/14

aydıñ: aydınlık, ışık, açık -4- [T.]
a.+ ı 179b/2
a.+ ın 224b/8
a.+ larını 225a/4
a. oldı 165b/6

Aydın: Aydınoğulları -1- [T.]
A. 232a/11

aydıñlık: aydınlık, ışık, açık -1- [T.]
a.+ ı 157b/10

āyet: ayet -2- [Ar.]
ā.+ e 155a/9
ā. 155a/8

ayrıl - : uzaklaşmak -1- [T.]
a.- a 182a/4

ayrılmak: ayrı kalma, uzaklaşma -2- [T.]
a.+ a 178b/7
a. 180b/4

ayru: ayrı, ayrılmış, uzak -3- [T.]

a. 164b/2, 192b/6

ayruk: 1. artık, bundan sonra, bir daha -22- [T.]
a. 154b/8, 171a/6, 215b/1
2. başka, gayri, diğer
a.+ lar 170a/10, 170a/9, 171a/9, 222a/8
a.+ lara 178b/11, 210b/2
a.+ ları 168b/15, 170a/14, 178b/10
a. 166a/5, 170b/9, 187b/11, 194a/1, 194b/3, 195b/7, 211a/2, 214b/5, 217a/7, 222a/12, 194a/7, 227b/9

ayruksıt - : başka türlü olmak, başkalaştırmak -1- [T.]
a. 162b/7

ayrılık: ayrılık, hicran -4- [T.]
a.+ ı 170b/4
a.+ ından 225b/2
a. 191b/1, 197b/2

‘ayş : zevk, sefa -1- [Ar.]
‘. 196b/8

az: az, yavaş, parça -15- [T.]
a.+ dan 165a/3, 168a/4, 183a/5
a.+ dur 156a/10
a. 165a/1, 169b/1, 172b/12, 180a/13, 192a/1, 193a/6, 200b/10, 200b/11, 216a/4

‘azāb: sıkıntı, keder, işkence -11- [Ar.]
‘.+ a 171a/3
‘.+ da ola 222a/11
‘.+ ından 214b/1, 222a/6
‘. eylemegi 169a/2
‘. virmekde 191a/12, 192a/15
‘. 158a/5, 167a/8, 171a/2, 197a/4

azacuk: azıcık, biraz, çok az -4- [T.]
a. 154b/8, 159b/13, 165a/1, 176a/12

‘azamet: büyüklük, celal, ihtişam -2- [Ar.]
‘.+ i 174a/8
‘. 224b/5

āzārlan - : paylanmak -2- [T.]

ā.- mış 154b/2

ā.- ur 175b/2

āzārlayıcı: azarlayan, paylayan -1- [T.]

ā. 195a/6

āzārlık: azarlanma işi-1- [T.]

ā. 183a/6

āzārsuzlık: iyilik -4- [T.]

ā.+ dan eyleye 205b/12

ā.+ ı 196a/8

ā. 170a/14, 191b/3

azğunlık : azgınlık, yanlış yola sapmaklık

-1- [T.]

a. 173b/3

azık: azık, nevale -3- [T.]

a.+ ı 157b/4, 191a/6

a.+ ını 205b/12

‘azīm: büyük, ulu, haşmetli -6- [Ar.]

‘. 160b/12, 173b/1, 179a/5, 180b/6,
207a/14, 224a/2

azıraq: daha az -1- [T.]

a. 191a/5

‘azīz: yüce, kıymetli, sevgili, ulu -11-
[Ar.]

‘.+ den 186a/4

‘.+ ler 170b/4

‘.+ lardan 180b/4

‘.+ leri 179a/8, 180b/3

‘.+ lerüñ 187a/6

‘. duta 187a/8

‘. dutası 203b/6

‘. dutup 217b/3

‘. 178b/7, 207a/11

‘azīzraq: daha kıymetli, daha yüce -2-
[T.]

‘.+ dur 194b/11

‘. 172b/7

azlık: az olma durumu -2- [T.]

a.+ ıla 194b/14

a.+ ına 165a/11

‘azm: kararlılık, gayret gösterme -4-
[Ar.]

‘.+ i 195b/4

‘.+ in 204a/7

‘.+ ini 163a/2

‘.+ üñ 173a/13

azmak: boşa gitme, heba olma -1- [T.]

a.+ dan 156b/2

azmaklık: yanlış yol, sapkınlık -3- [T.]

a.+ ı 221b/14

a. 161a/6, 221b/10

B

bāb: bölüm -24- [Ar.]

b.+ da 155b/1, 177b/9, 194b/6
b.+ ı 161a/14, 186b/7
b.+ ın 222a/7
b.+ ında 206b/13, 211b/6, 230b/2
b.+ indandur 227b/10, 227b/11,
227b/12
b.+ ları 174a/13, 175a/12
b.+ larında 165a/9
b.+ uğ 164a/8, 183a/9
b. 154b/1, 168b/11, 171a/11, 174a/2,
174b/1, 199b/6, 206a/1

bābet: münasip, uygun -3- [Far.]

b.+ i 192b/3
b.+ idür 159a/9, 187b/11

bādiye : çöl, sahra -1- [Ar.]

b.+ sinde 172b/5

bāğ : bağ, bahçe -1- [Far.]

b.+ a 203b/2

bağışla - : bağışlamak, hediye etmek -2- [T.]

b.- dı 155b/12
b.- r 155b/13

bağışlamak : bağışlama, affetme -6- [T.]

b.+ da 155a/1
b.+ dan 155a/2
b.+ ı 155b/13, 196a/7
b. 154b/7, 155b/5

bāğī : serkeş, asi -1- [Ar.]

b. 223a/7

bağla - : kapatmak -2- [T.]

b.- dı 222a/7
ķapusın b.- yalar 154b/8

bağla - : 1. kapatmak -11- [T.]

b.- dı 222a/7
ķapusın b.- yalar 154b/8

2. durdurmak, menetmek

b.- mayavuz 222a/14
b.- yam 159b/9
b.- yasın 157a/4

3. hâsıl etmek

b.- dılar 219a/11
b.- rmiş 216b/11
b.- yam 184a/15

4. tutunmak

b.- rsın 214a/7

5. düğümlemek

b.- dılar 219a/9
b.- dılar 231a/4

bağlamak : bağlanma, tutunma -3- [T.]

b. 157b/7, 167a/15, 174a/9

bağlu: gerçekleşmesi bir şartı gerektiren şey -5- [T.]

b.+ dur 162a/3, 162a/5, 176a/15,
182b/15, 207a/10

bahā : değer, kıymet, fiyat, eder -3- [Far.]

b.+ sın 214a/10
b.+ ya 203b/7
b. 214b/1

bahādurlık : kahramanlık, yiğitlik -2- [T.]

b.+ dan 193b/2
B. 220b/8

bahāne: özür, bahane -1- [Far.]

b.+ ler 206b/4

bahīl: eli sıkı, cimri, hasis -2- [Ar.]

b. 182b/9, 192b/8

bahīllık : eli sıkılık, cimrilik -1- [T.]

b.+ ı 167a/14

bahşış: armağan, atıye, hediye -6- [Far.]

b.+ inden 195a/5
b. virdi 209a/9, 213a/2

b. 198b/14, 213a/2, 221b/1

baht: nasip, talih, ikbal, şans -2- [Far.]
b.- ı pāşâyı 232a/11
b. 219b/6

bahtlu : talihli, mutlu -1- [T.]
b. 217b/10

bak - : 1. bakmak -11- [T.]
b.- a 231b/3
b.- alar 183a/5
b.- avuz 222a/11
b.- dı 187b/14, 188a/1, 220b/12
b.- duğı 220b/13
b.- ğıl 189a/1
b.- up 188b/6
2.yoklamak, inceleme
b.- a 187a/8
b.- adura 230b/7

baķı : devamlı -1- [T.]
b. 178b/5

baķır : bakır -1- [T.]
b.+ dan 219a/8

baķışlu : bakışı belli bir özellikte olan -
1- [T.]
b. 217b/10

bāķī : edebî, sonsuz, ölümsüz, sürekli -
10- [Ar.]
b.+ dūr 179a/3, 182a/11
b. eylemegün 189b/6
b. kıala 192b/14
b. kıaldı 216a/8
melike-i b. kıoyam 189b/7
b. olmağı 174b/4
b. olmağı 176a/14
b. 158a/3, 215b/5

bāķılık : sonsuzluk -1- [T.]
b.+ ı 189b/6

baķmak : bakma işi -1- [T.]
b. 188b/2

Balanhır: Balanhir Şah -1- [T.]
Şāh-ı B.+ dan 184b/7

balık : balık -3- [T.]
b. 163a/14, 179a/7, 184b/4

bam : çatı, dam -1- [Far.]
b. 225b/10

bārgāh : izinle girilecek yer, makam, huzur -
3- [Far.]
b.+ ına 184b/6
b. 204a/8

bārī : hiç olmazsa -2- [Far.]
b. 159b/5, 222a/15

barmak : parmak -5- [T.]
b.+ ıla 216b/12
b.+ ın ısırup 224a/9
b.+ ın 230a/4
b.+ ları 180a/1
b. ısıрмаķ 193a/13

baş - / bas - : 1. adım atmak -7- [T.]
b.- ar 226b/10
b.- dı 206b/11, 221b/13
b.- dısa 172b/4
b.- duğı 226a/3
b.- dum 196a/5
2. alt etmek, yenmek [T.]
b.- ar 180a/11

başiret : idrak etme, kavrama, kalp gözü -
2- [T.]
b.+ in 215a/2
b. 200b/7

baş : 1. başlangıç -33- [T.]
b.+ a 157b/4, 164a/14, 184a/13
b.+ dan 157b/4, 164a/14, 184a/13
2. baş
b.+ a 222a/4
b.+ ı 186a/1, 186b/4, 223a/6
b.+ ın virdüğü 220b/14
b.+ ın 159b/5, 225a/8

- b.+ ına koyup 223b/5
b.+ ına 224b/6, 225a/11
b.+ ında 217b/12, 221b/10
b.+ umuzı 218a/1
b.+ uğdan 182a/8
b. ıaldırdı 229b/6
b. ıaldurup 183a/4
b. 192b/4, 218a/13, 218a/7
3. baş, önder
b.+ ın 231b/6
b.+ ına 188a/6, 188b/7
b.+ ını 186a/3, 192b/5
b.+ um 184a/3, 226b/10
b.+ ı 201a/8
b.+ ını
- baş vir-** : ölmek -1- [T.]
baş vir.- düği 220b/14
- baş ıaldur-** : kendini göstermek, başını kaldırmak -2- [T.]
baş ı.-up 183a/4
baş ı.-dı 229b/6
- başar -**: başarmak, üstünden gelmek -1- [T.]
b.- duğından 156b/3
- başarmağ:** başarma, üstünden gelme -1- [T.]
b.+ dan 171a/15
- başla -** : bir işe girişmek, başlamak -8- [T.]
b.- dı 203b/8, 205a/5
b.- dılar 224b/10, 225b/10
yapışdı b.- dılar 160b/2
b.- rısam 180b/7
b.- ya 201a/1
b.- maz 226a/9
- başlu:** başı belli bir özellikte olan -1- [T.]
b. 193a/8
- başmağ:** ayakkabı -1- [T.]
b. 172b/1
- bat -** : batmak, gözden kaybolmak -4- [T.]
b.- a 178a/3
b.- mışdı 172a/7
b.- sa 206a/5
b.- up 230a/3
- bātl:** doğru olmayan, gereksiz -16- [Ar.]
b. eyledük 195a/8
b. eyledüň 191b/11
b. eylemegi 158a/1
b. eyler 195a/9, 219a/5
b. eyleye 195a/3
b. kıla 175b/14
b. kıllalar 182b/15
b. kılam 180b/3
b. olalar 180a/4
b. olısdur 182a/14
b. 166b/9, 167b/4, 173b/10, 183b/6
- bātn:** karın, iç, orta -2- [Ar.]
b.+ ı 202a/9
b.+ ıdur 231b/4
- batman:** ağırlık birimi -1- [T.]
b. 184b/6
- bay:** zengin, varlık sahibi -5- [T.]
b.+ ımış 216b/5
b.+ lar 193b/4
b. 192b/5, 206b/9, 208b/1
- bayagı:** eski, normal, mutat -7- [T.]
b. 156a/3, 166a/1, 171a/15, 171b/5, 191a/8, 210b/3, 230b/3
- baysuz:** fakir -1- [T.]
b.+ lar olalar 156b/10
- baysuzlığ:** fakirlik -1- [T.]
b.+ a 189a/4
- bāzār:** pazar -2- [Far.]
b.+ ı 157b/11
b. 214a/9

bāzīrgān: tüccar, tacir -12- [Far.]
b.+ ı 195b/2
b.+ lar 211b/3
b. 192a/14, 192b/12, 194b/12,
206b/12, 207a/1, 207a/15, 207b/6, 209b/1,
209b/4, 212b/5

Bāzīrgān-zāde: bezirgan oğlu -1- [Far.]
b. 209b/2

bebr: kaplan -10- [Far.]
b.+ i 203a/1
b. 201a/6, 201a/7, 201b/4, 202a/3,
203a/4, 203b/1
B. 203a/2

becid: ciddi, önemli -4- [Far.-Ar.]
b. dura 192b/1
b. dutup 189b/4
b. olam 173a/14
b. olma 182a/5

bedī : benzeri ve örneği olmayan, ender -
2- [Ar.]
b. olmaya 173a/9
b. 163b/4

beg: bey, küçük devlet başkanı -10- [T.]
b.+ i 210a/4
b.+ inüñ 203b/2
b.+ leri 231b/9
b.+ üñ 204b/11, 205a/2, 210b/1
b. kodı 221b/2
b. 174a/3, 205a/4, 205a/5

begen - : beğenmek -1- [T.]
b.- diler 231b/11

begenil - : beğenilmek, takdir edilmek -
5- [T.]
b.- mişi 155a/4
b.- miş 200b/8, 211b/7, 215b/11
b.- mişdür 194a/4

beglik : beylik, hüküm sürme -5- [T.]
b.+ ine 211b/5

b.+ ini 175a/11
b. 178b/15, 211a/1, 211b/8

Behrām: İran Hükümdarı -1- [T.]
B. Şāh 155b/13

bekçi: bekçi -1- [T.]
b. kımak 232a/1

beklemek: koruma, esirgeme -1- [T.]
b. 168b/14

belā: güç, sıkıntı, bela -18- [Ar.]
b.+ dan 201b/3, 222a/15
b.+ ya 168a/7, 178a/7, 194a/9
b. ırmek 195b/3
b. 160b/13, 162b/4, 170b/6, 187b/3,
193b/4, 196a/9, 205b/9, 206a/5, 215a/1,
221b/14, 222b/2

bellü: meydana, açık -13- [T.]
b.+ dür 177b/8, 179b/1, 192b/3,
216b/15
b. oldu 165b/6
b. 155a/3, 157b/3, 168a/12, 172b/9,
178b/5, 183b/7, 205b/10, 230b/5

belür - : belirlemek, ortaya çıkmak
-3- [T.]
b.- ıser 170b/12
b.- mişdür 184a/5
b.- ür 200b/1

belürt - : izhar etmek, meydana çıkarmak -
5- [T.]
b.- e 176a/5, 190b/3, 196a/13
b.- i 195b/6
b.- meyüp 176a/5

ben: kişi zamiri, ben -165- [T.]
b.+ a 155a/1, 155b/12, 160a/1,
160a/2, 160b/10, 160b/3, 160b/8, 161a/9,
164a/7, 166a/5, 166b/2, 166b/5, 172b/9,
173a/5, 178b/4, 181a/7, 189b/4, 189b/5,
191b/10, 192b/7, 194b/9, 196a/5, 197a/5,
198a/6, 219b/3, 223b/9, 228b/7
b.+ den 158a/4, 181a/2, 202b/6,

213a/6, 217b/13

B.+ den 208a/7

b.+ i kıya 168a/8

b.+ i 159b/12, 166b/2, 166b/4,
168a/8, 173a/11, 173a/7, 187a/5, 192a/8,
197a/1, 204b/3, 213a/9, 229a/1, 229a/4,
229b/9

b.+ üm 158b/5, 159b/11, 161a/9,
164a/12, 164a/13, 164a/3, 166a/3, 166a/9,
166b/10, 166b/14, 166b/4, 167a/11, 168b/14,
172b/8, 173a/6, 173a/9, 175a/8, 181a/2,
183a/1, 187a/6, 187a/9, 193b/6, 194b/2,
202a/2, 202a/4, 203b/1, 203b/5, 204a/3,
212b/4, 213a/7, 214b/2, 223a/8, 223b/1,
223b/2, 223b/3, 225a/10, 225a/4, 225a/5,
225a/9, 225b/1, 225b/8, 226a/5, 229a/3,
231b/12

B.+ üm 164a/5, 222a/3

b.+ ümle 167b/6, 167b/8, 175a/7,
181a/8

b.+ ven 196b/8

b. 155b/11, 155b/12, 158a/4, 158a/9,
159a/12, 159a/4, 159a/8, 160b/9, 161b/1,
163b/9, 164a/1, 167a/8, 167a/9, 167b/7,
173b/4, 175a/8, 181a/1, 181a/11, 183a/1,
184a/1, 184a/14, 184a/3, 184a/4, 184b/2,
184b/3, 189a/4, 189a/5, 192b/11, 193a/1,
193a/8, 193b/5, 196a/3, 196b/2, 196b/4,
197a/4, 198a/6, 198b/7, 202a/3, 202b/6,
204b/11, 211a/3, 211b/2, 213a/8, 215b/6,
215b/7, 216a/7, 216a/8, 219b/4, 222a/15,
222b/2, 223b/2, 226b/9, 227b/5, 228b/5,
232a/12

B. 160b/4, 206b/11, 214a/5, 222b/1,
229a/2

bend : bağ -4- [Far.]

b.+ den 214b/1, 214b/3

b.+ ini 229a/4

b. urup 161a/15

beñdeş : benzer, aynı, eş -2- [T.]

b.+ i 169b/2

b.+ lerinden 172a/1

beñze - : benzer olmak -5- [T.]

b.- r 197b/1, 197b/2, 216b/13,

216b/14

beñzer: sanki, güya, sanırım -3- [T.]

b. 175b/10, 175b/8, 201a/4

berāber: birlikte, bir, eşit -8-[Far.]

b.+ idür 178b/4

b. duta 178b/10

b. gele 174a/6

b. kıla 192a/2

b. ola 166b/15, 193a/4

b. olup 217b/11

b. 194b/7

Berāhime: Brehmen -18- [Sans.]

B.+ den 181b/1

b.+ den 184a/9, 221b/15

B.+ ler 174b/1, 182a/3

b.+ lere 182a/13

B.+ leri 181a/3

B.+ nūḡ 183a/2

B.+ ye 183a/14

B. 177a/3, 177a/4, 177a/5, 178a/9,
183b/3, 199a/1

b. 182b/2, 198b/12, 226b/15

berdār: dar ağacına çekme, asma [Far.]

-1-

b. kıldukları 205a/8

berekāt: bereketler, nimetler [Ar.] -1-

b.+ ı 189b/6

bereket: Tanrı ihsanı, nimet -4- [Ar.]

b.+ inden 165b/5, 189b/2, 222b/3

b.+ leri 207b/3

Berhemen: Brehmen -20- [Sans.]

B.- i Ḥakīm 154b/6, 169a/1, 171b/1,
174b/6

B.- i ḥakīm 199b/12, 206a/9

B.- i ḥakīme 168b/12

B.+ e 171a/12, 174b/1, 199b/7,
206a/2

Bīdpāy-ı B.+ i 215b/7

B. 154b/7, 169a/2, 171b/2, 174b/7,
199b/11, 206a/9, 215b/1

berhürdār: mutlu, mesut -2- [Far.]
b. olam 179b/11
b. olmakdan 157b/1

berk : 1.sağlam, -11-[T.]
b.+ ise 173a/13
b.+ midür 197a/6
b. eyle 170b/1
b. ide 155a/12, 159a/14
b. itdi 160a/4
b. olurdu 168b/7
, 175a/1, 180a/7, 229a/8
2. sıkı
b. 172a/1

berkimek: sağlamlaştırma, pekişme -1-
[T.]
b.+ i 165b/9

berkit - : sağlamlaştırmak, tahkim etmek -3-
[T.]
b.- di 204a/7, 207b/5
b.- mişidi 229a/7

berü : bu tarafa, bu yana, buraya [T.] -3-
b. 181a/1, 213a/9, 229b/8

Berzeveyh: Eserin müretcimlerinden biri -1-
[T.]
B. 232a/5

beşāret : göz açlığı -3- [Ar.]
b.+ i 203b/7, 206b/13
b.+ in 215a/2

beşāret : müjde, iyi haber, sevinç
[Ar.] -3-
b.+ i 230b/6
b.+ in 198a/1
b. 180a/15

beşinci : beşinci -3- [T.]
B. 165a/15, 165a/7
b. 199b/6

beyān: açıklama, anlatma -6- [Ar.]

b.+ ı 180a/1
b. eylegil 168b/13, 206a/9
b. eylemekde 216b/5
b. kılğıl 174b/6
b. kılmağuş 199b/2

bey‘at: tabi olma -1- [Ar.]
b. eylediler 211b/8

beyt : beyit -11- [Ar.]
b.+ i 199a/2
b.+ ile 214a/1
b. 166a/4, 175b/11, 186b/3, 199a/5,
203a/2, 214a/1, 223b/8, 224a/9,
226a/8

beytü‘l ahzān : hüzün evi -1- [Ar.]
b.+ a 179a/6

beze - : donatmak -2- [T.]
b.- gil 170a/14
b.- yüp 216b/8

bezek : süs, meziyet -10- [T.]
b.+ i 170a/6
b.+ ile 182b/4, 182b/5, 231b/2
b.+ inden 195a/13
b.+ iyile 197a/11
b.+ lerün 175a/13
b. 155a/3, 162a/3, 228a/4

bezemek: süslemek -1- [T.]
b.+ inden 216b/6

bezemeklik: donatmak işi -1- [T.]
b.+ e 182b/7

bezen - : donanmak, donatılmak
[T.] -9-
b.- di 206b/1
b.- miş 156a/10, 156a/6, 185b/1,
192a/8, 196a/6, 197a/11
b.- mişdür 180a/7, 191b/6

bezeyici: süsleyen -3- [T.]
b. 167a/2, 177a/1, 179b/6

bezm : sohbet meclisi -2- [Far.]
b. 179b/9, 197b/3

bī-çāre: çaresiz, aciz, zavallı -7- [Far.]
b.+ ler 167b/1
b.+ nūḡ 218b/5, 224a/6, 224b/8
b.+ yi 224a/4
b. 223b/4, 225a/2

Bīdpāy : Beydeba -20- [Ar.]
B.- ı Berhemeni 215b/7
B.- ı Ḥakīm 222b/5, 226b/11, 227a/1,
229b/11, 229b/14, 230b/2, 231a/3
B.- ı Ḥakīmi 231b/10
B.- ı ḥakīmidi 221b/15
B.+ a 230b/7, 231b/11
B.+ ı 230a/6
B. 227a/7, 227b/6, 229b/7, 230a/1,
230b/9, 231a/2

bī-ḥaber : habersiz, bilgisiz
-1- [Far.-Ar.]
b. ola 193a/5

bī-ḥod: kendinden geçmiş -1- [Far.]
b. olup 220b/2

bī-hūde: boş, gereksiz, faydasız, beyhude -
1- [Far.]
b. 223b/1

bī-ḡarār: huysuz, rahatsız, kararsız -1-
[Far.-Ar.]]
b. kıldı 225a/10

Bīlār: Hikâyedeki kahramanlardan birinin
adı -30- [T.]
B.- vezīr 197b/5, 198a/4
B.- ı vezīr 180b/6, 197b/4
B.- i vezīr 180b/8
B.- i vezīrsüz 179b/11
B.+ a 187b/14, 198a/6, 198b/11,
199a/4
B.+ dur 177b/14
B. 181a/9, 187b/15, 187b/3, 188a/2,
189a/6, 190a/1, 190a/2, 193a/8, 193b/11,
194a/10, 195a/12, 195b/1, 195b/6, 195b/7,

197a/4, 197b/3, 198a/3, 198b/15, 198b/2

bıḡar: pınar -2- [T.]
b.+ ından 223b/8
b.+ undan 179a/7

bī-naşīb : nasipsiz, kısmetsiz -8- [Far.-
Ar.]

b. kılmāḡıl 162a/2
b. ola 175b/14
b. olam 180b/3
b. olmış 204a/6
b. olur 194a/3
b. olurvan 179b/1
b. 154b/10, 157b/8

bī-naẓīr: benzersiz, eşsiz -2- [Far.-Ar.]
b.+ dur 189b/1
b. 191b/11

binesi: binek hayvanı -1- [T.]
b. 179a/4

bī-nihāyet: nihayetsiz, sonsuz -3- [Far.-
Ar.]
b.+ dūr 194b/3, 196a/7
b. olur 156a/7

bıraḡıcı: bırakıcı, bırakan -1- [T.]
b. 159a/10

bıraḡ - : 1. atmak, koymak -24- [T.]
b.- alar 229b/13
b.- dı 161b/8, 163b/7, 218b/5, 221a/1
b.- dılar 161a/15, 220a/5
b.- ıḡodı 169b/5
ayaḡa b.- dı 214a/6
aşaḡa b.- ur 206a/8
b.- mış 225a/13
b.- ur 225a/7, 225a/8
2. teslim olmak
b.- a 172b/6, 174a/1
b.- maḡıl 162a/1
3. maruz bırakmak
b.- a 162b/1, 162b/4
b.- dı 172b/10
b.- dum 192b/11

b.- sa 205b/9

4. vazgeçmek

b.- a 171b/3

5.göz atmak

b.- a 200b/4

b.- maya 200b/5

bırakmak : geride bir şey bırakmak -1-

[T.]

b.+ a 157b/5

bigi : gibi -31- [T.]

b. 155a/5, 155a/6, 163b/2, 164a/5,
167b/15, 174a/9, 176b/7, 177a/2, 179b/3,
179b/7, 180a/2, 182b/13, 184a/3, 189b/7,
191b/1, 197b/7, 206b/15, 213b/1, 213b/4,
216a/3, 216b/8, 223b/3, 223b/9, 224b/9,
226a/2, 229a/14, 229a/15, 229b/1, 229b/11,
229b/12

bihamdi'llah : Allah'a şükürler olsun -

1- [Ar.]

b. 215b/9

bikr: tazelik -1- [Ar.]

b. 216b/8

bil - : 1. bilmek -87- [T.]

b.- e 200a/1

b.- even 190b/9

b.- evüz 160b/3

b.- eyidi 215b/7

b.- gil 202a/11

b.- meye 193a/3

b.- meyeler 218a/8

b.- mez 160b/5, 189a/2, 199b/11,
218b/7

b.- seyidi 155a/1

b.- üñ 177b/4

b.- ür 165b/6, 183a/15, 196a/15,
199b/10,

b.- ürdüm 197a/2

b.- ürise 200b/1

b.- ürse 182b/6

b.- ürsin 163a/8, 167a/6

b.- ürsüz 157b/3

b.- ürven 164a/2

2. anlamak

b.- di 161b/10, 191a/9, 204b/2,
228b/2

b.- düm 199b/8

b.- e 155b/15, 164a/1, 183b/7

b.- eler 189a/3, 220b/4

b.- em 180a/13

b.- esin 173b/10, 226a/6

b.- eyidün 197a/7

b.- ine 163b/6

b.- meye 188a/2

b.- mez 206a/4

b.- meze uram 189a/4

b.- meze 190b/5

b.- mezisem 180b/8

b.- mişidüm 160b/11

b.- ür 190b/5, 200a/3, 228b/2

b.- üridi 174a/10

3. farkına varmak, fark etmek

b.- e 156a/11, 156b/8

b.- medi 226a/1

b.- mez 202a/8, 204b/9

4. varsaymak, farz etmek

b.- diler 166a/11

b.- e 165a/13, 186b/6, 193a/6

b.- esin 168a/14, 168a/15, 168b/2

b.- medin 162b/7

b.- mesin 194a/5

b.- meye 195a/7

b.- ürüz 157a/2

5. tanımak

b.- di 188a/1, 204a/5, 204b/6

b.- diler 211b/3

b.- dük 202a/10

b.- medügi 193b/2

b.- medün 166a/5

b.- mişüz 168a/13

b.- ürdi 190b/3

6. sorumlu tutmak

b.- miş 226b/5

7. kıymetini bilmek

b.- meye 226b/7

bil : bel -1- [T.]

b.+ lere 217a/15

bildür - : anlatmak, bildirmek -8-

[T.]
b.- di 211a/7
b.- e 193a/12
b.- eler 164a/10
b.- esin 181a/7
b.- gil 222b/6
b.- meye 161a/5
b.- ürse 183b/3
b. 181b/1

bildürmek: anlatma, bildirme
[T.] -2-
b. 160b/2, 215b/15

bile : birlikte, beraber, hatta, dahi
[T.] -11-
b.+ ydi 208b/2
b. olduğ 202a/10
b. 162b/14, 172b/12, 175b/6, 178a/2,
198a/2, 204b/1, 204b/2, 210b/3,
226b/4

bilelik: birliktelik, beraberlik [T.] -1-
b. 181b/2

bilezük : bilezik -7- [T.]
b.+ i 204a/5
b.+ ler 203a/4, 204a/2
b.+ leri 203b/6
b.+ lerin 203b/2
b.+ lerle 204b/2
b. 204a/8

bilge: bilgin, âlim, hakim -1- [T.]
b. 180a/4

bilici: bilgin, hakim, âlim -1- [T.]
b. ola 228a/7

bilin - : anlaşılmak, bilinmek -4- [T.]
b.- e 199b/9, 216a/6
b.- se 205b/10
b.- ür 156a/6

bilışlik: tanışıklık, ahablık -3- [T.]
b.+ inden 203b/5
b. olmaz 195a/13

b. 173a/6

bilmek: 1. bilme işi -18- [T.]
b. 155a/12, 155b/1, 157a/6,
165a/4, 165b/9, 169a/5, 178b/12, 178b/14,
181a/7
2. anlama
b. 168b/10
b.+ de 161a/4, 181b/3
b.+ den 163a/11, 197a/7
b.+ e 172b/3, 216b/6
b.+ i 200b/14
3. tanıma işi
b. 162a/6, 205b/14

bilmeklik: bilirlik -1- [T.]
b. 160b/4

bilmeze ur-: bilmezlikten gelmek [T.] -1-
bilmeze
u.- am 189a/4

bilmezlik: bilmezlik, cehalet -2- [T.]
b.+ den 170b/7
b. 173b/3

bilü : bilgi, akıl -4- [T.]
b.+ me 213a/8, 222b/4
b.+ si 215b/4
b.+ sine 160b/7

bilürlik: düşünme işi -1- [T.]
b.+ iyidi 219a/2

bin: bk. ben -2- [T.]
b.+ i 166a/5, 172b/10

biğ : bin sayısı -8- [T.]
b.+ de 198b/7, 214a/2
b. 177b/3, 191b/8, 198b/6, 209b/5,
210a/1, 226a/2

bin - : binek üzerine çıkmak -4- [T.]
b.- düğün 229b/4
b.- mişidi 185b/3
b.- üp 183b/7, 230a/3

bin: oğul -6- [Ar.]

b. 217b/9, 218b/3, 232a/11, 232a/3

binittü: atı olan, süvari -1- [T.]

b.+ dür 206b/10

bir: birinci -1- [T.]

B.+ inci 154b/1

bir: bir sayısı -344- [T.]

b.+ in 214a/2

b.+ inüñ 198b/7

b.+ sin 214a/2

b. gün 169b/3, 172a/8, 173a/15,
201b/1, 202b/4, 223a/2, 225a/11

B. gün 207a/9

b. 155a/8, 155b/10, 155b/14, 156a/1,
156a/13, 156a/15, 156b/1, 156b/12, 156b/7,
157b/13, 157b/15, 158a/1, 158a/13, 158a/15,
158a/9, 158b/4, 159a/1, 159a/11, 159a/2,
159a/5, 159a/9, 159b/9, 160a/2, 160b/8,
161a/10, 161a/11, 162a/9, 162b/1, 162b/14,
162b/3, 162b/4, 163a/7, 163b/1, 163b/5,
164a/1, 164a/10, 164b/3, 164b/7, 165a/1,
165a/10, 165b/6, 166a/11, 166a/12, 166a/15,
166b/5, 167a/10, 167a/11, 167a/13, 167b/13,
167b/7, 168a/1, 168a/2, 168a/6, 168b/1,
169b/2, 169b/3, 169b/4, 169b/6, 170a/12,
170a/2, 171a/14, 171b/2, 171b/3, 171b/6,
172a/1, 172a/3, 172a/8, 172b/12, 173b/10,
173b/11, 173b/5, 173b/6, 173b/7, 174a/1,
174a/11, 174a/12, 175a/4, 175a/7, 175b/12,
175b/14, 175b/2, 175b/4, 176a/1, 176b/5,
176b/8, 177a/15, 177b/1, 177b/12, 177b/15,
177b/2, 177b/4, 177b/5, 178a/1, 178a/2,
178a/4, 178a/7, 178b/2, 179a/2, 180a/7,
180a/8, 181a/5, 181a/7, 181a/8, 181a/9,
181b/4, 182a/1, 183a/12, 183b/7, 184a/15,
184a/6, 184a/8, 184a/9, 184b/5, 185a/1,
185b/1, 185b/3, 186a/1, 186a/4, 187b/5,
188a/3, 188a/4, 188a/6, 189a/3, 189b/6,
189b/8, 190a/2, 190b/10, 190b/8, 191a/3,
191b/10, 191b/14, 191b/7, 192a/12, 192a/13,
192a/2, 192a/3, 192a/6, 192a/7, 192a/9,
192b/11, 192b/12, 192b/13, 192b/14,
192b/15, 192b/3, 192b/4, 192b/5, 192b/6,
192b/8, 193a/11, 193a/12, 193a/13, 193a/4,

193a/5, 193a/6, 193a/9, 193b/4, 193b/9,
194a/7, 194a/8, 194a/9, 194b/6, 195a/13,
195a/14, 195a/15, 195a/4, 195a/5, 195a/6,
196a/10, 196a/9, 198b/10, 198b/13, 199a/5,
201a/3, 201a/5, 201a/6, 201a/7, 201b/1,
202a/3, 202a/6, 202b/4, 202b/6, 202b/7,
203b/1, 203b/2, 204a/1, 204a/4, 204b/11,
205a/2, 205b/9, 206a/4, 206a/5, 206b/12,
206b/3, 206b/9, 207a/9, 207b/4, 207b/5,
207b/7, 208a/3, 208a/6, 208a/8, 208b/1,
208b/2, 209a/1, 209a/10, 209b/2, 210a/1,
210b/1, 211a/3, 211a/5, 211b/3, 212b/4,
213b/2, 214a/4, 214a/5, 214a/6, 214a/7,
214a/9, 214b/4, 214b/5, 215b/11, 215b/12,
216b/10, 216b/11, 216b/12, 216b/9, 217b/9,
218a/8, 219a/9, 220a/4, 220b/11, 220b/12,
221a/2, 221a/5, 221a/6, 221b/15, 221b/7,
222a/10, 222a/3, 222a/4, 222b/7, 224a/9,
224b/6, 224b/9, 225a/11, 225a/12, 225a/13,
225b/1, 225b/6, 226a/2, 226a/8, 226b/10,
226b/12, 226b/13, 226b/5, 226b/8, 228a/3,
228b/3, 229a/10, 229a/11, 229b/1, 230a/1,
230a/2, 230a/4, 230b/9, 231a/2, 231a/3,
231b/13, 231b/6, 231b/7, 231b/9, 232a/1,
232a/8, 232a/9

B. 181a/1, 193a/2, 208a/5, 214a/10

biraz : biraz, azıcık -4- [T.]

b. 160a/9, 161b/6, 169a/6, 202b/7

bir bir : tane tane, birer birer -2- [T.]

b. 184a/4, 196b/2

birbiri / biribiri : birbiri -10- [T.]

b. 162a/7

b.+ le 202b/3

b.+ müz 157a/2

b.+ müzi 219b/4

b.+ ne 160b/1, 177b/2, 203b/8,
220a/5, 220b/3, 221a/3

biregü: biri, başkası, diğeri, bir kişi -16- [T.]

b.+ den 208a/2

b.+ nün 156b/5, 159b/3, 183a/7

b.+ ye 205b/15, 211a/1, 217a/8,
217b/4, 226b/12

b.+ yi 160a/8, 205b/9, 221b/2
b. 169a/4, 213b/6, 216b/3, 231b/5

biri: biri, kimse, diğeri -51- [T.]
b.+ müz 202a/1, 228b/4
b.+ ne 174a/5
b.+ ŋüz 228a/3
b.+ si 160b/10, 160b/13, 160b/14,
160b/2, 160b/4, 160b/5, 160b/7, 160b/8,
161a/2, 161a/4, 161b/1, 161b/3, 172a/1,
172b/14, 177a/4, 177b/13, 177b/14, 180a/4,
181b/2, 186b/4, 202b/4, 206b/5, 208a/5,
209b/1, 210a/2, 213a/7, 215b/14, 221a/5,
225b/10, 227a/2, 228a/4, 228a/5, 228a/6,
229a/10
b.+ sin 156b/9, 187b/14
b.+ sinde 184a/7
b.+ sinden 156a/11
b.+ sine 156a/12, 162a/7
b.+ sini 162a/6
b.+ sinüŋ 204a/1, 213a/7, 229a/14
b. 214a/7

birik - : birikmek, toplanmak -2- [T.]
b.- diler 160a/8
b.- e 159b/3

birikdür - : biriktirmek -3- [T.]
b.- diler 231a/4
b.- üp 159b/2, 183a/4

birin birin: birer birer, teker teker
[T.] -2-
b. 164a/4, 211a/4

birkaç: birkaç -1- [T.]
b. 156b/15

birle: ile, birlikte, beraber -66- [T.]
b. 156a/1, 156a/3, 156a/6, 156a/7,
156a/9, 159a/14, 161a/5, 161b/8, 163a/11,
163a/9, 165b/3, 165b/8, 166a/3, 169a/8,
170a/14, 172b/1, 175b/1, 176a/1, 176b/1,
182b/13, 183a/10, 183b/3, 188b/1, 189b/9,
192a/8, 194a/6, 195a/3, 195a/7, 195b/2,
196a/4, 196a/6, 203b/9, 204b/3, 206b/1,
207a/10, 207b/4, 207b/6, 208a/6, 208a/7,

209b/2, 214a/7, 215a/1, 215b/14, 218a/10,
218a/4, 218a/5, 219a/1, 219a/11, 220b/6,
221b/1, 221b/12, 221b/3, 222b/4, 222b/5,
223a/1, 224a/1, 224b/5, 224b/9, 225a/2,
226a/7, 230b/4, 231b/10, 232a/13, 232a/7

biryân : kebab, püryan -1- [Far.]
b. 223a/6

bisle - : 1. Yetiştirmek -4- [T.]
b.- mişdi 223a/1
b.- mişlerdür 219a/1
b.- yen 165a/14
2. beslemek
b.- düklerin 166b/4

bislemek : 1. besleme işi -3- [T.]
b.+ e 174a/4
2. yetiştirme işi
b.+ e 195a/6, 200a/7

biş : beş sayısı -5- [T.]
b. 194b/10, 194b/4, 195a/8, 209a/10,
209a/9

bîşe : orman, ağaçlık -2- [Far.]
b.+ den 169b/4
b. 214b/4

bit - : 1. bitmek, sona ermek -3- [T.]
b.- erse 225b/8
b.- esiye 156a/1
2. yetişmek
b.- meye 197b/2

biti : mektup, yazılı kağıt -1- [T.]
b.+ lerin 180a/15

bitmek: bitme, sona erme -1- [T.]
b.+ i 180a/5

bitmesüz: bitmeyen, sona ermeyen [T.]
-1-
b. 154b/9

bitür - : sonlandırmak, bitirmek -1- [T.]
b.- evüz 178a/9

bitürmek: sonlandırma -4- [T.]

b.+ e 187b/5, 226a/7

b. 179b/14

bī-vefālīk : vefasızlık -1- [T.]

b.+ ın 214a/5

biz: kişi zamiri, biz -75- [T.]

b.+ de 217b/14, 217b/15

b.+ den 177b/3, 222a/10, 227a/4,
228b/4

b.+ e 159b/15, 177b/6, 178a/9,
194a/15, 205a/1, 208a/1, 208a/6, 209b/4,
222a/14, 227b/3b.+ i 161a/4, 187b/15,
202b/2, 209a/1, 218b/6, 218b/7

b.+ ile 185b/1

b.+ ler 187b/11

b.+ lerden 178a/3

b.+ lere 202a/4

b.+ üm 158b/6, 158b/9, 159b/7,
159b/8, 163b/8, 166a/7, 168a/13, 168b/2,
172b/13, 178a/8, 178b/1, 194b/14, 195a/12,
197a/12, 197a/14, 197a/6, 198b/1, 203a/3,
214b/5, 217b/14, 218a/9, 222a/10, 224a/1,
224b/2, 225b/4, 227b/1

B.+ üm 221b/6

b. 157a/1, 167a/3, 168a/12, 177b/10,
181b/1, 193b/10, 197a/10, 197b/2, 199a/4,
199a/6, 203a/3, 208a/1, 218a/1, 218b/7,
222a/11, 222a/13, 224b/4, 224b/8

boğaz : boğaz -1- [T.]

b.+ a 158a/1

boğazla - : öldürmek -1- [T.]

b.- dılar 231b/6

bosdan : bahçe -1- [Far.]

b.+ a 197b/2

boşal - : bağdan kurtulmak -1- [T.]

b.- ur 200b/13

boşandur - : bağdan kurtarmak

[T.] -1-

b.- am 214b/1

boşlık : boş olma durumu -1- [T.]

b.+ ı 208a/7

bota : hedef, amaç -1- [T.]

b.+ sında 226b/6

boya - :1. üstüne bulaşmak -2- [T.]

b.- mışdı 177b/11

2.boyamak

b.- dı 190a/2

boyun: boyun -14- [T.]

b.+ ı 223b/3

b.+ ın ur 189a/3

b.+ ın urur 226b/1

b.+ ına 159a/2, 182b/8, 182b/9

b.+ ını 228a/6

b.+ lara 217a/15

b.+ umda 223b/3

b.+ uş 226a/5

b. virdiler 217b/1

b. virmemek 196a/13

b. virürdi 217b/3

b. 224a/2

boyun vir-: boyun eğmek, razı olmak-3-

[T.]

boyun v.- memek 196a/13

boyun v.-diler 217b/1

boyun v.-ürdi 217b/3

boz - : bozmak, bozguna uğratmak

[T.] -1-

b.- asın 163a/2

bölük : bölük, taife -2- [T.]

b.+ ine 158b/9

b. 161a/10

böyle : şöyle, bu şekilde -15- [T.]

b.+ dür 160a/1, 167a/3

b. 162b/4, 181b/4, 182a/6, 191a/2,
194b/15, 199a/5, 199a/6, 218a/13,

220b/8, 223a/4, 226b/2, 227a/3,
229b/8

bu: işaret zamiri, işaret sıfatı -349- [T.]

b.+ dur 157b/5, 161b/3, 168b/7,
171a/1, 174a/12, 175a/7, 184b/4, 186b/1,
197b/3, 199a/1, 199a/7, 205b/13

b.+ ға 156b/11, 177b/7, 189b/1

b.+ nca 182a/14, 189b/2, 191b/8,
202a/9, 203b/5, 220b/7

b.+ nda 157b/5, 178b/3, 186a/3,
197a/14, 211a/6, 213b/5, 218a/11

b.+ ndan 173a/4, 177a/14, 177b/7,
178b/6, 183a/7, 200a/5

b.+ nı 161a/13, 162a/9, 164a/6,
164a/9, 166b/8, 182b/1, 203b/7, 206a/7

b.+ nsuz 164a/8

b.+ nuğ 163b/2, 166b/12, 167b/15,
168a/11, 170a/13, 170a/3, 174a/9, 175a/12,
177b/3, 179b/10, 184a/15, 189a/4, 189b/2,
191a/3, 196a/4, 203b/4, 213b/1,

215b/9, 216a/7, 223b/9, 227a/3,
229b/11, 229b/12, 229b/9

b.+ nuğla 225b/8

b. gün 157a/9, 167b/10, 173a/8,
177b/3, 197b/6, 198a/7, 223b/9

B. gün 209b/1

b. günden 199a/6

b. günki 157b/1, 157b/3, 181a/4

b. günüş 199b/4

b. 154b/6, 155a/8, 155a/9, 155b/4,
155b/7, 155b/9, 156a/14, 156a/3, 156b/2,
156b/9, 157b/13, 158a/3, 158b/2, 159a/1,
159a/12, 159a/6, 159b/14, 160a/11, 160b/9,
161a/1, 161a/13, 161a/14, 161a/5, 162a/1,
162a/8, 163a/13, 163a/9, 163b/4, 163b/7,
163b/9, 164a/6, 164a/7, 164a/8, 164b/1,
164b/5, 164b/6, 165b/9, 166a/8, 166b/1,
166b/12, 167a/12, 167b/14, 167b/6, 168a/7,
168a/9, 168b/8, 169b/1, 169b/2, 170b/15,
170b/4, 170b/5, 170b/6, 170b/9, 171a/6,
171a/7, 171a/8, 172a/1, 172b/11, 172b/6,
173a/1, 173a/11, 173a/12, 173a/13, 173a/5,
173a/6, 173b/10, 174a/2, 174a/4, 174b/6,
175a/12, 175a/13, 175a/9, 176b/10, 177b/4,
177b/6, 177b/7, 177b/9, 178a/1, 178a/5,
178a/6, 178a/9, 178b/13, 178b/4, 178b/5,
178b/7, 179a/4, 180a/11, 180a/3, 180b/2,
180b/3, 180b/7, 181a/12, 181a/15, 182a/12,
182a/13, 182a/8, 182a/9, 182b/10, 182b/11,

183a/9, 183b/1, 183b/2, 183b/7, 184a/11,
184a/12, 184a/13, 184a/4, 186b/2, 186b/3,
186b/7, 187b/10, 187b/2, 188b/2, 189a/7,
189b/1, 189b/5, 190b/1, 191a/1, 191a/6,
191b/12, 191b/6, 191b/7, 191b/9, 192a/15,
192b/3, 193a/1, 193a/14, 193a/8, 194a/10,
194a/6, 195a/1, 195a/2, 195b/5, 195b/7,
196a/12, 196b/1, 196b/2, 197a/4, 197a/7,
197a/9, 197b/3, 198a/3, 199a/2, 199b/11,
199b/14, 200a/6, 200a/8, 200b/8, 200b/9,
201a/4, 201b/1, 202a/15, 202a/9, 202b/3,
203a/4, 203b/6, 204a/1, 204b/11, 204b/13,
204b/14, 204b/6, 205a/1, 206b/15, 208a/6,
208a/8, 208b/1, 208b/3, 209a/10, 210a/2,
210a/3, 211a/2, 212b/2, 213a/3, 213b/1,
213b/2, 213b/4, 214a/8, 214b/3, 215a/3,
215b/1, 215b/3, 215b/6, 215b/7, 215b/8,
215b/9, 216a/1, 216a/2, 216a/3, 216a/6,
216a/7, 216b/3, 217a/10, 217a/7, 217a/8,
217a/9, 217b/15, 218a/8, 218b/3, 219a/14,
219b/6, 220a/1, 221a/2, 221b/6, 222a/12,
222a/14, 222a/15, 222b/2, 222b/6, 223b/15,
224a/5, 224a/6, 224b/10, 224b/8, 225a/15,
225a/8, 226a/1, 226a/6, 226b/5, 226b/8,
226b/9, 227a/4, 227b/1, 227b/12, 229b/10,
229b/3, 229b/5, 230a/6, 230b/6, 231a/5,
231b/1, 231b/11, 231b/12, 231b/14,
231b/15, 231b/3, 231b/4, 232a/1, 232a/4,
232a/7

B. 166a/6, 174b/5, 211a/3, 211b/5,
216a/4

budağ : budak, dal -2- [T.]

b.+ a 171b/6

b.+ ıla 186a/3

Buht-ı Piserek : hikâyedeki bir atın adı -
2- [Ar.]

B.+ süz 180a/12

B. 177b/15

bul - : 1. bulmak -42- [T.]

inamlık b.- a 193a/7

şifâ b.- alar 182b/12

yol b.- alar 167b/7, 176a/6

māl b.- am 194b/12

şifâ b.- am 204b/14

1. **ḥalāṣ** b.- asın 204b/14
 mu‘abbir b.- ayıdı 177b/6
 şifā b.- dı 205a/6
 yol b.- dı 161a/7
 b.- dılar 160b/1, 231b/1
 yol b.- dık 177b/3
 b.- dum 204b/1, 214a/5, 215a/3
 b.- duḡ 229b/8
 b.- ımazlar 160a/11
 şifā b.- masvan 194b/4
 b.- mayasın 164a/5
 b.- mayavuz 191a/2
 mīrās b.- mış 229a/6
 tevfiḳ b.- mış 198b/4
 yardımından b.- mışıdı 176a/12
 b.- sa 168a/7
 dāyim b.- sun 217a/6
 b.- umayalar 192b/8
 b.- up 161a/11
 sa‘ādeti b.- urısa 172b/6
 lezzet b.- urvan 155a/1
 2. elde etmek
 dirlik b.- alar 159a/7
 b.- am 180b/4
 mertebe b.- am 213b/2
 destūr b.- dı 226b/14
 fırsat b.- dı 220b/13
 maḳşūdın b.- dı 196b/8
 ululık b.- dı 215b/7
 murādlar b.- dılar 229a/9
 fırsat b.- dum 204a/5
 menzilet b.- mışsın 158b/7
 3. herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak
 b.- dum 193a/8
 4. cezaya uğramak
 b.- duḡ 225a/3

bula -: bir nesneyi başka bir maddeye batırmak -1- [T.]
 b.- yup 190a/2

bular: bunlar -82- [T.]
 b.+ a 159a/1, 159a/6, 164b/2, 177a/3,
 191b/15, 193a/7, 211a/3, 220b/4,
 221b/5, 223b/5, 225b/3, 229a/13
 b.+ dan 183a/14, 188a/1
 b.+ ı 214b/1

b.+ uḡ 156a/6, 158a/15, 159b/9,
 160b/2, 162a/7, 162b/10, 162b/9, 164a/11,
 166b/15, 170b/11, 170b/4, 171a/9, 174b/8,
 175a/15, 176b/6, 178b/2, 178b/8, 179a/4,
 179a/5, 180a/4, 180a/9, 182b/11, 182b/14,
 183a/3, 187a/5, 188a/1, 188a/2, 194b/13,
 201a/7, 202a/11, 203b/4, 211b/7, 213b/6,
 216b/13, 216b/14, 216b/15, 218a/10,
 218a/11, 218a/7, 221b/2, 221b/4, 224b/10,
 227a/5, 229a/12, 229a/13, 231b/1
 b.+ uḡıla 154b/3, 168b/7
 b.+ uḡla 168b/13, 181a/3
 b. 155b/8, 164a/10, 164a/9, 175a/8,
 183b/4, 183b/5, 206a/3, 218a/8, 220b/11,
 225a/1, 226b/11, 229a/11, 229a/12, 231b/15

bulaş - : bulanmak -3- [T.]
 b.- mış 206b/11, 229b/5
 b.- mışıdı 185b/1

bulın - : bulunmak -5- [T.]
 b.- dı 203b/4, 204a/8
 b.- maz 172b/15
 b.- ur 172b/15
 b.- ursa 160b/6

bulıt : bulut -1- [T.]
 b. 229b/1

bulmaḳ : bulma işi -1- [T.]
 ‘izzet b. 207a/15
 b.+ a 190b/6

buḡ : sıkıntı -1- [T.]
 b. 165a/13

bunca : bu kadar, bunca -1- [T.]
 b. 170b/3

bur - : çekmek, burmak, kıvrırmak
 [T.] -2-
 b.- a 168a/3
 kulaḡın b.- a 156b/9

burc : burç -1- [Ar.]
 b.+ ında 229a/11

burhān : kanıt, delil, hüccet -2- [Ar.]
b.+ ıla 170b/1
b. 193b/5

burmak : çekme, burma, kıvrırma -3- [T.]
kulağ b.+ la 159b/9
b.+ da 196a/13
kulağ b. 168a/6

būs : öpme, öpüş -3- [Far.]
b. kıldı 198a/3
b. kılup 190a/2
b. kıılır 198a/3

busu : pusu -3- [T.]
b.+ sından 219a/3
b. açdılar 220b/12
b. 195a/9

busu aç-: pusu kurmak -1- [T.]
busu
a.-dılar 220b/12

but: hayvanların arka bacaklarından gövdesi ile birleştiği etli bölüm -1- [T.]
b.+ ı 220a/2

buta : nişangah, hedef -1- [T.]
b.+ sından 200b/9

buyruk : emir, buyruk -12- [T.]
b.+ ı 155a/14, 162b/6, 175a/14, 197a/2, 217a/10
b.+ ıla 183a/12
b.+ ın 196b/6
b.+ ları 176a/9, 217a/15
b.+ umuz 198b/1
b. 184a/1, 191b/11

buyır / buyur - : 1. buyurmak, emretmek -55- [T.]
b.- a 156a/13, 164a/9, 167a/2, 176b/5, 184a/13, 200b/13, 209a/2
b.- asın 159a/6, 177b/12, 184a/4
b.- dı 161a/15, 166b/3, 178b/2, 164a/12, 172b/12, 183b/7, 187a/1, 187b/12,

187b/13, 189b/9, 198b/12, 204b/5, 205a/7, 213a/3, 219a/1, 219a/2, 219a/7, 219a/8, 229b/12, 229b/13, 230b/3, 232a/6

b.- dum 197a/4

b.- maya 198b/8, 201a/3

b.- mışdur 155a/13

b.- ursa 161a/1, 215a/4

2. etmek, eylemek -9- [T.]

b.- a 159b/11, 168a/8

b.- am 187b/1

b.- asın 173a/9

b.- dı 196b/2

b.- du 198b/14

b.- duğ 167a/4

b.- urduğ 163a/1

b.- ursa 196b/5

3. ihsanlar bağışlamak

b.- avan 194b/10

4. görevlendirmek

b.- a 195a/4

5. söylemek, demek

b.- dı 197a/1, 198a/4, 212b/2, 230b/7, 230b/8

b.- mış 222a/9

buyurmak : buyurma, emretme [T.] -1-
b.+ dan 205b/15

büzine: maymun -10- [Far.]
b.+ yi 202b/4

b. 199b/6, 201a/6, 201a/7, 201b/3, 201b/4, 202a/2, 202b/5, 202b/7, 202b/8

bühtān: iftira -6- [Ar.]
b.+ a 155b/14
b.+ dan 156a/2
b.+ ıla 205b/9
b. eyleye 162b/1
b. iden 205b/10
b. 166b/11

bülbül: bülbül -1- [Ar.]
b.+ lerdür 216b/15

bünyād / bünyād: esas, asıl, temel -11-

[Far.]
b.+ ı 176a/9, 231a/5
b.+ ın 155a/12, 165a/8, 176a/7,
229a/7
b.+ i 170a/3
b.+ in 159a/14, 171a/8
b.+ ini 155a/15, 199b/4

büşmenlik : pişmanlık -6- [T.]
b.+ e 162a/1
b. ola 181a/6, 201a/3
b. 182b/1, 193a/10, 228a/1

bütüm: bütün -1- [T.]
b. ola 182a/5

bü'l'acablık : acayıplik, tuhaflık
[T.] -1-
b.+ ı 161a/5

C

cāhil: bilgisiz, bilmeyen -11- [Ar.]

c.+ den 175b/5

c.+ i 193a/9

c.+ ler 169a/2, 194a/3

c.+ lerün 167a/13

c. 156b/3, 189a/2, 192b/9,
193a/10, 193b/9, 206a/6

cāhiliḳ: cahillik, bilgisizlik -8-

[T.]

c.+ i 193a/15, 206a/7

c.+ üne 193a/15

c. 155b/4, 173b/2, 174a/14,
195a/10, 221b/9

cāhilrek: daha cahil, daha bilgisiz -1-

[T.]

c.+ i 174a/1

cām: kadeh -1- [Far.]

c.+ ından 216a/13

cān: 1. gönül -27- [Far.]

c.+ ı 167a/10

c.+ ının 155a/14

c.+ larda 170b/12

162b/9, 175a/12, 179b/5,
197a/15, 226b/9,
2. hayat

c.+ dan 172b/6, 194b/10

c.+ ı 155b/12, 191b/11, 218b/6,

224a/8

c.+ ın 168b/14

c.+ ını 172b/6

c.+ lar 175b/3, 218b/2

c.+ ları 172b/7, 182a/10

155b/13, 187b/6, 187b/8,
201b/2, 220b/6

3. varlık

c.+ ı 192b/10

c.+ ıla 192b/10

cānavar / canavar: kan dökücü,
korkunç mahluk -15- [Far.]

c.+ ı 158a/1

c.+ lar 158a/15, 168b/15,
170b/2, 170b/9, 201a/8, 231b/1

c.+ larda 203b/4

c.+ ları 195a/11, 226a/1

c.+ ların 170b/3

c. 156b/14, 158a/2, 182a/14,
189b/6

cānbāzlıḳ : Bir işin en ince noktalarını
bilmekten gelen maharet, kurnazlık -1-

[T.]

c. olur 166a/14

cānib : yan, taraf, yön -2-

[Ar.]

c.+ ine 167a/13

c.+ ini 162b/10

cāsūs : başkaları adına gizlice iş yapan
kimse -2- [Ar.]

c.+ ları 161a/3

c. dutmuşvan 211a/3

Cāvnīṣ: Şah Cavnīṣ -1- [T.]

Şāh-ı C. 186a/1

cebbārlik : zorlama işi, zorbalık -2-

[T.]

c.+ ın gördi 223b/4

c. 226b/7

cefā : eziyet -4- [Ar.]

c.+ lar kılduḡın 211a/4

c.+ larda 168a/13

c. eyledi 210b/2

c. 167b/11

cehd: çabalama, uğraşma -1-

[Ar.]

c.+ i 207a/10

cehdlik: uğraşma çabalama durumu -1-

[T.]

c. 207b/5

cem' : toplanma, topluluk -3-

[Ar.]

c.+ dür 183b/1

c. eylemekde 216b/5

c. ola 192b/10

cemā'at : bir yere toplanmış insan
topluluḡu -8- [Ar.]

c.+ a 221a/5

c.+ den 178a/6
c.+ e 164b/6
c.+ i 221b/4
c. 164a/6, 175a/10, 184a/9,
201a/5

cemāl : güzellik, yüz güzelliği -
16- [Ar.]
c.+ insuz 179b/6
c.+ i 188a/7, 190b/2, 194b/5,
196a/6
c.+ in 195a/8, 206b/1
c.+ inden 177a/1
c.+ ine 188b/6, 202a/8, 206b/9
c.+ üñ 208a/6
c.+ üñle 209a/1
c. dutdı 216a/3
c. 209a/10, 212b/3

cenāh : yan, taraf -1- [Ar.]
c. 219a/12

cenāze: ölü, mevtā -1- [Ar.]
c.+ yi 210b/3

ceng: savaş, muharebe, harp -2-
[Far.]
c. kıldılar 220a/3
c. 225b/4

cevāb: cevap, yanıt, karşılık -27-
[Ar.]
c.+ in 215b/2
c.+ lar 161b/6
c. viridi 154b/7, 155a/9, 157b/2,
158b/10, 159a/9, 160a/1, 166b/9,
167a/4, 169a/2, 170b/1, 171b/2, 172b/2,
173b/2, 174b/7, 181a/8, 199b/11,
205a/1, 206a/9, 211a/7, 215a/1, 218a/5
c. 192a/5, 192a/6, 218a/5,
225a/13

cevher: gevher -3- [Ar.]
c.+ ile 185b/1
c. 180a/1, 182b/10

cevlān: dolaşma, gezme, gezinti -2-
[Ar.]
c.+ ı 215b/13
c. kılurdu 230a/3

cevr: eziyet, cefa, zulüm -7-
[Ar.]
c.+ i 194a/11
c.+ inden 224b/6
c.+ üñden 170b/13
c. 223a/7, 224b/1, 226b/7,
229b/2

Ceyhūn: Orta Asya'da bir nehir -1-
[Ar.]
C. 179a/7

cezā : ceza, yaptırım -8- [Ar.]
c.+ sı 169a/5, 199a/1
c.+ sın virmege 162b/12
c.+ sına 170a/11
c.+ yı 205b/10
c. eylemegi 155b/8
c. virmekde 155a/10
c. 169a/6

ciger: ciğer -6- [Far.]
c.+ i 223a/6, 225b/2
c.+ iyile 218b/1
c. 171a/4, 223a/1, 223a/8

cihān: dünya -32- [Far.]
c.+ a 157b/7, 215b/10
c.+ da 199a/3
c.+ dan 229b/3
c.+ ı kop 172a/7
c.+ ı 175b/2, 230a/3
c.+ uñ 168b/9
c. 157b/13, 157b/15, 166a/8,
171a/2, 175a/14, 175b/13, 176a/1,
177a/1, 179b/6, 212b/3, 215b/4,
216a/11, 216a/8, 216b/11, 217a/4,
219b/1, 223a/9, 225b/2, 226b/2, 226b/5,
229a/7, 229b/3
hūdavendigārzāde-i c. 232a/10
melike-i c. 196b/6

cihāndār: egemen, hükümdar -1-
[Far.]
c.+ lar 199b/8

cihāndārlik: büyüklük, imparatorluk
-2- [T.]
c.+ uñ 174a/7

c. 182b/15

cins : tür, çeşit, soy -4- [Ar.]
c.+ den 173a/1
c.+ i 156b/13, 204a/3
c.+ imüz 224b/2

cinsiyyet: aynı cinsten gelen -1-
[Ar.]
c. 224b/7

cismāni: bedenle vücutla ilgili şeyler
-1- [Ar.]
c. 193b/5

cömard : eli açık, kerim, bonkör -2-
[Far.]
c.+ lara 192b/9
c. 195a/6

cömardlık / cömarthık: cömertlik, eli
açıklık -7- [T.]
c.+ ı 191b/5
c.+ ıla 175b/13
c. eyleye 165b/1
c. 174b/5, 175a/4, 175b/15,
191b/3

cur'a : yudum -1- [Ar.]
c. 199a/6

cuvān: genç, mert -2- [Far.]
c.- ı cuvān 232a/10
cuvān-ı c. 232a/10

cüft: çift, eş, zevce -3- [Ar.]
c.+ i 192a/7
c. 179b/10, 195b/3

cümle : bütün, hep, tüm -8-
[Ar.]
c. 155b/8, 160a/5, 172a/7,
175b/14, 177a/3, 182a/1, 187a/6, 196a/8

cüsthık : çabukluk, çeviklik -1-
[T.]
c.+ ın 179a/5

cüzvin : parça -1- [Ar.]
c. 200b/15

Ç

çabala - : çırpınmak, didinmek -1-
[T.]
ç.- rdı 176b/10

çabalamak : çırpınma, didinme -2-
[T.]
ç. 181b/4, 181b/6

çābuk : hızlı, süratli -1- [Ar.]
ç. 216b/4

çadır: çadır -2- [T.]
ç.+ ı 217b/13, 223a/2

çağırdıcı : çağırın, davet eden -1-
[T.]
ç. 180a/13

çaķ - : iyice anlatmak -1- [T.]
ç.- dı 172b/9

çal - : ele geçirmek, almak -1-
[T.]
ç.- dı 218b/3

Çalap : Tanrı, Allah -1- [T.]
Ç. 172a/7

çaltılık : çeviklik, çabukluk -1-
[T.]
ç.+ ı 172a/4

çamur: lekeleyici iş, durum -2-
[T.]
ç.+ ından 167a/7, 189b/2

çāre: çıkar yol, ilaç -2- [T.]
ç.+ si 182a/2
ç.+ sinde 187b/2

çāresuzlık: çaresizlik, zavallılık,
biçarelik -2- [T.]
ç.+ da 177b/7
ç.+ indandur 177b/6

çarh: gökyüzü, felek, âlem, talih,
zaman -4- [Far.]
ç.+ uñ 194b/14
ç. 179b/13, 180a/7, 196a/9

çāšnī : lezzet, tarz, tat -2- [Far.]
ç.+ larından 157a/5
ç. 215b/6

çat - : çatmak -1- [T.]
kaş ç.- a 162b/7

çav : ses, ün -4- [T.]
ç.+ ı 158a/11, 169b/1, 215b/5,
232a/4

çehre : yüz, görünüş, sima -2-
[T.]
ç.+ sinde 179b/4, 184a/6

çek - 1. dayanmak, katlanmak -10-
[T.]
ç.- em 159a/13
ç.- erler 167b/1
2. sürüklemek
ç.- meye 168a/8
3. kendine çekmek
ç.- di 220a/2
ç.- e 200b/11
ç.- eydüm 175a/8
ç.- gil 229b/4
ç.- seler 175a/8
4. üstesinden gelmek
ç.- eler 200a/2
5. uzaklaştırmak
ç.- üp 229b/13

çekil - : kaydetmek -1- [T.]
ç.- mişdür 232a/8

çekiş - : 1. didinmek, münakaşa etmek
-3- [T.]
ç.- irler 163b/1
ç.- ür 221b/9
2. karşılıklı bir şey çekmek
ç.- ürmissedi 175a/7

çekiş : münazaa, mücadele -1-
[T.]
ç.+ den 211b/3

çekişikçi : çekişen -1- [T.]
ç.+ si 207a/12

çekmek : münakaşa etme, tartışma -2-
[T.]
ç. 217b/12
ç.+ ümüz 224a/1

çekmek : 1. dayanma, katlanma -2-
[T.]
ç.+ i 159a/11
2. kendine çekmek
ç. 206a/8

çekük: tarla kuşu -12- [T.]
ç.+ ler 224b/10
ç. 217a/6, 222b/5, 222b/7,
223a/6, 223b/4, 223b/9, 224a/4,
225a/15,
225b/5, 226a/3

çemen : çimen, yeşillik -1-
[Far.]
ç. 173b/6

çengāl : çengel, pençe -2-
[Far.]
ç.+ ı 225b/4
ç.+ ümüz 225b/5

çeri : asker -34- [T.]
ç.+ den 160a/5, 220b/9
ç.+ ler 229a/9
ç.+ nüñ 162a/4, 181a/4, 196a/14,
219a/11, 219a/2
ç.+ si 220b/4, 220b/5, 221a/1,
221a/2, 221a/5
ç.+ sinde 158a/9
ç.+ sinden 220b/11
ç.+ sine 221a/2
ç.+ ye 175a/5, 192a/6
ç.+ yi 220b/7
ç.+ yile 217b/6
ç. 162a/6, 162b/4, 163a/5,
174b/8, 175b/13, 175b/14, 182a/7,
183a/8,
217b/14, 217b/7, 218a/14,
219a/3, 219b/5, 220b/2

çeşme: pınar, çeşme -3- [Far.]
ç.- i ħurşid 155b/12
ç.+ si 217a/2
ç.+ sidür 158a/7

çetük: kedi -1- [T.]
ç. 195a/1

çevrilici: çevrilen, döndürülen -1-
[T.]
ç. 179b/13

çevrülü: çevrilişi belli bir şekilde
olan -1- [T.]
ç. 218b/3

çevür - : 1. bir şeyin yönünü
değiştirmek -2- [T.]
ç.- ıcek 219a/10
2. düzenlemek
ç.- eyin 225a/14

çeyne - : çiğnemek -1- [T.]
ç.- rüz 218b/7

çık - : 1. terk etmek -19- [T.]
ç.- dı 217b/11, 221b/3
ç.- maz 159a/3
ç.- sun 213a/3
ç.- up 224a/8
2. bulunduğu yerden çıkmak
ç.- a 229b/5
ç.- dı 169b/4, 189a/6, 197b/4,
221b/13
ç.- dum 214b/4
ç.- ma 184a/3
ç.- maz 194a/1
ç.- mış 180b/7
3. ortaya çıkarmak
ç.- up 177a/2
4. yukarı çıkmak, yükselmek
ç.- a 178a/3
ç.- dılar 201b/4
5. sonuçlanmak
ç.- mış 200b/9
6. isabet etmek
ç.- ar 225a/14

çıkar - : 1. dışarı atmak -17-
[T.]
ç.- dı 210b/2, 213b/1
ç.- dılar 210b/3
ç.- duñ 166a/4
ç.- up 216b/9
2. yükseltmek -1- [T.]

ç.- dı 169b/6
3. giysi, ayakkabı vb.ni vücuttan
ayırarak, soyarak -1- [T.]

ç.- dı 172b/1
4. çıkarmak, kurtarmak
ç.- dı 202a/13, 211a/6
ç.- duğı 201b/3
ç.- mağıl 202a/7
ç.- uş 205a/4
ç.- urş 202a/11

5. ortaya çıkarmak
ç.- up 204a/3
ç. 227b/3

6. yumurtlamak
ç.- dı 217b/12

7. yoldan çıkarmak
ç.- dı 221b/4

çıkarmak : çıkarma, kurtarma -1-
[T.]
ç. 167a/7

çıkma : 1. sıyrılmak -2- [T.]
ç. 175a/9

2. gitmek -1- [T.]
ç.+ ı 195a/14

çıkma : kurtulma, refaha erme -1-
[T.]
ç. 222b/2

çiçek : çiçek -1- [T.]
ç.+ ı 171b/7

çift : iki, tek olmayan, eş -3-
[Far.]
ç.+ inü 194b/7
ç. 190b/10

Çin : Çin -3- [T.]
Ç. 217b/5, 228b/2, 228b/5

çirk : kir, pas, pislik -1- [Far.]
ç. kalmış ola 168a/2

çirkîn : beğenilmeyen, hoş olmayan,
kötü -3- [Far.]
ç.+ den 198b/9
ç. 169a/7, 175b/10

çoğaç : gün, gün ışığı -1- [T.]
ç.+ ı olmaya 197b/1

çok : çok -60- [T.]
ç.+ dur 158b/6, 159a/5, 172b/14,
178b/8, 183a/1, 191a/1, 218a/7, 223b/3
ç.+ ıdı 158a/15, 225a/12
ç. kılurıdı 174a/10
ç. ola 192a/1
ç. olayıdı 183a/6
ç. oldu 180b/6
ç. olmağda 178b/8
ç. olsun 227b/9
ç. 159b/14, 163a/10, 170a/13,
172a/4, 172b/10, 173a/14, 175a/10,
176a/3, 178b/15, 180a/13, 181a/11,
183a/9, 187a/1, 191a/10, 191b/8,
192b/8, 193a/10, 193b/7, 197a/11,
197a/12, 197b/6, 198a/5, 198b/14,
199a/2, 200b/5, 202a/1, 202b/5, 202b/8,
203b/8, 209a/3, 210b/4, 213a/5, 214a/6,
216b/9, 222b/4, 222b/5, 223b/2, 223b/7,
224a/8, 226a/7, 226b/2, 229a/3, 232a/2,
174a/8

çoğal : çoğalmak -1- [T.]
ç.- ur 165a/1

çokluk : çokluk, çok, pek çok -2-
[T.]
ç.+ ı 196a/7, 215b/4

çukur : gamze -1- [T.]
ç.+ ındandur 179b/6

çün : çünkü, mademki -67-
[Far.]
ç. 155b/11, 156b/3, 157a/2,
157b/3, 158b/7, 159b/7, 160a/1, 168a/2,
168a/5, 169b/7, 170b/8, 171a/13,
171a/5, 171b/7, 172b/11, 175a/15,
175b/13, 178a/8, 178b/4, 179a/3,
181a/9, 182a/1, 182a/8, 183a/1, 183b/8,
186b/7, 188a/1, 190b/5, 191a/8, 195b/5,
196a/15, 196b/6, 204b/7, 205a/4,
207b/7, 210b/2, 210b/3, 213b/6, 214a/5,
216a/5, 217a/12, 217b/4, 218a/14,
218b/4, 219a/11, 219b/6, 220a/5,
220b/3, 221a/1, 221b/3, 222a/1, 222b/2,
223a/5, 223b/4, 224a/3, 226b/14,

227b/7, 228b/7, 229a/3

Ç. 160b/1, 161a/12, 164a/15,
164b/4, 166b/10, 187a/4, 188b/6

çürbeg: vesvese -1- [Far.]
ç.+ ini 166a/13

çün: için -11- [Far.]
Ç. 155b/4
ç. 157a/9, 158a/1, 163a/10,
172b/10, 187b/10, 189b/6, 191a/4,
191b/9, 230b/8, 230b/9

D
Dābeşlīm Debşelim -4- [T.]
 D.+ idi 221b/7
 D. 217a/11
 melik-i D. 227a/1
 Melik-i D. 230b/2

dād : adalet, doğruluk -4-
 [Far.]
 d.+ in virmek 224a/6
 d.+ ını 194a/2, 224b/1
 d. 227a/4

dadsuz : tatsız, tuzsuz -1-
 [T.]
 d. eyleye 196a/10

dağıl - : dağılmak -4- [T.]
 d.- a 176a/13, 183a/9
 d.- ur 175b/3, 221a/4

daḥı : dahi, bile, da, de -22-
 [T.]
 d. komadı 172b/11
 d. 157a/2, 159b/5, 161a/8,
 165a/1, 167a/5, 170a/3, 170b/15,
 171a/15, 171a/3, 171a/9, 171b/5,
 172b/7, 173b/11, 173b/9, 181b/5,
 186b/4, 222a/12, 222b/1, 224a/10,
 227b/6

daḥl : müdahale, tesir -3- [Ar.]
 d.+ ı 157b/5
 d.+ in 170a/12, 215a/5

dā'imā : her zaman, her vakit, sürekli
 -1- [Ar.]
 d. 187b/8

daḳ - : takmak, bağlamak -1-[T.]
 d.- alar 182b/8

daḳı : dahi, bile, da, de -114-
 [T.]
 d. 154b/5, 155a/12, 155a/7,
 156a/7, 156a/8, 156b/7, 156b/8,
 157a/10, 157a/3, 157a/6, 158a/6,
 159a/11, 159a/13, 160b/5, 160b/8,
 161a/2, 161a/4, 161b/12, 161b/3,
 161b/5, 162a/3, 162b/2, 163b/1, 164b/3,

164b/8, 165a/4, 165b/7, 166a/14,
 166b/5, 167a/9, 168a/4, 168a/5, 170a/8,
 171a/14, 174a/1, 174b/3, 175a/2,
 175a/4, 175b/10, 175b/9, 176a/15,
 176a/2, 176b/6, 177b/14,
 177b/7, 178a/1, 178a/4, 178b/6, 179b/2,
 181a/7, 181b/2, 181b/7, 182b/15,
 182b/2, 183a/12, 183a/14, 183a/15,
 183a/8, 183b/8, 184a/2, 184a/5,
 187b/12, 187b/13, 188a/3, 188a/4,
 191a/2, 191a/3, 191b/14, 192a/3,
 192b/1, 194a/1, 196a/1, 196a/2,
 197a/10, 197b/2, 198b/13, 199a/4,
 200b/4, 202b/1, 205b/14, 208a/1,
 208a/5, 209b/1, 210a/2, 212a/4, 213b/6,
 214b/2, 214b/4, 215b/14, 215b/5,
 217b/4, 217b/9, 220b/12, 221a/3,
 222a/14, 224b/8, 225a/7, 226a/8,
 227a/3, 228a/1, 228a/5, 228a/6, 228b/2,
 230b/9, 231b/1
 D. 160b/10, 160b/12, 160b/14,
 160b/4, 160b/7

damar : damar -1- [T.]
 d.+ ı 221b/9

dāne : tohum, habbe -8- [Far.]
 d.+ ler 191a/8
 d.+ lere 191a/4
 d.+ leri 191a/1, 191a/3, 191a/5
 d. 190b/10, 191a/3, 191a/9

danış - : müşavere etmek -3-
 [T.]
 d.- ğıl 222a/5
 d.- urvan 222a/5, 226b/2

danışık : istişare, meşveret, müzakere
 -10- [T.]
 d.+ ı 183a/8, 222b/2
 d.+ umsuz 181a/2
 d. eyleye 186b/6
 d. kılmakdur 175b/4
 d. 160a/5, 163a/1, 176a/10,
 198b/10, 222b/3

daḡlamak : hayret etme -1- [T.]
 d.+ ı 160a/6

dart - : 1. çekmek -5-[T.]

d.- dı 218b/3
d.- up 220a/3, 220b/6
2. kıyaslamak
d.- avuz 219b/5
d.- dılar 229a/9

dartıl - : tartılmak -1- [T.]
d.- mışdur 213b/4

dāsitān / destan / dāstān: hikāye,
destan, anlatı -15- [Far.]
d.+ ı 156b/11, 168b/7, 171a/1,
173b/6, 174a/12, 190b/9, 199a/7
d.+ ıdur 222b/5
d.+ ın 154b/3, 168b/14, 171a/14,
217a/6
d.+ in 199b/9
d.+ lu 216b/15
225b/9

daşın - : taşınmak -1- [T.]
d.- avuz 222a/12

daşra: dışarı -7- [T.]
d. 169b/4, 180b/7, 197b/4,
201b/3, 214b/4, 221b/13, 227b/3

dat: tat, lezzet -1- [T.]
d.+ ı 158a/1

datlu: tatlı, hoş -1- [T.]
d. 157a/3

da‘vī: dava -3- [Ar.]
d.+ le 220b/7
d.+ sin eyleye 193b/3
d.+ sinüñ 217b/13

da‘vici: davacı -1- [T.]
d. 193b/2

dayan - : güvenmek, itimat etmek -1- [T.]
d.- urdum 213a/8

dāyim: devamlı, daim -3- [Ar.]
d. bulsun 217a/6
d. olmağı 186b/3
d. olsun 198b/3

dede: torunu olan erkek, ihtiyar erkek
-3- [T.]
d.+ ler 174b/2
d.+ lerinüñ 211b/4
d.+ m 174a/11

def: kovma, ortadan kaldırma -5- [Ar.]
d. eylemege 177b/1, 215a/1
d. eylemegün 159a/8
d. eylemek 178b/1, 193b/13

deg - : ulaşmak, değmek -3- [T.]
d.- meye 192b/7
d.- miş 224a/6
d.- ürdiler 226b/14

degin: kadar, değin -10- [T.]
d.+ dür 158a/1
d. 156a/15, 161a/11, 181a/1,
183a/3, 186b/1, 191a/1, 192a/13,
196a/3, 232a/2

deginmek: kavuşma, nail olma -1- [T.]
d. 207a/15

degme: her, herhangi bir, rastgele -3- [T.]
d. 156b/11, 171b/6, 184a/8

degül: değil -77- [T.]
d.+ di 167a/11, 184a/11,
184a/12, 188b/5, 198a/6, 218a/3,
218a/5, 224b/2

d.+ düñ 195b/1
d.+ dür 155b/6, 155b/7, 157a/6,
158a/5, 163a/14, 163a/15, 163a/8,
163b/4, 163b/6, 164a/9, 164b/6, 166a/9,
167a/12, 167b/15, 168a/12, 168b/8,
170a/2, 172b/13, 172b/9, 176a/3,
178b/6, 179b/2, 181a/10, 182b/2,
182b/4, 189b/1, 189b/2, 189b/5, 190b/5,
190b/8, 196a/3, 197b/4, 198b/2,
202a/10, 202a/2, 208b/2, 215a/5,
220b/8, 222a/4, 224a/1, 224b/4, 225b/6,
226b/9

d.+ ken 193a/11
d.+ miş 170b/14

d.+ mişdi 198a/5
d.+ sin 168a/11, 174a/1
d.+ üken 193a/7
d.+ üz 157a/1
d.+ ven 159a/12, 159a/9, 168b/4,
178b/5, 225a/9, 226b/10
d. 155a/5, 155a/6, 157b/3,
167b/3, 175b/12, 179a/4, 182b/1,
194a/13, 218a/12, 222a/10, 223b/4,
227a/4

degür - : 1. bildirmek, bir haber
ulaştırmak -15- [T.]
d.- diler 158b/6, 160b/3, 161b/9,
230b/7, 232a/4

d.- eler 165a/3, 166a/11
d.- ür 209a/1
d.- ürdi 160b/9

2. ulaştırmak
d.- di 161b/7, 198a/1
d.- dügi 170a/9
d.- düm 161a/8
d.- dügün 170a/10

3. temas ettirmek -1- [T.]
d.- eler 182a/4

degürmek : 1.eriştirme, ulaştırma -4-
[T.]

d. 161a/13
d.+ den 168b/15
d.+ i 194b/13
2. bildirme, haber verme
d. 197a/13

dehşet : ürküntü, yılgı -1- [Ar.]
d. 227b/7

dek : sadece -1- [T.]
d. 175b/12

del - : delmek -1- [T.]
d.- e 223a/2

delici : delen -1- [T.]
d. 218b/1

delil : kanıt, rehber, kılavuz -5-
[Ar.]
d.+ dür 193a/14
d.+ leri 179b/4

d. göre 164b/8
d. 155a/3, 200b/15

delilsüz : delilsiz -1- [T.]
d. 165a/10

delim : fazla -13- [Tr.]
d. gösterdi 221a/6
d. 159b/14, 160a/8, 173b/8,
178b/8, 201a/8, 203b/8, 205a/1, 215b/8,
173a/11, 198b/14, 220a/3, 228b/5

dem: zaman -1- [Far.]
d. 186b/4

demür: demir -2- [T.]
d.+ i 218b/7
d.+ leri 218b/1

demürçi: demirci -1- [T.]
d.+ ye 175b/9

deñiz: deniz -6- [T.]
d.+ i 230a/3
d. gibi ola 166b/7
d. 163a/14, 180a/10, 194b/12,
217b/6

depele - : 1. Öldürmek -10- [T.]
d.- di 169b/4, 203b/2
d.- düñ 223a/8
d.- medi 161b/4
d.- se 158a/8
d.- yeler 177b/12, 177b/14
d.- yem 178b/4
d.- yeni 204b/1
d.- yenüñ 224a/10

2. zarar vermek -1- [T.]
d.- düñ 204b/3

depelemek: öldürme işi -7-
[T.]
d.+ den 197a/1
d.+ e 167a/5
d.+ ile 195a/8
d. 161b/9, 163b/6, 182a/7,
196b/3

depelen - : öldürülmek -1- [T.]
d.- miş 223b/2

depren - : hareket etmek, kıpırdamak
-3- [T.]
d.- di 217b/12, 220a/4, 221b/10

depret - : kıpırdatmak -2- [T.]
d.- üp 219a/9
d.- ürdi 225a/1

derd: zorluk, sıkıntı, illet -5- [Far.]
d.+ ine 194b/3
d.+ lerine 182b/11
d.+ lerümün 194b/3
d.+ üme 225a/10, 225b/8

dere: dere, akar su -2- [Far.]
d.+ sinde 217b/14
d.+ sine 222b/2

derecât: dereceler, mertebeler -1- [Ar.]
d.+ uñ 158b/9

derece: kademe, seviye, mertebe -6- [Ar.]
d.+ lerün 228a/6
d.+ sin 227b/6
d.+ sine 178b/15, 200b/11,
218b/2
d.+ ye 213b/1

dergâh : tekke -4- [Far.]
d.+ a 184a/2, 186b/2, 204a/7,
204b/2

derhâl : hemen, hiç vakit kaybetmeden
-9- [Far.]
d. 183b/7, 186b/7, 198a/2,
201b/3, 208a/2, 208a/3, 208b/3, 211b/7,
225b/9

deri: deri -3- [T.]
d.+ si 171a/5, 218a/10
d.+ sin 169b/4

deriñ : derin -1- [T.]
d. 216b/14

dermân: ilaç, deva, çare -6- [Far.]
d.+ ı 182a/2, 194b/3, 205a/3

d.+ ında 204b/12
d. 204b/11, 225b/8

destârçe: mendil, yağlık -1- [Ar.]
d.+ yi 227b/2

deste: bağ, demet -1- [Far.]
d. 185b/1

destür: izin, ruhsat -2- [Far.]
d. buldı 226b/14
d. vire 177a/15

deve: deve -2- [T.]
d.+ den 182b/15
d. 185b/3

devlet : 1. bir topluluğu yöneten organ,
hükümet -15- [Ar.]
d.+ e 206b/2
d.+ i 198b/3, 215b/5
d.+ ün 176a/14, 206b/1
174b/4, 175a/1, 176b/4, 182a/12,
187b/4, 187b/9, 206b/7, 220b/14,
220b/4, 229a/10
2. mutluluk -7- [Ar.]
d.+ i 213b/5
d.+ ine 187b/4
179b/8, 184a/13, 191b/15
d.+ ün 215b/9
d.+ ün de 162b/14

devletlü : rütbe sahiplerine verilen
unvan -1- [T.]
d. 214a/7

devr : zaman, dönem -1- [Ar.]
d.+ i 197b/7

devür - : devirmek, yıkmak -1- [T.]
d.- di 222a/7

di - : demek, söylemek -27- [T.]
d.- di 218a/13, 224a/10
d.- diler 182b/11
d.- dügi 183b/4
d.- düm 196b/1
d.- me 226a/9

d.- mişdüm 204b/7
d.- mişlerdi 215a/3
d.- 7 228a/3
d.- rse7 173a/12
d.- rsiz 178b/3, 178b/8
d.- rven 167a/12, 216a/5
d.- se 226b/2
d.- ye 226b/8
d.- yeler 160a/2, 164b/9, 167b/8,
168a/12, 182a/4
d.- yelüm 228b/4
d.- yesi 222a/15
d.- yesin 206b/11, 232a/8
d.- yeyin 222a/15
d.- yiserven 166a/15

Dibîr: hikâyedeki kahramanlardan
birinin adı -1- [T.]
D.+ e 187a/9

dîdâr : yüz, güzel yüz, çehre -6-
[Far.]
d.+ ı 192b/7
d.+ ıdı 194b/3
d.+ ında 184a/5
d.+ insuz 179b/5
d.+ uşuz 197a/15
d.+ ile 195b/8

dil : 1. lisan, zeban -19- [T.]
d.+ i 173a/14, 173a/2, 173a/5
d.+ ile 231b/1
d.+ in 173b/11
d.+ ince 173a/1
d.+ inden 232a/12
d.+ ine 232a/7
d.+ ini 173b/1
d.+ iyle 231b/1
d.+ ü7le 173a/5
d. 173b/3
d.+ idür 206b/1

2. organ, dil
d.+ ümden 229a/4
d. 227a/1

3. söz
d. 227b/8

dile - : istemek, ummak -25- [T.]
d.- di 165b/4, 173a/2, 187a/1,
202b/1, 203a/2, 203b/3, 204b/14,

209b/2, 160a/11, 214b/2
217b/9, 219a/5, 230b/5, 231a/2
d.- düm 167a/1, 214b/1
d.- miş 223a/5
d.- r 178b/15
d.- rdü7 197a/6
d.- rise 159a/14, 162a/9
d.- rse 169a/7, 222a/13
d.- rse7üz 157b/15
d.- rsin 229b/10
d.- rüz 222b/6
d.- yevüz 202a/6

dilek : dilek, istek -10- [T.]
d.+ i 173a/6
d.+ ile 218a/9
d.+ in 176a/5
d.+ ince 176b/5
d.+ ini 159a/10
d.+ lerü7 227b/5
d.+ ümi 173a/9
d.+ ü7 197b/6, 227b/2
d. 183a/2

dilemek : 1. rica etme, isteme -5-
[T.]
d. 165b/8
2. isteme, umma
d.+ de 203a/4
d.+ den 205a/1
d.+ e 192b/1
d. 197a/13

dileyici : dilenci, isteyen -2- [T.]
d.+ lere 216b/9
d. 231b/4

dilîr : yürekli, cesur, yiğit -1-
[Far.]
d. oldu7 229b/8

dilülük : dili iyi kullanma -1-
[T.]
d. 216b/7

dimâğ : beyin, akıl, bilinç -3-
[Ar.]
d.+ ına 174b/2, 221b/4
d.+ ında 218b/4

Dimne : hikâyedeki kahramanlardan birinin adı -4- [T.]
D. 216b/3, 217a/12, 217a/6, 231b/1

dîn : iman, inanç -7- [Ar.]
d.+ ine 162a/4
d. 168a/15, 171a/8, 172a/3, 183a/14, 212a/2, 216a/9

din - : sakin olmak -2- [T.]
d.- medi 227a/1
d.- mez 180b/4

din - : söylenmek, denmek -1- [T.]
d.- medi 215b/1

dindârlık : dindarlık -3- [T.]
d.+ dur 200a/5
d.+ in 163a/6
d. 158b/6

diple - : dinlemek -9- [T.]
d.- di 163b/7, 166a/11, 166b/11, 178b/3, 230b/4
d.- meye 164b/7, 192b/2
d.- sün 229a/5
d.- ye 191b/4

dinlemek / diğlemek : dinleme işi -4- [T.]
d.+ e 166b/1
d.+ den 167a/2, 192a/4
d. 196b/2

diğlen - : dinlenmek, istirahat etmek -1- [T.]
d.- em 168a/9

diğlendür - : rahat ettirmek, yorgunluğunu gidermek -2- [T.]
d.- esin 229a/14
d.- sün 216a/10

diğlendürmek : rahat ettirme, yorgunluğunu giderme -1- [T.]
d.+ e 174a/4

diğlenmek: dinlenme, istirahat etme -2- [T.]
d. 207b/7, 218a/7

diğsüz: sessiz -5- [T.]
d. 227b/1, 227b/14, 227b/4, 228a/1, 228a/4

diğsüzlük: sessizlik -1- [T.]
d. 227a/1

dip: dip, derin, en alt -2- [T.]
d.+ inde 163a/14, 214b/6

dir - : biriktirmek, toplamak -4- [T.]
d.- esin 164a/4
d.- gil 229b/5
d.- miş 192b/13
d.- mişlerdi 190b/10

direk : direk, sütun -2- [T.]
d.+ i 200a/5
d.+ idür 206a/9

dirgen - : direnmek, dayanmak -2- [T.]
d.- diler 211a/1, 225b/9

diri : canlı, diri, diğ -11- [T.]
d.+ dūr 183a/13
d.+ yidi 175a/10
d. duta 211b/7
d. dutmak 187b/9
d. eylemege dutmışıdı 172a/4
d. kılmak 182b/1
d. koyadı 158a/9
d. olam 179b/1
d. olğıl 187b/8
d. 155b/11, 225a/9

diril - : yaşamak, ömür sürmek -2- [T.]
d.- esin 170a/15
d.- mez 159b/4

dirlik : yaşayış, canlılık, hayat, sağlık -12- [T.]
d.+ den 178b/4, 179b/11, 180b/4
d.+ i 170b/11, 176a/6, 196b/8

d.+ in 197a/14
d.+ üñ 170b/2
d.+ üñüz 157b/8
d. bulalar 159a/7
d. 194a/2, 229b/4

dirmek : biriktirme, toplama -1-
[T.]
d. 157b/6

dirşür:-toplamak, derlemek -1- [T.]
d.- ürlar 165a/2

diş: diş -2- [T.]
d.+ ile 218b/7
d.+ iyle 230a/5

dişi: dişi, erkek olmayan -6- [T.]
d.+ si 191a/2
D.+ si 191a/6
d. 169b/3, 190b/9, 191a/7

dīv: şeytan -4- [Far.]
d.+ i 218b/4, 221b/4
d. 161b/11, 217b/11

dīvar: duvar -1- [Far.]
d.+ lar 194b/11

diyānet: din, dindar -8- [Ar.]
d. 156a/9, 158a/12, 159a/14,
165a/8, 167b/5, 168b/1, 175b/1,
183a/14

diyānetsüz: dinsiz -1- [T.]
d. 194a/15

diyü: diye -4- [T.]
d. 161b/14, 194b/12, 209b/4,
214b/3

dizgin: dizgin, yön -6- [T.]
d.+ i 217b/1
d.+ in 220b/14, 228a/5
d.+ ine 216b/7
d.+ ini 217b/11
d. 229b/3

dizi : dizilmiş, ipliğe dizilmiş -1-
[T.]

d.+ dendür 217a/9

dizil - : dizilmek -1- [T.]
d.- mişdür 232a/9

dizmek: sıralama, düzenleme -1-
[T.]
d. 217a/9

doğ - : doğmak, ortaya çıkmak -3-
[T.]
d.- ar 206a/1
d.- asın 229a/15
d.- dı 197b/6

doğan: doğan -1- [T.]
d. 195a/1

doğrılık : doğruluk, dürüstlük -34-
[T.]
d.+ dur 200a/4
d.+ ı 161a/2, 164b/4, 165b/6,
168b/6, 200b/2, 205a/7, 216a/8
d.+ ıla 212a/2
d.+ ın 164b/5, 201a/2, 215b/15
d.+ ına 165b/7, 200b/4
d.+ ıya 168b/3, 168b/4
d.+ ını 162b/9, 200a/3
d.+ ını 197a/1
d.+ umı 164a/1
d.+ uñ 200a/5
d. 160b/15, 162b/1, 162b/11,
164a/1, 164a/11, 164a/3, 165a/8,
165b/9,
168b/1, 176b/1, 180b/8,
183a/14, 200a/3

doğru / doğru: doğru, dürüst -38-
[T.]
d.+ dur 166b/9
d.+ lar 156b/9
d.+ lara 156b/8
d.+ larıñ 187a/7
d.+ yısı 173a/12
d. gelmez 159b/1
d. olmayınca 168a/5
d. 155a/7, 156a/10, 156a/9,
156b/6, 159b/1, 161a/12, 162a/9,
162b/14, 163a/6, 164b/3, 164b/8,
165b/5, 166a/3, 167b/5, 171a/3, 175b/4,

178b/10, 179b/3, 182a/6, 182b/13,
182b/14, 183a/7, 184a/15, 191b/6,
193a/9, 194b/6, 196a/12, 197a/8,
207a/15, 216a/1, 222a/10

doğın - : 1. isabet etmek -6- [T.]

d.- dı 210b/4

d.- u 188b/7

2. tesir etmek

d.- dı 220a/7

d.- mişdur 224a/9

d.- mişlar 217a/3, 217a/4

doğu - : birbirine geçirmek -1-

[T.]

d.- dı 217b/14

dol - : dolmak, boş yer kalmamak -1-

[T.]

d.- dı 191a/9

doldur - : doldurmak, kaplamak -3-

[T.]

d.- a 174b/2

d.- dı 191a/4

d.- dılar 219a/11

don : kıyafet, giysi -4- [T.]

d.+ ına 200b/4

d.+ lardan 188b/3

d.+ ları 179b/8

d.+ ların 226b/15

doğuz : domuz -1- [T.]

d. 182b/9

doprağ : toprak -8- [T.]

d.+ a koydu 225a/4

d.+ a urdu 179a/6

d.+ a 178a/2

d. koyar 224b/6

d. 171a/5, 182b/7, 225a/9,

229a/12

dost: dost, arkadaş -15- [Far.]

d.+ ı 182b/2, 195b/3

d.+ lar 157b/2, 174a/4, 190b/7,

193b/3, 216a/1

d.+ ları 159b/1

d.+ larından 159b/6

d.+ u 165b/6

d. 159b/3, 160b/8, 172b/4,
199a/6, 216a/2

dostlık : dostluk, arkadaşlık -6-

[T.]

d.+ da 195b/4

d.+ ıla 204b/3, 204b/4

d.+ ına 157b/11

d. 155a/11, 173a/8

doynaklı : toynağı belli bir şekilde olan

-1- [T.]

d. 218b/2

doz : kulak arkasındaki çukur -1-

[T.]

d.+ ının 179b/7

dög - : dövmek -1- [T.]

d.- erlerse 214a/3

dök -: 1. harcamak -5- [T.]

d.- dü 204b/3

yüzün suyun d.- dü 225a/5

2. düşmek

d.- er 220b/1

3. düşürmek

d.- diler 220b/1

4. dökmek

kanın d.- mişdür 226a/2

dökmek : dökme işi -2- [T.]

kan d.+ den 156b/13, 170b/5

dökmeklik: dökme işi -1-

[T.]

d. 182a/14

dökül - : dökülmek -1- [T.]

d.- di 188b/7

dölek : 1. sakın, anlayışlı -4-

[T.]

d. olsun 160a/3

2. sükûn ve asayiş içinde

d. 166b/7

3. güvenilir, dürüst

d. 197a/11

4. elverişli, uygun

d. 216b/5

döleklik : temkin etme,
alçakgönüllülük, sakinlik -8-
[T.]
d.+ den 162a/2
d.+ i 167a/3
d.+ üne 163a/3
d. 181b/5, 196a/6, 199a/7,
206b/1, 227b/11

dölekliksüz : temkinli olmayan -1-
[T.]
d. 176a/2

dölen - : 1. karar kılmak -1-
[T.]
d.- di 160b/10
d.- mez olur 154b/3
d.- miş ola 176a/10
2. sakinleşmek, yatışmak
d.- di 221b/9

dön- : 1. durumdan duruma geçmek,
değişmek -13- [T.]
d.- di 168b/4, 198a/7
2. geri dönmek
d.- di 187a/2
d.- diler 226b/11
d.- erdi 188a/4, 221b/11
d.- üğ 226b/10
d.- eridi 188a/4
3. yönünü çevirmek, yönelmek
d.- di 187a/9, 199a/2
d.- üp 220b/12, 220b/13
4. vazgeçmek, caymak
d.- di 222a/2

dönder - : 1. döndürmek, çevirmek -4-
[T.]
d.- di 217b/2
yüz d.- di 170b/15
yüz d.- mişidi 156b/13
2. tercüme etmek
d.- düm 232a/12

döndür - : 1. döndürmek, çevirmek -9-
[T.]
yüz d.- di 171a/6, 186a/4
yüz d.- e 171a/14, 171b/3,

186a/4
yüz d.- mezüz 157a/2
d.- miş 220b/4
yüz d.- miş 220b/5
2. tercüme etmek
d.- di 232a/7

döndürmek : reddetme, kabul etmeme
-1- [T.]
d.+ de 198b/1

döneg : su çevirisi -1- [T.]
d.+ i 225b/6

dönmek : 1. durumdan duruma geçme,
değişme -4- [T.]
d. 171a/15, 171b/5, 173b/10,
174b/3
2. dönme işi -1- [T.]
d.+ inden 196a/9

dönmeklik : 1. vazgeçme, cayma -2-
[T.]
d.+ i 168a/15
d. 164b/6
2. geri dönme işi -1- [T.]
d. 209a/9

dördinci / dördüncü : dördüncü -4-
[T.]
d.+ si 206b/13
d. 165a/15, 165a/7, 174b/1

dört : dört sayısı -20- [T.]
d. 167b/2, 178a/3, 184b/6,
193b/11, 194a/11, 194a/14, 194a/5,
194b/1,
194b/15, 197b/7, 206b/5,
208a/5, 221b/10, 227b/9, 228a/3,
228b/3
D. 194b/1, 228b/3

döşe - : döşemek, sermek -1-
[T.]
d.- ye 217b/2

döşek : yatak, şilte -3- [T.]
d.+ de 177b/11
d.+ i 217a/14
d.+ in 217b/2

döşemek: döşeme, yayma -2-
[T.]
d.+ de 216b/12

döşen - : döşemek, yamak -2-
[T.]
d.- mişdür 196a/8
d.- di 217a/15

du‘ā : Tanrı'ya yalvarma, yakarış -1-
[Ar.]
d. kıldılar 226b/11

du‘ācı : dua eden, Allah’a yalvaran -1-
[T.]
d. 232a/12

Duht : kız, duhter -39- [Far.]
D.+ a 197a/13
D.+ ı 193b/7, 194a/2, 194b/3,
194b/9
D.+ ta 198b/11
D.+ uñ 179b/5, 187a/5, 192b/7,
195a/8, 197a/3, 197b/4, 197b/5, 198a/2,
198a/3
D. 177b/14, 180b/8, 181a/11,
181a/13, 181a/14, 181a/8, 181b/4,
182a/8, 186a/4, 187b/12, 187b/13,
187b/15, 187b/2, 188a/4, 188b/5,
189a/1, 189a/6, 190a/1, 191b/12,
192a/11, 195b/8, 196b/6

dulp : hepsi -1- [T.]
d.+ ı 176b/10

dün : alçak, soysuz, deni -1-
[Ar.]
d. 182b/7

dur - : 1. vazgeçmek, geri durmak -29-
[T.]
girü d.- a 168b/15
girü d.- alar 162b/5
girü d.- dı 170b/7
fâyidesinden d.- dum 189a/5
d.- uñ 224b/1
2. ayağa kalkmak
d.- dı 187b/12
d.- dılar 191a/3

d.- ı 204a/7, 213b/6
d.- u 177a/2, 186b/7, 213b/2,
227a/1

d.- udur 227a/3
d.- up 164b/5, 178a/3

3. bir yerde bulunmak

d.- dı 179a/5

d.- ur 183b/1

4. dikilmek

d.- dı 188a/7

d.- mışdur 226b/13

d.- mışiken 184b/7

5. bir durumu sürdürmek
becid d.- a 192b/1

d.- dı 228a/1

d.- duğun 227b/1

7. sabit kalmak

d.- dı 210b/3

d.- mış 196b/3

d.- uñ 224b/6

8. karşı koymak

d.- dı 227a/2

d.- dılar 221b/8

duruluk : duru, saf olma durumu -1-
[T.]
d. 216b/13

durmak : 1. sürdürme, devam ettirme
-6- [T.]

göz duta d. 170a/11

d.+ dan 228a/4

ķavī d.+ ına 183a/7

d.+ ıla 227b/4

2. bir yerde bir eğlenme, eğleşme
d.+ da 193a/3

3. uygulama
d.+ da 206b/15

durmaķlık : sürdürme, devam ettirme
işi -1- [T.]
d.+ a 227b/15

durrāc : turanç denen kuş -1-
[Ar.]
d. 195a/1

dut- : 1. tutmak -114- [T.]
göz d.- a durmaķ 170a/11
d.- a 225b/1

- yumşak d.- a 228a/6
 ümīd d.- arvan 168a/8
 d.- dı 220b/15
 etegin d.- mışdur 227a/3
 göz d.- mışdur 216a/12
 elin d.- up 206a/7
 elinde d.- up 188a/6
2. saymak, addetmek
 ‘azīz d.- a 187a/8
 berāber d.- a 178b/10
 diri d.- a 211b/7
 sehl d.- a 156a/14
 yakın d.- a 220b/9
 yiyni d.- a 165a/5
 girçek d.- alar 162a/9
 revā d.- alar 155b/8
 sehl d.- am 189a/5
 ta‘alluk d.- ar 174a/3, 176b/1,
 187b/5, 206b/3
 usañ d.- arısam 180b/8
 mīrās d.- arlar 221b/7
 ta‘alluk d.- armış 213a/6
 sehel d.- arsa 156b/9
 usañ d.- arsa 161a/14
 eksük d.- arsam 179a/8
 sehel d.- arsam 204a/6
 ‘azīz d.- ası 203b/6
 d.- asın 173a/11
 erzānī d.- avuz 197a/10
 d.- dı 230b/5
 cemāl d.- dı 216a/3
 yiyni d.- dı 189a/2
 ma‘zūr d.- dılar 158a/10
 revā d.- madı 181a/2
 revā d.- mañ 158a/1
 revā d.- masun 160a/3
 revā d.- maya 162b/11, 169a/2,
 169a/5, 171a/9, 176a/8
 maşrūf d.- uñ 157b/7
 ‘azīz d.- up 217b/3
 becid d.- up 189b/4
3. yöneltmek, çevirmek
 yüz d.- a 201a/1
 havāya d.- ar 193b/13
 yüzlerine d.- arlar 159b/2
 yolın d.- dı 226a/4
 yüz d.- dı 170b/8, 173a/14,
 203b/3, 217b/5, 220a/7, 221b/3
 d.- dılar 224b/9
 yüz d.- du 210a/3
- yüz d.- dum 214a/9
 yüz d.- mışdur 157b/14
 yüz d.- mışdı 172a/7
 yüz d.- up 197b/6
 kullığa d. 166a/8
4. kalıcı hâle getirmek
 hoş d.- a 200b/10
 karar d.- a 189b/3
 kulağında d.- a 169a/1
 d.- ar 200a/4, 216a/5
 māya d.- ar 165a/1
 hoş d.- dı 203b/9, 221b/1
 karar d.- dı 191a/3, 221b/9
 nem d.- dı 191a/8
 görk d.- maz 182b/4
 kulağunuzda d.- uñ 157b/15
 kavī d. 198a/7
5. yapmak, amel etmek
 d.- an 161a/8
 d.- duğı 159b/1
 tanuk d.- dumdı 160b/11
6. görevlendirmek
 ilerü d.- dılar 160a/8
 cāsūs d.- mışvan 211a/3
7. tutmak, zapt etmek
 uzun d.- a 165a/9
 d.- ar 163a/11
 d.- arlar 187b/8
 d.- dılar 161a/15
 kavī d. 168a/10
 girü d.- dum 199a/6
 d.- up 194a/7
8. saklamak, muhafaza etmek
 d.- a 162b/9
 d.- asın 229a/15
 gizlü d.- uñ 211a/3
9. uygulamak
 d.- a 168b/11
 üzerine d.- a 168b/10
 d.- ar 180a/4
 d.- ardı 188a/3
 d.- arvan 173a/12
 d.- dı 196a/7, 207b/5
 t̄ālī d.- dılar 219a/7
 renc d.- duñ 173b/1
 d.- ıvirevüz 218a/1
 d.- mışdı 222a/6
 diri eylemege d.- mışdı 172a/4
 kısa d.- mışdı 172a/6
 d.- up 191b/5

10. elde etmek, iltizam etmek
maḳām d.- a 192b/6, 226b/5
11. alıkoymak
rencde d.- ar 192b/11
12. başlamak
ağrısı d.- dı 217b/8
13. gitmek
d.- dı 221a/5
d.- dılar 219a/11
14. erişmek, ulaşmak
‘ālemi d.- dı 232a/4

dutıcı : muhafazakâr -1- [T.]
d.+ van 209a/2

dutın - : 1. direnmek, dayanmak -2- [T.]
d.- urlar 167b/1
2. edinmek
d.- a 223a/5

- dutmak** : 1. kalıcı hale getirme -18- [T.]
hoş d. 154b/5
2. elde etme, bir şey bekleme
menfa‘at d. 156a/5
3. yapma, amel etme
kullık d.+ a 159a/6
işin d.+ ı 159a/4, 160b/13
kullık d. 159a/2
4. tutma, zapt etme
hoş d.+ a 200a/7
d. 162a/7
d.+ ı 200b/15
d. 201a/6, 218a/6
5. sayma, addetme
usañ d.+ ı 162b/10
d. 182b/2
6. yöneltme, çevirme
yüz d. 165a/12
7. uygulama
öğüdün d. 178b/11
üzerine d. 166a/1
diri d. 187b/9
8. karşısına koyma
‘ibret d. 199b/2

dutsak : tutsak -2- [T.]
d.+ ı 191b/14, 194a/1

dutul - : mahkûm olmak -1- [T.]
d.- duñuz 215a/1

dutuş - : kararlaştırmak -1- [T.]
d.- up 211b/8

duy - : duymak, işitmek -2- [T.]
d.- arısa 203b/5
d.- maya 211a/3

duzak : tuzak, hile -8- [T.]
d.+ a geldi 218a/9
d.+ a 218a/6
d.+ ın 214b/7
d.+ ına 168a/8, 206a/5, 221b/14
d.+ uña 184b/3
d. 194a/1

düdin : duman -1- [T.]
d.+ e 162b/4

dügün : düğün -1- [T.]
d.+ üñ 170a/4

dükeli : hep, cümle, hepsi, bütün, herkes -23- [T.]
d.+ le 167b/6, 168a/7, 225a/8
d.+ müz 207b/8
d.+ n 230a/3
d.+ yle 159a/1
d. 154b/9, 155b/1, 160b/10, 162b/14, 164a/3, 170a/5, 176a/6, 176b/3, 181b/2, 182a/6, 194a/10, 194a/8, 194b/6, 195a/2, 206b/3, 207b/1, 229b/1

düken - : tükenmek, sona ermek -2- [T.]
d.- e 170a/1
d.- mesedi 193b/15

dükenmeklik: tükenme durumu -1- [T.]
d.+ dür 178a/7

dükkān : dükkān, iş yeri -1- [Ar.]

- d.+ ında 175b/8
- dün** : dün, geçen gün -2- [T.]
d.+ ki 157a/6, 157b/3
- dün** : gece -5- [T.]
d.+ i 230a/2
d. 176b/8, 176b/9, 177b/15, 219a/3
- dün gün** : gece gündüz -2- [T.]
d. 158b/1, 194b/2
- dünyā / dünya**: dünya -22- [Ar.]
d.+ da 171a/10, 178b/5, 191b/15
d.+ dan 156b/13, 171a/13
d.+ nuñ 157b/13, 157b/9, 207a/9, 227b/12
d. 157a/5, 157b/4, 159b/12, 171a/8, 172a/5, 191b/2, 205b/12, 211b/1,
212a/2, 214a/5, 216a/9, 227a/2, 229a/5
- dünyālık / dünyalık** : mal, mülk -2- [T.]
d. 207a/11, 227b/2
- dürger**: kapı, pencere ustası -1- [Ar.]
d. 192b/3
- düriş** - : çalışmak, çabalamak -7- [T.]
d.- diler 213a/7
d.- eler 184b/1
d.- elüm 177a/15
d.- megini 162b/9
d.- ürdi 229a/7
d.- ürlər 167b/2
d.- ürlərse 182b/7
- dürişmek**: çalışma, çabalama -13- [T.]
d.+ den 207b/8
d.+ e 173b/11
d.+ i 207a/10
d.+ ile 178b/15
- d.+ üñ 173b/4, 208a/5
d.+ üñi 192a/11
d. 175a/9, 187b/2, 207b/6, 212b/3, 213a/1
- dürişmeklik**: çalışma, çabalama -1- [T.]
d.+ i 172a/3
d. 207b/3
- dürlü**: başka, türlü, çeşitli -17- [T.]
d.+ den 163b/5
d.+ yile 158b/4
d. 160a/6, 166b/12, 167b/7, 172b/14, 172b/5, 173a/7, 178b/8, 182b/4,
185b/1, 194b/4, 200a/2, 203b/6, 221b/1, 221b/2, 222a/1
- dürr** : inci, inci tanesi -1- [Far.]
d.+ i 217a/9
- dürt** - : dürtmek, sürmek -2- [T.]
d.- evüz 178a/4, 178a/5
- dürüslük** : mertlik, dürüstlük, doğruluk -2- [T.]
d.+ i 164a/1
d.+ in 195b/4
- dürüst** : doğru, mert -3- [Far.]
d.+ dür 192b/2
d. 192a/9, 207b/1
- düş** - : 1. düşünleşmek -32- [T.]
d.- miş 167b/12
2. isabet etmek
d.- di 203b/3, 211b/8, 213b/6, 219b/3
d.- e 231b/15
d.- eceğidi 188b/3
d.- mez 168a/5
d.- miş 184a/11
3. uygun gelmek, isabet etmek
d.- di 183b/7, 197a/9, 211b/5
d.- e 171b/4, 181b/8, 183a/13

- d.- erise 169a/6
d.- esi 182b/3
4. düşmek
d.- di 190b/2, 201a/7
d.- düği 226a/3
d.- e 192b/6, 222b/2, 225b/7
d.- miş 179a/7
5. vaki olmak, olabilmek
d.- di 190b/3
d.- mişdür 181a/1
d.- e 194a/8
6. mağlup olmak
d.- mişdünüz 187b/1
7. istenmeyen bir durumda olmak
d.- di 194b/14
d.- meye 228b/1
8. uğramak, kapılmak
d.- üp 206a/5
9. erişmek
d.- erler 217a/4
10. üzerine yürümek, hücum etmek
d.- diler 221a/3
- düş** : rüya -23- [T.]
d.+ de 177b/4
d.+ i 177a/3, 198b/12
d.+ ler görmişidi 177a/3
d.+ ler 177a/14, 184a/12,
184a/15
d.+ lerde 184a/13, 186b/3
d.+ leri 184a/9, 186b/1
d.+ lerün 178b/1, 182a/8,
183b/3, 184a/10
d.+ üm 184a/6
d.+ ümi 187a/4
d.+ ün 178a/6, 182a/12
d. gördi 176b/9
d. gördüm 184a/7, 184a/8
d. 184a/8
- düşman**: düşman -46- [Far.]
d.+ a 220b/11, 220b/9
d.+ dan 227b/3
d.+ ı urmağa 176a/2
d.+ ı 167b/13, 180a/11, 219a/6,
226a/8
d.+ ıla 194a/8
d.+ lar 159b/8, 160a/11, 163a/2,
163b/8, 166a/2, 167b/6, 174a/4, 180a/2,
190b/7, 193b/4

- d.+ lara 187a/4
d.+ lardanidi 161b/5
d.+ ları 159b/2, 176b/4, 180a/13
d.+ ların 194b/13
d.+ larından 159b/5
d.+ larun 161b/8, 163a/13,
184b/2, 184b/4
d.+ un 154b/2
d.+ unı 226a/9
d. olmak 160a/8
d. 155b/11, 159b/3, 170b/12,
176a/10, 176a/11, 180a/11, 180a/14,
180a/8,
183a/7, 184b/1, 192b/6, 193b/5,
216a/2

düşmanlık : düşmanlık, hasımlık,
husumet, adavet -9- [T.]
d.+ da 204b/4
d. 159b/2, 165a/8, 168a/5,
177b/7, 194b/14, 194b/15, 217b/12,
221b/12

düşmanlu: düşmanı olan -1-
[T.]
d. olmakdan 159a/12

düşmek : bir yere düşmek -1-
[T.]
d. 218a/2

düşür - : vurup yere düşürmek -1-
[T.]
d.- ürdi 220b/3

düşvâr: zor, güç -13- [Far.]
d.+ dur 167a/15, 180b/5,
182a/15, 194b/1
d. olmaya 176b/6
d. olmuş 165b/5
d. 160b/4, 163b/6, 173a/15,
177a/14, 179a/4, 180b/4, 189b/5

dütün: duman -1- [T.]
d.+ i 161b/7

düz- : 1. yapmak, oluşturmak -9-
[T.]
d.- erler 165a/2
2. düzenlemek

- d.- di 175a/11
- d.- diler 178a/9, 219a/12
- d.- miş ola 176a/7
- 3. donatmak
 - d.- di 209a/10, 209b/6
- 4. telif etmek
 - d.- diler 231b/9
 - d.- düğün 217a/12

düzmek: 1. düzenleme, kurma -10-

- [T.]
- d.+ e 174a/3
- 2. yola koyma -1- [T.]
- d. 158b/10
- 3. yapma, meydana getirme
 - d.+ de 206b/14
 - d.+ den 217a/13
- 159a/2, 179b/14, 180b/5, 193b/3
- 4. telif etme
 - d.+ de 216b/5
 - d.+ e 225b/9

düzen : takım, düzen, tedbir -2-

- [T.]
- d.+ e 220b/2
- d. 206b/14

düzül - : yapılmak, tertip etmek -4-

- [T.]
- d.- di 217a/14, 230a/5
- d.- miş 156a/7, 216a/6

düzülmek : tertip etme, yapılma -1-

- [T.]
- d.+ i 180a/5

düzün - : süslenmek -1- [T.]

- d.- di 198a/2

E

ebed : sonu olmayan gelecek zaman -1-
[Ar.]
e. 157b/7

ebleh: akıllı kıt, bön -2- [Ar.]
e. 206a/6, 214a/7

Ebū'l Faẓl-ı Beyhaķī : Gazneliler devri tarihçisi ve devlet adamı -1-
[T.]
E. 215b/10

Ebū'l k̄asım Nişābūrī : Eşari kelamcısı -1- [Ar.]
E. 215b/12

ecel : ölüm zamanı -4- [Ar.]
e.+ den 223a/5
e.+ i geldi 224a/10
e. 170a/1, 219b/2

edeb : terbiye, nezaket, zarafet -5-
[Ar.]
e.+ i 190b/2
e.+ in 193a/3
e. 173b/3, 227b/10, 228a/3

edeplemek : azarlama, paylama -1-
[T.]
e. 168a/6

edepsüz : terbiyesiz, utanmaz -1-
[T.]
e. 193a/11

efsün : büyü, sihir, tılsım -1-
[Far.]
e. 178a/4

efsūslanmak : büyülenme -1-
[T.]
e. 179a/2

eger: eğer -112- [Far.]
e. 154b/7, 155b/15, 155b/3,
155b/7, 156a/13, 156a/15, 156b/6,
156b/9, 157b/15, 158a/7, 159a/6,
159b/10, 159b/4, 160b/14, 160b/5,
161a/1, 161a/14, 161a/2, 161b/4,

162a/8, 163b/3, 164a/9, 164b/2,
166a/15, 167a/4, 168a/1, 168a/11,
169a/6, 169a/7, 170a/12, 170b/4,
172b/13, 172b/6, 173a/10, 173a/12,
173a/8, 174a/6, 175a/7, 175a/8, 175b/1,
175b/10, 175b/12, 175b/15, 175b/8,
176a/11, 176a/3, 176b/4, 177a/15,
177b/12, 177b/5, 178a/5, 178a/6,
178a/8, 178b/1, 179a/8, 180b/7, 180b/8,
182a/3, 182a/5, 182b/7, 183a/10,
183a/11, 183a/5, 183b/2, 183b/4,
183b/5, 184a/1, 184b/3, 187a/5, 187b/6,
187b/9, 189b/3, 189b/4, 190b/8, 192b/2,
196a/9, 196b/5, 198a/4, 198b/4, 198b/6,
200a/8, 200b/1, 202a/11, 202a/4,
203b/5, 204a/5, 204b/12, 204b/14,
205b/9, 208a/7, 209a/1, 210a/2, 214a/4,
215a/4, 215b/7, 218a/12, 222a/13,
224b/3, 225b/8, 226a/4, 226b/10,
226b/5, 227a/4, 227b/2, 227b/3, 227b/4
E. 154b/10, 164a/4, 166b/5

egirdici: kuşatan, çevresini saran -1-
[T.]
e. 180a/13

eglen - : vakit geçirmek -3- [T.]
e.- di 203b/1
e.- e 192b/6
e.- ü 202b/6

egri: eğri, yanlış, hatalı -2- [T.]
e. 188a/3, 191b/5

ehl: ehliyetli, usta, sahip -26- [Ar.]
e.+ i 156b/3, 165b/3, 175b/4,
182b/2, 187b/13, 189b/7, 205a/2,
209b/3,
210a/4
e.+ ile 175a/9
e.+ ine 170b/13, 192b/6, 212b/3,
215b/4, 228a/4, 228a/5
e.+ ini 171a/2, 223a/9
e.+ inün 156a/13, 175a/14,
200b/7, 217a/3
e.+ isiz 160b/15
e.+ iyidi 213a/1
e. 174a/5

ehliyet: yeterlilik, kabiliyet -1-

- [Ar.]
e.+ ine 156a/12
- ejdehā** : ejderha -3- [Far.]
e.+ sı 229b/6
e. 180a/9, 222a/11
- ek** - : ekmek, saçmak -1- [T.]
e.- dün 215a/5
- ekin** : ekin, hasat -1- [T.]
e.+ inün 157b/5
- ekinci** : çiftçi -5- [T.]
e. 206b/13, 207a/1, 207b/6, 207b/7, 208a/4
- ekincilik** : çiftçinin yaptığı iş -1- [T.]
e. 206b/13
- eksil** - : eksilmek, azalmak -2- [T.]
e.- e 208a/1
e.- mez 207a/13
- eksilmek** : eksilme, azalma -1- [T.]
e.+ inün 191a/9
- eksük**: eksik, noksan -8- [T.]
e.+ iken 167b/13
e.+ ümüz 217b/14
e. dutarsam 179a/8
e. oldu 158b/8
e. olmaya 182a/11
e. olmaz 158a/3, 179a/3
e. olurısa 175b/15
e. 163b/3
- eksüklük** : eksiklik, noksanlık -5- [T.]
e.+ i 196a/4
e.+ ile 182a/12
e. 166a/7, 167a/13, 183a/5
- el**: el -55- [T.]
e.+ dendür 196a/12
e.+ e aldılar 156b/14
e.+ i 163a/11, 214a/7, 224a/1,
- 224b/3
e.+ ile 219a/6
e.+ imüz 214b/5
e.+ in dutup 206a/7
e.+ in 221b/12, 222a/13, 226b/15
e.+ inde dutup 188a/6
e.+ inde kıla 194a/9
e.+ indedür 205a/4
e.+ inden 224b/10, 224b/5,
- 225b/2
e.+ ine virdi 198a/1, 217b/11
e.+ ine vire 228a/6
e.+ ine 192b/6, 211b/8, 213a/7,
- 231b/15
e.+ ini 161b/9, 171b/6, 188b/4
e.+ ler 218a/12
e.+ üm 225b/1
e.+ ümden gelür 175a/9
e.+ ümle 223b/2
e.+ ümüzden gelen 202a/5
e.+ ümüze 177b/4
e.+ ün 168b/3, 170a/7, 198b/1
e. ırlığı 207a/1
e. uralar 187b/5
e. urdı 220b/15
e. urduñ 173b/11
e. uruñ 224b/3
e. vire 179b/15, 187b/9, 192a/1, 192a/6
e. virmeye 156b/11
e. 158a/6, 158a/7, 172a/6, 176a/6, 180a/4, 188b/3, 208a/7, 211b/7
- el kısa dut-**: çekinmek -1- [T.]
el kısa d.- mışdı 172a/6
- el ur-**: elini sürmek, dokunmak -3- [T.]
el u.-duñ 173b/11
el u.-alar 187b/5
el u.- uñ 224b/3
- el vir-**: mümkün olmak, fırsat olmak -3- [T.]
el v.- meye 156b/11
el v.- e 179a/5, 192a/1, 192a/6
- elbette** : şüphesiz, mutlaka, kesin -7- [Ar.]

e. 159a/8, 159b/15, 159b/4,
160b/2, 169a/5, 196a/5, 226a/1

ele al-: elde etmek, kazanmak -1-
[T.]
ele al.- dılar 156b/14

eleyici: ayrıştırıcı -1- [T.]
e. 158a/14

elḥaḳ : doğrusu, gerçekten, hakikaten
-1- [Ar.]
e. 168a/9

ellü: eli belli bir özellikte olan -1-
[T.]
e. 219a/8

elṭāf: lütuflar -1- [Ar.]
e.+ uḡı 172b/9

emānet: geri alınmak üzere birine
verilmiş olan -12- [Ar.]
e.+ e 182b/3, 184a/12
e.+ i 156a/1
e.+ in 195a/7
e.+ ine 165b/7
e. ḳoya 193b/1
e. 156a/9, 159a/14, 160b/15,
167b/5, 168b/1, 222b/8

emek: çabalama, uğraşma -1-
[T.]
e.+ üḡ 208a/5

emīn : güvenilir, inanılır -4-
[Ar.]
e.+ lerden 161a/10
e. 160b/8, 162a/9, 162b/3

emīre'lmü'minīn: müminlerin emiri
-1- [Ar.]
e. 220b/10

emmāre: emreden, emredici -1-
[Ar.]
nefs-i e. 229b/6

emr: buyruk, söz -2- [Ar.]
e. 222a/13, 222a/8

emṣāl: örnek, eş, benzer -1-
[Ar.]
e. 216b/3

endāz: atıcı, atan -1- [T.]
tīz- e. 168b/12

endāze : derece -2- [Far.]
e.+ mden 196a/5
e.+ sine 156a/12

endişe: kaygı, kuruntu -22-
[Far.]
e.+ si 180b/6, 191b/3
e.+ sin 171a/2, 180b/7
e.+ ye 191b/8, 194a/7
e.+ yi 198a/5
e. eylediler 231a/4
e. eylegil 163b/5
e. ḳılalum 177b/1
e. ḳıldı 161b/10, 189b/1, 195b/7,
208a/7
e. ḳıldıḳ 178b/2
e. ḳılmazsın 229b/2
e. ḳılurlar 167b/1
e. 159b/7, 192a/4, 219a/4,
222a/4, 226b/3

endişelü : düşünceli, kaygılı, tasalı -2-
[T.]
e. 181a/4, 223a/7

eṇeg : çene, çene kemiği -1-
[T.]
e.+ i 179b/6

enük : enik, yavru -4- [T.]
e.+ ile 169b/3
e.+ in 169b/4
e.+ leri 169b/6
e.+ lerin 169b/5

er : 1. koca, eş -9- [T.]
e.+ ine 162a/3, 194b/8
2. erkek
e.+ i 201a/8, 202a/7, 218b/4
e. 192a/9, 202a/9, 221b/15

eren: 1. yiğit er, savaşçı -3- [T.]

e.+ ler 220b/8
 2. akıllı kimseler
 e.+ lerün 155a/2, 181b/5
ergavānī : erguvan renginde olan -3-
 [Far.]
 e. 185b/1, 187b/11, 188b/3
erkān : esas, yöntem, adet -2-
 [Ar.]
 e.+ ın 232a/5
 e.+ larun 200a/1
erkek: erkek -1- [T.]
 e. 190b/9
erzān: uygun, layık, ucuz, bol -1-
 [Far.]
 e.+ ı 163a/1
erzānī : layık, değer, uygun -4-
 [Far.]
 e. dutavuz 197a/10
 e. kılmışdır 167b/5
 e. 187a/1, 198b/11
es - : esmek -1- [T.]
 e.- en 216b/14
esbāb : kılık, kıyafet -1- [Ar.]
 e.+ ın 209b/6
esed : aslan -1- [Ar.]
 e. 206b/10
esenle - : vedalaşmak, veda etmek -1-
 [T.]
 e.- düği 194a/2
esenleş - : vedalaşmak -1-
 [T.]
 e.- diler 202b/3
eşer : 1. iz, nişan -20- [Ar.]
 e.+ i 158a/7, 168a/3, 170b/12,
 177b/7, 184a/13, 184a/5, 186a/4,
 187b/11,
 195b/6, 206b/6
 e.+ in kımaya 155a/11
 e.+ in 164b/1, 177a/4

e. eyledi 191a/4
 e. eylediği 175b/6
 e. eyleyemez 175b/7
 e. kılduğın 190b/3
 e. 180b/2
 e.+ leri 180a/5
 2. yapıt
 e.+ lerin 211b/7
esir : tutsak -2- [Ar.]
 e.+ i 191b/13, 194a/2
esmek: esme işi -1- [T.]
 e.+ ile 224a/2
esrüklik : sarhoşluk -1- [T.]
 e. 218a/7
eşk: gözyaşı -1- [Far.]
 e.+ ler 223b/8
et : et, yiyecek-17- [T.]
 e.+ i 160a/11, 160b/3, 161a/1,
 161a/11, 161a/7, 163a/12, 218a/10
 e.+ inden 170b/2, 170b/3
 e. 156b/13, 160a/9, 160b/5,
 163a/7, 163a/8, 164a/8, 170b/7
etek: etek -4- [T.]
 e.+ in dutmuşdur 227a/3
 e.+ in 199a/6
 e.+ ine 165b/2, 224b/3
ev : ev, yuva -16- [T.]
 e.+ e 208b/3
 e.+ i 202b/1, 221b/10
 e.+ inden 192b/5, 224b/9
 e.+ ine 189b/9, 209a/3
 e.+ ini 202b/2
 e.+ üm 202a/4
 e. 190b/10, 192b/4, 218a/8,
 223a/4, 223a/5, 226a/4
evvel : ilk, önce -13- [Ar.]
 e.+ iki 212a/3
 e.+ inde 155b/9, 217a/7
 e.+ ki 231a/1
 e. 160b/10, 165a/5, 166b/13,
 173a/3, 182b/12, 188b/4, 200b/12
 E. 165a/12, 189b/6

ey - : e mek, b kmek -1- [T.]
e.- di i 217a/4

eyit - : s ylemek, demek -281- [T.]
e.- di 154b/2, 156b/12, 158b/5, 159a/8, 159b/10, 159b/14, 159b/6, 160b/10, 160b/13, 160b/14, 160b/2, 160b/4, 160b/5, 160b/7, 160b/8, 161a/12, 161a/2, 161a/4, 161a/7, 161a/9, 161b/1, 161b/10, 161b/3, 161b/4, 162a/1, 163b/7, 163b/9, 164a/14, 164a/6, 164b/5, 164b/6, 165b/4, 166a/2, 166a/6, 166a/8, 166b/8, 167a/2, 167a/6, 167a/7, 167b/8, 168a/9, 168b/12, 169b/2, 169b/7, 169b/8, 170a/15, 170b/1, 170b/2, 170b/9, 171a/12, 172a/2, 172b/12, 172b/15, 173a/12, 173a/15, 173a/3, 173b/4, 173b/6, 174b/1, 175a/2, 175b/7, 176b/8, 177b/2, 178b/3, 180b/6, 180b/8, 181a/9, 181b/3, 182a/3, 182a/9, 183a/13, 184a/1, 184a/10, 184a/6, 187a/4, 187a/9, 187b/3, 188b/5, 189a/1, 190b/1, 190b/6, 191a/1, 191a/6, 191b/10, 191b/12, 191b/13, 192a/1, 192a/10, 192a/12, 192a/14, 192a/15, 192a/2, 192a/5, 192a/8, 192b/10, 192b/11, 192b/2, 192b/3, 192b/7, 193a/1, 193a/14, 193a/15, 193a/2, 193a/8, 193b/10, 193b/11, 193b/7, 194a/10, 194a/13, 194a/15, 194a/2, 194a/3, 194a/5, 194b/1, 194b/10, 194b/14, 194b/15, 194b/2, 194b/4, 194b/9, 195a/1, 195a/11, 195a/12, 195a/2, 195a/8, 195b/1, 195b/7, 196a/1, 196b/7, 197a/4, 197b/3, 197b/5, 198a/3, 198a/6, 198b/10, 198b/2, 199a/1, 199a/2, 199a/4, 199b/7, 201a/5, 201b/1, 202a/2, 202a/4, 202b/2, 202b/5, 203a/2, 203b/1, 204a/3, 204a/5, 204b/15, 204b/2, 204b/7, 205a/3, 206a/2, 206b/5, 207a/14, 207a/15, 207b/2, 208a/3, 208b/1, 208b/2, 209a/1, 209a/2, 211a/3, 211a/7, 213a/5, 213b/3, 214a/1, 214a/4, 215a/5, 215b/2, 215b/6, 217b/14, 218b/5, 220b/10, 222a/3, 222b/6, 223a/7, 223b/1, 223b/15, 223b/8, 224a/5, 225a/12, 225a/14, 225b/10,

225b/3, 225b/5, 225b/8, 226a/4, 226b/12, 226b/8, 227a/2, 227a/7, 227b/8, 228a/3, 228a/4, 228a/5, 228a/6, 228b/1, 228b/5, 228b/6, 229a/1, 229a/2, 229b/7, 230b/3, 231b/12
E.- di 165b/9, 214a/5
e.- diler 156b/14, 160a/11, 161a/6, 177a/5, 177b/2, 178a/9, 178b/9, 202a/1, 207b/8, 208a/6, 209b/1, 210a/2, 211b/4, 211b/5, 214b/5, 221b/5, 222b/6, 225b/4, 226b/2, 228b/4
e.- d m 184a/9, 214a/6, 215b/2
E.- d m 214b/6
e.- e 193a/13, 193b/5
e.- eler 229b/10
e.- el m 177b/1, 177b/11, 177b/13, 178a/1
e.- em 184a/14, 214a/2
e.- esi 184a/11
e.- even 190b/8
e.- ev z 178a/5
e.- gil 171a/14, 174b/4, 190b/9, 206a/4
e.- idi 202a/3
e.- ir- 226b/13
e.- ivirdi 177a/4, 204a/2, 223b/6
e.- ivir-di 211a/4
e.- ivireyin 214a/4
e.- ivirgil 154b/3, 161b/15, 169b/8, 199b/8
e.- mi d r 228a/1
e.- mi ler 155a/10
e.- mi lerd r 155a/9, 174a/1
e.-  r 154b/10, 193b/15
e.-  r- 209a/1, 217a/11
e.-  rdi 179a/8
e.-  rise 183b/5
e. 226b/13

eyitmek - : deme, söyleme -1- [T.]
e. 183a/12

eyle - : yapmak, etmek anlamında yardımcı fiil -193- [T.]
'arz e.- di 218a/14, 223b/5, 231b/11
cef  e.- di 210b/2
e er e.- di 191a/4

fıkr e.- di 180b/6
haber e.- di 204a/8
halvet e.- di 219a/4
hâzır e.- di 213a/4
helâk e.- di 223a/4
hükminde e.- di 229a/1
ihtiyârın e.- di 226b/12
ıkrâr e.- di 164b/3
işâret e.- di 182a/3
‘itâb e.- di 166a/4
iveceklik e.- di 161b/10
kanâ‘at e.- di 170b/8
kerem e.- di 168b/5
küstâh e.- di 229a/4
mağâm e.- di 219a/1
meşğûl e.- di 171a/1
naql e.- di 211b/1
ortak e.- di 212b/5
rahmet e.- di 166b/2
sefâhat e.- di 210b/4
sengsâr e.- di 224b/2
takrîr e.- di 203a/4
tâzelik e.- di 204a/3
tena‘um e.- di 209a/3
terk e.- di 170b/7
tertîb e.- di 217a/10, 218b/2
tevâzu‘ e.- di 183b/8
va‘deler e.- di 202b/1
yüksek e.- di 160a/5
žâyî‘ e.- di 166b/5
zıkrin e.- di 204a/2
‘arz e.- diler 217a/6
bey‘at e.- diler 211b/8
endîşe e.- diler 231a/4
hâzır e.- diler 204b/2, 231b/9
konukluk e.- diler 231b/9
mekr e.- diler 220b/12
nevmîd e.- diler 224a/4
nüvâhat e.- diler 225b/10
şabr e.- diler 170a/10
hased e.- dilerse 163b/4
eşer e.- dügi 175b/6
havâle e.- dügi 163b/9
‘ilâc e.- dügi 205a/6
rahmet e.- dügi 167a/9
eylûk e.- düğün 202a/5, 204b/10
takrîr e.- düğünden 204b/13
bâtıl e.- dük 195a/8
fıkr e.- düm 214b/3
haṭâ e.- düm 196b/5

kim e.- düm 216a/1
maḥrem e.- düm 204b/15
ötrü e.- düm 226a/6
tamâm e.- düm 232a/13
terk e.- düm 211b/2
tevekkül e.- düm 214b/3
artuḡ e.- düñ 163b/3
bâtıl e.- düñ 191b/11
gelmek e.- düñ 193b/7
helâk e.- düñ 192a/11, 223a/9
beyân e.- gil 168b/13, 206a/9
endîşe e.- gil 163b/5
ırâḡ e.- gil 159b/15
şabr e.- gil 170a/9
fıkrîlû e.- me 168b/2
sayru e.- me 159b/8
iltifât e.- medi 171a/7
iltifât e.- meye 156b/2
maḥrem e.- meye 186b/5
mübâlaḡa e.- meye 162b/12
sipâs e.- meye 165a/5
žâyî‘ e.- meye 162b/10, 187a/8
i‘timâd e.- meydi 177b/6
ma‘rûf e.- meyvüz 222a/13
hîle e.- meyinca 164a/1
medḡ e.- miş 215b/13
nazm e.- miş 216b/4
şabr e.- miş 170a/9
taşnîf e.- miş 215b/13
‘amel e.- mişdi 220a/6
halvet e.- mişdür 181a/3
harâb e.- mişdür 224a/7
uluları e.- mişdür 216a/6
hakîm e.- mişidi 189a/1
işâret e.- mişidi 187a/3
haṭâ e.- mişven 187a/4
tavaḡḡuf e.- ŋ 161b/14
aruḡ e.- r 190b/7, 195a/10
bâtıl e.- r 195a/9, 219a/5
kaşd e.- r 218b/5
kişiyile e.- r 195a/13
yavuz e.- r 175b/12
yoḡ e.- r 195a/11
‘aşîlîḡ e.- rdi 217b/4
ḡahr e.- rdi 221b/11
ḡalkān e.- rdi 219b/3
ṭavâf e.- rdi 225a/6
ḡalîmlîḡ e.- rise 176a/6
žâyî‘ e.- risem 204a/6
şabr e.- risen 178a/5

terk e.- rler 156b/3
 fikr e.- sün 160a/3
 artuḡ e.- ye 164a/2
 āzārsuzlıḡdan e.- ye 205b/12
 bāṭıl e.- ye 195a/3
 būhtān e.- ye 162b/1
 cōmartlıḡ e.- ye 165b/1
 dadsuz e.- ye 196a/10
 danışık e.- ye 186b/6
 da'vīsın e.- ye 193b/3
 eylūk e.- ye 156b/8
 fark e.- ye 183b/6
 feh̄m e.- ye 171a/7
 fikr e.- ye 155b/5
 ḡālīb e.- ye 193a/11
 ḡaberdār e.- ye 193b/10
 ḡakem e.- ye 193b/2
 ḡalīmlik e.- ye 176a/5
 ḡāşıl e.- ye 159a/10
 ḡışm e.- ye 165a/6
 ırak e.- ye 156b/1
 iḡtiyār e.- ye 171a/15
 iḡdām e.- ye 189a/4
 iḡrār e.- ye 164a/13
 iltifāt e.- ye 166a/13
 imām e.- ye 156a/3, 171a/8
 kaşd e.- ye 225b/7
 katı e.- ye 155a/5
 maşrūf e.- ye 192b/15
 mübālaḡa e.- ye 195a/6
 müttehim e.- ye 165a/11
 rencūr e.- ye 162b/3
 şarf e.- ye 191b/14
 savaş e.- ye 194b/11
 seferin e.- ye 194b/12
 şişecilik e.- ye 192a/13
 taşnīf e.- ye 231a/1
 terbiyet e.- ye 200b/10
 terk e.- ye 173b/2, 176a/4
 'uḡūbet e.- ye 192b/1
 fāriḡ e.- yeler 159a/7
 ḡarāb e.- yeler 176a/7
 helāk e.- yeler 182b/13
 ḡalkānın e.- yeler 187b/3
 ma'rūf e.- yelüm 222a/8
 āşikāre e.- yem 166b/14
 fāriḡ e.- yem 204a/4
 ḡıyānatlıḡ e.- yem 159a/13
 kullıḡ e.- yem 202b/3
 şābit e.- yem 167a/13

tedbīr e.- yem 181a/7
 terbiyet e.- yen 165a/14
 merḡamet e.- yesin 159a/6
 'ivaḡ e.- yeyüz 214b/6
 eşer e.- yümez 175b/7
 i'timād e.- yüp 154b/6
 kullıḡ e.- yüp 215b/11
 yādıḡār e.- yüp 215b/11
 'arḡ e. 227b/4
 berk e. 170b/1
 işāret e. 184a/4
 ḡavī e. 166a/8
 ḡazanç e. 208a/6
 tedbīr e. 208b/2

2. yapmak, etmek

e.- di 170a/8, 177b/6, 221a/3
 e.- diḡi 223b/7
 e.- diler 219a/8
 e.- düḡün 195a/2
 e.- dük 167b/10
 e.- mişdi 161b/8
 e.- mişdüḡ 170a/8
 e.- rdi 186b/8
 e.- rven 222b/2
 e. 175b/6
 e.+ yidi 212a/3

eyle : öyle, bu şekilde-9- [T.]
 E.+ dūr 160b/5
 e. ḡıldılar 232a/2
 e. 159a/3, 191b/11, 215b/6,
 218a/3, 218a/5, 223a/6

eylemek : etme, eyleme -61- [T.]

'azāb e.+ i 169a/2
 mübālaḡa e.+ ye 155a/10
 beyān e.+ de 216b/5
 cem' e.+ de 216b/6
 eylūk e.+ de 229a/13
 ḡīle e.+ de 226a/5
 'imāret e.+ de 206b/14, 229a/7
 ta'bīri e.+ de 182b/10
 terk e.+ de 195b/5
 yakın e.+ den 159b/10
 zulm e.+ den 205b/11
 eylūk e.+ dūr 162a/7
 fikr e.+ e 161b/4
 tāze e.+ e 156a/1
 bāṭıl e.+ i 158a/1
 cezā e.+ i 155b/8

eyl k e.+ i 191b/15
keleci e.+ i 163a/1
   r e.+ i 165b/4
    bet e.+ i 155b/8
def  e.+     159a/8
e. 205b/13, 206a/2
def  e. 178b/2, 193b/13
eyl k e. 199b/9
fikir e. 163b/4
      e. 179b/14
      e. 172a/5
hel k e. 163a/2
   e e. 178b/6
     e. 206a/8
       e. 160b/4
       e. 182a/14
       e. 202a/2
     e. 193b/4
me     e. 229b/10
red e. 214a/7
sava  e. 195a/10
seb   e. 157b/11
sen e. 210a/3
ta     e. 215b/14
tava    f e. 189b/3, 197a/2
t    e. 154b/6
terk e. 156b/4
teva    f e. 183a/11
v   f e. 157b/11
yim   e. 220b/7
z     e. 156a/4, 159a/3
z      e. 157b/1
     e.+ den 167a/6
     e.+ e dutm      172a/4
def  e.+ e 177b/1
f    e.+ e 169a/3
        e.+ e 167b/11
      e.+ e 167b/2
      e.+ e 176a/1
y     e.+ in 168b/6
e.+ e 183a/12, 192a/10
def  e.+ e 215a/1
fikir e.+ i 191b/12
b     e.+     189b/6

eylemeks  : yapmama, etmeme -1-
[T.]

z     e. 176a/2

eyl k: iyilik -48- [T.]

e.+ i 159a/6, 191b/5, 192a/2,
194a/5, 195a/3, 205b/13, 230b/6
e.+ ile 157b/13
e.+ ine 166b/3
e.+ in   199b/7
e.+ leri 194a/10, 198b/6,
227b/12
e.+ lerile 200a/6
e.+ lerin 166b/4, 200a/1, 200a/2
e.+ lerini 156a/11, 162b/2
e.+ ler   205a/1
e.+     196b/2, 204b/10
e.+     200b/4
e.+     214b/6
e. eyled     202a/5, 204b/10
e. eylemegi 191b/15
e. eylemek 199b/9
e. eylemekde 229a/13
e. eylemekd  r 162a/7
e. eyleye 156b/8
e. g          r 203b/6
e.       da 158a/7
e. 159a/7, 159b/11, 165a/13,
170a/11, 191b/3, 199b/10, 199b/11,
202a/8, 202b/3, 203a/3, 204b/8, 206a/2,
206a/4, 215a/5, 218a/4

eymen - :        , korkmak, endi  
etmek -2- [T.]
e.- d     227b/2
e.-       223a/8

eyrek: daha iyi -1- [T.]
e. 183a/15

eyi / ey : iyi, ho , g     -23-
[T.]
e.+ de 194b/7
e.+ ler 169a/8, 192b/10
e.+ ye 226b/6
e.+ yi 174a/10, 175b/12
e. 155a/12, 157b/13, 159a/1,
164b/6, 166a/9, 171a/10, 175b/7,
176b/2, 176b/6, 195a/6, 197b/1, 197b/4,
202b/1, 222a/6, 229a/9, 229b/10,
229b/2

ezel: ba           , ge      zaman
-2- [Ar.]
e.- i        155a/14

e.- i sa‘ādet 187a/7

ezeli: başlangıcı olmayan, kadim -2-
[Ar.]
e. 199b/3, 213a/6

ezginek: azıcık, biraz -1- [T.]
e. 193a/10

F

- fahır:** ihtişamlı, şaşalı -1-
[Ar.]
f. 185b/2
- fahr:** övünme, iftihar, gururlanma -1-
[Ar.]
f. göstereler 232a/1
- faḳīh:** fıkıh alimi -1- [Ar.]
f. 215b/12
- fāl:** gaipten haber verme -1-
[Ar.]
f. 225a/14
- fānī:** ölümlü, sonu olan -1-
[Ar.]
f. 170a/3
- fāriğ:** vazgeçmiş, terk etmiş -14-
[Ar.]
f.+ dūr 159b/6
f.+ ven 193b/6
f. eyleyeler 159a/7
f. eyleyem 204a/4
f. ola 182a/13
f. oldu 213b/6, 215b/1, 217a/14,
217b/5
f. oldılar 172b/11
f. olur 168a/7
f. 159b/12, 167a/11, 199a/5
- farīza:** farz, yapılması zorunlu olan -9-
[Ar.]
f.+ dur 156b/5, 165a/12,
166a/14, 201a/2
f.+ ların 198b/4
f. 168a/14, 186b/6, 191b/15,
200b/3
- farḳ :** fark, başkalık -5- [Ar.]
f.+ ı 159b/4, 227b/9
f. eylemege 169a/3
f. eyleye 183b/6
f. 178b/7
- Fārs:** İran milletinin adı ve bu millettten
olan kimse -2- [T.]
F. 217b/4, 231b/13

- faşl:** bölüm, kısım -9- [Ar.]
f.+ dan 215b/1
f.+ ı 160b/9, 170b/15, 179a/4,
182a/8, 191a/8, 191b/9
f.+ lar 168a/9
f. 159b/14
- fāyīde / fāyide :** fayda, yarar -23-
[Ar.]
f.+ den 222b/6
f.+ leri 180a/5
f.+ lerin 215b/9
f.+ lerinden 174a/14, 204a/6
f.+ lerine 175a/4
f.+ sın 179a/8
f.+ si 159a/8, 167a/15, 178b/8,
191b/1, 199b/2, 229a/5
f.+ sin 187b/4, 197a/10
f.+ sinden durdum 189a/5
f. gelmez 200b/2
f. kılmadı 191a/6
f. ola 178b/4
f. 157a/3, 161a/4, 197a/11,
216b/11
- fāyidesüz:** faydasız, işe yaramaz -3-
[T.]
f. 170a/8, 173b/11, 211b/3
- fāzıl:** faziletli, erdemli -5-
[Ar.]
f.+ ları 216b/11
f.+ larından 216b/3
f.+ ları 217a/2
f. 162b/3, 228a/3
- fazīlet:** dürüstlük, erdem, iffet, adalet
-2- [Ar.]
f. 183b/1, 194a/11
- fazl:** cömertlik, iyilik, lütuf, kerem -6-
[Ar.]
f.+ ı 155b/5, 200a/6
f.+ u 214a/1
f. 216b/7, 222a/1, 228a/3
- fedā:** bir şey uğrunda değerli bir şeyden
vazgeçme -1- [Ar.]
f. kıla 178b/11

feh̄m: anlama, anlayış, idrak -1-
[Ar.]
f. eyleye 171a/7

felek: gökyüzü, dünya, devran, talih,
baht -2- [Ar.]
f.+ inde 229a/10
f.+ üç 179b/15

fenā: kötü, üzücü -3- [Ar.]
f.+ ya 157b/14, 195a/11
f. 157b/11

fenālik: kötülük -1- [T.]
f.+ e 218b/6

ferāgat: vazgeçme, elçekme -4-
[Ar.]
f.+ ıla 159b/13
f.+ i olmaya 194a/7
f. ola 208a/6
f. 231a/2

ferah̄ : gönül açıklığı, sevinç, sevinç-2-
[Ar.]
f. 178b/13, 196b/7

ferc: dişi üreme organı -1- [Ar.]
f.+ in 192a/4

ferište: melek -1- [Far.]
f.+ dür 208b/2

fermān: emir, buyruk, berat -12-
[Far.]
f.+ ı 175a/14, 175a/15, 221b/5
f.+ ıla 167a/5
f.+ ın 190b/1
f.+ ına 167a/11, 218a/1
f.+ uñdan 229b/3
f. ola 190b/8
f. olursa 214a/4
f. 194b/12, 229b/3

ferrāş: yatakları seren hizmetçi -1-
[Far.]
f. 225a/7

fert : kişi, kimse, birey -1- [Ar.]

f. 178b/12

feryād : haykırış, çığlık, avaze, figan
-2- [Far.]
f. 169b/6, 170a/8

feryād-nāme : imdat mektubu -1-
[Far.]
f. 224b/6

fesād: kargaşalık, karışıklık, fenalık,
kötülük, bozgunculuk, fitne -5-
[Ar.]
f.+ a virdüñ 195a/2
f. 165b/2, 170b/14, 171a/1,
213a/4

feşāhat: sanatlı, güzel söz söyleme -2-
[Ar.]
f.+ ı 173a/2
f. 173a/4

feth̄ : ele geçirme, zapt etme, açma,
açılma -3- [Ar.]
f. 176b/3ve, 220b/15, 221b/3

fevt: elden kaçırma, kaybetme, ölme,
vefat -1- [Ar.]
f. olmaya 182b/11

feylesof: filozof -5- [Ar.]
f.+ a 227a/2
f. 217a/11, 226b/3, 227a/4,
231a/3

fezāyil: faziletler -1- [Ar.]
f. 217a/2

fısq̄ : fenalık, ahlaksızlık -1-
[Ar.]
f. 165b/2

fīdā / fidā : ayrılık, hicran -6-
[Ar.]
f. kılmaya 207a/12
f. kılmışdum 167a/11
f. olmak 187b/6
f. olsun 182a/10, 187b/8

fi'illü : amelli, işli -1- [T.]

f. 218a/15	f.+ ler 167b/1
fikir: fikir, düşünce -28- [Ar.]	f.+ nün 222a/14
f.+ de ola 181a/9	f.+ si 161a/5
f.+ i 180b/6, 194a/6, 206b/12,	f.+ sinden 163a/13
215b/3	f.+ siyile 159a/10
f.+ ile 191b/6, 208a/8, 210a/3	f.+ yi 164b/1
f.+ inden 182a/3	f.+ yile 169a/7
f.+ ini 190b/3, 200a/2	f. 166a/12, 180b/1, 221b/3,
f.+ inün 181b/1	222a/2
f.+ inün 216b/8	fitrāk : terki bağı -1- [Far.]
f.+ ler 158a/6	f.+ ine 220b/15
f.+ lerden 182a/13	fi'l cümle : nihayette, sonunda -
f. eyledi 180b/6	11- [Ar.]
f. eyledüm 214b/3	f. 155b/14, 157b/10, 165a/3,
f. eylemege 161b/4	168b/5, 170b/13, 172b/8, 180b/5,
f. eylemegi 191b/12	183a/10
f. eylemek 163b/4	F. 203b/7, 209a/3, 216a/7
f. eylesün 160a/3	fi'l hāl: o anda, hemen, şimdi -2-
f. eyleye 155b/5	[Ar.]
f. ideler 216a/5	f. 161b/4
f. itdim 204b/11	F. 190b/1
f. kılası 198a/5	fuḥṣ: namusa karşı -1- [Ar.]
f. 176a/9, 230a/3, 230a/6	f. 192a/4
fikret: düşünme, düşünce, fikir -1- [Ar.]	fulān: herhangi bir kişi -1- [Ar.]
f. 230a/4	f.+ ı 160b/11
fikrlü: düşünceli -2- [T.]	Für: Eserdeki bir Hint hükümdarı -3- [Ar.]
f. eyleme 168b/2	F.+ idi 217b/9
f. olup 190a/2	F. 218b/3, 219a/13
fikrsüz: düşüncesiz, dikkatsiz -2- [T.]	Füreḳ: Hint hükümdarı Für'un oğlu -14- [Ar.]
f. 178b/14, 198b/10	F.+ ün 220b/13
fi'l : iş, amel, eylem -3- [Ar.]	F. 217b/9, 218a/3, 218a/5,
f.+ de 200b/2	218b/3, 219b/6, 220a/3, 220b/11,
f.+ ini 193b/7	220b/12, 220b/3, 220b/7, 221a/1,
f.+ ün 192a/8	221a/3, 221a/4
firāk : ayrılık, hicran -1- [Ar.]	furṣat : herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart -4- [Ar.]
f. 172b/5	f. buldı 220b/13
firāset: uyanıklık, anlayış, sezgi -1- [Ar.]	f. buldum 204a/5
f.+ i 179b/13	
fitne: karışıklık, fesat -11- [Ar.]	

f. 177b/8, 182b/11

fuz ll k : haddini bilmeme, fodulluk-1-
[T.]

f. 229b/9

f t vv t: mertlik, yiğitlik, cömertlik-1-
[Ar.]

f. 168a/15

G

ğaddār: merhametsiz, insafsız -2-
[Ar.]

ğ.+ uñ 161b/2
ğ. 160b/7

ğadr: haksızlık, hainlik, zulüm -1-
[Ar.]
ğ.+ ı 178a/9

ğāfil: aymaz, dikkatsiz, düşüncesiz -8-
[Ar.]
ğ. ola 169a/4
ğ. oldı 161b/3
ğ. olmağuş 157b/1
ğ. olurısa 176a/12
ğ. 156b/4, 159a/11, 175b/5,
206a/6

ğāfilik : gafillik -1- [T.]
ğ.+ ından 156b/1

ğaflet: dalgınlık, dikkatsizlik,
basiretsizlik -4- [Ar.]
ğ.+ den 155b/7
ğ.+ i 206a/7
ğ. 174a/15, 191b/2

ğalaṭ : yanlış, hata, sehiv -1-
[Ar.]
ğ.+ a 228b/1

ğalbır : elek -1- [Ar.]
ğ.+ la 218a/6

ğālib: kazanan -15- [Ar.]
ğ. eyleye 193a/11
ğ. ola 161b/12, 193a/5
ğ. oldı 188b/6, 192b/7, 196b/7,
211b/2, 230a/2
ğ. olmadı 196a/5
ğ. olmağına 183a/7
ğ. olmağından 176a/10
ğ. olsa 193b/5
ğ. olup 184a/8
ğ. 159a/13, 163a/12

ğāliblık: kazanma işi -1- [T.]
ğ.+ ı 183a/2

ğam: kaygı, tasa, keder -2-
[Ar.]
ğ. 204a/1, 225a/4

ğammāz: fitneleyen, laf taşıyan -7-
[Ar.]
ğ.+ dan 166a/9
ğ.+ lar 163a/2
ğ.+ uñ 166a/11, 166a/12
ğ. 162b/4, 199a/3, 205a/8

ğammāzla - : gammazlamak, ara
bozmak -2- [T.]
ğ.- duğın 162a/8, 162a/9

ğammāzlık : arkasından çekiştirme, söz
taşıyıcılık -1- [T.]
ğ.+ ını 164b/7

ğarāmet: borç ödeme, borç, vergi -1-
[Ar.]
ğ. 197a/5

ğaraż: gaye, maksat, istek -5-
[Ar.]
ğ.+ ı 159b/10, 182b/10
ğ.+ larıñ 164b/8
ğ. 168b/8, 197a/6

ğarīblık: gariplik, tuhaflık -1-
[T.]
ğ.+ da 192b/6

ğark: batma -2- [Ar.]
ğ. olmağdan 167a/3
ğ. olmış 225a/12

ğāşiye: at eyerinin altına örtülen sırmalı
örtü -1- [Ar.]
ğ. 221a/1

ğaybet: gıybet-1- [Ar.]
ğ. 192a/4

ğāyet: çok, pek çok, son derece -1-
[Ar.]
ğ.+ ine 159b/9

ğayet: didinme, çabalama -1-
[Ar.]

ğ.+ ine 207b/1

ğāyīb: yitik, kaybolmuş -3-
[Ar.]
ğ.+ ıdı 160a/11
ğ.+ idi 191a/5
ğ.+ lar 162b/5

ğāyıblık: kaybolmuşluk, yitiklik -2-
[T.]
ğ.+ ın 194b/7
ğ.+ um 166b/15

ğazā: gaza, savaş -1- [Ar.]
ğ.+ ları 222a/9

Ğaznīn: Gazne -2- [Ar.]
Ğ. 216b/3
ğ. 216b/11

geç - : 1. geçip gitmek -19-
[T.]
g.- di 157b/3, 188b/3, 191a/4,
197b/7, 201a/8
g.- eni 157a/10
g.- er olur 177b/8
g.- er 180a/14
g.- erdi 201b/1, 208b/1, 223a/3
g.- medük 228b/6
g.- meye 177b/11

2. vazgeçmek
g. 155a/9
g.- e 193a/6
g.- gil 205a/1
g.- ü 157b/2, 164b/8

3. dâhil olmak
g.- mişdür 198b/1

geçmek: geçme, dinme -1-
[T.]
g. 162b/6

geçmiş: geçmiş, geride kalmış -18-
[T.]
g.+ i 182b/1, 190b/6
g.+ ler 183a/9
g.+ lerden 230b/5
g.+ lerü 183a/9
173b/1, 173b/11, 173b/2, 199b/3,
211b/6, 215b/3, 221b/6, 228b/6, 229b/2,

230b/5, 230b/8, 231a/1

geçür - : 1. yaşamak, ömür sürmek -
13- [T.]
g.- e 192a/14, 222a/11
g.- evüz 191a/2
g.- eydi 215b/8
g.- ür 206a/6
g.- ürise 198b/7
g.- ürlerdi 158b/3
g.- ürüz 226b/3

2. geçmesini sağlamak
g.- diler 198b/13
g.- eler 178a/1

3. geçirmek, takmak
g.- sün 199a/7

4. düşünmek
g.- di 203b/4

5. zaman geçirmek
g.- di 230a/3

geçürmek : 1. yaşama, ömür sürme -1-
[T.]
g.+ den 157a/3

2. geçmesini sağlama -1- [T.]
g. 191b/7

gel - : 1. gelmek -93- [T.]
g.- di 160a/10, 164b/5, 177a/2,
184b/6, 186b/7, 188a/5, 190a/2, 191a/5,
197b/6, 204a/7, 204b/6, 207a/9, 210b/4,
213b/2, 213b/3, 213b/6, 225a/14
eceli g.- di 224a/10
muvâfık g.- di 220a/1
şeş g.- di 223a/3
g.- diler 204b/1
hâzır g.- diler 187b/13
'ināyetinden g.- dise 167a/5
g.- dügi 181a/14
g.- düginü 184a/1
g.- dügümü 203b/5
g.- dü 211a/7
g.- e 181a/12, 184b/5, 197a/14
hâzır g.- e 212a/2
lâzım g.- e 183b/5
tuhfe g.- e 185a/1
elümüzden g.- en 202a/5
g.- enlere 228b/4
vefâ g.- esi 202a/10
g.- esidür 160b/12

- g.- esin 202b/2
meydāna g.- esin 219b/4
pervāze g.- eyidi 219b/2
rāst g.- meye 173b/2
g.- mez 208a/7
rāst g.- mez 166a/2
g.- mişdür 184b/8, 185b/3
g.- üñ 225b/6
g.- üp 172b/11, 211a/3, 211a/4
g.- ür 225a/7
ala g.- ür 158a/2
elümden g.- ür 175a/9
üni g.- ür 226a/1
yarı g.- ür 223b/9
g.- ürsem 208a/7
g.- ürsin 172b/2
2. istenmeyen bir şeyin başa gelmesi
‘afv g.- mişdür 155b/9
halel g.- ür 156b/1
3. ulaşmak, erişmek
yardım g.- esiye 155b/15
g.- digünce 221b/14
g.- ür 225a/13
fâyide g.- mez 200b/2
4. bir işi becermek
iş g.- ür 156a/11
5. ileri bir tarihte gerçekleşmek
g.- esi 196a/3
g.- medük 228b/5
g.- ür 157a/4
6. etkisini herhangi bir şekilde göstermek
ağır g.- di 160a/7
artuğ g.- di 158b/7
ağır g.- meye 166b/11
doğru g.- mez 159b/1
hoş g.- di 173a/2
yigrek g.- di 187b/14
7. öne çıkmak
g.- di 161a/12, 184b/7, 188a/6,
202b/5, 203a/4, 224a/4
g.- üp 178a/3
8. geri dönmek
g.- di 161b/6, 169b/5
g.- e 164a/15
9. naklolunmak, hikâye edilmek
g.- mişdür 170a/7
10. olmak, -e uğramak
g.- meydi 170b/5
vākı‘a g.- ürse 196a/10

11. -mez, -mezlik ile birlikte yapmacık anlatan deyimler yapar
g.- di 170b/7
12. yönelme hâlindeki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar
tevbeye g.- e 171a/13
işe g.- ür 175a/4, 179b/3
13. kadar olmak
berāber g.- e 174a/6
14. çıkmak, ortaya çıkmak
g.- di 196b/2
g.- di 201b/3
15. yapmak
g.- e 202b/6
16. geri gelmek
g.- di 212b/4
g.- ince 202b/7
17. eski hâline dönmek
mağşūda g.- elüm 217a/11
18. bir işe girişmek
harekete g.- di 217b/7, 220a/4
harekete g.- diler 220a/5
19. maruz kalmak
duzağa g.- di 218a/9
20. hatırlamak
g.- mişdür 222a/3
- gelesi:** gelecek -3- [T.]
g.+ de 198b/10
g.+ ni 157a/10
g. 169a/6
- gelin:** gelin -3- [T.]
g.+ lerini 216b/8
g. 177a/2, 214a/6
- gelmek:** gelme işi -2- [T.]
g. eyledüñ 193b/7
g.+ üme 203b/1
- gelmeklik:** gelme işi -2- [T.]
g.+ i 211b/5
g.+ üñ 227b/1
- gemi:** gemi -1- [T.]
g. 209b/2
- gemici:** gemide çalışan -1- [T.]
g. 209b/4

genc: hazine, kıymetli maden -3-
[Far.]
g. 214b/6, 214b/7, 215a/3

geñez : kolay -1- [T.]
g. ola 165a/7

geñezlik : kolaylık -1- [T.]
g.+ ile 211b/8

geñşet - : gevşetmek -2- [T.]
g.- ivireydüm 175a/8
g.- ivirseler 175a/8

ger : eğer -5- [Ar.]
g. 173a/11, 184b/2, 203a/3,
214a/3, 226b/1

gerek - : gerekmek, işe yaramak -
63- [T.]
g.- ise 170b/14
g.- mez 155a/9, 162b/6, 166a/6,
169a/6, 181b/3, 181b/4, 182a/14,
187b/10,
190b/6, 200a/8, 224a/7, 226a/8
g.- mezdi 197a/4
g.- se 170b/14
g.- sin 160a/1, 165b/9, 166a/1,
178a/7, 181a/7, 210a/3
g. 155a/12, 155b/1, 157a/4,
157a/5, 157a/6, 157b/7, 160b/2, 160b/4,
160b/7, 161a/14, 161a/3, 163b/4,
165a/4, 169a/5, 170a/12, 170a/5,
171b/5, 178b/11, 178b/12, 178b/14,
182a/7, 182b/2, 183a/11, 183a/13,
189b/3, 191b/4, 191b/5, 197a/12,
197a/13, 197a/15, 200b/1, 200b/2,
217a/9, 219b/1, 224a/6, 224a/7, 232a/1

gerek : gerek, lazım -16- [T.]
g.+ dür 155b/14, 157b/4, 178a/9,
195b/1
g. 155b/14, 162b/7, 166b/6,
174a/13, 175a/12, 178b/12, 184a/12,
186b/2,
186b/5, 191a/12, 197a/10,
205b/11

gereklik : gerekli olma durumu -1-

[T.]
g.+ i 206a/2

gerekli: gerekli, lazım -1- [T.]
g. 221a/6

gereksiz: gerekli olmayan, faydasız -1-
[T.]
g. 178b/6

getür - : 1. getirmek -30- [T.]
g.- di 185a/1, 186a/2, 190a/2,
202b/8, 203b/2, 208a/4, 213b/5, 231a/3,
232a/7
ala g.- di 175a/11
g.- diler 172b/12, 185b/2,
198b/14, 229a/8, 230a/6, 231b/12
g.- düm 215b/6
g.- e 156a/3, 166b/8, 184b/5
g.- eler 166a/12, 184b/8, 185b/2,
194a/7, 231b/15
g.- em 202b/7
g.- esin 208a/1
g.- ivirdi 202b/8
g.- meyem 209a/2
g.- mişlerdi 187a/3
g.- sin 208b/3
g.- sünler 215a/4
g.- üp 184b/6

2. geçmiş zaman ekleri ile
kullanıldığında, anlatmak -17-
[T.]
g.- dük 156b/3
g.- düm 173b/10, 196a/1
g.- mişlerdür 156b/12, 169b/2,
172a/2, 175a/6, 176b/8, 183a/9, 190b/9,
201a/5, 206b/5, 222b/7, 228a/1, 228b/2
214a/4, 227b/6

3. gerçekleştirmek -19- [T.]
g.- di 181a/14, 183b/9, 209a/9
g.- düm 173b/4, 190b/1, 215b/3
g.- em 173a/13, 202b/3
g.- esin 163a/4, 173a/6, 173a/9
g.- medük 167a/3
g.- medün 191b/12
g.- mişlerdür 181b/6
g.- sün 160a/3
g.- ür 207b/3, 219a/5
g.- ürse 178a/8

4. huzura çıkarmak -3- [T.]

- g.- diler 161a/11
g.- miş 167b/13
g.- ürlər 161a/8
g.- elər 164a/7
5. birləşik fiil yapar -1- [T.]
püşmenlik g.- ür 179a/2
6. iletmək, bildirmək -1- [T.]
g.- elər 192b/2
7. etmək, eyləmək -2- [T.]
tā'ata g.- e 217b/10
tā'ate g.- e 217b/3

getürmək: 1. getirme, eski hâline çevirme -9- [T.]

- g.+ e 157a/6, 182b/1, 190b/6
2. huzura çıkma
g.+ e 161a/7
3. hatırlama
166a/6
4. alıp getirme
g.+ e 174b/5
5. gerçəkləşirmə
g.+ e 176a/5, 196b/4
g. - megi 217a/10
g. 198b/4 g
6. etmə, eyləmə
g.+ de 198b/2
216b/13

gevde : gövde, vücut -2- [T.]
g.+ m 226a/5
g. 224a/2

gey - : giymək -6- [T.]
g.- di 217b/8
g.- e 192a/12, 192a/13
g.- mişidi 188b/3
g.- üp 226b/15
g.- ürdi 216a/3

geydür - : giydirmək -1- [T.]
g.- di 213a/3

geyik: geyik -1- [T.]
g.+ ler 163a/14

gez - : gezmək, dolaşmak -6- [T.]
g.- dügi 212a/4
g.- em 159b/12, 168a/9

g.- erdi 212a/3
g.- miş 213b/2
g.- ür 192a/13

gezdür - : dolaştırmək -2- [T.]
g.- elər 204b/5
g.- ürdi 214a/10

ğidā : yiyecek, içecek, besin -2- [Ar.]
ğ.+ sı 193b/14
ğ. idindün 170b/3

gibi: gibi -42- [T.]
g.+ den 200b/2
g.+ dür 180a/10, 182b/10
g.+ lerde 183a/1
g.+ lerün 189a/3
deniz g. ola 166b/7
g. olmaya 169a/1
g. 157b/10, 163a/6, 166a/3,
166b/7, 168a/11, 169a/4, 170a/13,
170b/12, 175a/10, 175b/6, 176b/10,
179a/7, 179b/10, 179b/8, 180a/1,
180a/10, 180a/11, 180a/6, 180a/7,
180a/9, 184b/1, 189a/4, 190a/2, 194a/1,
196a/3, 196a/4, 203b/4, 206b/14,
217b/7, 219a/10, 220b/1, 229a/15,
229b/9

gice : gece -8- [T.]
g.+ de 193a/4
g.+ si 197b/7
g.+ ye 192a/13
g. 184a/6, 188a/3, 188a/4,
230a/2

giç: geç -1- [T.]
g. 194a/13

gider - : uzaklaştırmək, çıkarmək -1- [T.]
g.- di 230b/5

gidermek: uzaklaştırma, yok etme -1- [T.]
g.+ e 181b/8

gile: şikayət, yanıp yakılma -1- [Far.]

g.+ sin 166b/1

giñ : geniş, engin -2- [T.]
g.+ dür 158b/5
g. 196a/4

giñlik: genişlik, enginlik -4- [T.]
g.+ i 166b/6, 196a/7, 198b/3
g.+ inde 162b/8

gir - : 1. başlamak -13- [T.]
g.- di 227b/8
g.- elden 163a/8
söze g.- esin 227b/6
g.- meye 191b/2
g.- mişlerdi 211a/2
2. ara bozmak
g.- übileler 167b/8
3. elde etmek
g.- di 177b/4
4. içine girmek
g.- di 179a/6
g.- üp 178a/2
5. girmek
g.- di 220a/3
g.- e 200b/11
g.- üp 210b/1
g.- ür 179a/1
6. sebep olmak
g.- ür 193b/7

girçek: gerçek, doğru -6- [T.]
g.+ dür 160b/6
g. dutalar 162a/9
g. 172b/2, 184a/15, 216a/1, 216a/8

girçeklik: gerçeklik, hakikat -3- [T.]
g.+ i 163a/9
g.+ in 155b/14, 215b/15

giri : geri -1- [T.]
g.+ den 192b/5

giriftār : tutulmuş, yakalanmış -1- [Far.]
g. oldu 221b/14

girmek : bir işe girişme -2- [T.]
g.+ i 181a/2
g. 197a/3

girü : tekrar, yeniden -42- [T.]
g.+ sine 220b/12
g. almak 156b/4
g. dura 168b/15
g. duralar 162b/5
g. durdı 170b/7
g. dutdum 199a/6
g. kıla 191b/9
g. 154b/5, 155a/11, 156a/3, 156b/11, 157a/6, 161a/14, 161b/6, 164a/15, 168a/10, 168a/11, 169b/5, 171a/15, 171b/5, 174b/3, 178a/3, 182b/1, 187a/2, 190b/6, 191a/5, 191a/8, 191a/9, 195a/12, 198b/8, 202b/7, 209a/9, 212b/4, 217a/11, 217a/9, 217b/3, 220b/13, 221b/11, 226b/10, 226b/11

giryān : ağlayan, ağlayıcı -1- [Far.]
g. 223a/6

git - : 1. yok olmak, kaybolmak -17- [T.]
g.- er 168a/4
g.- mez 169b/2
g.- mişi 190b/6
2. gitmek
g.- di 199a/4, 202b/4, 202b/7, 203a/1
g.- diler 177b/2, 214b/4
g.- e 176b/4
g.- eler 218a/8
g.- erken 203a/1, 203b/3
g.- medi 210b/3
3. uzaklaşmak
g.- sün 213a/3
4. götürmek
g.- düm 215a/3
5. kaybetmek
g.- erise 226b/10

giyesi : giysi -1- [T.]
g. 179a/4

gizle - : gizlemek, saklamak -5-

[T.]
g.- di 160a/10
g.- medi 181a/2
g.- mişdür 163a/13
g.- rimiş 216b/10
g.- ye 161a/5

gizlemek : gizleme, saklama -2-
[T.]
g.+ de 193a/14
g. 200b/1

gizlen - : saklanmak -1- [T.]
g.- e 203a/2

gizlü: gizli, sır, saklı -10- [T.]
g. dutuñ 211a/3
g. kalmasun 199b/1
g. kalmaya 182a/2
g. kalmaz 160b/8
g. kalsun 200b/12
g. oldı 161b/2
g. olmaya 156b/6
g. 155b/6, 181a/9, 190b/5

göcüklen - : böbürlenmek, kasılmak -1-
[T.]
g.- üp 220a/2

göcükündür - : güzel göstermek -2-
[T.]
g.- diler 231b/2
g.- e 162b/2

gögercin : güvercin -5- [T.]
g. 190b/10, 190b/9, 191a/7,
191b/1

gök : 1. Tanrı -11- [T.]
g. 168b/9, 187a/5
2. mavi, gökyüzü
g.+ e 169b/6, 197b/1
g.+ inde 229a/10
g.+ sire 214a/7
g. 193b/12, 206b/1
3. talih
g. 170a/5, 180a/1

gölcük : gölet -1- [T.]
g.+ e 225a/11

gölge: gölge -5- [T.]
g.+ sin 213b/6
g.+ sinde 206a/6, 216a/10,
217a/5
g. 229a/15

göm - : gömmek -1- [T.]
g.- eler 178a/2

gönen - : sevinmek, mutlu olmak -1-
[T.]
g.- üp 157b/1

gönenmek : doyma, yetinme -1-
[T.]
g. 191b/15

gönül: gönül, yürek -66- [T.]
g.+ i 156a/2, 156a/6, 157b/10,
157b/7, 159a/7, 166a/3, 166b/6, 167b/9,
168a/10, 189b/3, 194a/8, 214a/7,
227b/7
g.+ in 156a/1, 192a/4, 193b/3
g.+ inde 155a/11, 155b/5,
168a/6, 183b/1, 200b/7, 217b/12,
218a/3, 218a/4
g.+ inden 168a/3, 203b/4
g.+ ine 161a/6
g.+ inün 155a/14
g.+ ler 174b/5
g.+ lerde 200b/12
g.+ m 160b/9
g.+ üle 158a/10
g.+ üm 167a/11
g.+ ümde 166b/14, 222a/4
g.+ ümüze 194b/14
g.+ ün ırlıñmuñ 169b/7
g.+ ün 166a/4, 198a/7, 227b/3
g.+ üñi 166a/8, 178a/6, 195b/8,
204a/4
g. ırlıñı 195b/2, 196a/11
g. 154b/2, 158a/6, 159b/2,
163a/12, 165a/9, 171a/4, 172a/6,
172b/3, 172b/5, 175a/12, 179b/12,
179b/2, 179b/9, 183a/4, 193b/7, 194a/2,
224a/3, 226b/9

gönül birikdür-: düşüncelerini
toparlamak -1- [T.]

gönül b.-üp 159b/2, 183a/4

gönüllü : 1. cana takın -4- [T.]
 g. 167a/10
 g. ola 194b/6

2. istekli
 g. oldum 214b/2

3. itibarlı, hatırlı
 g. 231a/3

gör - : 1. görmek -100- [T.]
 g.- di 158b/4, 187a/4, 188b/4, 202b/5, 203a/1, 204b/6, 208b/1, 212b/1, 224a/9
 düş g.- di 176b/9
 zâhir g.- di 164b/1
 g.- diler 160b/1, 177a/5, 207b/7, 218b/1, 220b/4, 221a/2
 g.- düğün 182a/8
 g.- düm 158b/7
 düş g.- düm 184a/8
 g.- e 223a/2
 delîl g.- e 164b/7
 g.- e bilürsin 214b/7
 g.- er 180a/4
 g.- eyin 225a/13, 225a/14
 g.- medi 205a/3
 g.- meyence 225a/9
 yatur g.- meyince 171a/5
 g.- meze urmağı 196a/11, 196a/7
 nazîrin g.- mezven 196a/2
 g.- mişidi 186b/1
 düşler g.- mişidi 177a/3
 g.- üp 180a/14
 g.- ür 163a/10
 g.- ürlerdi 183a/5
 g.- ürse 220b/3

2. şahit olmak -21- [T.]
 g.- di 169b/6, 188b/6, 190b/5, 223a/6
 cebbârlığın g.- di 223b/4
 g.- düğün görmeze urmağ 154b/7
 g.- düğün görmeze urmağdan 155a/3
 g.- düm 173a/4
 g.- düğmi 225a/2, 226a/5
 güç g.- enler 166b/13
 g.- esin 170a/13
 g.- evüz 219b/5
 g.- meyedi 155b/3, 155b/4

gördüğün g.- meze urmağ 154b/7
 gördüğün g.- meze urmağdan 155a/3

‘uķûbet g.- miş 167b/11
 zulm g.- mişdür 227a/3
 güç g.- mişün 224b/1
 ħiyānat g.- seler 154b/8
 g.- ürse 160b/8

3. varsaymak, farz etmek
 g.- di 179a/5, 191a/5
 maşlaḥat g.- diler 211a/5
 maşlaḥat g.- düğün 198b/2
 vācib g.- düm 211b/3
 g.- e 194b/7
 revā g.- e 194b/13
 şavāb g.- e 194a/12
 ħor g.- megil 226a/9
 guşşalu g.- meye 196a/10
 revā g.- meye 191a/12
 revā g.- ürsin 193a/2
 vācib g.- ün 190a/1
 g.- ürler 196a/15
 ‘aceb g.- ürven 161b/1
 ħor g.- ürven 193a/1
 g.- diler 182a/6
 g.- düğümüz 178b/1
 vācib g.- esin 163a/3
 maşlaḥat g.- meye 176a/9
 maşlaḥat g.- mişlerdür 183a/10
 zaḥmet g.- üp 184a/1
 vācib g.- di 165b/4
 vācib g.- e 165a/15
 lāyık g.- meye 171a/9
 maşlaḥat g.- ürise 166a/15
 revā g.- ürler 163b/3

4. karşılamak
 g.- meyesin 164a/5

5. tecrübe etmek
 şefkâtın g.- di 165b/3
 g.- medük 226b/5
 g.- medün 223a/9
 g.- di 222a/1
 g.- medük 225b/2
 g.- mişdür 183a/15
 g.- mişven 223b/2

6. kendisine yapılmak, bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak
 g.- iserdür 169a/5

7. anlamak
 g.- mişmissey 170b/5

8. yerine getirmek, iş yapmak -
iş g.- miş 175b/4
g.- ürleri 183a/4
g.- em 184a/4

9. fark etmek-
g.- mezsiz 214b/7
g.- mezmisiz 224b/4

göre : -e göre, bir şeye uygun olmak -1-
[T.]
g. 156a/12

görici : gören, izleyen -1-
[T.]
g. 195a/15

görk : güzellik -10- [T.]
g.+ i 207a/14, 227b/12
g.+ in 222a/7
g.+ inde 158a/14
g.+ ine 171b/7, 194a/1
g.+ üñ 208a/6
g. dutmaz 182b/4
g. 213a/1, 216a/3

görklü : güzel, temiz, iyi, gösterişli -
30- [T.]
g.+ si 175a/13
g.+ yidi 207a/14
g. olmağa 155a/2
g. olmaya 187a/9
g. 155b/3, 159b/8, 163b/7,
166b/9, 171a/10, 175a/3, 175b/9,
176a/1, 183b/6, 188b/2, 192a/14,
192a/9, 197a/10, 197a/9, 211a/7,
215b/10, 215b/12, 216a/2, 216b/4,
217a/1, 218a/3, 222b/4, 229a/10,
230b/4, 230b/5, 231b/2

görklülük: güzellik, temizlik -1-
[T.]
g.+ i 203b/4

görklürek: daha güzel, daha gösterişli
-1- [T.]
g. 162a/2

görmek - :1. varsayma, farz etme -7-
[T.]
hor g.- egi 162b/11

hor g. 226a/8
maşlahat g.+ ile ola 187b/15
2. görme, şahit olma
g.+ de 160b/11

3. yerine getirme
iş g. 176b/2

4. değerlendirmek
g. 217b/13

5. görme işi
g.+ in 215a/2

görmeklik: iş görmek, işi sürdürmek
-1- [T.]
g. 226b/6

görmeze ur-: görmezden gelmek -4-
[T.]
görmeze u.+ ı 196a/7, 196a/11
görmeze u. 154b/7, 155a/3
görmeze u. + dan 155a/3

görüci: iş gören -1- [T.]
g. 216b/14

görüük - : görünmek, gözükmek -1-
[T.]
g.- ür 193a/2

göster - : 1.etmek, bulunmak anlamında
yardımcı fiil -37- [T.]

delim g.- di 221a/6
luflar g.- di 203b/3
mübālağa g.- di 203a/4
şefkat g.- di 187b/3
tevāzu' g.- di 202b/5
alçaklık g.- düğine 154b/3
luflar g.- düñ 173a/7
heybet g.- e 164a/10
faḥr g.- eler 232a/1
yavuz g.- eler 167b/7
eylük g.- esidür 203b/6
hüccet g.- meye 193b/5
mübālağa g.- mişlerdür 215b/15
nāz g.- üp 215b/8
mübālağa g.- ür 196a/13

2. göstermek
g.- e 162b/2
g.- em 180b/2
g.- melüdür 216b/12
g.- meye 232a/2

g.- ürdi 161a/12
3.etmek, bulunmak anlamında yardımcı fiil

delim g.- di 221a/6
luṭflar g.- di 203b/3
mübālağa g.- di 203a/4
şefkat g.- di 187b/3
tevāzu' g.- di 202b/5
alçaklık g.- düğine 154b/3
luṭflar g.- düğ 173a/7
heybet g.- e 164a/10
fahır g.- eler 232a/1
yavuz g.- eler 167b/7
eylük g.- esidür 203b/6
hüccet g.- meye 193b/5
mübālağa g.- mişlerdür 215b/15
nāz g.- üp 215b/8
mübālağa g.- ür 196a/13

4. kanıtlamak
g.- gil 161b/5
5. ortaya çıkarmak
g.- ür 195a/10

gösterici : gösteren, gösterme işini yapan -1- [T.]
g. 167a/1

göstermek :1. gösterme -1- [T.]
g.+ üğ 165b/5
2. etme, bulunma -1- [T.]
g. 165b/8

götril - / **götrül** -: götürülmek, ortadan kaldırmak -4- [T.]
g.- e 161a/2, 164a/12, 178a/6, 182a/13, 183b/5
g.- di 177a/1, 227b/8
g.- medi 171a/4

götür - : 1. alıp götürmek -21- [T.]
g.- di 203a/4, 209b/6, 229a/5
g.- diler 187a/3, 231a/5
g.- düğ 225a/3
g.- e 220a/6, 217b/2
g.- eler 167b/2
ala g.- meye 156a/2
g.- miş 183a/6
g.- üp 160a/9

g. 227b/3
2. ürün toplamak
g.- düğ 215a/5
g.- ür 170a/12
3. katlanmak, sabretmek
güçler g.- miş olsa 176a/3
g.- meyevüz 217b/15
4. yok etmek, gidermek
g.- ülür 177b/12
g.- e 219a/6
5. uzaklaştırmak
g.- ürsek 178a/6
6. taşımak
g.- esin 229b/1
g.- ürdi 222b/8

götürmek 1. katlanma, sabretme -3- [T.]
güç g.+ dür 175a/1
güç g. 155b/3
g.+ den 218a/2
2. alıp götürme
g. 193b/3

gövde : vücut, beden -8- [T.]
g.+ lerile 178a/1
g.+ ni 177b/11
g.+ si 180a/6, 193b/14, 200b/13, 224a/7
g.+ sin 178a/5
g. 158a/3

göynük : acı, yanık, hararet -1- [T.]
g.+ inden 192b/15

göyün - : için için yanmak -1- [T.]
g.- miş 225b/2

göyündür - : yakmak -3- [T.]
g.- di 220a/7
g.- mezse 175b/10
g.- üp 225a/7

göz: göz -37- [T.]
g.+ i 162b/9, 167a/10, 186b/4, 210b/4, 224b/8
g.+ ile 188a/2
g.+ in 188a/3, 218a/11, 224b/10,

229b/7

g.+ inde 193a/2, 200b/7, 223b/1
g.+ ine 187b/14
g.+ ini 188b/1
g.+ inün 179b/6
g.+ iyile 230a/4
g.+ lere 200b/11
g.+ leri 223a/6
g.+ lerinden 230a/2
g.+ lerini 218a/11
g.+ lerün 225a/2
g.+ üm 225a/4
g.+ ümden 172b/10
g.+ ün de 193a/1
g.+ üni açğıl 157a/8
g.+ üni 192a/3
g. duta durmak 170a/11
g. dutmışdur 216a/12
g. 163a/9, 173a/3, 179a/7,
179b/2, 180a/4, 188b/2, 217b/8, 223b/8

göz dut-: beklemek -2- [T.]

göz d.-a 170a/11
göz d.-mışdur 216a/12

gözet - : gözetlemek, göz önünde bulundurmak -3- [T.]

g.- ürler 161a/4
g.- e 222b/2
g.- ürlerdı 218a/11

gözlü : gözü belli bir nitelikte olan -1- [T.]

g. 215a/2

gözük - : görünmek -7- [T.]

g.- di 221b/5
g.- e 180a/10
g.- üdurur 179b/4, 184a/14,
184a/6
g.- ür 186a/4, 194a/11

güfte : söz -1- [Far.]
g. ola 226b/8

güher : bir şeyin özü, aslı -1- [Far.]
g.+ i 182b/5

güherlü : meziyetli, değerli -4-

[T.]

g. ola 204b/8
g. 174a/5, 182b/4, 186b/6

ğurbet : doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer, gurbetlik -1- [Ar.]
ğ. 207a/1

ğuşsa : gam, keder, sıkıntı -10- [Ar.]
ğ.+ dan 176b/10
ğ.+ sı 223b/6
ğ. 170b/6, 171b/4, 181b/4,
184a/5, 186a/3, 186a/4, 191b/14, 225a/4

ğuşsalı: gamlı, kederli -1- [T.]
ğ. görmeye 196a/10

gücemle - : zorlamak, güç duruma düşürmek -1- [T.]
g.- yeler 159a/2

güç: 1. sıkıntı, çevir, eziyet -18- [T.]
g.+ ile 159a/2
g.+ ler götürmüş olsa 176a/3
g. görenler 166b/13
g. görmüşün 224b/1
g. götürmek 155b/3
g. götürmekdür 175a/1
g. 217b/14
2. güç, kuvvet
g.+ i 176a/2, 176a/5, 191b/15,
192a/10
g.+ ine 220a/1
g.+ leri 163b/1
g.+ üm 228b/6
g. yitmek 196b/1
g. 176a/5, 181b/7, 194b/13

güç gör-: zorluk çekmek-2- [T.]
güç g.- enler 166b/13
güç g.-mişün 224b/1

güç götür-: sıkıntıya katlanmak
güç g. 155b/3

güçüklen - : 1. süslenmek -2- [T.]

g.- di 177a/2
2. iftihar etmek, övünmek
g.- di 215b/8

güçüklendür - : güzel, cazip göstermek
-1- [T.]
g.- e 169a/8

güçüklenici: övünen, böbürlenene -1-
[T.]
g. 217a/1

gül: güzel kokulu çiçek, gül -2-
[Far.]
g. 186a/3, 217a/8

gülişmek: gülüşme, alayla gülme -1-
[T.]
g.+ inde 163a/2

gülüstân: gül bahçesi -1- [Far.]
g.+ dandur 217a/9

gümân: şüphe, kuşku -13- [T.]
g.+ dan 159a/15
g.+ ı 161a/2, 200a/8
g.+ ıla 166a/4
g.+ ınu 164a/11
g. 163a/9, 165a/10, 166a/12,
167b/14, 183b/4, 188a/3, 198a/7,
204b/5

gümânlu: şüpheli -4- [T.]
g. eylemege 167b/11
g. ola 162b/4
g. oldum 166b/3
g. olur 167b/14

gümânsuz: şüphesiz -2- [T.]
g. 168a/3, 168b/3

gümüş: gümüş -2- [Far.]
g. 155b/13, 206b/11

gün: gün -75- [T.]
g.+ den 157b/3, 181a/1
bu g.+ den 199a/6
g.+ e 186b/1
g.+ i 157a/4, 157a/6, 157b/1,
157b/6, 179b/14, 191a/4, 197b/1

g.+ inde 165a/13, 180a/11,
187b/6, 192b/12, 193b/4, 195b/3

g.+ ki 210a/2, 212b/4
bu g.+ ki 157b/1, 157b/3, 181a/4
g.+ ler 160a/8, 201a/8, 202a/9
g.+ lerde 170b/4
g.+ leri 179b/8
g.+ leridür 191a/1
g.+ lerinde 155b/10, 170a/5
bu g.+ ü 199b/4

g. 157b/3, 158b/5, 181a/4,
187a/2, 187a/3, 197b/6, 208a/5, 209b/1,
209b/5, 210a/2, 210a/4, 212a/3, 214a/9,
219a/7, 221a/6, 221b/13, 222a/3,
223a/1, 224b/5, 226b/12, 231b/9

bir g. 169b/3, 172a/8, 173a/15,
201b/1, 202b/4, 223a/2, 225a/11

Bir g. 207a/9
bu g. 157a/9, 167b/10, 173a/8,
177b/3, 197b/6, 198a/7, 223b/9

Bu g. 209b/1
her g. 160a/6, 164a/8, 166a/11,
168b/5, 192b/15

günâh : günah, hata, kusur -4-
[Far.]
g.+ ına 164a/15
g.+ ından 171a/10
g. 155b/9, 158a/6

günâhsuz : masum, kabahatsiz -1-
[T.]
g. 223a/8

gündüz: gündüz -1- [T.]
g.+ in 193b/15

güneş: güneş -7- [T.]
g.+ e 217a/4
g.+ i 217b/8
g.+ idi 229a/10
g. 177a/2, 179b/6, 213b/4,
229a/14

günilemek: kıskanma, çekememe -4-
[T.]
g.+ den 159b/2
g. 166a/10, 167a/15, 188b/6

günlük : gündelik, ücret -3-

[T.]
g. 208a/5, 209a/10, 210a/1

gütmek: riayet etmek -1-
[T.]
g. 191b/5

güzel: güzel, hoş alımlı -1-
[T.]
g. 173b/6

H

haber: bilgi, ondan ona nakledilen söz
-16- [Ar.]

h.+ den 158b/7

h.+ i 156a/3, 161b/9, 183a/9,
226b/14

h.+ in alalar 211a/5

h.+ in 232a/4

h.+ ler 180a/12

h.+ üm 161a/9

h.+ üñ 155a/15

h. eyledi 204a/8

h. iden 161b/5

h. virür 179b/13

h. 161b/14, 161b/4, 218a/6

haberdâr: haberi olan, vâkıf -1-
[Ar.-Far.]

h. eyleye 193b/10

haberleş - : muhabere etmek, iletişim
kurmak -2- [T.]

h.- medin 190b/4

h.- üp 197a/3

hâcet: lüzumlu, ihtiyaç -7-
[Ar.]

h.+ i 191b/7, 198b/8

h.+ lerüñ 227b/5

h.+ üm 231b/12

h. 195b/3, 203a/1, 225b/6

hadd: derece, mertebe -7-
[Ar.]

h.+ de 156a/14

h.+ den 191b/7, 197a/4

h.+ dendür 175a/9

h.+ in 228a/7

h.+ inden 218a/12, 221b/12

hadd: 1. derece, mertebe -8-
[Ar.]

h.+ de 156a/14

h.+ den 191b/7, 197a/4

h.+ dendür 175a/9

h.+ in 228a/7

h.+ inden 218a/12, 221b/12

2. sınır

h.+ i olıdı

hadem: hizmet edenler -2-
[Ar.]

h. 164a/3, 181a/13

hādīm : fakirlere yardım eden kimse-1-
[Ar.]

h.+ ler 184a/2

hak / hakık : 1. hisse, pay -22-
[Ar.]

h.+ ı 173a/8

h.+ ın 199b/11

h.+ ına 167b/1

h.+ ında 167a/14, 169a/4, 171a/9, 162a/7,
162b/13, 164a/15, 196a/12

h.+ uña 168a/12

h.+ uñda 168a/11

h.+ ın almağa 166b/13

h.+ ında

h.+ ların 165a/14

h.+ ları 203a/3

h. 167b/3

h.+ umda 159b/11

2. doğru, gerçek -1- [Ar.]

h.+ ıla 183b/6

h. 156a/6, 166b/10, 222a/2

Hak : Allah, Cenabıhak, Tanrı, Huda
-3- [Ar.]

H.+ a 172a/7

H.+ dandur 176a/14

H. 167b/4

hakem : bir anlaşmazlığı halletmek
üzere ilgili taraflarca seçilen kimse -3-
[Ar.]

h. eyleye 193b/2

h. idine 155a/4

h. 162b/14

hakikat : gerçek, doğru, vakıa -16-
[Ar.]

h.+ e 168b/3, 188a/3, 193b/9,
198a/7, 216a/6

h.+ ın 170b/6, 197a/7

h.+ i 163b/5

h.+ in 183b/4

h. 157a/6, 157b/3, 162b/7,
163a/1, 1164a/2, 165a/4, 168a/13

Hakīm : bilge -37- [Ar.]

Berhemen-i h.+ e 168b/12
Bīdpāy-ı H.+ i 231b/10
Bīdpāy-ı h.+ idi 221b/15
h.+ ler 168b/10, 172a/4
H.+ ler 227a/7, 227b/13, 230b/8
H.+ lardan 228a/3
H.+ lere 227a/6
h.+ lerüñ 199b/4
h. eylemişidi 189a/1
h. 175b/4, 176b/1, 183b/8,
187a/3, 191a/10, 194a/15, 217a/11
H. 228a/3
Berhemen-i H. 154b/6, 169a/1,
171b/1, 174b/6
Berhemen-i h. 199b/13, 206a/9
Bīdpāy-ı H. 222b/5, 226b/11,
227a/1, 229b/11, 229b/14, 230b/2,
231a/3
h.+ lerdür 166b/1
H.+ den 187a/1
H. 184a/10

hakır : değersiz, itibarsız -3-
[Ar.]
h.+ idi 226a/5
h. 182b/7, 226a/8

haklu : haklı, hak sahibi -2-
[T.]
h.+ dur 196b/5
h. olmağı 200a/7

haklılık : haklılık -1- [T.]
h.+ ı 213b/4

haksuz : hak ve adalete uygun olmayan
-3- [T.]
h. 192a/11, 193b/7

hāl : hâl, durum -39- [Ar.]
h.+ de 160b/10, 170a/2, 170a/5,
176a/6, 194a/8, 198b/1, 202a/1, 202a/6
h.+ e 190b/8
h.+ i 155a/2, 156b/6, 161b/15,
167a/1, 201b/1, 204a/1, 223a/5
h.+ in 163a/4, 201a/2, 205a/5,
225b/3
şüret-i h.+ in 158b/4
h.+ inde 161a/6, 170b/14,

191b/11

h.+ inden 200b/14
h.+ ine 171b/3, 227a/4, 229a/8
h.+ ini 172b/3
h.+ iñi 227b/4
h.+ um 212b/4
h.+ üñi 204b/12
h. 160a/1, 164a/10, 169b/5,
169b/8, 181a/1, 204b/6

halâş : kurtulma, kurtuluş -1-
[Ar.]
h. bulasın 204b/14

halâvet: yalnız kalınan yer, birliktelik,
tatlılık, hoşluk -3- [Ar.]
h.+ i 158a/1
h.+ in 215b/6
h.+ ine 171b/7

halâyık : halk -2- [Ar.]
h.+ uñ 174a/1
h. 160b/4

halel: bozukluk, eksiklik, noksan -4-
[Ar.]
h. gelür 156b/1
h. 174a/8, 200b/1, 205b/15

hālī : boş, تنها, ıssız -5- [Ar.]
h. ola 197b/1
h. olısar 166a/9
h. olmaya 176a/13
h. 155b/7, 176a/3

halil: sadık, gerçek dost -1-
[Ar.]
h. 218b/4

halīm: yumuşak huylu -4-
[T.]
h. 175a/3, 176a/15, 176b/1,
194b/6

halımlık : yumuşak başlılık -25-
[T.]
h.+ a 175a/5
h.+ den 175b/13
h.+ ı 162b/7, 166b/7, 196b/4
h.+ ını 195a/9

h.+ um 175a/8
h.+ uñ 175b/3, 199b/7
h. eylerise 176a/6
h. eyleye 176a/5
h. idesi 176a/8
h. 174b/5, 175a/1, 175b/1,
176a/1, 176a/2, 176a/4, 183a/15,
196a/6,
198a/4, 199a/7, 206b/1, 227b/10,
229b/7

hālîş : katıksız, saf, temiz -1-
[Ar.]
h. 200b/9

halk : halk, topluluk -9- [Ar.]
h.+ dan 223a/8
h.+ ı 222a/15
h.+ müssadı 155b/3, 155b/4
h.+ uñ 160b/5
h. 155b/3, 155b/4, 175b/2,
216a/2

halka: halka -2- [Ar.]
h. 199a/7, 217a/15

halvet: yalnız kalınan yer, birliktelik-7-
[Ar.]
h.+ lerde 163a/1
h. eyledi 219a/4
h. eylemişdür 181a/3
h. 158b/5, 177b/2, 178b/2,
210b/3

hām: boş, kötü, olmamış -1-
[T.]
h. 176a/6

hamīrsuz: hamursuz -1- [T.]
h.+ ı 160b/2

hamiyyet: millî şeref ve haysiyet,
fazilet -2- [Ar.]
h. 224b/7, 227b/11

hamle: ileriye atılma, hücum -2-
[Ar.]
h. kıla 220b/9
h. kılmakda 180a/10

hançer: hançer -1- [Ar.]
h.+ ine 228a/6

hānedān: köklü, asil, büyük aile -1-
[Far.]
h.+ ı 211b/4

harāb: yıkık dökük, yıkılmaya yüz
tutmuş -4- [Ar.]
h. eylemege 167b/2
h. eylemişdür 224a/7
h. eyleyeler 176a/7
h. kıldı 223a/3

harac : zor kullanarak zorbalıkla alınan
para -1- [Ar.]
h.+ lar 179b/14

harām : dinin kesin bir delille
yasakladığı, işlenmesi azabı, inkar
edilmesi küfrü gerektiren -6-
[Ar.]
h.+ dan 192a/3
h. oldı 194a/15
h. 168a/15, 172a/5, 192a/4,
192b/13

harām-zāde : Nikahsız birleşmeden
doğan çocuk -1- [Ar.]
h.+ yi 204b/15

harc : masraf -2- [Ar.]
h.+ ından 194b/8
h.+ lar itmiş 176a/3

harekāt: hareketler, davranışlar -1-
[Ar.]
h.+ ı 179b/10

hareket: harekete geçme, davranma -6-
[Ar.]
h.+ e geldi 217b/7, 220a/4
h.+ e geldiler 220a/5
h.+ e 166b/8
h.+ ile 193b/1
h.+ inde 206b/6

hareem: harem -1- [Ar.]
h.+ inde 158b/3

ḥarf : harf -1- [Ar.]
ḥ. 216b/11

ḥarīf: meslektaş -1- [T.]
Ḥ. 175b/11

ḥarīṣ : çok hırslı -3- [Ar.]
ḥ.+ dūr 159a/6
ḥ. olmaya 207a/11
ḥ. 192b/12

ḥarīṣh : hırslı olma -1- [T.]
ḥ.+ ıla 207a/13

ḥāṣ : en iyi cinsten, saf -4- [Ar.]
ḥ. 177b/12, 177b/14, 180a/15, 194a/7

ḥāṣ ^{‘ām} : bütün, herkes; halk -2- [Ar.]
ḥ.+ a 175a/5
ḥ.+ uḡ 161a/2
ḥ.+ ı 196a/14
ḥ. 210a/4

ḥāṣā / **ḥāṣe**: özellikle, bilhassa -11- [Ar.]
ḥ. 164a/15, 167b/11, 178b/7, 182a/14, 187b/1, 193b/10, 202a/9, 204b/8, 215b/10
Ḥ. 179b/3

ḥased: çekememe, günölemek -6- [Ar.]
ḥ.+ den 159a/12, 192a/4
ḥ.+ i 167a/13
ḥ. eyledilerse 163b/4
ḥ. kılduḡına 164a/13
ḥ. 168a/5

ḥāṣekī : saray hizmetçisi, cariyeye -2- [Ar.]
ḥ.+ lerine 160a/7
ḥ.+ lerümüz 158b/9

ḥāṣıl: meydana çıkmış -23- [Ar.]
ḥ.+ dur 164b/7
ḥ.+ ı 157b/5, 190b/7, 207a/13, 210a/1
ḥ.+ ları 167b/3

ḥ. eylemek 179b/14
ḥ. eyleye 159a/10
ḥ. kılaydı 215b/9
ḥ. ola 180a/6, 181b/3, 189b/4, 197a/11
ḥ. oldı 159b/7, 171a/6, 203b/5, 212a/1, 213a/7, 216a/7
ḥ. olmaḡı 186b/2
ḥ. olmaz 207a/10
ḥ. olur 200b/1
ḥ. 174a/8

ḥasīb: soyu temiz, asil -1- [Ar.]
h. 232a/10

ḥasis : cimri, pinti -1- [Ar.]
ḥ.+ dūr 159a/13

ḥaṣiyyet: özellik, tesir, kuvvet -1- [Ar.]
ḥ.+ lerüḡ 227b/12

ḥaṣlet: yaratılış huy, tabiat -5- [Ar.]
ḥ.+ in 174b/4
ḥ.+ ler 175a/13
ḥ.+ lerdür 227b/12
ḥ.+ lerüḡ 174b/7
ḥ.+ üḡ 174b/6

ḥasret: kavuşma arzusu, özlem, iştıyak -14- [Ar.]
ḥ.+ den 167b/3
ḥ.+ e 162a/1
ḥ.+ i 225a/10
ḥ. 171b/4, 179a/2, 181a/6, 182a/15, 192a/1, 197b/7, 198b/9, 201a/3, 204b/3, 223b/7, 223b/9

ḥasta: hasta, zayıf -1- [Far.]
ḥ. 206a/5

ḥasūd: haset eden, kıskanç -8- [Ar.]
ḥ.+ dan 166a/9
ḥ.+ lar 160a/11, 163a/12, 180a/3
ḥ.+ laruḡ 163a/13
ḥ.+ uḡ 166a/10
ḥ. 162b/3, 192b/13

hasūdhlık : hasetlik, kıskançlık [T.] h.+ ı 163b/3, 166a/10 h.+ uę 167a/15 h. 167a/14, 177b/7	-5-		h.+ ya dutar 193b/13 h.+ ya 184b/3, 225a/1 h. 163a/14, 191a/4
haşem : maiyet h. 164a/3, 181a/13	-2-	[Ar.]	
haşem : hizmet edenler [Ar.] h. 193b/7	-1-		
haţā : yanlış, yanlışlık h.+ lar 160b/12 h.+ sını 167a/12 h. eyledüm 196b/5 h. eylemişven 187a/4 h. kılmışvan 204b/15 h. kıılır 163a/10	-6-	[Ar.]	
haţalu : hatası olan h. 157a/1	-1-	[T.]	
haţar : tehlike, güvensizlik [Ar.] h.+ ı 166b/5	-1-		
hāţır : hafıza, düşünme, gönül, duygu -12- [Ar.] h.+ a 166a/6 h.+ ı 177b/15, 182a/13, 216b/14, 216b/6 h.+ ına 219a/4 h.+ lar 167b/15 h.+ uma 222a/3 h.+ uğ 226b/8 h. 216b/8, 230a/3, 231a/4			
haţlu : yüz şekli belli bir özellikte olan -1- [T.] h. 206b/9			
haţţ : çizgi, yazı h.+ ı 180a/1 h.+ uğ 206b/11	-2-	[Ar.]	
hav : hava, gökyüzü h.+ sı 158a/14	-6-	[Ar.]	
			havāl : yöneltme, yönlendirme [Ar.] h. eyledügi 163b/9 h. kıla 193a/13
			havān : havan -1- [Ar.] h.+ dan 214a/3
			havuz : havuz -2- [Ar.] h.+ a koyalar 178a/2 h.+ a 178a/2
			hayā : utanma, sıkılma, ar, namus -1- [Ar.] h. 227b/11
			hayāl : aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş -1- [Ar.] h. olsa 168a/6
			hayf : haksızlık, insafsızlık -1- [Ar.] h. olurısa 230b/8
			hayr : makbul olan hal ve iş -4- [Ar.] h.+ da 194b/7 h. olmağını 167b/4 h. 169a/2, 194b/2
			hayrān : hayranlık, beğenme -3- [Ar.] h. oldı 188b/4 h. olduğın 188b/6 h. oluban 224a/9
			hayrānlık : hayranlık, beğenme -2- [T.] h. 171b/4, 230a/5
			hayrāt : iyilikler, bağışlanan şeyler -4- [Ar.] h.+ ı 189b/8, 196a/8 h. eylemek 172a/5 h. 157b/6

ḥayret: şaşırma, şaşkınlık -2-
[Ar.]
ḥ.+ e 162a/1
ḥ. 227b/7

ḥayvān : yaratılmış, hayvan -4-
[Ar.]
ḥ.+ dan 227b/9
ḥ.+ lara 169a/2
ḥ. 203b/4, 231b/1

ḥāzır : 1. hazır -23- [Ar.]
ḥ.+ dı 160a/11
ḥ.+ dur 182a/1
ḥ.+ ıdı 226a/5
ḥ. eyledi 213a/4
ḥ. eylediler 204b/2, 231b/9
ḥ. geldiler 187b/13
ḥ. gele 212a/2
ḥ. kıldı 218a/15
ḥ. ola 157b/6, 192a/7
ḥ. oldılar 228a/3, 228b/3
ḥ. olmak 198a/1
ḥ. 164a/7, 192a/5, 196b/3,
198b/13
2. hazırda bulunan
ḥ.+ lar 162b/4, 213b/2
ḥ.+ larından 217a/7
ḥ.+ ları 161b/1

ḥāzırlık : hazırlık -3- [T.]
ḥ.+ ın 183a/4, 194b/7
ḥ.+ um 166b/14

ḥazīne : hazine -7- [Ar.]
ḥ.+ ler 160a/4
ḥ.+ leri 179b/15
ḥ.+ me 187a/9
ḥ.+ si 231b/14
ḥ.+ siden 231b/13
ḥ.+ ye 215a/4
ḥ. 217b/15

ḥazret : saygı hitabı, huzur, makam -5-
[Ar.]
ḥ.+ inde 229b/11, 229b/9
ḥ.+ ine 161a/5, 228a/3
ḥ.+ ümüze 227b/1

hediye : hediye, armağan -7-

[Ar.]
ḥ.+ ler 187a/2, 187a/3
ḥ.+ leri 187a/3
ḥ. 184b/8, 185b/3, 186a/2

heftelik : haftalık -1- [T.]
ḥ. 179b/7

helāk : ölme, perişan olma, bitkin olma
-12- [Ar.]
ḥ. eyledi 223a/4
ḥ. eyledi 192a/11, 223a/9
ḥ. eylemek 163a/2
ḥ. eyleyeller 182b/12
ḥ. kıldı 224b/8
ḥ. ola 192b/13, 225b/7
ḥ. olduğu 191b/13
ḥ. olırlardur 170b/11
ḥ. olmağından 191b/10
ḥ. 193b/7

helāklik / helāklik: perişan olma, yok
olma -4- [T.]
ḥ.+ den 176a/13
ḥ. 167a/6, 189b/2
ḥ.+ ine 187a/7

ḥelāl : 1. nikahlı eş -2- [Ar.]
ḥ. 179b/10, 195b/3
2. dinin yasaklamadığı şey -1-
[Ar.]
ḥ.+ dur 194b/5

hem : aynı zamanda -17- [Ar.]
ḥ. 162a/8, 172b/14, 172b/7,
174b/3, 174b/8, 175a/1, 180a/7, 196a/3,
197b/7, 200a/2, 202b/1, 217a/8, 217a/9,
222b/3, 227b/4

him : bk. hem -1- [Ar.]
ḥ. 167a/5

hemān : derhal, çabucak -6-
[Far.]
ḥ.+ ıdı 220b/13, 220b/14, 226a/3
ḥ. 214a/3, 225a/5

Hemcīr: Hemcīr Şah -1- [T.]
Şāh-ı H. 185a/1

hemeşlik: devamlılık -1- [T.]
h.+ i 198b/3

hemîn: yerine göre, her zaman -1-
[Far.]
h. 157b/5

hemîşe: daima, her zaman -16-
[Far.]
h. 167b/3, 167b/4, 176a/10,
176b/1, 177b/15, 191b/13, 192a/10,
192a/12,
192a/13, 192b/11, 193b/15,
194a/3, 194a/6, 195a/10, 198a/6, 206a/6

hemnişîn: beraber oturup kalkan -4-
[Far.]
h.+ üñ 175b/8, 175b/9
h. 175b/11, 175b/6

hendek : derin çukur, hendek -7-
[Ar.]
h.+ de 226a/1, 226a/3
h.+ e 225b/7, 225b/9, 226a/3
h. 219a/3, 225b/6

henüz: daha, hala, şimdiye kadar -3-
[Far.]
h. 166a/5, 167b/7, 203a/3

her: hepsi -89- [Far.]
h. gün 160a/6, 164a/8, 166a/11,
168b/5, 192b/15
h. 156a/11, 156a/12, 157a/8,
158a/8, 158b/4, 159a/13, 159b/3,
161a/3, 161b/11, 162a/6, 162a/7,
162b/11, 166a/12, 168a/15, 168b/6,
168b/9, 169a/4, 169a/5, 169b/8,
170a/11, 170a/12, 170a/4, 171a/8,
171b/2, 171b/8, 172b/14, 172b/15,
172b/3, 173b/1, 174a/3, 174a/5, 176a/7,
176b/3ve, 177a/4, 177b/10, 180a/3,
180a/4, 180b/3, 181a/11, 184a/7,
186b/4, 187a/7, 190b/5, 191b/4,
193a/12, 193b/9, 194b/9, 199b/3,
200a/6, 202a/1, 202b/4, 204a/1, 206b/1,
207b/4, 212a/1, 213a/7, 215b/14,
216b/10, 216b/11, 217b/3, 217b/4,
219b/2, 221a/5, 223a/1, 224b/5,
225a/10, 225a/12, 225b/10, 226b/4,

228a/1, 228a/3, 228b/2, 228b/4,
229a/10, 229a/14, 231b/2, 231b/3,
231b/5, 231b/7

herze : boş, abes, beyhude söz -3-
[Far.]
h. 176a/13, 193a/10, 225a/5

herzeci: boş işlerle uğraşan -1-
[T.]
h. 193a/4

hevā : istek, arzu -9- [Ar.]
h.+ sına 193b/6
h.+ ya 176a/8, 216b/13
h. 173b/7, 216a/4, 217b/11,
217b/7
h.+ i 232a/5
h. olur 157a/9

hevl : korku, korkma, ürkme -1-
[Ar.]
h. 222b/7

heybet : ululuk, azamet -8-
[Ar.]
h.+ i 174a/7, 196a/14
h.+ inden 180b/1, 221a/4
h.+ ine 220a/1
h.+ ümüz 227b/2
h. göstere 164a/10
h. 229a/4

heybetlü : görünüşü korku ve saygı
uyandıran -3- [T.]
h.+ dür 180a/9
h. 174b/8, 222b/7

hezār : bin sayısı -1- [Far.]
h. 220a/2

hired : akıl -1- [Far.]
h. 160b/15

hırş : kuvvetli istek, hırs -3- [Ar.]
h.+ ı 192b/9
h.+ um 159a/13
h. 163a/7

hışm : öfke, kızgınlık, azap -19-

[Far.]
h.+ ı 161a/6, 161b/7, 190b/1,
192b/9, 193b/9, 196a/5, 211a/2
h.+ ın 168a/2
h. eyleye 165a/6
h. kılmakdan 197a/1
h. 155a/10, 160b/1, 165b/1,
166b/8, 176a/13, 176a/8, 191b/11,
195a/9,
229b/6

hışmet: gösterişlilik, debdebe, heybet
-1- [Ar.]
h.+ i 174a/7

hışmlu: öfkeli, kızgın -1- [T.]
h. 194a/7

hıyanathık : hainlik -6- [T.]
h.+ dan 159a/15
h.+ ı 160b/14, 160b/6
h.+ na 160b/9
h. eyleyem 159a/13
h. 160b/8

hicâb : utanma, sıkılma mahcubiyet -2-
[Ar.]
h. oldu 196b/4
h. olmasadı 187a/5

hiç: asla -70- [Far.]
h. olmuş 178b/6
h. 155a/11, 155a/2, 156b/6,
157a/4, 158a/2, 158a/3, 159a/1,
159a/11, 159b/7, 161a/9, 162a/2,
163a/14, 163a/15, 163a/8, 163b/4,
163b/6, 165a/6, 168a/3, 168a/4, 168b/2,
168b/4, 170a/12, 170a/15, 170b/13,
170b/4, 171b/5, 173a/6, 173a/9,
175a/15, 175b/6, 176b/6, 177b/8,
178b/13, 178b/3, 178b/7, 179a/2,
181a/2, 182a/10, 182a/12, 182b/4,
191a/10, 192b/2, 193b/11, 194a/4,
194b/4, 195a/13, 196a/10, 197a/5,
198b/10, 198b/5, 200a/5, 203a/2,
208a/7, 209a/2, 211b/6, 217b/15,
219b/1, 221b/9, 223b/1, 224a/1, 225b/1,
227a/1, 228a/4, 229b/2, 230a/1, 232a/1

hikâyet / hikâyet : hikâye -9-

[Ar.]
h.+ i 176b/7, 199b/1, 201a/4,
226a/6
h.+ in 211a/4, 223b/6
h.+ ine 201a/4
h.+ lerden 168b/8
h.+ idür 172a/2

hikmet: hâkimlik, bilgelik -16-
[Ar.]
h.+ dür 216b/3
h.+ i 227a/5
h.+ leri 231b/1
h. 199b/5, 216b/10, 216b/8,
222a/1, 227b/10, 227b/9, 228a/3,
228b/4,
230b/1, 230b/9, 231a/1, 231b/4

hilâf: ters, aykırı, zıt -3- [Ar.]
h.+ınca ola 168b/1
h.+ınca 183b/5, 198b/12

Hilâr: hikâyedeki kahramanlardan
birinin adı -6- [T.]
H.+ dan 177a/4
H. 174b/1, 176b/10, 176b/8
melig-i H. 179a/6
melik-i H. 198b/15

hil'at: kürklü veya işlemeli kıymetli
kaftan -6- [Ar.]
h.+ lar 198b/11, 231b/12
h. 187b/10, 198b/14, 205a/7,
213a/3

hile: hile, aldatmak, düzen -8-
[Ar.]
h.+ ler 222b/4, 226a/6, 232a/6
h. eylemek 178b/6
h. eylemekde 226a/5
h. eylemeyince 164a/1
h. 206a/9, 215a/1

hilm : yumuşak huylu, sakin -2-
[Ar.]
h.+ i 196a/7
h.+ ini 190b/3

himmet : yardım, lütuf -14- [Ar.]
h.+ i 155b/6157b/12, 174a/9,

175a/12

h.+ in 168b/10, 192b/15

h.+ ine 216a/9

h.+ ini 172a/4

h.+ insüz 187b/5

h.+ üñ 159b/9

h. 158a/13, 179a/1, 191b/3,

207b/1

himmetlü : himmet sahibi olan, himmet eden -1- [T.]

h. 229a/6

Hind: Hindistan, Hint -8- [T.]

H.+ e 232a/6

H. 156b/12, 176b/7, 176b/8, 177a/4, 217a/11, 228b/2, 228b/6

Hindî : Hintlere mensup, Hintli -6- [Ar.]

Rây-ı H. 154b/6, 169a/1, 171b/1, 174b/6, 199b/12, 206a/9

hiredlü: akıllı -1- [T.]

h. 176b/1

hîrgîz: asla, katiyen, hiçbir vakit -33- [Far.]

h. 155b/3, 155b/4, 155b/8, 156a/14, 158a/13, 160b/7, 167b/14, 168a/12, 168b/4, 169a/5, 173b/2, 175a/7, 177a/14, 177b/6, 182a/9, 182b/3, 182b/5, 186b/3, 187b/10, 196a/2, 198a/5, 199a/3, 200b/2, 200b/7, 206a/3, 207a/13, 213b/1, 222a/10, 224a/2, 224b/4, 226b/1, 227a/4, 229a/2

hîsâb : hesap -1- [Ar.]

h. 195b/3

hîşâr: küçük kale, kerman -2- [Ar.]

h.+ da 219a/3

h.+ lar 229a/8

hiyânât: ihanet -14- [Ar.]

h.+ ı 160b/10, 162b/1

h.+ ıñ 161a/13

h.+ lar 156b/7

h.+ larıñ 156b/8, 199a/1

h.+ uñ 161b/3

h. görseler 154b/8

h. 159b/5, 162b/3, 164b/7, 175b/5, 183b/6, 193a/5

hîzmet: görev, iş -4- [Ar.]

h.+ in 168a/15

h.+ inde olurlardı 158b/1

h. iderlerdi 158b/2

h. kıldı 226b/15

hîzmetkâr: hizmet eden -1- [Ar.-Far.]

h.+ lar 168b/13

hoca: din görevlisi, öğretmen -2- [Far.]

h.+ ları 211b/8

h.+ sından 219b/1

hûd : kendi, bizzat -7- [Far.]

h. 170b/10, 183a/1, 183a/12, 183b/4, 183b/5, 189b/3, 189b/4

hûr: değersiz, bayağı -4- [Far.]

h. göregi 162b/10

h. görmegil 226a/9

h. görmek 226a/8

h. görürven 193a/1

hûr gör-: hor görmek, değersiz gözle bakmak -4- [T.]

hûr g.- egi 162b/10

hûr g.- megil 226a/9

hûr g. 226a/8

hûr g.- ürven 193a/1

hûrırak : değersiz, bayağı -1- [Far.]

h.+ dur 163a/6

hûrlık : hor görme -4- [T.]

h.+ ı 196a/4

h.+ lar 167b/1

h. 159a/11, 159a/13

hûrtûm: fillerde boru biçiminde uzamış ağız veya burun bölümü -4- [Ar.]

h.+ ı 180a/9

h.+ ın 225a/1

h.+ ına 220a/7

h. 220a/6	h.+ a 187b/9
hoş: hoş, güzel -12- [Far.]	h.+ da 175b/15
h.+ ıdı 172b/14	h.+ ı 155a/4, 176a/4, 220b/8
h. duta 200b/10	h.+ ıla 175b/2, 176a/2
h. dutdı 203b/9, 221b/1	h.+ ın 169a/7, 202a/10, 232a/5
h. dutmağa 200a/7	h.+ ında 206b/7
h. dutmak 154b/5	h.+ ından 194a/4
h. geldi 173a/2	h.+ ını 175b/1, 195a/15
h. 175a/9, 188b/5, 196b/8,	h.+ ınuñ 199b/1
216b/15, 222a/10	h.+ lardur 227b/13
hoş dut-: gönül almak	h.+ ları 155a/12, 179b/10,
hoş d.- a 200b/10	230b/4
hoş d.- dı 203b/9, 221b/1	h.+ ların 155a/5
hoş d.+ a 200a/7	h.+ larını 174a/14
hoş d.+ 154b/5	h.+ laruñı 170a/13, 170a/14
hoşlık : tatlılık, güzellik -1- [T.]	h. 155a/13, 155b/6, 157a/2,
h.+ ı 157b/14	176a/11
hoşnūd: memnun, razı -3- [Ar.]	hulķlu: yaratılışı öyle olan, huylu -3- [T.]
h. ola 174b/8	h. 171a/1, 171a/12, 175a/3
h. olmuş 222b/3	hūlu: huylu, yaratılış böyle olan -3- [T.]
h. 176a/1	h. ola 195a/4
hoşnūdlik : memnun, iyi -4- [T.]	h. 194a/4, 225b/1
h.+ ı 167a/10, 198b/7	hūluluk: huyluluk -1- [T.]
h.+ ın 167a/11	h. 171a/10
h.+ umuz 159b/7	hūn : kan -2- [Far.]
hoşnūdlu : memnun, iyi -2- [T.]	h.+ ı 218a/10
h. 155a/13, 176a/1	h.+ lar 218a/10
hū : huy -1- [Ar.]	hūri : melek -1- [Ar.]
h. idine 159a/11	h.+ si 206b/9
hubş : kötülük, fenalık -1- [T.]	hūrmā : hurma -3- [Ar.]
h.+ inden 163a/13	h.+ dan 172b/14
hudāvendigār : hükümdar , efendi -1- [Far.]	h.+ yı 172b/12
h. 232a/9	h. 172b/12
hudavendigār-zāde : hükümdarın oğlu, veliaht -1- [Far.]	hurrem : sevinçli, şen, gönül açıcı -3- [Ar.]
h.- i cihān 232a/9	h. ola 186b/3
hulķ : huy, yaratılış -27- [Ar.]	h. 179b/8, 196b/8
	hurşid : güneş-1- [Far.]
	çeşme-i h. 155b/12

huşyār : akli başında, ayık -1-
[Ar.]
h. 199a/6

162b/12, 162b/13, 164a/14, 167a/14,
173b/3,
174a/5, 183b/1, 200a/8

huṭbe : dini konuşma, padişahlık
alameti -1- [Ar.]
h. 217a/14

hünermendlik: hünerli, marifetli olmak
-1- [T.]
h. 219b/4

hüccet : delil, vesika, senet, belge. -3-
[Ar.]
h. göstermeye 193b/5
h. 166a/15, 170a/15

hünersüz: elinden iş gelmeyen,
beceriksiz -1- [T.]
h. ola 182b/6

hücre : oda, odacık -5- [Ar.]
h.+ sinde 160a/10, 160b/6
h.+ sinden 197b/2, 216b/9
h.+ sinüñ 188a/5

hürmet: değer vermek, saygı-4-
[Ar.]
h.+ de olmaya 159a/11
h.+ i 162a/3, 200b/12
h. 231b/10

hüdhüd :hüthüt kuşu -5- [Ar.]
h.+ i 214b/3
h.+ ler 214a/10
h. 214a/10, 214b/4
H. 215a/1

hürmetsüzlük: saygısız, duygusuz -1-
[T.]
h.+ e 166b/12

hükm : karar, yargı -13- [Ar.]
h.+ de 163a/11
h.+ i 175a/15, 217b/10
h.+ ile 169a/3
h.+ ince 184b/8, 188a/5
h.+ inde eyledi 229a/1
h.+ inde 168a/14
h.+ inden 175b/1
h.+ lerde 163a/10, 193b/6
h.+ leri 217a/15
h. 167a/2

hümāyun : kutlu, mübarek, padişahlığa
ait -1- [Far.]
şāh-ı h.+ dan 184b/5

hüner: ustalık, maharet, marifet -
21- [Far.]
h.+ den 171b/3
h.+ i 157b/4, 162a/7, 168a/4,
213a/5
h.+ ile 200a/6, 221b/2
h.+ in 155b/15
h.+ ine 156a/12
h.+ inüñ 199b/8
h. 156a/13, 156a/6, 156b/3,

I

İlağ: hikâye kahramanlarından birinin adı -3- [T.]

ī. 188b/2, 188b/3, 188b/6

īmīn / imīn: güvenilir, inanılır -1- [Ar.]

ī. 159b/12, 159b/4, 159b/6, 163a/15, 170a/15

ī. olgıl 203a/2

ī. ola 159a/12, 219a/3

ī. olur 168a/7

ınlamak: inleme, inildeme -1- [T.]

ı.+ ı 170a/6

ır - : uzaklaştırmak, ayırmak -1- [T.]

ı.- madı 182a/9

ırak : uzak -17- [T.]

ı.+ a 230b/7

ı.+ dan 203a/1, 222a/11

ı.+ dı 172a/6

ı.+ dur 157b/12, 160b/15, 179a/2, 226b/4

ı. eylegil 159b/15

ı. eylemek 206a/8

ı. eyleye 156b/1

ı. olmağı 192a/2

ı. olmak 166a/14, 192a/1

ı. olsun 173a/3

ı. 168b/2, 195a/14

Irak : Irak -1- [T.]

I. 217a/3

ıraklık : uzaklık -1- [T.]

ı.+ umı 164a/2

İrān : İran -39- [T.]

ī. 177b/13, 179b/5, 180b/8, 181a/11, 181a/13, 181a/14, 181a/8, 181b/4, 182a/8, 186a/4, 187a/5, 187b/12, 187b/13, 187b/15, 187b/2, 188a/3, 188a/4, 188b/5, 189a/1, 189a/6, 190a/1, 191b/12, 192a/11, 192b/7, 193b/7, 194a/2, 194b/3, 194b/9, 195a/8, 195b/8, 196b/6, 197a/13, 197a/3,

197b/4, 197b/5, 198a/2, 198a/3, 198b/11

ırıl - : uzaklaşmak, ayrılmak -1- [T.]

ı.- a 182a/8

ırmak : denize dökülen büyük akarsu -2- [T.]

ı.+ ın 179a/7

ı.+ ların 220b/6

‘İsā : Hz. İsa -1- [Ar.]

‘. 224a/9

ısır - : ısırarak -3- [T.]

barmağ ı.- mağ 193a/13

ı.- up 230a/5

barmağın ı.- up 224a/9

ısmarla - / ışmarla - : emanet etmek -6- [T.]

ı.- dı 160a/4, 204a/3

ı.- mış 156b/5

ı.- r 195a/11

ı.- rdı 217b/3

ı.- ya 176b/4

ısmarlan - : tembihlenmek -1- [T.]

ı.- mışdı 166a/1

ıssılık : sıcaklık -2- [T.]

ı.+ ı 191a/4, 220a/7

ışılayan : ışıldayan, parlak -1- [T.]

ı. 163a/10

‘ışk : aşk, sevgi, muhabbet -5- [Ar.]

‘.+ ı 172a/6

‘.+ ına 172a/7, 225a/6

‘.+ uñdur 172b/10

‘. 172b/4

‘ıvaz : bedel, karşılık -2- [Ar.]

‘.+ ın 204b/9

‘.+ ından 178b/13

İ

‘ibādet : bir dinin buyruklarını yerine getirme -3- [Ar.]

‘.+ e 171a/1, 214a/9

‘.+ i 172a/3

‘ibāret : sadece, oluşan, meydana gelen -4- [Ar.]

‘.+ i 180a/1

‘.+ ile 216b/4, 230b/3

‘. 173a/4

İbn : oğul -1- [Ar.]

İ.- i ‘Abū’lvahid 217a/2

‘ibret : çıkarılacak ders -2- [Ar.]

‘. dutmak 199b/2

‘. 212b/4

‘İbrī : İbrani, Yahudi -2- [Ar.]

‘. 173a/1, 173b/11

iç : iç, içinde -101- [T.]

i.+ i 161b/2, 166b/15

i.+ inde 155b/15, 157a/2,

158a/11, 158a/12, 158a/8, 162b/1,

162b/15, 163a/14, 163b/2, 164a/3,

165b/3, 166a/3, 166b/12, 167b/9,

168a/14, 168b/12, 168b/13, 169a/8,

170b/2, 171a/12, 171a/2, 172a/3,

174b/1, 175a/10, 176b/2, 176b/9,

177b/15, 177b/5, 181b/4, 183a/10,

183a/14, 184a/6, 187b/8, 191b/11,

192a/13, 192b/4, 193b/12, 198b/3,

198b/7, 199b/7, 199b/9, 200a/1, 200a/4,

200b/12, 203b/7, 204a/4, 205b/13,

205b/14, 205b/15, 206a/2, 207a/1,

207a/15, 209b/5, 212a/2, 213a/6,

214a/2, 214a/9, 214b/4, 215b/10,

215b/15, 215b/5, 216a/11, 216a/4,

216a/7, 216a/8, 216a/9, 216b/10,

216b/12, 216b/13, 216b/14, 216b/4,

216b/7, 218a/7, 222a/1, 225a/9, 226b/4,

226b/9, 227b/15, 228a/1, 228b/4,

228b/5, 229a/12, 229a/15, 230a/3,

230a/6, 230b/6, 232a/8

i.+ indekinün 231b/14

i.+ inden 166a/4

i.+ indetin 157a/10

i.+ ine 178a/3, 214b/4, 219a/10,

220a/5, 220b/2

i.+ ümüzde 221b/6

i.+ ünden 159b/15

iç - : içmek -1- [T.]

i.- e 226a/3

içicilik : içme işi -1- [T.]

i.+ den 171a/4

içün : için -55- [T.]

i.+ dür 191b/7, 199b/2

i.+ idi 191a/6

i. 156a/4, 156b/2, 158b/10,

159a/2, 159b/3, 160a/8, 160a/9,

161b/14, 163a/7, 163b/2, 168b/14,

170b/4, 171b/6, 172b/6, 174a/13,

178b/11, 178b/14, 178b/2, 182a/10,

184b/1, 186b/3, 187b/3, 191b/13,

193b/13, 194b/11, 194b/2, 194b/4,

196a/10, 196a/8, 197a/6, 198a/2,

198b/5, 200a/1, 201a/6, 201b/2, 206a/8,

207b/7, 210b/1, 211b/2, 214b/1,

215b/15, 217a/12, 222a/8, 223b/15,

224b/7, 225b/4, 225b/5, 175a/14

idin - : edinmek -16- [T.]

i.- di 221b/10

rāzdār i.- di 177b/5

i.- diler 221b/8, 229a/12

i.- düğ 170b/10

ğidā i.- düğ 170b/3

i.- e 223a/4

hakem i.- e 155a/4

hū i.- e 159a/11

ka‘besin i.- e 175a/13

pīşe i.- e 171a/13

i.- eler 218a/10, 218a/11

inam i.- iserven 158b/8

zaḥīre i.- üğ 157b/4

i.- ür 193b/7

idinmek : edinme, sahiplenme -1- [T.]

i. 200a/8

igne : iğne -1- [T.]

i. 226b/1

ihlāş : katışıksız tam doğruluk, saf,

temiz -3- [Ar.]
i. 166b/11, 168a/14, 180b/8

iḥsān : iyilik, lutuf, kerem -6-
[Ar.]
i.+ ı 202a/6
i.+ ına 216a/11
i. kılmak 155a/11, 155b/5
i. 159b/11, 162a/1

iḥtişār : kısaltma, özetleme -1-
[Ar.]
i. kılrıvan 214a/1

iḥtiyār: tercih edebilecek olan -9-
[Ar.]
i.+ ın eyledi 226b/12
i.+ ın kıldılar 219a/7
i. eyleye 171a/15
i. kıla 195a/15
i. kıllalar 159a/1
i. kıldı 232a/6
i. kılmakdan 157a/1
i. kılmışlardır 192a/2
i. kılsun 187b/14

iḥtiyāt: sakınma -13- [Ar.]
i.+ ı 164a/2
i.+ ıla 204b/1
i.+ ına 174a/3
i.+ iledür 159b/14
i. eylemek 160b/4
i. idersenüz 161a/3
i. 156a/14, 160a/2, 163a/4,
183a/12, 187a/8, 189b/9, 206a/3

‘ikāb: azap, eziyet -1- [Ar.]
‘.+ ına 192a/3

iḥbāl: talih ve baht açıklığı, mutluluk,
saadet, yüksek mevki -5- [Ar.]
i. 176b/3ve, 179b/4, 197b/6,
206b/7, 220b/15

iḥdām: gayretle çalışma, sürekli
uğraşma -1- [Ar.]
i. eyleye 189a/4

iki: iki sayısı -58- [T.]
i.+ si 158a/6, 172b/12, 183a/15,

198a/2, 220a/3
i.+ sin 187b/12, 187b/13, 214b/4
i.+ sinün 156b/8, 191a/2
i. 156b/9, 157b/15, 159a/12,
159a/9, 166b/12, 167b/15, 169b/3,
169b/4, 170a/7, 171a/4, 175b/15,
177b/15, 177b/3, 179b/14, 179b/7,
180a/11, 180a/3, 180a/8, 181a/3,
182a/7, 183b/1, 184b/4, 184b/5, 184b/6,
184b/7, 190b/10, 191b/8, 192a/9,
193b/13, 193b/14, 214b/1, 214b/2,
214b/3, 214b/4, 219b/1, 219b/5, 227a/2,
227a/4, 231a/4
İ. 191b/13, 192a/15, 192a/2,
194a/3, 231b/1

ikileyin: ikinci olarak, ondan sonra -3-
[T.]
i. 168a/8, 190b/4, 197a/3

ikinci: ikinci -7- [T.]
İ.+ si 206b/9
İ. 165a/13, 165a/6
i. 167a/1, 168b/11, 189b/6,
201b/4

ikinci: ikinci, çiftçi -3- [T.]
i. 195b/2
İ. 207b/2, 208a/2

ikircinlik: ikircik, işkil, şüphe -1-
[T.]
i. 197b/4

ikircinliksüz: net, kesin, şüphesiz -1-
[T.]
i. 178b/13

iḥlīm: ülke, diyar -3- [Ar.]
i.+ lerine 215b/5, 216a/4
i. 178a/1

iḥrār: itiraf etme, bilgilendirme,
bilgilendirme -4- [Ar.]
i. eyledi 164b/3
i. eyleye 164a/13
i. ideler 164a/10
i. kılrıvan 196b/5

il : ülke, vilayet -23- [T.]

i.+ de 172b/13, 172b/14
i.+ den 221b/3
i.+ i 177b/5, 217b/5, 227a/5
i.+ iden 185b/2
i.+ imüz 218a/9
i.+ inde 172a/2
i.+ inden 176b/8, 231b/13
i.+ ine 217b/5
i.+ ler 213b/2, 221b/9
i.+ lerini 216a/10
i.+ lerün 180a/2, 217a/13
i. 162b/15, 174a/3, 183a/2,
211b/1, 230b/6, 230b/7

il : el, yabancı -2- [T.]
i.+ den 172b/10
i.+ e 172b/10

‘ilāc : ilaç -1- [Ar.]
‘. eylediği 205a/6

ile : birlikte -3- [T.]
i. 194b/9, 197a/12, 222a/3

ilerü : ileri, öncelikli -13- [T.]
i.+ gi 198b/5
i. dutdılar 160a/8
i. 161a/12, 167b/13, 188a/6,
202b/5, 203a/4, 222b/1, 222b/5, 224a/4,
229b/4, 230b/5

ilerü dut- : üstün saymak, üstün tumak -
2- [T.]
ilerü d.- dılar 160a/8,
ilerü d.- dı 230b/5

ilerü gel- : öne çıkmak, yaklaşmak
tumak -4- [T.]
ilerü g.- di 160a/12, 188a/6,
203a/4, 224a/4

ilerü getir- : ileri sürmek, ortaya atmak
tumak -1- [T.]
ileri g.-miş 167b/13

ilerüki : önceki, eskisi -4- [T.]
i. 162b/8, 163b/8, 166a/2,
166b/4

ilet - : 1. götürmek, alıp götürmek

-15- [T.]
i.- di 160b/3, 189b/9, 210b/4,
208a/4, 218b/4
i.- diler 205a/5, 229b/13
i.- e 165a/10, 231b/5
i.- eler 187a/9
i.- gil 187b/12
i.- imez 222b/5
i. 189a/3
i.- üp 229b/14
2. eriştirmek
i.- di 204b/5

iletmek : iletme işi -1- [T.]
i.+ e 222a/4

il gün : halk -3- [T.]
i.+ e 174a/8
i. +i 156a/4, 167b/2

ilk : ilk, ön başta -3- [T.]
i.+ i 171a/9, 172b/8
i.+ inden 222b/1

illā : fakat, lakin, ama -3- [Ar.]
i. 155a/1, 192b/8, 226b/3

‘ilm : bilme, biliş -14- [Ar.]
‘.+ i 162b/8, 196a/7, 200b/6
‘.+ in 182b/6
‘.+ ini 195a/10
‘. 182b/2, 182b/4, 182b/9,
183a/15, 193a/9, 195a/13, 222a/1,
227a/5,
227b/10

iltifāt : alaka gösterme, ilgilenme,
karşılık verme -3- [Ar.]
i. eylemedi 171a/6
i. eylemeye 156b/2
i. eyleye 166a/13

im : şimdi -4- [T.]
i.+ den 161a/14, 168a/11, 198b/8
İ.+ den 195a/12

imām : rehber, önder -3- [Ar.]
i.+ ları 155a/9
i. eyleye 156a/3, 171a/8

‘imāret : bir yeri bayındır ve mamur etme, bayındırlık -7- [Ar.]

‘.+ ine 224a/7

‘.+ leri 224a/7

‘. eylemekde 206b/14, 229a/7

‘. 179b/15, 213a/1, 229a/8

imdi : şimdi -26- [T.]

İ. 154b/3, 170a/9, 174b/4, 189a/2, 199b/8, 215a/4

i. 158a/9, 158b/8, 168a/10, 168a/13, 168b/13, 171a/14, 173a/5, 197a/12, 199a/4, 206a/4, 219b/3, 222a/14, 222a/5, 222a/7, 224b/6, 226b/2, 227b/6, 229a/3, 229a/5, 229b/3

iminlik / imīnlik: eminlik, güvenilirlik

-5- [T.]

i. 159b/13, 168a/9, 218a/7, 222a/7

i.+ i 162a/5

imkān : olabilirlik, olanak -3-

[Ar.]

i. 181b/7, 202a/5, 215b/14

imren - : imrenmek, özenmek -1-

[T.]

i.- meyeler 194a/1

in - : inmek -2- [T.]

i.- erise 196a/9

i.- üp 225a/1

inam : emin, mutemet itimat, emniyet -8- [T.]

i. idiniserven 158b/8

i.+ ları 183a/8

i.+ larına 162b/6

i.+ um 164a/13

i.+ uş 165b/6

i. 164a/5, 165a/11, 195a/5

inamlık : eminlik, doğruluk, teminat-

11- [T.]

i. 162b/1

i.+ a 182b/3, 193a/7

i.+ ı 198a/5

i.+ ın 163a/6

i. bula 193a/7

i. 162b/11, 165b/9, 168b/3, 176b/1, 194a/13

inan - : inanmak, güvenmek -13-

[T.]

i.- mayalar 154b/8

i.- mazvan 160b/4

i.- umaya 171b/8

i.- up 201a/3, 205b/15

i.- urdı 220a/1

i.- urdum 198a/7, 213a/8

i.- umazdum 160b/9

i.- a 195a/7

i.- madı 202a/12

inanmak : inanma, güvenme-5-

[T.]

i.+ dan 163b/9

i.+ ı 154b/6, 194a/14

i. 160b/15, 182a/14

inanmaklık : inanma işi -3- [T.]

i.+ ı 166b/2

i. 165b/7, 197a/9

‘ināyet: lütuf, ihsan, iyilik -9-

[Ar.]

‘.+ e 199b/3, 213a/6

‘.+ inden geldise 167a/5

‘.+ ümüzde 166a/7

‘.+ ümüze 168b/3

‘. kıldı 155b/11

‘. 167a/4, 216a/13

ezel-i ‘. 155a/14

ince : ince, güçsüz -1- [T.]

i. 226a/6

incidici : incitici, kırıcı -1- [T.]

i. 175b/5

incin - : incinmek, kırılmak -2-

[T.]

i.- me 184a/3

i.- mişdür 167b/10

incinen: kırılmış, incinmiş -1-

[T.]

i.+ ler 169a/1

incinmek: incinme, kırılma -1-
[T.]
i. 183a/6

incit - : incitmek, zarar vermek -1-
[T.]
i.- ür 175b/10

incitmek: incitme, zarar verme -8-
[T.]
i.+ den 156b/14, 158a/2,
168b/15, 205b/11
i.+ e 154b/8, 201a/8
i.+ i 171a/13
i. 195a/3

incü: inci -3- [T.]
i. 180a/2, 182b/10, 217a/9

indür - : indirmek, dökmek, vurmak -1-
[T.]
i.- em 184b/3

iñen : daha, pek, çok -1- [T.]
i. 221b/5

iñle - : inlemek -3- [T.]
i.- di 176b/10, 223b/7
i.- megün 223b/15

inlemek / iñlemek: inleme işi -5-
[T.]
i.+ in 169b/7
i. 181b/6, 196a/11, 223b/15
i.+ de 210b/2

inşāf : adalete uygun davranma -5-
[Ar.]
i.+ a 159b/12
i. virgil 170a/6
i. 217b/2, 229a/14, 230b/4

insān : birey, fert, kişi -1-
[Ar.]
i.+ ı 215a/1

intiķālsuz : başkasına geçmeyen,
sürdürülmeyen -1- [T.]
i. 178b/6

intizār : bekleme, bekleyiş -1-
[Ar.]
i. 218a/11

ip: ip -2- [T.]
i.+ in 165a/9
i.+ ine 215a/1

iplik : ip, iplik-2- [T.]
i.+ e 217a/9, 232a/9

ir - : 1. erişmek, ulaşmak -40-
[T.]
i.- di 158a/12, 190b/1, 195b/5,
203b/8, 212b/1, 215b/5, 218a/9,
221b/11, 225a/11, 231b/7
i.- düğün 173a/7
i.- e 170a/1, 222a/14
i.- eler 186b/2
i.- em 213b/1
i.- eydi 215b/9
i.- meye 158a/13, 194a/6
i.- mez 214b/5
i.- miş 224b/4
i.- mişdür 196a/1, 218b/6
i.- mişidi 162b/15, 182b/12,
209b/3
i.- mişlerdi 219a/7
i.- mişün 224b/1
i.- seddi 184a/1
i.- ürem 159b/10
i.- ürdür 207b/2
i.- üre 155a/6
i.- ürmekde 158a/7
i.- ürmez 193b/9
i.- ürsin 216a/9
i.- er 178b/15
araya i.- er 165a/1
i.- erse 181b/5
i.- meye 174b/3
2. yetişmek, ileri bir dereceyi bulmak
i.- mez 180a/12

irde - : araştırmak, incelemek -2-
[T.]
i.- ye 156b/5, 201a/2

irdemeklik: araştırma, inceleme işi
-1- [T.]
i.+ e 182a/5

irdemek : araştırma, inceleme -3-
[T.]
i.+ de 161a/4, 163a/4
i. 164a/6

iri: kaba, sert -6- [T.]
i. 155a/5, 155a/6, 161b/6,
166b/12, 175b/2, 177b/10

iril - : ayağa kalkmak -1- [T.]
i.- di 178b/3

iriş - : erişmek, ulaşmak -2- [T.]
i.- di 191a/8
i.- ür 207b/6

irkek : erkek -3- [T.]
i.+ i 191a/1, 191a/5
i. 191a/7

irmek : erişme, ulaşma -3- [T.]
i. 157b/3, 207a/14
i.+ ine 187a/2
belā i. 195b/3

irmek: olgunlaşma -1- [T.]
191a/9

irmeklik : erişme, ulaşma -1-
[T.]
i. 157a/6

irte : 1.gelecek -3- [T.]
i. 157a/9
i.+ de 193a/3
i.+ den 192a/13

is / issi: sahip -22- [T.]
i.+ leri 162b/13, 167a/14,
207a/15
i.+ lerine 167b/5, 194b/13,
213a/1
i.+ lerinün 174a/5, 178b/11
i.+ dür 182a/5, 224b/3
i.+ ne 195a/7, 213a/2, 224b/4
i.+ nün 156a/13
i.+ vüz 224b/4
i.+ yidi 212b/5
159a/10, 175b/3, 176a/15,

192a/7, 206b/13, 224b/4

isdeyici : isteyen -1- [T.]
i. 231b/4

İskender : Büyük İskender -16-
[Ar.]
İ.- i Rūmī 217a/12
İ.+ ün 217b/8, 220b/14
İ. 217b/9, 218a/2, 218a/6,
218b/4, 219a/13, 220a/3, 220b/13,
220b/5,
220b/6, 221a/2, 221a/3, 221a/5

iste - : 1. istemek -20- [T.]
i.- di 219a/6, 231a/2
i.- düğine 174b/3
i.- meye 162b/13
i.- meyelerdi 155a/1
i.- mez 157b/13
i.- r 218a/6, 227a/4
i.- rdi 158a/15
i.- rsin 229b/10
i.- ye 174a/12, 200b/15
i.- yeler 161a/1, 181b/3
i.- yügeleler 231b/13
2. çağırma
i.- di 181a/3
i.- diler 161a/11
3. aramak
i.- yü 169b/4
4. sorup soruşturmak
i.- yesin 202b/2

istemek : isteme işi -5- [T.]
i.+ e 193a/9, 203b/8, 207a/11
i. 165a/4, 207b/5

istimālet: meylettirme, cezbetme, gönül
alma -1- [Ar.]
i. 156a/2

istizelik: sığınma, koruma -1-
[Ar.]
i. iderse 164a/9

iş: iş, fiil, amaç, emek-187- [T.]
i.+ de 159a/5, 163b/4, 177b/8,
183a/5, 183b/2, 187a/4, 187b/10, 206a/3
i.+ den 207b/8, 222a/13, 222a/2,

227a/2

i.+ dūr 214b/7

i.+ e gelūr 175a/4, 179b/3

i.+ e 156a/11, 156b/1, 171b/3,
174a/1, 197a/3, 218a/13, 221b/6

i.+ i 154b/9, 155a/2, 156a/7,
156b/2, 157a/1, 159a/2, 159a/9, 159b/1,
160b/11, 161b/2, 162a/5, 164a/7,
170b/5, 171b/6, 173a/13, 173b/2,
180a/2, 181a/10, 181a/12, 181b/5,
182b/14, 183a/11, 191b/5, 192a/12,
193a/13, 195a/14, 199b/4, 201a/3,
211a/3, 218a/14, 220b/8, 221a/1, 224a/5

i.+ ile 195a/1

i.+ imüz 195a/12

i.+ in dutmağı 159a/4, 160b/13

i.+ in 169a/7, 178b/13

i.+ inde 158a/10, 192b/4,
206b/7, 222a/5

i.+ inden 217b/5

i.+ ine 214a/9

i.+ ini 161b/3, 178a/9, 211a/1,
226b/1

i.+ inün 171a/1, 178b/5

i.+ ler 155a/4, 156a/8, 156b/10,
158a/7, 158b/10, 158b/5, 167b/10,
167b/14,
169b/1, 177a/14, 183b/5, 193b/3,
195a/14, 222a/13

i.+ lerde 158a/5, 160a/6,
176b/3ve, 186b/6, 193b/10, 198b/8,
222a/5

i.+ lerdən 194a/8

i.+ lerdür 177a/14

i.+ lere 155b/8, 178a/5, 181a/2,
193b/7

i.+ leri 156b/5, 170a/3, 170b/7,
178a/6, 179b/14, 180b/5, 187a/8, 207a/9

i.+ lerini 183a/15

i.+ lerinün 171a/8, 198b/9,
199b/3, 199b/4

i.+ lerün 155a/15, 166a/1,
169a/3, 180a/5, 191b/1, 191b/3

i.+ lerünün 171a/9

i.+ ümdür 204a/4

i.+ ün 159b/1, 163b/5, 164b/2,
169a/5, 170b/5, 171b/2, 187b/2, 190b/4,
222b/1, 225b/8

i.+ ün̄de 167a/3

i. gelūr 156a/11

i. görmek 176b/2

i. görmiş 175b/4

i. 155a/6, 155b/9, 156a/1,
156a/13, 156a/15, 156b/1, 156b/3,
159a/1, 159a/10, 159a/7, 162b/5,
165b/5, 165b/6, 166a/2, 168b/5, 173b/1,
174a/12, 176b/5, 176b/6, 180b/4,
181a/5, 181b/8, 182a/1, 182a/9, 184b/1,
187b/4, 187b/5, 189b/5, 190b/4,
193a/14, 197a/7, 198b/11, 199a/5,
205b/15, 206b/15, 207b/4, 208a/3,
208a/7, 219a/1, 219a/2, 221b/11,
221b/8, 222a/14, 222a/4, 222b/4,
225a/2, 226a/7, 226a/9, 226b/6, 227a/4

işāret : belirti, alamet, emare -19-

[Ar.]

i.+ i ola 199b/4

i.+ i 171a/7, 182a/4

i.+ ile 182b/11

i.+ in 168b/10

i.+ ini 188a/1

i.+ inün 187a/6

i.+ iyle 232a/11

i.+ ümüzi 178a/8

i.+ ün 165b/4

i. eyle 184a/4

i. eyledi 182a/3

i. eylemişidi 187a/3

i. kılavuz 177b/10

i. kıldı 187b/15, 217a/8

i. kılmak 167a/5

i. olduğunu 188a/2

i. 216a/4

işāretçi : işaretçi, işaret eden -1-

[T.]

i.+ yi 162b/14

iş eri : işin ehli, becerikli -1-

[T.]

i. 225b/1

işidici : işiten, kulak kabartan -1-

[T.]

i.+ lere 199b/2

işidil - : duyulmak -1- [T.]

i.- e 183a/13

iş güç : uğraş -1- [T.]
i.+ i 180a/2

işirgen - : eş tutmak, dost atmak -1- [T.]
i.- enürdi 188a/7
i.- e 194a/12

işirgenmek : eş tutma, dost atma -1- [T.]
i. 199a/4

işit - : 1. dinlemek -44- [T.]
i.- di 164b/1, 170b/15, 170b/6, 179a/4, 182a/8, 184a/10, 186b/7, 191b/9,
196b/7, 204b/7, 205a/3, 225b/10, 229b/6
i.- diler 177a/4
i.- düm 154b/2, 168b/12, 171a/12, 174b/2, 199b/7, 206a/2
i.- medi 202a/12
i.- miş 226b/9
i.- mişven 181a/11
i.- üñ 158a/4
i.- üp 225b/3

2. duymak
i.- di 158b/4, 169b/7, 218b/4, 219b/6, 227b/7
i.- diler 211a/4
i.- dük 198b/10
i.- düm 160b/9, 173a/4, 184a/7
i.- düñ 181b/1
i.- eler 168a/11
i.- esi 168b/4
i.- memek 162a/8
i.- meye 164b/9
3. birisinden kötü söz duymak
i.- e 192a/10, 192b/15, 193a/10
i.- evüz 160b/3

işitmek : 1. dinleme -6- [T.]
158b/8
i.+ ile 172b/3
2. duyma -1- [T.]
i.+ i 166a/15
i.+ e 191b/6
i.+ ile 197a/14
i. 191b/4

işitmeklik : duyma işi -1- [T.]
i. 166b/7

işle - : yapmak -10- [T.]
i.- dise 160b/14
i.- düm 199a/1
i.- düñ 195a/2, 204b/4
i.- düñdi 225a/3
i.- mez 204b/4
i.- miş ola 168a/2
i.- ye 187a/8, 192a/13
i.- mez 226b/1

işlemek : yapma, etme -4- [T.]
i.+ de 166b/10
i.+ ile 155a/2
i.+ üñ 182a/15
i. 157b/6

işlü : işin belli bir özellikte olması -1- [T.]
i. 222a/6

ışret : içki içme, içki -1- [T.]
' . 197a/15

it - : yardımcı fiil; etmek, yapmak -36- [T.]
berk i.- di 160a/4
fıkr i.- dim 204b/11
savaş i.- dügi 219a/14
muvāfaqat i.- dügüm 158a/5
berk i.- e 155a/12, 159a/14
muvāfaqat i.- e 194b/8
fıkr i.- eler 216a/5
kaşd i.- eler 160a/2
muvāfaqat i.- elüm 181b/2, 224b/1
küstāhlık i.- emez 181a/10
bühtān i.- en 205b/10
haber i.- en 161b/5
suç i.- enler 161a/14
yardım i.- er 219b/6
alkışlar i.- erdüñ 162b/15
hızmet i.- erlerdi 158b/2
kullık i.- erlerse 156b/7
istizelik i.- erse 164a/9
ihtiyāt i.- erseñüz 161a/3
halımlık i.- esi 176a/8

zevk i.- esin 157a/8
 Kulluk i.- esümüzi 203a/3
 muvāfaqat i.- medi 210b/2
 kabül i.- mege 166a/15
 terk i.- meye 192b/9
 kabül i.- meyesi 158a/4
 harclar i.- miş 176a/3
 terk i.- miş 180b/8
 yavlağ i.- üñ 177b/8
 kerem i.- üp 173a/10
 rikābdārlik i.- üp 221a/1
 kerem i. 202b/6
 ikrār i.- eler 164a/10
 kıblesin i.- ene 165a/9

it : köpek -2- [T.]
 i.+ ler 163b/1
 i. 182b/7

‘itāb: azarlama, paylama -5- [Ar.]
 ‘. eyledi 166a/3
 ‘. kılduñ 166a/5
 ‘. 167b/10, 181a/8, 191b/12

i‘tidāl: ölçülülük, yavaşlık -1- [Ar.]
 i. 200b/14

i‘tikād: inanma, inanç, kalben tastik etme -2- [Ar.]
 i.+ ında 183a/6
 i. 195a/7

i‘timād : güvenme, emniyet etme -6- [Ar.]
 i. eylemek 182a/13
 i. eylemeyi 177b/6
 i. eyleyüp 154b/6
 i. kılsarvan 158b/8
 i. kılmığı 156a/1
 i. 177b/6

itmek : etme, eyleme -5- [T.]
 kabül i.+ den 162b/5
 kulluk i.+ den 162b/5
 kabül i.+ e 163b/8
 kulluk i.+ üñ 166a/14, 200a/4

ittifāk : fikir birliğine varma, anlaşma

-5- [Ar.]
 i.+ ıla kıla 178a/9
 i.+ ıla 177b/1
 i. kıldı 191a/2
 i. kıldılar 221b/7
 i. 224b/3

iv : koşuşturma -2- [T.]
 i.- e 156a/2
 i.- memekten 162a/2

‘ivaż : bedel, karşılık -7- [Ar.]
 ‘.+ ı 204b/10
 zāt-ı ‘.+ ıdur 182b/12
 ‘.+ ın eylemek 202a/2
 ‘.+ ın 202a/8, 202b/3
 ‘.+ ına 170a/11
 ‘. eyleyeyüz 214b/6

iveceklik : acelecilik -2- [T.]
 i. eyledi 161b/10
 i. kılmışdur 163a/11

ivmek : koşuşturma, acele etme -2- [T.]
 i. 161a/3, 197a/13

ivmeklik: acelecilik -6- [T.]
 i.+ i 160a/3, 191a/12
 i.+ inden 166b/2
 i. 163a/8, 189b/1, 198b/8

iy: hitap ünlemi, ey -21- [T.]
 i. 157b/2, 162a/1, 174a/11, 193a/8, 193b/11, 195a/12, 195b/1, 197a/15, 197a/4, 223a/7, 226a/4
 İ. 194a/10, 214a/7, 220b/7, 224b/1, 225a/2, 226b/2, 227a/7, 229a/6, 229b/7

‘izzet : kıymet, kıymet, saygı -5- [Ar.]
 ‘.+ e 206b/2
 ‘.+ i 162a/3, 196a/14
 ‘. bulmak 207a/14
 ‘. 203b/9

‘izzetlü : kıymetli, saygıdeğer -1- [T.]
 ‘.+ dür 208a/3

J

jaz : saçma, manasız -1- [Far.]
j. 196a/1

K

ka'be: Müslümanların kiblesi -3-
[Ar.]
k.- i mu'azzam 224b/2
k.+ si 155a/14
k.+ sin idine 175a/13

kabûl: rıza gösterme, kabul etme -8-
[Ar.]
k. itmege 163b/8, 166a/15
k. itmekden 162b/5
k. itmeyesi 158a/4
k. kıldığı 188b/5
k. kılmadı 231b/12
k. 198b/10, 202a/12

kaç - :1. koşmak, seğırtmek -4-
[T.]
k.- ar 180a/14
k.- arvan 158a/10
2. kaçmak
k.- ar 221a/4
3. yok olmak
k.- dı 230a

kaç : kaç, ne kadar -2- [T.]
k. 158b/5, 221a/6

kaçan : ne zaman -35- [T.]
k. 163b/5, 164a/10, 165b/3,
168a/6, 169b/5, 170b/15, 170b/6,
172b/1, 176b/9, 177a/1, 177a/4, 179a/4,
182a/12, 184a/10, 187a/3, 188b/4,
191a/5, 193b/4, 200b/12, 200b/8,
203b/8, 204b/2, 205b/9, 211b/1, 212b/1,
215a/1, 215b/1, 217a/4, 217a/5, 221b/8,
223a/4, 223a/5, 225a/1, 229b/13, 229b/5

kaçmak : 1. kaçma, uzak durma -2-
[T.]
k.+ ı 211b/3
2. koşma, seğırtme
k.+ a 220a/7

kadar: kadar -25- [T.]
k.+ınca 156a/13, 156b/8,
162a/7, 202a/5, 203a/1, 215b/13,
215b/14
k. 155a/1, 158a/2, 163a/13,
164a/2, 166a/9, 166b/5, 179b/1,

179b/11,
181b/7, 182a/11, 186a/4, 191a/6,
196a/13, 216a/7, 217b/5, 228b/7

ķadeh : kadeh, piyale -2- [Ar.]
ķ.+ inden 216a/13
ķ. 199a/6

ķadem : 1. adım -11- [Ar.]
ķ.+ i 158a/11
ķ.+ ūm 173a/7
ķ.+ ūmi 196a/4, 203b/5
ķ. 174a/11, 226b/10

2. ayak
ķ.+ i 201a/1, 206b/15
ķ. ola 171b/6
ķ. ura 212a/1

3. uğur
ķ.+ i 216b/5

ķader : kader, yargı -2- [Ar.]
ķ. 210a/3, 219b/5

ķādir : değer, kıymet, şeref -3- [Ar.]
ķ.+ ven 228b/6
ķ. ola 165b/1
ķ. olmaya 193b/9

ķadr : değer, kıymet -7- [Ar.]
ķ.+ i 189a/4, 200b/8
ķ.+ in 156b/8, 199b/10, 206a/3
ķ.+ ūm 196a/4, 223b/1

ķāf : ufuk -2- [Ar.]
ķ.+ a 217b/6
ķ.+ dan 217b/6

ķafeř : kafes -1- [Ar.]
ķ. 194a/1

ķāfi : yeterli, elveren -2- [Ar.]
ķ. 168a/5, 180a/3

ķāfir : kāfir -3- [Ar.]
ķ.+ le 194b/11
ķ. 158a/9, 224a/3

ķāfūrī : kāfurla ilgili, kafurdan yapılma, beyaz -1- [Ar.]

ķ. 187b/8

ķāhel : tembel -2- [Ar.]
ķ. 156b/9, 195a/4

ķahr : sıkıntı, keder -2- [Ar.]
ķ. eylemek 193b/4
ķ. eylerdi 221b/10

ķak -: kalkmak, kabarmak -1- [T.]
ķ.- dı 214a/8

ķakı - : azarlamak, itiraz etmek -3- [T.]
ķ.- mak 161b/11
ķ.- ya 165a/6, 194a/13

ķakımak : azarlama -2- [T.]
ķ. 165b/1, 166b/8

ķal - : 1. kalmak, devam etmek -44- [T.]
bāķī ķ.- a 192b/14
elinde ķ.- a 194a/9
maķrūm ķ.- a 192b/5
mūsellem ķ.- a 171a/11, 198b/9
selāmet ķ.- a 159a/10
yaluğuz ķ.- a 178a/8, 183a/2
żāyi' ķ.- a 208a/8
ķ.- alar 154b/10
ķ.- ası 157b/7, 178b/5
ķ.- dı 210b/3, 215b/5
bāķī ķ.- dı 216a/8
řekkūmūz ķ.- madı 168b/4
ķ.- mağ 157b/8
ķ.- masun 181a/9
gizlū ķ.- masun 199b/1
ķ.- maya 174a/8
gizlū ķ.- maya 182a/2
ķ.- maz 182b/5
gizlū ķ.- maz 160b/8
nesne ķ.- maz 168a/4
ķirk ķ.- mış ola 168a/2
mīrāř ķ.- mış 217b/15
'āciz ķ.- mışdur 204b/12
ķ.- sun 228b/5
gizlū ķ.- sun 200b/12
'āciz ķ.- ur 165a/3

2. yaşamak

3. ertelemek
 4. miras olarak geçmek
 5. olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek
 6. bir şeyden geri kalmak
 7. tükenmek, geriye bir şey kalmamak
 8. arta kalmak
 9. şaşa kalmak
kalın: öbür, diğer, başka
kalb: çevirme, değiştirme
kaldur: kaldırmak
kal'e: kale
kalem: kalem, anlatış
kālīb: gövde yapısı

- kalқан**: kalkan, siper
kām: arzu, meram
kāmet: boy, endam
kāmil: noksansız, tam, olgun
қamu: bütün, hepsi
қамуран: Arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar
қан: kan

ķ.+ dan 178a/4
ķ.+ ı 204b/3, 218a/7
ķ.+ ıla 223b/3
ķ.+ ın dökmişdür 226a/2
ķ.+ ın 178a/2
ķ. dökmeķden 156b/13, 170b/5
ķ. 171a/4, 177b/11, 178a/3,
182a/14, 185b/1, 220b/6, 226b/1

ķan dök-: kan dökmeķ, can almak -3-
[Ar.]
ķan d.+den 156b/13, 170b/5
ķan d.+lik 182a/14

ķanā‘at : razı olma, yetinme -1-
[Ar.]
ķ. eyledi 170b/8

ķanat : kanat -5- [T.]
ķ.+ ı 229a/14
ķ.+ ın 225a/6
ķ.+ uma 226a/6
ķ. 224b/4

ķancaru : nereye, neresi, ne tarafa,
nereye ait -3- [T.]
ķ.+ dur 218a/8
ķ. 176b/3ve, 221b/11

ķanda : nerede, nereye -2-
[T.]
ķ. 225a/10, 229b/8

ķandur - : kandırmak-3- [T.]
ķ.- asın 229b/1
ķ.- sun 216a/14
ķ.- ur 214a/3

ķāni‘ : kanaat eden -4- [Ar.]
ķ. olalar 166b/13
ķ. olam 159b/13
ķ. olavuz 222a/12
ķ. oluş 158a/2

ķankı : hangi -10- [T.]
ķ.+ sı 174b/4, 174b/5, 174b/6
ķ. 183b/1, 183b/6, 196b/2,
197b/1, 199b/11, 199b/9, 219a/6

ķānūn : yasa, kural -1- [Ar.]

ķ.+ lar ķodı 221b/13

ķap - : 1. kaplamak -4- [T.]
ķ.- ar 215a/2
ķ.- maya 213a/4
ķ.- maz 155b/10
ķ.- ar 180a/11

ķap : kap, kaçak -4- [T.]
ķ.+ a ķoydılar 191a/3
ķ.+ ı 191a/4, 191a/9
ķ. 191a/5

ķapıķı : kapan, alan -1- [T.]
ķ. 179b/9

ķapla - : muhasara etmek, sarmak -1-
[T.]
ķ.- mışdur 196a/9

ķaplan : kaplan -1- [T.]
ķ. 199b/6

ķapu : 1. görev yeri -19- [T.]
ķ.+ ıdan 184a/3
ķ.+ sın bağlayalar 154b/7
ķ.+ yı 174a/9

2. kapı
ķ.+ da 226b/13
ķ.+ ları 160a/5
ķ.+ ların 173a/7
ķ.+ sı 206b/3
ķ.+ sın 219a/4, 222a/7, 229a/2,
229a/4
ķ.+ sına 210a/1, 212b/1, 226b/12
ķ.+ sında 208a/4, 209a/10,
224b/2
ķ.+ ya 207b/7
ķ. 212b/1

ķapu bağla-: kapı kapatmak -3-
[T.]
ķapu b.- dı 222a/7
ķapu b.- yalar 154b/7
ķapu b.+ 174a/9

ķapucı : saray görevlisi -5- [T.]
ķ.+ nuş 210b/4
ķ. 210b/2, 210b/4, 211a/2,
211a/4

qara : siyah, kara -2- [T.]
q. 171a/5, 179b/8

qaraqlıq : karanlık -1- [T.]
q. 177a/1

qaraqu : karanlık -3- [T.]
q.+ da 163a/10
q. olmuş 165b/5
q. 193b/12

qaraqlıq : karanlık -2- [T.]
q.+ ı 157b/10
q. 194b/2

qarar : hüküm -7- [Ar.]
q.+ ına 156a/3, 191a/8
q.+ ında olasıdur 166a/10
q. duta 189b/3
q. dutdı 191a/3, 221b/9
q. 204a/7

qarar : düzensizlik -1- [Ar.]
q.+ da ola 179a/3

qarar - : kararmak -1- [T.]
q.- a 182a/5

qararsuz : kararsız -1- [T.]
q. olur 157b/10

qaravaş : cariye, hizmetli -5- [T.]
q.+ a 208b/2
q. 192a/14, 208a/8, 208b/3

qarca - : karışmak -1- [T.]
q.- sa 156b/10

qardaş : kardeş -1- [T.]
q.+ uq 178b/10

qarğa : karga -1- [T.]
q.+ lar 218a/11

qarı : ihtiyar, yaşlı -1- [T.]
q. 214a/6

qarıl : karışmak, karıştırılmak -1-

[T.]
q.- a 174a/11

qarın : 1. iç kısım -2- [T.]
q.+ ında 214b/7
2. karın
q.+ ında 222b/8

qarınca : karınca -1- [T.]
q. 206b/11

qarındaş : kardeş -5- [T.]
q.+ lar 157b/2, 224b/1
q.+ larumuz 222a/11
q.+ um 211b/1, 213a/9

qarışık : birbirine karışmış, karışık -1- [T.]
q.+ dur 179b/9

qarışmak : birbirine karışmak -3- [T.]
q.+ ı 194b/1
q.+ ıla 193a/7
q.+ uq 194a/15

qarşu : karşı -3- [T.]
q.+ dur 218b/2
q.+ sına 221b/8
q. olurlar 159b/3

qaşaba : küçük şehir -1- [Ar.]
q.+ sına 208a/2

qaşd : 1. kötü niyet -14- [Ar.]
q.+ ıla 162b/11
q.+ ın 184b/1
q.+ ından 159b/7, 163a/15
q.+ ını 180a/3
q.+ ıyla 192b/13
q. eylemekden 167a/6
q. ideler 160a/2
q. 155b/11, 164a/13

2. niyet, amaç
q.+ ı 195b/4
q.+ uq 172b/2
q. eyler 218b/5
q. eyleye 225b/7

qasurğa : kasırğa -2- [T.]

- ķ. 180a/10, 218b/3
- ķaş** : ķaş -1- [T.]
ķ. ĉata 162b/7
- ķaş ĉat-**: kızmak, azarlamak-1- [T.]
ķat ĉ.-a 162b/7
- ķat** : huzur, makam -39- [T.]
ķ.+ ina 161a/11, 161b/15, 163b/7, 164b/5, 165b/8, 169b/7, 172b/1, 178a/9, 180b/8, 181a/13, 181a/14, 181a/6, 183b/8, 190a/2, 197b/5, 198a/1, 198a/2, 204b/6, 205a/4, 223b/5, 226b/14, 230b/1
ķ.+ inda 163a/5, 166b/15, 168b/6, 188a/4, 193b/1, 194a/4, 194b/10, 204b/10, 206b/10, 216a/2, 222a/10
ķ.+ indan 177b/2
ķ.+ uma 181a/11
ķ.+ umuzda 199a/5
ķ.+ uņda 163b/6, 172b/15
- ķat -** : katmak, ilave etmek -1- [T.]
ķ.- asın 173a/10
- ķatı** : sert, zor -11- [T.]
ķ. eyleye 155a/5
ķ. olsa 220b/10
ķ. 161b/6, 165a/12, 177b/9, 216b/14, 229b/1 164a/10, 166b/9, 170b/5, 197a/5
- ķatıcı** : ekleyen, ilave eden -1- [T.]
ķ. 158a/13
- ķatıl -** : katma işi yapılmak -2- [T.]
ķ.- asın 158b/9
ķ.- mış 230b/3
- ķatılıķ** : güçlüķ, meşakkat -3- [T.]
ķ.+ da 223b/9
ķ. 170a/5, 187b/6
- ķatırak** : daha sert -1- [T.]
ķ.+ dur 166b/10
- ķatlan -** : dayanmak, tahmmül etmek -3- [T.]
ķ.- ası 189b/1
ķ.- dı 196a/1
ķ.- umadı 226a/6
- ķatlu** : makamı olan -1- [T.]
ķ. 193a/3
- ķatre** : damla -1- [Ar.]
ķ.+ lerin 223b/7
- ķatsuz** : makamı olamayan -1- [T.]
ķ. 193a/3
- ķavī** : güçlü, kuvvetli, sağlam -6- [Ar.]
ķ. durmağına 183a/7
ķ. dut 168a/10, 198a/7
ķ. eyle 166a/8
ķ. oldu 227b/7
ķ. 164b/8
- ķavīrak** : daha güçlü, daha sağlam -1- [T.]
ķ. 194a/9
- ķavl** : sözleşme, söz -7- [T.]
ķ.+ i 161b/8, 165a/13, 202a/7, 203b/4
ķ. kıldılar 217b/1
ķ. 160a/4, 221b/4
- ķavm** : kavim, topluluk, budun -9- [Ar.]
ķ.+ ıla 176b/7, 188a/4
ķ.+ i 167b/2, 177b/12
ķ.+ ile 189b/8
ķ.+ in 177a/3
ķ.+ inüj 187a/6, 213b/5, 217a/3
- ķavullaş -**: sözleşmek -1- [T.]
ķ.- anlardan 161a/8
- ķayģu** : kayģı, tasa, endişe -17-

[T.]
k.+ daisem 181a/12
k.+ muṣ 184a/9
k.+ nuṣ 170a/4
k.+ yı 181b/8
k. 157a/9, 179b/8, 181b/3,
181b/5, 184a/5, 190b/7, 191b/13,
192a/1, 194b/4, 195a/10, 197b/7,
198b/9, 207a/1

ḳayḡu yimek: tasalanma, kaygılanma

-6- [T.]
ḳayḡu y.+ lik 190b/7
ḳayḡu y. 194b/4

ḳayḡulu : kaygılı, tasalı, endişeli -6-

[T.]
ḳ. oldum 191b/13
ḳ. olmak 190b/6
ḳ. olmasun 182a/10
ḳ. 171b/1, 190a/2, 208a/8

ḳayḡur -: kaygılanmak, üzölmek -1-

[T.]
ḳ.- dılar 225b/3

ḳayḡusuz : galesiz, kaygısız -2-

[T.]
ḳ. 156b/10, 194a/9

ḳāyim : durucu -1- [Ar.]

ḳ. olur 158a/3

ḳayna - : fokurdamak, coşmak -2-

[T.]
ḳ.- dı 229b/7
ḳ.- mışdur 218a/7

ḳaysı : hangi -1- [T.]

ḳ.+ ndan 201a/8

ḳāz : kaz -1- [Far.]

ḳ. 184b/7

ḳaz - : kazmak, oymak -5-

[T.]
ḳ.- ar 215a/3
ḳ.- dılar 219a/3
ḳ.- dum 215a/3
ḳ.- ğıl 214b/6

ḳ.- mışlardı 201a/6

ḳazā : kader, kaza -5- [Ar.]

ḳ.+ sına 170a/5
Ḳ. 210a/3
ḳ. 215a/1, 219b/5, 228a/6

ḳazan - : kazanmak, iyi sonuç almak

-1- [T.]
ḳ.- dılar 229a/9

ḳazanç : kar, fayda, yarar -6-

[T.]
ḳ.+ ından 207b/8
ḳ.+ un 213a/7
ḳ. eyle 208a/6
ḳ. 193b/3, 207b/3, 213a/1

ḳazanıl - : iyi sonuç almak, yenmek -1-

[T.]
ḳ.- mış 171b/3

ḳazanmak : kazanma, iyi sonuç alma,

yenmek -2- [T.]

ḳ. 173b/3

ḳ.+ dan 172a/5

ḳazanmak : kazanma, iyi sonuç alma

-1- [T.]
ḳ. 229b/10

ḳazıyye : kara, fikir, emare -1-

[Ar.]
ḳ. 171a/8

Kāzurvān : bir şehir adı -1-

[Ar.]
K. 185b/2

kehrübā : kehribar -1- [Far.]

k. 155b/10

keklik: keklik -7- [T.]

k. 173b/5, 173b/6, 173b/8,
221a/4, 223a/4

kelebek: kelebek -2- [T.]

k. 225a/6, 225a/8

keleci : söz, laf -6- [T.]

- k.+ lerdən 172b/11
k.+ yile 188a/7
k. eylemegi 163a/1
k. virmekde 197a/5
k. 204a/1, 216b/6
- Kelile** : Hikâyedeki kahramanlardan birinin adı -4- [T.]
K. 216b/3, 217a/12, 217a/6, 231b/1
- kelime** : söz, sözcük -5- [Ar.]
k.+ leri 212b/1, 217a/10
k. 177a/3, 216b/9
- kemâl** : olgun, olgunluk -1- [Ar.]
k.+ ine 195b/8
- Kemâl-i Dibîr** : hikâyedeki kahramanlardan birinin adı -2- [T.]
K.+ üñ 179b/15
K. 177b/14
- kemter** : kötü, değersiz -2- [Far.]
k. 166b/5, 184a/4
- kenâr** : kıyı, yaka, yan -1- [Far.]
k.+ a kıla 219b/5
- kendü** : kendi -151- [T.]
k.+ den 194a/9, 226b/5
k.+ lerin 187b/3, 221a/2
k.+ müze 224a/5
k.+ nün 162b/6, 165a/8, 168b/14, 169a/7, 174a/14, 193b/13, 194a/4, 195a/7, 216b/8
k.+ nüzün 159b/8
k.+ ye 206a/8
k.+ yile 193b/2
k.+ zi 161b/14
k.+ zin 161a/12, 169a/8, 192b/12, 193a/6, 217b/13, 219b/2, 220b/7, 220b/9, 228a/7, 228b/2
k.+ zinden 183a/8, 193a/14, 230b/4
k.+ zine 156a/3, 165b/1, 169a/4, 179a/8, 193a/11, 201b/1, 204a/5, 219a/4
k.+ zini 159a/9
k.+ ziñi 214a/8
k.+ zinün 171a/4
k.+ zñi 168b/2
k.+ züme 192b/11, 211b/3, 214a/6
k.+ zümüz 224b/7
k.+ zümüzi 222a/8
k.+ zün 226a/2
k.+ zün 162a/1, 162a/2, 225a/4, 229b/9
k.+ züni 171b/3, 174a/1, 182a/9, 192b/11, 195a/15, 228a/7
k.+ zün 190a/1
k. 155a/12, 155a/4, 156a/10, 156b/13, 157b/7, 159a/10, 160b/3, 161a/4, 161b/11, 162b/13, 163a/4, 163a/6, 164a/1, 165b/4, 165b/8, 166a/3, 166b/4, 167b/12, 168a/10, 168a/2, 169a/3, 169a/4, 170a/14, 170a/6, 170b/10, 170b/15, 171a/14, 171a/3, 171a/8, 171b/6, 173a/14, 173b/1, 173b/9, 174a/12, 174a/2, 175b/1, 176b/5, 176b/7, 177b/12, 178b/10, 178b/12, 178b/14, 182b/6, 189b/9, 192a/7, 192b/4, 193b/1, 193b/10, 194a/12, 194a/4, 196a/5, 196b/4, 200a/2, 201b/2, 204b/15, 205a/5, 208a/6, 209a/1, 211a/4, 211a/7, 211b/2, 213a/8, 215b/13, 215b/15, 215b/2, 217b/10, 218a/12, 218a/8, 218a/9, 220a/1, 221b/1, 221b/3, 222b/3, 224b/6, 225a/5, 225b/3, 226a/9, 227b/3, 228a/7, 229a/1, 229a/2, 229b/4, 230b/1, 231b/5, 231b/7
- kengel** : alay, şaka, latife, eğlence -1- [T.]
k.+ eyise 231b/3
- kerâhet** : iğrenç, tiksınme -1- [Ar.]
k. 195b/5
- kerâhiyyet** : iğrençlik, pislik -1- [T.]
k. 168a/2

kerāmet : olağanüstü durum -2-

[Ar.]

k.+ i 162a/4

k. 221b/1

kerem : alicenaplık, cömertlik, ihsan

-9- [Ar.]

k.+ i 196b/4

k.+ inden 198b/8

k.+ leri 198b/6

k. eyledi 168b/5

k. idüp 173a/10

k. it 202b/6

k. 182b/5, 198a/5, 227b/11

keremsüz : cömert olmayan, cimri -1-

[T.]

k. 206a/5

kerīm : cömert, alicenap -5-

[Ar.]

aşl-ı k.+ dūr 211b/6

k. 179b/5, 194b/5, 206a/4,
208b/2

kerkes : akraba -1- [Ar.]

k.+ leri 218a/9

kerrüfer : savaşta geri çekilip tekrar
saldırma -1- [Ar.]

k.+ ile 220a/2

kes - : 1. Uzaklaştırmak -3- [T.]

k.- er 178a/1

2. koparmak

k.- er 180a/14, 225a/8

kesād : azlık, yoksulluk -1- [Ar.]

k. olsun 209b/3

kesek : torba parçası -1- [T.]

k. 163a/7

kesil - : 1. kesme işi yapılmak -2-
[T.]

k.- miş 176b/10

K.- sün 186b/4

2. ayrılmak -2- [T.]

k.- e 180a/5

k.- ür 194a/9

Ketārīdūn Ḥakīm : Hikāye
kahramanlarından biri -6-

[Ar.]

K. 198b/13, 198b/14, 199a/2

K.-i Ḥakīm 183a/13, 183b/8,
183b/9

kethūdā : devlet adamı, kahya -1-
[Far.]

k.+ ları 211a/4

key : pek çok, iyice, hakkıyla -10-
[T.]

k. 155b/15, 160b/9, 181b/5,
197a/3, 200b/15, 200b/2, 205b/12,
208a/3,
212a/1, 232a/6

Keydūn : Keydun şehri -1- [Far.]

Şāh-ı K. 185b/3

keygirdesüz : heyacansız, korkusuz -1-
[T.]

k. 170a/15

keyvān : Satürn -1- [Far.]

k. 159b/4

kez : defa, kere -19- [T.]

k.+ de 166a/8, 177a/3, 186b/1,
201b/4, 219a/9

k.+ den 221a/2, 224b/6, 224b/9,
225b/6, 229b/1

k.+ in 214a/3

k. 156b/11, 164a/10, 166a/10,
176b/9, 178a/4, 181a/11, 181a/3, 208a/6

Kezbānu : evin hanımı -1- [Far.]

K. 209a/1

kıble : kıble, yön -6- [Ar.]

ķ.+ si 155a/14

ķ.+ sidür 217a/3

ķ.+ sin idene 165a/9

ķ.+ sin 175a/12, 193b/7

ķ.+ sine 172b/6

ķıgır - : çağırarak, davet etmek -9-

[T.]
k.- dı 158b/4, 164b/2, 165b/8,
212b/5, 220b/6
k.- dılar 219a/8
k.- dum 184a/9
k.- up 163b/7
k.- ur 208b/3

kıl - : 1. yardımcı fiil; yapmak, etmek

-171- [T.]
‘afv k.- a 164a/11
altında k.- a 217b/10
ārāste k.- a 212a/2
‘ayblu k.- a 163a/7
bātıl k.- a 175b/14
berāber k.- a 192a/2
fidī k.- a 178b/11
hamle k.- a 220b/9
havāle k.- a 193a/13
ihtiyār k.- a 195a/15
ittifākıla k.- a 178a/9
kenāra k.- a 219b/5
mecrūh k.- a 192b/5
mütālā‘a k.- a 231b/4
müttehem k.- a 162b/3
rivāyet k.- a 193a/12
taşarruf k.- a 214a/10
tekebbür k.- a 194a/12
tevbe k.- a 164a/15
yarı k.- a 187b/9
zāra k.- a 219b/5
ārāste k.- alar 197b/3
ārāyiş k.- alar 218a/10
bātıl k.- alar 182b/15
ihtiyār k.- alar 159a/1
mukābele k.- alar 216a/6
mübālağa k.- alar 192a/15
senā k.- alar 169b/1
zāyi‘ k.- alar 183a/1
endīşe k.- alum 177b/1
kalķan k.- alum 222a/8
pervāz k.- alum 224b/7
Türktāz k.- alum 224b/7
bātıl k.- am 180b/3
mensūb k.- am 167a/13
şādumān k.- am 195b/8
fıkr k.- ası 198a/5
mülāzemet k.- asısañ 170a/13
işāret k.- avuz 177b/10
hāşıl k.- aydı 215b/9

zaḥıre k.- ayın 201b/2
aferīn k.- dı 188b/5
āğāz k.- dı 223b/6
alkışlar k.- dı 199a/2
āvāz k.- dı 205a/2
būs k.- dı 198a/3
endīşe k.- dı 161b/10, 189b/1,
195b/7, 208a/7

ḥarāb k.- dı 223a/3
ḥāzır k.- dı 218a/15
helāk k.- dı 224b/8
ḥızmet k.- dı 226b/15
ihtiyār k.- dı 232a/6
‘ināyet k.- dı 155b/11
işāret k.- dı 187b/15, 217a/8
ittifāk k.- dı 191a/2
müşāhede k.- dı 201b/1
müşerref k.- dı 165b/8
öğrenmege k.- dı 173b/7
rāst k.- dı 218a/13
rencūr k.- dı 192a/8
revān k.- dı 222a/3, 223b/8
rūşen k.- dı 216a/8
secdesin k.- dı 186b/8
senā k.- dı 173a/3, 227b/8
tāze k.- dı 166b/2
uzun k.- dı 161b/9
zārılık k.- dı 191a/10
ķabūl k.- dı 188b/5
ceng k.- dılar 220a/3
du‘ā k.- dılar 226b/11
eyle k.- dılar 232a/2
ihtiyārın k.- dılar 219a/7
ittifāk k.- dılar 221b/7
ķavl k.- dılar 217b/1
senā k.- dılar 226b/2
ta‘bır k.- dılar 184a/9
tanışık k.- dılar 211a/1
tavakķuf k.- dılar 207b/7
zırzeber k.- dılar 220b/2
cefālar k.- duğın 211a/4
eşer k.- duğın 190b/3
ḥased k.- duğına 164a/13
şoḥbet k.- duğum 158a/5
endīşe k.- duķ 178b/2
berdār k.- duķları 205a/8
‘itāb k.- duñ 166a/5
yavu k.- duñ 194a/10
zāyi‘ k.- duñ 192a/11
āsāyiş k.- ğıl 199a/4

beyân k.- gıl 174b/6
 üzerine k.- ina 164a/14
 i'timād k.- ısarvan 158b/8
 assı k.- madı 191a/10
 fāyide k.- madı 191a/7
 kabūl k.- madı 231b/12
 nāliš k.- madıların 170b/4
 zārī k.- madıların 170b/4
 bīnaşīb k.- mağıl 162a/2
 yavu k.- mağıla 194a/2
 kin k.- masun 162a/3
 assı k.- maya 171b/5, 193a/10,
 193a/13, 229b/5
 fidā k.- maya 207a/12
 mecrūh k.- maya 162b/12
 aşşı k.- maz 179a/2
 nigāh k.- maz 155b/10
 ārāste k.- mazsa 175b/2
 endīşe k.- mazsın 229b/2
 taşnīf k.- miş 215b/11
 tekye k.- miş 222b/4
 zārī k.- miş 170a/8
 taşnīf k.- mişdı 230b/9
 fidā k.- mişdum 167a/11
 erzānī k.- mişdur 167b/5
 iveceklik k.- mişdur 163a/11
 müstağrak k.- mişdı 172a/5
 tevaqquf k.- mişdı 209b/3
 ta'bīr k.- mişlardı 198b/12
 ihtiyār k.- mişlardur 192a/2
 haṭā k.- mişvan 204b/15
 ihtiyār k.- sun 187b/14
 zārī k.- u 225a/11
 melāmet k.- umaya 223b/15
 āvāz k.- uñ 225b/6
 yarı k.- uñ 223b/9
 'afv k.- up 155a/2, 167a/9,
 176a/8
 būs k.- up 190a/2
 ma'zūl k.- up 217b/4
 muḳarrer k.- up 211a/2
 müşāhede k.- up 230a/4
 naẓar k.- up 177a/15
 rāst k.- up 225b/10
 savaş k.- up 221a/3
 yarı k.- up 156b/7, 202a/4
 yavu k.- up 172b/3
 zaḥīre k.- up 231b/15
 ārāste k.- ur 207b/4
 būs k.- ur 198a/3

haṭā k.- ur 163a/10
 mu'āf k.- ur 159a/8
 rencūr k.- ur 175b/2
 secde k.- ur 179a/6
 taḳāzā k.- ur 196a/14
 yarı k.- ur 219b/6
 bīḳarār k.- urdı 225a/10
 cevlān k.- urdı 230a/3
 pervāz k.- urdı 225a/11
 rūşen k.- urdı 188b/1
 secde k.- urdı 206b/10
 teferrüc k.- urdı 230a/5
 çok k.- urıdı 174a/10
 'arz k.- urlar 178a/9
 endīşe k.- urlar 167b/1
 mu'āmele k.- urlar 163b/2
 zikrin k.- urlardı 211a/4
 'arz k.- urmış 216b/9
 ihtisār k.- urvan 214a/1
 ikrār k.- urvan 196b/5
 2. yapmak, etmek -3- [T.]
 k.- mazısak 178a/6
 k.- mişlardı 207a/1
 k.- urlardı 225a/1
 kıl : kıl, saç -1- [T.]
 k. 175a/7
 kıldurmaḳ : yaptıрма, ettirme -1-
 [T.]
 tapu k.+ dan 217a/13
 kılıç : kılıç -20- [T.]
 k.+ dan 178a/1, 198b/13
 k.+ ı 178a/1, 217a/4
 k.+ ıla 177b/12, 177b/14
 k.+ lamı 218b/6
 k.+ lar 218a/12, 218a/15, 220b/6
 k.+ suz 180a/15, 180b/2
 k. ola 185a/1
 k. 185a/1, 190a/2, 196b/3,
 218b/7, 220b/7, 226b/1
 kılıçdan geṭür-: kılıçtan geṭirmek,
 öldürmek -2- [T.]
 kılıçdan g.- eler 178a/1
 kılıçdan g.- diler 198b/13
 kılmaḳ : yapma, etme -20- [T.]
 'afv k.+ a 164a/13

eylûk k.+ da 158a/7	k.+ sîdur 225a/6
hamle k.+ da 180a/10	k.+ sîn 223b/6, 225b/3
hışm k.+ dan 197a/1	k. 222b/6
ihtiyâr k.+ dan 157a/1	
danışık k.+ dur 175b/4	kış : kış, soğuk mevsim -4- [T.]
meşveret k.+ dur 175b/4	k.+ a 191a/1
‘afv k.+ ı 196a/11	k.+ ınuñ 217a/3
i‘timâd k.+ ı 156a/1	k. 191a/6, 191a/8
kulluk k.+ ı 190a/1	
muvâfaqat k.+ ı 155b/1	kıyı : sahil -1- [T.]
müdarâ k.+ ı 155b/1	k.+ na 225a/14
beyân k.+ uñ 199b/2	
‘afv k. 154b/9, 155a/11, 155b/5	kıymetlü : kıymetli, değerli -3- [T.]
diri k. 182b/1	k. 192a/13, 209b/2, 215b/11
ihsân k. 155a/11, 155b/5	
işâret k. 167a/5	
kın : kesici araçların kabı -1- [T.]	kız : kız, kız evlat -4- [T.]
k.+ ı 218a/15	k.+ ı 204b/1
	k.+ ını 203b/2
	k. 179a/3, 204a/5
kımalu : kınalı -1- [T.]	kızgün : kızgın, sıcak -1- [T.]
k. 218a/12	k. 160b/1
kındur - : teşvik etmek -2- [T.]	kızıl : kırmızı, al -2- [T.]
k.- a 193a/9	k. 179b/7, 184b/4
k.- mış 181a/6	
kındurmağ : 1.teşvik etme -2- [T.]	ki: ki -6- [Far.]
k. 155a/13	k. 155b/11, 172a/7, 172b/10,
2. tahrik etme	197b/1, 198a/3, 209a/10
k.+ ıla 194b/13	kibr : büyüklük taslama, kendini büyük görme -2- [Ar.]
	k.+ i 229b/7
	k. 174b/2
kırañ : kenar, kıyı, uç -2- [T.]	kiçi : küçük, ufak -5- [T.]
k.+ ina 202a/13, 209b/3	k.+ den 165a/3
	k.+ lerden 155b/9
kısa : kısa -4- [T.]	k. 175a/5, 210a/4, 226a/8
k. dutmışıdı 172a/6	
k. olmaya 191b/3	
k. 214a/8, 217b/10	kifâyet : yeterlilik, kâfi olma -15- [Ar.]
	k.+ i 156a/12, 159a/5, 162a/7,
kısalık : kısalık -1- [T.]	168a/4, 180a/5, 206a/7
k.+ ina 168b/3	k.+ idür 200b/6
	k.+ in 155b/15, 201a/2
kışsa : kısa hikâye, rivayet -6- [Ar.]	k.+ ine 156b/5, 176a/15,
k.+ m 172b/8	182b/14
k.+ ığı 227b/4	k.+ üñ 209b/1, 210a/1

k. 167a/14

kifāyetlü : yeterlili, kafi -1- [Ar.]
k. 162b/13

kilit: kilit -1- [Far.]
k.+ i 206b/1

kim : ki -977- [T.]
k.+ den 154b/8
k. eyledüm 216a/1
k. 154b/2, 154b/3, 154b/7,
154b/8, 155a/1, 155a/10, 155a/11,
155a/12, 155a/13, 155a/15, 155a/4,
155a/5, 155a/6, 155a/8, 155a/9,
155b/10, 155b/13, 155b/14, 155b/5,
155b/6, 155b/9, 156a/10, 156a/14,
156a/15, 156a/2, 156a/6, 156a/8,
156a/9, 156b/1, 156b/12, 156b/15,
156b/3, 156b/5, 156b/6, 156b/9,
157a/10, 157a/4, 157a/8, 157b/13,
157b/2, 157b/3, 157b/4, 157b/5, 157b/9,
158a/1, 158a/10, 158a/12, 158a/13,
158a/2, 158a/4, 158a/6, 158a/8, 158b/1,
158b/10, 158b/2, 158b/3, 158b/6,
158b/8, 159a/1, 159a/10, 159a/11,
159a/12, 159a/13, 159a/3, 159a/5,
159a/7, 159a/8, 159a/9, 159b/11,
159b/13, 159b/14, 159b/15, 159b/3,
159b/6, 159b/8, 160a/1, 160a/2, 160a/4,
160a/9, 160b/1, 160b/11, 160b/13,
160b/2, 160b/3, 160b/4, 160b/6, 160b/7,
160b/8, 160b/9, 161a/1, 161a/10,
161a/11, 161a/15, 161a/3, 161a/4,
161a/6, 161a/7, 161b/1, 161b/10,
161b/11, 161b/13, 161b/3, 161b/7,
161b/8, 162a/3, 162b/11, 162b/6,
162b/7, 163a/12, 163a/15, 163a/2,
163a/3, 163a/5, 163a/6, 163a/7, 163a/8,
163a/9, 163b/2, 163b/3, 163b/5, 164a/1,
164a/12, 164a/13, 164a/14, 164a/15,
164a/2, 164a/6, 164a/7, 164a/8, 164a/9,
164b/1, 164b/2, 164b/5, 164b/7, 164b/8,
164b/9, 165a/1, 165a/10, 165a/11,
165a/12, 165a/13, 165a/14, 165a/15,
165a/2, 165a/3, 165a/5, 165a/6, 165a/7,
165a/9, 165b/1, 165b/2, 165b/9, 166a/1,
166a/10, 166a/12, 166a/15, 166a/2,
166a/4, 166a/6, 166a/9, 166b/10,
166b/12, 166b/13, 166b/14, 166b/15,

166b/2, 166b/3, 166b/5, 166b/6, 166b/9,
167a/1, 167a/12, 167a/13, 167a/15,
167a/4, 167a/6, 167b/10, 167b/11,
167b/13, 167b/14, 167b/15, 167b/3,
167b/6, 167b/8, 167b/9, 168a/1,
168a/11, 168a/12, 168a/13, 168a/5,
168a/8, 168b/1, 168b/13, 168b/14,
168b/3, 168b/7, 168b/8, 168b/9, 169a/1,
169a/2, 169a/4, 169a/5, 169a/6, 169a/7,
169a/8, 169b/2, 169b/3, 170a/1,
170a/11, 170a/12, 170a/15, 170a/5,
170a/7, 170a/8, 170b/1, 170b/11,
170b/3, 170b/6, 170b/9, 171a/1,
171a/13, 171a/14, 171a/2, 171a/4,
171a/7, 171a/8, 171b/2, 171b/3, 171b/5,
171b/8, 172a/2, 172b/12, 172b/13,
172b/15, 172b/2, 172b/3, 172b/5,
172b/6, 173a/12, 173a/13, 173a/2,
173a/3, 173a/5, 173a/6, 173a/8, 173b/1,
173b/10, 173b/2, 173b/4, 173b/5,
173b/9, 174a/1, 174a/10, 174a/11,
174a/12, 174a/13, 174a/14, 174a/2,
174a/3, 174a/5, 174a/6, 174b/2, 174b/4,
174b/7, 174b/8, 175a/10, 175a/11,
175a/12, 175a/13, 175a/14, 175a/4,
175a/6, 175a/7, 175a/9, 175b/10,
175b/15, 175b/6, 175b/8, 176a/12,
176a/14, 176a/3, 176a/4, 176a/7,
176b/3ve, 176b/5, 176b/7, 176b/8,
177a/3, 177b/10, 177b/11, 177b/12,
177b/15, 177b/3, 177b/4, 177b/5,
177b/6, 177b/7, 177b/8, 177b/9, 178a/9,
178b/10, 178b/12, 178b/13, 178b/14,
178b/3, 178b/4, 178b/7, 178b/8, 179a/2,
179a/6, 179a/8, 179b/1, 179b/11,
179b/15, 179b/3, 179b/6, 180a/10,
180a/12, 180a/14, 180a/15, 180a/3,
180a/4, 180a/6, 180a/8, 180a/9, 180b/1,
180b/3, 180b/4, 180b/8, 181a/1,
181a/11, 181a/15, 181a/5, 181a/6,
181a/7, 181a/8, 181a/9, 181b/1, 181b/2,
181b/3, 181b/4, 181b/6, 181b/8, 182a/1,
182a/10, 182a/11, 182a/14, 182a/3,
182a/5, 182a/6, 182a/9, 182b/10,
182b/11, 182b/12, 182b/13, 182b/14,
182b/2, 182b/4, 182b/5, 182b/7,
183a/10, 183a/12, 183a/13, 183a/3,
183a/4, 183a/5, 183a/6, 183a/7, 183b/3,
183b/4, 184a/10, 184a/11, 184a/12,
184a/13, 184a/15, 184a/2, 184a/4,

184a/7, 184b/1, 184b/4, 184b/5, 184b/6, 184b/7, 184b/8, 185a/1, 185b/1, 185b/2, 185b/3, 186a/1, 186a/2, 186a/3, 186a/4, 186b/1, 186b/2, 186b/3, 186b/5, 186b/8, 187a/3, 187a/4, 187a/7, 187a/9, 187b/1, 187b/12, 187b/13, 187b/14, 187b/2, 187b/3, 187b/4, 187b/5, 187b/6, 188a/1, 188a/2, 188a/3, 188a/4, 188b/3, 188b/7, 189a/1, 189a/2, 189a/3, 189a/4, 189a/5, 189a/7, 189b/1, 189b/3, 189b/7, 189b/8, 189b/9, 190a/2, 190b/1, 190b/10, 190b/3, 190b/4, 190b/6, 190b/8, 190b/9, 191a/1, 191a/12, 191a/5, 191a/6, 191a/7, 191a/9, 191b/1, 191b/10, 191b/11, 191b/12, 191b/14, 191b/15, 191b/2, 191b/4, 191b/6, 191b/7, 191b/8, 192a/10, 192a/12, 192a/13, 192a/14, 192a/15, 192a/2, 192a/3, 192a/5, 192a/6, 192a/7, 192a/9, 192b/1, 192b/10, 192b/11, 192b/12, 192b/14, 192b/3, 192b/4, 192b/5, 192b/6, 192b/8, 192b/9, 193a/1, 193a/10, 193a/11, 193a/13, 193a/3, 193a/4, 193a/5, 193a/6, 193a/9, 193b/1, 193b/10, 193b/12, 193b/13, 193b/14, 193b/15, 193b/2, 193b/5, 193b/7, 193b/9, 194a/1, 194a/11, 194a/12, 194a/3, 194a/4, 194a/6, 194a/7, 194a/8, 194a/9, 194b/11, 194b/12, 194b/14, 194b/3, 194b/5, 194b/6, 194b/7, 194b/8, 194b/9, 195a/1, 195a/13, 195a/14, 195a/15, 195a/3, 195a/4, 195a/5, 195a/6, 195a/7, 195b/7, 195b/8, 196a/1, 196a/10, 196a/12, 196a/13, 196a/15, 196b/1, 196b/5, 196b/6, 196b/8, 197a/1, 197a/10, 197a/13, 197a/14, 197a/2, 197a/3, 197a/4, 197a/6, 197b/1, 197b/2, 197b/3, 198a/4, 198a/6, 198b/1, 198b/12, 198b/4, 198b/8, 199a/1, 199a/3, 199a/5, 199b/1, 199b/11, 199b/14, 199b/3, 199b/7, 199b/9, 200a/1, 200a/2, 200a/4, 200a/6, 200b/10, 200b/11, 200b/12, 200b/14, 200b/2, 200b/4, 200b/6, 200b/9, 201a/1, 201a/2, 201a/3, 201a/4, 201a/5, 201b/1, 202a/14, 202a/2, 202a/7, 202a/8, 202a/9, 202b/2, 202b/3, 202b/6, 202b/7, 202b/8, 203a/2, 203a/4, 203b/4, 203b/7, 204a/2, 204a/8, 204b/13, 204b/15, 204b/4, 204b/5, 204b/8, 205a/1, 205a/2,

205a/3, 205a/6, 205a/7, 205a/8, 205b/10, 205b/11, 205b/13, 205b/15, 205b/9, 206a/2, 206a/3, 206a/4, 206a/9, 206b/1, 206b/10, 206b/11, 206b/3, 206b/5, 206b/6, 206b/9, 207a/11, 207a/14, 207a/9, 207b/4, 207b/5, 207b/8, 208a/1, 208a/2, 208a/4, 208a/6, 208a/7, 208b/2, 208b/3, 209a/10, 209b/2, 209b/3, 209b/6, 210a/1, 210a/2, 211a/1, 211a/3, 211a/4, 211a/5, 211a/6, 211a/7, 211b/8, 212a/1, 212a/3, 212b/1, 212b/2, 212b/3, 212b/5, 213a/1, 213a/2, 213a/3, 213a/5, 213a/9, 213b/1, 213b/3, 214a/10, 214a/4, 214a/5, 214a/7, 214a/8, 214b/1, 214b/5, 214b/7, 215a/1, 215a/3, 215b/10, 215b/2, 215b/6, 215b/7, 215b/8, 215b/9, 216a/11, 216a/3, 216a/5, 216a/6, 216b/15, 216b/3, 216b/6, 217a/11, 217a/12, 217a/2, 217a/5, 217a/6, 217a/7, 217a/8, 217b/13, 217b/2, 217b/3, 217b/4, 217b/6, 217b/7, 217b/9, 218a/1, 218a/11, 218a/13, 218a/14, 218a/15, 218a/3, 218a/4, 218a/5, 218a/6, 218a/7, 218a/8, 218a/9, 218b/1, 218b/3, 218b/7, 219a/1, 219a/2, 219a/3, 219a/5, 219a/6, 219a/7, 219a/8, 219a/9, 219b/2, 219b/3, 219b/5, 220a/1, 220a/6, 220b/12, 220b/3, 220b/4, 220b/6, 220b/9, 221a/4, 221b/11, 221b/14, 221b/2, 221b/6, 221b/7, 222a/1, 222a/10, 222a/12, 222a/15, 222a/6, 222a/9, 222b/1, 222b/2, 222b/4, 222b/5, 222b/7, 222b/8, 223a/1, 223a/2, 223b/1, 223b/2, 223b/9, 224a/1, 224a/10, 224a/7, 224b/2, 224b/3, 224b/4, 224b/8, 225a/11, 225a/2, 225a/3, 225a/6, 225a/8, 225a/9, 225b/1, 225b/7, 226a/1, 226a/2, 226a/3, 226a/6, 226a/7, 226a/8, 226a/9, 226b/10, 226b/13, 226b/3, 226b/4, 226b/7, 226b/8, 227a/3, 227a/7, 227b/1, 227b/12, 227b/13, 227b/15, 227b/3, 227b/6, 227b/7, 228a/1, 228a/3, 228a/5, 228a/7, 228b/2, 228b/3, 228b/4, 228b/7, 229a/13, 229a/2, 229a/5, 229a/7, 229b/10, 229b/12, 229b/13, 229b/4, 229b/8, 230a/1, 230a/5, 230b/3, 230b/7, 230b/8, 231a/1, 231a/3, 231a/5, 231b/11, 231b/12, 231b/13, 231b/14, 231b/2, 231b/3, 231b/4, 231b/6, 232a/1,

232a/3, 232a/6, 232a/7, 232a/8,
163a/11, 177b/14

kim : kim soru zamiri-8- [T.]
k.+ e 155a/13, 187a/7, 205b/13,
206a/2, 219b/6
k.+ üñ 175a/12, 231b/2

kimse : kişi, başkası -19- [T.]
k.+ den 213a/8, 227a/3
k.+ nün 181a/10
k.+ ye 187b/9, 232a/2
k.+ yi 159a/1
k. 160b/5, 175a/15, 177a/14,
196a/10, 196a/2, 198b/2, 199a/3,
204b/4, 205a/3, 219b/1, 222b/5,
223b/15, 230a/1

kīn : kin, garaz, buğz -4- [Far.]
k.+ iñ almak 224a/6
k.+ ümüz almağa 177b/4
k. kılmason 162a/3
k. 155a/11

Kisrī : Nūşirevān'ın babası -1-
[Ar.]
K. 232a/3

kişi : kişi, insan, kimse -134- [T.]
k.+ den 156b/4, 175b/5, 186b/6
k.+ dür 226b/6
k.+ ler 156a/9, 158b/10,
164a/15, 164a/7, 167b/11, 169a/8,
174a/6, 194a/1,
204b/10
k.+ lerden 192b/1
k.+ lere 162b/2, 165a/10,
170b/11, 194b/13, 196a/8
k.+ leri 165a/11, 186b/5
k.+ lerle 175b/4
k.+ lerün 170a/5, 174a/5,
192b/5, 195a/12
k.+ ninün 168a/4
k.+ nün 155b/14, 156b/2,
159a/2, 159a/9, 164a/12, 164b/7,
165a/14, 168b/14, 171a/12, 174a/12,
174b/2, 175a/3, 182b/5, 192a/12,
194a/6, 195a/9, 195b/4,
204b/10, 208a/5, 215a/2, 221b/5
k.+ nün 159a/15

k.+ sin 192a/5
k.+ ven 225b/1
k.+ ye 154b/8, 158a/3, 165a/12,
165a/4, 167b/14, 168b/8, 175b/6,
182b/9, 192b/1, 193a/13, 194a/11,
194a/14, 201a/3, 214a/7
k.+ yi 162b/3, 193b/9, 195a/7,
195b/1, 195b/2, 201b/2, 207b/1, 207b/3,
212a/3
k.+ yile eyler 195a/13
k.+ yile 175b/5, 195a/13
k.+ yle 175b/11
k. 155b/4, 156a/15, 157b/12,
158a/9, 159a/11, 159b/4, 159b/5,
160b/7,
161a/10, 162b/3, 163a/10, 169a/4,
169a/7, 171a/14, 171b/5, 172a/3,
174a/13, 175b/12, 177b/3, 178a/3,
178b/10, 178b/15, 180a/11, 182b/4,
182b/6, 186b/5, 191a/12, 192b/14,
192b/5, 193b/1, 193b/2, 194b/10,
195a/14, 195a/15, 195a/6, 195b/2,
196a/12, 196a/15, 204b/8, 205b/11,
206a/5, 206b/5, 206b/9, 207a/11,
211a/5, 213a/5, 213b/2, 216b/4, 216b/7,
221b/9, 222b/1, 225a/12, 229a/1,
230a/6, 231b/7

kitāb : Herhangi bir konuda yazılmış
eser -25- [Ar.]
k.+ a 215b/8, 216a/3, 232a/1
k.+ ı 215b/6, 231b/14, 231b/15,
232a/7, 232a/8
k.+ ıla 215b/3, 215b/7
k.+ ın 216b/3, 217a/12
k.+ lar 215b/14, 216a/5
k.+ lara 177a/15
k.+ ları 216a/1
k.+ larından 230b/9
k.+ uñ 231a/5, 231b/3, 231b/4,
232a/4
k. 215b/11, 230b/9, 231a/1,
231b/12

ko - : 1. yardımcı fiil; koymak,
bırakmak -57- [T.]
açuk k.- dı 160a/6
aşğa k.- dı 166a/2
beg k.- dı 221b/2
kânûnlar k.- dı 221b/13

- yolın k.- dı 222a/2
 soňa k.- dum 196b/6
 minnet k.- ğıl 181a/13
 soňa k.- ğıl 163a/8
 zārılığı k.- ğıl 170a/6
 daħı k.- madı 172b/11
 eşerin k.- maya 155a/11
 semeresüz k.- maya 162b/10
 soňa k.- mayup 183a/11
 yire k.- maz 193b/14
 yatlıları k.- mazıdı 174a/11
 minnet k.- mış 189b/7
 soňa k.- mıŝ 190b/4
 cihānı k.- p 172a/7
 ardına k.- r 172b/5
 aŝağā k.- ya 174a/12, 174b/2
 beni k.- ya 168a/8
 emānet k.- ya 193b/1
 kulağā k.- ya 166a/13
 ortaya k.- ya 172b/6
 pīŝesin k.- ya 171a/14
 diri k.- yadı 158a/9
 ortaya k.- yalar 187b/6
 melike-i bākī k.- yam 189b/8
 doprak k.- yar 224b/6
 yirde k.- yavüz 224a/6
 zindāna k.- ydı 210b/4
 doprağā k.- yduŝ 225a/4
 başına k.- yup 223b/5
 yire k.- yup 193b/13
2. görevlendirmek
 k.- mış 156b/5
3. koymak
 k.- dı 230b/1
 k.- dılar 231a/5
 öñinde k.- ğıl 187b/14
 k.- mışdur 218a/8
 k.- mıŝise 159b/4
 k.- ya 199b/5
 havža k.- yalar 178a/2
 k.- yardı 225a/11
 k.- yup 217a/13
3. bırakmak
 k.- dı 161b/4
 k.- dılar 229a/12
 k.- maduŝ 199a/3
 k.- mışdı 222b/8
 k.- ya 159b/12
 k.- yup 222a/12
4. ayırmak

- k.- mışlardı 160a/9
5. terk etmek
 k.- duş 173b/11
 k.- maya 174a/5
 k.- ya 173b/1
6. müsaade etmek, izin vermek
 k.- rlarısa 174a/6
- koça** : yaşlı -3- [T.]
 k. 169b/6, 192b/14
- koğuz** : boş -1- [T.]
 k. oldı 191a/5
- koķu** : koku -1- [T.]
 k.+ larından 175b/9
- kol** : kol -3- [T.]
 k.+ lara 217a/15
 k. 200b/14, 224b/4
- kolaŝ** : eğer ve semeri bağlayan şey -1- [T.]
 k. 218b/3
- komak** : 1.koyma, bırakma -3- [T.]
 soňa k.+ da 189b/5
 minnet k. 154b/9
2. görevlendirme
 bekçi k. 232a/1
- kon** - : konmak -2- [T.]
 k.- dı 223a/6
 k.- dılar 214b/5
- kon** - : konuklamak -1- [T.]
 k.- dı 219a/1
- kondur** - : misafir etmek, ağırlamak -1- [T.]
 k.- dı 203b/9
- konŝı** : komşu -2- [T.]
 k.+ larınuŝ 202b/2
 k. 225b/2
- konŝılıķ** : komŝuluk -4- [T.]
 k.+ ında 169b/6, 222b/7, 223a/4,
 223a/5

konuk : konuk, misafir -12- [T.]

ķ.+ a 173a/2

ķ.+ ı 173a/1

ķ.+ ıvüz 209b/1

ķ. oldı 172a/8

ķ. 171a/12, 172a/8, 172b/1,
172b/12, 172b/2, 173a/14, 173b/2,
173b/5

konukla - : ağırlamak, misafir etmek
-1- [T.]

ķ.- yasın 209a/2

konuklamak : ağırlama, misafir etme
-1- [T.]

ķ.+ da 173a/7

konuklık : konuk olma durumu -1-
[T.]

ķ. eylediler 231b/9

ķop - : 1. çıkmak, zuhur etmek -4-
[T.]

ķ.- dı 220b/11

ķ.- mışa 218a/1

2. ayrılmak

ķ.- a 218a/5

3. harekete geçmek

ķ.- dılar 224b/9

ķopar - : bir işe şiddetle başlamak -1-
[T.]

ķ.- mışlardı 164b/2

ķoparıcı : harekete geçiren -1-
[T.]

ķ. 166a/12

ķorın - : sakınmak, korumak -1-
[T.]

ķ.- a 174a/5

ķork - : korkmak -11- [T.]

ķ.- ar 193b/12

ķ.- arısa 159b/6

ķ.- aruz 226b/7

ķ.- arvan 167b/6, 173b/4, 181a/5

ķ.- dı 176b/9, 191b/10, 203a/2

ķ.- mağıl 203a/2

ķ.- maya 161a/15

ķorkmak : korkma, çekinme -1-
[T.]

ķ.+ dur 200a/5

ķorku : korku -13- [T.]

ķ.+ dadur 193b/15

ķ.+ dan 168a/7

ķ.+ sı 166b/6

ķ.+ sından 158a/14, 193b/14

ķ.+ ya 187b/1

ķ.+ yı 159b/15

ķ.+ yıla 155a/6

ķ. 159b/14, 168a/6, 177a/4,
186b/3

ķ. 193b/11

ķorkulu : korku veren, ürkütücü -9-
[T.]

ķ.+ vuz 193b/11

ķ. 168b/2, 176b/9, 177a/14,
184a/6, 184a/7, 184a/9, 194a/6

ķorkut - : korkutmak -3- [T.]

ķ.- alım 177b/10

ķ.- mağıl 170a/14

ķ.- ur 218b/7

ķoş - : koşmak -3- [T.]

ķ.- a 171a/5

ķ.- dı 213a/1

ķov : yerme, gıybet -1- [T.]

ķ. 166a/11

ķovıcı : münafık, gammaz, dedikoducu
-1- [T.]

ķ. 205b/9

ķoy - : yardımcı fiil; koymak, bırakmak
-1- [T.]

ķaba ķ.- dılar 191a/3

ķoyıraķ : daha yoğun -1- [T.]

ķ. 166b/10

ķoyun : koyun -2- [T.]

ķ. 194b/15, 221a/4

kök: kök -1- [T.]
k.+ i 218a/5

kör: kör -1- [T.]
k. olsun 186b/4

köşk : ev, kasır -6- [Far.]
k.+ e 211a/4, 212b/4
k.+ i 205a/2
k.+ ine 210b/1
k. 210b/3, 212a/3

köynük : için için yanarak sararma -2-
[T.]
k.+ i 223a/1
k.+ ine 191b/1

Ḳubād : Nuşîrevân'ın dedesi -1-
[Ar.]
Ḳ. 232a/3

ḳudret : kuvvet, güç, yetenek -2-
[Ar.]
ḳ.+ i 198b/3, 216a/7

Ḳuhistān : Kuhistan şehri -1-
[Ar.]
Ḳ. 217a/3

kūkürt : kibrit -2- [Far.]
k. 219a/10, 220a/5

ḳul : hizmetçi, kul -53- [T.]
ḳ.+ a 166a/3, 216a/7
ḳ.+ ı 195a/4
ḳ.+ ıdum 167a/10
ḳ.+ ıvan 155b/12, 167b/7,
206b/11
ḳ.+ ıyidum 167b/7
ḳ.+ lar 181b/1, 187b/3, 196a/12,
196a/8, 198b/3, 215b/13, 216a/1
ḳ.+ lara 181b/1, 187b/11
ḳ.+ lardan 168a/11
ḳ.+ ları 182a/7, 182b/14, 183a/8,
184b/8
ḳ.+ larına 155a/12
ḳ.+ larının 183a/5
ḳ.+ ların 182a/10, 187b/5,
191b/4
ḳ.+ uñ 167b/9, 173a/11, 183a/1,

196b/2, 198b/7, 216a/8
ḳ.+ uña 184a/4
ḳ. 163a/6, 164a/5, 168a/5,
180a/3, 184a/1, 185a/1, 185b/2, 186a/2,
192a/14, 193a/3, 193a/5, 193a/6,
194a/7, 196a/3, 196b/2, 196b/3, 196b/4,
216a/3
Ḳ. 232a/12

ḳulağuzlık : rehberlik, kılavuzluk -1-
[T.]
ḳ.+ ıla 203b/6

ḳulaḳ : kulak -20- [T.]
ḳ.+ a ḳoya 166a/13
ḳ.+ ı 179b/7, 230b/4
ḳ.+ ıla 158a/3, 198b/10, 202a/12
ḳ.+ ın bura 156b/9, 168a/3
ḳ.+ ın 192a/3,
ḳ.+ ına 182a/4, 190b/1
ḳ.+ ında duta 169a/1
ḳ.+ lara 217a/15
ḳ.+ uma 199a/7
ḳ.+ umuza 158b/6
ḳ.+ uñuzda 157b/15
ḳ. burmağla 159b/9
ḳ. burmak 168a/6,
ḳ. burmaḳda 196a/13
ḳ. 163a/9

ḳulaḳ bur- : kulak burmak, kulak
çekmek
-4- [T.]
ḳulaḳ. burmağla 159b/9
ḳulaḳ burmak 168a/6
ḳulaḳın bura 156b/9, 168a/3
ḳulaḳ burmaḳda 196a/13

ḳulañ : yabani at -1- [T.]
ḳ.+ ı 229b/4

ḳullık : hizmetkarlık, hizmetçilik,
cariyelik -47- [T.]
ḳ.+ a dut 166a/8
ḳ.+ a gele 164a/15
ḳ.+ da 156b/7
ḳ.+ dan 168a/14
ḳ.+ ı 156b/8, 195a/2, 197a/11,
216a/8
ḳ.+ ıla 216a/7

ķ.+ ımıızı 168a/14
ķ.+ ına 165a/3
ķ.+ ında 204a/5
ķ.+ ındadır 191b/9
ķ.+ ındavan 181a/1
ķ.+ ını 162b/10
ķ.+ ınıñ 159a/14
ķ.+ larını 162b/8
ķ.+ larınıñ 200a/3
ķ.+ larumı 166b/4
ķ.+ um 215b/2
ķ.+ uñ 159a/15, 168a/10, 197a/9
ķ.+ uña 163a/8, 197a/9
ķ.+ uñda 166a/6
ķ. dutmağa 159a/5
ķ. dutmak 159a/2
ķ. eyleyem 202b/3
ķ. eyleyüp 215b/11
ķ. iderlerse 156b/7
ķ. idesümüzi 203a/3
ķ. itmegün 200a/4
ķ. itmek 166a/14
ķ. itmekden 162b/5
ķ. kılmağı 190a/1
ķ. 162b/5, 176b/2, 180b/7,
181b/2, 198a/2, 198b/4, 198b/5, 198b/7,
202b/6, 209a/9, 221b/8

ķullıķçı : hizmetkar, hizmetçi, carıye
-33- [T.]
ķ.+ lar 155a/7, 156b/6, 168b/7,
181a/10, 184a/15, 205b/13, 205b/14
ķ.+ lara 199b/9
ķ.+ ları 162a/6
ķ.+ larından 221b/1
ķ.+ larınıñ 156a/10, 187b/11
ķ.+ larıydı 189b/9
ķ.+ laruñ 162b/8, 163b/2,
183a/3, 200b/4, 201a/2
ķ.+ laruñı 164a/4
ķ.+ nuñ 168a/6, 200a/2, 200a/6
ķ.+ sınıñ 200b/5
ķ.+ suz 180b/5
ķ.+ yı 162b/3
ķ. 162b/1, 168a/2, 179a/4,
182a/12, 197a/10, 200a/1, 200b/2,
200b/8

ķullıķçılıķ : hizmetkarlık, hizmetçilik,
cariyelik -1- [T.]

ķ. 181a/13

ķumāş : kumaş -1- [Ar.]
ķ. 209b/2

ķur'a : Kime veya neye isabet edeceğı
önceden belli olmayan bir çekimle
sonucu belirleme -1- [Ar.]
ķ. 225a/13

ķurbağa : kurbağa -3- [T.]
ķ.+ lar 225a/11, 226a/4
ķ. 225a/15

ķurbān : Allah yolunda feda edilen -1-
[Ar.]
ķ. 172b/6

ķursak : idrak, zeka -1- [T.]
ķ.+ ı 195a/14

ķurt : kurt -3- [T.]
ķ. 161a/11, 194b/15, 221a/4

ķurtar : kurtarmak -7- [T.]
ķ.- am 222a/15
ķ.- ayın 161b/11, 201b/2, 214b/3
ķ.- dı 202a/13
ķ.- maya 218a/13
ķ.- maz 159b/5

ķurtarmak : kurtarma -2-
[T.]
ķ.+ a 167a/4
ķ. 167a/4

ķurtcuğaz : solucan -1- [T.]
ķ. 193b/14

ķurtıl - / **ķurtul** : kurtulmak -9-
[T.]
ķ.- asın 204b/14
ķ.- dı 189b/3, 201b/3, 228a/1
ķ.- dılar 201b/4
ķ.- dum 166a/8
ķ.- maya 194a/5
ķ.- maz 160b/7
ķ.- urlar 217a/5

ķurtılmaķ : kurtulma -2- [T.]

ķ. 170b/13, 214b/1

ķurtılmaķlıķ : kurtulma işi -2- [T.]
ķ. 183a/11, 198a/1

ķuru : 1. kuru, -2- [T.]
ķ. 175b/12
2. toprak, kara
ķ.+ ya 179a/7

ķuru - : kurumak -1- [T.]
ķ.- dı 191a/4

ķuş : kuş -18- [T.]
ķ.+ dur 180a/14
ķ.+ ı 214b/3, 217b/12, 218b/4
ķ.+ lar 163a/14, 163a/15, 194a/1,
223b/15, 223b/5, 223b/9, 224a/3,
224b/2
ķ.+ lardur 216b/15
ķ.+ laruķ 225b/4
ķ. olup 184b/3
ķ. 163a/15, 186a/3, 193b/12

ķuşak : kuşak, baē -3- [T.]
ķ.+ ın 221b/8
ķ.+ ına urmaēumuz 224a/1
ķ. oldu 217b/1

ķuşan - : silahlanmak -1- [T.]
ķ.- up 221b/8

ķuşcaēız : yavru kuş -1- [T.]
ķ. 226a/4

ķuşe : kōşe -2- [Far.]
ķ.+ lerūm 223a/8
ķ.+ sin 171a/4

ķuşluk : kuşluk vakti -3- [T.]
ķ. 160a/10, 160a/9, 161a/8

ķut : uēur, talih -4- [T.]
ķ.+ ı 170b/8
ķ.+ uēa 170b/10
ķ.+ uēı 170b/10
ķ.+ ıdur 208a/5

ķutlu : uēurlu, mūbarek -5- [T.]

ķ. ola 201a/1
ķ. 184a/1, 184a/5, 197a/15,
197b/6

ķutluķ : kutlu olma durumu -4- [T.]
ķ.+ ı 171b/7, 194b/9, 207b/3
ķ.+ ından 189b/2

ķuvvet : gūē, kuvvet -11- [Ar.]
ķ.+ i 159a/5, 162a/4
ķ.+ in 156a/2
ķ.+ ine 220a/1
ķ.+ ūme 213a/8
ķ.+ ūē 170b/2
ķ. 206b/13, 208a/1, 217b/14,
224b/3, 226a/7

ķuvvetllurak : daha kuvvetli, daha
gūēlū -1- [T.]
ķ.+ ı 200a/1

ķuvvetlū : kuvvetli, gūēlū -2- [T.]
ķ. oldu 168b/9
ķ. 166b/9

ķuyruk : kuyruk -2- [T.]
ķ.+ ı 176b/10
ķ.+ ları 184b/4

ķuyu : kuyu -9- [T.]
ķ.+ dan 201b/3, 201b/4, 202a/7
ķ.+ ya 201a/6
ķ. 193b/12, 202a/14, 201a/6,
201a/7, 202a/13

ķuyumcı : kuyumcu -16- [T.]
ķ.+ ya 204b/2
ķ.+ yı 202a/13
ķ. 199b/6, 201a/4, 201a/7,
202a/13, 203b/3, 203b/5, 203b/8,
203b/9, 204a/3, 204a/8, 205a/8, 210b/1

ķuzēun : kuzgun -2- [T.]
ķ.+ lar 218a/10
ķ. 195a/1

ķu'rān : Kur'an-ı Kerim -1- [Ar.]

Ვ. 155a/14

küccük : küçük, ufak -1- [T.]
k. 193b/12

kükremek : kükreme -1- [T.]
k. 180a/13

küllin : bütün -1- [Ar.]
k. 200b/15

Kürih : Kürih şehri -1- [Ar.]
K. 172a/2

kürtül : kalın, kuvvetli -1- [T.]
k. 224a/3

küstah : Haddini bilmez, saygısız,
utanmaz -2- [Far.]
k. eyledi 229a/4
k. ola 155a/7

küstahlık : Küstah olma durumu -3-
[T.]
k.+ ı 229b/8
k. idemez 181a/10
k. 196b/3

küsü : küskünlük, güceniklik -1-
[T.]
k. 181a/8

L

lâcirem : şüphesiz, besbelli -5-
[Ar.]
l. 164a/11, 171b/4, 178b/5,
207b/5
L. 175a/10

lafz : söz, kelime -5- [Ar.]
l.+ ı 180a/1
l.+ ından 196b/2, 207a/9
l.+ insan 213b/3
l. 216b/5

lahza : an -3- [Ar.]
l. 167a/11, 170a/2, 204a/4

lâşek : şüphesiz -1- [Ar.]
l. 184a/15

laîf : hoş, nazik, yumuşak -7-
[Ar.]
l. 155a/5, 179b/10, 216b/15,
222b/4, 226a/6, 232a/6

lavübâli : saygısız, gayriciddi -1-
[Ar.]
l. 186b/6

lâyık : uygun, yaraşır, münasip -32-
[Ar.]
l.+ dur 155b/5, 156b/11,
158b/10, 159b/12, 173a/6, 184a/2,
209b/6, 211b/6,
221b/6
l.+ ı 199a/1
L.+ sını 192a/15
l. görmeye 171a/9
l. ola 156a/8, 163b/5, 202b/6
l. olmağa 192b/1
l. olmağı 200a/7
l. olmazlar 182b/3
l. 156a/12, 156b/7, 163a/3,
166b/4, 168a/3, 171a/7, 171b/4, 174a/2,
184a/12, 193a/7, 194a/13, 199b/10,
206b/2, 227a/4

lâyıklık : uygunluk -2- [T.]
l.+ ı 206b/8, 213b/4

lâyıkrağ : dah uygun, daha yaraşır,

daha münasip -1- [T.]
l.+ ı 166b/1

lâzım : gerekli, luzumlu -7-
[Ar.]
l.+ dur 163a/1, 200b/3
l. gele 183b/5
l. oluğ 227b/15
l. 174a/5, 195a/7, 200b/4

leşkerkeşlik : askeri idare etme işi -2-
[T.]
l. 220b/8, 221b/12

leîâif : latifler, şakalar -1-
[Ar.]
l. 216b/13

lezzet : lezzet, tat, haz -6- [Ar.]
l.+ i 157b/9
l.+ inden 154b/10
l.+ ler 193b/6
l. bulurvan 155a/1
l. vire 173a/1
l. 180b/4

libâs : elbise, giyecek -3- [Ar.]
l.+ ı 169a/8, 207b/4, 216a/2

lîkin : ama, ancak, lakin -3-
[Far.]
l. 160b/5
L. 160b/15, 162b/7

loğma : yiyecek parçası -3-
[Ar.]
l.+ sını 231b/7
l. 157b/15, 218a/11

luğat : dil, lisan -2- [Ar.]
l.+ ını 173b/1
l.+ i 173a/2

luğf : cömertlik, iyilik, hoşluk -12-
[Ar.]
l.+ a 215b/6
l.+ ıla 176b/6, 202b/3, 216a/6
l.+ lar gösterdi 203b/3
l.+ lar gösterdün 173a/7
l.+ lar 165b/8

- 1.+ uğa 172b/10
- 1.+ uyıla 194b/15
- 1. 154b/2, 155a/15, 203b/6

M

Mācīn : Maçın -1- [Ar.]
M. 217b/5

mādām : Çünkü, değil mi ki -1-
[Far.]
m. 182a/11

mağrib : batı -1- [Ar.]
m. 216a/10

māh : ay -1- [Far.]
m. 155b/12

maḥal : yerinde, layık -1- [Ar.]
m.+ li 183a/1

maḥdūm: kendisine hizmet edilen,
efendi -11- [Ar.]
m.+ dan 193a/7
m.+ ı 193a/6
m.+ lar 193a/2, 193a/4
m.+ ları 187b/4
m. 184a/2, 187b/5, 193a/4,
193a/5, 194a/7, 195b/2

maḥlūk : yaratılmış -2- [Ar.]
m.+ ların 230a/5
m. 156a/14

maḥrem : gizli, saklanan -5-
[Ar.]
m.+ lerü 164b/9
m. eyledüm 204b/15
m. eylemeye 186b/5
m. 177b/5, 200a/8

maḥremiyet: mahrem olma durumu,
gizlilik -1- [Ar.]
m. 183b/2

maḥrūm: nasipsiz, payı olmayan,
bahtsız -4- [Ar.]
m.+ dur 195a/13
m. kıla 192b/5
m. kılmayam 222b/3
m. kılmayavuz 222b/6

maḥşūş: husûsileşmiş, has, özgü -3-
[Ar.]

m. oldı 168b/9, 199b/3
m. olur 175a/4

maḥām: mansıp, mevki, durak -13-
[Ar.]
m.+ a 162b/15
m.+ ı 211b/2
m.+ ına 171b/4, 186b/7, 212a/1
m.+ ında 196b/3, 206a/6
m.+ ından 221b/3
m.+ ları 172b/5
m.+ ların 205b/12
m. duta 192b/6, 226b/4
m. eyledi 219a/1

maḥbūl : kabul edilen, geçerli -5-
[Ar.]
m.+ dur 216a/2, 227b/5
m. olurise 187b/6
m. 168a/12, 183a/13

maḥhūr : yenilgiye uğramış,
mahvolmuş, tükenmiş -2- [Ar.]
m. 167b/4, 176b/4

maḥşad : niyet, istek, gaye -1-
[Ar.]
m.+ ı 217a/3

maḥşūd : niyet, istek, gaye -6-
[Ar.]
m.+ a gelem 217a/11
m.+ a 207b/5
m.+ ı 172b/4, 231b/4
m.+ ın buldı 196b/8
m.+ ına 231b/7

maḥkūl : akla yatkın, akla uygun,
mantıklı -1- [Ar.]
m. 168a/10

māl: varlık, mülk -19- [Ar.]
m.+ ı 175a/14, 192b/6, 193a/5,
195b/5, 214b/6
m.+ ından 193a/6
m.+ ını 193b/1
m.+ lar 175b/3
m.+ ları 179b/14
m. bulam 194b/12
m. 160a/4, 182b/4, 192b/13,

192b/14, 194b/10, 200b/7, 211b/1,
215a/3

mālik: sahip -1- [Ar.]
m. 216b/7

mallulık: zenginlik -1- [T.]
m.+ ina 200b/5

ma'lūm: herkes tarafından bilinen -14-
[Ar.]
m.+ dur 159b/13, 176a/14,
181b/6
M.+ dur 191b/6
m.+ ıdı 160b/10, 206b/8
m. ola 180a/2
m. oldu 159b/14, 205a/7, 215b/4
m. olsun 184a/11
m. olur 155a/15, 163a/11
m. 157a/6

ma'nī: anlam, mefhum -17-
[Far.]
m.+ dūr 227b/1
m.+ ler 155b/7, 156a/14, 216b/9
m.+ lerde 162b/14, 174a/4,
181b/2
m.+ lerden 166a/6
m.+ si 157b/1, 175a/7
m.+ sinden 155a/8
m.+ ye 194a/6
m. 155a/9, 164a/8, 199b/11,
216b/5, 231b/4

ma'nīsüz: manasız, yersiz -1-
[T.]
m. 220b/7

maṣīb: mevki, makam -3-
[Ar.]
m.+ da olsa 156a/15
m.+ ı 159a/6
m. 156b/4

maṣūr: zafere ulşan -3- [Ar.]
m. ola 176b/3ve
m. 167b/3, 216a/10

ma'rifet: beceriklilik, hüner, maharet
-1- [Ar.]

m. 230b/1

ma'rūf: bilinen, malum, belli -4-
[Ar.]
m. eylemeyevüz 222a/13
m. eyleyelüm 222a/8
m. ola 165a/11
m. 222a/1

maṣlaḥat: faydalı iş, mesele, iş -22-
[Ar.]
m.+ a 156b/4
m.+ ı 180a/2, 182a/10
m.+ ında 191b/2
m.+ lar 155b/15
m.+ ları 180b/5
m.+ larını 199b/4
m.+ ları 180a/5
m. gördiler 211a/5
m. gördügüne 198b/2
m. görmegile ola 187b/15
m. görmeye 176a/9
m. görmişlerdür 183a/10
m. görürise 166a/15
m. 166b/13, 171a/3, 174b/4,
176b/5, 178b/1, 184a/2, 197b/3, 224a/1

maṣlaḥatlu: yapılması iyi ve faydalı
olan -1- [T.]
m. 226b/3

maṣrūf: sarfedilmiş, harcanmış -2-
[Ar.]
m. dutu 157b/6
m. eyleye 192b/15

maṣrık: güneşin doğduğu yön, doğu
-3- [Ar.]
m.+ ı 216a/9
m. 177a/2, 217b/2

maṭbah: mutfak -3- [Ar.]
m.+ a 161a/7, 218a/9
m. 161a/8

māya: maya -1- [Ar.]
m. dutar 165a/1

maḥlūm: haksızlığa uğramış, yumuşak,
uysal -5- [Ar.]

- m.+ lar 166b/13, 224a/8
m.+ uş 167a/2
m. 166b/1, 205b/10
- maẓlūmlıķ** : maksızlıķa ve zulme uğramış olma durumu, ezilmişlik -1-
[T.]
m. 223b/5
- ma'zūl** : uzaklařtırılmıř, azledilmiř -1-
[Ar.]
m. kılup 217b/4
- ma'zūllıķ** : uzaklařtırma -1-
[T.]
m.+ a 167b/12
- ma'zūr** : mazereti olan, özürlü -3-
[Ar.]
m. dutdılar 158a/10
m. olası 163a/5
m. 168a/8
- mebzūl** : esirgemedен harcanmıř, saçılmıř, bol, çok -1- [Ar.]
m. 227b/5
- meclis** : toplantı, içtima -8-
[Ar.]
m.+ de 217a/5, 228b/3
m.+ den 197b/1
m.+ i 197a/15
m.+ in 197b/3
m.+ inde 199a/5, 217a/2
m. 217a/7
- mecma'** : kitap -1- [Ar.]
m. 231b/9
- mecmū'** : mecmua -1- [Ar.]
m. 216a/1
- mecrūh** : yaralanmıř, yaralı -2-
[Ar.]
m. kıla 192b/5
m. kılmaya 162b/12
- meded** : yardım, imdat -1-
[Ar.]
m. 158a/15
- medh** : övgü, sena -1- [Ar.]
m. eylemiş 215b/13
- meftūn** : âřık, tutkun -2- [Ar.]
m. oldu 216a/4
m. olmaya 213a/4
- meger** : oysa ki, halbuki -8-
[Far.]
m. 164b/7, 169a/2, 173b/6, 208b/2, 218b/6, 223a/9, 227b/1
M. 166a/5
- mehekke** : mehenk taşı -1- [T.]
m. 200a/2
- mekr** : hile -13- [Ar.]
m.+ i 159b/9, 160b/10
m.+ in 184b/1
m.+ inden 163a/13, 219a/3
m. eylediler 220b/12
m. 159a/10, 178a/9, 186a/3, 186b/3, 195a/6, 221b/4
- melāmet** : kınama, yerme, ayıplama -1-
[Ar.]
m. kılumaya 223b/15
- melik** : melik, hakan -237- [Ar.]
m.- i Dābeslīm 227a/1
M.- i Dābeřlīm 230b/2
m.- i Hīlār 179a/6, 198b/15
m.- i řaġī 223a/7
m.+ de 167b/15
m.+ den 181a/11
m.+ e 160b/2, 164b/7, 167a/10, 182b/11, 183b/4, 183b/7, 184a/10, 184b/5, 185b/2, 196a/12, 226b/13, 226b/14, 227b/8
m.+ i 158a/15, 166a/11, 183a/6, 196a/10, 228b/5, 228b/6, 229a/1, 229a/2
m.+ ide 217a/11
m.+ ile 181a/5
m.+ ler 155b/13, 168b/12, 199b/1, 217b/1, 229b/11
m.+ lere 200a/4
m.+ leri 221b/10, 231b/14
m.+ lerin 217a/13
m.+ lerinden 228b/3

m.+ lerinün 231b/15
m.+ lerün 155a/3, 206a/2, 222a/6
m.+ ün 159b/10, 161b/1, 166a/9, 166b/3, 167a/1, 167a/12, 167a/4, 167a/8, 167b/7, 178b/9, 179a/3, 180b/6, 180b/7, 181b/6, 182a/11, 182b/12, 182b/14, 182b/2, 183a/1, 183b/6, 184a/11, 184a/5, 184b/7, 185a/1, 185b/1, 186a/1, 186b/1, 188b/3, 188b/6, 188b/7, 189b/3, 189b/6, 189b/9, 190b/1, 195b/5, 195b/8, 196a/2, 196b/4, 196b/5, 198b/2, 211a/2, 213b/3, 215b/3, 215b/4, 226b/14, 226b/15, 227b/8, 229b/12
m.+ ün 196a/5
m. 155b/13, 160a/2, 161a/1, 161a/14, 161a/5, 161a/8, 161b/3, 164a/1, 164a/2, 164a/9, 164b/6, 166a/15, 166a/2, 166b/1, 166b/15, 167a/5, 167b/6, 168a/8, 176b/10, 177a/5, 177b/1, 177b/2, 178a/2, 178b/1, 178b/2, 179a/4, 181a/1, 181a/13, 181a/14, 181a/6, 181a/8, 181a/9, 181b/3, 181b/4, 182a/10, 182a/12, 182a/3, 182b/11, 182b/2, 183a/12, 183a/3, 183a/5, 183b/2, 183b/9, 184a/12, 184a/6, 184b/6, 185b/3, 186a/2, 186a/3, 186a/4, 186b/2, 186b/6, 187a/3, 187a/4, 187b/13, 188a/1, 188a/2, 188a/3, 188a/6, 188a/7, 188b/4, 189a/1, 189b/1, 190a/2, 190b/5, 190b/8, 191b/12, 191b/6, 191b/7, 191b/9, 192a/1, 192a/10, 192a/14, 192a/5, 192b/10, 192b/2, 192b/7, 193a/1, 193a/14, 193a/8, 193b/10, 193b/7, 194a/10, 194a/13, 194a/15, 194a/2, 194a/5, 194b/14, 194b/2, 194b/9, 195a/1, 195a/11, 195a/8, 195b/1, 195b/6, 196a/1, 196a/3, 196b/5, 196b/7, 198a/2, 198a/3, 198a/4, 198a/6, 198b/3, 198b/9, 199a/4, 204b/5, 215a/4, 215b/2, 217b/9, 221b/7, 226b/12, 227b/7, 228a/3, 228b/3, 229a/3, 229a/6, 229b/8, 230a/6
M. 166b/9, 178a/9, 185a/1, 186b/8, 187b/11, 187b/15, 188a/1, 192a/8, 210a/4, 214a/4, 215a/5, 227a/2, 228a/3

melike: kadın melik -4- [Ar.]

m.- i bākī koyam 189b/7
m.- i cihān 196b/6
m.+ sisin 181a/4
m. 187b/10

meliklik: padişahlık, meliklik -1- [T.]
m. 196a/13

melik-zāde: melik oğlu -6- [Ar.-Far.]
m.+ ler 221b/6
m.+ nün 207a/9, 211a/3
m.+ yi 211a/5, 221b/7
m. 210b/1

mel'ün: lanetli, lanetlenmiş -5- [Ar.]
m.+ lar 182a/6, 184a/12, 187a/6
m.+ larun 182b/10
m. 181b/1

memleket : memleket, ülke, sıra -6- [Ar.]
m.+ i 227a/5
m. 176a/7, 189b/7, 227a/6, 229a/10, 230b/6

men : ben -1- [T.]
m.+ den 181a/10

menfa'at: fayda, çıkar, yarar -4- [Ar.]
m.+ i 178b/8
m.+ leri 207b/1
m. dutmak 156a/5
m. 189b/5

mensüb: bir şeye bağlı, ait, ilgili -1- [Ar.]
m. kılam 167a/13

menşür: düz yazı -1- [Ar.]
m. 221b/11

menzil: konak yeri, ev -3- [Ar.]
m.+ inde 161a/1, 163a/13
m. 229a/12

menzilet: derece, rütbe -12-

[Ar.]

m.+ e 158a/12, 162b/15

m.+ i 160a/7

m.+ in 160a/5, 162b/10

m.+ inden 167b/12

m.+ ine 206b/8

m.+ leri 163b/2

m.+ üm 196a/4

m. bulmuşsin 158b/7

m. 193a/4, 231b/10

menziletli: dereceli, rütbeli -1-

[T.]

m. 174a/7

merhamet: acıma -1- [Ar.]

m. eyleyesin 159a/6

merhemlen - : şifa bulmak -1-

[T.]

m.- meye 194b/15

merkeb : binek -2- [Ar.]

m.+ dür 177b/14

m.+ ine 230a/3

mertebe: kademe, derece, rütbe -7-

[Ar.]

m.+ de 167b/13

m.+ lüdür 163b/3

m.+ sinden 193a/5

m.+ sine 163b/3, 200b/11, 206b/8

m. bulam 213b/1

mertebel : kademeli, rütbeli -3-

[T.]

m.+ ler 174a/6

m.+ ye 174a/6

m. 174a/6

mescid: cami, toplanılan yer -1-

[Ar.]

m. 158a/8

meşel : 1. hikâye, anlatı -20-

[Ar.]

m.+ de 170a/6

m.+ i 205b/13, 173b/10, 175b/8,

175b/9, 206a/4, 231b/6

m.+ idür 169b/2

m.+ in 154b/2, 168b/13, 174b/2, 199b/7

m.+ in 206a/3

m.+ lerden 168b/8

m. 190b/8, 228b/5

m.+ leri 199b/2, 231b/2

m. ola 231a/1

2. atasöz

m.+ dür 218a/1

mesmū' : duyulmuş, işitilmiş, haber alınmış-1- [Ar.]

m. olası 168a/12

mestüralık : örtülü olma durumu -2-

[T.]

m.+ ı 179b/9, 194b/5

mestüre : örtülü kadın -4-

[Ar.]

m. 188a/1, 188a/5, 188b/6,

198a/1

Mes'ūd : Eserin mütercimi -1-

[T.]

M. 232a/12

meşāyih : şeyhler -1- [Ar.]

m.+ inden 155a/7

meşgūl : bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan-4- [Ar.]

m. eyledi 171a/1

m. oldum 214a/9

m. olmadı 201a/8

m. olmuşlardı 210a/4

meşhūr : herkesçe bilinen, meşhur, şöhretli -9- [Ar.]

m.+ ıdı 221b/2, 222a/1

m. eylemek 229b/10

m. ola 165a/12, 176b/2, 194b/5, 194b/9

m. olur 195a/3

m. 162b/15

meşk: su kabı -1- [Far.]

m.+ ler 223b/8

meşveret: tecrübeliye danışma,
müşavere etme -3- [Ar.]
m.+ e 182b/3
m. kılmakdur 175b/4
m. 176a/9

metā^c : kumaş, satılacak mal -2-
[Ar.]
m. 209b/2, 209b/3

mevc: deniz dalgası -2- [Ar.]
m.+ e 166b/8
m.+ i 180a/10

mevlid: doğum zamanı -1-
[Ar.]
m.+ üñ 211a/6

mevşûf: nitelenmiş, belirlenmiş -2-
[Ar.]
m. olur 193a/9
m. 221b/2

mevşûl: birleşmiş, eklenmiş -1-
[Ar.]
m. 227b/5

meydān: alan, saha -5- [Ar.]
m.+ a gelesin 193b/7, 219b/3
m.+ a 220a/2
m.+ ında 162b/8, 216b/7

meyl : bir yöne yönelme, ilgi, gönül
verme -2- [Ar.]
m.+ i ola 174a/4
m.+ ümüz 163b/8

meylsüz : ilgisiz, meyli olmayan -1-
[T.]
m. 177b/10

meymene : savaştaki sağ kanat -1-
[Ar.]
m. 219a/12

meysere : savaştaki sol kanat -1-
[Ar.]
m. 219a/12

mezheb : yol, tercih -2- [Ar.]

m.+ inde 158b/7, 168a/15

mezkūr : sözü edilen, zikrolunan -1-
[Ar.]
m. ola 176b/2

mīrās : ölen kişiden kalan mal, mülk
-6- [Ar.]
m. bulmuş 229a/6
m. dutarlar 221b/7
m. kalmamış 174a/13
m. 192b/13, 213a/9
m. kalmış 217b/15

Mısr: Mısır -2- [Ar.]
M. 206b/3, 207b/7

mīşe: meşe -1- [Far.]
m. 202a/3

miḥnet: sıkıntı, zorluk, keder, gam -5-
[Ar.]
m.+ den 201b/2, 217a/5
m.+ e 204b/11
m.+ i 207a/1
m. 221b/14

mihr : sevgi, dostluk -4- [Far.]
m.+ i 196a/8
m.+ inden 166b/3, 167a/4
m.+ leri 167a/8

miḥk : taşınmaz mal, hükümdarın
toprakları -9- [Ar.]
m.+ e 174a/8
m.+ i 175a/14, 176a/10, 177b/5,
217b/15
m.+ inden 211b/1
m.+ ini 217b/2
m. 217b/4, 221b/8

minber: hutbenin okunduğu merdivenli
kürsü -1- [Ar.]
m. 217a/14

minḳār : gaga, kuş gagası -3-
[Ar.]
m.+ ı 225b/4
m.+ ları 224b/9
m. 225a/2

minnet: yapılan iyiliğin yükü -10-	[Ar.] m.+ e 173a/12 m.+ lerün 167a/7 m.+ ün 202a/1 m. koğıl 181a/13 m. komak 154b/9 m. komış 189b/7 m. urmağ 195a/3 m. 173a/11, 198a/6, 198b/5	[Ar.] m.+ ye 192a/15 m. kıllurlar 163b/2
mişāl: örnek, misal, benzer -36-	[Ar.] m.+ in 198a/1 m. virdi 161a/7, 183a/12, 190b/8, 198b/12, 205a/7, 214a/4, 219a/8 m. vireler 154b/8 m. virelüm 197b/3 m. virmeyevüz 198b/11 m. virmişidi 161b/14 m. virürse 178b/1 m. 154b/6, 158b/2, 160a/11, 162a/1, 163b/7, 164b/5, 174b/6, 176b/10, 181a/15, 189a/7, 199b/14, 202a/15, 203a/4, 208b/3, 209a/10, 212b/2, 213b/2, 215a/3, 215a/4, 218b/3, 219a/14, 224b/10, 225a/15	Mu‘āviye: Hz. Peygamber-as.- in kayın biraderi ve vahiy katibidir. -1- [Ar.] M. 175a/6
mu‘abbir : rüya tabir eden kişi -1-	[Ar.] m. bulayıldı 177b/6	mu‘āzzam: büyük, ulu, şerefli Kabe -1- [Ar.] ka‘be-i m. 224b/2
mizāc: yaratılış, huy -3- [Ar.]	m.+ ı 204b/2 m.+ ın 162b/7 m. 183b/4	muḥābāsuz: korkusuz -1- [T.] m. 196b/1
mu‘āf : bağışlanmış, affedilmiş -1-	[Ar.] m. kıllur 159a/8	muḥabbet : sohbet, aşk, yarenlik, dostluk-1- [Ar.] m. 155a/12
mu‘āmele: davranış, tutum -2-		muḥakkak: doğru olduğu kesin olarak bilinen, doğru, gerçek-1- [Ar.] m. oldı 189a/1
		muḥālif: karşı çıkan, karşı koyan, karşıt, zıt -4- [Ar.] m.+ dür 167a/1, 227b/13 m.+ ler 168b/4 m. 184b/1
		Muḥammed: Hz. Muhammed -as.- -1- [Ar.] M.- i Muştafā 222a/8
		muḥkem : dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş -5- [Ar.] m. olmaz 194a/14 m. 168b/6, 184a/15, 198a/5, 229a/8
		muḥliş : samimi, içten -2- [Ar.] m. 167a/10, 175b/4
		muḥtāc: ihtiyaç duyan, yoksul, fakir -4- [Ar.] m.+ dur 175a/5 m. ola 156a/9, 227a/7 m. oluruz 158b/6

muhtâcrağ : daha yoksul, daha muhtaç
-1- [T.]
m.+ dur 227a/6

muhtaşar: ayrıntılı olmayan, öz,
gösterişten uzak -3- [Ar.]
m. 164b/9, 165a/1, 217b/10

muhteşim : gösterişli, ihtişamlı -1-
[Ar.]
m. 159a/5

muķābele : karşılık -1- [Ar.]
m. kıllalar 216a/6

muķābil : karşılık, bir şeyin karşılığı
olan -3- [Ar.]
m.+ i 187b/13
m.+ inde 155b/7
m. ola 174a/7

muķaddem : önce gelen, önceki, öncü
-1- [Ar.]
m.+ dür 227a/6

muķaddime: giriş -1- [Ar.]
m.+ nüñ 172a/1

muķarrab: yaklaşmış, dost kabul
edilmiş-4- [Ar.]
m.+ larına 200b/3
m.+ larınun 156a/10
m.+ larun 159b/7, 164b/9

muķarrablık : yakınlık -1-
[T.]
m.+ ı 160a/7

muķarrer: kararlaştırılmış,
kesinleştirilmiş -4- [Ar.]
m. kıllup 211a/2
m. ola 155b/6, 164a/12, 183a/2

muķīm: kalıcı olan, ikamet eden -1-
[Ar.]
m. oldu 221a/6

munķād: kesilmiş, sona ermiş -1-
[Ar.]

m. olurlar 196b/1

muntazır: bekleyen, gözleyen -8-
[Ar.]
m.+ dur 216a/12, 218a/9,
229a/13
m. oldu 187a/2
m. olğıl 203b/1
m. olmak 178a/7
m. olmakdan 168a/7
m. olup 194a/10

murād: arzu edilen şey, istek, dilek,
amaç -3- [Ar.]
m.+ ıla 221b/11
m.+ lar buldılar 229a/9
m. 168b/8

muraķķeb: mürekkep -1-
[T.]
m.+ lerümüz 158b/9

muraşşā : kıymetli eşyalarla süslenmiş
-1- [Ar.]
m. 182b/8

musallať : Bir kimse veya şeyin üzerine
bıktıracak kadar düşen -2-
[Ar.]
m. olmağından 176a/11
m. olur 161b/12

muşibet: ansızın gelen dert, sıkıntı -1-
[Ar.]
m. 160b/13

muşlih : ıslah eden, düzenleyen -1-
[Ar.]
m. 194b/1

Muştafā : Hz. Muhammed -as.- -1-
[Ar.]
Muhammed-i M. 222a/8

mu‘teber: saygı gören, hatırı sayılır,
saygın, itibarlı -2- [Ar.]
m. 155b/1, 178b/12

mu‘temid: inanılır, güvenilir -1-
[Ar.]

m.+ ler 204b/1

muṭī' : uyan, itiaat eden, yumuşak başlı
-3- [Ar.]
m. ola 194b/8
m. olurlar 196b/1
m. 167a/10

muṭlak : kayıtsız şartsız -1-
[Ar.]
m. 168a/15

muṭlaḳa : ne olursa olsun, her şeye
rağmen -1- [Ar.]
m.+ dur 175a/15

muttakī : takvalı -1- [Ar.]
m. 160b/13

muṭṭali' : bilen, öğrenen, haberdar -1-
[Ar.]
m. 193b/10

muwāfaḳat: kabul etme, uygun görme,
uygunluk -9- [Ar.]
m. ide 194b/8
m. idelüm 181b/2, 224b/1
m. itdügüm 158a/5
m. itmedi 210b/2
m. kılmığı 155b/1
m. 157a/3, 158a/4, 219a/5

muwāfıḳ : uygun, münasebet -10-
[Ar.]
m.+ dur 190b/8
m. geldi 220a/1
m. ola 212b/3
m. oldı 206b/2
m. olmaya 171b/4, 174a/2
m. 172b/13, 182b/3, 183b/7,
211b/5

muwāfıḳlıḳ : uygunluk -1-
[T.]
m.+ ı 206b/8

muẓaffer : savaşıta zafer kazanmış,
galip -2- [Ar.]
m. 176b/3ve, 221b/11

mübālaḡa : aşırılık, abartma -8-
[Ar.]
m.+ yı 156b/2
m. eylemeye 155a/10, 162b/12
m. eyleye 195a/6
m. gösterdi 203a/4
m. göstermişlerdür 215b/15
m. gösterür 196a/13
m. kılalar 192a/15

mübārek: saygıdeğer, muhterem,
hayırlı -6- [Ar.]
m. 184a/6, 186a/1, 191b/8,
196b/7, 206b/15, 217a/5

mübārız: teke tek dövüşen kimse -1-
[Ar.]
m.+ ler 218a/15

mübtelā : tutulmuş, düşkün -6-
[Ar.]
m. ola 171a/3, 194a/4, 194a/6
m. olam 222b/1
m. olmaya 191b/1
m. olmış 167b/12

mücāhede : uğraşma, didinme -1-
[Ar.]
m. 158a/12

müdārā : iyi geçinme, güler yüzle idare
etme -2- [Ar.]
m. kılmığı 155b/1
m. 207a/12

müdbir: talihsiz, bahtsız -1-
[Ar.]
m.+ üç 161a/13

müddet: zaman, vakit, süre -5-
[Ar.]
m.+ i 170a/1
m.+ ini 200b/14
m. 200b/11, 228b/5, 232a/2

mü'eyyed: güçlü, sağlam -1-
[Ar.]
m. 232a/10

müfsid: arabozan, fitneci -3-

[Ar.]
m.+ ler 156b/10
m. 192b/8, 194b/1

müfsidlik : ara bozuculuk, fitne
çıkarma -1- [Ar.]
m.+ üşe 193a/14

mühlet: belirli süre, vade -2-
[Ar.]
m. 170a/2, 231a/2

mühmel : ihmal edilmiş, boş, anlamsız,
gelişigüzel -2- [Ar.]
m. ola 156b/10
m. 154b/9

mühr : mühür, damga -1-
[Ar.]
m.+ in 227a/1

mülâzemet: bağlanma, devamlı gidip
gelme -1- [Ar.]
m. kılasısañ 170a/13

mülâzım : şey veya yere bağlılık ve
devamlılık gösteren -3- [Ar.]
m. olmağ 155b/6, 187b/9
m. olmağdan 176a/12

mülk: taşınmaz mal, hükümdarın
toprakları -3- [Ar.]
m.+ i 211b/8
m.+ imden 180a/5
m. 211b/1

mümkin : olası, muhtemel -9-
[Ar.]
m.+ idi 215b/2
m. olmadı 173b/10
m. olmaya 174b/3
m. olmaz 156a/5, 165a/2
m. 164a/9, 170a/2, 170b/14,
182b/1

münâfıklık : ikiyüzlülük, ara bozuculuk
-1- [Ar.]
m.+ dan 172a/6

müneccim: gök bilimci -1-

[Ar.]
m.+ lere 219a/6

münezzeh: temiz, kötülük ve
noksanlıktan uzak -1- [Ar.]
m. ola 196a/11

münkir : inkar eden -2- [Ar.]
m. ola 192a/3
m. oldu 161a/9

müreccem: müneccem -1-
[Ar.]
şi' r-i m. 173a/9

mürğ : kuş -2- [Far.]
m.- i zâr 158a/13
m.- i zârda 158a/15

mürüvvet: yiğitlik, mertlik, insanlık -4-
[Ar.]
m.+ i 195a/3
m.+ üşe 173a/6
m. 168b/1, 171b/3

mürüvvetsüz : insaniyetsiz, insanlığı
olamayan -1- [T.]
m. 204a/4

müsâfir: misafir, konuk -1-
[Ar.]
m. 172a/8

müsellem: inkâr edilemeyen, karşı
çıkılamayan -3- [Ar.]
m. kıla 171a/11, 198b/9
m. oldu 175a/11

müstağrak : batmış, gark olmuş -1-
[Ar.]
m. kılmışdı 172a/5

müsteḥak : hak etmiş, layık -1-
[Ar.]
m. olalar 164b/3

müsülmân: Müslüman -1-
[Ar.]
m. 216a/2

müşāhede : görme, gözlem -3-

[Ar.]

m.+ sinde 190b/5

m. kıldı 201b/1

m. kılp 230a/4

müşerref : şeref kazanmış, şereflenmiş,
şerefli -1- [Ar.]

m. kıldı 165b/8

müşfik : şefkat gösteren, şefkatli -2-
[Ar.]

m. 182b/14

m.+ lerün 187a/7

müşk: misk -3- [Far.]

m.+ den 199a/3

m. 158a/14, 206b/11

müşrik: Allah’a ortak koşan -1-

[Ar.]

m. 216a/2

müştaklık : özleme, göreceği gelme -2-
[T.]

m. 195b/8, 197a/12

müşterî : satın alan, alıcı -1-

[Ar.]

m.+ yidi 229a/11

mütāla‘a : Etraflıca düşünme,
inceleme, tetkik, kanaat -1-

[Ar.]

m. kıla 231b/4

mütehayyir : şaşırmış, hayrete düşmüş
-1- [Ar.]

m. oldu 224b/10

mütemeyyiz : seçilen, seçkin-1-

[Ar.]

m. 216b/9

müttehem : suçlanan, töhmet altına
alınan -1- [Ar.]

m. kıla 162b/3

müttehim : suçlayan, itham eden -1-
[T.]

m. eyleye 165a/11

müyesser: kolaylaştırılmış, nasip olan
-4- [Ar.]

m. olmaya 171a/15, 171b/5

m. olmaz 159a/3

m. 202a/2

müzd : sevap, ücret -3- [Far.]

m.+ i 189b/6, 194a/5

m.+ ler 157b/6

N

nābekār : işe yaramaz, haylaz -1-
[Far.]
n. 161a/13

nafaka : geçinmek için gerekli olan
şeylerin bütünü, geçimlik -1-
[Ar.]
n. 214b/2

nāgāh: zamansız, birdenbire -4-
[Far.]
n. 192b/13, 208b/1, 220b/11,
225a/6

nağr: kin tutmak -1- [Ar.]
n.+ ını 169b/6

naḥīf : zayıf, çelimsiz-1- [Ar.]
n. 232a/12

naḥd: elde bulunan geçerli para, akçe
-1- [Ar.]
n. 209b/5

naḥışla - : nakışla bezemek, işlemek-1-
[T.]
n.- mışvan 226b/9

naḥkāşlık : nakkaş işi yapan -1-
[T.]
n. 158a/14

naḥl: taşıma, iletme, aktarma-1-
[Ar.]
n. eyledi 211b/1

naḥş-ı bendi: Nakşibendi tarikatı -1-
[T.]
n. 179b/15

na'li: nal -1- [Ar.]
n.+ nūḡ 217b/8

nāliş : inleme, inilti, feryat -1-
[Far.]
n. kılmadılarını 170b/4

nāme : mektup -4- [Far.]
n.+ sin 223b/5, 224a/4, 230b/6

n. 218a/6

naşīb: hisse, talih -4- [Ar.]
n.+ in ala 231b/5
n. almak 157a/5
n. 176a/12, 207b/8

naşīhat: doğru yolu göstermek, öğüt-5-
[Ar.]
n.+ ile 194a/3
n.+ ini 187a/8
n.+ ları 230b/3
n. 156a/7, 183b/6

nāz: edalı tavır, cilve -2- [Ar.]
n.+ ıla 180a/14
n. gösterüp 215b/8

naẓar: bakış, bakış açısı, fikir yürütme
-14- [Ar.]
n.+ ı 158a/13, 166a/9, 188b/3,
188b/3, 216b/14, 200b/7, 219a/2
n.+ ıla 200b/12
n. 158b/7, 200b/4, 200b/5
n.+ da 159a/11
n. kılp 177a/15

naẓarlu: bakışlı -1- [T.]
n. 217b/10

naẓīr: benzer, eş -2- [Far.]
nefs-i n.+ ı 182b/12
n.+ in görmezven 196a/2

naẓm: vezinli, şiir şeklinde -3-
[Ar.]
n. eylemiş 216b/4
n. 215b/14, 216b/5

nāzuzlik: kibarlık, naziklik -1-
[T.]
n.+ i 190b/4

ne : ne, nasıl -93- [T.]
n.+ dür 164a/8, 169b/8, 181b/1,
184a/1, 184a/6, 206a/9, 227b/1
N.+ ḡ 214a/4
n.+ ḡ 227b/6
n.+ yimiş 191a/9
n. 155a/1, 155a/7, 156a/11,

157a/3, 157b/1, 159a/12, 159a/13, 159a/8, 160a/4, 160b/2, 160b/8, 161a/4, 162b/6, 164a/2, 166a/6, 166a/7, 166a/9, 166b/14, 166b/7, 166b/8, 167a/15, 167b/8, 168b/8, 172b/2, 172b/4, 173a/1, 173a/12, 173a/13, 173a/4, 177a/3, 177b/10, 178b/4, 179b/1, 179b/11, 179b/3, 180b/4, 181b/1, 182a/11, 183a/1, 184a/4, 191a/6, 200b/14, 202b/6, 206a/7, 208a/3, 211a/6, 213a/8, 216a/6, 216a/7, 216b/15, 217a/1, 217b/14, 218a/6, 219b/5, 220a/6, 222a/13, 223a/7, 223b/1, 225a/13, 225a/14, 225a/3, 225b/4, 225b/5, 226b/10, 227b/1, 227b/12, 227b/3, 228b/7, 229b/8, 230b/7

neçün: neden, niçin -1- [T.]
n. 191a/6

nedāmet: hayıflanma, pişman olma, pişmanlık -1- [Ar.]
n. 228a/1

neden: nasıl, niçin -1- [T.]
n.+ idi 170b/2

nefes: soluk, nefes, ömür -2- [Ar.]
n.+ i 189b/2
n. 157a/8

nefs: nefis, can, insani gereksinimler-14- [Ar.]
n.- i emmāre 229b/6
n.- i naẓīr 182b/12
n.+ i 174b/8, 178b/14, 195a/11, 207a/11
n.+ ine 172b/13, 173a/15
n.+ ini 178b/12
n.+ üm 159a/13, 214a/8
n.+ ümü 178b/4
n.+ üne 178b/10
n. 158a/3

nefslü: nefsi belli bir özellikte olan -1- [T.]
n. 175a/3

neft: yanıcı yağ -3- [Far.]

n.+ ile 220a/4
n. 219a/10, 220a/5

neheng: timsah -2- [Far.]
n.+ il 226b/4
n. 180a/10

nem: hafif ıslaklık -1- [Far.]
n. dutdı 191a/8

neseb: akraba -1- [Ar.]
n.+ ini 211a/7

nesīb: soyu temiz, asil -1- [Ar.]
n.- i zamān 232a/10

nesne: şey, bir şey, hiçbir şey -53- [T.]
n.+ den 172a/1, 176a/4, 181b/3
n.+ dür 168b/8
n.+ ler 170a/13
n.+ lerde 158a/4
n.+ lerdan 172b/15, 228b/6
n.+ lere 171a/6
n.+ m 214b/2
n.+ nū 156b/6, 170a/1, 194b/1
n.+ ye 172a/1, 194b/1, 214b/5, 228b/6
n.+ yi 163a/10, 169a/4, 171a/8, 178b/14, 181a/2, 192b/8
n.+ yiledür 227b/9
n. kıalmaz 168a/4
n. olmaz 207a/14
n. 157b/13, 158a/2, 161a/9, 162b/8, 163a/13, 166a/6, 167b/3, 168b/1, 169a/6, 172b/15, 175b/15, 175b/6, 175b/8, 175b/9, 179b/13, 184a/11, 190b/8, 192b/1, 193a/10, 194b/4, 195a/9, 207a/10, 207b/5, 213a/7, 215b/14, 222a/3, 228a/5
neşr: düz yazı -2- [Ar.]
n. 215b/14, 216b/5
nevbet: nöbet -3- [Far.]
n.+ i 215b/12
n.+ iyidi 188a/5
n.+ ümüz 208a/1

nevbetlü: nöbeti belli bir özellikte olan
-1- [T.]
n. 208a/1

nevmîd: ümitsiz -4- [Far.]
n. eylediler 224a/4
n. ola 155a/7
n. oldum 166b/3
n. olup 223b/4

neysân: nisan -1- [Ar.]
n. 206b/14

nice: nasıl, her ne kadar -4- [T.]
n.+ dür 170b/9
n.+ si 164b/3
n. 189a/2

niçe: ne kadar, nasıl -11- [T.]
n.+ dür 170b/1
n.+ ler 231b/6
n.+ sin 198b/13
n. 167b/14, 175b/2, 181a/12,
196a/10, 214a/6, 219a/6, 224a/7

niçeme: nasıl, her ne kadar -10-
[T.]
n. 159b/6, 164a/1, 164b/9,
172b/13, 175b/10, 182b/2, 183a/13,
187b/4,
197a/3, 226b/3

niçün: niçin -7- [T.]
n. 218a/1, 221b/5, 223a/8,
223a/9, 224a/5

nigâh: bakış, nazar -1- [T.]
n. kılmaz 155b/10

nigārân: tedirgin -1- [Far.]
n.+ dur 177b/15

nigārlu: resim -1- [T.]
n. 218a/12

nihāyet: son -3- [Ar.]
n.+ ine 159b/9, 168b/10, 207b/2

nihāyetsüz: sonsuz, nihayete ermeyen
-1- [T.]

n. 166b/6

niķāb: yüz örtüsü, perde -2- [Ar.]
n.+ ı 164a/11, 177a/1

nikim: nasıl -1- [T.]
n. 209a/2

ni‘met: ihsan, bağış, servet, sağlık
-17- [Ar.]
n.+ e 173a/10, 191b/15, 207a/15
n.+ ı 173a/10
n.+ i 157b/14, 206a/6
n.+ in 165a/5
n.+ inden 157b/13
n.+ ler 186b/2
n.+ lerden 167a/9
n.+ lere 168a/13
n.+ leri 196a/10
n.+ lerinden 159b/12
n.+ lerün 167a/7
n.+ ün 202a/1
n. 165a/13, 165a/5

nişân: işaret, belirti, iz -17- [Far.]
n.+ dur 193a/15
n.+ ı 162a/6, 184a/5, 196b/7,
206b/7
n.+ ıdur 162a/8, 173b/4, 175a/3
n.+ ın uravuz 224a/5
n.+ ın virdi 202b/2
n.+ ın 190b/5
n.+ ları 177b/8, 179b/4, 184a/13
n.+ uñ 192b/3
n. virmemişdür 177a/14, 196a/3

nişāne: işaret, alamet, belirti -1-
[Ar.]
n.+ sine 224a/8

nitdūñ: ne yaptın, ne ettin -1-
[T.]
n. 161a/7

nite: nasıl -30- [T.]
n.+ dür 164a/6, 183b/3
n.+ si 231a/5
n.+ yidi 156b/12, 169b/2,
172a/2, 173b/6, 176b/8, 201a/5, 206b/5,
222b/6

n. 161b/2, 161b/3, 164a/12,
171a/4, 178b/10, 178b/11, 179b/15,
180a/12, 180a/13, 180a/15, 180a/2,
180a/3, 180a/6, 180a/8, 180b/2, 198a/4,
214a/2, 230a/5, 230a/6

nitekim : nasıl ki, şöyle ki -8-
[T.]

n. 163a/10, 170a/10, 175b/7,
176b/7, 220b/10, 222b/5, 228b/1
N. 187b/8

nitelik : keyfiyet, mahiyet -6-
[T.]

n.+ in 164a/10, 164b/2, 169b/8,
184a/10, 204a/1, 204b/13

niyet : bir şeye yapmaya karar verme
-7- [Ar.]

n.+ ile 162b/11
n.+ lerine 193b/10
n.+ te 173a/12
n.+ i 226b/9
n.+ in 207b/5
n.+ ümüz 197a/6
n. 212a/2

nokta: nokta, yer -1- [Ar.]
n. 216b/10

nūr : manevi ışık -6- [Ar.]
n.+ ı 179b/7, 225a/6
n.+ ın 188b/2, 213b/5
‘adl-ı n.+ ından 155b/12
n. 194b/2

nuşret : yardım, başarı, zafer -3-
[Ar.]
n. 176b/3ve, 220b/14, 220b/4

Nüşirevân: İran hükümdarlarından biri
-2- [Far.]
N. 174a/10, 232a/3

nükte: düşündürücü söz -1-
[Ar.]
n. 216b/10

nüşha: eş, benzer, tıpkı -5-
[Ar.]

n.+ da 217a/7
n.+ larda 217a/7
n.+ nuş 217a/6
n.+ sı 199b/3
n.+ yile 232a/8

nüvāḥat: okşama, çalgı çalma -1-
[Far.]
n. eylediler 225b/10

O

od: ateş -25- [T.]

o.+ a 218a/2
o.+ ı 160b/1, 161b/7, 180b/1,
197b/7, 218a/3, 219b/2, 225a/6, 229b/6
o.+ ın 222a/2, 225a/11, 225a/5,
229b/2
o.+ ıyla 175b/10
o. olursa 184b/2
o. 163a/10, 165b/2, 180b/1,
184b/4, 218a/15, 218b/2, 220a/5, 229a/4

oda: yer, mesken, ev -1- [T.]
o.+ sında 161a/10

odun: yakacak -3- [T.]
o. 208a/3, 208a/4

oğlan: erkek çocuk -9- [T.]
âdem o.+ ı 155b/7, 178b/5,
204b/8, 208b/2
âdem o.+ ının 179b/12
o.+ larına 192b/6
o.+ larından 221b/7
o.+ umı 161b/11
o. 182a/11

oğul : erkek evlat -38- [T.]
o.+ ı 195a/6, 205a/6, 207a/1,
207a/15, 207b/2, 207b/6, 208a/2,
208a/4,
208a/8, 208b/3, 209a/3, 209b/4,
211a/2, 212b/5
o.+ ıla 219a/13
o.+ ına 187a/9, 204b/11, 207b/7,
209b/1
o.+ ını 205a/5
o.+ ıydı 206b/9
o.+ ıydı 206b/12, 206b/13
o.+ ı 162a/3
o.+ suz 179b/2
o.+ uş 177b/13
o.+ uşdur 177b/13
o.+ uşu 182a/6
o. 162a/1, 179a/3, 179b/3,
182b/12, 182b/13

ok : ok -4- [T.]
o.+ ı 224a/8
o.+ ın 155b/11

o.+ lar 218b/1
o. 218b/7

okçu : okçu -3- [T.]
o. 169b/2, 169b/4, 170a/8

okuyıcı : okuyan -1- [T.]
o.+ lar 199b/2

oku - / okı - : 1. okumak -9- [T.]
o.- dılar 224a/4, 230b/6
o.- maya 174a/13
o.- rlar 216a/1
o.- yavuz 178a/4
2. davet etmek, çağırmak
o.- dı 177a/3, 189a/1
o.- ya 193a/9
o.- yalar 211a/5

ol - : yardımcı fiil, olmak -45- [T.]
o.- a 156a/10, 156a/6, 156a/7,
156b/5, 165a/7, 165b/2, 167b/12,
167b/13,
167b/14, 174a/13, 183a/8,
190b/4, 192a/8, 192b/13, 200b/10,
223a/5, 226b/5
çirk kalmış o.- a 168a/2
dölenmiş o.- a 176a/10
düzmiş o.- a 176a/7
işlemiş o.- a 168a/2
o.- alar 167b/12, 170a/9, 181a/6
o.- alardı 183a/6
o.- am 189b/7
o.- avan 204a/7
o.- avuz 178a/8
o.- ayın 225a/13
o.- maya 222b/3
o.- mayam 222b/4
güçler götürmüş o.- sa 176a/3
o.- ur 159b/1, 181a/10, 202a/7,
202a/8, 204b/9, 206a/4, 225a/13
dölenmez o.- ur 154b/3
geçer o.- ur 177b/9
o.- urın 180b/8
o.- urlarısa 198b/4
2. yardımcı fiil, olmak -468- [T.]
o.- a 159b/13, 184b/7, 185b/3,
186b/1, 193b/12, 197a/11

200b/8	āletsüz o.- a 178a/9 ārāste o.- a 171a/10, 200a/7, ardınca o.- a 155b/6 artuḵ o.- a 194b/9, 195a/5 ‘azābda o.- a 222a/11 berāber o.- a 166b/15, 193a/4 bīḥaber o.- a 193a/5 bilici o.- a 228a/7 bīnaṣīb o.- a 175b/14 büşmenlik o.- a 181a/6, 201a/3 bütüm o.- a 182a/5 cem‘ o.- a 192b/10 çok o.- a 192a/1 deñiz gibi o.- a 166b/7 fāriğ o.- a 182a/13 fāyide o.- a 178b/4 ferāğat o.- a 208a/6 fermān o.- a 190b/8 fikirde o.- a 181a/10 ğāfil o.- a 169a/4 ğālib o.- a 161b/12, 193a/5 geñez o.- a 165a/7 göñüllü o.- a 194b/6 gūfte o.- a 226b/8 gūherlü o.- a 204b/8 gümānlu o.- a 162b/4 ḥālī o.- a 197b/1 ḥāşıl o.- a 180a/6, 181b/3, 189b/4, 197a/11 ḥāzır o.- a 157b/6, 192a/7 helāk o.- a 192b/14, 225b/8 ḥilāfınca o.- a 168b/1 ḥoşnūd o.- a 174b/8 ḥūlu o.- a 195a/4 ḥurrem o.- a 186b/3 hūnersüz o.- a 182b/6 īmīn o.- a 159a/12, 219a/4 işāreti o.- a 199b/4 kadem o.- a 171b/6 kādir o.- a 165b/1 karārda o.- a 179a/3 kılıç o.- a 185a/1 kutlu o.- a 201a/1 küstāḥ o.- a 155a/7 lāyık o.- a 156a/8, 163b/5, 202b/6 ma‘lūm o.- a 180a/2 mañşūr o.- a 176b/3ve ma‘rūf o.- a 165a/11	maşlaḥat görmegile o.- a 187b/15 meşel o.- a 231a/1 meşhūr o.- a 165a/12, 176b/2, 194b/5, 194b/9 meyli o.- a 174a/4 mezḵūr o.- a 176b/2 muḥtāc o.- a 156a/9, 227a/7 muḵābil o.- a 174a/7 muḵarrer o.- a 155b/6, 164a/12, 183a/2 muṭī‘ o.- a 194b/8 muvāfiḵ o.- a 212b/3 mübtelā o.- a 171a/3, 194a/4, 194a/6 mühmel o.- a 156b/10 münezzeh o.- a 196a/11 münkir o.- a 192a/3 nevmīd o.- a 155a/7 oñar o.- a 176b/6 ögütçi o.- a 194b/7 pāyidār o.- a 175a/1 peşimānlık o.- a 173b/5 revā o.- a 177b/2 rūşen o.- a 163a/9, 200a/7 sākin o.- a 166b/7, 194a/13 sebeb o.- a 167b/8 selāmet o.- a 176a/11 sergerdān o.- a 171b/1 şığar o.- a 162b/8 suçlu o.- a 196a/12 şifā o.- a 225b/8 tāc o.- a 186a/1 toz o.- a 182b/7 üzerine o.- a 175a/12 vākı‘ o.- a 174a/8 vākıf o.- a 193a/7 yāḵūt o.- a 184b/6 yalavaç o.- a 184b/5 yār o.- a 187a/7 yarar o.- a 156a/9 yavuz o.- a 182b/5 yigrek o.- a 231a/2 zāhir o.- a 161a/2, 164a/3 zāyi‘ o.- a 192b/14 yazuḵlu o.- adı 158a/9 arḵalu o.- alar 159a/8 bāṭıl o.- alar 180a/4 baysuzlar o.- alar 156b/10 ḵāni‘ o.- alar 166b/13

- müsteḥak o.- alar 164b/3
 usaḡ o.- alar 156b/10
 becid o.- am 173a/14
 berḥūrdār o.- am 179b/11
 bīnaṣīb o.- am 180b/3
 diri o.- am 179b/1
 kāni' o.- am 159b/13
 mübtelā o.- am 222b/1
 tedbīr o.- amı 178b/3
 mesmū' o.- ası 168a/12
 pāyidār o.- ası 179b/2
 yüklü o.- ası 223b/4
 kararında o.- asıdur 166a/10
 ma'zūr o.- asın 163a/5
 peṣīmān o.- asın 202a/11
 rencūr o.- asın 182a/5
 kāni' o.- avuz 222a/12
 'āciz o.- aydı 217b/6
 çok o.- aydı 183a/6
 artuḡ o.- dı 165b/7, 221b/14
 'āşık o.- dı 173b/7
 āşikāre o.- dı 173a/8
 aydıḡ o.- dı 165b/6
 bellü o.- dı 165b/6
 çok o.- dı 180b/6
 eksük o.- dı 158b/8
 fāriḡ o.- dı 213b/6, 215b/1,
 217a/14, 217b/5
 ḡāfil o.- dı 161b/3
 ḡālib o.- dı 188b/6, 192b/7,
 196b/7, 211b/2, 230a/2
 giriftār o.- dı 221b/14
 gizlü o.- dı 161b/2
 ḥarām o.- dı 194a/15
 ḥāşıl o.- dı 159b/8, 171a/6,
 203b/5, 212a/1, 213a/7, 216a/7
 ḥayrān o.- dı 188b/4
 ḥicāb o.- dı 196b/4
 kavī o.- dı 227b/7
 koḡuz o.- dı 191a/5
 konuḡ o.- dı 172a/8
 kuşak o.- dı 217b/1
 kuvvetlü o.- dı 168b/9
 maḥşūş o.- dı 168b/9, 199b/3
 ma'lūm o.- dı 159b/15, 205a/7,
 215b/4
 meftūn o.- dı 216a/4
 muḥakḡak o.- dı 189a/1
 muḡīm o.- dı 221a/6
 muntazır o.- dı 187a/2
 muvāfiḡ o.- dı 206b/2
 münkir o.- dı 161a/9
 müselleḡ o.- dı 175a/11
 müteḥayyir o.- dı 224b/10
 ortak o.- dı 170b/12
 pādīşāh o.- dı 155b/9, 229a/1
 pūşmān o.- dı 191a/10
 rencūr o.- dı 170b/9, 179a/5,
 204b/7
 rūşen o.- dı 161a/13
 sābit o.- dı 167b/9
 sebeb o.- dı 217a/12
 taḡrīr o.- dı 200b/9
 tamām o.- dı 168a/9, 187a/3
 tāze o.- dı 197a/14
 vākı' o.- dı 191b/10
 yardımcı o.- dı 155a/14
 zāhidlik o.- dı 158a/11
 zāhir o.- dı 158a/11, 164b/4,
 195b/6, 196b/7, 215b/3
 fāriḡ o.- dılar 172b/11
 ḥāzır o.- dılar 228a/3, 228b/3
 perākende o.- dılar 220b/5
 helāk o.- duḡı 191b/13
 sākin o.- duḡı 183a/3
 vākı' o.- duḡı 155a/4
 vākı'a o.- duḡı 167b/14
 ḥayrān o.- duḡın 188b/6
 yigregi o.- duḡın 199b/8
 işāret o.- duḡını 188a/2
 bile o.- duḡ 202a/10
 'āşık o.- dum 173a/5
 göñüllü o.- dum 214b/2
 gümānlu o.- dum 166b/3
 kayḡulu o.- dum 191b/13
 meşḡul o.- dum 214a/9
 nevmīd o.- dum 166b/3
 zārı o.- dum 223b/9
 dilīr o.- duḡ 229b/8
 diri o.- ḡıl 187b/8
 imīn o.- ḡıl 203a/2
 muntazır o.- ḡıl 203b/1
 ḥālī o.- ısar 166a/9
 şifā o.- ısar 225a/10
 zāhir o.- ısar 170b/13
 sebeb o.- ıardı 187a/7
 bāṭıl o.- ıardur 182a/14
 helāk o.- ısarlardur 170b/11
 yakın o.- ıarsın 159b/15
 becid o.- ma 182a/5

ğālib o.- madı 196a/5	bīnaşīb o.- mış 204a/7
meşğūl o.- madı 201a/8	düşvār o.- mış 165b/5
mümķīn o.- madı 173b/10	ğarķ o.- mış 225a/12
vāķıf o.- maduķ 226b/6	hīķ o.- mış 178b/6
püşmān o.- madum 229a/3	hoşnūd o.- mış 222b/3
muntazır o.- maķ 178a/7	ķaraņu o.- mış 165b/5
hicāb o.- masadı 187a/5	mübtelā o.- mış 167b/12
ķayğulu o.- masun 182a/10	‘āciz o.- mışdur 224b/5
bedī‘ o.- maya 173a/9	‘ādet o.- mışdur 167a/14
çoğacı o.- maya 197b/1	üzerine o.- mışdur 174a/9
düşvār o.- maya 176b/6	vāķı‘ o.- mışdur 181a/9, 227a/2
eksük o.- maya 182a/11	sākin o.- mışdı 190b/2
fevt o.- maya 182b/11	vāķı‘ o.- mışdı 201a/4
gizlū o.- maya 156b/6	yaķın o.- mışdı 223a/2
görķlü o.- maya 187a/9	yoldaş o.- mışdı 206b/5
hālī o.- maya 176a/13	za‘īf o.- mışdı 156a/2
harīş o.- maya 207a/11	meşğūl o.- mışlardı 210a/4
hürmetde o.- maya 159a/11	āvāre o.- mışvan 225b/2
ķādir o.- maya 193b/9	ğālib o.- sa 193b/5
ķısa o.- maya 191b/3	hayāl o.- sa 168a/6
meftūn o.- maya 213a/4	ķatı o.- sa 220b/10
muvāfıķ o.- maya 171b/4,	manşıbda o.- sa 156a/15
174a/2	şābit o.- sayıdı 166b/5
mübtelā o.- maya 191b/1	aşlı o.- sun 228a/4
mümķīn o.- maya 174b/3	çok o.- sun 227b/9
müyesser o.- maya 171b/1,	dāyim o.- sun 198b/3
171b/5	dölek o.- sun 160a/3
örtülü o.- maya 182a/3	fidā o.- sun 182a/11, 187b/8
süst o.- maya 165a/14	ırak o.- sun 173a/3
üstād o.- maya 192b/5	kesād o.- sun 209b/3
yıgrek o.- maya 193a/14	kör o.- sun 186b/4
zinhār o.- maya 166b/11	ma‘lūm o.- sun 184a/11
ziyān o.- maya 209a/2	tārīķ o.- sun 228b/5
yazuķlu o.- mayadı 158a/8	uzun o.- sun 159a/4, 178b/9
ţāyifeden o.- mayam 166b/15	üküş o.- sun 196a/2
doğru o.- mayınca 168a/5	hayrān o.- uban 224a/9
‘ahdi o.- maz 202a/7	su o.- uban 184b/2
‘aybsuz o.- maz 156a/14	ķāni‘ o.- uņ 158a/2
bilişlik o.- maz 195a/13	lāzım o.- uņ 227b/15
eksük o.- maz 158a/3, 179a/3	zıkr o.- undı 174a/2
hāşıl o.- maz 207a/10	berāber o.- up 217b/11
muħkem o.- maz 194a/14	bīħod o.- up 220b/2
mümķīn o.- maz 156a/5	fıķrlū o.- up 190a/2
mümķin o.- maz 165a/2	ğālib o.- up 184a/8
müyesser o.- maz 159a/3	ķalem o.- up 214a/2
nesne o.- maz 207a/14	ķuş o.- up 184b/3
sebātı o.- maz 159b/1	muntazır o.- up 194a/10
taşra o.- maz 175b/1	nevmīd o.- up 223b/4
yaķın o.- mazdı 219b/1	arasında o.- ur 168b/7
lāyık o.- mazlar 182b/3	bīnaşīb o.- ur 194a/3

bīnihāyet o.- ur 156a/7
 cānbāzlık o.- ur 166a/14
 fāriğ o.- ur 168a/7
 gūmānlu o.- ur 167b/14
 hāşıl o.- ur 200b/1
 heves o.- ur 157a/9
 īmīn o.- ur 168a/7
 kārārsuz o.- ur 157b/10
 kāyim o.- ur 158a/3
 maḥşūş o.- ur 175a/4
 ma'lūm o.- ur 155a/15, 163a/11
 meşhūr o.- ur 195a/3
 mevşūf o.- ur 193a/9
 musallaṭ o.- ur 161b/12
 rāzīlīgı o.- ur 172b/4
 şāfırak o.- ur 168a/1
 semeresüz o.- ur 176a/4
 sınıklı o.- ur 167b/4
 tar o.- ur 192b/4
 telef o.- ur 200b/13
 vākı' o.- ur 168b/13
 vefāsuz o.- ur 204b/8
 yakīn o.- ur 154b/6
 yardımcı o.- ur 167b/4
 yatlu o.- ur 225a/3
 žāyi' o.- ur 192a/12
 berk o.- urdı 168b/7
 yayan o.- urdı 206b/10
 eksük o.- urısa 175b/15
 ġāfil o.- urısa 176a/12
 hayf o.- urısa 230b/8
 peşīmān o.- urısa 189b/3
 maḳbūl o.- urısa 187b/6
 karşu o.- urlar 159b/3
 munkād o.- urlar 196b/1
 muṭı' o.- urlar 196b/1
 hızm̄etinde o.- urlardı 158b/1
 fermān o.- urısa 214a/4
 od o.- urısa 184b/2
 muhtāc o.- uruz 158b/6
 o.- urvan 180b/8, 202a/3
 bīnaşīb o.- urvan 179b/1
 şādumān o.- urvan 181a/12
 2. sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte
 başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri
 oluşturur
 o.- a 156a/10, 156a/6, 156a/7,
 156b/5, 165a/7, 165b/2, 167b/12,
 167b/13,
 167b/14, 174a/13, 183a/8,

190b/4, 192a/8, 192b/13, 200b/10,
 223a/5, 226b/5
 çirk kalmış o.- a 168a/2
 dölenmiş o.- a 176a/10
 düzmiş o.- a 176a/7
 işlemiş o.- a 168a/2
 o.- alar 167b/12, 170a/9, 181a/6
 o.- alardı 183a/6
 o.- am 189b/7
 o.- avan 204a/7
 o.- avuz 178a/8
 o.- ayın 225a/13
 o.- maya 222b/3
 o.- mayam 222b/4
 güçler götürmüş o.- sa 176a/3
 o.- ur 159b/1, 181a/10, 202a/7,
 202a/8, 204b/9, 206a/4, 225a/13
 dölenmez o.- ur 154b/3
 geçer o.- ur 177b/9
 o.- urın 180b/8
 o.- urlarına 198b/4
 3. gerçekleşmek -14- [T.]
 o.- a 154b/9, 182b/7
 o.- asıdur 160b/12, 226b/11
 o.- dı 167a/5, 197b/6, 221a/5
 o.- ıcaḳ 162b/4
 o.- maya 162b/11
 ferāğati o.- maya 194a/7
 gibi o.- maya 169a/1
 o.- ur 164a/14, 191b/14, 223a/4
 4. meydana gelmek
 o.- a 155a/7, 231a/5
 o.- amı 225b/1
 o.- arıdı 197b/7
 o.- asısa 210a/2
 o.- maya 194a/2
 o.- mayınca 172b/3
 o.- maz 182b/1, 190b/6, 227b/4
 o.- ur 155a/15, 170a/4, 182b/1,
 187b/3, 193a/2, 193b/7, 194b/15,
 218a/6,
 220b/9
 o.- urısa 156a/13
 5. var olmak, bulunmak
 o.- a 159b/4, 166a/10, 167a/2, 189b/4,
 192a/10, 219a/3, 231b/13
 o.- ası 167b/15
 o.- avuz 221b/5
 o.- dı 221b/15
 o.- dılar 160a/8

o.- duğı 194b/4
o.- mağıl 175b/11
o.- maya 176b/5, 192b/13,
231b/13
o.- mayadı 166b/6
o.- mayınca 186b/6
o.- mazısı 200a/8
o.- up 198b/6
o.- ur 184b/1
o.- urdı 156b/13, 204a/5
o.- urdum 214a/5
o.- urısa 165a/1
o.- urlar 163b/1
o.- ursa 200a/8

6. yaklaşmak, gelip çatmak

o.- dı 160a/10

7. uygun düşmek, yerinde görölmek

o.- maz 192a/6

o.- ur 192b/3, 206a/5

ol : işaret sıfat, kişı zamiri; o -410-
[T.]

o.+ alar 170a/9

o.+ anlaruğ 178b/12

o.+ dur 155a/10, 155a/11,
155a/4, 156a/10, 157a/10, 163a/12,
164a/9, 165a/6, 166b/11, 166b/14,
167a/1, 171a/7, 174a/1, 177b/9,
178b/10, 181b/2, 182a/1, 182b/10,
184a/10, 187b/1, 187b/6, 191b/1,
191b/2, 198b/8, 200a/1, 200b/14,
200b/4, 222b/1, 228a/5, 228a/7,
231b/12

O.+ durur 157a/8

haddi o.+ ıdı 205b/9

o.+ idi 197a/1

o.+ sın 166a/4

o. 154b/8, 155b/12, 155b/13,
155b/6, 156a/13, 156a/5, 156a/9,
156b/1, 156b/12, 156b/2, 158a/13,
158a/15, 158a/2, 158a/8, 158b/3,
159a/15, 159a/2, 159b/12, 159b/4,
160a/10, 160a/8, 160b/3, 160b/5,
161a/1, 161a/4, 161a/8, 161b/1,
161b/13, 162a/9, 163a/12, 164a/11,
164a/12, 164a/2, 164a/7, 164b/1,
164b/2, 164b/4, 164b/7, 165a/1,
165a/10, 165a/11, 165a/12, 165a/13,
165a/14, 165a/15, 165a/5, 165a/6,
165a/7, 165a/9, 165b/1, 165b/2, 165b/3,

166a/1, 166a/13, 166a/2, 166b/13,
166b/4, 166b/5, 167a/1, 167a/14,
167a/3, 167b/1, 167b/10, 167b/11,
168a/10, 168a/14, 168a/4, 168a/7,
168b/9, 169a/1, 169a/2, 169a/6, 169b/1,
169b/2, 170a/1, 170a/8, 170b/11,
170b/3, 170b/4, 170b/6, 170b/8, 171a/1,
171a/15, 171a/2, 171a/5, 172a/1,
172a/2, 172b/12, 172b/14, 172b/5,
173a/1, 173a/14, 173a/2, 173b/5,
173b/8, 174a/10, 174a/12, 174a/8,
174b/2, 174b/3, 175b/15, 176a/11,
176a/12, 176a/14, 176a/4, 176b/1,
176b/3ve, 176b/4, 176b/5, 176b/7,
176b/9, 177a/3, 177b/11, 177b/13,
177b/15, 178a/1, 178a/2, 178a/4,
178a/6, 178a/7, 178b/1, 181a/5, 181b/1,
181b/8, 182a/13, 182a/3, 182a/4,
182a/6, 182a/7, 182b/10, 182b/3,
182b/6, 183a/10, 183a/11, 183a/5,
183b/3, 183b/5, 184a/11, 184a/12,
184a/14, 184a/2, 184a/5, 184b/4,
184b/6, 184b/7, 185a/1, 185b/1, 185b/3,
186a/1, 186a/3, 186b/1, 187a/6,
187b/11, 187b/15, 187b/5, 187b/9,
188a/1, 188a/3, 188a/5, 188a/7, 188b/3,
189a/1, 189a/4, 190b/4, 191a/12,
191a/3, 191a/4, 191b/11, 191b/14,
191b/8, 192a/10, 192a/12, 192a/2,
192a/3, 192b/1, 192b/11, 192b/15,
193a/10, 193a/13, 193a/9, 193b/1,
193b/11, 193b/2, 193b/5, 193b/7,
194a/1, 194a/11, 194a/12, 194a/6,
194a/8, 194b/11, 194b/12, 194b/5,
194b/6, 194b/7, 194b/8, 195a/13,
195a/3, 195a/7, 196a/15, 196a/5,
196b/1, 196b/8, 197a/2, 197a/3, 197a/6,
198a/5, 198b/12, 198b/5, 199a/7,
200b/13, 201a/5, 201a/6, 201a/8,
201b/2, 201b/3, 202a/12, 202a/3,
202a/4, 202a/7, 202b/1, 202b/4, 203a/1,
204a/3, 204a/4, 204a/5, 204a/7,
204b/15, 204b/5, 204b/8, 205a/8,
205b/10, 206a/3, 206a/4, 206a/7,
206b/11, 206b/14, 206b/5, 207a/10,
207a/11, 207b/5, 209b/2, 209b/5,
210a/3, 210a/4, 210b/1, 210b/3, 211a/2,
212a/2, 212a/4, 212b/1, 212b/3, 212b/5,
213a/1, 213a/6, 213a/9, 213b/3, 213b/6,
214b/1, 215a/3, 215b/14, 215b/2,

216a/1, 216a/10, 216b/4, 216b/7,
217a/10, 217a/13, 217a/4, 217a/5,
217a/6, 217a/8, 217a/9, 217b/10,
217b/5, 217b/8, 218a/14, 218a/3,
218a/4, 218b/2, 219a/7, 220a/4, 221a/1,
221a/5, 221b/15, 221b/3, 221b/4,
222a/1, 222b/5, 222b/8, 223a/2, 223a/3,
223a/5, 223a/6, 223a/8, 223b/1, 224a/3,
224a/4, 224a/7, 224b/1, 224b/10,
224b/4, 224b/7, 225a/1, 225a/7, 225b/4,
225b/7, 226a/2, 226a/5, 226a/8, 226b/1,
226b/8, 227a/1, 227b/7, 229a/5, 230a/2,
230b/3, 230b/4, 231b/4, 232a/8, 232a/9
O. 164a/14, 164a/6, 218b/5

olağan : alağan, doğal, tabi -1-
[T.]
o.+ dur 193b/11

olıcağ : olunca -1- [T.]
o. 171a/15

olmak : olma işi -39- [T.]
bākī o.+ a 174b/4
görklü o.+ a 155a/2
lāyık o.+ a 192b/1
çok o.+ da 178b/8
āşikāre o.+ dan 154b/5
berhūrdār o.+ dan 157b/1
düşmanlu o.+ dan 159a/12
ğark o.+ dan 167a/3
muntazır o.+ dan 168a/7
mülāzım o.+ dan 176a/12
rāhat o.+ dan 190b/7
yakın o.+ dan 165a/4
o.+ ı 200a/4
bākī o.+ ı 176a/14
dāyim o.+ ı 186b/3
haklı o.+ ı 200a/7
hāşıl o.+ ı 186b/2
ırak o.+ ı 192a/2
lāyık o.+ ı 200a/7
sābit o.+ ı 186b/2
ğālib o.+ ına 183a/7
ğālib o.+ ından 176a/10
helāk o.+ ından 191b/10
musallaṭ o.+ ından 176a/11
hayr o.+ ını 167b/4
ğāfil o.+ uñ 157b/1
düşman o. 160a/8

fidā o. 187b/6
hāzır o. 198a/1
ırak o. 166a/14, 192a/1
kaygulu o. 190b/6
mülāzım o. 155b/6, 187b/9
rāzī o. 170a/5
rencūr o. 190b/7
teslīm o. 228a/5
uyanuk o. 199b/2
yakın o. 165b/7

omuz : omuz -1- [T.]
o.+ ına 221a/1

on : on sayısı -10- [T.]
o. 154b/1, 168b/11, 171a/11,
174b/1, 175b/13, 191b/8, 195b/1,
197b/7,
199b/6, 206a/1

onar : onarılmış -1- [T.]
o. ola 176b/6

onarmak : düzeltmek-1- [T.]
o. 156b/11

onmak : işin yolunda gitmesi, düzelme
-3- [T.]
o.+ dan 222a/14
o.+ ı 182a/2
o. 162a/5

onmaklık : iyi, sağlam olma durumu
-1- [T.]
o.+ ında 187b/2

orta : 1. orta yer, meydana -2-
[T.]
o.+ ya kıya 172b/6
o.+ ya kıyalar 187b/6
2. orta, vasat -2- [T.]
o. 174a/6

ortak : ortak -2- [T.]
o. eyledi 212b/5
o. oldu 170b/12

ortaklık : ortak olma durumu -1-
[T.]
o.+ ı 199b/1

- ot:** ot, bitki, ilaç -7- [T.]
o.+ a 225a/12
o.+ ı 204b/12, 204b/13
o.+ ıla 159b/13
o.+ ları 165a/2
o. 200b/13, 214a/2
- otalamak :** ilaç verme, tedavi etme -2- [T.]
o.+ a 201a/1, 205a/5
- otlak :** otlak, mera -1- [T.]
o.+ ı 217a/2
- otur - :** 1. yaşamak, kalmak -24- [T.]
o.- a 171b/1, 178a/3, 194b/12
o.- dı 158b/5
o.- mışiken 180a/14
o.- ur 181a/4
2. sakinleşmek
o.- alar 162b/5
3. oturmak
o.- a 194a/10
o.- alar 217a/5
o.- ası 225a/8
o.- dı 172b/1, 190a/2, 208a/8,
210b/1, 212b/4, 230b/1, 232a/3
o.- dılar 177b/2
o.- mış 193b/12
4. birlikte vakit geçirmek
o.- alum 177a/15, 199a/5
o.- anlar 175b/6
o.- asın 175b/8
o.- dı 222a/3
- oturmak :** birlikte vakit geçirme -3- [T.]
o.+ da 193a/3
o.+ dan 165b/3
o.+ dur 175b/5
- oturt - :** oturtmak -1- [T.]
o.- dılar 231b/10
- oy - :** delmek, çukur oluşturmak -1- [T.]
o.- dılar 225a/2
- oymak :** delmek -1- [T.]
o.+ a 224b/10
- oyun :** oyun, hile, düzen -2- [T.]
o.+ a 231b/3
o.+ da 173a/11

Ö

öde - : ödemek, vermek -6-
[T.]

ö.- mez 206a/4
ö.- r 199b/11
ö.- yübile 196b/2
ö.- yübilem 198a/4
ö.- yümeye 198b/7
ö.- yümeyem 167a/8

ödemek : ödeme, verme -1-
[T.]
ö. 198b/4

ög : akıl, us -2- [T.]
ö.+ ine 190b/2
ö.+ üñi 229b/5

ögin - : övünmek -1- [T.]
ö.- ür 193b/7

öğren - : öğrenmek -5- [T.]
ö.- e 173a/2
ö.- esi 174a/1
ö.- ümedi 173b/9
ö.- ürdi 158a/14, 173b/5

öğrenmek : öğrenme -5- [T.]
ö.+ e kıldı 173b/7
ö.+ e 173a/14, 232a/5
ö. 173b/3, 219b/1

öğret - : öğretmek -4- [T.]
ö.- esin 173a/5
ö.- mek 173a/13
ö.- mişdür 155a/12
ö.- sün 155b/13

öğretmek : öğretme -1- [T.]
ö. 182b/9

öğüçülük : öğütçü olma durumu -1-
[T.]
ö.+ üñde 166a/7

ögül - : övülmek, beğenilmek -3-
[T.]
ö.- miş 155a/13, 195a/9, 211b/7

öğülmek: övülme -3- [T.]

ö.+ in 192b/9
ö. 187b/10, 198b/5

öğülmeklik : övülme durumu -1-
[T.]
ö. 189b/4

öğünmek: övünmek -1- [T.]
ö.+ ile 220b/7

öğünük: övünmüş, beğenilmiş -1-
[T.]
ö. 216a/5

öğüt: öğüt, nasihat -22- [T.]
ö.+ i 180a/4, 187a/5, 202a/12
ö.+ idür 179b/12
ö.+ ile 214a/8
ö.+ in 155b/15, 168b/15, 191b/5
ö.+ iñi 198b/10
ö.+ ler virürdi 229b/11
ö.+ leri 158a/3
ö.+ üm 226b/13
ö.+ ümüz 202a/6
ö.+ ün dutmak 178b/11
ö.+ üñ 227b/4
ö.+ üñe 198a/6
ö. virdügi 159b/2
ö. vire 191b/4
ö. 159a/14, 173a/13, 173b/4,
226b/9

öğütçi: öğüt veren, akıl veren -7-
[T.]
ö.+ ler 156a/8, 191b/12
ö.+ lere 158b/6
ö. ola 194b/7
ö. 167a/10, 180a/4, 191b/4

öğütçilik: öğütçü olma durumu -3-
[T.]
ö.+ ini 200a/3
ö.+ üñi 197a/2
ö. 164a/3

öl - : ölmek, vefat etmek -6-
[T.]
ö.- dügi 210a/4
ö.- düñ 224a/10
ö.- medüm 155b/11

ö.- miş 223b/2			‘.+ ile 167a/8
ö.- mişidi 210a/4			‘.+ in 192a/14
ö.- müşi 182b/1			‘.+ lerde 175a/4
ölç - : ölçmek, tartmak -2- [T.]			‘.+ üñ 170b/1, 179a/1
ö.- er 218a/6			‘.+ üñde 195a/2
ö.- mişdür 163a/11			‘. 157a/10, 157a/8, 159b/13, 170a/1, 170b/2, 178a/7, 179b/1, 186b/3, 187b/4, 214a/8, 222a/11
ölçer - : ateşi karıştırmak, ateşi alevlendirmek -1- [T.]			öñ : ön, önce -23- [T.]
ö.- di 170a/7			ö.+ din 161b/13, 218a/2, 220b/9
öldür - : öldürmek, can almak -5- [T.]			ö.+ ince 176b/4
ö.- di 191a/7			ö.+ inde koğıl 187b/14
ö.- düñ 224a/10			ö.+ inde 162b/9, 167a/2, 182b/2, 188a/6, 206b/3
ö.- mek 189b/5			ö.+ ine 161a/8, 180a/8, 184a/15, 184b/7, 187a/8, 194a/7, 203b/3, 219a/11, 230b/1
ö.- meñ 161b/14			ö.+ ümüzdedür 203a/3
ö.- mişdür 177b/3			ö.+ üñe 170b/5
öldürdür - : öldürtmek -1- [T.]			ö. 163a/11, 223a/5
ö.- se 189b/4			öñürt - : ileri geçmek, takaddüm etmek -1- [T.]
öldürmek : öldürme, can alma -4- [T.]			ö.- mişdür 207b/1
ö.+ de 191a/12			öp - : öpmek -1- [T.]
ö.+ e 166b/3, 167a/6			ö.- di 226b/15
ö. 161b/13			örnek : benzer, misal -1- [T.]
ölmek : ölme, vefat etme -1- [T.]			ö.+ i 199b/3
ö. 223a/5			ört - : 1. örtmek, kaplamak -5- [T.]
ölü : meyyit, mevta -2- [T.]			ö.- di 161b/8, 229b/7
ö. 224a/9, 225a/9			ö.- e 163a/7
ölüm : ölüm, vefat -5- [T.]			2. gizlemek
ö.+ den 167a/4			ö.- e 169a/7
ö.+ dür 178b/5, 179b/2			ö.- er 195a/10
ö. 178b/7, 192b/15			örtmek : inkâr etme -1- [T.]
ömr : ömür, hayat -30- [Ar.]			ö.+ de 164a/8
‘.+ den 159b/14			örtülü : örtülü, kapalı, güç anlaşılır -3- [T.]
‘.+ e 157a/10, 165a/6			ö. olmaya 182a/3
‘.+ i 157a/3, 159a/4, 178b/8, 178b/9, 196a/2, 196a/3, 198b/6, 207a/11,			ö. 156b/6, 168b/8
218b/6, 227b/9			öründülik : seçkinlik, beğenilme -2-

[T.]
ö. 179b/3, 182b/13

öründürek: saha seçkin, daha
beğenilen -1- [T.]
ö.+ i 174b/7

öt - : ötmek -1- [T.]
ö.- di 226a/4

ötrü: dolayı -14- [T.]
ö.+ yidi 223b/1
ö. eyledüm 226a/6
ö. 156a/2, 156b/1, 156b/3,
159b/2, 166b/2, 167a/12, 173b/10,
174a/8,
176a/4, 177b/5, 191b/8, 223b/7

özek: merkez -1- [T.]
ö.+ ü 218b/3

özür: mazeret, kusur, hata -15-
[Ar.]
‘.+ i 205a/1
‘.+ in 165b/4, 202a/6, 203a/4
‘.+ ler 187a/1, 202b/1, 203b/3,
204b/14
‘.+ ümüzi 197a/13
‘.+ üñ 161b/5, 163b/8
‘. 165b/8, 192b/2,
209a/2, 230b/5

P

pādišāh: padişah -109- [Far.]
p.+ a 156b/4, 162a/5, 162a/8,
162b/1, 166a/14, 193b/4, 196a/15,
199a/2,

200b/10, 205a/7
p.+ dan 167b/11, 168a/6
p.+ dur 226b/6
p.+ ı 167b/10, 177a/4, 214a/7
p.+ ıla 177a/15, 193a/3
p.+ ını 189a/2
p.+ inuñ 176b/7
p.+ ıvan 228b/7
p.+ lar 154b/3, 154b/7, 156a/8,
158b/10, 159a/14, 161b/11, 162a/2,
166b/1,
168b/7, 174b/4, 174b/6,
175a/13, 186b/5, 199b/7, 199b/9,
205b/13, 215b/3,
227a/6
p.+ lara 174b/7, 179b/5, 200b/4,
201a/1

p.+ ları 214a/6
p.+ larıydı 228b/3
p.+ laruñ 154b/9, 174a/2,
175a/14, 227a/4
p.+ sın 159a/5
p.+ uñ 154b/6, 159a/3, 159b/5,
159b/6, 162a/5, 162b/2, 162b/5, 164b/3,
168a/1, 168a/3, 176a/15, 176a/6,
182a/10, 182a/13, 198b/5, 198b/8,
200a/1, 200b/3, 231b/13
p. oldı 155b/9, 228b/7
p. 154b/5, 155b/14, 156a/10,
156a/15, 160b/13, 162b/6, 165a/3,
166a/12, 166b/6, 167b/1, 167b/13,
167b/14, 168a/2, 175a/15, 175b/1,
175b/12, 176a/7, 176b/3ve, 176b/5,
176b/8, 177a/2, 182a/1, 183a/2, 191b/2,
192a/6, 193b/9, 194a/15, 195a/4,
198a/1, 198b/6, 200a/2, 200b/5, 207a/1,
211b/8, 212a/3, 213b/2, 221b/8,
222a/10

pādişāhlık : padişahlık, hükümdarlık
-39- [T.]
p.+ dan 180b/3, 213b/1
p.+ ı 156a/4, 175a/11, 176a/10,
217b/3
p.+ ıla 213b/4

p.+ ın 211b/4
p.+ ını 178b/11, 178b/12
p.+ um 158b/5, 179b/3
p.+ uñ 174a/7, 179a/1, 180b/1
p. virmek 213a/6
p. 156a/7, 175a/1, 178a/7,
178b/15, 178b/5, 179a/3, 179a/8,
179b/2, 186b/2, 196a/14, 206b/8,
217a/13, 217a/14, 220b/8, 221b/12,
222a/6, 227a/6, 229a/11, 229a/6,
229b/7, 232a/3, 232a/4, 232a/5

pādişāhzāde: padişah oğlu, veliaht -
12- [Far.]
p.+ ye 210a/2
p.+ yidi 206b/6
p. 206a/1, 206b/3, 207b/6,
210b/1, 211a/4, 212a/4, 212b/2, 213a/2
P. 210b/4, 213b/6

pāre: parça -1- [Far.]
p. 163b/1

Pārs: İran milletinin adı ve bu millettten
olan kimse -1- [Far.]
P. 229a/1

Pārsī : Farsça -1- [Ar.]
P. 232a/7

paslu : paslı -1- [T.]
p. 218a/12

pāšā : resmi unvan -1- [T.]
baht-ı p.+ yı 232a/11

pāyidār: kalıcı, daim, sabit -2-
[Far.]
p. ola 175a/1
p. olası 179b/2

pence: el -2- [Far.]
p.+ müz 225b/5
p. 225b/5

penhān: gizli -1- [Far.]
p.+ ı 183b/7

perākende : dağınık, darmadağınık -1-
[Far.]

p. oldılar 220b/5

perde: perde -1- [Far.]
p. 159b/9

perhîzkârlîk: muttakilik -1-
[T.]
p. 200a/4

pervâz: uçma, uçuş -3- [Far.]
p.+ e geleyidi 219b/2
p. kılalum 224b/7
p. kılırdı 225a/11

pes: yeter, kafi -253- [Far.]
p. 154b/9, 155a/13, 155b/6, 155b/7, 156a/10, 156a/12, 156b/10, 156b/3, 157a/10, 157a/2, 157b/3, 157b/5, 158a/10, 158a/8, 158b/4, 159b/11, 159b/3, 160a/3, 160a/7, 160a/8, 160b/1, 161a/11, 161a/15, 161a/7, 161a/9, 161b/13, 162a/9, 162b/2, 162b/4, 162b/5, 163a/4, 164a/11, 164b/5, 169b/3, 169b/4, 169b/7, 170a/4, 170b/3, 170b/7, 170b/9, 171a/3, 171a/5, 171b/1, 171b/2, 172a/8, 172b/4, 173a/14, 173a/2, 173b/7, 174a/3, 174a/7, 175b/1, 175b/2, 176a/4, 176a/6, 177a/2, 177b/11, 177b/2, 177b/8, 177b/9, 178a/9, 178b/2, 178b/3, 179a/1, 179a/4, 179b/10, 180a/11, 180a/3, 180b/2, 180b/6, 180b/8, 181a/13, 181a/6, 183a/1, 183a/12, 183a/2, 184a/10, 184a/9, 187b/12, 188a/2, 188a/5, 189a/1, 189a/5, 189b/8, 190b/2, 191a/3, 191a/4, 191a/7, 191a/9, 193a/12, 195b/7, 196a/14, 196a/15, 196b/1, 196b/3, 197a/1, 197a/10, 197a/7, 197b/4, 198a/1, 198a/2, 198b/11, 199a/2, 200a/6, 200b/2, 200b/8, 201a/1, 201b/1, 201b/2, 201b/4, 202b/1, 202b/3, 202b/5, 202b/7, 203a/4, 203b/1, 203b/3, 203b/4, 203b/8, 204a/1, 204a/3, 204a/4, 204a/7, 204b/1, 204b/2, 204b/5, 204b/6, 205a/5, 205a/7, 205b/11, 206a/8, 206b/2, 207a/10, 207a/13, 207b/8, 208a/4, 208a/8, 209b/1, 209b/5, 209b/6, 210b/4, 211a/2, 211a/3, 211a/5, 211a/6, 211a/7, 211b/3, 211b/4, 212a/4, 212b/1, 212b/4, 213b/2,

214a/6, 214a/8, 214b/2, 215a/2, 217a/5, 217a/7, 217b/1, 217b/3, 217b/5, 218a/2, 218a/5, 218b/5, 219a/1, 219a/4, 219a/6, 220a/4, 220a/6, 220b/2, 220b/5, 221b/7, 221b/9, 224a/4, 224b/9, 225a/10, 225a/14, 225b/3, 225b/7, 226a/2, 226a/3, 226a/4, 226b/11, 226b/14, 227a/1, 227a/7, 227b/10, 227b/8, 229b/12, 230b/6

P. 155a/15, 156b/14, 156b/4, 159b/1, 160a/6, 161a/10, 161a/5, 161b/10, 161b/5, 161b/9, 162b/6, 163a/1, 163b/6, 163b/7, 164b/3, 165b/4, 165b/7, 166a/11, 166b/13, 167a/3, 167b/10, 170a/14, 172a/8, 173a/3, 174b/3, 175a/12, 175b/14, 177a/1, 178a/8, 180b/3, 217a/10, 217b/13, 220a/1, 220a/3, 220b/11, 220b/12, 220b/14, 220b/6, 221a/5, 221b/2, 223a/5, 225b/9, 226b/15, 228a/4, 229b/13, 229b/7, 230a/2, 230a/3, 230b/1, 230b/4, 231a/2, 231a/4, 231a/5, 231b/11, 231b/5, 231b/9, 232a/2, 232a/5

peşîmân: pişman, esef eden -2-
[Far.]
p. olasın 202a/11
p. olurısa 189b/3

peşîmânîlîk: pişmanlık -4-
[T.]
p.+ dan 167b/3, 176a/13
p. ola 173b/5
p. 171b/5

peygâmbër: peygamber -1- [Ar.]
p. 228b/1

pîl : fil -41- [Far.]
p.+ i 182a/7
p.+ ler 184b/6, 218a/14, 220a/4, 220a/7
p.+ lerden 182b/15
p.+ süz 180a/11, 180a/6, 180a/8
p.+ üñ 184b/6, 220a/7, 220b/1, 223a/6
p. 165a/2, 177b/14, 177b/15, 182a/7, 184b/5, 185b/3, 212a/3, 212a/4, 217a/6, 220a/6, 222b/5, 222b/7, 223a/1,

223a/3, 223a/6, 223b/1, 223b/6, 224a/1,
224b/10, 224b/3, 224b/5, 224b/9,
225a/2, 225b/10, 226a/3

pîr: bir tarikatın kurucusu, ihtiyar -1-
[Far.]
p.+ leri 155a/10

Piserek: hikâyedeki bir atın adı -1-
[Ar.]
P.+ i 182a/7

pîşe: iş, huy, adet -13- [Far.]
p.+ si 171b/6
p.+ sin kıya 171a/14
p.+ sin 173b/1, 174a/12, 174b/2
p.+ sine 171a/15, 171b/5,
173b/3, 174a/2
p.+ yi 171a/15
p. idine 171a/13
p. 171a/14, 174b/3

pîşelü: huyu ve yaratılışı belli bir
özellikte olan -1- [T.]
p. 223a/7

pürçek : alna düşen saç, zülûf -1-
[T.]
p.+ i 179b/8

püşmân : pişman -3- [Far.]
p. oldu 191a/10
p. olmadum 229a/3
p. 229a/3

püşmenlik : pişmanlık -5-
[T.]
p. 179a/2, 190b/5, 191a/10,
198b/9, 229b/5

R

rağbet : istek, arzu, meyil -3-
[Ar.]

r.+ i 231b/3
r.+ üñ 173a/12
r. 214a/9

rāḥat : huzur -8- [Ar.]

r.+ a 217a/4
r.+ ı 157b/14, 229a/5
r.+ ından 179b/1, 191b/9
r.+ ını 194a/2
r. olmakdan 190b/7
r. 206a/6

rāḥatlık : rahat olma durumu,
üzüntüden uzak -2- [T.]

r. 218a/7, 229a/15

raḥmet : acıma, merhamet -6-
[Ar.]

r.+ e 159b/11
r.+ i 187a/5
r. eyledi 166b/2
r. eylediği 167a/9
r. 198a/3, 198a/5

raḥmetsüz : acımasız, merhametsiz -1-
[T.]

r. 194a/14

raḥmetu'llah : Allah'ın rahmet ettiği
-1- [Ar.]

r. 215b/11

ra'ıyyet : halk, yönetilen kesim -
18- [Ar.]

r.+ e 175a/5, 192a/6
r.+ üñ 162a/5, 181a/4, 183a/8,
196a/14
r. 163a/5, 174a/3, 174b/8,
175b/14, 183a/2, 211b/2, 221b/14,
222a/2, 223a/4, 229a/14, 229a/9, 230b/7

rāst: rastlama, tesadüf etme -5-
[Far.]

r. gelmeye 173b/2
r. gelmez 166a/2, 199a/5
r. kıldı 218a/13
r. kılp 225b/10

Rasûl: peygamber, nebi -3-
[Ar.]
R.+ i 175a/2, 175b/7, 228a/1

Rāy : Hint Meliki -18- [Far.]

R.- ı Hindî 154b/6, 169a/1,
171b/1, 174b/6, 199b/12, 206a/9
R. 154b/2, 156b/11, 168b/12,
171a/12, 172a/2, 174b/1, 176b/7,
199b/7,
201a/4, 206a/2, 206b/4, 215b/1

rāy : fikir, görüş, düşünce -27-
[Ar.]

r.+ ı 156a/12, 167a/2, 189b/2,
191a/3, 206b/12, 215b/3
r.+ ıla 176a/1, 176b/6, 191b/6
r.+ ına 181b/6, 184a/11, 192a/7
r.+ ından 161b/1, 182a/2
r.+ ını 162b/13, 191b/14,
194a/12, 200a/2
r.+ i 183b/6
r.+ uma 222b/3
r.+ umuz 159b/8
r.+ uñ 157a/1, 207a/15, 226b/3
r. 156a/13, 160a/5, 176a/15

rāz: gizlenen, sır -6- [Far.]

r.+ ı 216b/8
r.+ ından 179b/13
r.+ ını 193a/13
r.+ uma 204b/15
r. 193a/13, 199a/3

rāzdār: gizemli, sır olan -1-
[Far.]

r. idindi 177b/5

rāzdārılık: gizemlilik -1- [T.]
r. 183b/2

rāzî: rıza gösteren, hoşnut -2-
[Ar.]

r. olmak 170a/5
r. 157a/1

rāzîlık: rıza gösterme -1- [T.]
r.+ ı olur 172b/4

red: geri çevirme, geri döndürme -1-
[T.]
r. eylemek 214a/7

remz: işaret -1- [Ar.]
r.+ i 199b/5

renc: ağrı, sızı, eziyet -15- [Far.]
r.+ de dutar 192b/11
r.+ den 207a/13
r.+ e 170a/10, 170a/9, 173b/10
r.+ i 181b/6, 192b/10
r.+ üm 194b/2
r. dutdu 173b/1
r. 157b/11, 178b/15, 194a/6,
194b/13, 206a/5, 217a/4

rencür : hasta, rahatsız, incinmiş
-11- [Far.]
r. eyleye 162b/3
r. kıldı 192a/8
r. kılar 175b/2
r. olası 182a/5
r. oldu 170b/9, 179a/5, 204b/7
r. olmak 190b/7
r. 181a/4, 190b/2, 208a/8

rencürlük: rahatsızlık, sıkıntı -1-
[T.]
r. 192a/8

reng: renk -1- [Far.]
r. 158a/13

resm: adet, usul, tarz -16- [Ar.]
r.+ i 199b/5, 212a/4, 220b/8
r.+ idür 191b/12
r.+ in 196b/4, 222a/6
r.+ inden 160b/15, 171b/3,
180b/7, 221b/12
r.+ ini 172a/4
r.+ ler 221b/13
r.+ lerin 211b/7
r. 167a/14, 168b/2, 212a/3

revā : layık, uygun, yerinde -14-
[Ar.]
r. dutalar 155b/8
r. dutmadı 181a/2
r. dutma 158a/1

r. dutmasun 160a/3
r. dutmaya 162b/11, 169a/2,
169a/5, 171a/9, 176a/8
r. göre 194b/13
r. görmeye 191a/12
r. görürler 163b/3
r. görürsin 193a/2
r. ola 177b/2

revâlık : layık ve reva olma durumu -1-
[T.]
r.+ a 227b/5

revān: yürüyen, giden, akan -4-
[Far.]
r.+ dur 175a/15
r.+ ı 229a/12
r. kıldı 222a/3, 223b/8

revhānī : gönül açıcı -1- [Ar.]
r. 193b/6

rızâlık : hoşnut ve memnun olma
durumu -1- [T.]
r. 228a/6

rızık : nimet, azık -3- [Ar.]
r.+ ı 207a/13
r.+ ına 170b/12
r.+ ından 170b/9

rızıqlan - : faydalanmak -1-
[T.]
r.- a 172a/1

rikāb : köle -1- [T.]
r. 184a/1

rikābdārlik : ata binmeye yardım etme
işi -1- [T.]
r. idüp 220b/15

rivāyet: anlatma, nakletme -2-
[Ar.]
r.+ in 168b/10
r. kıla 193a/12

riyā: ikiyüzlülük -2- [Ar.]
r.+ dan 159a/15, 172a/6

riyāzat: nefsi terbiye etme, ahlakı
güzelleştirme -1- [Ar.]
r. 173a/15

ruhbān: rahip sınıfı, rahipler -1-
[Ar.]
r. 217b/7

Rūm: Anadolu -2- [Ar.]
R. 228b/3, 229a/2

Rūmī: Anadolu'ya ait, Bizans
imparatorluğunda yaşayanlar -1-
[Ar.]
İskender-i R. 217a/12

rūšen: parlak, aydınlık, belli -12-
[Far.]
r.+ idi 206b/7
r. kıldı 216a/8
r. kılordı 188b/1
r. ola 163a/9, 200a/7
r. oldu 161a/13
r. 155a/3, 155a/9, 161b/1,
165a/10, 165b/5, 178b/2

rūšenlik: parlaklık -1- [T.]
r.+ ı 164a/8

rūzigār: devir, zaman -19- [Far.]
r.+ ı 157a/4
r.+ ın 171a/1
r.+ ını 172a/5
r.+ uñ 181a/4, 182a/4, 194b/14
r. 158b/3, 174a/9, 175a/10,
176a/12, 182a/4, 191a/2, 206a/6,
207a/1, 215b/5, 215b/8, 216a/5, 216a/8,
225b/1

rūznāme: yevmiye defteri, takvim -1-
[Far.]
r.+ sin 230b/1

rūsvāylik: rezillik -2- [T.]
r.+ dan 161a/14
r. 160b/12

S

sa'adet: mutluluk, bahtiyarlık -

19- [Ar.]

s.+ e 200a/7, 207a/14

s.+ i bulurısa 172b/6

s.+ i 175a/3, 213b/5

s.+ ini 157b/15

s.+ iyile 168b/9

s.+ lerüñ 176a/14, 206b/4

s.+ üñ 206a/9

s. 156b/6, 178a/2, 179b/4,

184a/13, 197b/6, 220b/15, 229a/11

aşl-ı s. 155a/13

ezel-i s. 187a/7

sa'adeti: mutlu, mesut -1-

[T.]

s. 219b/6

sā'at: saat, zaman -23- [Ar.]

s.+ de 195b/7

s.+ den 202b/7

s. 161a/1, 161b/10, 166a/12,

168b/6, 177a/15, 184a/14, 193a/12,

197a/12,

202b/6, 203b/1, 204a/1,

204b/14, 205a/5, 209a/1, 220b/13,

225a/10, 225a/7,

225b/7, 225b/9, 229b/13

şabā: sabahları esen hoş esinti, tan yeli

-1- [Ar.]

ş. 218b/3

şabırlı: sabırlı -1- [T.]

ş.+ sını 168a/13

şābit: kesin, sağlam -7- [Ar.]

ş.+ dür 182a/12

ş.+ idi 206b/15

ş. eyleyem 167a/12

ş. oldu 167b/9

ş. olmağı 186b/2

ş. olsaydı 166b/5

ş. 171b/6

şabr: dayanma, tahammül etme -9-

[Ar.]

ş.+ dur 170a/6

ş. eylediler 170a/10

ş. eylegil 170a/9

ş. eylemiş 170a/9

ş. eylerisen 178a/5

ş. 181b/5, 193b/2, 196a/6,

227b/11

şaç - : serpmek -2- [T.]

ş.- ar 170a/12

ş.- duñ 225a/5

saç: saç -1- [T.]

s.+ ına 188b/7

şaçıl - : saçma işi yapılmak -1-

[T.]

ş.- mış 180a/2

şaçmak : ekmek, dökmek -1-

[T.]

ş.+ ıla 195b/2

şadağa : Allah rızası için verilen mal

-1- [Ar.]

ş.+ lar 184a/13

şaf: dizi, sıra -4- [Ar.]

ş.+ ı 219a/11

ş.+ lar 219a/11, 229a/8

ş. 175b/13

şafha: düz yüzey, evre -1-

[Ar.]

ş.+ sı 223b/7

şāfılık : arılık, safiyet -1- [T.]

ş.+ ı 198b/9

şāfırağ : daha temiz, daha saf -1-

[T.]

ş. olur 168a/1

sağış: sayı, adet, miktar, hesap -1-

[T.]

s.+ ı 218b/6

sağlık: sağlık, esenlik -3- [T.]

s.+ ıñuz 157b/7

s. 201a/1, 205a/6

sağısığan: saksığan -2- [T.]

s. 224a/4

şahābe : Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar -2- [Ar.]
ş.+ lerden 175a/10
ş.+ lere 219b/3

şāhib: malik, sahip -1- [Ar.]
ş. 164b/8

şahīfe : sayfa -1- [Ar.]
ş.+ sinde 162b/9

şahn : görüntü -1- [Ar.]
ş.+ ı 158a/14

saḥne : sahne, görüntü -1- [Ar.]
s. 204a/8

saḥrā : çöl -3- [Ar.]
ş.+ da ura 223a/2
ş.+ da 159b/12
ş.+ larda 191a/2

saḥragāh : sahra yeri -1- [Far.]
s. 224a/8

saḥanḳulıḳ : bk. saḥnuḳlıḳ -1- [T.]
s. 159a/14

saḥın - : uzak durmak, kaçınmak -7- [T.]
s.- a 165a/15, 205b/12
s.- ğıl 175b/11, 204b/10
s.- mışmissaḡ 170b/5
s.- uḡ 227b/15
s.- urdı 156b/14

saḥınmak : uzak durma, kaçınma -7- [T.]
s.+ dur 175b/6
s.+ ı 186b/6
s. 165a/4, 166a/14, 200b/3, 205b/15, 220b/8

saḳıl: sıkıntı vereni bunalıcı -1- [Ar.]
ş.+ dür 172b/13

sākin: hareketsiz, dingin, durgun -4- [Ar.]
s. ola 166b/7, 194a/13
s. olduğu 183a/3
s. olmuştu 190b/2

sākinlik: sakin olma durumu -2- [T.]
s.+ inde 206b/6
s. 196a/6

saḳla - : 1. korumak -12- [T.]
s.- ya 156b/2, 159a/15, 228a/7
s.- yasın 229a/13
2. saklamak, gizlemek
s.- dı 212a/4
s.- ğıl 204b/12
s.- maya 192b/12
s.- mışvan 204b/1
s.- ḡ 190a/1
s.- ya 174a/15, 200b/15, 200b/2
s.- yalum 191a/1

saḳlamak : 1. saklama, gizleme -9- [T.]
s.+ a 156a/8
s.+ da 195b/4
s.+ dan 167a/11
s.+ umuza 168b/2
2. koruma
s.+ ı 158b/3, 163a/3
s. 168b/14, 179b/14, 211b/2

saḳlan - : saklamak, korumak -1- [T.]
s.- a 176a/11

saḳnuḳ : Tanrı'dan korkan, uyanık -1- [T.]
ş. 172a/3

saḳnuḳlıḳ : uyanıklık, tetikte bulunma -5- [T.]
s.+ ı 174a/4
s. 156a/6, 165b/2, 200a/3, 227b/10

sal - : 1.söylemek, bildirmek -2- [T.]

s.- ıvirdi 202b/2
2. göndermek
s.- ıvirdüm 214b/4

şalāh : iyi duruma gelme, düzelme,
iyileşme -6- [Ar.]
ş.+ ı 168b/6, 190b/2
ş. 165b/2, 167b/5, 170b/14,
200a/3

şalāhiyyet : yetki -3- [Ar.]
ş.+ i 179b/9
ş. 156a/6, 158a/11

şālih : günah işlemekten sakınan -3-
[Ar.]
ş. 172a/3, 175b/7, 192b/8

şālihlik : günahsız, yararlı olma
durumları -1- [T.]
ş.+ dan 205b/12

sāman : hazine, servet -1- [Far.]
s.+ ı 155b/10

şan - : 1. düşünmek -12- [T.]
ş.- a 225b/7
ş.- anları 186b/4
ş.- dı 220b/12, 226a/1
ş.- duğına 159b/8
ş.- madın 182a/15
ş.- urlar 167b/2

2. zannetmek
ş.- adu 217b/7
ş.- asın 180a/14
ş.- up 228b/1
ş.- ur 163a/10

3. varsyamak
ş.- adu 217b/6

şan'at : ustalık, yaratıcılık -2-
[Ar.]
ş.+ u 216b/12, 216b/13

şancı : düşünen -1- [T.]
s.+ lar 163a/15

şancılık : düşünme işi -1-
[T.]
s.+ ı 219a/2

şāni : yapan, yapıcı -1- [T.]
ş.+ leri 219a/8

sar - : sarmak, dolamak -1-
[T.]
s.- alar 159a/2

sarāy : saray -9- [Far.]
s.+ a 187b/12
s.+ ına 211b/1
s.+ ınu 157b/11, 226b/12
s. 187b/11, 187b/13, 189b/9,
191b/8

şarb : sert, kuvvetli -1- [T.]
ş. 180a/8

şarf : harcama, masraf etme -1-
[Ar.]
ş. eyleye 191b/14

sarkıt - : sarkıtmak, uzatmak -2-
[T.]
s.- dı 201b/3, 202a/12

sarmaş - : sarılmak, dolaşmak -1-
[T.]
s.- dı 201b/4

şarrāf : bir şeyden iyi anlayan -2-
[Ar.]
ş.+ larıdır 216b/12, 216b/13

şat - : satmak -6- [T.]
ş.- a 214a/10
ş.- avuz 203b/7
ş.- dı 208a/4, 209b/5
ş.- ıvirmekde 204a/2
ş.- sun 209b/4

şataş - : 1. hoşla gitmeyen bir şeyle
karşılaşmak -3- [T.]
ş.- dı 155b/14

2. rast gelmek
ş.- a 218a/13
ş.- mışı 195b/4

şatmak : satma işi -1- [T.]
ş. 203b/7

şatun / satun : satılan-4- [T.]
ş. ala 192a/14
ş. aldı 209b/5
ş. aldum 214b/4
ş. almağa 209b/3

şavāb : doğru -5- [Ar.]
ş. göre 194a/12
ş. 164b/1, 166b/11, 182a/6,
217b/10

savaş - : savaşmak, mücadele etmek,
dövüşmek -4- [T.]
s.- dılar 156b/15
s.- duğı 176b/7
s.- ırlardı 191a/7
s.- mağa 218b/5

savaş / şavaş: çarpışma, cenk,
muharebe -16- [T.]
s.+ dayıdı 220b/11
s.+ ı 221a/3
s.+ ıla 195b/2
s. eylemek 195a/10
s. eyleye 194b/11
s. itdügi 219a/13
s. kılup 221a/3
s. 180a/11, 192b/12, 193b/3,
194a/8, 218a/13, 219b/2, 220a/3,
220b/10,
225b/4

savaşmak : savaşma, mücadele etme
-3- [T.]
s.+ ı 156b/14
s. 163b/1, 217b/11

say - : addetmek, farz etmek -8-
[T.]
s.- mağıl 157a/10
s.- a 174a/5, 178b/13, 194a/11
s.- alar 187b/4
s.- ardı 160b/14
s.- dı 217a/10
s.- maya 191b/15

sa'y: çalışma, gayret etme -1-
[Ar.]
s.+ uñı 192a/11

sayıcı : sayan -1- [T.]
s. 217b/6

saymak : bir şeyin adetini sayma -1-
[T.]
s.+ dan 217b/6

sayru / şayru: hasta -4- [T.]
s.+ nuñ 200b/13, 200b/14
s.+ ya 200b/13
s. eyleme 159b/8

şayruhlık : hastalık -3- [T.]
ş.+ dur 200b/14
ş.+ uñ 200b/15
ş. 194a/6

seba seba: canlı canlı -1- [T.]
s. 173b/6

şebāt : kararlılık, azim -1-
[Ar.]
ş.+ ı olmaz 159b/1

şebātsuz: kararsız -1- [T.]
ş. 157b/10

sebeb: sebep -32- [Ar.]
s.+ den 174a/8, 211a/6
s.+ dür 167b/11
s.+ i 158a/5, 169b/8, 173a/8,
184a/10, 191a/9, 203b/6, 227b/1
s.+ idür 158a/6
s.+ ile 176a/13, 182b/3, 204b/14
s.+ in 165b/9, 180b/8
s.+ inden 167b/10, 168a/1
s.+ ler 206b/4
s.+ lerden 180b/3, 207b/1
s.+ lerin 182b/15
s.+ lerini 205b/12
s.+ lerle 169b/1
s.+ lerün 200b/6
s. ola 167b/8
s. oldı 217a/12
s. olısardı 187a/7
s. 183a/7, 184a/1, 184a/6,
231b/13

sebebi: sebep -1- [Ar.]

- s. 181b/1
- sebebsüz:** sebepsiz, boş yere -4- [T.]
s. 165a/10, 165a/6, 168b/2, 193b/11
- sebîl:** yol, su hayrı -1- [Ar.]
s. eylemek 157b/11
- secde:** saygıyla yere kapanma -4- [Ar.]
s.+ sin kıldı 186b/8
s.+ sin 186b/8
s. kılar 179a/6
s. kılar 206b/10
- sed:** set, duvar -1- [Ar.]
s. 184a/15
- sefâhat:** eğlenceye düşkünlük, uçarılık -2- [Ar.]
s. eyledi 210b/4
s. 196a/1
- sefer:** yolculuk, seyahat -4- [Ar.]
s.+ de 192a/14
s.+ e 195a/14
s.+ in eyleye 194b/12
s.+ ümün 172b/8
- segirdici :** koşan, akın eden -1- [T.]
s. 180a/13
- seğirdim:** akın, hücum -2- [T.]
s.- im 221a/3, 225a/1
- segirt - :** koşmak, koşuşturmak -4- [T.]
s.- ügeldi 220b/14
s.- ürdi 220b/3, 221b/10
s.- ürlendi 219a/10
- sehel:** kolay -5- [T.]
s. duta 156a/14
s. dutam 189a/5
s. dutarsa 156b/9
s. dutarsam 204a/6
s. 221b/5
- sekiz:** sekiz sayısı -2- [T.]
s. 165a/12, 165a/4
- sekizinci :** sekizinci -2- [T.]
S. 165a/11, 165b/2
- selâm:** huzur, güven, merhaba -4- [Ar.]
s. virdi 225a/14
s. 209a/1, 218a/5, 226b/15
- selâmet:** esenlik -5- [Ar.]
s. kıla 159a/10
s. ola 176a/11
s. 159b/5, 160b/7, 227b/15
- selâmetlik :** selamette olan -2- [T.]
s.+ ıla 218a/13
s.+ umuza 222a/11
- selme:** çekinmeden, sorumsuzca -2- [T.]
s. 193a/2, 196a/4
- semere:** sonuç, netice -11- [Ar.]
s.+ si 170b/13, 206b/2, 208a/5, 210a/2, 212a/2
s.+ sin 156b/8, 187b/4, 197a/9
s.+ sinden 157b/8
s. 203b/5, 212a/1
- semeresüz:** sonuçsuz, neticesiz -2- [T.]
s. kımaya 162b/10
s. olur 176a/4
- semüm:** sam yeli -1- [Ar.]
s. 217a/4
- sen:** kişi zamiri, sen -152- [T.]
s.+ a 158b/8, 159b/7, 163a/1, 163a/9, 163b/8, 165b/9, 166a/1, 166a/7, 169a/6, 170a/9, 173a/1, 175b/9, 178b/10, 186b/4, 187b/8, 192a/15, 194a/13, 197a/1, 197a/10, 202a/6, 202b/3, 202b/6, 204b/7, 209a/2, 219b/3, 229a/11,

229a/12
s.+ de 192b/2, 192b/3
s.+ den 157a/3, 173a/3, 178a/6,
193b/10, 194b/14
S.+ den 192a/1
s.+ i 158b/7, 159a/8, 159b/9,
167a/3, 168a/12, 175b/10, 182a/6,
190b/7,
193a/8, 213b/5, 223b/15,
224a/10, 225a/9, 227b/2
s.+ iñ 170b/10
s.+ sin 181a/5
s.+ üñ 157a/1, 158b/9, 159a/6,
162b/14, 163a/8, 163b/2, 163b/5,
163b/6, 163b/8, 165b/4, 166a/6, 167a/3,
167b/8, 168a/11, 168a/12, 168b/3,
168b/4, 170b/1, 170b/12, 172b/10,
172b/15, 172b/9, 173a/4, 173a/6,
177b/11, 182a/6, 182a/8, 184b/2,
192a/8, 193a/1, 193a/14, 194a/15,
197a/1, 197a/5, 197a/8, 197a/9, 197b/1,
198a/6, 198b/1, 198b/2, 202a/1, 204a/4,
204b/12, 205a/1, 207b/8, 209b/1,
210a/2, 213b/5, 214b/5, 223b/1, 223b/3,
226a/5, 226b/3,
226b/7, 226b/8, 227b/4, 229b/3
S.+ üñ 166b/8, 214a/1, 229a/6
s.+ üñle 195a/12
s. eylemek 210a/3
s. 157a/10, 157a/9, 159a/4,
159b/15, 162b/15, 163a/7, 166a/5,
167a/6, 168a/10, 170a/10, 170a/12,
170a/8, 170b/3, 170b/4, 181a/4, 181a/6,
182a/5, 184a/3, 187b/8, 195b/1, 202a/5,
202a/8, 203a/3, 204b/3, 204b/4, 219b/3,
224a/10, 225a/9, 226a/9, 227b/6, 229b/1
S. 166a/4

señ : bk. sen -1- [T.]
s.+ üñ 163a/3

senā : övme, methetme -5-
[Ar.]
s. kıllalar 169b/1
s. kıldı 173a/3, 227b/8
s. kıldılar 226b/2
s. 188b/4

sengsār: taşlama, recm -1-
[Far.]

s. eyledi 224b/2

serd: sert, şiddetli -1- [Ar.]
s. 192b/15

sergerdān : şaşkın, perişan -2-
[Far.]
s. ola 171b/1
s. 172b/5

sergerdānlık : şaşkınlık, perişanlık -1-
[T.]
s. 171b/4

sergüzeşt: macera, serüven -1-
[Far.]
s. 214a/4

serkeş: dik başlı, inatçı, isyankar -1-
[Ar.]
s.+ leri 217b/2

sermāye: varlık, servet -2-
[Far.]
s.+ si 176a/14, 200a/4

sernigūn: ters düşmüş, baş aşağı -1-
[Far.]
s. 226a/3

serv: selvi ağacı -1- [Far.]
s. 197b/2

sev - : sevmek -3- [T.]
s.- dügi 186a/4
s.- meye 195a/15
s.- meyenler 163a/12

sevāb : mükafat -6- [Ar.]
s.+ ın 192b/8, 201b/2
s.+ ına 192a/3
s.+ ından 162a/1
s. 195b/4, 222a/2

sevdā : kuvvetli aşk, sevgi -1-
[Ar.]
s. 218a/3

sevgü: sevgi, aşk -1- [T.]
s. 156a/7

sevgülü: sevgili, yâr -1- [T.]
s.+ lerden 178b/7

sevin - : sevinmek -1- [T.]
s.- ü 187a/2

sevinmek: sevinme -5- [T.]
s.+ inden 163a/2
s. 196b/7, 203b/8, 207b/3, 214a/9

sevinmeklik: sevinme, mutluluk -2- [T.]
s.+ i 189b/6
s. 172b/1

sevmek: sevmek -1- [T.]
s.+ den 172a/5

sevü : sevgi, aşk, muhabbet -1- [T.]
s. 218b/4

seyl: sel -2- [Ar.]
s.+ in 222a/2
s. 180a/11

şeyyād: avcı -4- [Ar.]
ş. 214a/10, 214b/1, 214b/7

seyyāh : gezgin -30- [Ar.]
s.+ a 203b/2
s.+ dan 202b/1
s.+ ı 204b/1, 204b/6, 205a/4
s.+ uñ 205a/7
s. 199b/6, 201b/1, 201b/3, 201b/4, 202a/1, 202a/11, 202a/13, 202b/4, 202b/8, 203a/1, 203a/4, 203b/1, 203b/3, 203b/9, 204a/2, 204b/2, 205a/4, 205a/6, 213b/2, 214a/10, 214b/4, 215a/3
S. 204b/14

sı - : bozguna uğratmak -3- [T.]
s.- dılar 229a/9
s.- yalar 178a/1
s.- yam 180a/12

sıçan: fare -1- [T.]

s. 195a/1

şıdk : doğruluk, gerçeklik -2- [Ar.]
ş. 164b/1, 166b/11

şıfat / şıfāt :: özellik, hâl, vasıf -10- [Ar.]
ş.+ ı 192a/9, 192b/2, 192b/3, 200a/6
ş.+ ıla 162b/2, 195a/10
ş.+ ın 216a/5
ş.+ ları 195a/9, 230b/4
ş.+ larıla 200b/8

şığ - : 1. yeri olmak -2- [T.]
ş.- ar ola 162b/8
2. yakışmak
ş.- maz 195a/14

sığın - : sığınmak -2- [T.]
s.- anlar 217a/4
s.- ugeldünse 227b/3

sığıncağ : sığınak, sığınacak yer -2- [T.]
s.+ dur 180a/8
s.+ ı 181a/5

sığındu : koruma, himaye -1- [T.]
s.+ sında 158b/3

sığır: sığır -1- [T.]
s.+ ı 231b/6

sımağ : bozmak, nakzetmek -2- [T.]
s.+ a 174a/4
s. 221b/5

sına - : denemek, sınava tabi tutmak -4- [T.]
s.- dı 158b/4
s.- ya 171a/13
s.- yasın 164a/4
s.- yavuz 219b/4

sınamak / sınamak : deneme, sınava tabi tutma -3- [T.]

s.+ 1la 200a/2 s. 163b/8, 195b/1	s.- maduḫ 226b/7 s.- urmıṣ 200b/9
sınamaḫlıḫ : sınanma, sınava tabi tutulma durumu -1- [T.] s. 200b/8	sikke : madenî para -1- [Ar.] s. 217a/14
sınan - : denenmek, sınanmak -5- [T.] s.- dı 197a/8 s.- maduḫ 162b/12 s.- mıṣ 164a/5, 186b/5, 195b/1	silāḫ : Düşmanı öldürmek, imha etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü alet -1- [Ar.] s.+ dan 182b/15
sınıḫ - : korkup kaçmak -1- [T.] s.- mıṣ 176b/4	silsile : sıra, dizi -1- [Ar.] s.+ ye 232a/8
sınıḫlu : kırık, kırılmış -1- [T.] s. olur 167b/4	sin - : 1. tesir etmek -3- [T.] s.- di 220a/7 s.- mez 226a/2 2. saklanmak s.- diler 220b/5
sınuḫdur - : korkutmak -1- [T.] s.- urdı 220b/3	siḡir : asap, sinir -2- [T.] s. 224b/3, 224b/4
sınur : sınır -1- [T.] s.+ lardan 217b/5	sipās : şükür ve övgü, hamt ve sena -1- [Far.] s. eylemeye 165a/5
sır : sır, gizli olan -10- [Ar.] s.+ a 186b/5 s.+ ına 177b/3 s.+ ından 179b/13 s.+ lara 193a/7 s.+ ları 200a/8, 200b/1 s.+ larını 193a/12 s.+ rını 160b/5 s. 156a/8, 184a/11	sīret : ahlak, karakter, davranış -5- [Ar.] s.+ in 181b/5, 229a/13 s.+ ini 195a/15 s.+ lerüḡ 174b/7 s. 176a/11
şır - : sıralamak -1- [T.] ş.- sa 175b/13	siyāḫat : eski bir yazı çeşidi -1- [Ar.] s.+ inden 155a/15
siyırıcı : kıran, yok eden -1- [T.] s. 182a/7	siyāset : politika -3- [Ar.] s.+ e 161a/13 s.+ inden 182b/11 s. 196b/3
sız - : sızmak -1- [T.] s.- alardı 183a/6	siz : kişi zamiri, siz -17- [T.] s.+ den 158a/10, 160b/9 s.+ e 158a/5, 160b/15 s.+ lere 187b/1 s.+ üḡ 158a/9, 211a/3, 213a/5 s.+ üḡle 158a/4, 222a/5, 222b/2,
sızırul - : elemek, en iyisini seçmek -2- [T.]	

226b/2

S. 160b/14

s. 178b/3, 178b/8, 225b/6,
226b/10

şöhbet: arkadaşlık, hasbihal, konuşma

-6- [Ar.]

ş.+ inden 157a/2, 218b/6

ş.+ üç 226b/7

ş.+ ven 158a/9

ş. kılduğum 158a/5

ş. 173a/8

soğ - : 1. sokmak, ısırmak -4-

[T.]

s.- miş 176b/10, 205a/3

s.- mişidi 205a/6

2. içine veya arasına girmesini sağlamak

s.- un 224b/3

son / soñ / şöñ : son, nihayet -21-

[T.]

ş.+ ı 170a/4, 172b/9

ş.+ ın 160b/11

ş.+ınca 201a/7

ş.+ında 170a/4

s.+ a kodum 196b/6

s.+ a koğıl 163a/8

s.+ a komakda 189b/5

s.+ a komayup 183a/11

s.+ a komış 190b/4

s.+ a 161b/4, 162b/6

s.+ ı 170a/1, 178b/5, 179b/12,
201a/3

s.+ ın 182a/15, 222b/1

s.+ ına 187a/8

s.+ınca 184a/7, 184a/8

şonra : sonra -20- [T.]

ş. 154b/5, 167a/2, 167a/6,
167a/9, 167b/15, 170a/9, 171a/3,
176a/4, 178a/4, 182b/14, 197a/7,
201a/1, 202a/11, 202b/8, 222a/6,
228b/4, 229b/3, 229b/5, 232a/9

şor - : 1. sormak -28- [T.]

ş.- a 156b/5

ş.- alar 164a/7

ş.- alum 177b/10

ş.- arısa 177b/13

ş.- arılsa 204b/13

ş.- dı 156b/12, 161a/7, 161b/15,
164b/2, 167b/8, 169b/2, 172a/2, 172b/1,
173b/5, 176b/7, 181b/1, 184a/10,
201a/4, 206b/4, 208a/2

ş.- dılar 211a/6

ş.- dum 196a/4

ş.- madı 215b/1

2. danışmak

ş.- dılar 155a/8

3. hâlini, hatırını sormak

ş.- a 201a/2

ş.- dı 204b/7

sorış - : hâlini, hatırını sormak -1-

[T.]

s.- dılar 204a/1

şormak : 1. Sorma işi -6- [T.]

ş.+ da 163a/4, 180b/7

ş.+ ı 200b/14

ş. 181b/3

2. halini, hatırını sorma

ş. 205b/14

sormaklık : soru sorma durumu -1-

[T.]

s.+ umuzı 197a/12

sovuğ : soğuk, ayaz -1- [T.]

s.+ ı 217a/3

şoy - : yüzmek -1- [T.]

ş.- dı 169b/4

söyin - : sönmek, kendi kendine sönmek

-2- [T.]

s.- e 218a/4

s.- mişdür 180b/1

söyle - : söylemek, demek -14-

[T.]

s.- di 191a/6

s.- düğüm 229a/3

s.- düm 191b/11

s.- medi 195b/7

s.- memişidi 161a/11

s.- meyem 228b/7

s.- rdi 173a/1, 229b/12

s.- rlerse 164b/3

- s.- rsin 223b/2
s.- rven 166b/10
s.- ye 178b/10
s.- yem 228b/7
s. 170a/15
- söylemek** : deme, söyleme -4-
[T.]
s.+ den 227b/15
s.+ dür 222a/10
s.+ üñ 205b/9
s. 157a/9
- söylen** - : ağızdan ağıza aktarmak -2-
[T.]
s.- ürđi 160b/6
2. konuşmak
s.- medük 229a/2
- söyleş** - : konuşmak -2- [T.]
s.- di 181a/3
s.- tiler 204a/1
- söyleşmek** : konuşma -2- [T.]
s.+ de 197a/5
s. 193a/3
- söyleyici** : söyleyen -1- [T.]
s. 227a/1
- söyündür** - : söndürmek -1-
[T.]
s.- em 184b/2
- söz** : söz, kelime -102- [T.]
s.+ de 200b/2
s.+ e giresin 227b/6
s.+ e 163b/9, 191b/10, 211a/2,
227b/8, 229a/2
s.+ i 157b/15, 164b/9, 166b/11,
170a/15, 170b/6, 177b/9, 180b/7,
183a/8,
219b/6, 222a/15, 228b/7, 229a/5
s.+ idür 227b/13
s.+ ile 229b/10
s.+ in 157a/9, 163b/6, 164b/1,
166a/11, 168b/4, 178b/2, 191b/4,
227b/7
s.+ iñ 167a/2
s.+ inden 216b/15
- s.+ ine 166a/3, 202a/12
s.+ ini 166a/13, 193b/7
s.+ ler 161b/6, 167a/12, 195a/14,
196a/1, 196a/4, 213b/3, 229b/11
s.+ lerden 157b/2, 164b/8
s.+ lere 155b/5
s.+ leri 179a/5, 179b/9, 191b/6,
191b/7, 196b/1, 229b/6
s.+ leridi 168a/10
s.+ lerinde 175a/6
s.+ lerini 164b/9
s.+ lerüm 166b/12
s.+ lerün 161a/1, 162b/12,
227b/4
s.+ ümden 166b/10
s.+ üñ 163a/9, 166b/8, 169b/2,
228b/7
s.+ üñe 173a/5
s.+ üni 162b/13
s. 156a/2, 160a/2, 162a/8,
165a/1, 166a/15, 166a/3, 166b/11,
168a/12, 183b/7, 190b/1, 192a/10,
192b/15, 193a/1, 193a/12, 207a/9,
216a/6, 216b/12, 216b/5, 216b/6,
216b/7, 220a/1, 222a/10, 223b/2,
226b/8, 227b/6, 228a/3, 228b/4, 228b/7,
229a/2, 229a/3, 229a/4, 229b/12,
230b/2, 232a/8
- söze gir-**: söze başlamak -1- [T.]
söze g.-mişlerdi 211a/2
- sözlü** : sözü herhangi bir nitelikte olan
-3- [T.]
s.+ dür 166b/9
s. 192a/9, 193a/2
- şu / su**: su -21- [T.]
s.+ da 223a/1
s.+ dur 214a/3
s.+ ya 159b/13, 216b/14
s.+ yı 165a/11, 179b/6, 180b/1,
218a/4, 218a/6
yüzün s.+ yuñ dökdün 225a/5
s. oluban 184b/2
s. 180a/15, 192a/13, 209b/3,
225a/14, 225b/10, 225b/7, 226a/1,
226a/3,
226b/4
S. 214a/3

su'âl : soru -2- [Ar.]
s.+ inün 215b/2
s. 215b/1

şubh : sabah yeri, sabah -2-
[Ar.]
Ş.+ dan 199a/3
ş. 177a/1

suç : suç, kabahat -25- [T.]
s.+ dan 155b/7
s.+ ı 154b/5, 156b/8, 161a/13
s.+ ın 161b/15, 163a/4
s.+ ına 168a/3
s.+ ından 166a/5
s.+ ını 162b/7, 164a/11, 164a/12
s.+ lar 155a/1, 160b/12
s.+ ları 196a/11
s.+ larına 164a/10
s.+ uma 196b/5
s. idenler 161a/14
s. 154b/7, 155a/1, 155a/2,
155b/5, 162b/11, 164a/14, 168a/1,
196a/7

suçlu: suçlu, kabahatli, mücrim -5-
[T.]
s.+ dur 204b/5
s.+ lar 154b/10
s. ola 196a/12
s. 194a/7, 196b/3

suçsuz: suçu olmayan, kabahatsiz -2-
[T.]
s.+ a 205b/10
s. 192b/1

sultân: hükümdar -3- [Ar.]
s. 159a/4, 159a/9, 223a/4

sultânlık : hükümdarlık, saltanat -1-
[T.]
s. 206b/8

sun - : uzanmak. -1- [T.]
s.- up 226b/15

şun'î : doğal olmayan, yapay -1-
[Ar.]

ş. 230a/4

şûret : biçim, görünüş, resim -104-
[Ar.]

ş.- i hâlin 158b/4
ş.+ i 154b/6, 156b/15, 158b/2,
160a/11, 162a/1, 163b/7, 164b/5,
165b/8, 169a/1, 169b/6, 171b/1, 172a/8,
173b/8, 174b/6, 176b/10, 177a/5,
178a/9, 179a/6, 180a/7, 180b/8,
181a/15, 183b/9, 184b/6, 184b/8,
185a/1, 185b/2, 185b/3, 186a/2, 186a/4,
186b/8, 187a/3, 187b/15, 188b/3,
189a/1, 189a/6, 190a/1, 190a/2,
190b/10, 191a/7, 195b/6, 196b/7,
197b/5, 198a/3, 198b/15, 199b/13,
201a/7, 201b/3, 201b/4, 202a/14,
202b/8, 203a/4, 203b/9, 204a/8, 205a/6,
205a/8, 206a/9, 207a/1, 207b/6, 208a/4,
208a/8, 208b/3, 209a/10, 209a/3,
209b/4, 210a/1, 210a/4, 210b/1, 210b/4,
211a/4, 211b/8, 212a/4, 212b/2, 212b/5,
213a/2, 213b/2, 213b/6, 214a/10,
214b/4, 215a/3, 218b/3, 219a/14,
220a/3, 222b/5, 223a/6, 223b/9, 224a/4,
224a/7, 224b/10, 225a/15, 226a/3,
227a/1, 228a/3, 228b/3, 229b/15,
230b/2, 231a/3
ş.+ in 181a/7, 181b/5, 204b/7
ş.+ ine 231b/3
ş.+ ler 219a/9, 220a/4
ş. 224a/2

şûretlü : 1. görünüşü belli bir şekilde
olan -2- [T.]
ş. 180a/8
2. görünüş, şekil
ş. 220a/2

sus - : susmak -1- [T.]
s.- mışları 229b/1

susuz: susamış -2- [T.]
s.+ lar 214a/3
s.+ ları 226a/2

susuzluk: susuzluk -1- [T.]
s. 195a/11

suvarıl - : sulandırmak -1-

[T.] s.- mışdur 218b/1	s. 157a/4, 178b/14, 180b/5, 183a/11, 183b/5
sübaşı: komutan, subay -1- [T.] s.+ ya 162a/4	sürmeklik : yürütme -1- [T.] s.+ de 193a/1
sünnet: yapılması tavsiye edilen örnek iş ve davranışlarının tamamı -2- [Ar.] s.+ i 187b/9 s.+ ini 222a/6	sürü: hayvan topluluğu -1- [T.] s.+ si 221a/4
süngü: süngü, mızrak -2- [T.] s.+ ler 218a/15 s. 218b/7	süst: gevşek, zayıf, güçsüz -2- [Ar.] s.+ midür 197a/7 s. olmaya 165a/14
süngük: kemik -2- [T.] s.+ lerini 218a/10 s. 163b/2	süt: şüt -1- [T.] s.+ iyile 218b/7
sür - : 1. yürütmek, sürdürmek -13- [T.] s.- diler 230b/2 s.- e 168a/3 s.- erlerdi 225a/2 s.- evüz 208a/2 s.- eyidün 197a/7 s.- memiş 190b/4 s.- mişdi 230b/3 2. ilerlemek s.- eler 183a/2 s.- erdi 229b/11 s.- ersin 229b/9 3. sürüklemek s.- di 210b/2 4. uzaklaştırmak s.- di 213b/1 5. at sürmek s.- di 220b/13	
sürengülü: kovulmuş, sürülmüş -1- [T.] s. 218a/15	
sürmek: yürütme, sürdürme -9- [T.] s.+ de 179a/5, 197a/2 s.+ e 156a/8 s.+ inden 216b/6	

Ş

şa'bede / şu'bede : el çabukluğu -1-
[Ar.]
ş. 169a/8
ş.+ sine 166a/13

şād : sevinçli, memnun -2-
[Far.]
ş. 186b/3, 196b/8

şādılık : mutluluk, sevinç -8-
[T.]
ş.+ dan 194a/3
ş.+ ı 157b/14
ş.+ umuzı 197a/14
ş. 170a/4, 172b/1, 184a/12,
196b/7, 207b/4

şādī : sevinç, mutluluk -1-
[Far.]
ş. 204a/1

şādumān : sevinçlik -4- [Far.]
ş. kılam 195b/8
ş. olurvan 181a/12
ş. 159a/7, 187a/1

şāh : padişah, hükümdar -17-
[Far.]
Ş.- ı Balanħırdan 184b/7
Ş.- ı Cāvnīş 186a/1
Ş.- ı Hemcīr 185a/1
ş.- ı hūmāyundan 184b/5
Ş.- ı Keydūn 185b/3
ş.+ ı 177a/1, 215b/13, 216a/9
ş.+ lara 227a/7
ş.+ uñ 155b/10, 159b/1, 215b/12
ş. 155b/11, 178a/9, 178b/12,
218a/4
Behrām Ş. 155b/13

şāhin : şahin -1- [Far.]
ş.+ den 221a/4

şahne : gece bekçisi -1- [Ar.]
ş. 205a/6

şahş : kimse, kişi -1- [Ar.]
ş. 226b/13

şahşavan : saksağan kuşu -1-
[T.]
ş. 225b/3

şākır : şükreden, şükredici -1-
[Ar.]
ş. eylemege 176a/1

şākird : öğrenci, talebe -8-
[Far.]
ş.+ idür 180a/1
ş.+ ler 222b/6, 226b/2
ş.+ leri 222a/3, 222b/5
ş.+ üñ 162a/4
ş. 231a/3

şāmil : içine alan, kapsayan -5-
[Ar.]
ş.+ dūr 175a/6, 189b/8
ş. 179b/9, 196a/8, 206b/13

şarāb : sıvı -1- [Ar.]
ş.+ dur 226a/2

şark : doğu -1- [Ar.]
ş.+ dan 217b/1

şart : koşul, şart -17- [Ar.]
ş.+ dur 207a/15, 222a/5
ş.+ ıdur 173a/13
ş.+ ın 160a/2, 173b/4, 181a/14,
183b/9, 215b/2
ş.+ ını 163a/4
ş.+ larda 200a/8
ş.+ ların 198b/4, 209a/9
ş.+ larınuñ 181b/2
ş. 187b/6, 189b/1, 197b/3,
215a/5

şāzılık : kural dışı, müstesna -1-
[T.]
ş.+ ıla 157a/4

şefaťatlü : şefkat dolu-1- [T.]
ş. 175b/5

şefkat : koruma, acıma ve esirgeme
duygusu ile karışık olan sevgi
-15- [Ar.]
ş.+ e 159b/11

ş.+ ın gördi 165b/3
ş.+ i 166a/4, 187a/5
ş.+ inden 166b/3
ş.+ ine 216a/12
ş.+ uñ 213b/5
ş. gösterdi 187b/2
ş. 173a/9, 176b/2, 178b/11,
198a/4, 211b/6, 221a/6, 227b/11

şefkatlü: şefkatli, merhametli -1-
[T.]
ş. 195a/5

şegāl: çakal -55- [Sans.]
ş.+ a 161b/5
ş.+ den 163b/2
ş.+ e 168b/5
ş.+ ı 161b/9
ş.+ i 161a/15, 161a/7, 161b/13,
163b/7
ş.+ ler 160a/11
ş.+ uñ 163a/12
ş.+ üñ 160a/10, 161b/15, 163b/4,
164b/4, 165b/7, 167b/9, 170b/8
ş. 156b/11, 156b/12, 156b/15,
157b/2, 158b/10, 158b/2, 158b/4,
159a/9, 159b/10, 160a/1, 160a/11,
160b/3, 160b/5, 161a/10, 161b/4,
161b/6, 161b/8, 162b/14, 163a/8,
163b/3, 163b/7, 163b/9, 164a/14,
164a/6, 165b/8, 166a/2, 166a/8, 166b/9,
167a/4, 167a/7, 169b/6, 169b/8, 170b/1,
170b/8
Ş. 167b/8

şehīd : şehit -1- [Ar.]
ş. 199a/5

şehir: şehir -46- [Far.]
ş.+ de 208a/2, 212a/2
ş.+ den 213a/3, 214b/4
ş.+ deyidi 202b/1
ş.+ e 202a/3, 202b/4, 203b/3,
203b/7, 208a/4, 208a/8, 209b/2, 210a/3,
219a/7
ş.+ i 204b/5, 212a/3, 212a/4,
216b/3
ş.+ in 207b/7
ş.+ inüñ 206b/3, 216b/11
ş.+ üñ 204b/11, 208a/2, 210a/3,

211a/1, 211a/6, 211b/5
ş.+ üñdeki 172b/15
ş. 202a/4, 202b/4, 203b/2,
208a/4, 209a/10, 209b/3, 210a/1,
210a/4,
211a/4, 211b/5, 211b/8, 212b/1,
212b/2, 213b/5
Ş. 210a/1

şehsuvār: usta -1- [Ar.]
ş.+ imiş 216b/8

şehvet: ölçüyü aşan şiddetli arzu,
şiddetli istek -3- [Ar.]
ş.+ i 192b/9
ş. 165a/9, 193b/7

şek / şekk: şüphe, zan -2-
[Ar.]
ş.+ ümüz kalmadı 168b/4
ş. 172b/4

şekil: dış görünüş, biçim -2-
[Ar.]
ş.+ ine 219a/9
ş. 221a/1

şekillü: şekli belli bir özellikte olan -1-
[T.]
ş.+ dür 180a/15

şekk: şüphe, zan -1- [Ar.]
ş. 198a/7

şekker: şeker -1- [Ar.]
ş. 217a/1

şeksüz: şüphesiz, kesinlikle -3-
[T.]
ş. 170a/12, 177b/8, 211b/6

şeküllü: şekli belli bir özellikte olan -1-
[T.]
ş.+ dür 218b/1

şem^ç: mum -3- [Ar.]
ş.+ üñ 225a/7
ş. 225a/5, 225a/6

şem^ç dān: mumluk -1- [Ar.]

ş. 225a/7

şer: kötülük, fenalık -1- [Ar.]
ş.+ de 194b/8

şerbet: tatlı içecek -1- [Ar.]
ş.+ dür 180b/4

şeref: onur, haysiyet -1- [Ar.]
ş. 216a/7

şerī‘at: İslam hukuku -2- [Ar.]
ş.+ i 168a/14
ş. 155a/9

şerīf: şerefli, kutsal, asil -3- [Ar.]
ş. 179b/10
zāt-ı ş. 194b/5, 211b/6

şerīf-zāde: soylu, asil çocuğu -4- [Far.-Ar.]
ş.+ ye 208a/5
Ş. 207a/14
ş. 209a/10, 213a/2

şer / şerr : kötülük, fenalık -11- [Ar.]
ş.+ den 183a/10
ş.+ i 177b/11, 178a/6, 182a/13, 182a/8
ş.+ in 177b/1, 178b/1
ş.+ inden 204b/10
ş. 169a/2, 194b/2, 213a/4

şeş: rast gelme-2- [T.]
ş. geldi 223a/3
ş. 222b/2

şevk : istek, heves -1- [Ar.]
ş. 225a/10

şevket: büyüklük, haşmet, heybet -3- [Ar.]
ş.+ ine 220a/1
ş. 224b/5, 226a/7

şeytān: şeytan-2- [Ar.]
ş.+ a 176a/9
ş. 161b/12

şifā : hastalıktan kurtulma, iyileşme, onma -7- [Ar.]
ş. bulalar 182b/12
ş. bulam 204b/14
ş. buldı 205a/6
ş. bulmasvan 194b/4
ş. ola 225b/8
ş. olısar 225a/10
ş. 201a/1

şikāyet: sızlanma, sızıltı, yakınma -1- [Ar.]
ş.+ i 223b/6

şimāl: kuzey yönü -1- [T.]
ş.+ i 180a/12

şimdi: şimdi, şu an -8- [T.]
ş.+ ki 202a/1
ş.+ ye 161a/11, 181a/1, 183a/3
ş. 163a/1, 173a/1, 177b/6, 181a/3

şī‘r : şiir, nazım -11- [Ar.]
ş.- i müreccem 173a/9
ş.- i tāzī 187b/6
Ş.- i Türkī 155b/8
ş.- i Türkī 174a/9, 184b/1
ş. 164a/3, 172b/9, 182b/5, 184a/3, 204b/2, 207a/12

şīrin: tatlı, şirin, güzel -1- [Far.]
ş. 173a/4

şişecilik: şişe satmak -1- [T.]
ş. eyleye 192a/12

şol : şu, o -103- [T.]
ş.+ dur 164b/7, 231b/6
ş. 154b/2, 154b/3, 155b/14, 156a/14, 157b/9, 158a/4, 159b/14, 160a/1, 162b/12, 162b/13, 163a/10, 163a/14, 163a/15, 163b/8, 164a/15, 164b/8, 166a/12, 166a/2, 166b/10, 166b/15, 166b/2, 166b/4, 166b/6, 166b/7, 167a/6, 167b/9, 168a/11, 168b/12, 168b/14, 169b/5, 171a/14, 174a/6, 175b/10, 175b/8, 175b/9, 176a/15, 176b/10, 176b/6, 177a/1,

177a/2, 177b/12, 178a/4, 179a/7,
179a/8, 179b/11, 179b/15, 179b/2,
179b/5, 179b/7, 179b/8, 180a/1,
180a/10, 180a/11, 180a/12, 180a/15,
180a/6, 180a/8, 180a/9, 181a/1, 181b/3,
181b/7, 182b/14, 186a/4, 187a/4,
187b/8, 188b/5, 192a/9, 195a/5,
196a/13, 200b/7, 201a/4, 202a/5,
202a/7, 205a/3, 206b/14, 206b/15,
213b/4, 216a/1, 216b/14, 216b/8,
216b/9, 217b/5, 217b/6, 219a/1, 220b/1,
220b/2, 224b/5, 224b/9, 225a/5, 228b/5,
228b/6, 229a/1, 229a/15, 229b/1,
230b/5

Ş. 163b/8

şolok / şolok : tam o, tam bu -7-

[T.]

ş. 161b/9, 204b/13, 205a/5,
220b/13, 225a/7, 225b/7, 229b/13

şöyle : şunun gibi, öyle, böyle -44-
[T.]

ş. 155b/14, 155b/5, 156b/5,
157a/4, 158b/3, 160b/3, 166b/6, 169a/8,
172a/7, 172b/6, 173a/5, 173b/5, 173b/9,
175a/11, 176a/7, 177b/10, 178a/9,
182b/7, 183b/4, 184a/7, 186b/5, 187a/3,
188a/3, 193a/11, 193a/6, 196a/12,
196a/15, 196a/6, 204b/5, 205a/2,
209b/6, 211b/8, 218a/8, 219a/9, 221a/4,
221a/5, 224a/2, 224a/3, 224b/8, 230b/8,
232a/7

şu: işaret zamiri, işaret sıfatı -18-

[T.]

ş.+ ға 221b/11

ş.+ nca 220b/7

ş.+ ndan 163a/6, 173b/10,
181a/5, 222a/6

ş.+ nı 192b/10

ş.+ nuң 155a/5, 155a/6, 168b/13,
175a/10, 179b/3, 182b/13, 194b/2,
216a/3

ş.+ nuңla 177b/11

ş. 172a/6

Ş. 172b/10

şuğul: zihin uğraşı -1- [T.]

ş. 181b/8

şübhet: şüphe -1- [Ar.]

ş. 183b/4

şükr: minnet -12- [Ar.]

ş.+ in 165a/13, 165a/5, 167a/8,
196b/2, 198b/7, 199b/10, 206a/4

ş.+ ini 198a/4

ş.+ lerin 203a/4

ş. eylemegi 165b/4

ş. 186b/7, 186b/8

şükrölü: minnetli -1- [Ar.]

ş.+ sin 168a/13

şümşek: şimşek -1- [T.]

ş. 157b/10

T

tā : bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar -85- [Far.]

t. 155a/6, 155b/9, 158b/8, 159b/12, 160b/9, 161a/11, 161a/6, 161a/8, 161b/7, 161b/8, 163a/3, 163a/7, 163a/9, 164a/1, 166b/14, 167a/13, 169a/1, 170a/15, 171a/2, 171a/4, 171a/9, 172b/5, 173b/10, 174a/14, 178a/1, 181a/1, 181a/7, 181b/1, 182a/7, 186b/1, 187b/14, 188a/2, 188a/3, 188b/7, 189a/3, 189b/3, 190b/10, 190b/9, 191a/1, 191a/12, 191b/15, 192b/12, 192b/4, 192b/6, 194a/1, 197a/11, 199a/4, 199b/9, 200b/11, 201a/1, 201a/3, 201b/1, 202b/3, 202b/6, 206a/3, 208a/1, 211a/1, 211a/3, 213a/3, 217b/2, 219a/3, 219a/6, 219a/8, 219b/5, 220a/6, 221b/11, 221b/14, 222a/15, 222b/3, 225a/2, 225a/9, 226a/6, 227b/6, 229a/13, 229a/7, 229b/10, 230a/1, 231a/3, 231a/5, 231b/11, 231b/2, 232a/1, 232a/2

ta'alluk : ilişik, ilgili, bağ -5- [Ar.]

t. dutar 174a/3, 176b/1, 187b/5, 206b/3
t. dutarmış 213a/6

ta'am: yemek, aş -5- [Ar.]
t.+ dan 188b/4
t.+ ı 157b/15
t.+ lar 208a/4
t. 165b/1, 208a/1

tā'at: 1. emir, buyruk -4- [Ar.]
t.+ a getüre 217b/10
t.+ e getüre 217b/2
t.+ inde 158b/1
t. 198b/4
2. Allah'ın emrine uyma -1- [Ar.]
t. 172a/3

tab' : huy, mizaç, yaratılış -3- [Ar.]
t.+ ina 171a/7
t. 216b/13, 216b/5

tabāk : içine yemek konulan kap -3- [Ar.]
t.+ ı 188b/7
t. 188a/6, 227b/2

tabaka : zümre, katmak -1- [Ar.]
t.+ dan 159a/12

tabançe: avuç içi, el ayası -2- [T.]
t. urmak 225b/5
t. 225b/5

tabīb: doktor, hekim -3- [Ar.]
t.+ i 232a/5
t. 200b/12, 200b/13

ta'bīr: rüya yorumu -12- [Ar.]
t.+ i eylemekde 182b/10
t.+ i 183b/3, 184b/4, 186a/3, 186b/1
t.+ in 177b/1, 184a/14
t. kıldılar 184a/9
t. kılmışlardı 198b/12
t. 178a/9, 186b/5, 189a/1

tāc: Hükümdarlık alameti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi -11- [Far.]
t.+ ı 188a/2, 221b/6, 229a/12, 229a/6
t. ola 186a/1
t. 155b/13, 186a/2, 187b/11, 188a/6, 188b/5
T. 187b/14

tād: tatlılık -1- [Far.]
t. 232a/12

tafşıl: bir şeyi ayrıntılarıyla açıklamak -1- [Ar.]
t. 183a/9

tağ : dağ -12- [T.]
t.+ a 182a/3, 208a/3
t.+ dadur 202a/2
t.+ dan 180a/9
t.+ ı 206b/15
t.+ uñ 182a/4

. 166b/7, 202a/3, 214b/4,
220a/2, 224a/2, 229a/15

taġayyür: deġiřme, başkalaşma,
bozulma -2- [Ar.]
t. 184a/5, 195b/5

taġi : başkaldıran, asi -1- [Ar.]
melik-i . 223a/7

taġiyyat: dua -1- [Ar.]
t. 209a/1

taġmīn: ařaġı yukarı, kestirme -1-
[Ar.]
t. 163a/9

taġt: hükümdar koltuġı -11-
[Far.]
t.+ ı 221b/6, 229a/12, 229a/6
t.+ ına 197b/2, 232a/3
t. 212a/4, 212b/4, 229b/13,
231b/10
u t. 155b/13

taġta: aġaç parçası -1- [Far.]
t.+ ya 206b/11

taife: taraf, bölük, cemaat -2-
[Ar.]
.+ ye 161b/13
. 211b/3

taġkat: güç, kuvvet, derman -1-
[Ar.]
.+ i 187b/5

taġāzā: serzeniş, zorlama, istek, talep
-1- [T.]
t. kılrur 196a/14

taġdīr: beġendiġini belirtme -7-
[Ar.]
t.+ de 226b/10
t.+ den 219a/5
t.+ ine 207a/9
t.+ i 212b/3
t.+ idür 206b/4
t.+ ine 206b/2
t. 228a/5

taġrīr : beyan etme, anlatış -3-
[Ar.]

t. eyledi 203a/4
t. eyledüğünden 204b/13
t. oldu 200b/9

taġşīrlık : kabahat, kusur, dikkatsizlik
-3- [T.]
t. 156b/7, 166a/7, 168a/1

taġvī: Allah korkusu -1- [Ar.]
t. 156a/9

taġviye: kuvvetlendirme, güçlendirme
-1- [Ar.]
t.+ ye 162a/5

taġbır - : çırpılmak -1- [T.]
.- dı 179a/7

taġli : doġan, talih, baht -2-
[Ar.]
. dutdılar 219a/7
. 220b/5

taġma : aç gözlülük, tamah -2-
[Ar.]
.+ a 176a/6
.+ ı 227a/2

tamām: tam olan, tamam -35-
[Ar.]
t.+ ın 209b/5
t. eyledüm 232a/13
t. oldu 168a/9, 187a/3
t. 163b/6, 163b/9, 164b/5,
170b/15, 172a/3, 176b/1, 178b/13,
182a/8, 183a/2, 184a/10, 184a/14,
187a/2, 187a/3, 187b/2, 189b/9, 196b/8,
197b/6, 197b/7, 198a/4, 200b/15,
201a/2, 204b/1, 204b/5, 206b/13,
209a/10, 210a/1, 214a/9, 216a/4,
226b/8, 231b/10

tamāmet: tamam olma, tam olma,
tamlık -1- [Ar.]
t. 216a/9

tamāmlik : tam olma durumu -4-
[T.]

t.+ ı 197a/8, 215b/4	t.+ ları 182a/4
t.+ ına 155a/2	t.+ larını 159a/15
t.+ ından 157b/12	t.+ ların 180a/2
ţamar: damar -1- [T.] t.+ ın 200b/15	târîh : Bir konuyu geçmiş ve gelişimi içinde inceleyen anlatı -5- [Ar.]
ţanef: duvar saçağı -1- [Ar.] t.+ ların 217b/13	t.+ den 213a/9 t.+ i 183a/9 t.+ in 215b/12 t.+ lerde 196a/2 t. olsun 228b/4
Tanrı / Tanrı: Tanrı -9- [T.] T.+ dan 200a/5, 223a/7 T.+ sın 228b/2 T. 155a/12, 175a/2, 175b/7, 206b/2, 206b/4, 212b/3, 216a/9, 228a/1, 232a/12 T.+ nın 207a/9, 230a/5	ţarîk : yol, yöntem -1- [Ar.] t. 177b/9
ţanişık : istişare, meşveret, müzakere -2- [T.] t.+ ı 195a/13 t. kıldılar 211a/1	ţarîkat: tarikat -2- [Ar.] t. 155a/10, 155a/7
ţanuk : tanık, şahit -3- [T.] t.+ lardan 161a/12 t. dutdumdı 160b/11 t. 164b/8	ţarlık : darlık, iç sıkıntısı -4- [T.] el t.+ ı 207a/1 göñül t.+ ı 195b/2, 196a/11 göñlün t.+ ının 169b/8
ţap : hemen, derhâl -2- [T.] t.+ u 185b/2, 186a/1	ţarrâr: yankesici, dolandırıcı -1- [Ar.] t.+ lar 181a/5
ţapu : hizmet, vazife, makam -4- [T.] t.+ ında 159a/5 t.+ sına 184a/2 t.+ sında 214a/5 t. kıldurmağdan 217a/13	ţart - : 1. çekmek -3- [T.] t.- dı 188b/4 2. abanmak t.- dı 226a/3
ţar: dar, yetersiz -3- [T.] t.+ dur 214a/8 t. olur 192b/4 t. 195a/14	taşarruf : yetki, tutum -2- [Ar.] t.+ ından 196a/9 t. kıla 214a/10
ţaraf : taraf, yön, cihet -8- [Ar.] t.+ da 207b/7, 210b/1 t.+ dan 156b/9 t.+ lar 221b/9 t.+ lara 180a/15	taşnîf: sınıflandırma, sıralama -7- [Ar.] t.+ i 215b/7, 231b/11 t. eylemek 215b/14 t. eylemiş 215b/13 t. eyleye 231a/1 t. kılmış 215b/11 t. kılmışdı 230b/9
	taş : dış -1- [T.] t.+ ına 166b/15

taş: taş-1- [T.]
t. 225a/13

taşra: dış, dışarı, öte -5- [T.]
t. olmaz 175b/1
t. 184a/3, 193b/15, 221b/13,
229b/5

tatlu: tatlı, hoş, güzel -2- [T.]
t. 156a/2, 172b/13

tavāf: bir şeyin çevresini dolaşma -1- [Ar.]
t. eylerdi 225a/6

tavaḳḳuf: bekleme, durma -2- [Ar.]
t. eyley 161b/14
t. eylemek 189b/3, 197a/2
t. kıldılar 207b/7

tavar : mal mülk -2- [T.]
t. 182a/12
t.+ dur 200b/7

taḅḳ : gerdanlık, tasma -2- [Ar.]
t. 182b/8, 217a/15

tāvus: tavus kuşu -1- [Far.]
t.+ lar 217a/1

tāyife: halk, aile, tayfa -13- [Ar.]
t.+ den olmayam 166b/15
t.+ nūḡ 177b/13, 178b/7,
184a/14, 193a/2
t.+ ye 184a/11
t.+ yi 164b/1, 178b/4
t. 175a/4, 177b/12, 189b/8,
199b/10, 199b/11

ṭaylasān: sarığın omuza sarkan ucu -1- [Ar.]
t.+ m 217b/7

tāze: taze, körpe, yeni -10- [Ar.]
t. eylemege 156a/1

t. eylemek 154b/6
t. kıldı 166b/2
t. oldu 197a/14
t. 166a/11, 171b/6, 179b/8,
180a/6, 186b/7, 211b/7

tazelik: tazelik, yenilik -2- [T.]
t. eyledi 204a/3
t. 207b/3

tāzī : av köpeği -2- [Far.]
t.+ lar 217b/8
t.+ ler 184b/8

tāzī : Arap, Arap kavmine mensup -2- [Far.]
t. 207a/12
ṣī' r-i t. 187b/6

ta'ziye: baş sağlığı dileme -2-[Ar.]
t.+ sine 210a/4
t. 170a/4

te'ālā : 'Şanı yüce olsun' anlamına gelir -3- [Ar.]
t. 155a/12, 167b/4, 216a/9

te'amül : iş, muamele -1- [Ar.]
t. 163b/4

tecribe : tecrübe -7- [Ar.]
t.+ leri 171a/7
t.+ m 159a/4
t.+ si 199b/4
t. 164b/7, 171a/5, 175b/3,
176b/2

tecribet: tecrübe -1- [Ar.]
t. 213b/3

tedārük: edinme, sağlama -5- [Ar.]
t.+ den 222a/14
t.+ i 165a/2, 176b/6, 182a/2
t.+ in 163b/4

tedbīr: çare, önlem -12- [Ar.]
t.+ i 156a/1, 206b/14

t.+ inden 155b/11
t.+ ler 222b/4
t.+ üñ 207b/1
t. eyle 208b/2
t. eyleyem 181a/7
t. olamı 178b/3
t. 156a/13, 160a/5, 160a/8,
219a/5

tefekkül: düşünme -1- [Ar.]
t. 219a/4

teferrüc: açılma, ferahlama -2-
[Ar.]
t. kılurdı 230a/5
t. 210b/1

tekebbür: kibirlenme, büyüklük
sağlama -1- [Ar.]
t. kıla 194a/12

tekebbürlik: büyüklük, kibirli olma
durumu -1- [T.]
t.+ üñ 223b/1

tekellüf: gösteriş, özentî -1-
[T.]
t. 173a/7

tekye: dayanma, güvenme -2-
[Ar.]
t. kılmış 222b/4
t. urmak 157b/7

telef: yok etme, boş yere harcama-2-
[Ar.]
t.+ e verür 175b/3
t. olur 200b/13

telefcî: ziyan eden, bir şeyi boşa
harcayan kimse -1- [T.]
t. 193a/8

teleflik: yıpratma, boşa giderme -1-
[T.]
t. 226b/5

ten: vücut, beden -23- [Far.]
t.+ den 192a/2, 193b/11
t.+ i 157b/11, 195a/10, 218b/6

t.+ inde 221b/9
t.+ ine 185b/1
t.+ le 158a/9
t.+ lerde 170b/13
t.+ üñ 193a/15
t.+ üñden 170a/6
t. 189b/2, 191b/13, 192a/15,
192a/5, 192a/9, 192b/11, 192b/3,
192b/8, 193a/8, 193b/7, 194a/3, 195a/2

tena'um : nimetlendirme, bolluk içinde
yaşama -1- [Ar.]
t. eyledi 209a/3

tenür: tandır -1- [Ar.]
t.+ ı 160b/1

ter: taze -1- [Far.]
t. 186b/7

terāzū : tartı, mizan -2- [Far.]
t.+ sile 213b/4
t.+ sine 219b/4

terbiyet: eğitme, terbiye -4-
[Ar.]
t.+ inden 159b/10
t. eyleye 200b/10
t. eyleyen 165a/14
t. 206a/3

tercüme: başka dilden çevrilmiş,
tercüme -3- [Ar.]
t.+ yile 215b/6
t. 157a/7, 216a/6

terk: bırakma -9- [Ar.]
t. eyledi 170b/7
t. eyledüm 211b/2
t. eylemek 156b/4
t. eylemekde 195b/5
t. eylerler 156b/3
t. eyleye 173b/2, 176a/4
t. itmeye 192b/9
t. itmiş 180b/8

terkin: silip hükmünü ortadan kaldırma
-1- [Ar.]
t. urmak 179a/1

tertīb: düzenleme, hazırlama -7-
[Ar.]
t.+ in 217a/13
t.+ inden 159b/10
t. eyledi 217a/10, 218b/2
t. 161a/5, 199b/10, 200b/9

teslīm: bırakma, devretme, terk etme
-1- [Ar.]
t. olmak 228a/5

tevaḵḵuf: bekleme, durma -2-
[Ar.]
t. eylemek 183a/11
t. kılmıştı 209b/3

tevāzu : alçakgönüllülük -2-
[Ar.]
t. eyledi 183b/8
t. gösterdi 202b/5

tevbe: işlediği bir günah veya suçtan
pişman olarak bir daha yapmamaya
karar verme -2- [Ar.]
t.+ ye gele 171a/13
t. kıla 164a/15

tevekkül: Allah'a güvenme -3-
[Ar.]
t.+ ine 212a/1
t. eyledüm 214b/3
t. 212a/1

tevekküllük: Allah'a sığınma -1-
[T.]
t.+ üñ 210a/2

tevfik : uygun duruma getirme,
uydurma -5- [Ar.]
t.+ den 219a/5
t.+ i 232a/13
t. bulmuş 198b/4
t. 192a/7, 202a/4

tevfiklü: uygun olan -2- [T.]
t. 182a/1, 191b/2

te'vīl: bir söz veya davranışa bilinen
anlamından başka bir anlam verme,
başka bir mana ile yorumlama -1-

[Ar.]
t. 165a/4

tīg : kılıç -1- [Far.]
t. 220a/3

tīmār: bakım yapma, bakma, bakım -4-
[Far.]
t.+ ın 166a/1, 210a/3
t.+ umuzda 166a/7
t. 192a/10

tīz: çabuk, seri, tez -15- [Far.]
t.- endāz 168b/12
t.+ imiş 216b/6
t. 166b/2, 167a/5, 170b/11,
177b/8, 184b/3, 191b/11, 194a/13,
197a/14,
200b/1, 216b/14, 219a/2

tizcek: çabukça -2- [T.]
t. 186b/4, 200b/13

tizirek : çabuk, çabukça -4-
[T.]
t. 161a/13, 161b/10, 181a/12,
183a/11

tīzlik: çabukluk, tezlik -2-
[T.]
t.+ i 171b/7
t.+ le 182a/15

toğan: doğan -2- [T.]
t.+ ı 219b/2
t. 223a/5

toḥm: tohum -4- [Far.]
t.+ ın 215a/5
t. 157b/5, 170a/12, 195b/2

tol - : dolmak -2- [T.]
t.- dı 197b/7, 221b/4

ṭoldur - : doldurmak -1- [T.]
t.- ursa 175b/13

ṭolu: içinde boş yer olmayan şey-6-
[T.]
t.+ dur 183a/10

ṭ. 199a/6, 209b/2, 216b/3,
223b/8, 231a/1

ṭon: don, kıyafet -5- [T.]
ṭ.+ ı 162b/1
ṭ.+ lar 185b/2, 192a/13
ṭ. 192a/12, 223b/4

ṭoprak : toprak -3- [T.]
ṭ.+ dur 193b/14
ṭ. 193b/15, 223b/5

ṭoy - : doymak -1- [T.]
ṭ.- mışdur 218b/6

ṭoynaḳ : toynak -1- [T.]
ṭ.+ ı 217b/7

toz: toz, ince toprak -4- [T.]
t.+ ına 180a/12
t.+ ından 217b/7, 217b/8
t. ola 182b/7

töhmet: suç, suçlama, kabahat -10-
[Ar.]
t.+ den 163b/9, 164a/2
t.+ e 155b/14, 162b/1
t.+ i 164a/7, 165b/9
t.+ ile 166b/5
t. 157b/6, 163a/6, 168a/11

tuhfe: hediye, armağan -2-
[Far.]
t. gele 185a/1
t. 185b/3

ṭu´me: yiyecek, azık, lezzet -2-
[Ar.]
ṭ. 218a/11
ṭ.+ sin aldı 231b/7

ṭurfe : görülmemiş, nadir -1-
[Ar.]
ṭ. 216b/11

turna: turna -1- [T.]
t. 193b/13

turunc : bir meyve çeşidi -3- [Far.]
t.+ dan 188a/7

t.+ lu 188b/7
t. 188a/6

turvanda: turfanda -1- [Far.]
t. 217a/8

tüse: binek hayvanı -1- [T.]
t.+ üñ 229b/4

ṭūṭı: dudu kuşu, papağan -1-
[Far.]
ṭ.+ lerdür 217a/1

Tühlān: bir dağ adı -1- [Ar.]
T. 206b/15

Türk: Türk -1- [T.]
T. 184b/8

Türkçe: Türkçe -1- [T.]
T.+ ye 232a/12

Türkī : Türklerle ilgili, Türkçe -3-
[T.]
Şi´r-i T. 155b/8
şi´r-i T. 174a/9, 184b/1

Türktāz: koşup saldırarak yağma etme
-1- [Far.]
T. kılalum 224b/7

türrehāt: saçma, gereksiz, boş söz -3-
[Ar.]
t. 157b/2, 164b/8, 191b/6

tüvānger: zengin -5- [Far.]
T. 207a/1, 207b/6, 208a/8,
208b/3, 209a/3

U

u : ve -9- [Far.]

u. 155b/13, 182b/7, 196b/8,
197b/6, 204a/1, 204b/3, 217b/5, 223b/9

ucuz : fiyatı düşük olan -1-
[T.]
u. 209b/4

uç : uç, son -4- [T.]
u.+ ı 177b/4
u.+ ından 159a/7
u.+ lara 180a/15
u.+ undadır 202a/4

uç - : uçmak -4- [T.]
u.- ar 180a/14
u.- arsa 184b/3
u.- dı 223a/6
u.- up 225a/1

uçmak : cennet -1- [T.]
u. 206b/9

uçurucu : can alan -1- [T.]
u. 220b/6

ud : utanma, hayâ -1- [T.]
u. 165a/11

uğra - : 1. rast gelmek, tesadüf etmek
-6- [T.]
u.- dı 177b/7
u.- dılar 220b/2
u.- rdı 223a/1
u.- rısa 226b/5
2. yola devam etmek üzere, bir yerde
kısa bir süre kalmak
u.- dı 202b/4
u.- rısa 202a/4

uğraş - : 1. uğraşmak -4- [T.]
u.- a 219a/6
2. çarpışmak, savaşmak
u.- avüz 219b/4
u.- dılar 220a/3, 220a/5

uğru : hırsız -2- [T.]
u.+ yıla 194a/12

u. 194a/14

uğurla - : çalmak -1- [T.]
u.- dı 160a/9

uğurluk - : mutluluk, kutluk -1-
[T.]
u.- ıla 164a/8

‘uhde : sorumluluk -1- [Ar.]
‘.+ sinden 159a/3

‘uķūbet : eziyet, işkence -9-
[Ar.]
‘.+ i 195a/5
‘. eylemegi 155b/8
‘. eyleye 192b/1
‘. görmiş 167b/11
‘. virmekde 155a/10
‘. 158a/6, 167a/8, 176a/8,
196b/5

ulaş - : ulaşmak, erişmek -11-
[T.]
u.- a 155b/8, 200b/11
u.- adur 202a/3
u.- dı 160b/1, 183b/8, 191a/8,
198a/7
u.- dılar 203b/8
u.- masadı 187a/6
u.- maya 188a/3
u.- mışdur 205a/1

ulaşdur - : ulaştırmak, iletmek -4-
[T.]
u.- a 155a/6, 194b/9
u.- am 180a/15
u.- dı 206b/2

ulaşılmaķ : ulaşıma -1- [T.]
u. 197b/2

ulaşmak : ulaşma, erişme -2-
[T.]
u.+ ına 187a/2
u. 172b/10

ulu : büyük, yüce -60- [T.]
u.+ arı 198b/12
u.+ dan 165a/3

u.+ ı 156b/3
u.+ ısa 159b/11
u.+ lar 231b/11
u.+ lara 174a/11, 174a/7
u.+ lardan 155b/9, 214a/5,
223b/9

u.+ lardur 182b/3
u.+ ları eylemişdür 216a/6
u.+ ları 211a/1, 213a/4, 231b/9
u.+ larına 199a/1
u.+ larının 174a/9
U.+ ların 191b/5
u.+ ya 155a/8
u.+ yıldı 197a/4
u. 156a/15, 160b/12, 163a/15,
164a/14, 164b/7, 170a/6, 175a/10,
175a/5, 178a/7, 178b/13, 181a/13,
181a/2, 182a/11, 187b/1, 187b/11,
193b/10, 194a/9, 195a/15, 195a/4,
195b/2, 196a/5, 198a/6, 200b/3, 202a/1,
204a/5, 207a/11, 207a/15, 210a/4,
212a/1, 213a/2, 214a/5, 216a/7, 216b/7,
217a/10, 217a/5, 224a/9, 226a/5,
228a/3, 228b/1

ululamak : ağırlama, ulu tutma -6-
[T.]
u.+ ı 165a/14, 195a/7
u. 183b/8, 187a/1, 190a/1,
231b/10

ululuk : büyüklük, yücelik -14-
[T.]
u.+ ı 158b/3, 217a/6
u.+ ıla 196b/1
u.+ ın 211b/4
u.+ ına 156b/2
u.+ ıydı 182a/9
u.+ uğa 163b/5
u.+ uğı 214a/1
u. buldı 215b/7
u. 193a/5, 194a/11, 200b/11,
206b/6, 217a/2

ulurak : daha büyük, daha yüce -1-
[T.]
u.+ ıdur 167a/7

um - : ummak, ümit etmek -9-
[T.]

u.- a 192b/9
u.- ardı 204a/2
u.- ardum 213a/9
u.- arız 207b/8
u.- aruz 157a/3
u.- arvan 173a/5
u.- mağ 158a/4
u.- mayalar 198b/5
u.- mazdum 213b/1

ummak : umma, ümit etme -1-
[T.]
u. 187b/10

Umür: Aydınogluları beyi, Umur Bey
-1- [T.]
U. 232a/11

unut - : unutmak -4- [T.]
u.- dı 173b/9
u.- duğ 229b/10
u.- duğısa 203a/3
u.- mışdı 172a/7

ur - : 1. vurmak -28- [T.]
u.- dı 191a/7
u.- maya 171b/7
u.- urdı 186a/3, 220b/3
2. giydirmek, takmak
u.- up 188a/6, 212a/3, 212a/4
bend u.- up 161a/15
3. avlamak -1- [T.]
u.- duğı 163a/15
4. vazetmek, koymak
üzerine u.- a 165a/8, 171a/8
u.- dı 227a/1
üzerine u.- maya 165a/8
5. yardımcı fiil, vurmak
kadem u.- a 212a/1
el u.- alar 187b/5
u.- alum 224b/7
bilmeze u.- am 189a/4
nişanın u.- avuz 224a/5
doprağa u.- dı 179a/6
el u.- dı 220b/15
el u.- duğ 173b/11
zağm u.- mışvan 204b/11
el u.- uğ 224b/3
boynın u.- ur 226b/1
boynın u. 189a/3

6. tesir etmek

u.- mışdı 218a/4

7. baskın yapmak

u.- dılar 221a/2

8. kurmak

u.- a 223a/2

urğan: ip -4- [T.]

u.+ ı 177b/4

u.+ lar 165a/2

u. 201b/3, 202a/12

urmak : 1. vurma işi -11- [T.]

gördüğün görmeze u.+ dan
155a/3

görmeze u.+ ı 196a/12, 196a/7

kuşağına u.+ umuz 224a/1

gördüğün görmeze u. 154b/7

minnet u. 195a/3

tabaңe u. 225b/5

tekye u. 157b/7

2. vazetmek, koymak

u. 155b/1

3. baskın yapma

düşmanı u.+ a 176a/2

4. ifade etme

terkin u. 179a/1

urul - : 1. vurulmak, çarpılmak -1-
[T.]

u.- mış 169b/5

2. kurulmak, yapılmak -1-
[T.]

u.- mışdur 170a/3

usağ : gafil, sebatsız, ahmak -4-
[T.]

u. dutarısam 180b/8

u. dutarsa 161a/14

u. dutmağı 162b/10

u. olalar 156b/9

uslu / uşlu : akli başında, akıllı -9-
[T.]

u.+ lara 171a/7

u.+ larınur 179b/11

u.+ larur 168b/15, 194a/14

u. 169a/4, 175b/3, 176b/1,
186b/5, 195a/12

usluluk : akıllılık, akli başında olma
durumu -2- [T.]

u.+ dan 179a/1

u. 207b/2

uş: işte, şimdi, böyle -5- [T.]

u. 171a/6, 172b/10, 204b/3,
215a/4, 224a/10

uşak : ufak, küçük -2- [T.]

u.+ dur 163a/15

u. 181a/2

uşan - : kırılmak, parçalanmak -1-
[T.]

u.- maz 224a/2

uşbu: işte bu -54- [T.]

u.+ la 199a/5

u. 157a/1, 157a/3, 157b/10,
157b/11, 157b/12, 157b/15, 157b/2,
157b/4,

157b/7, 159a/8, 159b/10, 159b/12,
160b/11, 160b/13, 161a/1, 161a/4,
161b/2, 161b/3, 163a/5, 166a/10,
167a/1, 167a/8, 170a/12, 170a/3,
170b/1, 173b/4, 179b/12, 179b/13,
184a/14, 184a/9, 189a/2, 192b/10,
193b/15, 196a/3, 197a/12, 197a/15,
197a/5, 199b/1, 201b/2, 202a/6,
204b/12, 212b/4, 214a/1, 214b/6,
222a/5, 223b/3, 224b/1, 225b/8, 227a/2,
227b/5, 229b/8

ut - : yenmek, galip gelmek -1-
[T.]

u.- asın 173a/11

utan - : utanmak -3- [T.]

u.- dı 190b/3

u.- ur 155b/12

u.- ursın 223a/7

uy - : uymak, tabi olmak -5- [T.]

u.- a 211b/7

u.- ar 193b/6

u.- asın 229a/13

u.- dı 164b/4

u.- mışlardı 158b/1

uyan - : 1. uyanmak -5- [T.]

u.- dı 176b/9

u.- ugeldüm 184a/7

u.- urdum 184a/8

2. idrak etmek

u.- ğıl 157a/8

3. farkına varmak

u.- dı 214a/8

uyanuk : agah, haberdar -2- [T.]

u. olmak 199b/2

u. 231a/3

uyanıklık : haberdar olma, bilgili, uyanık -9- [T.]

u.+ ı 174a/4, 206b/12

u.+ ıla 197a/7, 219a/1

u.+ ına 154b/6

u.+ uş 162a/6

u. 162a/8, 197a/11, 204a/6

uyanıklıklık : haberdar olma, bilgili, uyanık -1- [T.]

u.+ ına 174a/3

uyar - : uyarmak -1- [T.]

u.- a 156b/9

uyku : uyku -3- [T.]

u.+ dan 176b/9

u. 184a/8, 230a/2

uykusuzluk : uykusuzluk -1-

[T.]

u. 230a/2

uymak : uyma, tabi olma -3-

[T.]

u.+ ı 176a/8, 176a/9

u. 173b/3

uymaklık : tabilik -1- [T.]

u.+ ı 179b/5

uysal: yumuşak başlı, munis -1-

[T.]

u. 166a/11

uyu - : uyumak -3- [T.]

u.- dum 184a/7

u.- mış 217b/10

u.- rdum 184a/8

uz: 1. münasip, doğru -4- [T.]

u.+ dur 226b/3

u. 191b/6

2. usta, mahir

u.+ ıla 229b/4

u. 219a/8

uzak : uzak -1- [T.]

u.+ dur 214a/8

uzat - : uzatmak -3- [T.]

u.- alar 176a/6

u.- mak 201a/4

u.- ura 218a/13

uzırak : daha uygun -1- [T.]

u.+ ıdı 197a/3

uzluk : iyilik, hoşluk, yumuşaklık -5- [T.]

u. 155a/15, 155b/3, 170a/14, 175b/15, 232a/6

uzun: uzun -9- [T.]

u.+ dur 172b/8

u. duta 165a/9

u. kıldı 161b/9

u. olsun 159a/4, 178b/9

u. 165a/6, 167a/8, 170b/2, 222b/5

Ü

- ü** : ve -6- [Far.]
ü. 155b/12, 175b/11, 180a/13, 186b/7
- üç**: üç sayısı -14- [T.]
ü.+ evlisi 201b/4
ü.+ ümüzi 178a/8
ü. 174b/5, 181a/3, 189b/5, 192a/5, 192b/11, 193a/15, 193a/2, 193a/8
Ü. 192a/12, 192b/3, 192b/8, 193b/7
- üçünci**: üçüncü -6- [T.]
ü.+ de 201b/4
ü.+ si 206b/12
ü. 165a/14, 165a/6, 171a/11, 189b/7
- üdemek** - : nasihat etme -1- [T.]
ü.- 156a/6
- ügü**: baykuş -1- [T.]
ü. 195a/1
- üküş**: çok -5- [T.]
ü.+ den 165a/3, 168a/4, 183a/5
ü. olsun 196a/2
ü. 174a/2
- üleşdürmek**: bölüşdürme, paylaşırma -1- [T.]
ü. 187b/1
- ümîd** : umut -4- [Far.]
ü. dutarvan 168a/8
ü. 155a/6, 164a/9, 178b/13
- ümîdsüz**: ümitsiz, umutsuz -1- [T.]
ü.+ lerini 216a/11
- Ümmet**: Hz. Muhammed'e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümü -1- [Ar.]
Ü.+ üñ 175a/11
- ün**: ses, seda -1- [T.]
ü.+ i gelür 226a/1
- ür** - : üfürmek, şişirmek -2- [T.]
ü.- di 170a/7
ü.- evüz 178a/4
- ürk** - : korkup kaçmak -3- [T.]
ü.- e 175b/15
ü.- er 175b/2
ü.- miş 183a/8
- ürkmeklik**: korkma işi -1- [T.]
ü. 167b/9
- üst**: üst, üst yüzey -10- [T.]
ü.+ inde 156a/15
ü.+ inden 156b/1
ü.+ ine 168b/5, 193b/12, 197a/6, 202a/1, 206b/15, 225a/8
ü.+ üme 225a/5
ü.+ üñe 197a/5
- üstād**: öğretmen, hoca -4- [Far.]
ü.+ a 162a/4
ü. olmaya 192b/5
ü. 195a/15, 200b/13
- üş**: işte, şimdi, çünkü, ancak. -1- [T.]
ü. 197b/6
- üyez** : at sineği, eşek sineği, -1- [T.]
ü.+ den 224b/5
- üz** - : kesmek, koparmak -1- [T.]
ü.- mekte 165a/2
- üzegü**: üzengi -1- [T.]
ü.+ sinde 229b/4
- üzeri / üzerü**: üzeri, üzerine -117- [T.]
ü.+ mde 166a/10

ü.+ me 164a/13, 173a/10, 229a/4
ü.+ nde 171a/5, 173b/6, 184b/4,
185a/1, 186a/1, 212b/1, 219a/9, 222b/8,
224a/9, 225a/8
ü.+ nden 227b/2
ü.+ ne duta 168b/10
ü.+ ne dutmak 166a/1
ü.+ ne kılına 164a/14
ü.+ ne ola 175a/12
ü.+ ne olmuştur 174a/9
ü.+ ne ura 165a/8, 171a/8
ü.+ ne urmaya 165a/8
ü.+ ne 154b/6, 155a/13, 155a/15,
155b/6, 157b/6, 158b/2, 159b/4,
160a/11, 160a/8, 161a/6, 161b/12,
161b/9, 162a/1, 163b/7, 164a/13,
164a/3, 164b/5, 167b/13, 168b/10,
169b/5, 170a/13, 170a/3, 171b/6,
172a/4, 172a/5, 173a/13, 173a/14,
174b/6, 175a/15, 176a/10, 176a/11,
176b/10, 178b/1, 181a/13, 181a/15,
181a/5, 183a/2, 183b/4, 184a/12,
185b/3, 189a/7, 189b/7, 189b/8, 191a/3,
191b/14, 191b/4, 192a/6, 192a/9,
193a/5, 193b/9, 198a/5, 198b/11,
198b/3, 198b/6, 199b/1, 199b/15,
199b/5, 200b/9, 202a/15, 203a/4,
204a/7, 207b/4, 207b/5, 208b/3,
209a/10, 211b/2, 212a/4, 212b/2,
212b/4, 213b/2, 213b/6, 214b/5, 215a/3,
215b/3, 218b/3, 219a/15, 221a/1,
221b/2, 222a/3, 223a/6, 223b/7,
224b/10, 225a/15, 225a/7, 226b/9,
227a/1, 227a/3, 227a/6, 229a/10,
229a/15, 229a/2, 229a/3, 231a/1
ü.+ nedür 193b/6

üzre: üzerine, üzerinde, üstünde -1-
[T.]
ü. 184a/3

üzül - : üzölmek -1- [T.]
ü.- meydi 175a/7

V

vācib: yapılması gerekli olan -15- [Ar.]

v.+ dūr 156a/15, 159a/1, 159a/3,
165a/5, 198b/3, 200b/10, 206a/3
v.+ lerden 217a/10
v. gördi 165b/4
v. gördüm 211b/3
v. göre 165a/15
v. göresin 163a/3
v. görün 190a/1
v. 165a/13, 166b/11

va‘d: söz verme, taahhüt etme -1- [Ar.]
v. 221b/13

va‘de : söz verme, taahhüt, ahit -7- [Ar.]
v.+ ler eyledi 202b/1
v.+ ler virdi 221a/6
v.+ ler 218a/3
v.+ lerinün 218a/4
v.+ sinden 167a/9
v.+ yile 167b/2
v. 188a/5

vahşet: vahşi, yabani -1- [Ar.]
v. 167b/9

vāk‘a: hadise, olay -2- [Ar.]
v.+ da 164b/6, 167a/12

vakf: tahsis etme -1- [Ar.]
v. eylemek 157b/11

vākı‘: olan, vuku bulan -7- [Ar.]
v. ola 174a/8
v. oldu 191b/10
v. olduğu 155a/4
v. olmışdur 181a/9, 227a/2
v. olmışıdı 201a/4
v. olur 168b/13

vākı‘a: olay, olgu -10- [Ar.]
v.+ da 166b/1
v.+ dan 167b/15
v.+ larda 187b/3
v.+ nuñ 167a/1

v.+ nūñ 187b/2
v. gelürse 196a/9
v. olduğu 167b/14
v. 165b/3, 181a/7, 204b/7

vākıf : bilen, haberdar -2- [Ar.]
v. ola 193a/7
v. olmaduk 226b/6

vaqt: vakit, zaman -32- [Ar.]
v.+ de 167a/10
v.+ den 161b/6, 229b/8
v.+ ın 160a/1
v.+ ında 165b/1
v.+ i 160a/10, 170a/1, 181b/5,
196a/1, 214a/8
v.+ idür 195b/7
v.+ in 155a/4, 179a/2
v.+ inde 161a/8, 165b/1, 176a/9,
193b/4, 195b/3, 209a/9
v. 156a/5, 159b/3, 161b/11,
170a/1, 175a/4, 180a/3, 180b/3,
181a/11,
189a/2, 212b/3, 219b/2

var: mevcut, olan şey -70- [T.]
v.+ dı 169b/7, 232a/5
v.+ dur 166b/13, 170a/11,
178b/13, 178b/9, 181b/8, 186a/3,
189b/5, 202a/1, 202a/3, 202a/6, 213a/5,
214b/6, 221b/6, 222a/4, 222b/4, 225b/6,
226a/1
v.+ ıdı 156b/12, 158a/13,
160a/4, 166a/7, 166a/8, 169b/6, 172a/3,
172a/4, 176b/8, 184b/5, 187b/11,
217b/9, 218a/14, 221b/15, 222b/7,
225b/4, 227b/7
v.+ ısa 161b/5, 172b/7, 183a/11,
226b/11, 227b/4
v.+ mıssa 172b/13
v.+ mıssadı 158a/8
v.+ mış 216a/7
v. 157b/1, 159a/5, 159a/8,
161a/4, 166b/14, 167a/15, 169a/5,
170a/1, 171b/2, 183a/1, 214a/5,
217b/13, 217b/14, 225b/5, 225b/7,
226b/13, 227a/5, 227b/15, 227b/6,
228a/1, 229a/6, 229b/3

var : ulaşmak, gitmek -51-

[T.]

v.- a 209b/2

v.- alar 184a/2

v.- alum 197b/2, 222a/7

v.- am 180a/8, 184a/3

v.- amadı 161b/5

v.- avuz 225b/9

v.- ayın 161b/11, 222a/15

v.- dı 161b/15, 172b/1, 180b/8, 181a/13, 183b/8, 187b/12, 191a/9, 197b/5, 203b/2, 204a/7, 208a/2, 208a/3, 208a/8, 208b/3, 209a/3, 210b/1, 211a/5, 223b/5, 226b/12, 226b/15, 227a/1, 232a/6

v.- dılar 178a/9, 198a/2, 205a/4, 229a/10, 229a/11

v.- gıl 199a/4

v.- sunlar 215a/4

v.- uş 205a/4

v.- up 161a/3, 179a/5, 181a/6, 186b/7, 214b/4, 214b/5, 215a/3, 226a/4

v.- ur 222b/5

v.- urdı 223a/1

v.- urıdım 184a/2

varmak : ulaşma, gitme -2-

[T.]

v.+ dur 172b/2

v. 197a/12

vaşf: hal, sıfat, nitelik -2- [Ar.]

v.+ uşı 214a/2

v. 194a/10

vañan: yer, yurt -1- [Ar.]

v.+ ı 211b/2

vay: şaşkınlık, üzüntü, kızgınlık ünlemi

-2- [T.]

v. 170b/10, 170b/11

vaz ı: alçak, deni -1- [Ar.]

v. 231a/5

ve: ve, hem ile -2158- [T.]

v. 154b/10, 154b/2, 154b/5, 154b/6, 154b/7, 154b/8, 154b/9, 155a/10, 155a/11, 155a/13, 155a/14, 155a/15, 155a/2, 155a/3, 155a/4,

155a/5, 155a/6, 155b/1, 155b/14, 155b/15, 155b/3, 155b/4, 155b/5, 155b/6, 155b/7, 156a/1, 156a/10, 156a/11, 156a/12, 156a/13, 156a/15, 156a/2, 156a/3, 156a/5, 156a/6, 156a/7, 156a/8, 156a/9, 156b/10, 156b/11, 156b/13, 156b/14, 156b/15, 156b/2, 156b/3, 156b/4, 156b/5, 156b/6, 156b/8, 156b/9, 157a/1, 157a/10, 157a/2, 157a/3, 157a/4, 157a/5, 157a/6, 157b/1, 157b/10, 157b/11, 157b/12, 157b/13, 157b/14, 157b/15, 157b/2, 157b/3, 157b/5, 157b/6, 157b/7, 157b/8, 158a/1, 158a/10, 158a/11, 158a/12, 158a/13, 158a/15, 158a/2, 158a/3, 158a/4, 158a/6, 158a/7, 158a/8, 158b/1, 158b/2, 158b/3, 158b/4, 158b/5, 158b/6, 158b/8, 158b/9, 159a/1, 159a/10, 159a/11, 159a/12, 159a/13, 159a/14, 159a/15, 159a/3, 159a/4, 159a/5, 159a/6, 159a/7, 159b/1, 159b/10, 159b/11, 159b/12, 159b/13, 159b/14, 159b/2, 159b/3, 159b/6, 159b/9, 160a/11, 160a/2, 160a/3, 160a/4, 160a/5, 160a/6, 160a/7, 160b/1, 160b/11, 160b/12, 160b/13, 160b/15, 160b/3, 160b/5, 160b/7, 161a/12, 161a/13, 161a/2, 161a/4, 161a/5, 161a/7, 161a/9, 161b/10, 161b/2, 161b/4, 161b/6, 161b/7, 161b/8, 162a/1, 162a/2, 162a/3, 162a/4, 162a/5, 162a/6, 162a/7, 162a/9, 162b/1, 162b/10, 162b/11, 162b/13, 162b/14, 162b/15, 162b/2, 162b/3, 162b/4, 162b/5, 162b/7, 162b/8, 162b/9, 163a/1, 163a/11, 163a/12, 163a/13, 163a/14, 163a/15, 163a/2, 163a/3, 163a/4, 163a/5, 163a/6, 163a/7, 163a/9, 163b/1, 163b/2, 163b/4, 163b/7, 164a/1, 164a/10, 164a/13, 164a/15, 164a/2, 164a/3, 164a/7, 164a/9, 164b/1, 164b/2, 164b/4, 164b/5, 164b/6, 164b/8, 165a/1, 165a/10, 165a/11, 165a/12, 165a/13, 165a/14, 165a/15, 165a/2, 165a/4, 165a/5, 165a/6, 165a/7, 165a/8, 165a/9, 165b/2, 165b/4, 165b/5, 165b/6, 165b/7, 165b/8, 165b/9, 166a/1, 166a/11, 166a/12, 166a/13, 166a/14, 166a/2, 166a/3, 166a/7, 166a/8, 166a/9, 166b/1, 166b/10, 166b/11, 166b/13, 166b/15, 166b/2, 166b/3, 166b/4, 166b/6, 166b/7,

166b/8, 166b/9, 167a/1, 167a/10,
 167a/11, 167a/12, 167a/13, 167a/14,
 167a/15, 167a/2, 167a/5, 167a/7,
 167a/8, 167a/9, 167b/1, 167b/11,
 167b/13, 167b/2, 167b/3, 167b/4,
 167b/5, 167b/9, 168a/1, 168a/10,
 168a/11, 168a/12, 168a/13, 168a/14,
 168a/15, 168a/2, 168a/3, 168a/4,
 168a/5, 168a/6, 168a/8, 168a/9, 168b/1,
 168b/10, 168b/11, 168b/12, 168b/14,
 168b/15, 168b/2, 168b/3, 168b/4,
 168b/5, 168b/6, 168b/8, 168b/9, 169a/1,
 169a/2, 169a/3, 169a/4, 169a/5, 169a/7,
 169a/8, 169b/1, 169b/4, 169b/5, 169b/6,
 169b/7, 170a/1, 170a/11, 170a/14,
 170a/15, 170a/3, 170a/4, 170a/6,
 170a/7, 170a/8, 170b/1, 170b/12,
 170b/14, 170b/15, 170b/2, 170b/4,
 170b/5, 170b/6, 170b/7, 170b/9,
 171a/10, 171a/12, 171a/13, 171a/15,
 171a/2, 171a/3, 171a/6, 171a/7, 171a/8,
 171a/9, 171b/1, 171b/3, 171b/4, 171b/5,
 171b/6, 171b/7, 172a/3, 172a/4, 172a/5,
 172a/6, 172b/1, 172b/13, 172b/14,
 172b/2, 172b/3, 172b/5, 172b/8, 172b/9,
 173a/1, 173a/13, 173a/15, 173a/2,
 173a/3, 173a/4, 173a/5, 173a/7, 173a/8,
 173b/1, 173b/11, 173b/2, 173b/3,
 173b/6, 173b/8, 173b/9, 174a/1,
 174a/12, 174a/13, 174a/14, 174a/2,
 174a/3, 174a/4, 174a/5, 174a/6, 174a/7,
 174a/8, 174b/1, 174b/2, 174b/3, 174b/4,
 174b/5, 174b/6, 174b/7, 174b/8, 175a/1,
 175a/12, 175a/13, 175a/14, 175a/15,
 175a/3, 175a/4, 175a/5, 175a/9, 175b/1,
 175b/14, 175b/15, 175b/2, 175b/3,
 175b/4, 175b/5, 175b/6, 175b/7, 175b/8,
 175b/9, 176a/1, 176a/10, 176a/11,
 176a/13, 176a/15, 176a/2, 176a/3,
 176a/4, 176a/6, 176a/7, 176a/8, 176a/9,
 176b/1, 176b/10, 176b/2, 176b/3ve,
 176b/4, 176b/6, 177a/1, 177a/14,
 177a/15, 177a/2, 177a/3, 177a/4,
 177a/5, 177b/1, 177b/10, 177b/14,
 177b/15, 177b/2, 177b/4, 177b/5,
 177b/6, 177b/7, 178a/1, 178a/2, 178a/4,
 178a/5, 178a/6, 178a/9, 178b/1,
 178b/10, 178b/11, 178b/12, 178b/13,
 178b/14, 178b/15, 178b/2, 178b/3,
 178b/4, 178b/5, 178b/6, 178b/8, 179a/1,

179a/2, 179a/3, 179a/4, 179a/7, 179a/8,
 179b/1, 179b/10, 179b/11, 179b/12,
 179b/13, 179b/14, 179b/15, 179b/2,
 179b/3, 179b/4, 179b/5, 179b/6, 179b/7,
 179b/8, 179b/9, 180a/1, 180a/10,
 180a/12, 180a/15, 180a/2, 180a/3,
 180a/4, 180a/5, 180a/6, 180a/7, 180a/8,
 180a/9, 180b/1, 180b/3, 180b/4, 180b/5,
 180b/6, 180b/8, 181a/13, 181a/2,
 181a/3, 181a/4, 181a/5, 181a/6, 181a/7,
 181a/8, 181b/1, 181b/4, 181b/5, 181b/6,
 181b/7, 181b/8, 182a/1, 182a/11,
 182a/12, 182a/13, 182a/14, 182a/15,
 182a/2, 182a/3, 182a/4, 182a/5, 182a/6,
 182a/7, 182a/9, 182b/1, 182b/10,
 182b/11, 182b/12, 182b/13, 182b/14,
 182b/15, 182b/3, 182b/4, 182b/5,
 182b/9, 183a/1, 183a/13, 183a/14,
 183a/15, 183a/2, 183a/3, 183a/5,
 183a/6, 183a/7, 183a/8, 183a/9, 183b/2,
 183b/3, 183b/4, 183b/5, 183b/6, 183b/9,
 184a/1, 184a/12, 184a/13, 184a/14,
 184a/15, 184a/2, 184a/5, 184b/1,
 184b/4, 184b/5, 184b/7, 184b/8, 185a/1,
 185b/1, 185b/2, 185b/3, 186a/1, 186a/2,
 186a/3, 186a/4, 186b/1, 186b/2, 186b/3,
 186b/6, 186b/7, 187a/1, 187a/2, 187a/3,
 187a/4, 187a/5, 187a/6, 187a/8, 187a/9,
 187b/10, 187b/11, 187b/12, 187b/15,
 187b/2, 187b/3, 187b/4, 187b/5, 187b/9,
 188a/2, 188a/3, 188a/5, 188a/6, 188a/7,
 188b/3, 188b/4, 188b/5, 188b/7, 189a/1,
 189a/2, 189a/3, 189a/4, 189a/5, 189a/6,
 189b/1, 189b/2, 189b/4, 189b/5, 189b/6,
 189b/9, 190a/1, 190a/2, 190b/1,
 190b/10, 190b/2, 190b/3, 190b/4,
 190b/7, 190b/9, 191a/1, 191a/10,
 191a/12, 191a/2, 191a/5, 191a/7,
 191a/8, 191a/9, 191b/10, 191b/11,
 191b/12, 191b/14, 191b/15, 191b/2,
 191b/3, 191b/4, 191b/6, 191b/9, 192a/1,
 192a/10, 192a/11, 192a/13, 192a/14,
 192a/3, 192a/4, 192a/6, 192a/7,
 192b/12, 192b/13, 192b/14, 192b/2,
 192b/4, 192b/5, 192b/8, 192b/9,
 193a/10, 193a/11, 193a/12, 193a/13,
 193a/15, 193a/3, 193a/4, 193a/5,
 193a/6, 193a/7, 193a/8, 193a/9, 193b/1,
 193b/10, 193b/12, 193b/13, 193b/14,
 193b/15, 193b/2, 193b/3, 193b/4,

193b/5, 193b/6, 193b/7, 193b/9, 194a/1, 194a/11, 194a/12, 194a/13, 194a/14, 194a/15, 194a/2, 194a/4, 194a/6, 194a/7, 194a/8, 194a/9, 194b/1, 194b/11, 194b/12, 194b/13, 194b/14, 194b/15, 194b/2, 194b/3, 194b/5, 194b/6, 194b/7, 194b/8, 194b/9, 195a/1, 195a/10, 195a/11, 195a/14, 195a/15, 195a/3, 195a/4, 195a/5, 195a/6, 195a/7, 195a/9, 195b/2, 195b/4, 195b/5, 195b/6, 195b/7, 196a/1, 196a/11, 196a/12, 196a/14, 196a/2, 196a/3, 196a/4, 196a/6, 196a/7, 196a/8, 196a/9, 196b/1, 196b/3, 196b/4, 196b/5, 196b/6, 196b/7, 197a/1, 197a/10, 197a/11, 197a/13, 197a/14, 197a/2, 197a/5, 197a/8, 197a/9, 197b/2, 197b/3, 197b/5, 198a/1, 198a/2, 198a/3, 198a/5, 198a/6, 198a/7, 198b/10, 198b/11, 198b/12, 198b/13, 198b/14, 198b/15, 198b/3, 198b/4, 198b/5, 198b/6, 198b/7, 198b/9, 199a/1, 199a/2, 199a/4, 199a/7, 199b/1, 199b/10, 199b/11, 199b/12, 199b/2, 199b/3, 199b/4, 199b/5, 199b/6, 199b/7, 199b/8, 200a/2, 200a/3, 200a/4, 200a/5, 200a/6, 200a/7, 200a/8, 200b/1, 200b/10, 200b/11, 200b/12, 200b/14, 200b/15, 200b/2, 200b/3, 200b/4, 200b/5, 200b/6, 200b/7, 200b/8, 200b/9, 201a/1, 201a/2, 201a/3, 201a/4, 201a/6, 201a/7, 201a/8, 201b/1, 201b/2, 201b/4, 202a/1, 202a/12, 202a/13, 202a/14, 202a/7, 202b/1, 202b/2, 202b/3, 202b/4, 202b/5, 202b/8, 203a/4, 203b/1, 203b/2, 203b/3, 203b/4, 203b/6, 203b/8, 203b/9, 204a/1, 204a/2, 204a/3, 204a/5, 204a/6, 204a/8, 204b/1, 204b/10, 204b/14, 204b/15, 204b/7, 205a/3, 205a/6, 205a/7, 205a/8, 205b/10, 205b/11, 205b/12, 205b/13, 205b/14, 205b/15, 206a/2, 206a/3, 206a/4, 206a/5, 206a/6, 206a/7, 206a/8, 206a/9, 206b/1, 206b/10, 206b/12, 206b/13, 206b/14, 206b/15, 206b/2, 206b/3, 206b/4, 206b/6, 206b/7, 206b/8, 207a/1, 207a/10, 207a/11, 207a/13, 207a/14, 207a/15, 207b/1, 207b/2, 207b/3, 207b/4, 207b/5, 207b/6, 207b/8, 208a/1, 208a/4, 208a/5, 208a/6, 208a/8, 208b/1, 208b/3, 209a/1, 209a/10, 209a/2,

209a/3, 209a/9, 209b/1, 209b/2, 209b/4, 209b/5, 209b/6, 210a/1, 210a/3, 210a/4, 210b/1, 210b/2, 210b/4, 211a/1, 211a/4, 211a/5, 211a/6, 211a/7, 211b/1, 211b/2, 211b/4, 211b/6, 211b/7, 211b/8, 212a/1, 212a/2, 212b/2, 212b/3, 212b/4, 212b/5, 213a/1, 213a/3, 213a/4, 213a/5, 213a/7, 213a/8, 213a/9, 213b/1, 213b/2, 213b/3, 213b/4, 213b/5, 214a/1, 214a/10, 214a/5, 214a/6, 214a/8, 214a/9, 214b/4, 214b/5, 215a/2, 215a/3, 215a/5, 215b/1, 215b/10, 215b/12, 215b/13, 215b/14, 215b/15, 215b/2, 215b/3, 215b/4, 215b/5, 215b/6, 215b/8, 215b/9, 216a/1, 216a/10, 216a/11, 216a/13, 216a/2, 216a/3, 216a/4, 216a/6, 216a/7, 216a/8, 216a/9, 216b/10, 216b/11, 216b/12, 216b/13, 216b/14, 216b/15, 216b/3, 216b/4, 216b/5, 216b/6, 216b/7, 216b/9, 217a/1, 217a/10, 217a/12, 217a/13, 217a/14, 217a/15, 217a/2, 217a/3, 217a/4, 217a/6, 217a/7, 217a/8, 217a/9, 217b/1, 217b/10, 217b/11, 217b/12, 217b/14, 217b/15, 217b/2, 217b/3, 217b/4, 217b/5, 217b/8, 218a/1, 218a/10, 218a/11, 218a/12, 218a/14, 218a/15, 218a/3, 218a/4, 218a/5, 218a/6, 218a/7, 218a/9, 218b/1, 218b/2, 218b/4, 218b/5, 218b/6, 218b/7, 219a/1, 219a/10, 219a/11, 219a/12, 219a/2, 219a/3, 219a/4, 219a/5, 219a/6, 219a/7, 219a/8, 219b/2, 219b/3, 219b/4, 219b/5, 219b/6, 220a/1, 220a/3, 220a/4, 220a/5, 220a/6, 220a/7, 220b/1, 220b/14, 220b/15, 220b/2, 220b/3, 220b/4, 220b/5, 220b/7, 220b/8, 220b/9, 221a/2, 221a/3, 221a/6, 221b/1, 221b/10, 221b/11, 221b/12, 221b/13, 221b/14, 221b/2, 221b/3, 221b/4, 221b/6, 221b/8, 221b/9, 222a/1, 222a/10, 222a/11, 222a/12, 222a/13, 222a/14, 222a/15, 222a/2, 222a/3, 222a/4, 222a/6, 222a/7, 222b/1, 222b/2, 222b/3, 222b/4, 222b/5, 222b/7, 222b/8, 223a/1, 223a/2, 223a/3, 223a/4, 223a/6, 223a/7, 223b/15, 223b/2, 223b/4, 223b/6, 223b/8, 223b/9, 224a/1, 224a/3, 224a/4, 224a/5, 224a/6, 224a/7, 224a/8, 224b/1, 224b/10, 224b/3, 224b/4, 224b/5, 224b/6, 224b/7, 225a/10, 225a/13, 225a/14, 225a/15,

225a/3, 225a/4, 225a/5, 225a/9, 225b/1, 225b/10, 225b/2, 225b/3, 225b/4, 225b/5, 225b/8, 225b/9, 226a/3, 226a/4, 226a/5, 226a/7, 226a/8, 226b/12, 226b/13, 226b/15, 226b/2, 226b/3, 226b/4, 226b/5, 226b/6, 226b/7, 226b/9, 227a/1, 227a/4, 227a/5, 227a/6, 227a/7, 227b/1, 227b/10, 227b/11, 227b/12, 227b/13, 227b/3, 227b/4, 227b/5, 227b/7, 227b/8, 228a/1, 228a/3, 228a/6, 228a/7, 228b/2, 228b/3, 228b/4, 228b/5, 228b/6, 229a/1, 229a/10, 229a/11, 229a/13, 229a/14, 229a/15, 229a/4, 229a/5, 229a/7, 229a/8, 229a/9, 229b/1, 229b/10, 229b/11, 229b/12, 229b/2, 229b/3, 229b/4, 229b/6, 229b/7, 230a/4, 230a/6, 230b/1, 230b/2, 230b/3, 230b/4, 230b/5, 230b/6, 230b/7, 230b/8, 231a/1, 231a/2, 231a/3, 231a/4, 231a/5, 231b/1, 231b/10, 231b/12, 231b/14, 231b/15, 231b/2, 231b/3, 231b/4, 231b/5, 231b/7, 231b/9, 232a/2, 232a/3, 232a/4, 232a/5, 232a/6, 232a/8, 232a/9

V. 160b/3, 162b/12, 162b/14, 163a/7, 165a/12, 165b/9, 166a/12, 166b/6, 167a/8, 176a/14, 178b/5, 179b/1, 181a/11, 189a/1, 190a/2, 191a/10, 201a/3, 208b/2, 212a/1, 212a/2, 214a/1, 214a/4, 216a/12, 216b/4, 217b/8, 223a/4, 230b/3

vebāl : ağır sorumluluk -2-
[Ar.]
v. 158a/5, 192b/14

vech : 1. yol, yöntem -12- [Ar.]
v.+ den 192b/13
v.+ i 182a/2
v.+ ile 163b/8
v.+ in 178a/9
v.+ inden 226b/7
v.+ inüñ 168b/1
v. 177b/1, 178b/2

2. sebep, vesile
v.+ i 164a/6, 206a/9
v.+ ince 185b/3, 186a/2

vefā : sözünde durma, dostluk, bağlılık, sadakat -3- [Ar.]
v.+ yı 166a/4

v. gelesi 202a/10
v. 182b/5

vefāsuz: vefasız, bivefa -1-
[T.]
v. olur 204b/8

vehm: kuruntu -1- [Ar.]
v.+ le 159b/8

ver - : yardımcı fiil, vermek -1-
[T.]
telefe v.- ür 175b/3

vesvese: vehim, kuruntu -1-
[Ar.]
v.+ sinden 161b/11

veya: veya, ya da -1- [T.]
v. 167b/12

vezīr: en üst rütbeli devlet memuru -48- [Ar.]

v.+ e 176b/1, 187a/9, 187b/13
v.+ ler 212b/5
v.+ lerden 156a/5
v.+ lerle 212b/5
v.+ lerüñ 176b/6
v.+ süz 156a/5
Bilār-i v.+ süz 179b/11
v.+ üñ 177b/14, 190b/3
v. 176b/2, 189a/5, 189a/6, 190b/5, 191b/13, 192a/11, 192a/15, 192a/2, 192a/5, 192a/8, 192b/11, 192b/3, 192b/7, 193a/15, 193a/2, 193a/8, 193b/11, 193b/7, 194a/10, 194a/13, 194a/3, 194a/5, 194b/1, 194b/10, 194b/15, 194b/4, 195a/12, 195a/2, 195a/8, 195b/1, 195b/6, 198b/15

Bilār- v. 197b/5, 198a/4
Bilār-ı v. 180b/6, 197b/4
Bilār-i v. 180b/8

vezn: ağırlık, ölçü -1- [Ar.]
v.+ i 200b/8

vilayet : il, şehir -1- [Ar.]
v. 230b/6

vir - : 1. yardımcı fiil, vermek -83-
[T.]

v.- di 218a/3
amān v.- di 164b/2
bahşış v.- di 209a/9, 213a/2
cevāb v.- di 154b/7, 155a/9,
157b/2, 158b/10, 159a/9, 160a/1,
166b/9, 167a/4, 169a/2, 170b/1, 171b/2,
172b/2, 173b/2, 174b/7, 181a/8,
199b/11, 205a/1,
206a/9, 211a/7, 215a/1, 218a/5
eline v.- di 198a/1, 217b/11
mişāl v.- di 161a/7, 183a/12,
190b/8, 198b/12, 205a/7, 214a/4, 219a/8
nişān v.- di 202b/2
selām v.- di 225a/14
va'deler v.- di 221a/6
yir v.- di 166a/3
zaḥmet v.- di 173a/15
boyun v.- diler 217b/1
başın v.- düği 220b/14
öğüt v.- düği 159b/2
v.- düğ 225a/4
yile v.- düğ 229b/2
destür v.- e 177a/15
el v.- e 179b/15, 187b/9, 192a/1,

192a/6
eline v.- e 228a/6
lezzet v.- e 173a/1
öğüt v.- e 191b/4
mişāl v.- eler 154b/8
mişāl v.- elüm 197b/3
inşāf v.- gil 170a/6
v.- medi 161a/10
boyun v.- memek 196a/13
nişān v.- memişdür 177a/14,

196a/3
el v.- meye 156b/11
yol v.- meye 191b/8
mişāl v.- meyevüz 198b/11
amān v.- mişdür 164b/6
mişāl v.- mişidi 161b/14
ḥaber v.- ür 179b/13
boyun v.- ürdi 217b/3
öğütler v.- ürdi 229b/11
mişāl v.- ürse 178b/1
yolın v.- ürse 156b/7

2. feda etmek

fesāda v.- düğ 195a/2

3. eriştirmek, iletmek

v.- diler 211b/8
v.- düm 214b/3
v.- düğdi 225a/3
v.- eler 211a/2
v.- esilerdi 205b/10
v.- evüz 218a/1
v.- gil 204b/13
v.- meye 232a/2
v.- üp 208a/8
v.- ür 217b/4
v.- ürleridi 205b/11

4. ihsanda bulunmak

v.- diler 205a/7

viribi - : göndermek, yollamak -9-
[T.]

v.- di 161a/10, 161b/14, 161b/4,
168b/5, 213a/2, 218a/2, 230a/6
v.- ye 185b/3, 186a/1

virici: veren, sunan -1- [T.]
v.+ lerüñ 165a/5

virme: vermek işi -10- [T.]
'azāb v.+ de 191a/12, 192a/15
cezā v.+ de 155a/10
keleci v.+ de 197a/5
'uḳūbet v.+ de 155a/10
cezāsın v.+ e 162b/12
amān v. 160a/1
pādişāhlık v. 213a/6
zaḥmet v. 215a/5
dādın v. 224a/6

vişāk : bağ, anlaşma -1- [Ar.]
v.+ ına 160b/3

vücūd: beden -1- [Ar.]
v.+ insuz 179b/10

Y

ya : bağlama edatı, ya-11- [T.]

y. 156b/7, 168a/6, 175b/13,
178a/7, 182a/4, 197a/6, 214b/2,
220b/12,
227a/2, 227a/3, 229b/9

yā : birinden birinin olacağı sanılan iki
iş için kullanılan bir söz -4-

[Far.]

y. 167b/12, 167b/13, 174b/5

yad: kötü -2- [T.]

y. 221a/4, 221b/5

yādigār: bir kimseyi, bir olayı hatırlatan
nesne veya kişi, andaç -1-

[Ar.]

y. eyleyüp 215b/11

yağ : yağ -1- [T.]

y.+ lar 178a/5

yağır: semer, eyer -1- [T.]

y.+ mına 178a/4

yağmur: yağmur -2- [T.]

y.+ ı 206b/14

y. 191a/8

yāhūd : veya -2- [Far.]

y. 222a/15, 229b/9

yağ - : yakmak -1- [T.]

y.- dı 172b/11

yağa: yaka -1- [T.]

y.+ sına 210b/4

yakın: yakın -17- [T.]

y.+ a 230b/7

y.+ da 209b/2

y.+ dur 169a/6, 183a/14

y.+ ında 202b/5

y. duta 220b/9

y. eylemegin 168b/5

y. eylemekden 159b/10

y. olırsarsın 159b/15

y. olmak 165b/7

y. olmakdan 165a/4

y. olmazdı 219b/1

y. olmuşdu 223a/1

y. 158a/12, 177b/3, 207b/7

2.yakın olanlar

y.+ larundan 177b/12

yakınlık : yakın olma durumu -2-
[T.]

y. 155a/1, 200b/11

yakınrağ: daha yakın-2- [T.]

y.+ dur 156b/4, 174b/5

yakışdur - : yakıştırmak -1-
[T.]

y.- a 193a/11

yakîn: kesin ve sağlam bilgi -2-
[Ar.]

y.+ e 198a/7

y. olur 154b/6

yākūt: değerli taş, yakut -2-
[Ar.]

y. ola 184b/6

Y. 184b/6

yalan: asılsız söz, yalan -8-
[T.]

y.+ ı 205b/10

y.+ ıla 169a/7

y. 160a/2, 166a/3, 166b/10,

167b/2, 193a/12, 205b/9

yalancı : yalan söyleyen, sözüne
güvenilmez -3- [T.]

y.+ ya 205b/11

y. 195a/14, 195a/4

yalancılık: yalancılık -2- [T.]

y. 164a/11, 200b/3

yalavaç: haberci, elçi -5- [T.]

y.+ lar 186b/1, 187a/2

y. ola 184b/5

y. 218a/2, 218a/6

yalavaçlık : elçilik -1- [T.]

y.+ a 195a/4

yaldalan - : yaltaklanmak -1-
[T.]
y.- dı 202b/5

yalıŋ : alev -1- [T.]
y.+ ı 220a/6

yalıŋla - : alevlenmek -2-
[T.]
y.- ndı 161b/7
y.- nmışdı 218a/3

yaluŋuz: yalnız -5- [T.]
y.+ ın 222a/4
y. kıla 178a/8, 183a/2
y. 219b/3, 219b/4

yaŋ / yan: taraf, yön -19- [T.]
y.+ a 167b/2, 188a/1, 189a/3,
202b/4, 217b/1, 221a/5, 221b/10,
221b/3, 224b/9
y.+ da 178a/9
y.+ adan 167b/15, 219b/5
y.+ adın 161a/3, 220a/4, 221a/2,
231a/4
y.+ ında 178a/3

yan - : yanmak -1- [T.]
y.- a 219b/2

yanak / yaŋak: yanak -3-
[T.]
y.+ ı 179b/7, 206b/10
y.+ ları 223b/7

yandur - : yakmak -2- [T.]
y.- dı 222a/2
y.- udurduŋ 229b/2

yaŋıl - : yanılmak, şaşırmak -2-
[T.]
y.- duŋ 229b/9
y.- mışvan 204b/15

yaŋılmak : yanılma, yanlış yola sapma
-2- [T.]
y.+ da 161b/5
y. 155b/7
y.+ ı 197a/3
y.+ ıla 191b/10

ya' nı : `demek oluyor ki` anlamlarında
bir söz -18- [Ar.]

y. 155b/3, 170a/7, 171b/8,
175a/3, 175a/8, 178b/9, 182b/9, 188b/2,
204b/9, 208b/1, 217b/13,
218a/2, 222a/5, 222a/9, 225a/12,
227b/14, 228a/1,
228b/2

yap - : yapmak -7- [T.]
y.- dı 164a/7
y.- dılar 165b/9, 166b/5, 229a/8
y.- duŋları 163a/5
y.- mış 222b/8
y.- mışlardı 190b/10

yapış / yapuŝ -: tutunmak -9-
[T.]
y.- dı 201b/3, 201b/4
y.- duŋ 173b/10, 191b/11
y.- sun 172a/1
y.- ur 175b/9, 225a/13
y.- mış 165b/2
y.- up 210b/4

yapışdur - : yapıştırmak -1-
[T.]
y.- ı başladılar 160b/2

yapmak : yapma, işleme -1-
[T.]
y.+ da 164a/7

yaprak : yaprak -1- [T.]
y. 220b/1

yâr: sevgili, dost -5- [Far.]
y.+ suz 180b/5
y. ola 187a/7
y. 155a/14, 175b/11, 199a/7

yara - : 1. işe yaramak, faydalı olmak
-21- [T.]
y.- dıldı 230a/6
y.- maz 157a/6, 172b/3, 187b/11,
190b/6, 215a/2, 222a/12, 226a/8
y.- r 156a/11, 157b/5, 164a/13,
176a/1, 176a/2, 177b/4, 181b/8,
183a/12, 192b/1, 216b/6, 226a/7

y.- ya 222a/4
2. yakışmak, layık olmak
y.- maz 169a/4

yarağ : 1. hazırlık -7- [T.]
y. 157b/6, 222b/5
2. levazım, teçhizat
y.+ ın 209a/10
y. 226a/7
y.+ ın 209b/6
3. silah
y. 217b/14, 218a/14

yarağla - : hazırlamak -1-
[T.]
y.- mışdı 218a/14

yarağlan - : hazırlanmak -3-
[T.]
y.- dı 198a/2
y.- miş 182a/1, 192a/7

yaramaz: faydasız, zararlı -10-
[T.]
y.+ dan 192a/4
y. 158a/5, 158a/6, 169b/1,
170b/7, 171a/6, 186b/5, 192a/10,
193a/12,
230b/4

yarar: faydalı -2- [T.]
y. ola 156a/8
y. 158b/10

yarasa: yarasa -1- [T.]
y. 193b/15

yardım: yardım -8- [T.]
y.+ na 168b/9, 200b/5
y.+ ından bulmuşıdı 176a/12
y. gelesiye 155b/15
y. ider 219b/6
y. 204a/2, 213a/8, 219a/5

yardımcı: yardımcı, kul, hizmetkar -4-
[T.]
y.+ lardan 156a/5
y.+ larsuz 156a/4
y. oldu 155a/14
y. 165b/6

yardımlaş - : yardımlaşmak -1-
[T.]
y.- up 183a/4

yardımlaşmak: yardımlaşma -1-
[T.]
y. 224b/3

yardımlu: yardıma hak kazanmış -1-
[T.]
y. olur 167b/4

yâren: arkadaş, dost -12- [Far.]
y.+ ları 209a/10
y.+ ler 160a/2, 167b/1, 206a/2,
208a/7
y.+ lere 219b/2
y.+ leri 156b/14, 158a/10,
212b/1, 212b/5
y.+ lerinü 209b/6
y.+ lerü 166a/10

yarı: yardım -6- [T.]
y. gelür 223b/9
y. kıla 187b/9
y. kılup 223b/9
y. kılup 156b/7, 202a/4
y. kılur 219b/6

yarı kıl:- yardım etmek-5- [T.]
yarı k.- a 187b/9
yarı k.- ü 223b/9
yarı k.- up 156b/7, 202a/4
yarı k.- ur 219b/6

yarıcı: yardımcı -2- [T.]
y.+ lar 159a/1
y.+ lara 158b/6

yarın: gelecek gün, yarın -6-
[T.]
y.+ a 157a/6, 157b/3
y.+ ı 157a/9
y.+ ü 199b/4
y. 208a/1, 224a/10

yarındası: gelecek gün, yarın -2-
[T.]
y. 160a/10, 211a/1

yarlıgama : affetme, bağışlama,
merhamet etme -1- [T.]
y. 154b/9

yas: matem, yas -2- [T.]
y.+ ından 224a/8
y. 170a/4

yaştuk : yastık -1- [T.]
y.+ ına 218a/8

yaş : 1. göz yaşı -1- [T.]
y. 172b/10
2. taze, nemli -1- [T.]
y.+ ıdı 191a/3

yat - : yatmak, uzanmak -2- [T.]
y.- ur görmeyince 171a/5
y.- ur 224a/9

yat : yabancı -1- [T.]
y. 193b/1

yatlu : kötü -10- [T.]
y.+ durur 226a/9
y.+ ları kırmazdı 174a/11
y.+ yı 174a/10
y. olur 225a/3
y. 158a/7, 168b/1, 182b/4,
182b/6, 221b/13, 230b/4

yavlağ : daha, çok, pek çok, gayet -
62- [T.]
y. idün 177b/8
y. 156a/10, 156a/9, 157b/12,
158a/15, 158b/6, 159a/5, 159a/6,
160b/14, 160b/15, 160b/4, 166b/8,
166b/9, 167a/15, 169a/6, 172a/6,
172b/14, 173a/15, 173a/2, 176b/9,
177a/14, 177b/9, 178b/12, 178b/8,
179a/2, 180b/5, 181a/3, 182a/15,
183a/1, 183b/8, 184a/9, 187b/1, 190b/2,
190b/3, 191b/10, 191b/13, 192a/5,
193a/1, 194b/1, 196a/1, 196b/7,
197a/10, 197a/8, 197a/9, 200a/7,
200b/1, 200b/3, 203a/1, 203b/9, 204b/7,
208a/3, 211b/5, 216b/4, 216b/6, 222b/7,
223b/3, 225a/11, 225b/3, 226b/14,

226b/3, 226b/4, 232a/5

yavru: yavru -9- [T.]
y.+ lar 223a/2, 225a/10, 225b/2
y.+ ları 223a/3
y.+ ların 224b/8
y.+ larına 223b/6
y.+ larum 225a/9
y.+ larun 223b/3
y. 217b/12

yavrıla - : yavrulamak, yumurtlamak
-1- [T.]
y.- dı 218b/5

yavu: kayıp, yitik -2- [T.]
y. kıldun 194a/10
y. kılup 172b/3

yavu kıl : yitirmek, kaybetmek -2- [T.]
yavu k.- dun 194a/10
yavu k.- up 172b/3

yavuz : kötü -44- [T.]
y.+ a 226b/6
y.+ da 194b/7
y.+ lar 162a/9
y. eyler 175b/12
y. göstereler 167b/7
y. ola 182b/5
y. 158a/7, 159b/8, 162a/8,
162b/13, 163a/15, 165a/10, 167b/11,
167b/2, 168a/12, 169a/5, 169a/7,
170a/13, 171a/1, 171a/10, 171a/12,
173a/3, 174a/5, 175b/11, 175b/12,
175b/9, 182b/4, 184a/14, 186b/4,
186b/6, 191b/5, 194a/4, 195a/1, 195a/4,
195a/6, 202a/10, 204b/8, 217b/11,
221b/13, 222a/13, 225b/1, 227b/13
Y. 175b/12

yavuzluk : kötülük, fenalık -11- [T.]
y.+ dan 165a/15, 194a/5
y.+ dur 204b/11
y.+ ı 192a/2
y.+ ından 161b/2
y. 158a/7, 162b/2, 170a/11,
191b/14, 202a/8, 204b/9

yavuzrak: daha kötü, daha fena -1-
[T.]
y. 178b/3

yay: yaz, sıcak mevsim -2-
[T.]
y. 191a/1, 191a/4

yayan: yaya -1- [T.]
y. olurdu 206b/10

yayıl - : ağızdan ağıza yayılmak -2-
[T.]
y.- dı 216a/4
y.- mışdur 215b/10

yayın: yazın -1- [T.]
y.+ uş 217a/4

yaz - : yazmak -13- [T.]
y.- a 162b/9
y.- ar 224b/6
y.- dı 208a/4, 209a/10, 210a/1
y.- dılar 212b/2
y.- maya 214a/2
y.- mışdı 206b/3, 212b/1
y.- mışlar 217a/7
y.- mışlardır 215b/14
y.- mışvan 226b/9
y.- up 215b/12

yazı: ova, düzlük -7- [T.]
y.+ da 169b/3, 191a/1, 201a/5
y.+ lar 180a/14
y.+ sında 168a/9
y.+ ya 201b/4
y. 163a/14

yazıcı: katip, yazman -1- [T.]
y.+ sı 180a/1

yazıl-: yazılmak, süslenmek,
nakşedilmek -9- [T.]
y.- dı 158b/2, 164b/5, 181a/15,
189a/8, 199b/15, 202a/15, 209a/10,
212b/2, 219a/15

yazuk : günah, cürüm, suç -1-
[T.]

y.+ dan 194a/5

yazuflu: günahkâr, suçlu -2-
[T.]
y. oladı 158a/9
y. olmayadı 158a/8

yazuksuz: günahsız, suçsuz -1-
[T.]
y.+ ı 162b/4

yığ - : 1. engellemek, yasaklamak -3-
[T.]
y.- amaya 192a/5
y.- an 197a/1
2. biriktirmek, yığmak
y.- ar 192b/4

yığağ : nehiy, memnuiyet, yasak -1-
[T.]
y.+ ları 176a/9

yıgılın - : çekinmek, kaçınmak -1-
[T.]
y.- a 165b/3

yıgmağ : engelleme -1- [T.]
y.+ a 184b/1

yıkıl - : çökmek, yığılmak -1-
[T.]
y.- a 193b/12

yıl : yıl, sene -4- [T.]
y. 170b/1, 170b/3, 198b/6,
231a/2

yıl - : çekilmek, uzaklaşmak -2-
[T.]
y.- er 172b/5
y.- van 224b/6

yılan: yılan -15- [T.]
y. 176b/10, 185a/1, 194a/14,
199b/7, 201a/6, 201a/7, 201b/4, 202a/4,
204b/6, 205a/2, 205a/3, 205a/6
Y. 205a/1

yıldıra - : parlamak, ışıldamak -3-
[T.]

y.- rdi 186a/1
y.- yıyorur 179b/4
y.- yudurur 180a/7

yıldırım / yıldırım: yıldırım, şimşek
-2- [T.]
y. 180a/9, 218b/1

yılduz: yıldız -4- [T.]
y.+ ı 159b/4
y.+ lar 177a/1
y. 206b/10, 217b/6

yırt - : parçalamak -1- [T.]
y.- up 223b/5

yırtıcı: etçil, vahşi hayvan -3- [T.]
y.+ lar 159a/5, 201a/6
y. 158a/15

yırtıcılık : vahşilik -1- [T.]
y. 170b/14

yi - : 1. yemek-18- [T.]
y.- di 203a/1
y.- düm 229a/3
y.- düğ 191a/6
y.- me 157a/9
Y.- medüm 191a/6
y.- megil 159b/7
y.- mekden 156b/13
y.- meye 171a/2
y.- miş 163a/8, 225b/1
y.- rdi 188a/7
y.- rler 164a/8
y.- rlerdi 172b/12
y.- ye 204b/13
y.- yesin 202b/7
2. hoşla gitmeyen bir duruma uğramak
y.- mişidüm 155b/11
3. batmak
y.- ye 192b/12
4. tüketmek, bitirmek
y.- di 214a/6

yidek: yedekte görülen at -1- [T.]
y. 183b/7

yidi: yedi -10- [T.]
y. 176b/9, 177a/3, 184a/6, 184a/7, 186b/1, 187a/2, 195a/2

yidinci: yedinci -3- [T.]
y. 165a/10, 165b/2, 187a/3

yigit: genç, delikanlı -4- [T.]
y.+ ler 170b/2
y. 192b/14, 214a/6, 226b/6

yigitlik: gençlik -1- [T.]
y.+ üjüz 157b/8

yigle - : üstün tutmak, tercih etmek -1- [T.]
y.- miş 167b/14

yiglen - : yeğlenmek -1- [T.]
y.- e 182a/1

yiglik: üstünlük -1- [T.]
y.+ i 220b/5

yigrek: daha iyi, en iyi, en üstün -31- [T.]
y.+ dür 172b/14, 172b/15, 174b/6, 192a/1, 207a/10, 208a/3, 218a/2
y.+ i olduğın 199b/8
y.+ i 155a/3, 167a/7, 174b/7, 222a/9
y.+ idi 197a/2
y.+ idür 175a/14, 231b/14
y.+ ün 200a/3
y. geldi 187b/14
y. ola 231a/2
y. olmaya 193a/14
y. 155a/2, 159b/14, 166b/14, 168a/4, 173a/4, 174b/4, 178b/6, 183a/7, 187b/1, 199b/10, 228a/4

yigreklik: daha iyi, daha üstün olma durumu -1- [T.]
y.+ inün 199a/7

yigren - : iğrenmek -1- [T.]
y.- ürven 159a/4

yil - : koşmak, acele etmek -2-[T.]
y.- di 173b/8

- y. 173b/8
- yil:** yel, esinti, rüzgar -15- [T.]
 y.+ e virdün 229b/2
 y.+ e 216b/14, 225a/4
 y.+ i 180a/12, 217a/4, 218a/6,
 218b/3, 221b/4
 y. 180a/8, 217b/8, 218b/2,
 219a/10, 220a/2, 221b/10, 224a/2
- yile vir-:** boşa geçirmek, tüketmek -2- [T.]
 yile v.- dün 225a/4, 229b/2
- yilmek:** koşma, acele etme -2- [T.]
 y.+ ile 178a/1
 y.+ ü 207a/13
- yimek :** yemek işi -4- [T.]
 y.+ den 170b/7, 170b/15
 y.+ e 170b/8
 y. 179a/2, 194b/4
- yimeklik:** yemek işi -1- [T.]
 y. 190b/7
- yimîn:** yemin, ant, söz -1- [Ar.]
 y. eylemek 220b/7
- yimiş:** meyve -14- [T.]
 y.+ dir 172b/13
 y.+ i 171b/7, 179b/2
 y.+ ler 170b/10, 170b/15,
 170b/7, 172b/14, 173a/1
 y.+ lerdendür 170b/11
 y.+ lere 170b/8
 y. 170b/10, 202b/7, 202b/8
- yimlû:** yemli -1- [T.]
 y. 180a/13
- yiğ :** giysi kolu -1- [T.]
 y.+ ine 224b/3
- yine:** yine, yeniden, tekrar -11- [T.]
 y. 167b/7, 168b/5, 170a/9,
 184a/8, 209b/5, 210b/3, 220b/12,
- 225a/1,
 229b/13
- yiği:** 1. yeni -5- [T.]
 y. 166a/12, 177a/2, 218a/1
 2. taze, genç
 y. 206b/11, 206b/9
- yir :** 1. ülke -54- [T.]
 y.+ inde 156b/12
 2. yer, mekân
 y.+ de 177b/2
 y.+ den 172b/2
 y.+ dür 211a/6
 y.+ e 157b/7, 172b/2, 222a/12
 y.+ i 217a/2, 222a/12
 y.+ idür 157b/5, 158a/7
 y.+ inde 162a/6
 y.+ inden 177a/2, 178b/3,
 182a/4, 182a/9, 218a/5
 y. virdi 166a/3
 y. 225a/8
 3. yapılması veya olması gereken durum
 y.+ ine 160a/2, 163a/4, 167a/3,
 173a/13, 173a/6, 173a/9, 173b/4,
 176a/5, 178a/8, 181a/14, 181b/6,
 183b/9, 190b/1, 191b/12, 196b/4,
 198b/4, 202b/3, 207b/3, 209a/9,
 215b/3
 y.+ inden 219a/6, 220a/6
 y.+ ine 217a/10
 4. durum, konum
 y.+ de 176a/8
 y.+ e 192a/11, 193b/7, 225a/5
 y.+ i 193a/11
 y.+ inde 174a/8, 189b/4, 210b/3
 y.+ indedür 180a/4, 226b/8
 y.+ ine 168a/5, 173a/11, 183b/1,
 205a/8
 y.+ ini 187a/8
 y. 213b/6
 5. toprak
 y.+ e kımaz 193b/14
 y.+ e kıyup 193b/13
 y.+ e 169b/5, 220b/1
 y.+ i 215a/3
 y. 214b/7, 215a/3, 222b/8
 6. yer, yeryüzü
 y. 175a/11, 196a/2, 216a/4
 7. yaşanan, oturlan bölge

y.+ üm 202a/2

8. zemin
y.+ de koyavüz 224a/5

yirince: yerli yerinde -4- [T.]
y.+ dür 183a/13, 196b/6,
223b/15
y. 217a/13

yirlen - : yerleşmek, yaşamak -2-
[T.]
y.- e 200b/12
y.- mişidi 169b/3

yirlü: yerli -1- [T.]
y. 162a/6

yeryüzü: yeryüzü -1- [T.]
y.+ nde 214b/7

yit - : yetmek, kafi gelmek -9-
[T.]
y.- düğün 176a/5
y.- düğince 163b/1
y.- er 159b/9, 194b/13, 212b/4
y.- erken 191b/15
y.- meye 192a/10
y.- mez 170b/10

yiterrek: daha yeterli, daha kafi -1-
[T.]
y.+ dür 228b/6

yitmek: 1. yetme, kafi gelme -3-
[T.]
y.+ ini 176a/2
güç y. 196b/1
2. baş etmek
y. 191b/5

yitmeklik: yitiklik, yok olma durumu
-1- [T.]
y. 181b/7

yitür - : zayi etmek, telef etmek -1-
[T.]
y.- ialmış 178a/8

yitürmek: mahvetme, telef etme -1-
[T.]

y.+ de 197b/4

yitüt: fazla ziyade, aşkın -4-
[T.]
y. 156a/8, 175b/3, 176a/15,
194b/5

yiği: koku -1- [T.]
y.+ lerile 175b/10

yiğici: yiyen -1- [T.]
y. 217a/1

yiğni: hafif -4- [T.]
y. duta 165a/5
y. dutdı 189a/2
y. 193a/2, 193a/8

yiğnilik: hafiflik -2- [T.]
y.+ i 193b/1
y.+ üne 193a/15

yoğun : iri, büyük -2- [T.]
y. 224a/2, 226a/5

yoğunluk : kalınlık, irilik -1-
[T.]
y.+ ıla 223b/3

yok : yok -24- [T.]
y.+ dur 155a/3, 159a/4, 161a/9,
162a/3, 178b/7, 183a/7, 186a/4, 186b/3,
187b/5, 189a/4, 191b/7, 197a/6, 200a/6,
200b/8, 223b/1, 228a/4
y.+ ıdı 183a/4, 211a/2, 214b/2,
217a/7
y.+ iken 173a/6
y.+ mıdı 170b/3
y. eyler 195a/11

yoksa: yoksa, değilse -1- [T.]
y. 167b/7

yoksulluk : fakirlik, sefillik -2-
[T.]
y.+ a 195b/4
y. 217a/3

yol : 1. yol, yöntem -42- [T.]
y.+ a 193a/9

y.+ ı 165a/7
y.+ ın kodı 222a/2
y.+ ın virürse 156b/7
y.+ ın 229a/9, 230b/5
y.+ ını 167a/15
y. bulalar 176a/6
y. bulduk 177b/3
y. 156a/10, 156a/9, 157b/4,
167a/1, 167b/5, 171a/3, 179b/3,
182b/13

2. uğur, gaye
y.+ ın 180b/8
y.+ ına 172b/4
y.+ ında 157b/11, 168a/15,
217b/9
y.+ ından 217b/11, 221b/13
y.+ ının 205b/12
y. 214a/8

3. usul, kaide
y.+ ın 159b/9
y.+ ına 191b/2
y. bulalar 167b/7
y. 165b/5, 168b/2

4. müsaade, izin
y. buldı 161a/7
y. virmeye 191b/8

5. bir yerden bir yere gitmek için aşılın
uzaklık
y.+ dan 218b/4, 221b/4
y.+ ı 218a/8, 218b/2
y.+ ın dutdı 226a/4
y.+ ın 222b/2
y.+ ına 231b/5
y. 224a/9

yol bul-: çare bulmak-4- [T.]
yol b.- dı 161a/7
yol b.- alar 167b/7, 174a/6
yol b.- duk 177b/3

yol vir-: izin vermek -2- [T.]
yol v.- meye 191b/8
yolın v.- 156b/7

yoldaş: beraber yol yürüyen, arkadaş
-4- [T.]
y.+ larum 213a/7
y.+ uş 175b/7
y. olmışıdı 206b/5
y. 175b/11

yoluyıcı: yolan, koparan kişi -1-[T.]
y. 192b/4

yon - : yontmak -1- [T.]
y.- ar 192b/4

yonka: yontulmuş parça -1-
[T.]
y.+ yı 192b/4

yor - : 1. fikir yürütmek -4-
[T.]
y.- a 166b/12
2. tabir etmek
y.- arısa 183b/4
y.- duğun 183b/3
y.- duğunun 183b/5

yordur - : yorumlatmak, tabir ettirmek
-1- [T.]
y.- dum 187a/4

yormağ : tabir etme -1- [T.]
y.+ ı 184a/14

yortmağ : koşma, yürüme -1-
[T.]
y.+ uş 207a/13

yön: taraf, yüz-2- [T.]
y.+ i 176b/5
y.+ ın 171a/3

yöner - : yönelmek -2- [T.]
y.- e 176b/3ve
y.- ürse 221b/11

yöre: yöre, bölge, ülke -4-
[T.]
y.+ de 158a/13, 202a/3
y.+ sinde 225b/6
y.+ sine 219a/2

yu - : yıkamak, temizlemek -1-
[T.]
y.- yavuz 178a/5

yukarı: 1. yukarı -3- [T.]
y. 206a/7

2. üstün

y. 196a/5, 229b/7

yumşak : yumuşak -1- [T.]
y. duta 228a/6

yumurda: yumurta -2- [T.]
y.+ yı 223a/3
y. 218b/5

yumurtla - : yumurtlamak -2- [T.]
y.- dı 217b/12
y.- yalardı 190b/10

yurd: yurt -1- [T.]
y.+ ı 222a/12

yut - : yutmak, sineye çekmek -1- [T.]
y.- mağ 155a/10

yuva: barınak -5- [T.]
y.+ da 222b/8
y.+ sına 226a/4
y.+ ya 223a/3
y.+ yı 223a/3
y. 222b/8

yuymak : yok etmek, bozmak -1- [T.]
y.+ a 184b/1

yüce : yüce, yüksek, büyük, ulu -1- [T.]
y. 162b/15

yük: yük, ağırlık -4- [T.]
y.+ i 184b/6, 208a/4, 222b/8
y.+ in 229b/1

yüklet - : yükletmek -1- [T.]
y.- düñ 198a/6

yüklü: yükü olan -2- [T.]
y. olası 223b/3
y. 184b/6

yüksecük: yüksekçe -1- [T.]
y.+ e 205a/2

yüksegirek: daha yüksek, daha yüce-2- [T.]
y.+ i 200a/5, 228a/7

yüksek: üstün -2- [T.]
y. eyledi 160a/5
y. 229a/6

yükseklik: üstünlük -4- [T.]
y.+ i 160a/7, 215b/9
y.+ inden 157b/12 ,179a/1, 193a/4

yüksel - : yükselmek -1- [T.]
y.- e 158b/9

yürek: yürek, yüreklilik -4- [T.]
y.+ idür 218a/15
y.+ inde 229b/6
y.+ ümi 172b/11
y. 158a/7

yüri - : 1. yürümek -5- [T.]
y.- rdi 173b/7
y.- yesin 225a/9
2. hareket etmek
y.- di 158a/12
y.- ye 169b/1
y.- rdi 185a/1

yürimek: iş yapma -1- [T.]
y.+ i 187b/4

yürüyüş: yürüyüş, yürüme tarzı -6- [T.]
y.+ in 173b/5, 173b/7, 173b/9
y.+ ine 173b/7, 173b/9

yürütlü: koşuşu belli bir şekilde olan -1- [T.]
y. 218b/3

yürügen: ilerleyen -1- [T.]
y. 196b/3

yürütmek: yürütmek, sürdürmek -1- [T.]
y.+ e 173a/13

yüz: 1. yüz, çehre -45- [T.]
 y.+ i 180b/1, 182a/5
 y.+ in 179a/6, 187a/8, 199a/2
 y.+ inde 177b/8, 179b/4, 195b/5,
 216a/8
 y.+ ine 188b/2, 188b/7, 229b/12
 y.+ lerine dutarlar 159b/2
 y.+ üñ suyuñ dökdüñ 225a/5
 y.+ üñ 197b/7
 y. dönderdi 170b/15
 y. döndermişidi 156b/13
 y. döndürdi 171a/6, 186a/4
 y. döndüre 171a/14, 171b/3,
 186a/4
 y. döndürmezüz 157a/2
 y. döndürmiş 220b/5
 y. duta 201a/1
 y. dutdı 170b/8, 173a/14,
 203b/3, 217b/5, 220a/7, 221b/3
 y. dutdu 210a/3
 y. dutdum 214a/9
 y. dutmak 165a/12
 y. dutmışdur 157b/14
 y. dutmışıdı 172a/7
 y. dutup 197b/6
 y. 165a/11, 166a/8, 170a/8
 2. yüzey
 y.+ i 216a/4
 y.+ inde 163a/14, 196a/2
 y.+ inüñ 175a/11
 3. sebep
 y.+ inden 164a/11

yüz dönder- yüzünü çevirmek -7-
 [T.]
 yüz d.- di 170b/15
 yüz d.- mişidi 156b/13
 yüz d.- ürdi 171a/6, 186a/4
 yüz d.- üre 171a/14, 171b/3,
 186a/4

yüz dönür-: yüzünü çevirmek -7-
 [T.]
 yüz d.- di 171a/6, 186a/4
 yüz d.- e 171a/14, 171b/3,
 186a/4
 yüz d.- mezüz 157a/2
 yüz d.- miş 220b/5

yüz dut-: yüzünü çevirmek, yüzünü
 döndürmek -14- [T.]
 yüz d.- a 201a/1
 yüz d.- dı 170b/8, 173a/14,
 203b/3, 217b/5, 220a/7, 221b/3
 yüz d.- du 210a/3
 yüz d.- dum 214a/9
 yüz d.- mak 165a/12
 yüz d.- mışdur 157b/14
 yüz d.- mışıdı 172a/7
 yüz d.- up 197b
 y.+ lerine dutarlar 159b/2

yüz : yüz sayısı -10- [T.]
 y. 170b/1, 184b/6, 209a/10,
 209a/9, 209b/5, 210a/1, 214a/3, 221a/5,
 224b/9, 226a/2

yüzlü: yüzü herhangi bir nitelikte olan
 -1- [T.]
 y. 192a/9

yüzlülük: yüzlü olma -1- [T.]
 y.+ le 165a/12

yüzmek: yüzme işi -1- [T.]
 y. 226b/4

yüzsüz: utanmaz, arsız -1-
 [T.]
 y. 192b/14

yüzsüzlük: yüzsüzlük -3- [T.]
 y.+ e 166b/12
 y.+ i 193a/1
 y. 192b/2

yüzül - : deri soymak -1- [T.]
 y.- miş 171a/5

Z

zabt : tutma, hâkim olma -2-
[Ar.]
z. eylemek 156a/4, 159a/3

zafer: başarı, kazanma -3-
[Ar.]
z. 220b/15, 220b/5, 221b/3

zâğ: karga -4- [Far.]
z. 173b/5, 173b/6, 173b/7,
173b/8

zâhid: dindar, muttaki -21-
[Ar.]
z.+ e 173a/3
z.+ i 195b/4
z.+ ü 160b/11, 162a/4
z. 156b/15, 158b/3, 160b/13,
163b/7, 165b/8, 171a/12, 172a/2,
172a/8, 172b/1, 172b/11, 172b/15,
173a/1, 173a/12, 173a/15, 173b/4,
195a/7

zâhidlik: dindarlık, muttakilik -3-
[T.]
z.+ ü 170b/13
z. oldu 158a/11
z. 170b/14

zâhir: meydanda olan, belli -19-
[Ar.]
z.+ di 206b/7
z.+ dür 177b/7, 213b/4
z.+ inden 202a/9
z.+ ine 231b/3
z. eylemeksüz 176a/2
z. gördi 164b/1
z. ola 161a/2, 164a/3
z. oldu 158a/11, 164b/4, 195b/6,
196b/7, 215b/3
z. olısar 170b/13
z. 172b/3, 179b/5, 200b/6,
202a/8

zahîre: gerektiğinde kullanılmak üzere
saklanan hubûbat, erzak -6-
[Ar.]
z.+ ler 192a/6
z. idinü 157b/4

z. kılayın 201b/2
z. kılup 231b/15
z. 157a/3, 217b/15

zağm: yara -3- [Far.]
z.+ ından 206a/5
z. urmuşvan 204b/11
z. 192b/12

zahmet: sıkıntı, eziyet, güçlük -4-
[Ar.]
z. görüp 184a/1
z. virdi 173a/15
z. virmek 215a/5
z. 157b/11

zağmlu: yaralı -1- [T.]
z.+ dur 180b/1

za'îf: zayıf, güçsüz -5- [Ar.]
z. olmuşdu 156a/2
z. 159a/11, 178a/9, 224b/5,
232a/12

za'îflık: zayıflık, güçsüzlük -1-
[T.]
z.+ a 155a/5

zâlim: zulmeden, acımasız -12-
[Ar.]
z.+ den 224b/2
z.+ e 224b/7
z.+ lerü 224a/8
z. 194a/9, 222a/1, 222a/10,
222a/12, 222a/5, 223a/4, 225b/1, 226a/4

zâlimlik: zalim olma durumu -1-
[T.]
z.+ ın 223b/4

zamân: zaman, vakit -15- [Ar.]
z.+ a 196a/9
z.+ da 158a/12, 169b/1, 177b/3,
193a/6, 205a/8, 221b/15
z.+ u 179b/12, 187b/10, 228b/3
z. 173a/14, 216a/4, 222b/5,
230a/1
nesîb-i z. 232a/10

zamîr: iç, derun -5- [Ar.]

z.+ i 161b/2	z. ola 192b/14
z.+ inde 168a/1, 183a/5	z. olur 192a/12
z.+ ine 191b/8	z. 176a/4
z.+ ini 160b/5	
zār: ağlayan, inceleyen -6- [Far.]	zehre: cesaret, yiğitlik -1- [Far.]
mürğ-i z.+ da 158a/15	z.+ leri 183a/4
z.+ ı kılmış 170a/8	
z.+ ı kılu 225a/11	zellet: aşağı olma, hakirlik, horluk -1- [Ar.]
z.+ ı oldum 223b/9	z.+ den 155b/7
z. 204b/3	
mürğ-i z. 158a/13	zemîn: zemin, taban, yer -3- [Far.]
zār: zarar -1- [Ar.]	z. 190a/2, 198a/3
z.+ a kıla 219b/5	
zārılık : inleyiş -3- [Far.]	zengârlu: paslı, kirli -1- [T.]
z.+ ı koğıl 170a/6	z. 218a/12
z.+ ın 169b/7	
z. kıldı 191a/10	zerk : iki yüzlülük, riya -1- [Far.]
zārî : ağlama, inleme -1- [Far.]	z. 169a/8
z. kılmadılarını 170b/4	zerrâklık : ikiyüzlülük -1- [T.]
zarûret: mecburiyet, zorunluluk, yoksulluk -3- [Ar.]	z.+ ına 166a/13
z.+ den 164b/4, 177b/5	
z.+ denidi 183a/3	zevâl: bozulma, ortadan kalkma -2- [Ar.]
zât: kişilik, şahsiyet -13- [Ar.]	z.+ e 157b/14
z.- ı 'ivâzıdur 182b/12	z.+ i 178a/7
z.- ı şerîf 194b/5, 211b/6	
z.+ ı 156a/6, 165a/8, 179a/3, 182a/11, 196a/11, 200a/6	zevâlsuz: Yok olmayan, ortadan kalkmayan, bitmeyen, kalımlı -1- [T.]
z.+ ın 162b/11, 168b/14	z. 178b/6
z.+ ını 196a/6	
z.+ um 211b/2	zevk : hoş giden şey -2- [Ar.]
zâviye: köşe, ev -1- [Ar.]	z.+ inden 191b/9
z.+ sine 172a/8	z. idesin 157a/8
zâyi : kayıp, ziyan -12- [Ar.]	zıdd: karşıt -1- [Ar.]
z.+ dür 206b/4	z.+ ı 227b/13
z. eyledi 166b/5	
z. eylemek 157b/1	zırh: zırh, koruyucu giysi -1- [Far.]
z. eylemeye 162b/10, 187a/8	z. 218b/1
z. eylerisem 204a/6	
z. kıla 208a/8	zîbâ: güzel, süslü, yakışan -1- [Far.]
z. kıllalar 183a/1	z. 194a/11
z. kılduğ 192a/11	

zibālik: güzellik -1- [T.] z.+ imüzi 197a/14	z.+ imiş 216b/4 z. 206a/5, 206b/12
zihī: ne güzel, ne hoş -2- [Far.] z. 172b/12, 204a/5	zireklik: zekilik, akli başında olma durumu -8- [T.] z.+ i 179b/13, 197a/8, 200b/5 z.+ üñ 191b/1 z. 182b/13, 204a/6, 213a/5, 213b/3
zıkr: sözünü etme, anma -10- [Ar.] z.+ i 158a/11, 169b/1, 215b/4, 215b/9, 216a/8 z.+ ile 171a/10 z.+ in eyledi 204a/2 z.+ in kılurlardı 211a/4 z.+ in 183a/9 z. olundu 174a/2	zırzeber: karmakarışık, darmadağın -1- [Far.] z. kıldılar 220b/2
zindān: hapisane, zindan -11- [Ar.] z.+ a koydı 210b/4 z.+ a 161a/15, 229b/13, 229b/14 z.+ da 230a/1 z.+ dağı 205a/3 z.+ dan 205a/4, 211a/6 z.+ ı 223a/2 z.+ ladılar 229b/14 z. 223a/9	zişt: kötü, çirkin -3- [Far.] z. 155b/4, 192a/9
zinet: süs -1- [Ar.] z.+ ine 216a/9	ziştlık: çirkinlik -4- [T.] z.+ ı 202a/9 z.+ ından 161b/2 z.+ larını 156a/11 z. 162b/2
zinhār: sakın, asla -1- [Far.] z. olmaya 166b/11	ziyālık: aydınlık -1- [T.] z. 207b/4
zır: alt, alt taraf, aşağı-1- [Far.] z. 225b/10	ziyān: kayıp, zarar -11- [Ar.] z.+ dan 176a/3 z.+ ı 155b/8, 186a/4, 200b/1, 206a/8 z.+ ın 178b/1 z. olmaya 209a/2 z. 160b/3, 168b/15, 169a/3, 205b/15
zīrā: şundan dolayı, çünkü -26- [Far.] z. 158a/2, 158a/6, 159a/2, 161b/11, 162a/8, 165a/1, 167b/15, 167b/3, 168a/10, 168a/5, 170a/12, 173a/6, 174a/6, 175a/3, 176a/11, 176a/5, 182a/14, 182b/1, 183a/3, 183a/7, 198b/5, 200b/1, 200b/5, 211a/2, 211b/6, 222a/8	zor: güç yapılan, sıkıntılı -1- [Far.] z. 206b/13
zirek: anlayışlı, zeki, akli başında -4- [Far.] z.+ i 179b/12	zulm: haksızlık, adaletsizlik, eziyet -14- [Ar.] z.+ den 223b/7 z.+ e 155a/6 z.+ i 194a/11, 221b/14 z.+ üñ 170b/12, 225a/2 z. eylemekden 205b/11 z. görmışdür 227a/3 z. 222a/2, 223a/7, 224a/6, 224a/7, 229b/2, 230b/8
	zühre: Venüs, yıldız -1- [Ar.]

zûlf: Yüzün iki tarafından sarkan saç

4. 3. Metindeki Anlam Olaylarına Yönelik Bulgular

Anlam Daralması

Anlam Daralması

dölek: Metinde 1. *sakin, anlayışlı* 2. *sükûn ve asayiş içinde* 3. *güvenilir, dürüst* 4. *elverişli, uygun* anlamları ile geçen kelime TS'de 1. *Ağırbaşlı, uslu, ağır davranışlı*, 2. *Düz, engebesiz (toprak parçası)* anlamlarında kullanılmıştır. Kelimenin metindeki 2, 3. ve 4. anlamları TS'de görülmez. Bu sebeple kelimenin anlam alanı daralmıştır.

eren: Metinde 1. *yiğit er, savaşçı* 2. *akıllı kimseler* anlamları ile geçen kelime TS'de 1. *Ermiş* 2. *Olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse* şeklinde kayıtlıdır. Kelimenin metindeki *yiğit er, savaşçı* anlamı TS'de görülmez. Bu sebeple kelime anlam daralmasına uğramıştır.

gönüllü: Metinde 1. *Cana yakın* 2. *İstekli* 3. *İtibarlı, hatırlı* anlamları ile geçen kelime TS'de 1. Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen 2. Çok istekli. 3. Seven kimse veya sevgili anlamları ile kayıtlıdır. Kelimenin metindeki 1. Ve 3. Anlamları artık TS'de görülmez. Bu sebeple kelimenin anlam alanı daralmıştır.

sataş-: Metinde 1. *hoşa gitmeyen bir şeyle karşılaşmak* 2. *Rast gelmek* anlamları ile geçen kelime TS'de 1. *Bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak, musallat olmak*. 2. *Sarkıntılık etmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelimenin metindeki anlamları TS'de görülmez bu sebeple kelime anlam daralması yaşamıştır.

uğurla-: Metinde çalmak anlamı ile geçen kelime TS'de gideni esenlik ve sevgi dilekleriyle geçirmek, yolcu etmek, teşyi etmek anlamı ile kayıtlıdır. Kelimenin metindeki anlamları TS'de görülmez bu sebeple kelime anlam daralması yaşamıştır.

uzlık: Metinde *iyilik, hoşluk, yumuşaklık* anlamları ile kayıtlı olan kelime TS'de *ustalık, işinin eri olma durumu, hazakat, ehliyet* anlamı ile kayıtlıdır. Kelimenin metindeki anlamı artık TS'de görülmez. Bu sebeple kelime anlam daralmasına uğramıştır.

2. Anlam Genişlemesi

aç-: Metinde 1. *açmak*, 2. *aşikâr etmek*, 3. *kurmak*, *düzenlemek* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek*. 2. *Engeli kaldırmak*. 3. *Sarılmış, katlanmış, örtülmüş veya iliklenmiş olan şeyleri bu durumdan kurtarmak*. 4. *Bir şeyi, bir yeri oyarak veya kazarak çukur, delik oluşturmak*. 5. *Tıkalı bir şeyi bu durumdan kurtarmak*. 6. *Alanını genişletmek*. 7. *Birbirinden uzaklaştırmak*. 8. *Yarmak*. 9. *Düğümü veya dolaşmış bir şeyi bu durumdan kurtarmak*. 10. *Bir toplantıyı, etkinliği başlatmak*. 11. *Bir kuruluşu, bir iş yerini işler duruma getirmek*. 12. *Bir aygıtı, bir düzeneği çalıştırmak*. 13. *Alışverişi başlatmak*. 14. *Rengin koyuluğunu azaltmak*. 15. *Yakışmak, güzel göstermek*. 16. *Ferahlık vermek*. 17. *Beğenmek*. 18. *Bir konu ile ilgili konuşmak*. 19. *Avunmak veya danışmak üzere söylemek, içini dökmek*. 20. *Satranç, poker vb. oyunları başlatmak*. 21. *Yapmak, düzenlemek*. 22. *Ayrırmak, tahsis etmek*. 23. *Görünürlük durumuna getirmek*. 24. *Bulutların dağılmasıyla gökyüzü aydınlanmak*. 25. *mecaz Geçit sağlamak*. 26. *mecaz Sıkılganlığını, utangaçlığını gidermek*. 27. *eskimiş Savaşla almak, fethetmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de anlam soyut, somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir. Kelime anlam alanını en çok genişleten kelimeler arasındadır.

ad: Metinde 1. *isim*, ad 2. *nam*, *ün* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam* 2. *Herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu* 3. *dil bilgis iCanlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim şeklinde anlamlandırılmıştır*. Kelime günümüzde terim anlam kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ağırlık: Metinde 1. *itibar, kıymet, değer*; 2. *ağır olma durumu* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Ağır olma durumu* 2. *Terazilerde tartma işi yapılırken bir kefeye konulan nesne*. 3. *Değerlendirmelerde herhangi bir konu veya evreye, olağanın üzerinde ve belli oranda tanınan değer*. 4. *Sıkıcı, bunaltıcı, iç karartıcı durum* 5. *Uykudayken gelen ve insana boğulur gibi bir duygu veren durum*. 6. *Yük, külfet* 7. *Takı* 8. *Sorumluluk*: 9. *Etki, baskı, güçlük*. 10. *Dikkati ve önemi bir şey üzerinde yoğunlaştırmak* 11. *Çeyizini düzmek için damadın geline verdiği para, kalın (II)* 12. *Sıkıntı* 13. *Ağırbaşlılık*. 14. *Değerli olma durumu* 15. *isim, mecaz Uyuşukluk ve gevşeklik durumu* 16. *Orduda bir birliğin cephane, yiyecek ve eşya yükleri* 17. *isim, fizik Yer*

çekiminin, bir cismin molekülleri üzerindeki etkisinin oluşturduğu bileşke, gravite 18. Güreş, boks, halter, judo vb. spor dallarında, sporcuların kilolarına göre girdikleri kategor anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de soyut, somut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

akdar-: Metinde başa çalmak anlamı ile geçen kelime TS’de 1.*Bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek. 2. Bir şeyin yolunu, yönünü değiştirmek. 3. Bir lehçeyi başka bir lehçeye uyarlamak. 4. Toprağı altı üstüne gelecek bir biçimde iyice bellemek. 5. İletmek, bildirmek. 6. Bir kitabı başından sonuna kadar okumak. 7. Birinin başka biriyle telefonla konuşmasını sağlamak. 8. Çatı kiremitlerinin kırık ve bozuk olanlarının yerlerine sağlamlarını koymak. 9. edebiyat Alıntılanmak. 10. edebiyat Kaynak kişiden derlenen herhangi bir parçayı kitlelere duyurmak ve yaymak. 11. edebiyat Tür değişikliği yapmak. 12. bilişim Bir tekniğe göre biçimlendirmek, uyarlamak. 13. teknik Üretilmiş olan bir enerjiyi, başka organlara iletmek anlamları ile kayıtlıdır. Kelime temel anlamının yanına soyut ve terim anlamlar da kazanarak anlam alnını genişletmiştir.*

aldan-: Metinde aldanmak, kanmak anlamları ile geçen kelime TS’de 1.*Görünüşe bakarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak. 2. Bir hileye, bir yalana kanmak. 3. Hayal kırıklığına uğramak. 4. Avunmak, oyalanmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de 3. ve 4. Anlamlarını kazanarak anlam alnını genişletmiştir.*

al-: Kelime metinde 1. almak, 2. elde etmek, 3. yakalamak, 4. eş almak, evlenmek, 5. zorla ele geçirmek, 6. Kaptmak, 7. geri almak anlamları ile geçer. Kelime TS’de ise 1.*Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak 2. Satın almak 3. Ele geçirmek, fethetmek 4. Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak 5. Birlikte götürmek. 6. İçine sığmak. 7. Kabul etmek. 8. Kendine ulaştırılmak, iletilmek 9. İçeri sızmak, içine çekmek 10. Erkek, kadınla evlenmek 11. Sürükleyip götürmek 12. Kazanmak, elde etmek 13. Zararlı, tehlikeli bir şeye uğramak 14. Bürümek, sarmak, kaplamak 15. Kısaltmak, eksiltmek 16. Yolmak, koparmak 17. Temizlemek 18. İçeri girmesini sağlamak 19. Tat veya koku duymak 20. Örtmek, koymak 21. Yol gitmek, mesafe kat etmek 22. Çalmak 23. Soldurmak 24. Vücuttaki hasta bir organı ameliyatla çıkarmak 25. Motor çalışması için gerekli olan elektrik veya yakıttan yararlanır duruma gelmek 26. Göreve, işe başlatmak 27. Görevden, işten çekmek. 28. Başlamak 29. İçecek veya sigara içmek 30. Yutmak,*

kullanmak 31. *Kazanç sağlamak* 32. *Gidermek, yok etmek* 33. *Yer değiştirmek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de kazandıkları anlamla anlam alanını genişletmiştir.

alın: Metinde alın: *yüzün kaşlar ve saç arasında kalan kısmı* şeklinde geçen kelime TS’de 1. *Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.* 2. *Bazı şeylerin önü, ön yüzü* 3. *Karşı* 4. *Bir ocakta her türlü ayak, galeri, baca, kuyu ve yolun ilerletilmekte olan yüzeyi* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de temel anlamının yanında yan anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

alt: Kelime metinde 1. *alt, taban* 2. *aşağı mevkide olan kimse* anlamları ile geçer. TS’de ise 1. *Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı,* 2. *Bir nesnenin tabanı,* 3. *Oturulurken uyluk kemiklerinin yere gelen bölümü,* 4. *Bir şeyin yere yakın bölümü,* 5. *Birine göre daha aşağı mevkide olan kimse, madun,* 6. *Sınıflamalarda ikinci derecede olan,* 7. *Birkaç şeyden aşağıda olan* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS içinde yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ağla-: Metinde *anlamak, kavramak* anlamları ile geçen kelime TS’de i Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak, 2. Yeni bilgileri eskileriyle bir araya getirerek sonuç niteliğinde başka bir bilgi edinmek. 3. Sorup öğrenmek. 4. Doğru ve yerinde bulmak, 5. Birinin duygularını, istek ve düşüncelerini sezebilmek, 6. Bir şey hakkında bilgisi bulunmak, 7. Yarar sağlamak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime temel anlamını yanına soyut anlamlar katarak anlam alanını genişletmiştir.

ara: Kelime metinde 1. *ara, arasında;* 2. *esna, sıra;* 3. *yer, mekân* anlamlarıyla geçer. TS’de ise 1. *İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.* 2. *İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla.* 3. *Kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi* 4. *İç.* 5. *Bir oyunda, bir filmde izleme sırasında dinlenmek üzere verilen kısa süre, antrakt.* 6. *Toplu jimnastik dizilmelerinde, sıradakilerin birbirlerinden yanlamasına olan uzaklıkları.* 7. *Spor karşılaşmalarında oyuncuların dinlenmek ve taktik almak için kullandıkları süre* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime gerçek anlamının yanında somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ara-: Metinde *bulmaya çalışmak* anlamıyla geçen kelime TS’de 1. *Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak.* 2. *Araştırmak, yoklamak.* 3. *Ziyarete, hatır sormaya gitmek.* 4. *Bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek, özlemek.* 5. *Önem verip istemek*

6. Bir kişiyle görüşmek üzere telefon etmek. 7. Şart koşma anlamları ile kayıtlıdır. Kelime yeni anlamlar kazanarak anlam alnını genişletmiştir.

art-: Metinde artmak, çoğalmak anlamıyla geçen kelime TS’de artmak şeklinde kalıplaşarak I. isim *Büyük heybe* ve II. 1.Çoğalmak. 2. *Harcandıktan sonra bir miktar geri kalmak*. 3. *Değeri yükselmek, fazlalaşmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’deki kalıplaşmış şeklini ve *harcandıktan sonra bir miktar geri kalmak* anlamını TS içerisinde kazanmıştır.

artuk: Kelime metinde 1. *başka, gayri*; 2. *üstün*; 3. *fazla, ziyade* anlamlarına gelir. TS’de artık: 1. *İçildikten, yenildikten veya kullanıldıktan sonra geriye kalan*. 2. *Bir şeyin harcandıktan veya kullanıldıktan sonra artan bölümü* 3. *Daha çok, daha fazla*. 4. *Bundan böyle, bundan sonra* 5. *müzik Büyük ve tam aralıkların yarım ses artmış hâli* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime metin içindeki *üstün* soyut anlamını kaybetse de TS’de kazandığı somut ve terim anlamlarla anlam alnını genişletmiştir.

artur-: Metinde *artırmak, çoğaltmak, fazlalaşmak* anlamıyla geçer. TS’de 1.*Artmasını sağlamak, çoğaltmak*. 2. *Bir malı başka alıcıların verdiği fiyattan daha yüksek bir fiyatla almak istemek*. 3. *Tutumlu davranıp biriktirmek, tasarruf etmek*. 4. *Herhangi bir davranışta ileri gitmek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de 3 ve 4. anlamlarını kazanmıştır.

at-: Kelime metinde sadece *atmak* anlamıyla geçer. Kelime Türkiye Türkçesine kadar anlam alanını en çok genişleten kelimeler arasındadır. Kelime TS’de *Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak*. 2. *Bir şeyi yere doğru bırakmak*. 3. *Bir kimsenin ilişkisini kesmek*. 4. *Koymak*. 5. *Rastgele bir kenara koymak*. 6. *Uzatmak*. 7. *Bir yerden başka bir yere taşımak* 8. *Sille, tokat vurmak*. 9. *Top, tüfek vb. silahları patlatmak*. 10. *Kurşun, gülle, ok vb. şeyleri hedefe fırlatmak*. 11. *Geri bırakmak, ertelemek*. 12. *Örtmek*. 13.*Yapılmış kötü bir işi birine yüklemek*. 14. *Kovmak, dışarıya çıkarmak, ilgisini kesip uzaklaştırmak*. 15. *İstenilmeyen bir şeyi kendi malı olmaktan çıkarmak*. 16. *Kullanılması gelenek hâline gelmiş bir şeyi kullanmaktan vazgeçmek*. 17. *Çıkarmak, dışarıya vermek*. 18. *Patlayıcı maddelerle havaya uçurup yıkmak*. 19. *Yay ve tokmakla ditmek, kabartmak*. 20. *Çatlamak*. 21. *Yırtılmak*. 22. *Yapışık olduğu yerden ayrılmak*. 23. *Kalp, nabız vurmak, çarpmak*. 24. *Sıkıntı dolayısıyla giyilen bir şeyi çıkarmak*. 25. *Yazılı veya banda alınmış bir metinden bazı bölümleri*

çıkarmak. 26. Değerini eksiltmek. 27. Göndermek, yollamak. 28. Terk etmek. 29. Götürmek. 30. Söylemek. 31. Yalan veya abartmalı söz söylemek. 32. Bilmeden, kestirerek söylemek. 33. teklifsiz konuşmada İçki içmek anlamlarıyla kayıtlıdır.

bağışla-: Metinde *bağışlamak, hediye etmek* anlamlarıyla geçen kelime, TS’de TS’de 1. *Bir mal veya hakkı karşılık beklemeden birine vermek, teberru etmek.* 2. *Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek.* 3. *Görevden çekmek, almak* 4. *Hoş görmek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de 3. ve 4. Anlamalarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bağla-: Metinde 1. *kapatmak, 2. durdurmak, menetmek, 3. hâsıl etmek, 4. Tutunmak, 5. düğümlemek* anlamları ile geçen kelime; TS’de 1. *Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak, 2. Düğümlemek, 3. Yaraya ilaç koyup bezle sarmak, 4. Denk yapmak, paket yapmak, 5. Anlaşma yapmak, 6. Uyulması zorunlu olmak, 7. Eklemek, bir araya getirmek, birleştirmek, 8. Başka bir işle uğraşamaz durumda olmak, 9. Sona erdirmek, bitirmek, tamamlamak. 10. Geçiş engellemek, 11 Birini söz veya yazı ile bağlamak, taahhüt etmek, angaje etmek, 12. Büyü, muska vb.nin aracılığıyla birinin birtakım isteklerini veya yetkinliğini engellemek, yok etmek. 13. mecaz Gönlünü kazanmak, 14. mecaz Birinde bir şeye karşı ilgi, istek uyandırarak o şeye ilgi, yakınlık duymasını sağlamak. 15. mecaz Bütün ilgisini bir yerde yoğunlaştırmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime metindeki anlamlarını TS’de korumuştur. Ayrıca TS’de somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bak-: Kelime metinde 1. *bakmak, 2.yoklamak, incelemek* anlamları ile geçer. TS’de 1. *Bakışı bir şey üzerine çevirmek. 2. Aramak. 3. Bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak. 4. Bir şeyin gelişmesi veya iyi bir durumda kalması için emek vermek. 5. Beslemek, geçindirmek. 6. Bir iş birinden beklenmek. 7. Hastayı muayene etmek. 8. Tedavi etmek için ilgilenmek. 9. Yoklamak, incelemek, denemek. 10. Bir işi yapmak, bir işi yapmakla görevli olmak. 11. İlgilenmek. 12. Uğraşmak, meşgul olmak. 13. Yapılabilmesi bir şeye bağlı bulunmak. 14. Gözetmek, korumak. 15. Renklerde benzetmek, andırmak. 16. Anlamak, farkına varmak. 17. Başka bir şeyle ilgilenmeyip elindeki veya önündeki işle uğraşır olmak* anlamlarıyla kayıtlıdır. TS’de mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

barmak: Metinde *parmak* anlamı ile geçen kelime TS’de 1. isim, anatomi *İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.* 2. *Eni veya boyu bu organ kadar olan* 3. *Koyu sıvılara daldırıp çıkarıldığında bu organa bulaşan miktar kadar olan* 4. *Bir tekerleğin merkezinden çemberine kadar uzanan çubukların her biri.* 5. *matematik İnç.* 6. *mecaz Bir işe karışmış olma ilgisi* 7. *eskimiş Arşının yirmi dörtte biri.* anlamları ile kayıtlıdır. Metinde temel anlamı ile geçen kelime TS içerisinde somut, terim ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bas- : Kelime metinde 1. *adım atmak,* 2. *alt etmek, yenmek* anlamlarına gelir. TS’de 1. *Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak.* 2. *Küçük çocuklar ayakta durabilmek.* 3. *Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek* 4. *Sıkıştırarak yerleştirmek.* 5. *Bası işi yapmak, tabetmek.* 6. *Örtmek, bürümek, kaplamak.* 7. *Bir şey üzerinde kalıp, mühür vb.yle iz yapmak.* 8. *Baskın yapmak.* 9. *Bir kimse bir yaşa girmek.* 10. *Duman, sis vb. çevreyi kaplamak, çökmek.* 11. *Basınç yaparak sıvı ve gazları itmek.* 12. *Kümes hayvanları kuluçkaya yatmak.* 13. *Uygunsuz vaziyette yakalamak.* 14. *Bir şeyin etkisinde kalıp eziklik, üzüntü ve ağırlık duymak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS içinde yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

baş: Metinde 1. *başlangıç,* 2. *baş,* 3. *baş, önder* anlamları ile kayıtlı olan kelime TS’de 1. isim, anatomi *İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser* 2. *Bir topluluğu yöneten kimse* 3. *Başlangıç* 4. *Temel, esas* 5. *Arazide en yüksek nokta* 6. isim *Bir şeyin genellikle toparlakça ucu* 7. *Bir şeyin uçlarından biri* 8. *Kasaplık hayvanlarda ve bazı yiyeceklerde adet* 9. *Sarraflık hakkı.* 10. isim *Bir şeyin yakını veya çevresi* 11. isim *‘Önem veya yönetim bakımından ileride olan, en önemli, en üstün’* anlamlarında *birleşik kelimeler yapan bir söz* 12. *Güreşte pehlivanların ayrıldıkları beş derecenin en yükseği* 13. *denizcilik Deniz teknelerinde ön taraf* anlamları ile kayıtlıdır. Kelimenin metindeki anlamları TS’de de devam etmiştir. Ayrıca TS içerisinde soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

başla-: Metinde *bir işe girişmek, başlamak* anlamıyla geçen kelime TS’de 1. *Bir işe girişmek, harekete geçmek.* 2. *Çalışır, işler, yürür duruma girmek.* 3. *Olmak,*

oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak. 4. Görünmek. 5. Etkisini göstermek anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de 3, 4. ve 5. Anlamlarını kazanarak anlam alnını genişletmiştir.

bat-: Metinde *batmak, gözden kaybolmak* temel anlamı ile geçen kelime TS’de *1. Bir sıvının üstündeyken içine gömülmek. 2. Dünya'nın dönüşü dolayısıyla Güneş, Ay ve yıldız ufku altına inmek. 3. İflas etmek. 4. Kirlenmek. 5. Saplanmak. 6. Tedirgin etmemesi gereken şeyler tedirgin etmek. 7. Hoşa gitmeyen bir duruma uğramak. 8. Yok olmak. 9. Çökmek. 10. Daha kötü bir duruma uğramak. 11. Yıkılmak, egemenliği sona ermek. 12. Dokunmak, incitmek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime, hem kendi anlam dairesi içinde yeni anlamlar kazanmıştır hem de mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bey: Metinde *bey, küçük devlet başkanı* anlamı ile geçen kelime metinde 1. i Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz 3. Eş, koca 4. As (II) 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir 6. Aşığın çukur yüzünün arkasındaki yumru bölge. 7. tarih Küçük bir toplumun veya küçük bir devletin başkanı 8. askerlik, Komutan 9. eskimiş Zengin, ileri gelen kimse, bay (I) anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, metindeki anlamını TS’de eskimiş olarak sürdürmüştür. Kelime TS’de terim ve somut anlamlar kazanarak anlam alnını genişletmiştir.

bey: Metinde *bey, küçük devlet başkanı* anlamlarıyla kayıtlı olan kelime anlam alanı TS’de genişlemiştir. Kelime TS’de *1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca. 4. As. 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir. 6. Aşığın çukur yüzünün arkasındaki yumru bölge. 7. Küçük bir toplumun veya küçük bir devletin başkanı. 8. Komutan. 9. Zengin, ileri gelen kimse, bay (I)* anlamlarıyla kayıtlıdır.

beylik: Metinde *beylik, hüküm sürme* anlamları ile kayıtlı olan kelime, TS’de *1. Bey olma durumu. 2. Herkesin kullandığı, herkesin bildiği. 3. Basmakalıp. 4. Devletle ilgili, devlete özgü olan, devlet malı olan, mirî. 5. Bir tür küçük ve ince asker battaniyesi. 6. mecaz Rahat yaşama. 7. tarih Merkeze tam bağlı olmayarak bir beyin yönetimi altındaki ülke, emîrlik, emaret, mirlik 8. eskimiş Hükûmet* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime metindeki anlamını TS’de korumuştur. Ayrıca kelime mecaz ve soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bırak-: Metinde 1. *Atmak, koymak* 2. *Teslim olmak* 2. *Maruz bırakmak* 4. *Vazgeçmek* 5. *Göz atmak* anlamları ile kayıtlı olan kelime; **TS**'de 1. *Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak*. 2. *Koymak*. 3. *Bir işi başka bir zamana ertelemek*. 4. *Unutmak*. 5. *Bulunduğu yeri veya durumu değiştirmemek*. 6. *Saklamak, artırmak*. 7. *Bir işin sorumluluğunu, yükümlülüğünü başkasına vermek, görevlendirmek*. 8. *Engel olmamak*. 9. *Sarkıtmak*. 10. *Ölen, ayrılan birinden iş, kişi, nesne vb. şeyler kalmak*. 11. *Bir alışkanlıktan veya bir işten vazgeçmek*. 12. *Uğraşmaz olmak, artık uğraşmamak*. 13. *nesnesiz Bıyık veya sakal uzatmak*. 14. *Özgürlük vermek, hürriyetine kavuşmasını sağlamak*. 15. *Boşamak*. 16. *Kötü bir durumda terk etmek*. 17. *Ayrılmak, terk etmek*. 18. *Sınıf geçirmemek, döndürmek*. 19. *Bir pazarlıkta, belli bir fiyata vermeyi kabul etmek*. 20. *Bakılmak, korunmak için vermek*. 21. *Yanına almamak, yanında götürmemek*. 22. *Sahiplik hakkını başkasına vermek*. 23. *Yapışık olan bir şey yapışıklıktan kurtulmak*. 24. *Bulunduğu veya dokunduğu yerde bir şey oluşturmak, meydana getirmek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime, soyut ve somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bil-: Metinde 1. *Bilmek* 2. *Anlamak* 3. *Farkına varmak, fark etmek* 4. *Varsaymak, farz etmek* 5. *sorumlu tutmak* 6. *Kıymetini bilmek* anlamlarıyla geçen kelime; **TS**'de 1. *Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak*. 2. *Bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak*. 3. *Bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek*. 4. *Tanımak, hatırlamak*. 5. *Sanmak, varsaymak, farz etmek*. 6. *Sorumlu tutmak*. 7. *İnanmak*. 8. *İşine gelmek, uygun bulmak*. 9. *-a / -e ekli fiillerle yeterlik bildiren birleşik fiiller oluşturur*. 10. *Saymak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime, metindeki anlamlarını **TS**'de korumuştur ve aynı anlam dairesi içinde anlam alanını genişletmiştir.

bin-: Metinde binmek, üzerine çıkmak anlamı ile geçen kelime **TS**'de 1. *Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak*. 2. *Bir yere gitmek için tren, vapor, uçak, otomobil vb. bir taşıtta yer almak* 3. *Bisiklet, motosiklet, binek hayvanı kullanmak*. 4. *Bir şey sıkışarak yanındakinin üstüne çıkmak*. 5. *Fiyat artmak* 6. *Eklenmek, katılmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, **TS** içerisinde hem aynı anlam dairesi içinde yeni anlamlar kazanarak hem de 5. ve 6. anlamları kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bisle-: Metinde 1. *Yetiştirmek* 2. *Beslemek* anlamları ile kayıtlı olan kelime **TS**'de 1. *Yiyecek ve içeceğini sağlamak*. 2. *Yedirmek*. 3. *Semirtmek*. 4. *Ekleme, katmak*,

çoğaltmak. 5. Bir şeyi korumak veya sağlamca durmasını sağlamak için çevresini veya altını desteklemek, doldurmak, pekiştirmek. 6. Yetiştirmek. 7. Bir duyguyu gönülde yaşatmak. 8. Maddi yardım yapmak, desteklemek anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime, TS’de hem aynı anlam dairesi içinde yeni anlamlar kazanarak hem de soyut ve somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bitür-: Metinde *sonlandırmak, bitirmek* anlamlarıyla geçen kelime TS’de *1. Bitmesini sağlamak, sona erdirmek, tüketmek, tamamlamak, sonuçlandırmak. 2. Güçsüz düşürmek, bitkin duruma getirmek, yormak. 3. Onulmaz duruma getirmek, mahvetmek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime 2. ve 3. anlamalarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

boya-: Metinde *1. Üstüne bulaşmak 2. Boyamak* anlamları ile geçen kelime TS’de *1. Boya sürerek veya boyaya batırarak renk vermek 2. mecaz Ağır söz söylemek, aşışılacak. 3. mecaz Azarlamak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

boz-: Metinde *bozmak, bozguna uğratmak* anlamları ile geçen kelime TS’de *1. Bir şeyi kendisinden beklenen işi yapamayacak duruma getirmek. 2. Bir yerin, bir şeyin düzenini karıştırmak. 3. Dokunmak, zarar vermek 4. Geçersiz bir duruma getirmek 5. Büyük parayı küçük birimlere ayırmak. 6. Bozguna uğratmak, yenmek, mağlup etmek. 7. Altını paraya çevirmek, bozdurmak. 8. Yabancı ülke parasını Türk parasına çevirmek. 9. Bağ veya bostanın son ürününü toplamak 10. Kızlığına zarar vermek. 11. Biçimini ve kullanılışını değiştirmek. 12. Bırakmak, dağıtmak. 13. mecaz Bir kimseyi beklemediği bir davranış karşısında bırakarak veya sözünü yalana çıkararak küçük düşürmek, 14. mecaz Aklını yitirecek derecede bir şeye düşkün olmak, 15. mecaz Kötü duruma getirmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, TS içerisinde somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

bulaş-: Metinde *bulanmak* anlamına gelen kelime TS’de *1. Bir nesne, üzerine sürülen bir şey yüzünden kirlenmek. 2. İstenilmeyen bir madde bir şeye sürülmek. 3. Hastalık geçmek, sirayet etmek. 4. Çatmak, sataşmak, tedirgin etmek. 5. İstemediği veya rastlantı sonucu bir işe karışmak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS içerisinde kazandığı anlamlarla anlam alanını genişletmiştir.

çak-: Metinde iyice anlatmak anlamıyla geçen kelime TS'de 1. Vurarak sokup yerleştirmek. 2. Çivi ile tutturmak. 3. Kazık çakıp hayvan bağlamak. 4. Bir şeyi başka bir şeye sürtmek, vurmak veya çarpmak. 5. Parıldamak, ışık vermek. 6. mecaz Saplamak 7. teklifsiz konuşmada Sezinlemek, anlamak, farkına varmak 8. argo İçki içmek. 9. argo Anlamak, bilmek. 10. argo Vurmak. 11. argo Sınavda başarısız olmak. 12. argo Kabul etmeyeceği bir şeyi kurnazlıkla kabul etmesini sağlamak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS'de somut, argo ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

çek-: Metinde 1. Dayanmak, katlanmak 2. Sürüklemek 3. Kendine çekmek 4. Üstesinden gelmek 5. Uzaklaştırmak anlamları ile geçen kelime TS'de 1. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek. 2. Taşıtı bir yere bırakmak, koymak. 3. Girmek. 4. İçine almak, emmek. 5. Bir yerden başka bir yere taşımak. 6. Bir amaçla ortadan kaldırmak. 7. Üzerinde bulunan bir silahla saldırmak için davranmak. 8. Atmak, vurmak. 9. Bir kimseyi veya bir şeyi geri almak. 10. Güç durumlara dayanmak, katlanmak. 11. Tartıda ağırlığı olmak. 12. Döşemek. 13. Herhangi bir engel kurmak. 14. Şans denemek amacıyla hazırlanmış kâğıtlardan birini almak. 15. İmbik yardımı ile elde etmek. 16. Çizgi durumunda uzatmak. 17. Aynısını yazmak veya çizmek. 18. Tedavi amacıyla şişe, vantuz, sülük vb.ni uygulamak. 19. Bir yerden bir şeyi yukarı doğru almak. 20. Görüntüyü bir aletle özel bir nesne üzerine kaydetmek. 21. Taşıma gücü olmak. 22. Öğütmek. 23. Protesto, polişe, çek vb. düzenleyip yürürlüğe koymak. 24. Hoşa gitmek, sarmak. 25. Kaçan ilmeği örmek. 26. Masrafını karşılamak, ikramda bulunmak. 27. Bir duyguyu içinde yaşatmak. 28. Yürütmek, sürmek. 29. Bir kimse ailesinden birine herhangi bir bakımdan benzetmek. 30. Bir şeyin içyüzünü anlamak amacıyla bir kimseyi sıkıştırmak. 31. - Herhangi bir anlama almak. 32. Örtmek, giymek. 33. Dişi hayvanı çiftleşmek için erkeğin yanına götürmek. 34. Yol, ay sürmek. 35. Daralıp kısalmak. 36. Asmak 37. Boya, badana vb. sürmek. 38. Yollamak. 39. Bir şeyi emip dışarıya çıkarmak. 40. Hamur vb. iyice pişmiş duruma gelmek. 41. fizik Bir cisim, belli bir yakınlıktaki başka bir cismi kendisine yaklaştırmaya zorlamak, itmek karşıtı. 42. teknik Vericiden gelen dalgaları algılayarak televizyon, radyo, telefon vb. aygıtlarla bağlantı kurmak. 43. argo İçki içmek anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut, somut, mecaz ve argo anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir. Ayrıca kelime, anlam alanını en çok genişleten kelimeler arasındadır.

çekiş- : Metinde 1. *didinmek, münakaşa etmek* 2. *karşılıklı bir şey çekmek* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *İki yönünden karşılıklı çekmek.* 2. *Bir şeyi birbirine karşı çekmek.* 3. *Aralarında ad, niyet, kâğıt veya piyango çekmek.* 4. *Ağız kavgası etmek.* 5. *Üstün gelmek için karşılıklı çabalamak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Metindeki anlamlarını TS’de de koruyan kelime, TS içerisinde 3. ve 5. Anlamlarını kazanarak anlam alnını genişletmiştir.

çevür-: metinde 1. *bir şeyin yönünü değiştirmek* 2. *düzenlemek* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Bir şeyin yönünü değiştirmek.* 2. *Öteki yüzünü görünür duruma getirmek.* 3. *Döndürerek hareket ettirmek.* 4. *Yönetmek, idare etmek.* 5. *Durdurmak.* 6. *Yolundan alıkoymak, yoldan döndürmek.* 7. *Geri göndermek.* 8. *Bir giyeceği söktüp iç yüzünü dışa getirmek.* 9. *Çevrilemek, tevil etmek.* 10. *Çeviri yapmak.* 11. *Bir yerin çevresini bir şeyle sarmak, kuşatmak.* 12. *Bir durumdan başka duruma getirmek, dönüştürmek.* 13. *Bir durumdan başka duruma geçmek.* 14. *Kâğıt oyunu oynamak.* 15. *İşlemek, yapmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, TS’de hem aynı anlam dairesi içinde yeni anlamlar kazanarak hem de soyut ve somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

çık-: Metinde 1. *terk etmek,* 2. *bulunduğu yerden çıkmak,* 3. *ortaya çıkarmak,* 4. *yukarı çıkmak, yükselmek,* 5. *Sonuçlanmak,* 6. *isabet etmek* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *İçeriden dışarıya varmak, gitmek.* 2. *Elde edilmek, sağlanmak, istihsal edilmek.* 3. *Bir meslek veya bilim kurumunda okuyup yetişmek, mezun olmak.* 4. *Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek.* 5. *Süresi dolduğunda ayrılmak.* 6. *Yapılmak, yürümek.* 7. *Yetiyecek ölçüde olmak.* 8. *Eksilmek.* 9. *Meydana gelmek.* 10. *Sıyrılmak, ayrılmak.* 11. *Herhangi bir durumda olduğu anlaşılmak.* 12. *Bir durumla ilgili niteliklerini yitirmek, bir durumdan başka bir duruma geçmek.* 13. *Bir şeyin yukarısına doğru yürümek.* 14. *Bir inceleme, bir araştırma sonucu bulmak.* 15. *Yetkili birinin makamına iş için gitmek.* 16. *Talihine veya payına düşmek, isabet etmek, vurmak.* 17. *Bir konu yetkililerce karara bağlanmak.* 18. *Mal olmak.* 19. *Oyunda herhangi bir rolü oynamak.* 20. *Bir yere ulaşmak, varmak.* 21. *Karaya ayak basmak.* 22. *Yayılmak, duyulmak.* 23. *Olmak, bulunmak, var olmak.* 24. *Bir iddia ile ortalıkta görünmek.* 25. *Yayılmak.* 26. *Karşı gelebilmek, boy ölçüşmek.* 27. *Bulaşmak.* 28. *Binaya kat eklemek.* 29. *Bir sebeple bulunulan yerden ayrılmak.* 30. *Niteliği sonradan anlaşılmak.* 31. *Belirmek, tanınmak.* 32. *Davranışta*

herhangi bir niteliği bulunmak. 33. Yerinden oynamak. 34. Görünür veya belli bir durumda bulunmak. 35. Oluşmak, olmak. 36. Piyasaya sürülmek. 37. Bitmek, büyümek, sürmek. 38. Verilmek. 39. Ay veya mevsim geçmek. 40. Yeni yetişip satışa sunulmak. 41. Yükselmek, artmak. 42. Artırmak, fiyatı yükseltmek. 43. Sesini yükseltmek. 44. Büyük abdest bozmak. 45. Giderilmek, yok olmak. 46. Unutmak. 47. Ay, Güneş görünmek. 48. Yayımlanmak. 49. Gelmek. 50. Gerçekleşmek. 51. Bulunduğu yerden fırlamak, kopmak. 52. Bir şeyin düzeni bozulmak, eskisinden daha değişik, kötü bir duruma girmek. 53. Flört etmek. 54. Erişmek, görmek. 55. mecaz Harcamak zorunda kalmak. 56. argo Vermeye katlanmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS içerisinde kazandığı anlamlarla anlam alanını en çok genişleten kelimeler arasındadır.

çıkâr:- : Metinde 1. dışarı atmak 2. yükseltmek 3. giysi, ayakkabı vb.ni vücuttan ayırmak, soymak 4. çıkarmak, kurtarmak 5. ortaya çıkarmak 6. yumurtlamak 7. yoldan çıkarmak anlamları ile kayıtlı olan kelime TS’de 1. Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak. 2. Sonunu getirmek. 3. Anlamak, ne olduğunu bilmek, sezmek. 4. Bulmak, ortaya koymak. 5. Hatırlamak. 6. Öfke, hırs, acı vb.nin zararını çektirmek. 7 Sağlamak, elde etmek. 8. Gibi göstermek, bir davranış yüklemek. 9. Sindirim yolundan dışarı atmak, kusmak. 10. İlgisini keserek uzaklaştırmak. 11. Giysi, ayakkabı vb.ni vücuttan ayırmak, soymak. 12. Yayımlamak. 13.Gidermek. 14. Yapmak, üretmek. 15. Sunmak. 16. Göstermek. 17. Bir müzik parçasını notalarıyla çalmak. 18. Yollamak, göndermek. 19. Boşaltmak. 20. Resim yapmak. 21. Fotoğraf çektiirmek. 22. Söylemek. 23. matematik Üçüncü bir sayı elde etmek üzere belli bir sayıdan, daha az değerli başka bir sayı kadar birim eksiltmek, tarh etmek anlamlarıyla kayıtlıdır. Metindeki anlamlarını TS’de de koruyan kelime TS içerisinde soyut, somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

çukur: Metinde gamze anlamıyla geçen kelime TS’de 1. Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer. 2.Çene ve yanaktaki gamze 3.Mezar. anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS içerisinde mecaz anlam kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

dart:- Metinde 1. Çekmek 2.Kıyaslamak anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Bir şeyin birim cinsten ağırlığını bulmak. 2. Bir şeyi avuç içinde sallayarak ağırlığını kestirmeye çalışmak. 3. Binek hayvanlarının dizginlerini çekmek. 4. Bir şeyin bütün sonuçlarını düşünmek, hesap etmek. 5. Dikkatle incelemek, değer biçmek anlamlarıyla

kayıtlıdır. Metindeki anlamlarını TS’de de koruyan kelime, yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

dede: Metinde *torunu olan erkek, ihtiyar erkek* anlamları ile geçene kelime TS’de anlam alanının genişlediği görülür. Kelime TS’de *1.Torunu olan erkek, büyükbaba, büyükpeder. 2. Büyükbabadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri. 3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan. 4. ünlem, teklifsiz konuşmada Yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözü* anlamları ile kayıtlıdır.

demir: Metinde *demir* anlamı ile geçen kelime TS’de ise somut, soyut ve terim anlamlar kazanmıştır. Kelime TS’de *1. kimya Atom numarası 26, atom ağırlığı 55,847, yoğunluğu 7,8 olan, 1510 °C’de eriyen, mavimsi esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element (simgesi Fe) 2. Bu elementten yapılmış. 3. Bu elementten yapılmış parça. 4. Ayakkabı topuğuna veya ayakkabı burnuna aşınmayı önlemek için çakılan, özel olarak yapılmış madenden parça. 5. Güçlü, kuvvetli, sert. 6. Çıpa* anlamlarıyla kayıtlıdır.

depele-: Metinde *öldürmek* anlamı ile geçen kelime TS’de *1. Ayakları altında ezmek. 2. mecaz Bozguna uğratmak, hırpalamak. 3. mecaz Kıyasıya dövmek. 4. argo Öldürmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelimenin metindeki anlamı TS içerisinde de varlığını sürdürür. Ayrıca yeni anlamlar kazanarak da anlam alanını genişletmiştir.

dil: Kelime metinde *1. Lisan, zeban 2. Organ, dil 3. Söz* anlamları ile kayıtlı olan kelime TS’de *1. Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğulmamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı. 2. Birçok aletin uzun, yassı ve çoğu hareketli bölümleri. 3. Büyükbaş hayvanların haşlanıp pişirildikten sonra yenebilen dili. 4. Ayakkabı bağlarının ayağı rahatsız etmemesini sağlayan ve bağ altına rastlayan saya parçası. 5. Kıstak. 6. denizcilik Makaraların ve bastıkların içine yerleştirilmiş olan, üzerinden geçirilen halatı istenilen yöne çevirmeye yarayan, çevresi oluklu, küçük döner tekerlek. 7. müzik Bazı üflemeli çalgılarda titreşerek ses çıkaran ince metal yaprak. 8. Anahtar. 9. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban. 10. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi. 11. Belli mesleklere özgü dil* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime terim ve soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

di-: Metinde *demek, söylemek* anlamlarıyla geçen kelime **TS**'de 1. *Söylemek, söz söylemek.* 2. *Ad vermek.* 3. *Bir dilde karşılığı olmak.* 4. *Herhangi bir ses çıkarmak.* 5. *Herhangi bir kanıya, yargıya varmak.* 6. *Düşünmek.* 7. *Oranlamak.* 8. *Ummak.* 9. *Erişmek.* 10. *Bir işe kalkışmak, yeltenmek.* 11. *Saymak, kabul etmek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime **TS**'de aynı anlam dairesi içinde anlam alanını genişletmiştir.

dinle-: Metinde *dinlemek* temel anlamıyla geçen kelime **TS**'de 1. *İşitmek için kulak vermek.* 2. *Birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak.* 3. *Kulakla veya dinleme aletiyle hastayı muayene etmek.* 4. *mecaz Uymak, baş eğmek, itaat etmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

diri: Metinde *canlı, diri, dinç* anlamlarıyla geçen kelime **TS**'de 1. *Yaşamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı.* 2. *Güçlü, zinde.* 3. *Solmamış, pörsümemiş.* 4. *mecazlaşmış gereği kadar pişmemiş* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime mecaz anlam kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

dişi: Metinde *dişi, erkek olmayan* anlamıyla geçen kelime **TS**'de kadın temel anlamını yanında somut ve soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir. Kelime **TS**'de 1. *sıfat, anatomi Yumurta oluşturan veya yavru doğuran (birey)* 2. *sıfat Erkeği tarafından döllenerek biçimde oluşmuş (hayvan veya bitki).* 3. *Kadın.* 4. *Girintili ve çıkıntılı olarak bir çift oluşturan nesnelerden girintili olan.* 5. *sıfat Yumuşak, kolay işlenen (maden)* 6. *Verimli, doğurgan.* 7. *Şuh, işveli, çekici* anlamlarıyla kayıtlıdır.

doğru: Metinde *doğru, dürüst* anlamları ile geçen kelime **TS**'de 1. *Bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen, eğri ve çarpık karşıtı.* 2. *Gerçek, yalan olmayan.* 3. *Akla, mantığa, gerçeğe veya kurala uygun.* 4. *Gerçek, hakikat.* 5. *matematik İki nokta arasındaki en kısa çizgi.* 6. *Yanlışsız, eksiksiz bir biçimde.* 7. *Hiçbir yöne sapmadan, dosdoğru, doğruca.* 8. *Yakın, yakınlarında.* 9. *Karşı yönünce.* 10. *mecaz Yasa, yöntem ve ahlaka bağlı, dürüst, namuslu* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

dök-: Metinde 1. *harcamak* 2. *düşmek* 3. *düşürmek* 4. *Dökmek* anlamları ile geçen kelime **TS**'de 1. *Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları kaptan başka bir yere boşaltmak.* 2. *Belli bir yere boşaltmak.* 3. *Akıtmak, düşürmek.* 4. *Saçmak, serpmek.* 5. *Salmak, bırakmak.* 6. *Üstünde bulunan bir şeyi düşürmek.* 7. *Teninde*

kızamak, kızıl, suçüçeği hastalıklarında olduğu gibi kırmızı lekeler çıkmak. 8. Maden, mum eriyiği veya çimento, alçı vb.ni kalıba akıtarak biçim vermek, döküm yapmak. 9. Sulu hamuru kızgın yağ veya tepsinin içine akıtarak pişirmek. 10. Bir yere çokça bir şey yığmak, taşımak. 11. Çok söylemek. 12. Bir şeyi yok etmek için atmak. 13. Bir işte veya bir konuyu ele alış biçiminde değişiklik yapmak. 14. Yakmak, tutuşturmak. 15. Kullanmak, harcamak, sarf etmek. 16. mecaz Çok sayıda öğrenciyi sınavda veya bir üst sınıfa geçirmede başarısız saymak. 17. mecaz Bol bol vermek, ödemek, sarf etmek. 18. mecaz Açığa vurmak, söylemek, ortaya koymak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

dön-: Metinde 1. durumdan duruma geçmek, değişmek 2. geri dönmek 3. yönünü çevirmek, yönelmek 4. vazgeçmek, caymak anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek. 2. Geri gelmek, geri gitmek. 3. Yönelmek. 4. Sapmak. 5. Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek. 6. Sınıfta kalmak. 7. Durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak, benzemek. 8. Belirli bir yerde dolaşmak. 9. Kendini bir yandan bir yana çevirmek. 10. Yönetilmek, düzene konulmak, çekip çevrilmek. 11. Söz konusu etmek, hatırlamak. 12. Bırakılan bir konu veya işe başlamak. 13. Hileyle, gizlice yapılmak. 14. din bilgisi İnanç, din veya düşüncesini değiştirmek anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de soyut, somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

düş-: Metinde 1. düşkünleşmek 2. isabet etmek 3. uygun gelmek, isabet etmek 4. düşmek 5. vaki olmak, olabilmek 6. mağlup olmak 7. istenmeyen bir durumda olmak 8. uğramak, kapılmak, 9. erişmek 10. üzerine yürümek, hücum etmek anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek. 2. Durduğu, bulunduğu, tutunduğı yerden ayrılarak veya dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya inmek. 3. Yere devrilmek, yere serilmek. 4. Hava taşıtları kaza sonucu hızla yere inerek çarpmak. 5. Vücuda bol gelen giysi aşağı kaymak. 6. Yağmak. 7. Vurmak, değmek, rastlamak. 8. Vakti gelmeden ölü doğmak. 9. Atlanmak, aradan çıkmak, eksik kalmak. 10. Eksilmek. 11. Aşırı ilgi veya sevgi göstermek. 12. Uğramak, kapılmak. 13. Yakışmak, uygun gelmek. 14. Yakışık almak. 15. Ödevi veya yetkisi içinde bulunmak. 16. Bulunmak. 17. -e Biriyle yaşama, çalışma, birlikte olma durumunda kalmak. 18. Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak. 19. Kötü bir sebeple istenmeden bir yerde bulunmak. 20. İşbaşından uzaklaşmak. 21. Hızı, gücü,

değeri azalmak. 22. Isı, basınç, ateş vb. eksilmek, azalmak. 23. Düşkünleşmek. 24. Bir yere ansızın gelmek, damlamak, tesadüfen gelmek. 25. Belirli zamana rastlamak. 26. Fırsat çıkmak. 27. Olmak, olumsuz bir duruma girmek. 28. Savaşta savunulmaz duruma gelerek teslim olmak. 29. Bazı deyimlerde 'yürümek, birlikte gelmek' anlamlarında kullanılan bir fiil. 30. Bayağılaşmak. 31. Kötü yola girmek. 32. Alışmak, müptela olmak. 33. teknik Telefon, sanal ağ vb. alanlarda bağlantı kurmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut, somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

düşür-: Metinde *vurup yere düşürmek* anlamıyla geçer. TS'de yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir. Kelime TS'de de 1. Düşmesine yol açmak, düşmesine sebep olmak. 2. Değerini, fiyatını indirmek. 3. Azaltmak. 4. Vücuttan yavru, çocuk, taş, solucan vb. atmak. 5. Görevi bıraktırmak. 6. Uğratmak. 7. Değerli bir şeyi ucuz veya kolay elde etmek. 8. Zayıf bırakmak, gücünü azaltmak anlamlarıyla kayıtlıdır.

egri: Metinde *eğri, yanlış, hatalı* anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. Doğru veya düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık, münhane, doğru karşıtı. 2. Yay gibi kavislenmiş, eğmeçli, mukavves. 3. Yatay veya düşey olmayan, bütünüyle bir yana eğilmiş bulunan, eğik, mail. 4. Yanlış bir biçimde. 5. Bir olayın şiddetindeki azalış ve çoğalışları gösteren çizgi. 6. Doğru veya düz olmayan çizgi, yüzey anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime somut, soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

eksük: Metinde *eksik, noksan* anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. Bir bölümü olmayan, noksan, natamam. 2. Mükemmel olmayan, kusurlu, muallel, sakat. 3. Az. 4. İhtiyaç duyulan şey anlamları ile kayıtlıdır. Kelime mecaz ve soyut anlamlar kazanarak anlam dairesini genişletmiştir.

er: Metinde 1.koca, eş 2.erkek anlamıyla geçen kelime TS'de 1. isim Erkek. 2. mecaz İşini iyi bilen, yetenekli kimse. 3.mecaz Kahraman, yiğit. 4. askerlik Rütbesiz asker, nefer. 5. halk ağzında Koca. anlamlarıyla geçer. Metinde kazandığı anlamı halk ağzında olarak sürdüren sürdüren kelime mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ev: Metinde *ev, yuva* anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı. 2. Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer,

konut, hane 3. mecaz Aile. 4. eskimiş Soy, nesil anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime ev, hane temel anlamını yanına mecaz anlam kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

eyi: Metinde *iyi, güzel, hoş* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı.* 2. *Bol, çok, aşırı.* 3. *Uğurlu, hayırlı, iyilik getiren.* 4. *Esen, sağlıklı.* 5. *Yerinde, uygun.* 6. *sıfat Doğru olan.* 7. *Yeterli, yetecek miktarda olan.* 8. *Öğrencinin değerlendirilmesinde kullanılan orta ile pekiyi arasındaki not.* 9. *İstenilen, beğenilen, yerinde, yararlı, uygun bir biçimde anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime, TS’de kazandığı soyut ve somut anlamlar sayesinde anlam alanını genişletmiştir.*

geç-: Metinde 1. *geçip gitmek* 2. *vazgeçmek* 3. *dâhil olmak* anlamları ile kayıtlı olan kelime TS’de 1. *Bir yerden başka bir yere gitmek.* 2. *Bir yandan girip diğer yandan çıkmak.* 3. *Yol, araç veya akarsu bir yerin yakınından veya içinden gitmek.* 4. *Bir duruma uğramak, konu olmak.* 5. *Bırakmak, vazgeçmek.* 6. *Yaşamak.* 7. *Bir şeyi bundan böyle yapma durumunda olmamak.* 8. *Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek.* 9. *Hastalık bulaşmak, sirayet etmek.* 10. *Herhangi bir durum, soya çekim yoluyla birinde görünmek.* 11. *Bulunduğu yeri veya konumu değiştirmek.* 12. *Bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak.* 13. *Yerini bırakıp başka yer almak.* 14. *Bir konu üzerinde veya bir yerde çalışmış olmak.* 15. *Etki yapmak, işlemek.* 16. *Görev almak.* 17. *Kalmak, devrolmak.* 18. *Geride bırakmak, aşmak.* 19. *Tükenmek, bitmek, sona ermek.* 20. *Üstünlük sağlamak.* 21. *Söylemeden veya bitirmeden atlamak.* 22. *Zamanı aşmak, geride bırakmak.* 23. *Harcamak.* 24. *Bir müzik parçasını meşk ederek öğrenmek, çalmak veya söylemek.* 25. *Birinden meşk etmek.* 26. *Haberi bir iletişim aracı ile bildirmek.* 27. *Sönmek.* 28. *Yazılmak, girmek.* 29. *Sürümü olmak, satılmak.* 30. *Konuşmada sözü geçmek veya basında yer almak.* 31. *Kullanımda olmak, tedavülde olmak.* 32. *Kabul edilemez olmak.* 33. *Okulda, sınavda başarı göstermek.* 34. *Bir yere gidip oturmak.* 35. *Çok bekletilmekten çürümeye yüz tutmak.* 36. *Sıyrılmak, kurtulmak, işin içinden çıkmak.* 37. *yardımcı fiil Bazı kelimelerle birleşik fiil yapar.* 38. *halk ağzında Çekiştirmek, yermek anlamı ile kayıtlıdır. Kelime TS içerisinde somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir. Kelime anlam alanını en çok genişleten kelimeler arasındadır.*

geçür-: Metinde 1. *yaşamak, ömür sürmek* 2. *geçmesini sağlamak* 3. *geçirmek, takmak* 4. *düşünmek* 5. *zaman geçirmek* anlamı ile geçen kelime TS’de 1. *Geçme işini*

yaptırmak, geçmesini sağlamak. 2. Bir şeyi bir yandan öbür yana götürmek. 3. Bir şeyi bir yerden başka yere taşımak, nakletmek. 4. Tespit etmek, yazmak, kaydetmek. 5. Bir şeyi kendisine ayrılmış olan yere yerleştirmek, takmak. 6. Yola çıkan birini uğurlamaya gitmek, selametlemek, teşyi etmek. 7. Bir süre yaşamak, oturmak, kalmak. 8. Giymek, giyinmek. 9. Bir işi birden çok kişi üzerinde uygulamak. 10. Herhangi bir durumu yaşamış olmak. 11. Etmek, yapmak. 12. Hastalık bulaştırmak. 13. -i Zaman harcamak. 14. Bir gereksinimi eldeki imkânla karşılamak. 15. Vurmak. 16. mecaz Alışverişte aldatmak, kötü mal satmak, kazıklamak. 17. argo Birine kötü söz söylemek anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut, somut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

gez-: Metinde *gezmek, dolaşmak* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek, seyran etmek. 2. Bir yerde dolaşmak, yürümek. 3. Gitmek, başvurmak. 4. Bulunmak. 5. Bir yeri görüp incelemek. 6. Hasta ayağa kalkmak. 7. Herhangi bir biçimde gezinmek. 8. Bir yerde gezi yapmak anlamları ile kayıtlıdır. Metindeki anlamını TS’de de koruyan kelime yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

girçek: Metinde *gerçek, doğru, hakikat* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat. 2. Gerçeklik. 3. Doğruluk. 4. Yalan olmayan. 5. Bir durum, bir nesne veya bir nitelik olarak var olan, varlığı inkâr edilemeyen, olgu durumunda olan, özbeöz, hakiki, reel. 6. Aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici. 7. Temel, başlıca, asıl. 8. Doğadaki gibi olan, doğayı olduğu gibi yansıtan. 9. Yapay olmayan. 10. Felsefe Düşünülen, tasarımlanan, imgelenen şeylere karşıt olarak var olan anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

gir-: Metinde 1. başlamak 2. ara bozmak 3. elde etmek 4. içine girmek 5. girmek anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Dışarıdan içeriye geçmek. 2. Sığmak. 3. Katılmak. 4. Almak, fethetmek. 5. İncelemek, ayrıntılara inmek. 6. Girişmek, başlamak. 7. Bulaşmak. 8. Sulu bir şeyin veya su dolu bir yerin içine batmak veya dalmak. 9. Zaman anlamlı kavramlar için gelmek. 10. Ağrı, sancı başlamak, saplanmak. 11. Yeni bir duruma geçmek, dönüşmek. 12. İyice anlamak, iyice bilmek. 13. Kavgaya tutuşmak. 14. Erişmek, ulaşmak. 15. Bir şeyin yapımında, birleşiminde yer almak. 16. Yazılmak, başlamak. 17. Yemek yemek. 18. Yüklenmek. 19. hukuk Tecavüz etmek, geçmek

anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut, somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

git-: Metinde 1. *yok olmak, kaybolmak* 2. *gitmek* 3. *uzaklaşmak* 4. *götürmek* 5. *kaybetmek* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Bir yere doğru yönelmek.* 2. *Bir yerden veya bir işten ayrılmak.* 3. *Çıkmak, ulaşmak.* 4. *Belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak.* 5. *Sürmek, devam etmek.* 6. *Yakışmak, yaraşmak.* 7. *Tüketilmek, harcanmak.* 8. *Götürülmek, gönderilmek.* 9. *Yeter olmak, yetmek, yetişmek.* 10. *Yürümek, yol almak.* 11. *Dayanmak.* 12. *Geçmek.* 13. *Herhangi bir durumda olmak.* 14. *Yok olmak, elden çıkmak.* 15. *Ölmek.* 16. *Başvurmak, yapmak.* 17. *Bir şey zarar görmüş olmak.* 18. *Makine, işlemek, çalışmak.* 19. *Satılmak.* 20. *Yapmak.* 21. *mecaz Bir duruma, bir sonuca ulaşmak, varmak.* 22. *Değerlendirmek, saymak, karşılamak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime, TS’de kazandığı soyut ve somut anlamlarla anlam alanını genişletmiştir.

gök: Metinde 1. *Tanrı* 2. *Mavi, gökyüzü* 3. *Talih* anlamları ile geçen kelime 1. *İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, sema, asuman, feza.* 2. *Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, gök kubbe, sema.* 3. *Gökyüzünün, denizin rengi, mavi veya yeşile çalan mavi.* 4. *Bu renkte olan.* 5. *halk ağzında Olgunlaşmamış* anlamları ile kayıtlıdır. Kelimenin metin içindeki *Tanrı* ve *talih* anlamları TS içerisinde görülmez. Bu sebeple anlam daralmasına uğramıştır. Kazandığı yeni anlamlarla da anlam alanını genişletmiştir.

göz: Metinde göz anlamı ile geçen kelime TS’de 1. *Görme organı, basar.* 2. *Bazı deyimlerde, görme ve bakma.* 3. *Oda.* 4. *Bakış, görüş.* 5. *Suyun topraktan kaynakığı yer, kaynak.* 6. *Delik, boşluk.* 7. *Çekmece.* 8. *Terazi kefesi.* 9. *Nazar.* 10. *Sevgi, ilgi, gönül bağlantısı.* 11. *Ağacın tomurcuk veren yerlerinden her biri.* 12. *Bölüm, hane.* 13. *Bazı yaraların uç bölümü* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de sonra mecaz ve soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

gözet-: Metinde gözetlemek, göz önünde bulundurmak anlamıyla geçen kelime TS’de 1. *Korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek.* 2. *Önem vermek, göz önünde bulundurmak, ayrı tutmak.* 3. *Kollamak, beklemek.* 4. *Bir sonuca giderken bütün ayrıntı ve etkenleri dikkate almak.* 5. *Kayırmak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de de 3, 4. ve 5. anlamlarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

güç: Metinde 1. Sıkıntı, çevir, eziyet 2. Güç, kuvvet anlamları ile geçen kelime TS'de I. 1. Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor. 2. Bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takat. 3. isim Sınırsız, mutlak nitelik. 4. Büyük etkinliği ve önemi olan nitelik. 5. Bir cihazın, bir mekanizmanın iş yapabilme niteliği. 6. Siyasi, ekonomik, askerî vb. bakımlardan etki ve önemi büyük olan devlet, devletler topluluğu. 7. Bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askerî potansiyeli. 8. Bir toprağın verimlilik yeteneği. 9. Yeterliliğini ve güvenilirliğini kanıtlamış kimse. 10. Bir akarsuyun aşındırma ve taşıma yeteneği. 11. Birim zamanda yapılan iş. II. 1. Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül, kolay. 2. Zorlukla anlamıyla kayıtlıdır. TS'de soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ısır-: Metinde ısırmak anlamına gelen kelime TS'de 1. Dişleri arasına alıp sıkamak. 2. Dişleriyle koparmak. 3. Rüzgâr sert esmek, keskin bir biçimde etkilemek. 4. Kumaş dalamak, kaşındırmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

il: Metinde ülke, vilayet anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. Ülkenin vali yönetimindeki bölümü, vilayet. 2. Şehrin niteliklerini taşıyan büyük yerleşim yeri. 3. Ülke, yurt. 4. Tarh Eski Türklerde devlet anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS içinde aynı anlam alanı içinde anlam dairesini genişletmiştir.

ilerü: Metinde ileri, öncelikli anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. Herhangi bir şeye göre daha ötede olan yer, geri karşıtı. 2. Bir şeyin ulaşılacak yönü. 3. Henüz gelmemiş zaman, gelecek, sonra. 4. Önde bulunan. 5. sıfat Doğrusundan daha çok gösteren (saat). 6. mecaz Benzerlerini geride bırakmış. 7. Öne doğru, ileri doğru. 8. 'Amaca doğru durmadan yürü' anlamında kullanılan bir seslenme sözü. 9. Temel duruşta ayakuçlarının gösterdiği yön anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS'de somut ve soyut anlam kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

inan-: Metinde inanmak, güvenmek anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. Bir şeyi doğru olarak benimsemek. 2. Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek. 3. Bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek. 4. Sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek. 5. Kanarak aldanmak. 6. İman etmek

anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de 3, 4, 5. anlamlarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

irkek: Metinde *erkek* anlamıyla geçen kelime TS’de 1. *Yetişkin adam, bay, er kişi.* 2. *İnsan, hayvan ve bitkilerin dişiye dölleyecek cinsten olanı.* 3. *isim Koca.* 4. *Sperma oluşturan organizma.* 5. *Sözüne güvenilir, mert.* 6. *Girintili ve çıkıntılı olarak bir çift oluşturan nesnelerden çıkıntılı olanı.* 7. *Sert, kolay bükülmez* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ir-: Metinde *eriştirmek, ulaşmak* 2. *yetişmek, ileri bir dereceyi bulmak* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Erişmek.* 2. *Kavuşmak.* 3. *Yetişip dokunmak.* 4. *İnsan veya bitki büyüüp gelişmek, yetişmek.* 5. *Ürün olgunlaşmak.* 6. *Kendini Tanrı yoluna vermiş kimse insanüstü kutsal bir aşamaya erişmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime 4. ve 5. Anlamları kazanarak anlam alını genişletmiştir.

iş metinde *iş, fiil, amaç, emek* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.* 2. *Bir değer yaratan emek.* 3. *Birinden istenen hizmet veya birine verilen görev.* 4. *Sanayi, ticaret, tarım, maliye vb. alanlara ilişkin ekonomik etkinliklerin bütünü.* 5. *Kamu yararına yapılan işler.* 6. *Herhangi bir yere düzen verici, günlük yaşayışı sağlayıcı her türlü çalışma.* 7. *Geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek.* 8. *isim Ticari anlaşma, alışveriş.* 9. *Herhangi bir maksatla kurulan düzen.* 10. *Bazı deyimlerde ‘yarar, çıkar’ anlamında kullanılan bir söz.* 11. *Yapılan şey, davranış.* 12. *Nakış, örgü, makrome gibi elde yapılan şey.* 13. *Emek, işçilik, ustalık.* 14. *İşlem.* 15. *Bir kimseye özgü olan görüş, anlayış.* 16. *Yetenek.* 17. *Mecaz Sorun, konu, mesele, maslahat.* 18. *mecaz Gizli neden veya maksat.* 19. *terim Bir kuvvetin uygulanma noktasını hareket ettirirken harcadığı güç* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS içerisinde mecaz ve terim anlamlar kazanarak anlam alını genişletmiştir.

it-: Metinde *etmek, yapmak* anlamları ile kayıtlı olan kelime TS’de 1. *Bir işi yapmak* 2. *İyi, kötü` zarflarıyla birlikte davranmak.* 3. *Bulmak, erişmek.* 4. *Birini bir şeyden yoksun bırakmak.* 5. *Birini bir şeyden yoksun bırakmak.* 6. *Herhangi bir değerde olmak.* 7. *Kötülükte bulunmak.* 8. *Küçük veya büyük abdestini yapmak.* 9. *Demek, söyleme* anlamları verilmiştir. Kelime metinde sadece yardımcı fiil olarak kullanılmıştır. TS’de kazandığı anlamlarla anlam alanını genişletmiştir.

kaç-: Metinde 1. *Koşmak, seğırtmek* 2. *Kaçmak* 3. *Yok olmak* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Hızla koşup bir yere saklanmak.* 2. *Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek.* 3. *Kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak.* 4. *Kaçınmak.* 5. *Gaz, sıvı vb. şeyler sızmak.* 6. *İpi kopmak.* 7. *Girmek.* 8. *Bir yana doğru kaymak.* 9. *Görünmeden gitmek, savuşmak, sıvışmak.* 10. *Hızlı koşmak.* 11. *Yok olmak.* 12. *Benzemek, andırmak.* 13 *Kaçgöçe uymak.* 14. *Kız veya kadın yasalara ve aile isteklerine karşı gelerek evlenmek için evinden ayrılmak.* 15. *Rengi ağarmak, uçmak.* 16. *spor Yarışçı diğerlerinden hızla ayrılıp arayı açmak.* 17. *spor Futbol ve basketbolda engelleyen adamdan kurtulmak veya pas alabilmek için boş alana koşmak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime soyut, somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

kal-: Metinde 1. *kalmak, devam etmek* 2. *yaşamak* 3. *ertelemek* 4. *miras olarak geçmek* 5. *olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek* 6. *bir şeyden geri kalmak* 7. *tükenmek, geriye bir şey kalmak* 8. *arta kalmak* 9. *şasa kalmak* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.* 2. *Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak.* 3. *Konaklamak, konmak.* 4. *Oturmak, yaşamak.* 5. *nesnesiz Eğleşmek.* 6. *Hayatını sürdürmek, yaşamak.* 7. *Varlığını korumak, sürdürmek.* 8. *Oyalanmak, vakit geçirmek.* 9. *Sınıf geçmemek.* 10. *İşlemez, yürümez duruma gelmek.* 11. *İleriye atılmak, ertelenmek.* 12. *Bir şeyle kaplanmak, bir şeye bulanmak.* 13. *Bir işi belli bir noktada bırakmak, ara vermek.* 14. *Miras olarak geçmek.* 15. *Yapamamak.* 16. *Belli bir gelirle geçinmek zorunda bulunmak.* 17. *Yetinmek.* 18. *Sınırlanmak.* 19. *Herhangi bir durumu sürdürmek.* 20. *yardımcı fiil Olmak, herhangi bir durumda bulunmak.* 21. *yardımcı fiil Kök veya gövdeleri sonuna -a (-e), -ıp (-ip) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek süreklilik bildiren birleşik fiiller oluşturur* anlamlarıyla kayıtlıdır. TS’de soyut ve somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

kalkan: Metinde *kalkan, siper* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1.*Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık.* 2.*Toplum olaylarında güvenlik görevlilerinin çeşitli saldırı araçlarından kendilerini ve başkalarını korumak için kullandıkları, özel olarak yapılmış korumalık* 3. *mecaz Koruyucu* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime mecaz anlam kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

kap: Metinde *kap, kacak* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne.* 2. *Kap kacak.* 3. *Türlü şeylerin*

taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık vb. 4. Kapak, cilt anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime aynı anlam dairesi içinde anlam alanını genişletmiştir.

kap-: Metinde kaplamak anlamıyla geçen kelime TS'de 1. *Birdenbire yakalayarak, çekerek almak. 2. Isırıp parçalamak. 3. Koparmak, kıstırmak. 4. İşitir işitmez veya görür görmez bellemek ve öğrenmek. 5. Yer ayırmak, yer tutmak. 6. Bulaşmış olmak, geçmek anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS'de kazandığı 2, 4, 5. ve 6. anlamları ile anlam alanını genişletmiştir.*

kapu: Metinde 1. *kapı 2. görev yeri* anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. *isim Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı. 2. Bu açıklıktaki açılıp kapanan kanat. 3. Tavla oyununda iki pul üst üste getirilerek karşı oyuncunun o haneyi kullanmasına engel olunan yer. 4. Devlet dairesi. 5. tarih Osmanlı Devleti'nde resmî görev yeri. 6. bilişim Sadece bir konuda yoğunlaşmış bilgilerin yer aldığı genel ağ sayfası, portal. 7. mecaz Gelir, geçim, kısmet sağlayan yer, kaynak veya imkân. 8. mecaz Gidere yol açan gereksinim. 9. mecaz Ev gezmesi için gidilen yer* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS'de somut, soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

karı: Metinde *ihtiyar, yaşlı* anlamları ile geçen kelime TS'de 1. *Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce. 2. kaba konuşmada Kadın. 3. halk ağzında Yaşlı, ihtiyar* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, metindeki anlamını TS'de korur ve yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletir. Kazandığı yeni anlamların ikisi de cinsiyet içeren kelimelerdir.

kat: Metinde *huzur, makam* anlamlarıyla geçen kelime TS'de 1. *Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan daire veya odaların bütünü. 2. Bir yüzey üzerine az veya çok kalın bir biçimde, düzgün olarak yayılmış bulunan şey. 3. Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka. 4. Giyeceklerde takım. 5. Apartman dairesi. 6. Ön, yan. 7. Huzur. 8. Bükülen veya kıvrılan bir şeyin her kıvrımı. 9. Makam. 10. Kez, defa, misil. 11. jeoloji Katman. 12. matematik Tekrarlanan bir sayının toplamı* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS'de somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

katı: Metinde *sert, zor* anlamlarıyla geçen kelime TTS'de 1. *Çok, çok ziyade, pek, şiddetli, iyice, sıkı, sıkı sıkı, gayret. 2. Ağır, acı. 3. Haşın, şiddetli, sert, kırıcı;*

TS'de 1. *Sert, yumuşak karşıtı.* 2. *mecaz Hoşgörüsüz, acımasız, merhametsiz, zalim.* 3. *mecaz Düşünce ve davranışlarında belli ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan.* 4. *fizik Sıvıların ve gazların tersine, içinde bulunduğu kabın veya üstünde bulunduğu yerin biçimini almayan, sulp* 5. *Çok, aşırı derecede* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS'de terim ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

katıl-: Metinde *katma işi yapmak* anlamıyla geçen kelime TS'de 1. *Katma işi yapılmak.* 2. *Bir topluluğa girmek, iştirak etmek, iltihak etmek.* 3. *Ortak olmak, benimsemek.* 4. *mecaz Hak vermek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime mecaz ve soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

kes-: Metinde 1. *Uzaklaştırmak* 2. *Koparmak* anlamlarıyla kayıtlı olan kelime TS'de 1. *Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak.* 2. *Dibinden ayırmak.* 3. *Düzgün parçalara ayırmak.* 4. *Kesici bir araçla yaralamak.* 5. *Ucunu almak.* 6. *Hayvanın başını gövdesinden ayırmak, boğazlamak.* 7. *Son vermek, gidermek.* 8. *Ara vermek.* 9. *Bir şeyden yoksun bırakmak, vermemek.* 10. *Akımı durdurmak.* 11. *Belirtmek, kararlaştırmak.* 12. *Verilecek şeyin bir bölümünü alıkoyup vermemek.* 13. *Para basmak.* 14. *Azaltmak, güçleştirmek.* 15. *İskambil kâğıtlarında destenin üzerinden bir bölümünü kaldırıp öte yana koymak.* 16. *Geçişi önlemek.* 17. *Susmak.* 18. *Hasta organı ameliyatla almak.* 19. *Bölmek, ayırmak.* 20. *Yazıyı, filmi kısaltmak.* 21. *Uydurmak, yalan söylemek.* 22. *Rüzgâr, soğuk vb. çok etkili olmak.* 23. *mecaz Birini yermek, kötülemek.* 24. *mecaz Karşı cinsten birisini sürekli olarak süzmek, dikkatli bir biçimde bakmak.* 25. *mecaz Vahşice öldürmek.* 26. *spor Oyuncuyu takım kadrosuna almamak* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS'de kazandığı terim ve mecaz anlamlarla anlam alanını genişletmiştir. Ayrıca kelime anlam alanını en çok genişleten kelimeler arasındadır.

kiçi: Metinde *küçük, ufak* anlamlarıyla kayıtlı olan kelime TS'de 1. *Boyutları, benzerlerinininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı.* 2. *Yaşı daha az olan.* 3. *Niceliği az olan.* 4. *Niteliği aşağı olan, bayağı.* 5. *Geri aşamada.* 6. *Değersiz, önemsiz.* 7. *Kısık, parlak olmayan (ses)* 8. *Küçük abdest.* 9. *mecaz Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS içerisinde soyut, somut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

kişi: Metinde *kişi, insan, kimse* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer.* 2. *dil bilgisi Çekimli fiillerde ve zamirlerde konuşan, dinleyen, sözü edilen varlık, şahıs.* 3. *edebiyat Oyun, roman, hikâye vb.nde yer alan kimse.* 4. *halk ağzında Eş, koca.* 5. *eskimiş Erkek* anlamlarıyla kayıtlıdır. Kelime TS’de terim ve somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

kork-: Metinde *korkmak* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak.* 2. *Kaygı duymak, endişe etmek.* 3. *Çekinmek, sakınmak, saygı duymak.* 4. *Yapamamak, cesaret edememek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime aynı anlam alanı içinde anlam dairesini genişletmiştir.

kulluk: Metinde *hizmetkârlık, hizmetçilik, cariyelik* anlamlarıyla geçen kelime TS’de 1. *Kul olma durumu, kölelik, ubudiyet.* 2. *Kulun yaptığı iş.* 3. *tarih Karakol* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS içerisinde 2. ve 3. anlamları kazanarak anlam genişlemesi yaşamıştır.

oğlan: Metinde *erkek çocuk* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Erkek çocuk.* 2. *Yetişkin erkek.* 3. *Bacak.* 4. *Cinsel bakımdan erkeklerin zevkine hizmet eden sapık erkek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de 3. ve 4. anlamlarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

oğul: Metinde *erkek evlat* anlamıyla geçen kelime TS’de 1. *Erkek evlat, mahdum.* 2. *Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz.* 3. *Bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu.* 4. *ünlem Yaşlı kimselerin genç erkeklere söylediği bir seslenme sözü* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime 1. anlam hariç diğer anlamlarını TS’de kazanmıştır.

ol-: Metinde 1.*yardımcı fiil, olmak* 2. *sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri oluşturur* 3. *gerçekleşmek* 4. *meydana gelmek* 5. *var olmak, bulunmak* 6. *yaklaşmak, gelip çatmak* 7. *uygun düşmek, yerinde görülmek* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak.* 2. *Gerçekleşmek veya yapılmak.* 3. *Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak.* 4. *Bir şeyi elde etmek, edinmek.* 5. *Bir durumdan başka bir duruma geçmek.* 6. *Herhangi bir durumda bulunmak.* 7. *Uygun düşmek, yerinde görülmek.* 8. *Yetişmek, olgunlaşmak.* 9. *Hazırlanmak, hazır duruma gelmek.* 10. *Bulunmak.* 11. *Geçmek, tamamlanmak.* 12. *Sürdürmek, yürütmek.* 13. *Bir kuruluşla, örgütle ilgili bulunmak, mensup olmak.* 14.

Yaklaşmak, gelip çatmak. 15. Bir şey, birinin mülkiyetine geçmek. 16. Ek fiilin geniş zamanı olan -dır (-dir) anlamında kullanılan bir söz. 17. teklifsiz konuşmada Sarhoş olmak. 18. Uymak, tam gelmek. 19. Yitirmek, elinden kaçırmak. 20. Bir yerde doğmuş, yaşamış olmak. 21. Bir olayla karşılaşmak, başına kötü bir şey gelmek. 22. Yol açmak. 23. Bir ad veya sıfatın belirttiği durumu almak. 24. yardımcı fiil Sıfat-fiil eki almış kelimelerle birlikte başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri oluşturur. 25. yardımcı fiil Hastalığa yakalanmak, tutulmak anlamları ile kayıtlıdır Kelime TS içerisinde kazandığı anlamlarla anlam alanını en çok genişleten kelimeler arasındadır.

oku-: Metinde 1. okumak 2.davet etmek, çağırmak anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek. 2. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek. 3. Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek. 4. Sesli olarak söylemek. 5. Bir şeyin anlamını çözmek. 6. Hastalığı iyi edeceğini ileri sürerek okuyup üfleme, üfürükçülük etmek. 7. mecaz Bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak. 8. mecaz Değerlendirmek. 9. argo Sövmek, küfretmek. 10. halk ağzında Bir yere çağırmak, davet etmek, okuntu göndermek anlamları ile kayıtlıdır. Metindeki davet etmek, çağırmak anlamını TS’de halk ağzında olarak sürdüren kelime yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

orta: Metinde 1. orta yer, meydan 2. Orta, vasat anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında eşit uzaklıkta olan süre. 3. Bir şeyin eşit olarak ayrılabilmesi bölümleri. 4. Ne uzun ne kısa, midi. 5. Ne büyük ne küçük, midi. 6. İyi ile kötü arasındaki durum. 7. Öğretimde, öğrencinin değerlendirilmesinde geçer not ile iyi arasındaki derece. 8. Defterde, bir araya getirilmiş belli sayıda yaprakların oluşturduğu bölümlerden her biri. 9. Sorunların çözümünde aşırılıklardan kaçınan, ölçülü bir yöntem izleyen. 10. Her iki yanında kendi türünden aynı nitelikte nesneler, durumlar bulunan. 11. İki karşıt nitelik veya durum arasında bulunan, tutarlı, ılımlı, vasat. 12. fizik Bir olayın, içinde gerçekleştiği yer. 13. isim, matematik Orantı. 14. spor Futbolda oyuncuların birinin, topu, kale ağzında duran arkadaşlarına havadan yollamak için yaptığı vuruş. 15. tarih Yeniçeri Ocağında tabur anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de somut, soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ot: Metinde *ot, bitki, ilaç* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *bitki bilimi Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkiler.* 2. *Bu bitkilerle yapılmış veya bu bitkilerle doldurulmuş.* 3. *eskimiş Zehir.* 4. *eskimiş İlaç.* 5. *argo Esrar* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime terim ve argo anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

otur-: Metinde 1. *Yaşamak, kalmak* 2. *Sakinleşmek* 3. *Oturmak* 3. *Birlikte vakit geçirmek* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.* 2. *Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak.* 3. *Uygun gelmek, ölçüleri tam olmak.* 4. *Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek.* 5. *Hiçbir iş yapmadan boş vakit geçirmek, boş durmak.* 6. *Toprak veya yapı çökmek, aşağı inmek.* 7. *Biriyle beraber yaşamak.* 8. *Bir işi yapmakta olmak, bir işe başlamak üzere olmak.* 9. *Yer almak, geçmek.* 10. *Benimsenmek, yerleşmek, kökleşmek.* 11. *Belli bir yörüngede dönmeye başlamak.* 12. *Sıvı tortuları dibe çökmek, dipte toplanmak.* 13. *Herhangi bir durumda belli bir süre kalmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

öde-: Metinde *ödemek, vermek* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Bir alışveriş ilişkisinde, borcu alacaklıya vermek, tediye etmek.* 2. *Bir alışverişte alınan şeyin karşılığını alacaklıya vermek.* 3. *Bedelini vererek bir zararı karşılamak, tazmin etmek.* 4. *Bir iş, bir kuruluş harcanan, yatırılan parayı çıkartmak, itfa etmek.* 5. *mecaz Bir işin, bir görevin karşılığını vermek.* 6. *mecaz Bir şey karşısında fedakârlık etmek, bir şey elde etmek için özveride bulunmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de mecaz ve somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

öğren-: Metinde *öğrenmek, alışmak* anlamları ile geçer. Kelime TS’de 1. *Bilgi edinmek.* 2. *Bellemek.* 3. *Beceri kazanmak.* 4. *Haber almak;* Kelime TS’de kazandığı anlamlarla anlam alanını genişletmiştir.

ön: Metinde *ön, önce* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı.* 2. *Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı.* 3. *Bir kimsenin ilerisi.* 4. *Yakın gelecek zaman.* 5. *Giyeceklerin genellikle göğsü örten bölümü.* 6. *Önce olan, ilk.* 7. *Civar, yöre.* 8. *Benzerler arasında bakılan veya gidilen yönde olan*

anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de soyut ve somut anlamlar kazarak anlam alanını genişletmiştir.

ört-: Metinde 1. örtmek, kaplamak 2. gizlemek anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Korumak, görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak.* 2. *Kapamak.* 3. *Kaplamak.* 4. *mecaz Kötü bir durumu belli etmemek, gizlemek, saklamak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de mecaz ve somut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

sakla-: Metinde 1. Korumak 2. saklamak, gizlemek anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Elinde bulundurmak, tutmak* 2. *Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak* 3. *Görünmesine engel olmak, ortalıkta bulundurmamak.* 4. *Bozulmadan doğal durumları ile durmasını sağlamak, korumak, muhafaza etmek* 5. *Gizli tutmak, duyurmamak* 6. *Birine vermek için ayırmak* 7. *mecaz Korumak, esirgemek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de 5, 6. Ve 7. anlamlarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

san-: Metinde 1. düşünmek 2. zannetmek 3. Varsaymak anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek* 2. *Gibi gelmek, farz etmek* 3. *Bir şey veya kimsenin ... olduğunu düşünmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime aynı anlam dairesi içinde genişlemiştir.

sat-: Metinde satmak anlamıyla geçen kelime TS’de 1. *Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.* 2. *mecaz Kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, taslamak.* 3. *mecaz Bir kimse, kendini veya başkasını olduğundan daha önemli, yetkili ve değerli göstermek.* 4. *mecaz Bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek.* 5. *argo Bir yolunu bularak birinden ayrılmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime mecaz ve argo anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

say-: Metinde addetmek, bir şeyin yerini tutmak, farz etmek anlamları ile geçer. Kelime TS’de 1. *Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak.* 2. *Sayıları arka arkaya söylemek.* 3. *Herhangi bir sıraya koymak, herhangi bir sırada yer aldığını kabul etmek* 4. *Herhangi bir şey, yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek* 5. *Varsaymak, tutmak, farz etmek* 6. *Arka arkaya söylemek, sıralamak* 7. *Ödemek, peşin vermek.* 8. *mecaz Geçer tutmak.* 9. *mecaz Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye*

değer vermek, hürmet etmek. 10. mecaz Önemsemek. 11. mecaz Gibi görmek, kabul etmek. 12. mecaz Hesaba katmak, dikkate almak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

sev-: Metinde *sevmek* anlamları ile geçen kelime TS’de *1. Sevgi ve bağlılık duymak. 2. Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek. 3. Çok hoşlanmak. 4. Okşamak. 5. Yerini, şartlarını uygun bulmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de *sevmek* temel anlamının yanında 4. ve 5. anlamlarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

sin-: Metinde *1. Tesir etmek 2. saklanmak* anlamları ile geçen kelime TS’de *1. Kendini göstermemek için büzülmek, saklanmak, pusmak. 2. Korku, yılgınlık vb. sebeplerle konuşmamak, hareket etmemek veya tepki göstermemek. 3. Hiç çıkmayacak veya güç çıkacak biçimde işlemek, nüfuz etmek. 4. Huy, alışkanlık vb. iyice yerleşmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de 2. ve 4 anlamlarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

son: Metinde *son, netice* anlamları ile geçen kelime TS’de *1. Şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı. 2. En arkada bulunan. 3. Artık ondan ötesi veya başkası olmayan. 4. Uç, sınır. 5. Olanca. 6. i Bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet, akıbet. 7. mecaz Ölüm. 8. anatomi Döl eşi* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime somut, soyut, mecaz ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

söyle-: Metinde *söylemek, demek* anlamları ile geçen kelime TS’de *1. Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak. 2. Bir düşünceyi ileri sürmek, ortaya atmak. 3. Yapılmasını istemek. 4. Türkü, şarkı vb. okumak. 5. Yazmak, düzmek. 6. Haber vermek. 7. Önceden bildirmek, tahmin etmek. 8. mecaz Sipariş etmek. 9. mecaz Herhangi bir şeyi bildirmek, anlatmak, demek istemek, hatırlatmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

söz: Metinde *söz, kelime* anlamları ile geçen kelime TS’de *1. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavi. 2. Bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, kelime, sözcük. 3. Bir konuyu yazılı veya sözlü olarak açıklamaya yarayan kelime dizisi 4. Kesinlik kazanmayan haber, söylenti. 5. Bir işi yapacağını kesin olarak vadetme. 6. Müzik parçalarının yazılı metni, güfte*

anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

sür-: Metinde 1. yürütmek, sürdürmek 2. İlerlemek 3. Sürüklemek 4. Uzaklaştırmak 5. at sürmek anlamları ile kayıtlı olan kelime 1. Yönetip yürütmek, sevk etmek. 2. Devam etmek 3. Önüne katıp götürmek. 4. Uzatmak, ileri doğru itmek. 5. Dokundurmak, değdirmek. 6. Oturduğu, bulunduğu yerden, ülkeden ceza olarak başka bir yer veya ülkeye göndermek, nefyetmek 7. Bir maddeyi bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak, dökmek, serpmek. 8. ticaret Bir malı satışa sunmak, piyasaya çıkarmak. 9. Yasal olmayan yolla piyasaya para çıkarmak. 10. Herhangi bir durum içinde bulunmak. 11. Pulluk veya sabanla toprağı işlemek. 12. Olmaya devam etmek 13. Zaman geçmek. 14. Zaman almak. 15. bitki bilimi Bitki, ot yetiştirip ortaya çıkarmak, bitmek, yeşermek. 16. Olağandan daha çok, daha sık ve sulu dışkı çıkarmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, TS içerisinde somut, soyut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

toprak: Metinde toprak temel anlamı ile geçen kelime TS’de 1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü. 2. Yer kabuğunun bu bölümünden yapılmış. 3. Arazi, tarla. 4. Memleketli. 5. jeoloji Kara. 6. mecaz Ülke anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de soyut, somut ve terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

uç-: Metinde uçmak temel anlamı ile geçen kelime TS’de 1. Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak. 2. Uçak vb. araçlar özel mekanizma ile yerden yükselmek, havada yol almak. 3. Sıvı, gaz veya buhar durumuna geçmek. 4. Rengi solmak. 5. Rüzgâr veya başka bir itici güçle yerinden ayrılıp uzağa gitmek. 6. Yüksek yerden düşmek veya yuvarlanmak. 7. Belirmek. 8. Patlayıcı madde ile parçalanmak. 9. Uçar gibi dalgalanmak. 10. Çok hızlı gitmek. 11. Hava yolu ile gitmek. 12. mecaz Yok olmak, ortadan kaybolmak. 13. mecaz Çok sevinmek. 14. mecaz Gerçek hayattan uzaklaşıp düşlere dalmak. 15. argo Keyif verici veya uyuşturucu madde aldıktan sonra kendinden geçmek. 16. Şaka yollu Aşırılamak. 17. din bilgisi Dinî inanışa göre ruh ölümden sonra göğe yükselmek anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut, terim ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

uğra-: Metinde *1. rast gelmek, tesadüf etmek 2. yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak* anlamları ile geçen kelime **TS**'de *1. Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak. 2. Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek. 3. Fırlayarak çıkmak, hızla çıkmak. 4. Kötü duruma konu olmak. 5. Yaklaşmak. 6. halk ağzında Cin, peri çarpmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, **TS**'de kazandığı anlamlarla anlam alanı genişlemiştir.

ulaş-: Metinde *ulaşmak, erişmek* anlamıyla geçen kelime **TS**'de *1. Varmak, gelmek. 2. Elde etmek, erişmek. 3. Yetişmek. 4. Birbirine katılmak, dökülmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime **TS**'de 3. ve 4. anlamlarını kazanarak anlam alnını genişletmiştir.

unut-: Metinde *unutmak* anlamı ile geçen kelime **TS**'de *1. Aklında kalmamak, hatırlamamak. 2. Bir şeyi dalgınlıkla bir yerde bırakmak. 3. Bir şeyi yapamaz duruma gelmek. 4. Bağışlamak. 5. Gereken önemi vermemek, üstünde durmamak. 6. Hatırdan, gönülden çıkarmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime **TS**'de soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

ur-: Metinde *1. Vurmak 2.giydirmek, takmak 3. Avlamak 4. vazetmek, koymak 5. yardımcı fiil, vurmak 6.tesir etmek 7. baskın yapmak 8.kurmak* anlamları ile geçen kelime **TS**'de *1. Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak. 2. Ses çıkarmak için bir şeyi başka bir şey üzerine hızlıca çarpmak. 3. Etkisi bir yere kadar uzanmak. 4. Duyulmak, hissedilmek. 5. Üzerinde görünmek, üzerine düşmek, yansımak, aksetmek. 6. Olumsuz yönde etkilemek. 7. Hızla değmek, çarpmak. 8. Sürmek. 9. Takmak, koymak, bağlamak. 10. Bağlama, ilişkilendirmek. 11. Olduğundan başka biçimde görünmek. 12. Batıcı veya kesici cisimleri saplamak, kakmak. 13. Uygulamak, basmak, koymak. 14. Ses çıkarmak, ses vermek, çalmak. 15. Amaçladığı şeye rast getirmek. 16. Hızla çarpmak. 17. Silahla yaralamak, öldürmek. 18. Dokunmak, hasta etmek. 19. Soğuk, dolu vb. ürünlere zarar vermek. 20. Kalp, vuru durumunda olmak, çarpmak. 21. Piyango vb. çıkmak, isabet etmek. 22. Desteklemek, dayamak. 23. Çıkmak. 24. Sirtına, omzuna yerleştirmek. 25. Bir şeyi başka bir şey üzerine koymak. 26. Tavla oyununda pulu kırmak. 27. mecaz Manevi olarak yaralamak. 28. argo İçki içmek. 29. argo Kadeh tokuşturmak. 30. argo Herhangi bir biçimde haksız yoldan para almak, soymak. 31. matematik Çarpma işlemini yapmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, **TS**'de anlam alanı en fazla genişleten kelimeler arasındadır.

uy-: Metinde *uymak, tabi olmak* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Ölçüleri birbirini tutmak. 2. Renk, biçim vb. yönünden birbirini tutmak, uygun düşmek. 3. Zevke, anlayışa uygun düşmek. 4. Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak, riayet etmek. 5. Bağlı kalmak, tabi olmak. 6. Uygun düşmek, münasip olmak* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

var: Metinde *var, mevcut, olan şey* anlamı ile geçen kelime TS’de 1. *Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı. 2. dil bilgisi Sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz. 3. Elde bulunan her şey* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de de yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

var-: Metinde *varmak, ulaşmak* anlamı ile geçen kelime TS’de 1. *Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak. 2. Belli bir duruma veya düzeye gelmek. 3. Hoş olmayan bir sona ermek. 4. Bir şeyi iyice anlamak veya duymak. 5. Acımadan, çekinmeden yapmak. 6. Kadın, evlenmek. 7. Bir durumdan başka duruma geçmek* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime, TS’de 2, 3, 4, 5 ve 6. anlamlarını kazandığı için anlam alanını genişletmiştir.

ver-: Metinde 1. *yardımcı fiil, vermek 2. feda etmek 3. eriştirmek, iletmek 4. ihsanda bulunmak* anlamları ile geçen kelime TS’de 1. *Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek. 2. Bırakmak veya bağışlamak. 3. Ondan bilmek, atfetmek. 4. Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek. 5. Döndürmek, çevirmek, yöneltmek. 6. Herhangi bir duruma yol açmak. 7. Satmak. 8. -e, -i Kızı, kadını biriyle evlendirmek. 9. Ödemek. 10. Yaymak. 11. Bitki ve ağaç, ürün üretmek. 12. Herhangi bir şey ortaya çıkarmak, oluşturmak. 13. Hepsini herhangi bir duruma sokmak. 14. Sahip olmasını sağlamak. 15. Bir şey üzerinde etki yapmak, biçimini değiştirmek. 16. Tespit etmek. 17. Kazandırmak, katmak. 18. Ayırmak, harcamak. 19. Dayamak. 20. Doğurmak 21. argo Cinsel yönden kendisini kullandırmak. 22. yardımcı fiil Kök veya gövdeleri sonuna -ı (-i, -u, -ü) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek tezlik bildiren birleşik fiiller oluşturur* anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS içinde argo, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yap-: Metinde *yapmak* anlamı ile geçen kelime TS’de 1. *Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek. 2. Olmasına yol açmak. 3. Yol almak.*

4. Onarmak, tamir etmek. 5. Bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek. 6. Bir dileği, bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa etmek. 7. Bir düşünceyi, bir davranışı, bir isteği işe dönüştürmek, gerçekleştirmek. 8. -i Düzenli bir duruma getirmek. 9. Üretmek. 10. Bir harekete, işe başlamak veya bir hareketle, işle uğraşmak. 11. Salgılamak, çıkarmak. 12. Dışkı çıkarmak. 13. Gerçekleştirmek. 14. Tehdit yoluyla birini herhangi bir duruma düşürmek. 15. Evlendirmek. 16. yardımcı fiil Bir durum yaratmak. 17. yardımcı fiil Edinmek, sahip olmak. 18. yardımcı fiil Bir kimseye bir meslek kazandırmak, yetiştirmek. 19. Davranmak, hareket etmek. 20. Olmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de yeni anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yara-: Metinde 1. işe yaramak, faydalı olmak 2. yakışmak, layık olmak anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak. 2. Bir iş için uygun olmak, kullanılır olmak. 3. Sağlık bakımından elverişli olmak. 4. mecaz İşine gelmek anlamları ile kayıtlıdır. Kelime mecaz ve soyut anlam kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yaramaz: Metinde faydasız, zararlı anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Uygun ve yararlı olmayan, bir işe yaramayan. 2. Söz dinlemeyen, uslu durmayan, yasaklanan şeyleri yapmakta ayak direyen, haşarı (çocuk), uslu karşıtı. 3. Çapkın anlamları ile kayıtlıdır. Kelime 2. ve 3. anlamlarını kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yat-: Metinde yatmak, uzanmak anlamları ile geçen kelime TS’de 1. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak. 2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek. 3. Yatay veya yataya yakın bir duruma gelmek, eğilmek. 4. Geceyi geçirmek üzere bir yerde kalmak. 5. Boş yere beklemek. 6. İşlemez, çalışmaz durumda kalmak. 7. Bir özellik kazanmak için bir şeyin içinde beklemek. 8. Belli bir süreyi cezaevinde geçirmek. 9. Ölü gömülmüş olmak. 10. Düz bir duruma gelmek, düzleşmek. 11. Cinsel ilişkide bulunmak. 12. Bir düşünceyi veya bir öneriyi benimsemek, razı olmak. 13. Heves etmek, eğilmek. 14. mecaz Bulunmak, var olmak. 15. teklifsiz konuşmada Olumsuz veya başarısız bir sonuç almak. 16. halk ağzında İşsiz kalmak, çalışmamak. 17. argo Bilerek yenilmek, şike yapmak. anlamları ile kayıtlıdır. Kelime somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yaz-: Metinde kelime metinde yazmak, süslemek, nakşetmek anlamları ile geçer. Kelime TS’de I. 1. Söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak. 2. Yazı

ile anlatmak, yazıya dökmek. 3. Yazar olarak görev yapmak. 4. Yazı ile bildirmek, haber vermek. 5. Bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak. 6. Savaş vb. sayılarla niceliği belirtmek. 7. Kaydetmek. 8. Bir göreve almak. 9. mecaz İnsanın geleceğini belirlemek. 10. halk ağzında Gelinin yüzünü süslemek (II) 1. yardımcı fiil Kök veya gövdeleri sonuna -a (-e) zarf-fiil eki almış fiillere gelerek yaklaşma bildiren birleşik fiiller oluşturur. (III) 1. halk ağzında Yayımak, sermek. 2. halk ağzında Açmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de kazandığı terim, soyut ve somut anlamlarla anlam alanını genişletmiştir.

yazıcı: Metinde yazıcı, kâtip anlamları ile kayıtlı olan kelime TS’de 1. Yazar. 2. isim İş yazı yazma olan kimse 3. isim, bilişim Bilgisayarda hazırlanan metnin yazılı sayfa hâlinde dökümünü veren araç. 4. askerlik Orduda yazı işleri ile uğraşan er veya erbaş. 5. sinema Bir filmin yazılarını hazırlayan, yazıcı cihazı kullanan kimse anlamları ile kayıtlıdır. Kelime terim anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yazı: Metinde ova, düzlük anlamıyla geçen kelime TS’de (I) 1. Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi. 2. Alfabe. 3. Harfleri yazma biçimi. 4. Herhangi bir konuda yazılmış bilim, düşünce ve sanat ürünü. 5. Anlam, sanat veya biçim bakımından yazılan şey, makale. 6. Metal paraların üzerinde değeri yazılan yüzü. 7. din bilgisi Yazgı. (II) halk ağzında Düz yer, ova, kır anlamları ile kayıtlıdır. Kelimenin düz yer, ova, kır anlamı TS’de halk ağzında olarak devam eder. Ayrıca yaz-kökünden türeyen yeni anlam kazanarak da anlam alanını genişletmiştir.

yi-: 1. yemek 2. hoş gitmeyen bir duruma uğramak 3. batmak 4. tüketmek, bitirmek anlamları ile kayıtlı olan kelime TS’de 1. Ağızda çiğneyerek yutmak. 2. Aşındırmak, kemirmek, oymak, delmek. 3. Isırmak. 4. Batmak, çizmek, kaşıdırmak, dalamak. 5. Hoşa gitmeyen kötü bir duruma uğramak, tutulmak. 6. Hakkı olmayan ve kendisine yasak edilmiş bulunan bir şeyi kabul etmek. 7. Harcamak, tüketmek, bitirmek. 8. Yasal yoldan cezalandırılmak. 9. Birine alacağını vermemek, ödememek. 10. Başkasının parasını harcamak. 11. Harcanmak, kullanılmak, sarf edilmek. 12. mecaz Sürekli üzme, tedirgin etmek. 13. argo Gücünü kırmak, perişan etmek, mahvetmek. 14. argo Kandırmak anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS içinde soyut ve argo anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yüji: Metinde 1. Yeni 2. Taze, genç anlamları ile kayıtlı olan kelime TS'de 1. Kullanılmamış veya az kullanılmış olan, eski karşıtı. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan. 3. En son edinilen. 4. İşe henüz başlamış. 5. O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan. 6. Tanınmayan, bilinmeyen. 7. Daha öncekilerden farklı olan. 8. Eskisinin yerine gelen. 9. Biraz önce, çok zaman geçmeden anlamları ile kayıtlıdır. Kelime soyut anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yol: Metinde 1. yol, yöntem 2. uğur, gaye 3. usul, kaide 4. müsaade, izin 5. bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık anlamları ile geçen kelime TS'de 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik. 2. Karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. 3. Genellikle yerleşim alanlarını birbirine bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi. 4. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer. 5. Yolculuk. 6. isim Gidiş çabukluğu, hız. 7. Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi. 8. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik. 9. Kumaşta bulunan çizgi. 10. isim Kez, defa, kere, sefer. 11. argo Hile, tuzak. 12. halk ağzında Düğünde, oğlan evinin kız evine verdiği para, mal veya armağan. 13. mecaz Gaye, uğur, maksat. 14. mecaz Bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS'de somut, soyut, argo ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanı genişlemiştir.

yüri-: Metin 1. yürümek 2. hareket etmek anlamları ile kayıtlı olan kelime TS'de 1. Adım atarak ilerlemek, gitmek. 2. Karada veya suda, herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek. 3. Çocuk ayakları üzerinde gezecek duruma gelmek. 4. Yayan gezmek, yayan gitmek. 5. Yol almak. 6. Bir yere gelmek, bir yere ulaşmak, kaplamak. 7. Üzerine doğru gitmek, akın etmek, saldırmak, hücum etmek. 8. Faiz, hesap edilmek, işlemek. 9. Geçmek, ilerlemek, değişmek. 10. Bir işte ileri gitmek. 11. mecaz Gereği gibi yapılmak veya ilerlemek. 12. argo Ölmek anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS'de somut, soyut, argo ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

yüz: Metinde 1. Yüz, çehre 2. Yüzey 3. Sebep anlamları ile geçen kelime TS'de 1. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat. 2. Yüzey. 3. Kesici araçlarda ağız. 4. Bir kumaşın dikiş sırasında dışa getirilen gösterişli bölümü. 5. Yorgana ve yastığa geçirilen kılıf. 6. Bir şeyin görünen bölümünde kullanılan kumaş. 7. Birinin görülegelen veya umulan hoşgörülüğüne güvenilerek

gösterilen cüret. 8. Nedeniyle, sebebiyle. 9. Yan, taraf. 10. Bir yapının dışı bakan düşey yüzeylerinin her biri. 11. mecaz Utanma anlamları ile kayıtlıdır. Kelime TS’de somut, soyut ve mecaz anlamlar kazanarak anlam alanını genişletmiştir.

Anlam İyileşmesi

yavuz: Metinde *kötü, fena, sert, yaman* anlamları ile geçer. Kelime **TTS**’de 1. *Fena, kötü.* 2. *Sert, kızgın, keskin, güçlü, çetin, yaman, şiddetli.* 3. *Fenalık;* **TS**’de 1. *Güçlü, çetin.* 2. *İyi, gürbüz, güzel.* 3. *eskimiş Kötü, fena* anlamları ile kayıtlıdır. TS’de eskimiş olarak kötü, fena anlamı yaşasa da bu anlamın yanında kelimenin anlamı iyileşerek anlam iyileşmesi yaşamıştır.

Anlam Kötüleşmesi

Alçaklık: Metinde *alçak gönüllülük* anlamıyla geçen kelime **TTS**’de *tevazu, alçak gönüllülük;* **TS**’de 1. *Alçak olma durumu, denaet, pespayelik.* 2. *isim Alçakça davranış, habaset, şenaat* anlamları ile kayıtlıdır. Görüldüğü gibi kelimenin metinde ve TTS’de anlam alanı iyi olsa da kelimenin anlamı TS’de kötüleşmiştir.

Kelime Ölümü Yaşayan Kelimelerin Listesi

Bu başlık altında verilen kelimeler metin içerisinde geçmesine rağmen TS’de geçmeyen kelimelerdir.

‘acebraḳ : daha acayip	aşşılı/ assılı: kazançlı, faydalı
aḡra-: bağırmak, haykırmak	aşşıluraḳ: daha kazançlı, daha faydalı
aḡul aḡul: yavaş yavaş	aşat-: yemek, yutmak, sineye çekmek
arḳurt-: yönüne değiştirmek, geri göndermek	ayruḳsıt-: başka türlü olmak, başkalaşmak
artuḳlıḳ: üstünlük	azıraḳ: daha az
artuḡraḳ: daha fazla	‘azīzraḳ: daha kıymetli, daha yüce
aşşı / assı: kazanç, kar, fayda, menfaat	azmaḳlıḳ: yanlış yol, sapkınlık
aşşılan-: yararı olmak, kar etmek	beḡdeş: benzer, aynı, eş

bilişlik: tanışıklık, ahabplık

bilü: bilgi, akıl

bilürlük: düşünme işi

binütlü: atlı, süvari

biregü: biri, başkası, diğeri

birin birin: birer birer, teker teker

birle: ile, birlikte, beraber

biti: mektup, yazılı kağıt

boşandur-: bağdan kurtarmak

buta: nişangah, hedef

cāhilrek : daha cahil, daha bilgisiz

çağırdıcı: çağırkan, tellal

çaltılık: çeviklik, çabukluk

çekişikçi: çekişen

çıkmaıklık: ayrılmak, uzaklaşmak

çoğaç: gün, gün ışığı

dağla-: hayret etmek

depre-: kımıldamak, çırpınmak

dillülük: dilli olma hali

dirgen-: direnmek, dayanmak

döleklik: temkinli hareket,
alçakgönüllülük, güvenilirlik

dölen-: karar kılmak, sakinleşmek,
yatışmak

dönmeklik: dönme, dönüş

döşen-: düşkünlük göstermek, kendini
vermek

dulp: yığın, küme, hepsi

dükeli: hep, cümle, hepsi, bütün, herkes

düriş-: çalışmak, çabalamak

düzün-: süslenmek

eşek: çene

eymen-: çekinmek, korkmak, endişe
etmek, ihtiraz etmek

eyrek: çok, daha iyi

ezginek: azıcık, biraz

geñez: kolay

geñezlik: kolaylık

geñset-: gevşetmek

görlürek: daha güzel, daha gösterişli

göyündür-: yakmak

hōrırak: değersiz, bayağı

hōrlık: hor görme

hūlu: huylu, yaratılış böyle olan

hūluluk: huyluluk

ırıl-: uzaklaşmak, ayrılmak

ıs: sahip

ıssılık: sıcaklık

ikircinlik: Tereddüt

im: şimdi

iğen: aşırı, çok

iril-: erişilmek, kavuşulmak

irmeklik: erişme, ulaşma

işirgen-: alışmak, eş tutmak, dost atmak

ıancaru: nereye, neresi, ne tarafa, nereye ait

ıanda: nerede, nereye

ıatıraı: daha sert

ıavıraı: daha güçlü, daha sağlam

ıavullaı-: sözleşmek

ıındur-: tahrik etmek, teşvik etmek

ııraı: kenar, kıyı, uç

ıoyıraı: koyuca

ıulaı: yabani at

ıuvvetlluraı: daha kuvvetli, daha güçlü

ıürtül-: kalın, kuvvetli

lāyıkıraı: daha uygun, daha yaraşır, daha münasip

leşkerkeşlik: askeri idare etme işi

malluluk: zenginlik

menziletlü: dereceli, rütbeli

merhemlen-: şifa bulmak

mestūralık: örtülü olma durumu

muḥābāsuz: korkusuz

muḥtācıraı: daha yoksul, daha muhtaç

muḥarrablık: yakınlık

müfsidlik: ara bozuculuk, fitne çıkarma

nāzuzlik: kibarlık, naziklik

niçeme: nasıl, her ne kadar

nigārlu: resim

ol: işaret sıfatı, kişi zamiri o

ögünük: övünmüş, beğenilmiş

öıürt-: ileri geçmek, takaddüm etmek

öründülik: seçkinlik, beğenilme

öründürek: saha seçkin, daha beğenilen

ötrü /ötürü : dolayı

rikābdārılık: ata binmeye yardım etme işi

şāfırak: daha temiz, daha saf
sağış: sayı, adet, miktar, hesap
şaknuḡ: Tanrı'dan korkan, uyanık
şaknuḡlık: uyanıklık, tetikte bulunma
sayru: hasta
sayruluk: hasta lık
sevü: sevgi, aşk, muhabbet
sevinmeklik: sevinme, mutluluk
sıgıncak: sığınak, sığınacak yer
sınuḡdur-: korkutmak, bağırıp çağırma
sıyıcı: kıran, yok eden
söyin-: sönmek, kendi kendine sönmek
söyündür-: söndürmek
suvarıl-: sulandırmak
şoloḡ: tam o, tam bu
ṭalbır-: çırpınmak
tizirek: çabuk, çabukçak
uluraḡ: daha büyük, daha yüce
usaḡ: gafil, sebatsız, ahmak
uymaklık: tabilik
uzıraḡ: daha uygun

üḡü: baykuş
viribi-: göndermek, yollamak
yakınlık: yakın olma durumu
yakınraḡ: daha yakın
yaldalan-: yaltaklanmak
yaraḡlan-: hazırlanmak
yardımlu: yardıma hak kazanmış
yarıcı: yardımcı
yatlu: kötü, fena
yavlaḡ: çok, pek çok, gayet
yayın: yazın
yazuḡlu: günahkar, suçlu
yavuzraḡ: daha kötü, daha fena
yazuḡsuz: günahsız, suçsuz
yigrek: daha iyi, en iyi, en üstün
yiterrek: daha yeterli, daha kafi
yiḡi: koku
yiḡni: : hafif
yiḡnilik: : hafiflik
yoluyıcı: yolan, koparan kişi
yurtmaḡ: memleket, sıra
yüksegirek: daha yüksek, daha yüce
yürtişlü: koşuşu belli bir şekilde olan

4. 4. Metindeki Masalların Kök Değerlere Yönelik Bulguları

Bu başlık altında kök değerleri yansıtan olaylar ayrıntılı bir şekilde verilmemiştir. Olaylar bir iki cümleyle özetlenmiştir. Hikâyenin tamamı metin başlığı içerisinde özeti de alan yazın içerisinde verilmiştir.

Adalet: Adalet kavramı içinde “herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme” vardır. Bu sebeple bir suç işlendiği zaman suçun büyüklüğüne göre ceza verilmelidir ya da bir iyilik yapıldığı zaman iyiliğin büyüklüğüne göre ödül verilmelidir. Metinde bu şu şekilde geçer: “doğru kullukçılar sa‘adet yarı kılup bir lāyık kulluk iderlerse yā daķı hīyānetler kullukda takşīrlık yolın virürse ikisinün daķı kadrin bile ve doğrulara kulluķı şemerisin eylük eyleye ve hīyānetlerün suķı kadarınca kulaķın bura ve uyara”(SL 156b)

11. bapta çakalın suçsuzluğu ortaya çıkınca padişah adaletle karar verebilmek için delil ve doğru sözlü tanıklara güvenmesi gerektiğini, suçlayana ve suçlanana eşit söz hakkı vermesi gerektiğini anlar. “bu vāķ‘ada melige bir ulu tecrube hāşıldur ol şoldur kim hīyānet kişinün ğammāzlığını dinlemeye meger kim doğru tanuk ve kavī delīl göre”(SL 164b)

İyi ve kötü arasındaki farkı bilen ve kötüyü kendinden uzak tutan Nuşirevan bu özelliği ile adeletli olarak adlandırmıştır.

Adalet insanların önde gelen erdemlerindendir. Metinde hikmet, akıl, Allah korkusu ve adalet insanı hayvandan ayıran dört vasıf olarak geçer. Adaleletin içinde de hamiyet ve şefkat vardır.

Eşitlik adaletin bir diğer yönüdür. 16. bapta dört arkadaş çalışıp kazandıkları parayı eşit bir şekilde paylaşırlar.

Sağlam hisarlar ve kale yapan saf saf askeri savaşta yenen ve adelet yolunu tutan padişahlar iyi ad ile anılıp memleket göğünde güneşe benzetilir. “‘ālim ‘imāret hāline getürdiler, berk hīşārlar ve muhkem kal‘alar yaptılar, şaflar sıdılar ve çeriler dardılar ve murādlar buldılar ve eyü ad kazandılar ve ‘adl yolın ra‘iyyet üzerine görklü vardılar. Her birisi memleket göğinde bir güneş-idi”(SL 229a)

Dostluk: Dostluk iyi günde kötü günde lazım olan ve çokça sınan bir ilişkidir. 11. bapta da aslan ile çakalın dostluğu badireler atlatmış örnek bir dostluktur. Aslan her ne kadar çakalı korumak için söz verse de sözünde durmaz, iftiralara inanarak onu zindana atar. Aslan hata ettiğini anlayarak çakaldan özür diler ve gönlünü alır. Dostlukları sınanmış olur.

Yine 11. bapta yakın tutulup dost olunacak insanların özellikleri şu şekilde sıralanmıştır.

1. İyilik ve nimetlerin şükrünü bilen,
2. Ahdi ve sözü zor gününde boşa çıkarmayan,
3. Besleyen ve büyütenin haklarını sayan,
4. Aldatmak ve kötülük etmekten sakınan,
5. Kızgınlık anında kendini sakınan,
6. Yemek vaktinde cömert olan,
7. Doğruluk ve diyanet eteğine yapışan,
8. Fesat kişilerle oturmaktan çekinen.

Dostluk edilecek kişilerin vasıfları verildiği gibi kimlerle dostluk edilmeyeceği ve kimlerden uzak durulacağı da verilmiştir.

1. İlim erdeminden mahrum olan kişiler,
2. Kursağı dar olup işleri ve sözleri ona sığdıramayan kişiler,
3. Yalancı kişiler,
4. Malı mülkü kendü üzerine yapan haris kişiler,
5. Zayıf olduğu halde uzak yola çıkan kişiler,
6. Üstat ve ulular arasında huyları ve ahlakı beğenilmeyen ve kendini beğenmiş kişiler.
7. Nimet vericilerin şükrünü hor gören,
8. Sebepsiz yere kızan,
9. Uzun ömre aldanan,
10. Aldatma yolu ona açık olan,
11. Düşmanlık edinmeyi huy edinen, doğruluk ve diyanetten uzak duran,
12. Şehvet ve arzu kapısının ipini uzun tutan,
13. Sebepsiz yere kötülük yapan, delilsiz ithamda bulunan,
14. Yüz suyu od azlığına maruf olan.
15. İyiliği kötülüğü bir tutuan ahiret sevabını ve ahiretin geleceğini inkar eden,
16. Gözünü haramdan kulağını fuhuş ve gıybet dinlemekten gönlünü haram ve endişeden arındırmayan.

17. Görüldüğü gibi dost olunacaklardan ziyade dost olunmayacak insanların vasıflarına daha çok yer verilmiştir.

Yukarıdaki şiirde de görüldüğü gibi kiminle arkadaş edileceği iyi seçilmelidir. Neticede üzüm üzme baka baka kararır. Dostluğun bir diğer iyi yanı da zor gününde arkadaşının yanında olmasıdır. 12. Bapta anne aslanın yavruları okçu tarafından öldürülünce çakal, anne aslanı teselli eder ve öğütler verir.

“Saķıngıl olmağıl yavuz kişile

Harîf ü hemnişîn ü yâr ü yoldaş

Yavuz kişi eyüyi yavuz eyler

Yavuz âdam degül dek bir kıru baş”(SL 175b)

Metindeki örnek alınacak bir diğer dostluk ise 14. Baptaki Hilar ile vezir Bilar’ın dostluğudur. Bilar, Hilar’ın hem veziri hem de dostudur. Hilar’ı üzecek şeyleri ondan uzak tutar. Hatasını anlamasını sağlar.

Dürüstlük: Dürüstlük önemli bir değerdir. Dürüst olan kişileri yakınımızda görmek isteriz. Eğer dürüst olamayan kişileri yakınımızda tutarsak onların sözleri gönlümüzde “az az māya dutar çoķalur ve bir araya irer kim anuñ tedārügi mümkün olmaz”(SL 165a)

11. bapta aslan hatasını anlayıp özür diler ve çakaldan dost olmaları için bir fırsat ister. Çakal da dürüstçe artık dost olamayacaklarını anlatır. Aslan çakalın dürüstlüğüne hayran olur. Sonunda ısrarlara dayanamayan çakal, tekrar dost olmayı kabul eder.

12. bapta yavruları okçu tarafından öldüren anne aslanı teselli eden çakal, onun da tıpkı okçu gibi yıllarca can aldığını dürüstçe söyler. Anne aslan da çakalın doğru söylediğini anlar ve doğru yola yönelir. Çakalın dürüstçe anne aslana ne yaptığını söylemesi anne aslan tarafından öldürülecek canları engellemiştir.

14. bapta Hilar korkulu rüyalar görünce rüyasını yordurmak için Berahimelerin yanına gider. Dürüstçe davranmayan Berahimeler rüyanın tabirinin yanlış verir. Ancak

dürüstlüğü ile tanınan Ketārīdūn-i Hākīm tarafından rüyaların gerçek tabirini öğrenirler. Buradan dürüst kişilerle iş yapmanın önemi ortaya çıkar.

Yine 14. bapta vezir Bilar'ın dürüstlüğü sayesinde Hilar, İran Duht'a yaptığı haksızlığı anlar ve bundan pişman olur.

Metinde dürüstlikle ilgili bir de hadis verilmiştir: “ğazālaruñ yigregi bir zālīm pādīšāh katında doğru söz söylemekdür”(SL 222a)

Öz denetim: Öz denetimin önemli bir göstergesi de keşinin eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmesi ve gerektiğinde özür dilemesidir. 11. bapta aslan çakalı koruyacağına dair verdiği sözü tutmaz ve kullukçuların iftiralarına inanır. Aslanın annesi sayesinde olaylar anlaşılınca hatasını anlar ve özür diler. Kullukçular da iftira attıklarını kabul edip onlar da özür diler.

14. bapta Hilar eşi İran Duht'a hak etmediği bir ceza verir. Haksızlık yaptığını anlayan Hilar eşi İran Duhtan özür diler.

12. bapta anne aslan çakalın yardımı ile boş yere yıllarca canlar aldığını anlar. Hayatını değiştirerek bir daha can almaz, zamanını ibadetle geçirir. Davranışlarını kontrol eden aslan hem öz denetimini sağlar hem de artık can almadığı için çevresine karşı sorumluk sahibi olur.

Sabır: Metinde sabır övülen bir erdemdir ve her zaman akılla ilişkilendirilir. Metinde sabır, akıllı kişilerin süsü olarak gösterilir: “kim ‘ākıl kişileruñ katılık günlerinde ulu bezegi şabrdur”(SL 170a)

12. bapta anne aslan yavrularını kaybedince ağlayıp inler çakalın tesellisi ile sabretmeyi öğrenir.

İnsanı hayvandan ayıran vasıflar arasında akıl vardır. Akıl da yumuşak başlılık, sabır ve alçakgönüllülüğü içerir. “ādemileruñ ayruķ hayvāndan farkı dört nesne-y-iledür: Hikmet ve ‘aql ve saķnuķlık ve ‘adl. Pes ‘aql ve ‘ilm ve edeb hikmet bābındandır ve hālīmlik ve şabr ve dōleklik ‘aql bābındandır, ve hayā ve kerem ve hamiyyet ve şefķat ‘adl bābındandır”(SL 227b)

Saygı: Başkasına kendine davranılmasını istediği şekilde davranmak saygının içerisinde. 11. bapta aslan ve çakalın dostluğunu kıskanan kullukçular çakala iftira atarlar. Kendilerine iftira atılmasını istemeyen kullukçular, çakala hiç düşünmeden iftira atar.

Metin içerisinde kimin kime saygı duyması gerektiği şu şekilde sıralanır. “‘avratuñ hürmeti erine bağludur ve oğluñ ‘izzeti atasına ve şäkirdüñ üstāda ve çerinüñ kuvveti sübaşıya ve zāhidüñ kerāmeti dīnine ve ra’iyyetüñ imīnligi pādīşāha ve pādīşāhuñ işi oñmaq ‘ādillıǵa taqviyeye bağludur”(SL 162a)

Metindeki saygısız kişiler, kendisinden üst mertebeli kişiyle nasıl konuşması gerektiğini ve nasıl oturup kalması gerektiğini bilmeyen kişilerdir. Bu günlük hayatta da önemli bir konudur. Bizden üst mevkide olan kişilerin mevkisini gözeterek konuşmamız gerekir.

Sevgi: Metinde sevgiliden ayrılmak ölümle bir tutulmuştur: “‘azīz sevgülülerden ayrılmāǵa ölüm arasında hīç fark yoǵdur”(SL 178b)

11. bapta aslan, annesinin yardımı ile çakalın suçsuz olduğunu anlar. Aslan ailesinin yardımı ile doğru yolu bulur.

15. bapta seyyahın kurtardığı maymun, kaplan ve yılan seyyaha olan vefa borçlarını ödemek için seyyahı ağırlarlar. Vefalı olmak sevgi değeri içindedir.

14. bapta iki güvercinin hikâyesinde erkek güvercin eşine güvenmeyerek dişi güvercini öldürür. Haksız olduğunu zamanla anlasa da çok sevdiği eşini kendi elleri ile öldürmüştür. Ne kadar pişman olsa da artık geçtir. Sevgiliye yapılan geri dönüşü olmayan bir hata hayatınız boyunca sizi bırakmaz.

Sorumluluk: “Pes her birisine hünerine ve ehliyetine lāyık ve rāyı ve alplığı ve endāzesine göre ve ‘aklı ve kifāyeti qadarınca iş buyura.”(SL 156a) Herkese üzerinden kalkabileceği kadar sorumluluk verilmelidir. İnsan hatalardan arınık olmadığı için sorumluluk ancak kişiye kaldırabileceği kadar verilmelidir.

Sorumluluğun bir diğer yönü de sözünde durmaktır. 11. Bapta aslan çakala verdiği sözü tutmaz. Sonrasında pişman olup özür diler.

Sınava tabi tutulduğumuz konular bizim sorumlu olduğumuz alanlardır. Metinde de kimlerin neden sınava tutulacağı şu şekilde verilmiştir. “On kişiyi şınamak gerekdür: Alp kişi savaşı-ıla, ikinci tohum saçmağı-ıla maḥdüm ve ulu kişiyi gönül ırlığı birle, bāzırgānı ḥisāb vaktinde, dōstı ḥācet güninde, ḥelāl cüft belā ırmek vaktinde, zāhidi sevāb saklamakda, yoksullığa sataşmışı dōstlıkda ve kişinün ‘azmi ve ḳaşdı dürüstligin ‘avratları ve mālı terk eylemekde.”(SL 195b)

Zeylde geçen tarla kuşu ve fil hikayesinde, tarla kuşu yavrularına karşı sorumluluğunu yerine getiremez ve yavrularını kaybeder. Üstümüze düşen sorumluluğumuz yerine getirmezsek bu en sevdiklerimizin canına mal olabilir.

Vatanseverlik: İskender Fur’un ülkesine saldırımayı planlar. Ancak Fur, atalarından miras kalan ülkesini savunur.

“Bahādurlık resmi ve leşkerkeşlik ve pādīşāhlık ḥulḳı böyle olur kim kendüzin ḳamu çeriden düşmana yaḳīn duta ve ḳamudan öñdin ḥamle ḳıla”(SL 220b) Padişahlar ülkeyi savunurken en önde olmalıdır. Vatanını seven herkes de bunu örnek almalıdır.

Yardımseverlik: 13. Bapta zahidin yanına bir dostu ziyarete gelir. Onu ağırlamak için hurma taktim eder. Konut zahitten duyduğu İbraniceyi çok beğenir. Ondan bu dili kendisine öğretmesini ister. Evine gelen misafirin isteğini geri çevirmeyen zahid konuğun isteğini kabul eder.

Yardım etmek zor zamanlarda yapıldığında daha bir kıymetli olur. 15. Bapta maymun, kaplan, yılan ve kuyumcuyu düştükleri kuyudan çıkaran seyyah zor günlerinde onlara yardım etmiştir. Daha sonra maymun, kaplan ve yılan seyyaha vaefa borcunu ödemek için onu evlerinde misafir eder ve ona türlü türlü hediyeler verir.

Zeylde geçen tarla kuşu ve filin hikayesinde tarla kuşuna kurbağalar ve diğer kuşlar yardım eder.

BÖLÜM 5

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Tartışma

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en önemli araçlardan biridir. Sürekli değişim ve gelişim içinde olan bu araç, onu konuşanların bakış açısını ve düşünce dünyasını yansıtır. Toplumların din değiştirmesi, göç hareketleri, siyasi iktidarın değişimi, ticaret vb. yollarla farklı kültürle kurulan etkileşim gibi etkenler dilin söz varlığını etkiler.

Metnin yazıldığı dönem olan 14.yy Batı Türkçesinin temellerinin atıldığı daha yazı dilinin yeni standartlaşmaya başladığı dönemdir. Bu dönemde oluşturulan kelimelerin hepsi Türkiye Türkçesine kadar ulaşamamıştır ve kelime ölümleri görülmüştür. Ayrıca eski Türkçeden gelen ve bu dönemde türetilip kullanım alanını genişleten bazı kelimeler de Türkiye Türkçesine kadar ulaşamamıştır. Mesela; eski Türkçede kullanılan aşşı isim kökünden aşşılı, aşşılan- ve aşşılurak gibi kelimeler türetilmiştir. Ancak bu kelimelerin hiçbirisi Türkçesine kadar ulaşamamıştır ve kelime ölümleri yaşanmıştır. Metinde bir birinden farklı 2644 kelime arasından toplam 141 kelime kelime ölümü görülmüştür.

Diğer anlam olayları incelendiğinde anlam genişlemesinin anlam daralmasına kıyasla da fazla olduğu görülür. Metinde anlam daralmasına uğrayan kelimeler daha çok isimlerdir. Anlam daralmasına uğrayan 6 kelimenin yalnızca 2 tanesi fiildir.

Anlam genişlemesi, metin içinde en çok örneği görülen anlam olaylarıdır. Fiillerin isimlere göre daha çok anlam genişlemesine uğradığı görülür. Mesela; alın kelimesinin anlam alanı hemen hemen bütün dönemlerde aynıdır. At-, vur- ve al- filleri ise EOT döneminde anlam genişlemesi yaşamış ardından Türkiye Türkçesi içerisinde somut, soyut, terim anlamlar kazanarak ve mecazlaşarak anlam alanını genişletmiştir. Anlam alanı en fazla genişleyen fiillerin daha çok yardımcı fiil olduğu görülür bu da kelimenin kullanım sıklığından kaynaklanmaktadır.

Metinde anlam iyileşmesinde yavuz kelimesine; anlam kötüleşmesinde ise alçaklık kelimesine rastlanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar Atmaca'nın elde ettiği sonuçlarla benzer özelliktedir (Atmaca, 2016: 970). Atmaca'nın incelediği eserler içerisinde incelediğimiz *Kelile ve Dimne* yer almaz. Ancak elde ettiğimiz sonuç Atmaca'nın verileriyle uyudur. Bu sonuç da eserimizin Eski Oğoz Türkçesinin özelliklerini yansıttığını ve bu alanı araştıracaklar için önemli bir materyal olduğunu gösterir.

Çalışmada 2019 yılında Türk eğitim programında yer alan kök değerler çerçevesi içerisinde Türk edebiyatındaki ilk *Kelile ve Dimne* çevrisi incelenmiştir. Bu eser hem siyasetname hem de bir öğüt kitabıdır. 14.yy.dan kalan öğütlerle günümüz değerleri kıyaslanması açısından da önemli bir eserdir. Değişen değerler arasında kadının yeri ilk başta gelir. Kadının değeri eri ile ölçülür. “Avratın hürmeti erine bağlıdır” atasözünden de anlaşılabilir. Övülen kadın rolü de şu şekildedir.

1. Aslı kerim, zatı şerif ve cemali fazlaca güzel müstürelîği meşhur olan,
2. Akıl, halim ve doğru gönüllü olan,
3. Her daim öğüt verebilen,
4. İyi ile kötü ve hayır ile şerde erine razı bağlı olan,
5. Onun erine yararı zararından fazla olan ve ayak kutluğu ile meşhur olan.

Metinde bulunan altı babın hepsi bir bütün halinde ele alınmıştır. Toplam zeyl dâhil yedi çerçeve hikâye ve dört ara hikâye vardır. Bablar ayrı ayrı ele alınmak yerine kök değerler üzerinden incelenmiştir. Metinde 10 kök değerinin tamamı işlenmiştir. Genel olarak metinde olumlu ve olumsuz öğeleri yansıtan iki tip çizilmiştir. Bu iki tip hikâyelerde çatışır. Olumsuz tip sonunda pişman olup doğru yolu bulur. Mesela 11. bapta aslan, 14. bapta Hilar, 12. bapta anne aslan gibi.

Eserde sırasıyla adalet, dostluk ve dürüstlük değerleri daha çok işlenmiştir. Kurtoğlu (2019) Hacı Bektaşî Veli'de eserdeki gibi bütün değerlerin işlendiğini saptamıştır. Özbay ve Tayşi (2011) tarafından yapılan Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki değerler eğitimi çalışmada en sık rastlanan değerler sırasıyla saygı, sevgi ve sorumluluktur. Tekşan (2012), bir siyasetname örneği olan Kutadgu Bilig'de adalet değerinin diğer değerlere göre daha sık işlendiği belirtilmiştir.

Öğütler verilirken genel olarak nasıl olması gerektiği çizgisinde değil nasıl olmaması gerektiğinde verilmiştir. Örnek olarak dostların vasıfları verilebilir. Dost olması gereken kişilerin vasıfları sekiz maddede toplanırken dost olunmayacakların vasıfları on altı maddede sıralanmıştır. Günümüzde metnin aksine değerler ve kazanımlar belirtilirken olumlu dilin kullanılmasına dikkat edilir.

Arıcı ve Bayındır'ın (2015) vurguladığı gibi masallarla çocuklar gerçek hayatta karşılaşacakları şeylerin provasını yapar. Bu metinle birlikte çocuklar sözünde durmama, adaletsiz davranma, yapılan iyiliğe kötülükle karşılık verme gibi olumsuz davranışların sonucuna tanıklık edecektir.

5.2 Sonuç ve Öneri

Bu çalışmayla Türkçenin ilk Kelile ve Dimne çevirisi olan bu eserin 77 yaprağının (155a- 232b) gramatikal dizini ve anlam olayları hazırlanmıştır. Bu sayede metnin yazıldığı EOT döneminin söz varlığına katkı sağlanmıştır. Ayrıca EOT döneminden günümüze gelinceye kadar metinde gerçekleşen anlam olayları verilmiştir. Yapılan literatür taramasında anlam olaylarını çalışan çalışmalarda bu eserin dahil edilmediği görülmüştür. Buna en büyük etken eserin dizinin hazırlanmamış olmasıdır.

Bir metnin hem şekil özelliklerinin ortaya koyup hem de sözlüğünün çıkarıldığı gramatikal dizin, Türkoloji açısından oldukça önemlidir. Eserin EOT'nin şekil özelliklerini iyi bir şekilde yansıtmaması ve bu dönemin söz varlığına katkı sağlaması itibarıyla Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümlerinde okutulan Dil Bilimi, Türkiye Türkçesi ve Tarihî Türk Şiveleri dersleri için materyal gereksinimi sağlanmıştır. Dönemin sözvarlığının ortaya çıkarılması için bu tür çalışmalar arttırılmalıdır.

Değerler eğitimi açısından eser, 2018 yılında yayınlanan müfredat değişikliğinde belirtilen on kök değerinin onunu da işlemektedir. Bu sebeple başta Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde olmak üzere diğer derslerde de materyal olarak kullanılabilir. Öğrencilerle kitap okuma etkinlikleri ile incelediğimiz eserin günümüz. Ardından tartışma teknikleri kullanılarak metnin tahlili yapılabilir. Eser içindeki bir bölüm seçilip tiyatroya uyarlanabilir. Metnin üzerine proje ve performans ödevleri verilebilir. 2018 yılı il başlayan bu süreç için daha fazla materyal üretilmelidir.

Sonuç olarak bu çalışma gramatikal dizin ve anlam olayları açısından Türk Diline ve Türk Dili çalışmalarına katkı sağlar. Değerler eğitimi açısından da Türk Dili ve

Edebiyatı eğitimi alanındaki çalışmalara katkı sağlar ve metin açısından da materyal oluşturur.

KAYNAKÇA

AKDENİZ, Safiye (2006) *Bir Masal Metinleri İnceleme Modeli Önerisi ve Uygulaması*, Ankara Üniversitesi II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara

AKSAN, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Cilt 1-2-3) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

AKYÜZ, H. (2018), *Eğitim Sosyolojisi*. (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi

ARAT. R. Rahmeti (1987), *Anadolu Yazı Dilinin Tarihi İnkişafına Dair Makaleler*, Ankara: TKAE Yayınları

ARAT. R. Rahmeti (1979), *Kutadgı Bilig III. İndeks*, İstanbul: TKAE Yayınları

ARICI, A. F., & BAYINDIR, N. (2015). *Masalların Öğretim Aracı Olarak Kullanılması Üzerine Bir Araştırma. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, (15)

AYDIN, M. Z. (2017), *Eğitim Sistemimizdeki Değerler Eğitiminin Önemi*, Yeni Dünya Dergisi. Erişim adresi: <http://yenidunyadergisi.com/egitim-sistemimizde-degerler-egitiminin-onemi/>

AYDIN, M. Z., ve GÜRLER, Ş. A. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Atmaca, E. (2016). *Eski Oğuz Türkçesinden günümüz Türkiye Türkçesine söz varlığı ve anlam olayları*, Konya: Palet Yayınları.

AUMER, Jeseoph (1875), *Die Türkische Handschriften der Königlichen Staatsbibliothek in München*. München: Libraria Palmaiana, s. 54

AYKUT, Said (2003), *Beydebâ-İbnü'l-Mukaffa, Kelile ve Dimne*, İstanbul: Şûle Yayınları

BALCI, Rüştü(2007). *Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn*. (C.3. s.1202) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

BANARLI, S. N. (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. Milli Eğitim Basımevi, s.375-77.*

BİLECİK, S. (2015), *Değerler Eğitimi Din Eğitimine Alternatif Mi? Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin İnşası(cilt 3)*, Editör: Cengiz Gündoğdu, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, s. 277-292.

BORATAV, Pertev Naili. (1974), *Türk Masalları*, Folkloru Doğru, s. 3-25

BROCKELMANN, Carl. (1977), *Kelile ve Dimne* (Cilt 6), İslam Ansiklopedisi, s. 552-558

BÜLBÜL, Tuncay (2009), *Hümâyûn-nâme* (İnceleme-Tenkitli Metin), Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

CAFEROĞLU, A. (1984). *Türk dili tarihi I-II, (3. Baskı)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

CAFEROĞLU, A. (1993). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

CÜCELOĞLU, D. (2002). *Anlamli ve Coşkulu Bir Yasam İçin Savaşçı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÇAĞDAŞ, Kemal (1962), *Pançatantra Masalları*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları.

DEVELLİOĞLU, Ferit (1998): *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (15.Basım), Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları

DOĞRUL, Ömer Rıza (1985), *Beydeba, Kelile ve Dimne*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

DUMAN, M. (2008), *Bazı çeviri yazılı metinlerdeki çok şekilli kelimelerin değerlendirilmesi*. Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Makaleler, 175-188.

EKER, Süer (2013), *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, İstanbul.

EMECEN, F. "Umur Bey", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/umur-bey> (16.05.2021).

ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2014), *Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

ERCİLASUN, Ahmet Bican. (2016), *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*, İstanbul: Dergâh Yayınları

ERDEM, A. R. (2007). *Eğitim Fakültesi kültürünün önemli bir ögesi: Değerler (Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği)*. Eurasian Journal of Educational Research (EJER), (26), 95-108.

ERGİN, Muharrem. (2013): *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.

EROL, H. A. (2008). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişimleri*. Türk Dil Kurumu.

ERSOY Figen-ÜNÜVAR Perihan (2019), *Karakter ve Değerler Eğitimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

FLEİSCHER, Heinrich L. (1831) *Catalogus Codicum Manuscriptorum Orientalium Bibliothecae Regiae Dresdensis*. Lipsiae: Ttpis et Impensis F. C. G. Vogel

GÜNGÖR, E. (1998).*Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

KANAR, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. Say Yayınları.

KARAİSMAİLOĞLU, A. "Kelile ve Dimne", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kelile-ve-dimne> (16.05.2021).

KARATEKİN, N., EKŞİ, H., IŞILAK, H., ORTAR, M., Koç-YILDIRIM, P., & DURMUŞ, A. (2012). *Perese değerler eğitimi öğretmen kitabı, yardımseverlik*. Ankara: Nobel.

KALYON, A . (2004), *Kelile ve Dimne'nin tercüme serüveni*. Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi 227-237

KESKİN, Y.(2016), *Değerlere Genel Bakış: Tanımı, Özellikleri, İşlevi ve Sınıflandırılması, Teoriden Pratiğe Değerler Eğitim*, (Editör: Mustafa Köylü), 1.Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 19-52.

KOCAMAN, A. (1980). *Modern Dilbilim ve Dil İncelemeleri Genel Bir Değerlendirme, Dilbilimsel Anlambilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. S. 465

KORKMAZ, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları

KORKMAZ, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: TDK Yayınları

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad.(1926) *Aydinoğulları Tarihine Ait*. İstanbul: Türkiyat Mecmuası, (Cilt 2), 417-426

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad. *Kitabiyat Tenkit ve Tahlilleri*, İstanbul: Türkiyat Mecmuası,(Cilt 2), 481-489

Kubbealtı Lugatı, <http://lugatim.com/> (e t.: 17.05.2021).

KURTOĞLU, F. S. (2019). Kök değerler açısından Hacı Bektaş Velî'nin eserleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 89

LEVEND, Agâh Sırrı. (1963) “Siyaset-nameler”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1962, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.167-194.

LEVEND, Agâh Sırrı. (1964), “Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1963, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s.89-115.

MERÇİL, E. "Anadolu Beylikleri", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolu-beylikleri#1-tarih> (16.05.2021).

NALÇACI, A.(2019) *Değerler Eğitiminde Aile ve Okul. Karakter ve Değer Eğitimi Farklı Bakışlar Örnek Etkinlikler* (editör: S. Z. Genç ve A. Beldağ), Ankara: Pegem Akademi.

ORAK, K, BERKÖZ, M . (2013). *Kelile ve Dimne Tercümeleri ve Kitlelerin Eğitimindeki Rolü*, Türkiyat Mecmuası, 23 (2) , 207-232. Retrieved from: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/18520/195425>

ÖZDEMİR, C . (2017). *Dede Korkut Kitabında Saygı* . Dil ve Edebiyat Araştırmaları, 16 (16), 7 – 29 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/diledeara/issue/31757/349917>

ÖNCÜL, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.

ÖZBAY, M., ve TAYŞI, E. K. (2011). *Dede Korkut Hikâyelerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi*. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1, 21-31

PARLADIR, Şebnem (2011). *Resimli Nasihatnameler: Ali Çelebi'nin Hümayûnnâmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı.

POWNEY, J., Cullen, M. A., Schlapp, U., Glissov, P., Johnstone, M. & Munn, P. (1995). *Understanding values education in the primary scholl*. UK: The Scottish Council for Research in Education University of Glasgow.

SAKAOĞLU, S. (2015). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Şemseddin Sami (1900). *Kamusül-Alam*, İstanbul: Mihran Matbaası.

Şemseddin Sami (2013). *Kamus-ı Türkî*, İstanbul: Kapı Yayınları.

ŞİMŞİR, A. G. Z. OKULLARDA DEĞERLER EĞİTİMİ Doç. Dr. Bülent DİLMAÇ.

ŞİRİN, H. (2016). *Eski Türk Yazıtları Yöz Varlığı İncelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB]. (2018). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

T. C. Diyanet İşleri Başkanlığı *Kur'an Yolu Meali ve Tefsiri*, <https://kuran.diyanet.gov.tr/Tefsir> (e. t.: 17.05.2021).

TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (e. t.: 17.05.2021).

TDK Derleme Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr> (e. t.: 17.05.2021).

TDK Tarama Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr> (e. t.: 17.05.2021).

TEKŞAN, K. (2012). *Türkçe dersi değerler eğitiminde Kutadgu Bilig'in kullanımı*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 1-17

TEZCAN, Semih (1995). “*Mes'ûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatı Üzerine Yeni Bilgiler*”. Türk Dilleri Araştırmaları. C. 5. s. 65-84.

TOPRAKKAYA, A . (2008). *ADALET KAVRAMI BAĞLAMINDA ARİSTOTELES - PLATON KARŞILAŞTIRMASI* . FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi , (6) , 27-46 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48606/617516>

TOSKA, Zehra (1989). *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesûd Çevirisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

TOSKA, Zehra (1991). “*Kelile ve Dimne’nin Türkçe Çevirileri*” Journal of Turkish Studies (15).

TURAN, E . (2018). *Sabır Psikolojisi: Pozitif Psikoloji Bağlamında Bir Araştırma*, Yazar: Mebrure DOĞAN, (Çamlıca Yayınları, İstanbul 2016, 454 s.) . Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 17 (2) , 217-220. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/daad/issue/40185/478344>

ÜLKEN, H. Z. (1969). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: Millî Eğitim basımevi.

VARDAR, B. (1982). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri* (No. 492). Türk Dil Kurumu Yayınları.

VARDAR, B., GÜZ, N., HUBER, E., ÖZTOKAT, E., & SENEMOĞLU, O. (1998). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü* (2. baskı). İstanbul: ABC Kitabevi.

YALNIZ, A., & YIKMAZ, Y. (2018). *Değerler Eğitimi Kavramı olarak Dürüstlük ve Dürüstlük Ölçeği (DÖ) Türkçe Formu: Gerçeklik ve Güvenişirlik Çalışması*. Journal of Divinity Faculty of Hitit University, 17(34).

YAMAN, E. (2016), *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar*, 4.Baskı, Ankara: Akçay Yayınları.

YAPICI, Ali İhsan, (2019), *Mütercimi Bilinmeyen Eksik Bir Kelile ve Dimne Tercümesi*, Ankara: Sonçağ Akademi

YAZICI, K. (2006). *Değerler Eğitimi’ne Genel Bir Bakış*. Türklük Bilimi Araştırmaları, 19(19), 499-522.

YAZICI, H. "HİKÂYE", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hikaye#1> (16.05.2021).

YILDIRIM, S. (2006). *TSK Vatandaşlık Bilinci ve Vatan Sevgisi Eğitiminin Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

YONTAR, A. (2007)., *Sorumluluk Eğitiminde Ceza Uygulamalarına İlişkin İlköğretim 5.Sınıf Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Yayınlanmamış Lisansüstü Tezi.

EK-1

154b/15: **Me'mūn-ı ḥalife raḥmetu'llahi 'aleyh:** Allah Halife Me'mūn'a rahmet etsin.

155a/8: **ve'l-kazimīne'l-ḡayza ve'l-'āfine 'ani'n-nās:** Öfkelerini yenerler, insanları affederler. (Ali İmran 134)

155b/1-2: **ḳāle'n-nebiyyū 'aleyhi's-selām inner'r-rıfḳa lev kāne ḥalḳan lemā raā'n-nāsu ḥakḳan aḥsene minhuḥadīs:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: Şüphesiz ki sevecenlik yaratılmış olsaydı en iyisinin insanda yaratılmış olduğunu görürdü. (Hadis)

156a/3-4 **Ḳāle'n-nebiyyū 'aleyhi's-selām aḳlilū zev'l-hefevai aṣerātihim:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: Önemsiz şeyler için koşanlar tökezlerler. (Hadis)

157a/10: **ḳavluhu te'alā velā tense naşibeke mine'd-dünyā:** Allah teala dedi ki: Dünyadan nasibini unutma. (Kasas 77)

157b/8-9: **ḳāle'n-nebiyyū 'aleyhi's-selām ḥuḏ min şıḥḥatike li-seḳamike ve min şebābıke li-heremike el-ḥadīsü:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: Hastalığından dolayı sağlığından, yaşlılığından dolayı gençliğinden ders al. (Hadis)

161b/12-13: **ḳāle'n-nebiyyū 'aleyhi's-selām izā isteşaṭa'ssulṭānu tesallaṭa's-şeytānu:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: Kim bir şeyle rızıklandırılırsa (ona) ihtiyacı vardır. (Hadis)

167b/5-6: **ḳavlühü te'alā ve yā'ballahu illā en yutimme nūrahu ve lev kerihe'l-müşrikūn (Kur'an'da kerihe'l-Kafirun)** Allah teala dedi ki: Ama inkârcılar hoşlanmasalar da Allah nurunu muhakkak tamamlamayı istiyor. (Tevbe 32)

168b/11: **v'allahü'l-hādī ila sevāi's-sebīli:** Ve Allah doğru yola iletendir.

170a/2-3: **ḳavlühü te'alā feizā cāe ecelehüm lā yeste' sā'aten velā yesteḳdimūn:** Ecelleri gelince ne bir an geri kalırlar ne de bir an ileri gidebilirler. (Araf 34)

170a/7: **yedāke evkete ve fūke nefāḥa:** İp elinde üfürme ağızdadır.

170a/10: **Kemā tedīnū tudān:** Nasıl yaparsan sana da öyle yapılır.

171a/11: **vallāhū yehdī men yaṣā'u ilā ṣīrātīn müstaḳīm:** Allah dilediğini doğru yola iletir. (Nur 46)

171b/9: **li-küllī 'amelin ricālūn:** Her işin ehli olan bir adam vardır.

171b/9: **ḳale'n-nebiyyū aleyhi's-selām 'aleyhi men ruzīḳa bi-şey'in fe'l yel zemhu:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: Şayet Sultan kızarsa şeytan üstün gelecektir. (Hadis)

172b/7-8: **ḳavlühū te'ālā ḥikāyeten'an ibrahīm 'aleyhi's-selāmv yā būneyye innī erā fi'l-menāmi ennī ezbeḥūke:** (babası ona) “Yavrucuğum” dedi, “Rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm.(Saffat 102)

174a/15: **ve vallāhu veliyyū't-tevfīḳ lenā fi umūri'l-me'āşi ve'l me'ādi bimennihi ve raḥmetihi:** Ve Allah bizim için ihsan ve rahmetiyle hayat ve ahiret işlerinde başarının sahibidir. (Hadis)

175a/1-2: **velev kün-te faẓẓen ḡalīẓa'l-ḳalbi le'n faẓẓūmin ḥavlike:** Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. (Hadis)

175a/2-3: **min se'ādeti'l-mer'i ḥüsni aḥīhi:** İyi kardeş kişinin mutluluğundandır. (Hadis)

175a/6: **levkā beynī ve beye'n-nasi ṣa'raten māḳaṭa'ūhā:** Eğer benim ve insanların arasında birkıl olsaydı (insanlar) onla koparmazdım.

175b/11: **sadaḳa rasūlu'l-lah:** Resulullah doğru söyledi.

177b/9: **fe-inne'l-furasa temürrü merre'-seḥāb:** Şüphesiz fırsatlar bulutların geçtiği gib geçmektedir.

178b/9: **eḥūke men şadaḳake:** Kim sana karşı samimiye kardeşindir.

181a/12: **el'iyādü bi'llah:** Allah esirgesin.

181a/14: **el-muşībetü li'ş-sbābiri vaḥidūn ve li'l-cāzi' iṣnāni.:** Felaket sabreden içi bir, sabırsızığın iki tanedir.

182b/8-9: **ḳale'n-nebī 'aleyhi's-selām vāzī'u'l-'ilmi fiğayri ehlihī ke-mualliki'l cevahiri 'alā'a naḳil-ḥanāziri:** O insanların dışındaki ilim sahibi, domuzun boynunda asılı kıymetli askı gibidir.

183b/1-2: **Ḳale'n-nebī 'aleyhi's-selām mācumi'a (2) şey'un ilā şeyh'inzale min 'ilmin ilā hayim:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: (Hadis)

187b/7: **Nefsī fidā'ke lā-li-ḳadrī fe-innemā / Cuile ş-şairū viḳāyete'l-kāfurī:** Canum saña fidā olsun sen olğıl dā'imā diri / Nitekim arpa içinde dutarlar şol kāfurī

188b/1-2: **ḳale'n-nebiyyū şalla'l-lahu 'aleyhi ve sellem En-naẓaru ilā'l mer'atī'l ḥüsnā'i tezīdu fi'l- başarı:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: Güzel kadının yüzine bakmak göz nurunu artırır. (Hadis)

199b/5: **Va'llahu'l-muvaffıku li-mā yenfa'u fi'l-'ācili ve'l-ācili.:** Allah'ın rızası er ya da geç ortaya çıkar.

200b/6: **ḳavlühū te'ālā: Ve'llezīne ütū'l-'ilme derecātin:** (Allah) yüksek derecelere çıkarsın. (Mücadele 11)

2004b/9: **ḳale'n-nebiyyū 'aleyhi's-selām ittāḳi şerre men aḥsente ileyhi:** Peygamber (a.s.) şöyle dedi: Kendisine iyilik yaptığın kimsenin kötülüğünden kork. (Hadis)

206a/1: **Va'llāhu 'alem:** En iyisini Allah bilir.

207a/12: **Ve māhiye illā cifetün müstehiletün / 'Aleyhā kilābün hemmehüne ictizābuhā:** Ve bu sadece köpekleriğin imkansızdır./ Onların (köpeklerin) uğultusunu çeker.

207b/2-3: **Ve'llezīne cāhedū finā lenehdiyyennehum ve subulenā:** Bizim uğrumuzda elinden gelen çabayı sarfedenlere gelince, onları bize ulaşan yollara mutlaka yöneltiriz. (Ankebut 69)

208b/8: **mā hāzā beşeren in hāzā illā melekun kerīmun:** Aman Allahım! Bu bir beşer değil, bu ancak seçkin bir melektir.(Yusuf 31)

216a/14-15: **innhü'l-kādirü 'aleyhi's-selām:** O kadirdir. Selam onun üzerine olsun

217b/13: **ene lā ğayrī:** Ben yabancı değilim

218a/1-2: **En-nārü ve lā'l-ār:** aydınlık ve utanmama

220b/10: **Kerrema'llāhu vechehū:** Yüzünü şerefli kılsın.

222a/5-6: **şāvirhum fi'l-emri:** Bu konudaki durumu onlarla danışın.

222a/9: **efzālū'l-cihādi kelimetü haqqın inde sultānın cābirin:** Cihatların en iyisi zalim sultanların yanında doğru kelimeler söylemektir.

224b/8-9: **el-bādī ezlemü:** Çöl daha karanlıktır.

225a/8: **el-curūh kışāş:** Yaralar kısastır.

225a/12: **el-ğarrīku yete'alleku bi-küllü haşşın:** Boğulanlar ın hepsi otlara tutunur.

226b/11: **Li-yakziya'llāhu emren kâne mef'ülen:** Allah olacak işi gerçekleştirsin.

227b/14: **ilzemi's-sükūte fe-inne fīhi selāmeten ve tecennebi'l-kelāme fe-inne fīhi nedāmeten:** Suskunluk, kesinlikle emliyetlidir ve sözden kaçınmalıdır. Kesinlikle onda pişmanlıktan dolayı üzüntü vardır.

228a/2: **Men şamete necā:** Kim susarsa kurtulur.

228b/1: **Men 'arefe nefsehū fe-ğad 'arefe rabbehū: Kendini bilen Rabbini de bilir.**

231b/5-6: **ğad 'alime küllü ünāsin meşreb hüm:** Her bölük içeceği kaynağı bildi.

231b/8: **Her kesī rā kār-ı hōş u her kesī rā bār-ı hōş / şire fī bihter şināsed kıymet-i dīnar hīş:** Akşam yemeğinin fiyatını bilen tek kişi kendi işinin yükünü bilendir.

332a/14-15: Yā-Rab nigāh-dār tu īmān ber-ān kesī / Ki en ḥaṭṭ-ı men be-ḥand ber-men du‘ā ḵuned / Temmet bi-‘avni’llahi-melikki’l-vehhāb: Rabbine inancını koru / Sözünü tutmak ve benim için dua etmek için / Çokça bağışlayan Allahın yadrimı ile tamamlandı

332b: Ve kütibe hāze’l-kitābu Kelīle-i Dimne ‘an yedi’l-‘abdi’z-za‘īfi’n-naḥi’l-muḥtāci ilā raḥmeti’llāhi te‘ālā ve ene’l-faḵīr İsmā‘īl ibn Muḥammed ibni Ḳulaḡuz ‘afā ‘anhümā’l-evzāre. Ve ḵad vaka‘a’l-ferāḡu min taḥrīrihi fī’l yevmi’l-ḥadī ve’l-‘īṣrīne min şehri rebī‘ī’l-evvel min şuhūri seneti ḥamsin ve tis‘īne ve ṣemānemi’e fī yevmi’l-ḥāmisi fī vaḡt,‘ş-şubḥi fī nefsi īnuz: Bu Kelile ve Dimne kitabı Allah’ın rahmetine muhtaç, zayıf, güçsüz ben fakir İsmā‘īl ibn Muḥammed ibni Ḳulaḡuz günahlarını affetti ve bitirdi. 11. Günden değiştirdikten beri. 20. ay. Rebiulrvvelden. 6. ay. 5. ve 90. 800’de Perşembe günü. vakitte. sabah. aynı.

قاله تدبيره كما استبركه برباطه يسبب انما اعتقاد قلبي تارة انك لا تكون الله
 كمنظما واذا كانك في كل وقت لم تكن اذن اترو ضيف الميدي استعانت وكل من
 براله كدنيا في تارة انك لا يكون كمنظما انما قال النبي عليه السلام
اقبلوا بالمعصيات عشر ايام انك اجمعت باذنا هليتي وال كني سبط انك ابره
 على سورة ودين سورة تكلمين الله ودين سورة ودين سورة ودين سورة ودين سورة
 يلتمس بركه ذات عقل وهدى وشفقة وصلاح حيث براله برباطه اولاد وكلمه
 اوتك وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 وهاذ اهل في عقل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 اولاد بنات في عقل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 برباطه اولاد بنات في عقل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 حكيك انك انك في عقل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 بين هر برباطه وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 قدر برباطه وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 ان سهل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 وكن وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة

اذني كرك وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
ان ارفق لو كان خلقا كما في الناس خلقا احسن منه الحديث
 بين اذني وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 جالين وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 ستره وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 ستره اولاد بنات في عقل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 آدم اذني وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 برباطه وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 ايشي عالمه وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 خامه وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 بركه وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 جان ناك اولاد بنات في عقل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 اولاد بنات في عقل وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 في بركه وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة
 يكون وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة وشفقة

فَرَسْتَكُ أَشْبَهُ عَادَتَهُ دَاخِرِي دُكُلَنْ وَتَسْتَكُ نَا إِلَيْكَ أَشْبَهَ إِسْبِي اخْتِيَا نَ فَلَنْتَنَ حَطَا
 فِي بِلْتَنَ وَجَوْنِي بَرَزِي مَصْعَبَتِنَ بِنَ دَنْدَمَنْزَرِي خَلِي وَعَادَتِ اجْنَدَه دَخِ
 سَدَنَ مَوَاقِفَتِ اَلْمَا رَزْدِي اَلشُّبُهَةُ تَلُو عَرْمِي دَخِيكَ دَا جَلِيلُهُ كَرَمُكُنَ نَا يَدَه نَدَه
 بَلِيَا سَبِي هَمِي اَكْلِي مَنَزَرِ سَلِيكُمُ كُلُّهُ كُنِي وَدَمُورِ كَارِ نَا ذَا بِلِيلُهُ سَرْمَكُ كَرَاكَ
 وَدِيَا حَا شَتِي لَرِيدَنَ نَصِيبِ اَللّٰهِ كَرَاكَ **قَوْلُهُ تَعَالَى وَلَا تَقْنَنَّ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا**
 وَحَقِيقَتِ بَلَاكَ كَرَاكَ دَلِيلُ كُنِي كَرُو كَرُو مَكَارِمَتَا دِيَا نَا دِيَا اَزْمَلَاكَ مَعْلُومُهُ دَكَلَمُهُ
تَرْجُْمَه
 كَرُو كَرُو اَجْمَلِ اَيْفَلِ كَرُمُ عَمَّنْ • اَوَّلُ دَمُورِ كَرُمُ دَقِي اَوَّاسِي هَمِي
 قَبُولِي يَارَ بِيضُونِ سَنَ بَكُونُ • اَوَّلُهُ سَمُورِي سَلِيكُمُ اَوَّلُ هَوَسْ
 كَا جَوْنِي سَنَ عَرْمِي عَرْمِي اَكْلَا سَبِي دِيَا • عَزَا اَوَّلُهُ كَرُمُ اَجْمَلِ سَبِي وَ بَرَسْ

اَلْحَاكِمُ اَللّٰهُ نَا فَلْيَقْبِدْ اَمْرًا دَاوِلَ اِيْشَا بِرِغْلِ كُلِّ مَرَاوِي اَوَّلَا اِيْشَا اَسْتَقْدَنَ اِرَا فَا اَلْيَا
 وَ اَوَّلُ اِيْشَا اَزْمَقْدَنَ سَتَلِيَا اَوَّلَا كَلِيْلَتُهُ اَلْاِيْشَا اَلنَّشَا اَلْيَا بَرُو مَا لَقِي اَللّٰهُ اِيْحُون
 كَرُمُهُ كَرُمُ كَرُمُ جَوْنِ هَمِي اَخْلِي اَلْوِي اِيْشَا بِرِغْلِ عَمْدَنَ اَقْرُو مَرَا اَلْمَرَا لَرِي جَاهِل وَ
 عَا فَا لَرِي سَتَقْبِدْ كَرُو اَللّٰهُ فَا اِنَ عَرَا اَللّٰهُ مَصْعَبَتُهُ يَتَوَقَّدَمَنْزَرِي يَا ذَا شَاهِدَ
 فَرَضَمَنْزَرِي اَشْبَهَ وَعَمَلِي كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ
 كَرُمُ هَمِي سَتَا نَا كَرُمُ اَللّٰهُ اَزْمَلُو كَرُمُ اَوَّلَا اَلْيَا كَرُمُ اَزْمَلُو فُلُقِي جَرَسَمَا سَتَا
 يَارِي قَلْبِي بَرَا لَرِي فُلُقِي اَزْمَلُو سَا يَا دِيَا حِيَا اَتَلُ فُلُقِي تَقْصِيرِي بُولِي وَ دَمُورِ
 كَرُمُ كَرُمُ دِيَا قَدَرِي يَلَا وَ دَمُورِ فُلُقِي كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ
 قَلْبِي بَرَا يَارِي كَرُمُ اَلْمَرَا اَلْمَرَا كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ
 اَللّٰهُ وَ مَصْعَبَتِ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ
 وَ اِنَ كَرُو اَلْمَرُمُ دَكَلَمُ اَلْوِي مَرَا اَللّٰهُ وَ سَتَا اَلْوِي بُولِي اَلْوِي اَلْوِي اَلْوِي
 مَرَا كَرُمُ اَلْمَرُمُ اَلْوِي اَلْوِي كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ
 دِيْدَنَ بَرُو دَمُورِ مَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ
 يَلْدَنَ جَوْنِ اِيْحَمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ كَرُمُ
زَا هِدْ شَعَالِ صَدَرِي وَ بَرَا قَا حَ شَعَالِ كَرُمُ اَلْوِي كَرُمُ سَوَسْتِ لَرِي

[illegible][illegible]

كثير فامسى انك لما عتيدته واكثا ايتلدي وآنك خذ سينده المذكرة دي دوت كوني
خذت اذرتك دي **اسلأف** و**شغال** لن **صدي** بوشال انه ناكم بزلدي

وانك المولى سينده وسطلع حنيدته وديز كانه ركه ركه دي اسلكم اقل زاهد
شغال صدي حالن ايتدي بهن قودي كودي وهرة زوليله سيندي بهن بر
فاج كن انك خلت اتردي واتيدي بتم باذنا هلعنة كلده واسلح علمي
يوق جوقد راكفله وديز جلك محتاج الزوم وديز فله عزم دكر كوني سن وديز
لوق مده هينده مزلت بلش بهن جوق سوي كودم نظر خيرة داتون ككدي
فلا شغلك عينا دن انك الذي ايتدي سكا عينا ولسوت وانا ام اديرمف ناكم
انك سلكه سلكه وديز انك يلسكه وديز عا حلكم زوم جلك مودا بلو قلا بهن
شغال حجاب وديز كن باذنا هلك لا يندما انك كير اشك وديز ملة اجون يركفك

و

وايو يا رجل اخينا نكل وديز وديز له بهن واجيد مكرم هين كيناي برايش و
فلق دتق اجون كجلكم زوم برايشي كلكه كينك بوينده سركن ادايشي وديز
وصبلا انك اسكا ميسر المن وانك عهد سيندات ايلكم واجيد خيرا باذنا هلك
عمر اذون السوت بن سلطان ايتون دتق يكر زوت فاده مجير يند وديز
برا محتشع زوم هين وديز وديز يركل يوق جندرم قوت وديز كان وايشي وديز
دينا يوق حريص الكروا لك بكم بيرهين وديز نصيب مرحمت ايلك بهن سلك
كونك فاج الملك يوق اجند كن انك وديز لك لكر انك فادما فاد قلو
الذي اسلأف ايتوي ايتو فم انك فاده فادسي وديز كير البه بتي سوي ساف
فله مفلت شغال حجاب وديز كن سلطان ايتي اليك كينك بايد بر كند
التي ايتي بريجي سكا يوق كن دكر وديز انك ايتو حابل ايتا وديز وديز سلك
فله يودي عاقل مصنف كير كن حذلق جلك خوادنا هين نظره وديز مده اوليا
كن حسد دن وديز شغل لند ايت اوليا وديز بواك لمبتدن وديز فاده اديز
وديز غالب كير خيال ايت فاده وديز قسم خيش وديز خيزي كن وديز كير
وديز باذنا هلك فلكي فاده دن انك وديز سفلن وديز بانته برانه وديز
وادي فلفن مكر فديز وديز دن وديز حافدن وديز شغل دن سلكا اكل كينك

ارسلان وانسي صغرت بوشال اندينا

اَبَدِي اِي اَعْلَى كَسَنَدُكَ حَسْرَتًا وَحَيْرَتًا وَبُشْرًا لَكَ بِرُغْلٍ وَعَقْدًا جَاسًا نَافِلًا
 كَسَنَدُكَ لِي تَسْبِيحٌ فَلَيْلٌ وَبَاذِشَا هَلْ هِيَ ذَلِكَ لَكُنِي وَأَوْفَكَدُكَ كَرُكُلُكَ
 بَلَدُكَ يَدُهُ وَفِي كُنْ فَلَسْتُ كَعَرَعَةٍ تَلْكَ حَمِيَّتِ أَرَنَا بَقُولُهُ وَأَغْلَقَ عَزَبَتْ
 أَتَانَا وَتَاكَ لَكُمُ الْاِسْتَاةَ وَحَرِيَّتُكَ فَيُتِ سُبَّانِيهِ وَزَاهِدَاتُكَ كَرَامَتِ دِينِنَا
 رَعِيَّتُكَ اِمْنُكَ بَاذِشَا هَادَاذِشَا هَلْ اِسْمِي اَلْكُنْ عَادِلُ اِلَيْهِ وَتَقِيكَ بَقُولُهُ
 وَابْتِلَاكَ زِيَارَتِ حَرِيٍّ وَفَلْتَحِلْ بِكَ فَاكْثُرْ مِنْ دُرٍّ وَهَرِيرٍ بِرِيَّانِي بِرَدِّهِ
 دَمَقٌ وَهَرِيرٍ بِرِيَّانِي وَكُنَايَتِ قَدْرِ نَجْدَةِ اِيْلِكَ اِيْلَكَ دُرٍّ وَبُلُوكَ بِرِيَّانِي حَشْدُهُ
 بَاذِشَا هَمَّهُ يَوْمَهُ سَمَرُ اَكْلِكَ اِيْلَكَ اِسْمُكَ هَلْ اِسْمُكَ زِيَارَتِ دُرٍّ زِيَارَتِ اَكْرَبُ اِيْلَكَ
 لَعْنَتِي وَكُلُّ يَوْمٍ عَمَّاكَ لَكُمُ اِيْلَكَ كَرِيْمَةً دَمَقٌ بِرِيَّانِي دُرٍّ بِرِيَّانِي دَعْوَاهُمُ

[illegible]

وَأَدَّيْجِي الْوَيْدِي سَادِجْ نِيرَا أَوْلَ مُخْتَصِرْ سَوْرَانَا نَا يَهْ دُ شَتَّ جَهْلْ دِيرَا دَا رَا كِيخَر
أَلَكْ تَمَّا كِيهْ مَكْنِ الْتَنْ قَا تَلِي دِيرْ شَرْدَنْ أَدَنْ أَدَنْ عَقْلْ دِيرَا كِيخَر بِلَا نَا اَلَكْ
عَاجِي تَلَوْرْ فِي الْجَهْلْ الْوَدِي كِيخَر أَعَنْ أَلَكْ شَدَنْ كِيخَر بَا دِي شَا قَلْبَا دَا كِيخَر
أَكَا نَا بِلَا سَقْلْ كَرَكْ دَحْتِيَّتْ بَلَكْ كَرَكْ دَوِي سَكْرِي نَا بِيْتَنْ الْمَقْدَنْ سَقْنِي
وَأَجِينْدَا دَا أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ وَيَجْلَلْ سَكْرِي دَوِي بِيْتْ بِيْتْ دَوَاوِي سَاسْ
أَلِيَا كِيخَر أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ سِيْسْ نَخْرَ أَلِيَا دَقِيْبَا أَجِيخْ أَوْلَ كِيخَر أَوْلَ عَمَنْ
أَلَكْ شَدَنْ أَوْلَ دَا دَرَجْ أَوْلَ أَلَمْ مَقْلِي بُولِ أَكَا أَجِي دَكْلَا أَوْلَ بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر
كَنْدَنْ كَرَا بِلَا تَحَاوَنْ دَشْتَلِي أَدْرَا نَدَا دَغِيْلِي وَجِيَا نَتْ أَوْلَ نَا أَلِيَا تَحِي
أَوْلَ كِيخَر شَقْنِي وَكَرَنْوْ بَالِي بِيْتْ أَوْلَ دَا قَا دَوِي كَلْ قَلْبِي
أَوْلَ نَا بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر سِيْسْ سَوْرَا كِيخَر بِيْتْ نَعْمَا كَانْ أَلَمْ دِيرَا دَوِي دَلِي سَوْرَا
أَكَا كِيخَر بِيْتْ شَقْنِي أَلِيَا كِيخَر بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ سَوْرَا قَا دَا أَلِيَا مَعْرُوفِي أَوْلَ
دَوِي بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر مَعْرُوفِي أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ سَوْرَا كِيخَر بِيْتْ بِيْتْ دَوِي أَوْلَ أَلَكْ
أَلَكْ دَوِي بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ
سَوْرَا أَلِيَا أَجِيخْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ وَبِيْتْ أَلِيَا كِيخَر بِيْتْ حَقْلِي أَلِيَا
وَأَجِبْ كَرَكْ دَوِي دَوِي أَوْلَ كِيخَر أَلَمْ مَقْدَنْ دَوِي بِيْتْ سَتَا بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر

وَأَجِبْ كَرَكْ دَوِي دَوِي أَوْلَ كِيخَر أَلَمْ مَقْدَنْ دَوِي بِيْتْ سَتَا بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر

أَلَكْ سَوْرَانَا بِيْتْ صِدِي وَصَوَابْ أَقْرَبْ نَا هَرَكْ دَوِي أَوْلَ نَا بِيْتْ كِيخَر بِيْتْ
بِيْتْ بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ وَكَا دَلْ أَلَكْ بِيْتْ بِيْتْ وَكَا أَلَا دَوِي كِيخَر
دَغِي وَبِيْتْ أَوْلَ كِيخَر بِيْتْ وَكَا بِيْتْ بِيْتْ بِيْتْ بِيْتْ بِيْتْ بِيْتْ
أَوْلَ مَرَدْ دَوِي أَلَكْ أَوْلَ دَوِي وَكَا أَلَكْ دَغِيْلِي نَا هَرَا دَوِي جَوْنِ أَسَلَا نَا أَلَكْ
دَغِيْلِي نَا أَلَكْ دَوِي بِيْتْ دَوِي أَلَكْ دَوِي أَلَكْ دَوِي أَلَكْ دَوِي أَلَكْ دَوِي
وَأَجِبْ كَرَكْ دَوِي دَوِي أَوْلَ كِيخَر أَلَمْ مَقْدَنْ دَوِي بِيْتْ سَتَا بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر

وَأَجِبْ كَرَكْ دَوِي دَوِي أَوْلَ كِيخَر أَلَمْ مَقْدَنْ دَوِي بِيْتْ سَتَا بِيْتْ أَوْلَ كِيخَر

فَتَأْتِيكَ رُوحَاتٌ وَدِيَانَتٌ وَغُرْبَانٌ وَأَسَانَتٌ وَجَهَنكُ خِلَافَتِي أَوَّلًا أَلَيْسَ بِرِجَالِكُ
وَسَمِ فَإِنَّ بُولَ لَيْسَ بِكَ كَسَنَدُكَ هِيَ سَيِّمَتُهُمْ فَرُكُلُو وَكُلُوا لِيْلَهُ وَبِرُفَرَسْتَلَامَتُهُ
وَعَايَتُهُ أَرَانِي أَدْرَا كَيْفَ بَرَزَ سَنَدُكَ وَغُرْبَانُكَ وَأَلَّتْ قِيَا لَيْسَ لَنَا شَمْسُهُمْ حَقِيقَتُهُ
وَدُنِي وَسَنَدُكَ وَغُرْبَانُكَ هِيَ كَلْمَتُهُ عَلَيَّ وَغَايَتُ الْفَلَسُفِيَّةُ هِيَ كَيْفَ أَيْدِي وَكُلُّهُ
فِي الْبَسْمَةِ شَمَالًا كَرَّمَ أَيْدِي يَأْتِي بِشِئْنِهِ دِيرِي وَهَرَكُنْ أَغْرَابِيْنِ وَتَبَيَّنْ
أَتَكَلِّبُ أَرْوَاحِي وَأَتَكُ مَصَاحِجَ وَدَغْرَابُ هَرَامَتِ أَسْلَافٍ قَتَلْتَهُ وَمُحْكَمٌ وَ
بِرَأْسِ أَلْمَدِي بُوْدَرُ بَاذِ شَامَلَتُهُ شَتَابُ كَسَمِ بَلْ كَلَمَةُ فَلَقُوا كَرَامَتُهُ أَلَيْسَ
وَعَايَتِي كَسَيَا أَرْتَلُو دَكَلَمُ كَيْفَ غَرَفَتْ بِيْكَ يَتَلَوْنَ وَمَرْكَهُ بِيْ شَلَوْنَ نَانَسَا
وَهَرَكُنْ كَرَّمَ يَرْوِيْنَا مَخْصُوصُ الدِّي وَأَقْلُ جِهَاتِكَ سَمَادِيَّةُ قُتْلُو أَلْبَدِي
هَرَكُنْ كَلَمَتُكَ أَيْ دَرْشِ الْخَلْقِ أَلْمَدِي تَاوَدَارُ وَهَرَكُنْ بِأَلَلِّ رِدَايَتِي بَلَّتْ أَلْمَدِي
وَدَوْنَا أَلَمَّةُ الْهَادِي السَّبِيلِ **أَلَيْسَ كَيْفَ يَاب**
أَلَسْلَافِي وَتَبَيَّنْ أَلَمَا أَرْجِنْدَهُ مَا يَأْتِي أَيْدِي بَرَهَرَكُنْ حَكِيمُهُ أَرْشِدُهُمْ شَمَلُ الْخَلْقِ
تَبَيَّنْ شَمَلُكَ أَرْجِنْدَهُ كَمِ بَلْ كَلَمَةُ حَذِّ مَنَازِلُ أَرْسِنْدَهُ وَأَقِمْ الزَّامِي بَيَانُ الْخَلْقِ
تَبَعْرَاجُوتِ سَمَلُ كَلِمَتِكَ وَأَسَانَتُ كَمِ كَلَمَتِكَ حَايَتِ سَفَلَتِ وَكَارِيَتِ بَلَّالُ الْخَلْقِ
أَلَيْسَ لِيْلَهُ أَلَيْسَ لِيْلَهُ وَهَرَا فَدَرَكُهُ زِيَارَتُ كُلِّ مَلَكٍ كَرَّمَ كُوْدُورُهُ وَأَسْلَمُوا لَكَ أَلَيْسَ

تَلْمِذَهُ دَنَا تَاكَتَا خِرَاوَالِ لُغْتَلَّ كَيْبُ اَلْمَلِكِ اِي هِنْدِي وَبِرْ حَرَمِ صَدْرِ

169

بِرَحْمَتِهِ دَرِیَمِ جَمْعِ نَمُوه عَذَابِ آتَمِ دَوَا و تَمِیَا مَلِكِ دَلِ جَاهِلِ کِمِ خَبِرِ مَرِ
 اَمِی و تَمِیَا اَرَسِنْدَه فَرِی آتَمِ و کَنْدَا حَقِیْقَه حُکْمِ اِلَهِ اَمِی دَلِ عَاقِبَتِ
 خَاطِلِ اَوَلَا و اَسَلِ کِمِی هَمِ نَسَا یِ کِمِ کَنْدَرِ نَا یَمِزِ و کَنْدَرِ کِمِ بِرِ کَرِ حَسِنْدَه
 هَمِ کَرِ اَبِ دَوَا و تَمِیَا و نَلِی کَرِ کِمِ هَمِ یَمِزِ اَمِی حَمِی دَلِ اَلْبَسَه کَرِ مَرِ دَلِ
 اَلِ اَوَلِ حَمِی اَمِزِ سَکَا و مَرِ سَا اَلَا اَلِ اَمِی کَرِ کِمِ کَمِ کَمِی سَنَه یَوَلِی و یَمِزِ
 اَلِ کِمِی و کَرِ سَا کَمِ کَمِی نَلِی یَمِزِ اَمِی و حَمِی حَمِی یَمِزِ اَلِ کَمِی و یَمِزِ اَلِ اَمِی
 نَمِزِ و تَمِیَا دَلِ کَمِ کَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی اَمِی

تَنَا نَا نَا سَوَافِ كَانْ وَهَوَ وَفَت كِيمْ عَسْمُ مَدْرَتْ دُ كَسْنَا وَاجَلْ وَفَت اِبْرَة اَوَّلَه 170
 عَالَمَه بَرَه لَهْلَه مَهَلَتْ مَكَلِيمْ دَكَلَمَنْ قَوْلَه شَا بِي قَا وَاجَا اَجَلَمْ لَا يَسْتَا خِر مَوَك
 سَاعَه وَلَا يَسْتَقْد مَوَك وَهَي اَقْبُ كَانِي عَالَمَه اِشَلِي بِنَا وَبَنَك اَنَر نَا اِلِي
 وَهَرَفَتَقْوَه نَا صَلِي شَا ذِي اَلْوَه وَهَر دَكَلَمَنْ صَكْنَدَه بَاسْ وَهَر زِيَد اَلْوَه پَس
 دَكَلِي حَالَه كَوَاك قَصَا يَسَه نَاصِي اَلْمَنْ كَرَك كِخَر عَا قَل كِلِي كَرَقْلِي كَلَمَلِي
 اَلْمَنْ بَرَك صَبَرَنْ اَكَلْج وَنَا بَرِيغ قُفَل كَسَنْدُو تَكَلَمَنْ اِنصَاف فَوْر كُلْ مَكَلَه
 كَلَمَلَه كِخَر يَكَاك اَكَلَمَا وَفَك تَمَع يَمِينِي اِك اَلْمَنْ لَجِدِي وَاعْلَمَك اَرَمِي
 اَمَلْ كِخَر بَرِيغ اَلْمَدِي بِنَا اِنجَا اَلْمَشْدَك وَتَلَدِي قَا يَد سَمَر فَوْر يَك وَنَا اَرَمِي
 فِلِي اَلْمَشْكَلْ بِنَا صَبَر اَلْمَش اَلْمَدِي اِيْر قَل مَكَا دَكَلَمَنْ رَجَه صَبَر
 اَلْمَكَلْ نِيَم كِخَر اِيْر قَل سَن دَكَلَمَنْ رَجَه صَبَر اَلْمَدَلْ كَسَا نَدِيْن تَنَا
 وَهَر اَلْمَك دِيَمَن اِي كِخَر وَدَه اَلْمَك عَوِيْنَا وَجَر اِيْسَا كَلَمَنْ دَنَا دَرَمِي
 كَرَك دِيْمَا هَر كِيم بَرِيغ خَر سَجَر هِيْم تَكَلَمَنْ اَلْمَك دَخِلِي كَلَمَلَمَنْ اَلْمَنْ اَشِيْر
 بِيْمَا خَلَق اَلْمَك اَنَر نَا مَلَا مَت عِلِي كَلَمَلْ كِي كِي جِي تَنَكَل كَلَمَلِي
 پَس كَسَنْد خَلَق اَلْمَك اَز اِي وَنَا كَلَمَلَمَنْ بَر لَه بَر كُلْ قَا اِيْر قَلِي قُفَل
 نَا كِخَر اِيْمِي دِيْمَا سَمِيْن اَرْسَلَان اِيْدِي سَمِي هِيْم كَلَمَلَه سَمَر سَكَله وَارِي حَسْت

170

اَكَا تَنَا قَلَم وَتَكَلَم وَكَلَم وَجَا وِي اَز نَا مَكَلَه وَهَر بَا بَن سَبِيْل كَد اَوَل بَر مَر اِيْسَا اَشَلَم اَنَدِي
 كَلَمَنْ بَر مَر مَكَلَه تَكَلَمِي اَرْسَلَه اَوَل بَر اِيْج مَكَلَه وَهَر مَكَلَم اَوَل نَا اِيْدِي كَلَمَلَه مَكَلَم
 كَلَمَنْ بَر مَر اِيْسَا اَرْسَلَان اِك اَلْمَك كَلَمَلَه بِنَا يَزَدَه بَر اَلْمَدِي پَس بَر كَلَم اَرْسَلَان
 اَو اِيْسَا پَس دَن دَشَر جِيْمِي پَس بَر اِيْج اَلْمَك اِك اَلْمَكَلِي دَكَلَمِي وَهَر بِن صَبَر
 بَرِيغ قَلَمِي قَا تَا اَرْسَلَه تَكَلَم وَكَلَمِي وَتَكَلَمِي شَكَل حَال اَنَر نَا اَرْسَلَمِي
 كَدَمِي قَا يَك وَهَر مَر مَكَلَم كَلَم اَرْسَلَمِي وَتَكَلَمِي فَنَشَا لَعْنَدَه بَر شَكَل وَارَمِي جِي

اَرْسَلَم اَرْسَلَم اَرْسَلَم اَرْسَلَم

جِيْم اَلْمَك نَا رَمِيْن وَاعْلَمِي اَشِيْمِي پَس اَلْمَك فَنَشَا وَهَر مَكَلَمِي كَلَمَلَم
 مَكَا رَمِيْمَك سَبِيْل تَكَلَم اَرْسَلَان حَال تَكَلَم اِيْدِي وَهَر مَكَلَم شَكَل اِيْدِي هَر

دوزخا لله بولك الله شغال ايدي سنك عرك نجا مخرجك دوزخم نيل ايدي اشي
 اوزون عرجينه قورلك ودرلكه ندي ايدي جهنم ايدي قورج يكل ايدي
 پي اول جهنم لك كچه نجا بل سن ايدي عينا اولك اتلي اقلي بوقدي
 وعيز نه بولك ايرنج اوجن جهنم نالين وداري نك اولك كچه سن بو
 ايشك عا قيتن كوشك وقان وگدن ستمش سنك بوقيت اشي اوكلايدي
 نجان اول سنك بو مزي ايدي وآنك حيتنن اكلدي كچه اول عقه واولك
 اكلن بولك كدي پي مزا ايشك تراك اولدي وآنك يكدن كور ودي ونيكل
 يكل قاعا اولدي جهنم شغال اول سنك يكل بونه ندي اول شغال قورج
 اذن ادي پي مزا اولدي وآنك ايدي كيم بويجا در كيم ايرنج جهنم نيل
 كند قوركي اولك پي انا جرك خند سنك قورلك ودي يكل انا جنه
 واني اولك كنه كچه نك ودر نك ودر نك ملاك ايرك ودر كچه نك
 ودر نك اكل ودر نك ايدي سنك نك اشي عا نك ودر نك
 زاهد كنه مزي نك نك ايرك اكله عا اكله جهنم نيل
 نك ودر نك كنه مزي نك ودر نك كنه زاهد كنه ودر نك
 نجان اول سنك بو فصل مزا ايدي نيل بولك ودر نك ودر نك ودر نك

دوزخا لله بولك الله شغال ايدي سنك عرك نجا مخرجك دوزخم نيل ايدي اشي
 اوزون عرجينه قورلك ودرلكه ندي ايدي جهنم ايدي قورج يكل ايدي
 پي اول جهنم لك كچه نجا بل سن ايدي عينا اولك اتلي اقلي بوقدي
 وعيز نه بولك ايرنج اوجن جهنم نالين وداري نك اولك كچه سن بو
 ايشك عا قيتن كوشك وقان وگدن ستمش سنك بوقيت اشي اوكلايدي
 نجان اول سنك بو مزي ايدي وآنك حيتنن اكلدي كچه اول عقه واولك
 اكلن بولك كدي پي مزا ايشك تراك اولدي وآنك يكدن كور ودي ونيكل
 يكل قاعا اولدي جهنم شغال اول سنك يكل بونه ندي اول شغال قورج
 اذن ادي پي مزا اولدي وآنك ايدي كيم بويجا در كيم ايرنج جهنم نيل
 كند قوركي اولك پي انا جرك خند سنك قورلك ودي يكل انا جنه
 واني اولك كنه كچه نك ودر نك ودر نك ملاك ايرك ودر كچه نك
 ودر نك اكل ودر نك ايدي سنك نك اشي عا نك ودر نك
 زاهد كنه مزي نك نك ايرك اكله عا اكله جهنم نيل
 نك ودر نك كنه مزي نك ودر نك كنه زاهد كنه ودر نك
 نجان اول سنك بو فصل مزا ايدي نيل بولك ودر نك ودر نك ودر نك

هَيِّ اَكْرَسِي وَطَهْنِي وَانْخُذْ مِنْ خَلْقِكَ جَاهِلِيكَ الَّذِي كَرِهْتُمْ زَيْنًا وَنَحْنُ اَعْلَمُ
كَسْتُمْ وَبِشْتِئَانِ الْاَيْنِ وَاسْتَلِمَا مِثْلِي اَوَّلِيَاكُمْ وَكُلُّ الْاَنْدِي اَلْمُنْ يَأْكُوْنَاهُ
لَنْ اَخِيَا لِيَهْ وَابْتَلِي لِيَهْ تَقْلِي وَتَرْهِي مَرْبِكَ كَحِرْ اَنْكَ اِلْ دَرْ مَرْكَلَهْ دَرْ مَحِيَّتْ
دَكَلَمْتُمْ مَكَو دَرْ مَسْئَلِ بِلْ كَا وَدَهْ مَسْئَلِ مَحْمَدِ اَوَّلِيَاكُمْ مَسْئَلِ مَحْمَدِ وَابْتَلِي
لَا يَرْهِيَا وَفَقِيْمَاكُمْ مَرْبِيَا اَهْلَ دَهْ مَرْبِيَا اَصْلَ كِيْشَلِكْ وَهَقْ اِيْلَ لَكْ فِي نَا كَلَهْ
زِيَا اَكْرَسِي سَاكْتُمْ شَوْلْ اَسْتَا مَرْبِيَا لِيْشَلْ اَرْتَا مَرْبِيَا يَا مَرْبِيَا كَلَهْ وَكَارْتَهْ مَرْبِيَا لِيْشَلْ
عَالِي مَرْبِيَا لِيْشَلْ اَوَّلِيَاكُمْ مَسْأَلِ اَهْلَ بَنَ بَا دَرْ مَاهُ لِيْشَلْ مَحِيَّتْ وَجَحِيَّتْ وَجَهَا نَدَا لِيْشَلْ
عَطِيَّتْ يَرْهِيَهْ قَلْبِيَا اَوَّلِيَاكُمْ سَيِّدَنْ اَرْوِيْشَلْ وَايْلَهْ كُنَا حَقْ حَقْلْ حَاصِلْ وَافْعَلَا
دَرْوِيْكَانِ اَوَّلِيَاكُمْ هَمِيَّتْ بِلْ بَنِي قُدْرِي بَلَقْ اَنْدِي نَا اَلْبِيْدَنْ شِيْمَا **رُكْبِي**
شَقِيْكَانِ كِرْ عَدْلَ حَقْ فَيْلِيْهِي **م** اِيْدِي بَلَقْ اَوَّلِيَاكُمْ يَرْهِي
بَلَقْ اَوَّلِيَاكُمْ فَيْلِيْهِي يَرْهِي **م** كِرْ اَوَّلِيَاكُمْ قَرْبَلَهْ اِي دَرْ
بَهْ دَرْ اَوَّلِيَاكُمْ دَايْتَا كِرْ كَسْتُمْ وَبِشْتِئَانِ سَهْتَا اَسْتَا قَرْبَا مَرْبِيَا اِيْتَا كِرْ
اَمَادِي مِيعَاتْ قَلْمِيْسْ اَوَّلِيَاكُمْ دَايْتَا كِرْ كِرْ كِرْ كِرْ كِرْ اَكْلِيْ اَحْمَدِي اَمِيْمَا
نَا كَحِرْ اَنْكَ قَايْدَ كِرْ دَنْدَنْ اَسِيْلَا وَكَلَمْتُمْ خَلْقِيْ وَبَعَادَ تَلِيْ جَاهِلِيْكَ وَ
عَمَلْتْ عَمِلِيْ دَنْ سَتِيْلَا وَاللّٰهُ وَلِيْ اَلْقُدْرِي لَنَا فِي اُمُوْرِنَا اَلْمَاوِيْ وَنَا اَلْمَاوِيْ
وَبِشْتِئَانِ

اِيْلِيْ وَبِشْتِئَانِ نَحْ دَنْدَا هَرْ كَحِرْ كَلَمْتُمْ دَرْوِيْ قِيَا وَكَحِيْنِ اَكَا لَكْ اَلْمُنْ وَبِشْتِئَانِ
تَرْبَا اِيْلَا هَرْ كِرْ اَنْكَ اِيْلِيْ نَا سَتِ كَلِمَا فَتَقْ جَوَابْ وَبِشْتِئَانِ اَمَا لَكْ جَاهِلِيْكَ وَ
اَرْغُلِيْ بِيْشْتِئَانِ اِيْلِيْ بَلَقْ لَكْ وَاحْتَلَقْ دَرْ اَمَا هَقْ قَرْبِيْ وَكُلْ اَكْرَسِي عَقْلْ وَكَوْبْ
بِشْتِئَانِ دَرْ اَمَا هَقْ اِيْدِي بَنِ اَكْرَسِي مَرْبِيَا نَا كَلَمْتُمْ اَمَا قَرْوَنْ كَحِرْ اَشُوْ دَرْ مَحْمَدِ
عَايِيَّتْ بِيْشْتِئَانِ اَوَّلِيَاكُمْ كَحِرْ اَوَّلِيَاكُمْ كَلِمَا يَرْهِي اَكْرَسِي فَتَقْ مَرْوِيْ اَوَّلِيَاكُمْ
بِيْشْتِئَانِ **رَاغْ وَكَلِمَا دَايْتَا** اِيْدِي مَكْرِيْ مَرْبِيَا يَرْهِي مَرْبِيَا اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي
يَرْهِي اَنْكَ يَرْهِي بِيْشْتِئَانِ **رَاغْ** عَايِيْ اَوَّلِيَاكُمْ هَمِيَّتْ اَنْكَ يَرْهِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي
اَوَّلِيَاكُمْ دَايْتَا بَلَقْ كَلَمْتُمْ اَمَا هَقْ اِيْدِي **رَاغْ وَكَلِمَا** **صَدْرِي**
اَنْكَ يَرْهِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي
دَنْدَا كَحِيْنِ اَلْمُنْ يَرْهِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي اَكْرَسِي
وَبِشْتِئَانِ سَهْتَا دَرْ مَحْمَدِ اَوَّلِيَاكُمْ وَكَحِيْنِ اَكَا لَكْ اَلْمُنْ وَبِشْتِئَانِ
وَبِشْتِئَانِ

وَبِشْتِئَانِ

وَهُمْ يَأْذَنُوا هَلْ هَلْ وَدَلَّتْ رَأْسُكَ يَا بِلْدَانُ أَوْلَا حِلْمِي لَكَ وَكُلُّهُ كَسْرٌ هَلْ هَلْ وَكُلُّهُ نَفْسٌ
 غَلِيظُ النَّفْسِ لَنْ فَتُخْرِجُنِي مِنْ حَوْلِكَ دَقِ تَكْرِيهُنَا يَا بِلْدَانُ مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ
 حَسْبُ أَخِيهِ يَتِي كُفْلُ خَلْقٍ وَحَكْمٌ شَتَّى كَيْشُكَ سَعَادَتِ زَيْنَابِ دُرْهَنِي
 كَيْمُ جُودِي يَا بِلْدَانُ يَا بِلْدَانُ يَا بِلْدَانُ يَا بِلْدَانُ يَا بِلْدَانُ يَا بِلْدَانُ يَا بِلْدَانُ
 كَلْبَةٌ أَتَا حَلِيقَتَا الْوَلَدِ مَحْتَا جَدْرُ دَاكِلَةِ اسْتَلْ بِخَاصِمِهِ غَامَهُ فَجَرِيَا وَرَعِيْنَا
 ثَا مِلْدَةً مُعَادِيَةً سُرْزَيْدَةً كَسْرَةً شِلْزَةً سُرْزَيْدَةً كَانِ بَيْنِي وَبَيْنَ النَّاسِ سُرْمَةٌ مَا قَطَعُوا
 مَعْنِي بُوَدُجِي أَلَمْ يَكُنْ بِلْدَانُ دَمِيلُ بِي قُلْ جِكْنُفُ دِي سِدِي هِرْزِي اَزْمِيدِي أَلَمْ جُودِي
 أَلَمْ بِلْ كَلْبَتُ دِي سُرْزَيْدَتِ جِكْدَمِ أَلَمْ بِلْ كَلْبَتُ بِنِ كَلْبَتُ دِي سُرْزَيْدَتِ بِي بُوَدُجِي
 لِيُوَفِّرُ مَحْدُونِ دُرْزَيْدَتِ قَا مَوْعَا لَمْ أَهْلِيلَهُ دُرْشِي كُفْلُ وَحَقْنِ جِي قِي لَدُنْ كَلْبَتِ
 لَا جِي شِلْزَتِ كِبِ دُرْزَيْدَتِ كَانِ جِينْدَه كِيخِرُ الوَعَا بِلْدَتِ جِي جَمَاعَتِ جِيرِي
 أَفْزَنْ بِلْ كَلْبَتِ أَلَمْ كَلْبَتِ دِي شِلْزَتِ دُرْزَيْدَتِ بِي بِلْ كَلْبَتِ دِي كَلْبَتِ دِي كَلْبَتِ دِي
 بِنِ كَلْبَتِ كِي هَتِ بِلْ كَلْبَتِ اَزْمِيَا لَا كَلْبَتِ كِي بُو بَا بِلْدَانِ كُو كَلْبَتِ بِلْ كَلْبَتِ
 كَلْبَتِ سِينِ اَزْمِيَا كِي بُو دَا هَلْ بُو خَصْلَتُ بِلْ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ دِي قَا بِلْ كَلْبَتِ
 بِلْ كَلْبَتِ اَزْمِيَا كِي بُو دَا هَلْ كَلْبَتِ بِلْ كَلْبَتِ بِلْ كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ بِلْ كَلْبَتِ
 اَزْمِيَا كَلْبَتِ دُرْزَيْدَتِ بِلْ كَلْبَتِ كَلْبَتِ دُرْزَيْدَتِ بِلْ كَلْبَتِ كَلْبَتِ اَزْمِيَا

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

أَوَّلُ دُرْزَيْدَتِ بِلْ كَلْبَتِ هَلْ كَلْبَتِ لِي جِينْدَه دَا بِلْ كَلْبَتِ اَزْمِيَا
 اَزْمِيَا كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ
 بِنِ اَوَّلِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا
 اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا
 وَكَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا
 خَصْلَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا

بِرْزَنْ جِي كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ كَلْبَتِ
 كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا كَلْبَتِ اَزْمِيَا

حَلَمْتَن لَمْ تَمُوتِ الْمَرْبُوتِ الْكَافِرُ إِذَا ذُكِرَ كَسَنَدُ وَخَلَقْتَنِي حَلَمْتَنِي وَوَدَّيَاتِ بَرَاءَتِ بَرَاءَتِ كَلِمَةٍ
قَدْ بَسَّ بِرَبِّهَا خَلَقْتَنِي جِهَانِ وَخَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي وَخَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي وَخَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي
جَانِلٌ وَمَا لَكَ تَلَقَّ وَدَرَدَ وَغُلُومًا تَأْتِي حَلَمْتَنِي لَيْلَتِكَ أَصْلَى عَمَلِ أَيْتِي بَسَّ أَصْلَى تَجَرُّبَةٍ
أَهْلَى أَيْتِي كَمَنْ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ
وَلَقَدْ تَلَقَّ عَمَلٌ لَيْلَتِكَ أَيْتِي لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ
سَيِّئَتِ فَنَزَعْتَنِي كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ كَيْفَ لَيْلَتِكَ
أَقْبَلْتُ إِلَيْكَ تَزَكَّرْتُكَ سَوَّلْتُكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْتِي أَيْتِي أَيْتِي أَيْتِي أَيْتِي أَيْتِي
وَهَلْ يَنْبَغِي لَكَ مِثْلِي سَوَّلْتُكَ كَلِمَةً وَكَأَنَّهُ أَفْرَسَتْ الْكَافِرُ لَيْلَتِكَ تَسْتَعْمَلُ لَيْلَتِكَ
وَقَدْ لَكَ كَلِمَةٌ تَقُولُ كَلِمَةً سَكَانَتَهُ يَنْبَغِي وَوَدَّ يَنْبَغِي هَلْ يَنْبَغِي لَكَ مِثْلِي سَوَّلْتُكَ
بَلَدٌ كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
مَدَدَ رَسُولُ اللَّهِ **بِئْسَ** سَيِّئَتِ أَوْ لَيْلَتِكَ يَا دُرَيْدُ لَيْلَتِكَ حَرِيْبُ هَلْ يَنْبَغِي لَكَ مِثْلِي سَوَّلْتُكَ
يَوْمًا كَيْفَ لَيْلَتِكَ يَا دُرَيْدُ لَيْلَتِكَ كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
جِهَانِ لَيْلَتِكَ جِهَانِ لَيْلَتِكَ يَا أَلْبَيْلَتِكَ أَوْ صَفَ جِهَانِ جِهَانِ جِهَانِ جِهَانِ جِهَانِ جِهَانِ
بِئْسَ نَصِيبٌ أَوْ لَا بَسَّ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ
أَوْ كَلِمَةً أَوْ لَا إِلَهَ خَلَقْتَنِي كَلِمَةً جِهَانِ وَآلَتِي وَرَأَيْتَنِي أَلَمْتُ أَلَمْتُ أَلَمْتُ أَلَمْتُ أَلَمْتُ

وَحَلَمْتَنِي بَرَّعَ جِهَانِ قَامُوسُ خَشَنَةً وَتَأَكَّرَ إِلَيْكَ بَرَّعَ وَبَرَّعَ كَلِمَةً بَرَّعَ وَخَشَنَةً
خَلَقْتَنِي وَخَشَنَةً أَوْ تَعَارَفَ أَوْ تَعَارَفَ خَلَقْتَنِي دَرَجَتِكَ سَوَّلْتُكَ وَكَلِمَةً بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ
عَبِيدَتِي وَوَدَّ بَرَّعَ خَالِي وَكَسَلْتُكَ كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
مَكَلَّمَ كَلِمَةً سَوَّلْتُكَ أَوْ لَا خَلَقْتَنِي تَرَكَ إِلَيْكَ أَوْ لَا خَلَقْتَنِي مَنَافِعَ وَكَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
وَكَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
وَكَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
بَرَّعَ خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي خَلَقْتَنِي
عَقَبْتُ قَلْبَ خَلَقْتَنِي أَوْ سَوَّلْتُكَ هَوَايَةَ وَآلَتِي وَكَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
وَكَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
وَدَرَجَتِي أَوْ لَا خَلَقْتَنِي أَوْ لَا هَوَايَةَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ
سَوَّلْتُكَ وَخَشَنَةً سَوَّلْتُكَ سَوَّلْتُكَ سَوَّلْتُكَ سَوَّلْتُكَ سَوَّلْتُكَ سَوَّلْتُكَ سَوَّلْتُكَ
مَلَا زَمَرَتُكَ عَمَلُ الرِّسَالَةِ نَصِيبُ كَلِمَةٍ رُوِيَ كَلِمَةً بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ بَرَّعَ
هَوَايَةَ وَخَشَنَةً بَرَّعَ وَكَلِمَةً عَمَلُ كَلِمَةٍ وَكَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً كَلِمَةً
وَسَوَّلْتُكَ كَلِمَةً قَامُوسًا تَرَكَ سَوَّلْتُكَ حَقْدُ دُرَيْدُ أَوْ لَا خَلَقْتَنِي بَرَّعَ
أَلَمْتُ كَلِمَةً وَخَالَتِي وَآلَتِي يَا دُرَيْدُ هَلْ يَنْبَغِي لَكَ مِثْلِي سَوَّلْتُكَ
أَلَمْتُ كَلِمَةً وَخَالَتِي وَآلَتِي يَا دُرَيْدُ هَلْ يَنْبَغِي لَكَ مِثْلِي سَوَّلْتُكَ

اسلوا تا در حقه تو حکیم و حکیم در برابر تقوی و در ترک هر چه نه انا ملوف و در غفرانی بر آله اول
 در زیر مذکور است و لا و تجربه و این که ملک و آموختنی و سنت است اینده منهد اول
 و در کل اشکله و مظهر و متصور اول و هر چه که در اول با دنیا و دنیا فیه و نصرت و تقوا
 و دولت آنکه علم آینه گنده و در متخیل و متصور و سنجین انکا اصلیا اگر اول
 با دینا کند و آرد و سی و لک پنج بار این را بگویم الله متعالت یدر انکال اول
 این در شد و تو در زیر که نه یاله و بیک لحظه اگر یاله و آنکه تدارک هفت و شش گان
 التیا نه که هر هفت با دینا هینک کند و قهقهه سشد و جگایب یکی را بی مرغیم اول
 نیا بدی ایندی که نه و شکر و هر هیند الیه هیلان اولی بر با دینا و داری بر دوند
 اینده بدی که نه فرقل و دینی که نه فحان ایند و ایندی یوان فرقل اول دوند
 و لب غشقه و اولی و شکر فیر کلین یلان کب و یلان شش آدم که چیل و

هَسَ فَيَأْتِ قَوْلِي نَبَأٌ شَوْلُ جِهَانِ بَرِيحٍ صَبَحَ جَمَاعَتُكَ كَرَامَتِي وَتَلَدُكَ نَزَاهُ
كَشَفَ شَوْلُكَ كَلْبِي كَلْبِي سَمَرِي بِرِئْدَتِ جَبِّ كَيْفَ كُنْتُ هِيَ بِأَدْنَاهُ دُرُودُ كَلْبِي
جَهْلُهُ بَرَاهَهُ قَبِيحُ أَتَدِي وَتَلَكُمُ يَدُكَ دُرُودُهُ دُشَلُ كُنْتُ دُرُودِي أَوَّلُ يَدُ دُرُودِي كَلْبُهُ كَلْبِي
أَيْدِي دُرُودِي فَيَأْتِ بَرَاهَهُ هَبِي هَبْ بَأَدْنَاهُ هَبْلَاهُ نِشَانُ أَتَدِي وَتَلَدُكَ نَزَاهُ
أَتَدِي كَرَامَتِي أَتَدِي نَزَاهُ وَبَرَاهَهُ صَدْرِي

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْأَلُكَ بِاَنَّكَ تَعْلَمُ سِرِّىْ
وَتَعْلَمُ خُصْرَئِىْ وَتَعْلَمُ دُعَاؤِىْ

[illegible]

1853

١٦٩
 اَلَا كَيْفَ هِيَ عَمَلُكَ وَتَاوُذُهَا لَيْفُكَ تَرَكْنِ اَلْمَعْنَى اَللَّوْلِيَّةَ وَهِيَ تَمْلِكُكَ كَيْفَ تَقْدِرُ
 تَقْدِيرُ اِرْقَدْهُ وَبَسْ وَتَقْدِرُ بِتَحْلِيكَ لَقَدْ مَدَّيْنِمُ اَقْسَى سَلَفُكَ وَحَسْرَتُ يَمَّكَ هِيَ اَصْحَى فَلَمَّا
 وَجَدْنِ مَلِكُكَ ذَاكَ تَابَقِدْرًا اَعُوْلُ قَدْ عَدَّ عَدَّتْ اَكْسَاكَ اَلَّذِي وَجَدْنِ تَاوُذُهَا فَيَقْدِرُ قَدْرًا
 اَوَّلًا قَلْبُكَ وَكَيْفِي وَبَيْسِي دُشْرًا رَدَّ كُلِّ هُنَّ مَلِكُكَ بِوَقْفِ اِلْتِمَادِي وَبُكْرُكَ بُو
 مَرَاكِرَ مَرْمَلَكَةٍ جَسْتَلِغُونِ كَرَمِي عَطْفُكَ وَنَجْوَا لَدِي بَلَرُكَ اَرَسِنْدَنِ دُرُجِي وَرَدَّ
 بَيْتُ اَلْاَخَرِ لَقَدْ كَرَمِي بَزَنْ دُشْرًا اَلَّذِي سَلِكُ هَيْلًا رَصْدُ مَرَمَتِي كَيْفَ سَجْدَةٍ قَلْبُكَ

وَكَسَنَدُ فَرَاتًا اَيْدِيَهُمْ اَلْكَثْلَ عَيْنٍ، لَا يَكَادُ لَكُمْ دُرٌّ مُرَبَّرٌ بِأَذْنَانِ خَلْقٍ قَابِلِينَ
وَإِنْ يَكُنْ يُدْرِكُ جَعْتُهُنَّ أَوْ مَنِينَ اخْتِدَى سَخْلَةً فَرَوَاهُ مُغْرِبٌ بَالِقِ رَبِّ كَلْبَرِ حَيٍّ

وَعَمْرٍو تَحْتَدُّتْ بِ تَعْصِيبِ الرُّوْتِ وَبَلَّوْهُرْمِ تَنْدَرْدَرِى السَّرَادِ وَنَاكَ عَاقِبَتِ
الْمُنْدَرُ وَبَادِىَ فَهَلْ بِ دِي يَا بَدَا نَا لَسِي دَكْلَرْمُ شَوْل كُزْمَا يَدِيكْ دَكُو كَلْ بِشِي اَغْلُسُو
بَاؤُشَا اَلِشْمُ تَدَا اَنَّا اَكْلَرْمَا مَهْ شَنْكْ بِشِي اُغُول كِيْمَر دَعْرُو بُولْ قَا رُدُو وَلِيكْ
نَنَا لَكِي جَهْرْمُ شِدُو بِلْدَرِى بِرِي رَا قِيَا كَا دَسْعَادَاتْ دَلِيلْ كِي بِوِي زَنْدَه كُزْمُو رُو
وَأَشْمُو كُزْمِي رَا دَا شَا هَلْكَ اِيْتَلُغْ قَا هِرْمَا بِرَا ن دُخْتِكْ شَوْل جَانْ اَدْرُو دِي بِلْدَرِى
وَجَهْمَا تْ بِرِي جَمَا اَلِشْمُ كِيْمَر كُزْمُو نَاكَ سُمِي اَنَّا اَكْلَرْمَا جَهْمُ بِنْدَنْ دُرُو
اِيكْ هَمْتَلِكْ اِيكْ مَوْرِي اِيكْ اَلُغْ دُرُو نَاكَ عَمَلْسِيْنْدَنْ دُرُو اَنَّا اَكْلَرْمَا نِيكَاغْ شَوْل
دَوَلْتْ كُزْمِي كِيبْ خُشْمُو تَا نَا وَنَاكَ بِرْمُ كِي وَنَاكَ شَوْل دِيغُو نَلْ كِيبْ قَرَا
دِي قِي شِي دُرُو حَلَا جِيْبْ كَامِلْ مَعْتَقْدَلِغْ شَا بِلْ كِي كَلْ قَا بِجْ دَسْمُو كِي بِزْمُو رِي
مَتَكَا تْ لَكِي وَخَلْفُ لَرْمِي تْ هِنْ بِلْكَ كِيبْ حَلَالْ جِيْبْ وَجُو دِي شُو رُو
دُرُو لَكِي تَنْدَرْمُ بَخْمُو اَنَّا لَرْمُو شَوْل بِلَالْ وَنِي زِي سُو كِيْمَر عَالَمُ اَسْلُو كِي نَاكَ
سُؤْلُكْ قَا دَرَا غَمْتَلِكْ نِي رِي كْ دَا كُزْمُو دُرُو نَاكَ عَمَلْ اَشْبُو اَلِشْمُ دَسْمَا تَلْ كُو كَلْ
كَانْ دَنْ خَبْرُو رُو نَاكَ فِرَا سِي وَنِي زِي اَكْلَرْمَا اَشْبُو جَهْرْمُ جَمِيعْ مِي زَنْدَنْ سَمْنَا
اَكْلَرْمَا اِيكْ كُزْمُو سَقْلُو قَا اِي شَلْ دِي دُرُو نَاكَ وَنَا كِي حَا صِلْ اِيكْلَا وَخَرْمُ جَلْ بِرْمُ
وَخَرْمُ جَلْ حَا صِلْ نَنَا اَلْ مِيهْ وَشَوْل كَالْ دِي رِي كْ قَلْبِسْمُو كِيْمَر نَلْ كَلْ نَشْمُو

५/३

[illegible]

[illegible]

وَأَيُّدِي تَلُو بِكَابِ نَحْتُ كَرَبِ كَلَّا يُنْكَ سَبَبُ تَادِرُ الْكَرِيمُ فِي أَرَسِي بَنِي فُلْكَ
 دَرَكَا وَدِرْهَ مَرُوسَتِ كَتِ دِي اَوَّلَ لَا يُفِدُكُمْ كَا دِي مَن مَعْدُ وَهَرُوسِي وَرَا كَرِ
شعر سن انجمن افكندن شعر جمعا . **تكمه يكي بقوه ازنا در فر بن**
اشارت آله بود كخته قل كاه . **نه كتم يوم سين بن بر كرم بن**
 وَدِي تَتِي وَغَضَه اَرِي سَلَكْ تَلُو يَدَارِيْدَه بَلَمُ شِيْدَن وَفِيْعُو نِيَانِ اَوَّلُ
 تَبَاكْ جَمُ شِيْدَه اَن كَدُرُ سَبَبُ تَادِرُ سَلَكْ اَيُّدِي بَرِيْجَه دُشُو مَرُاجِيْدَه يَدِي قُلُو
 اَوَان اَيُّدِي سَلَكْ هَرُوسِيْدَه اَيُّ كَلَمُ اَنك سَلَكْ كَم اَيُّدِي قُلُو وَدِي
 كَم دَم وَكَلَه يَرُودِي سَلَكْ اَيُّدِي مَه اَيُّو مَالِ الْب اَيُّدِي بِيَا بَرِيْدِي لَرَم
 هِي بَرَاهِيْدِي بِي جَمَاعَت فِرْدَم دُشُو اَيُّدِي بُولَق قُلُو سَمِيْر اَيُّدِي اَشِي قُلُو وَكَلَه
 سَبَبُ الدَّرَجِي كَم دُشُو سَلَكْ تَلَكُون مَرُودِي قَان تَا مَر اَيُّدِي اَيُّدِي كَم مَلِكَه
 وَغُفِي بَرِيْر اَوَان كَا نِيَا اَيُّدِي تَتَا دَكَلِي سَلَكْ تَا يَن مَعْلُو اَوَلُ سَرُ كَم
 اَوَلُ سَلَكْ بَرِيْر اَوَان اَيُّدِي دَكَلِي سَلَكْ مَرُودِي تَلُو اَن اَيُّدِي كَم تَا دِي
 اَرُورَا وَدَه كَم كَم بَرِيْر كَم مَرُودِي تَلُو بَنَا سَا دِي نِيَا تَلِي وَهَلَك اَرُورَا
 كَم كَم دَرُودِي اَن اَيُّدِي اَنك سَمِيْر تَا مَر اَيُّدِي اَوَلُ كَا نِيَا بَرِيْر
 اَيُّدِي مَرُودِي كَم كَم بَرِيْر كَم كَم كَم دُشُو وَدِي تَلُو حَلِي تَلُو

كُو كَلَمَدَه جَمُ مَرُودِي اَيُّدِي فَصَلَت يَرُودِي تَا قَتِي هَلُو دُرُورَا **قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ** مَلِج
سَبَبُ اَيُّدِي اَفْضَلُ مَن عِلْمُ اَيُّدِي حَايِمُ اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
 يَرُودِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
 حَسِيْنِي سَلَكْ اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
 كَم كَم اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
 سَلَكْ كَم كَم اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
 بَلُو بَلُو سَلَكْ مَرُودِي دُشُو دُشُو اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
 كَم كَم اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
 مَرُودِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي
مَرُودِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي اَيُّدِي

کبر این اجون اکیم دلمن قصدن یقنا معاف نکونیمتا دورشکل شیخ ترکی
 سنکه دشمنلک کادانلسا • سو الوین سیندور مرین آفی •
 اکر قوش اولب اوجی ساهلیکا • دنا غوکارتین اذ قهریت آفی •
 وادل دشمنلک تبیرا بوغنا اول ایق قوزک بکن کیم قهرقل اندر یقه اود
 وادی بریلجج الا کیم خرقاوهما بوندن مکه کله دایک پیل کتمه
 اولدیک پیلکه بولک دریت توند بکسن یاقوت الا کیم مکه باز کاهینا دمنان

وادل پلاتیم مکه ایخ اودر نده بوندی بریلجج الا کیم قاه هینین خنه کله

ملک دوقله صدت کیم قلی کتمه دیر

وادل ایق فاکیم سلطان اندده مر سکن کنه کلدی ایق ات الا کیم قاه و بکین
 هدیه کتمه کما زیننه نکه قللی صدت کیم هدیه کیم کلمیشدن

ترجمه: کیم دلمن قصدن یقنا معاف نکونیمتا دورشکل شیخ ترکی
 سنکه دشمنلک کادانلسا • سو الوین سیندور مرین آفی •
 اکر قوش اولب اوجی ساهلیکا • دنا غوکارتین اذ قهریت آفی •
 وادل دشمنلک تبیرا بوغنا اول ایق قوزک بکن کیم قهرقل اندر یقه اود
 وادی بریلجج الا کیم خرقاوهما بوندن مکه کله دایک پیل کتمه
 اولدیک پیلکه بولک دریت توند بکسن یاقوت الا کیم مکه باز کاهینا دمنان

186 وَاَوَّلُكُمْ مَلِكًا مِمَّا كُنْتَ تَارِسُ اَنْدَرُزْدَه يَلْدَرْدَه يَزْدَاكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ

مَلِكُ دَقُولِ صَعْرَتِ كِيمُ تَارَاجُ كَشْتَرْدِي هِدِيَه وَجَهَنِيَا

وَاَوَّلُ قُلُوبِ كِيمُ عَلِي بَدِيغِيه مَلِكُ تَارِسُ اَنْدَرُزْدَه يَلْدَرْدَه يَزْدَاكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ

اِيْرَانِ دُخْتِ وَمَلِكِ صَعْرَتِ كِيمُ اَنْدَرُزْدَه يَلْدَرْدَه يَزْدَاكِيمُ

وَاَوَّلُ قُلُوبِ كِيمُ مَلِكُ تَارِسُ اَنْدَرُزْدَه يَلْدَرْدَه يَزْدَاكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ

مَلِكُ دَقُولِ صَعْرَتِ كِيمُ تَارَاجُ كَشْتَرْدِي هِدِيَه وَجَهَنِيَا

وَاَوَّلُ قُلُوبِ كِيمُ مَلِكُ تَارِسُ اَنْدَرُزْدَه يَلْدَرْدَه يَزْدَاكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ تَارَاجُ الْاَكِيمُ

مَلِكُ دَقُولِ صَعْرَتِ كِيمُ تَارَاجُ كَشْتَرْدِي هِدِيَه وَجَهَنِيَا

وَحَكَمْتُ عَذْرَ لَوْ لَدِي وَهِيَ أَخْلَقُ وَالْوَلَقُ أَرْزَانِ يَرْهِي "وَتَأْخُذَانِ وَ
سَوِيْلُ رَدِّي وَبَدَلُ نَأْمٍ كَلْجَلِ الشَّمْعِ وَهَطْلُ هَدْيِيكَ أَرْمَكُنَا مُنْظَرُ
الَّذِي دَبَّحَ كُنْ فَخَانِ تَأْمَرُ الَّذِي شَيْكَلِمُ حَكَمُ إِشَارَاتِ الْبَلَدِي وَهَدْيِي لِي تَأْمَرُ

مَلِكٌ وَهَدِيَّتُكُمْ كَثْرَةٌ

جَدَنَ مَلِكُهُ لِكَيْ كَرِي وَيَأْتِي خَلَا أَيْلَافُ سَوَّلَ ائِشْدَه كِم دُشَم دُشَمْلَه بِرَه رَه
 اَكْزَكْزَكْ رَحْمَتْ بَلَكْ بِي اَلْدَ مَنِيَه حِجَابِ اَلدِي وَابَات دُشَنَكْ اَكْزَكْ وَنَسَبَتْ
 اَكْلا اَلْقَسَمِي اُولُ مَلْعُو نَكْ اِنَا رَتِيَنَكْ عَاقِبَتْ بَتَرَه وَجَمْلَه عَزِيْزْ مَلَكْ وَفَقْ مَلَكْ
 هَلَا كَلِيَه سَبَبِ اَلِرَهِي مَرَكَا كِم اَذَلْ سَعَادَتْ بَا زَاوَا دُغْزَلَكْ وَمَشْتِيْلَكْ
 نَصِيحَتِيْنِ عَزِيْزْ دُو نَا دَا اِنْكِ اَلْمَا سَكَا اِنَا اِنْغَلَا كَلْمَا اَلْمَا بِرِيْنِ هَمَا تَعَا اَلْمَا اَلْدَنْ يَوْنَه
 اَنِيْلَه وَفَرِيَه وَدِيرَه دُتْدِي وَيَأْتِي كَرُكْ اَلْمَا كَرُكْ اَسْمَا اَلْمَا بَمْ خَرِيْجَه اَلْدَكْ

مَلِكِ دَلِيرِ اَزْدَخْتِ صَوْمَدِ

كَأَنَّهُ تَنْصِفُ خَيْمَ الْإِسْلَامِ زَيْتُونَ

اشبیلیند جا اهل عورتا کیم دقت پادشاھین نیجه بین دندی ایدی

اِنَّكَ مِنْكَ الْيَوْمَ اَوْ تَاْخِرًا بِاللَّحْظِ اِنَّكَ وَالْمَلِكُ لَكَ

أَوَلَمْ تَقْدِرُوا أَنْ تَكُونَ مِمَّنْ يُقِيمُونَ

وَبِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ يُسَبِّحُ اللَّهَ فَقُلُوبُهُ رَاغِبَةٌ إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ الْمَجِيدِ ۖ فَيُفَوِّضُ إِلَيْهِ أَمْرَهُ كُلَّهُ ۚ إِنَّهُ يُبَاقِلُ يَوْمَئِذٍ سِيقَهُمْ بَعْدَ إِفْتِنَائِهِمْ سَبْعًا مِّنْ أَمْثَلِ ۚ وَمِنْ أَشْوَاقِ الْمَلَائِكَةِ خَشْيَةٌ ۖ وَالْحُضُنُ إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ الْمَجِيدِ ۚ فَيُفَوِّضُ إِلَيْهِ أَمْرَهُ كُلَّهُ ۚ إِنَّهُ يُبَاقِلُ يَوْمَئِذٍ سِيقَهُمْ بَعْدَ إِفْتِنَائِهِمْ سَبْعًا مِّنْ أَمْثَلِ ۚ وَمِنْ أَشْوَاقِ الْمَلَائِكَةِ خَشْيَةٌ ۖ وَالْحُضُنُ إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ الْمَجِيدِ ۚ

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

بومثال ایرنا کیم

بِمَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ قَالَتِ الْمَرْءُ الْمُنَافِقُ إِنَّمَا يَمُوتُ كَمَا مَاتَ الصَّادِقُ

وتتبر في البحر بيني تلك يدينا بقى كذا ذنوبنا اذنا بر اوارده الاغ

کیم ملکک نظر کجکی ای اول اکون کجکی واکول ارغوان و نلرون کجندی

کتابخانه جامعہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند

سَلَامَةً فَإِنَّ أَعْرَضَكَ وَالْوَيْحَ وَفَلَقِي فَلَمْ
تَسْتَنْدِرْكَ وَأَجِبْتُكَ إِبْرَاهِيمَ حُفَّتْ وَيْلًا

وَفَلَحْنَا يَدَيَّ بَرَقَيْنِ لَكِ الْبُ مَلِكِ قَتَا لَكِي نَعِيْنُ بُوْسُ قَلْبُ الْوَدُو

مَلِكٌ وَبِلَا رُصْعَةٍ كَمْ قَلِمٌ قَنَّا بِلَيْبِ كَقَرْدِي

وَأَنْدَرِيْشَهْ فَلِيْ بِكَ إِذَا مَلَكَكَ شَرٌّ وَكَذَلِكَ عَمْرٌو عَمْرٍو تَبِيبُ لِنَظَرٍ وَدَرْ وَكَذَلِكَ بَيْتُكَ أَهْلُكَ
وَكَذَلِكَ دَرْ بَيْتُكَ شَيْءٌ بَرَكْتِيْنِ دَرْ بِي قَتْلُوْنِيْنِ بِنِجَانِ هَلَاكَ لِيْ جَمْرِيْنِ
فَرْدِيْ قِيْلَتْ أَيْلَكَ لَنْ تَأْكُمَ بَيْتُكَ كُوْخُ قَرَانِ أَكْرَبِيْمَاتِ الْوَهْسَاخُوْ
عَمْرٍو بَرِيْنْدَهْ اَوْ لَا وَبَكَ الْكَلْبُ لِيْ حَاصِلُ الْاَكْرَبِيْجِهْ دُبُّ الدَّمِ دَرْ سَاخُوْ
اِنْ اَلدَّرْمَلِكْ دَرْ شَرِّاَنْ دَرْ كَلْدَرَهْ وَبَنِيْشِ سَكَا فُهْمْدَهْ بَكَ اَوْجِ مَسْتَعِيْنِ قِيْلَتْ
اَوْ لَا بَرِيْجَا قَرْدَهْ بَاقِي اَيْلَكَ مَرْوِيْ دَرْ كَارِيْتِ اَكُمُ مَلِكُكَ سَوِيْ مَلَكَ اَيْلَكَ بَاقِي
اَيْجِ قِيْلَتْ مَلَكَ اَهْلِ اَوْ دَرِهْ نَامِيْتِ قِيْلَتْ اَلْوَرُضْ اَيْلَكَ بِيْ مَلِكْ كَهْ بَاقِي
قِيْلَتْ كَمِيْر اَيْلَكَ خِيْرَاتِ قِيْلَتْ اَكْرَبِيْ اَوْ دَرِهْ نَاثَا مِلْدَرِهْ اِنْ بَرِيْجَا يَنْهْ قِيْلَهُ كَمِيْر
مَلِكُكَ سَرِيْ قِيْلَتْ جَمْرِيْ كَنْدُوْ اَوْ نَا اَلْوَرُضْ وَبَرِيْ كَمِيْر نَا مَرِجِيْ طَرِيْ لَهْ

كَوْنُكُمْ يَكُنْ اَيُّكُمْ كَيْفَ كُنْتُمْ مِمَّا مَثَلَهُ الْيَا وَيَسْئَلُكُمْ قَا يَدْعِي الدَّرَكِيمَ اَيْلَهُ عَالِفًا
 اَكْبَهُ وَدُنَا فَاخْرَجَتْ مَحَلَّتُهَا غَنَاتٌ بِوُلَاكْرِعِيكَ وَقَوَّيْتُ لِي بِأَوْدَاهِ الدَّرَكِيمِ
 اَلَيْكَ اَنْدِيضِي اَيْلَهُ عَاقِبَتُهُ وَتَا الْيَا وَهَيْتَ اَنَّا سَمَرُ لَوْثٍ وَاَيْلَكَ وَجْهٌ رَافِعٌ
 اَوْدُهُ تَاوَا لَئِنْ قَلَّ لَكَ سُرُوبٌ وَكَلِمًا هُكِيمًا اَوْ كُنْتُ فِيهِ اَيْشِيكَ كَكَلَمَةٍ
 اَوْ لَوْلَا لَكَ اَلَكُنْتُ كَلَمَةً لَكَ اَيْلَكَ جَوْعَةٌ لَعِيْبُهُ دُبٌّ يَا دُنَايِي اَلْجَعْلُكَ
 مَعْلُومَةٌ دُرُكِيهِ مَلِكُهُ دَعْرُفٌ يَا لَيْلَهُ اَنَّا لَكَلَهُ بَرْنَشْدُورٌ وَبَوْرُ حَاثٍ سُرُوبٌ اَيْشِيكَ
 حَاجِبٌ يَنْدَمُ اَتَا بُوْرُنْدُ لَمْ يَحْدَثْ كَقَوْمِكَ اَيْلَكَ اِجْعَلْ دُرُكِيهِ مَلِكٌ يَرْعَاهُ تَدْرُسُ
 اَنْدُو كَيْمُ بِنَا حَتَّى اَنْدِيضِي اَوْلَا مِيَا لَكَ صَغِيرٌ تَالِي دُرُكِيهِ اَنْدُو اَلْجَعْلُكَ سُرُوبٌ
 فَلْيَعْنِدْ دُرُكِيهِ قِيْدُهُ وَتَا حَيْثُ دُنْتُ كَرُوْ قَلَمُ حَتِّ مَلِكٍ يُوْصَلُ اَيْشِيكَ عِدَّتْ
 هَلَاكَ لَشَا لَتِيْدَتِي يُوْلُقُ فَرَقْدِي وَاَيْدِي بَرِيْطُكَلَهَ كَسِيْرٌ نَكَا قَا فَعِ اَوْلَدِي وَهِي سُرُوبٌ
 كَيْمُ خَشِيْمٌ خَالِيْدُهُ سِلَامٌ يَزِيْرُ يَشْدُكَ بَرْنَشْدُورٌ جَانِ هَاطِلِ اَيْلَكَ وَاَوْلُ بَرْنَشْدُورٌ اَيْشِيكَ
 كَوْنُ الْخَشِيْمِ دُرُكِيهِ كَلِمَةً لَكَ يَرَاكَ تَا لَقَمُهُ مَدُّكَ وَبَوْرُكَ اَبْرَسِيْدُهُ مَلِكُهُ اَيْدِي اِيْرَانِ
 دَحْتُ هَلَاكَ اَلْجَعْلُكَ اِيْرَانِ يُوْلُقُ قِيْلُ اَلدُرُكِيهِ اَيْدِي اَلِكُ تَنْ هِيْبُهُ قِيْلُ اِيْرَانِ
 وَغَضَّةٌ تَسْجُ اَلدُرُكِيهِ اَوْلُ كَسِيْرٌ رَايِي يُوْدُنِي اَنْدُو تَا صَرْفِ الْيَا وَفِي بَرْنَادَلِ كَسِيْرٌ
 كَوْنُ يَكُنْ اَيْلَكَ اَيْلَكَ فَرَضٌ سَمِيَّا كَسِيْرٌ دَوْلَاتُ اَلْعَمَلِ وَفِيْنَا كَلَمَتُكَ لَوْ دُنَاكَ

10/1/52

[illegible]

دَقْدَمَ نَفْسِي بِنِ بَكَدِي دَكْرِي دَبَاؤُ نَا قَسَمْتِه حَاوِرِ نَلَقِ مِثَالِ اِنَا مِرْدِي بَسِ سَتُونِ
 دَر حَالِ قُلِّي اِجْمَعْتِ مَرَّ قَلْدِي مَعَزْدِي دَاكِسِي بِلِه مَلِكِي قَتَاوَرْدِي بِنِ اِيْرَانِ
 مَلِكِي وَبِيْلَانِ دَر اِيْرَانِ دَخْتِ دَرِيْنِ بِيْنِ قَلْدِي دَاكِسِي مِرْدِي دَخْتِ **صَدْرِي كِي نِيْنِ دَرِيْنِ**

كِي مَلِكِي مِرْدِي اَنَكِ كَلِيْ نَا اَدِيْ بِيْمِ اَكْرِيْلَانِ دَرِيْنِ مَرَّ حِلْدِيْكَ وَنَشْتِ
 دَخْتِ كِي دَر دَخْتِ اَنَدِيْ نَا اَنَا نَلَقِ مَلِكِي دَكْلِيْدِي مَر كِيْزَا اَدِيْ اَدِيْ دِيْ دَكْلِيْ قَلْبِي
 دَكْلِيْ مَلِكِي بِيْلَانِ اِيْدِيْ كِيْرِيْكَ اَلُوْ مَلِكِي نَكْلِيْدِيْكَ دَرِيْنِ هِيْشِه سَلَكِ اَلُوْ كَا
 اِنَا مَرْدِيْ اَنَا بَكِيْ كَمَانِ حَبِيْبَتَا اَلُوْ دِيْ وَنَكِ بِيْتَا دَنْدِيْ كِيْ كَلَاةِ قَرِيْ

كِيْ كِيْ كِيْزَا اِيْ كِيْزَا اِيْ حَاجِي اَلُوْ مَلِكِي قَتِيْ حِلْدِيْ نِ كِيْ سِيْكَ نَا مَلِكِي خَالِيْ اَدِيْ
 بَسْتِ نَا بَكِيْ اَكْرِيْدِيْ مَرَّ اَغِيْ قِيْمَا مَلِكِي دَرِيْ وَ اِيْرَانِيْ حُورِيْ سِيْدِيْ اَلُوْ نَلَقِ نَخْتَا وَ مَلِكِي
 بِيْلَانِ دَر اَلُوْ مَرَّ مَرَّ حِلْدِيْ بِنِ اَكْسِيْ نَلَقِيْلِيْ نَا اِيْدِيْ مَقْلِيْ بِيْتِيْ مَرَّ مَرَّ
 بِيْتِيْ مَرَّ مَرَّ اَكْرِيْجِيْلِيْ اَلُوْ مَلِكِي مَرَّ مَرَّ دَرِيْ حِلْدِيْ بِيْلَانِ دَرِيْزَا اِيْرَانِ دَخْتِ

بِيْلَانِ دَرِيْزَا اِيْرَانِ قَتَاوَرْدِيْ دَاكِسِيْ دَخْتِ صَدْرِيْ

قَتَلِيْ قَتَلِيْ دَخْتِيْ بَكِيْ اَلُوْشِيْ دِيْ مَلِكِي اَلُوْشِيْ مَلِكِي اَقْبَالِ سَادَاتِ بِيْتِيْ كَلْدِيْ نَا مَرَّ
 قِيْمَتِيْ دَر مَلِكِي مَرَّ مَرَّ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ اَدِيْ

وَأَيْدِي كَيْسَرٍ جَاءَتْكَ جَنَاسِي وَالَّذِي يَحْيِيكَ لَا يَبْقَى مُؤَخَّرًا كَيْسَرُ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ
 هِيَ كَلَامُ يَدُونِ كَلِيمٍ يَرْفَعُ بَأْوَ شَاهِهِ دَقْدَقِي حَقِّ الْفَتِيلِ فَلَيْدِي وَبُيُوتِي أَيْدِي
 مَجْدِي أَرْفَعُ كَلَامِي كَلَامُكَ كَلَامُكَ نَازِلٌ مَعْلُومٌ أَرْفَعُ حِصَانَهُ فِي مَدْرَكِ مَرْكَزِ غَنَانِهِ
 وَكَسَيْتِي بِمَلِكِ بِلَادِهِ أَيْدِي أَيْدِي وَدَعْلِي أَسَافِي نَلْبُلُ تَاوِيذِي الْإِسْلَامِ
 مَجْلِسِي أَمْرُ كَرَامِي الْإِسْلَامِ نَاسُ كُلِّ بَيْتٍ قَتْلُهُ قَتْلُهُ غَرِيبِي نَاسُ
 قَدْ خَرَجْتُمْ طُلُوبُ بِلَادِهِ مَشَارِقَهُ • كَلْبَتِي كَرَمِي دَوْنِي دَوْنِي نَاسُ
 فَلَا تَمْنَعُكُمْ مَنُومِي حَلَّتْهُ أَوَّلُ بِلَادِهِ لَوْ دَعْلِي حَلَّتْهُ وَكَأَنَّ لَكَ يَرْكُزُ لَيْلَتِكَ وَأَلْبَانِ

وَلَيْتَ كَيْسَرُ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ
 كَلَامُكَ مَعْلُومٌ كَلَامُكَ مَعْلُومٌ كَلَامُكَ مَعْلُومٌ كَلَامُكَ مَعْلُومٌ
 دَوْنِي مَلِكِ كَلَامِهِ وَدَوْنِي هَمَلِيهِ أَجْنَدَهُ دَاوِيهِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ
 كَيْسَرُ لَيْلِي شَرْطِي بِرَأْسِ كَلَامِكَ وَطَاعَتِي فَرِيضَتِي أَمْلِكُ أَكْثَرُ قِيَمَتِي بِلَدِي الْوَلَدِ
 لَا يَسْأَلُ أَوَّلُ قَلْبِي أَجْنَدَهُ هَمَلِيهِ أَجْنَدَهُ دَاوِيهِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ
 كَلَامُكَ مَعْلُومٌ كَلَامُكَ مَعْلُومٌ كَلَامُكَ مَعْلُومٌ كَلَامُكَ مَعْلُومٌ
 خَشْفَتِي لَمْ دَقْلَقِي أَجْنَدَهُ كَلَامُكَ بِكَ كَلَامُكَ بِكَ كَلَامُكَ بِكَ كَلَامُكَ بِكَ
 بَأْوَ شَاهِهِ كَلَامُكَ حَاجَتِي أَوَّلَتِي كَلَامُكَ كَلَامُكَ كَلَامُكَ كَلَامُكَ
 الْإِسْلَامِ لَكَ تَابَتِيكَ مَا يَبْلُغُ بِشَمْلَتِهِ وَتَقِي مَعْرَتِي جَرِيدَتِي مَسْكُومٌ قَلَامُكَ
 أَيْدِي بَرَأْدِي قَوْلُ قَلْبِيهِ أَشْتَدُّكَ وَكَكَلِيدِهِ وَنَيْفِي وَكَكَلِيدِهِ وَنَيْفِي
 أَيْدِي أَيْدِي تَابَتِيكَ دَاوِيهِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ
 بِيَهْدِي دَاوِيهِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ الْوَلَدِ الْإِسْلَامِ
 بِرَحْمَتِي أَسَدِي لَيْلِي خَشْفَتِي قَلْبِيهِ كَلَامُكَ كَلَامُكَ كَلَامُكَ كَلَامُكَ
 كَلَامُكَ لَيْلِي خَشْفَتِي وَدَوْنِي خَشْفَتِي بِيَهْدِي كَلَامُكَ كَلَامُكَ
 وَمَلِكِ هَيْلَانِ دَوْنِي دَوْنِي دَوْنِي دَوْنِي

ائدت سَاح ائندل سَک هَی زَنانِستَا الوِیوَتَن وَجَن سَک وَتَ رَیوَنَد لِحَالَه 202
 اَنک عَوَضِن اَیَلک مِیَر دَکَلَه بَی زَیَه اَیَی دَی بَی رَیوَنَد لِحَالَه دَی رَکِی
 اَوَل کَاغ شَهر اَلقَوَه بَی اَیَی دَی اَوَل بَی دَی بَی رَیوَنَد لِحَالَه دَی رَکِی
 یَلَا نَا اَیَی دَی بَی رَیوَنَد لِحَالَه دَی رَکِی اَوَل شَهر اَلقَوَه دَی رَکِی اَوَل بَی دَی
 اَلقَوَه زَکَلَا ن اَیَی دَی دَی رَکِی سَک اَیَلک اَیَلک دَی رَکِی
 اَیَی دَی دَی رَکِی اَیَلک اَیَلک دَی رَکِی سَک اَیَلک اَیَلک دَی رَکِی
 کَی رَکِی اَوَل دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی
 اَیَلک دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی
 یَلَا دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی
 اَیَلک دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی
 سَک اَیَلک دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی D
 سَک اَیَلک دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی
 دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی
 دَی رَکِی دَی رَکِی دَی رَکِی D
 دَی رَکِی D
 دَی رَکِی D

سَک اَیَلک دَی رَکِی دَی رَکِی D
 دَی رَکِی D

سَک اَیَلک دَی رَکِی D
 دَی رَکِی D

کَی رَکِی دَی رَکِی D
 دَی رَکِی D

سَک اَیَلک دَی رَکِی D
 دَی رَکِی D

اَیَلک دَی رَکِی

سَیَاح حَاجَتِ قَدَرِ نِجَا اَلَّذِی یَدِی وَاوَل اَرَدَ کُنْدِی کَلْدَرَن اَرَدَن پَر کَر دَوَلَن

وَرَدِی وِلْدِی کَرَن اَبَر اَیَنْدِی اِیْنِی اَللّی هِج قَدَرِ قَتَل **بِی** شَی

تَلَقِ اِیْنِی اَسْمَی بَر کَر سَن اَوْتَنده وِلْدِی. اَللّی حَق لَکَر بَر مَر اَو کَسَر دِه دَوَلَن

بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی

سَیَاح دِیَر مَعَدَت کِیْم اَکَا بَلَن کَلْدِی بَر مَبَا اَللّی

بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
اَوْتَنده وِلْدِی. اَللّی حَق لَکَر بَر مَر اَو کَسَر دِه دَوَلَن
بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی
بِی بَر اَو کَلْدِی وَاَللّی مَلْکَر دَر تَقَرِ اَلَّذِی دَعَدَر وِلْدِی مَبَا اَنه کَسَر دِی

سَیَاح

[illegible]

وَأَيُّدِي بِرِيسَاعَتِكَ بِمِ كَلِمَتِكَ مُنْتَظِرُ الْفُلِّ بَيْنَ سِتَاحِ بَرِّ سَاعَتِكَ أَنْتَ أَتَى الْكَلْبُورِي وَبَيْنَ
 بَرِّ بَارَغَةِ وَادِي وَشَهْرُكَ لَكَ فَرِيحُ أَنْتَ وَهَلْ لَدِي أَنْتَ يَلُوكُ الْبَرْبِ سِتَاحَ كَلْبُورِي
 الْمَلِكُ كَلْبُورِي وَعَمْرُهُ كَلْبُورِي بَيْنَ سِتَاحِ شَهْرُكَ تَبْدِي كَلْبُورِي إِنَّهُ يَمُوجُ وَشَدِيدُ
 بَيْنَ كَلْبُورِي كَلْبُورِي حَيْثُ جَنَّةُ نَارٍ نَارُكَ كَلْبُورِي كَلْبُورِي بَلْدِي وَبَلْدَتُكَ
 الْبَلْدَتُ كَلْبُورِي بَيْنَ كَلْبُورِي حَاصِلُ الْبَلْدِي الْبَلْدِي بَعْدَ كَلْبُورِي وَبَارِيسَا بَعْدَ كَلْبُورِي
 عَمْرُهُ وَشَدِيدُ وَهُوَ لَوْ لَكَ وَأَلَيْكَ كَلْبُورِي وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ
 أَيْدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ
 عَمْرُهُ وَشَدِيدُ وَهُوَ لَوْ لَكَ وَأَلَيْكَ كَلْبُورِي وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ
 عَمْرُهُ وَشَدِيدُ وَهُوَ لَوْ لَكَ وَأَلَيْكَ كَلْبُورِي وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ وَهَلْ لَدِي لَكَ

پیشانی: ۱۰۰

وَبَايَ نَدْلَ جِيدَهُ بِمَآيَ بَرَهَنَّا بِيَدِي كَيْمَ اِيْتِدَمُ سَلْخَلَكْ اَيْلَكْ كَا اَيْلَكْ كَرْتِكْ اَيْلَكْ
مَنْكِيكْ دَايُجَا كَا كَيْمَ اَوْلَا اِيْنِدَه وَاجِيْدَه اِيْنِ الْخَلْعُ تَا كَيْمَ تَلَكْ هِرَكْ تَرْبِيْتْ قَدِيْر
يَلْنِ الْعَدُوْءُ اَيْلَكْ مُكْرَبَتْ اَوْ دَمَرِ الْوُتَا يَنْدِي اِيْتَلْ اَوْلَا مَشِي كِيْمَ بَرَكِيْمَ عَا فِلْ
دَرْ يَرْكْ كِيْمِي بَلَا دَرْ غِنَا دُشِبْ بَسْتَه الْعَدُوْءُ دَرْ خَرْ وَخَنْدِي خَسْتَه وَبَرْ كِيْمُو
عَا فِلْ دَا بَلَهْ وَجَا هِلْ هَسِيْشَه نَوْبِ كَلَهْ سِيْنِدَه وَكَا حَتَّ تَقَا مِيْنِدَه دُوْزِيْ كَا دَرْ جِيْمُو
تَهَا اِيْنِ اَوْلَا عَقْلْ وَكَلَا يَبِ الْبِيْنِ دُشِبْ مُرْمُ قَلْدَرْتَه بُيْ اَوْلَا جَا هِلْ اَيْلَكْ وَغَلْبْ
اِيْكَ اَغِيْنِ اَلْبِ اَلْعَا يَغِيْنِدْ بِيْنِ اِيْمِي كَنْدُ يَا كَلْ كَلْ وَدِيْ اِيْنِ اِيْ اِيْلَا اَلْجِيْمُو
جِيْدَه وَجِهْ نَمِيْ يَا اَيْلَكْ بَرَهَنْ جَوَا بِيْرِي كَيْمَ عَقْلْ سَكَا دَلَكْ وَجِيْدَه

[illegible]

برآفرین حکیم در آیی هندی صفیات

عَذِيبٌ وَفَيْقٌ وَالْمَلَأْنِي دُونَكَ مَحَبَّتًا جَدِيدًا. فَلَيْسَ لِي بِهَا إِدْبَارٌ أَعْلَى

وَبَارِزْ كَانِ اَعْلٰی دَوْنَا كَرِ اَعْلٰی دَاكِنِ خُصُورِ

يَا مَنْ سَلَّمَ نَادَاكَ أَنْفَلَيْتَ بِرِسْوَتِكَ كَذِبِي كَيْفَ دُنَاكَ أَتَشْكِلُ تَكْلِفُكَ تَقْدِيرِي نَا
 تَقْلُدُ مَرَادَ مَنَّاكَ دُمُ شَيْخِكَ وَجَعَدَ بِرَأْسِهِ أَدْنَى حَاصِلِ الْمَنْ بَيْنِ أَوَّلِ يَكْرِكَ
 دُنَا كَيْفَ عَاقِلَ كَيْفِي دُنَا إِلَيْكَ ائْتَمَّا حَرِيصُ الْيَا وَالْوَشْيِ وَمَعِزُّ عَمْرِي أَلَا
 كَيْفَ لَكَ حَيِي مَرَدَاةً فَيَا قَلْبِي **سَعِي نَارِي وَمَاهِي الْأَجِينَةَ مَسْخِيَةً** عَلَيْهَا كَلَاب
 نَادَاكَ حَرِيصُ لِيُطْلِعَ دُرِّي هِرَاكُنْ أَقْنِ وَأَلْخِنْ بَنِي يَكْلِكَ مَهْمُكَ حَاصِلِ رَجْدِي
 أَدْنَى نَسْتِ الْقُشْمِي نَادَا أَيْدِي كَيْفَ عَظِيمُ كُلُّ يَدِي كَرِيكَ سَعَادَا أَلَا مَلِكُ وَمَعِزُّ
 لِي وَنُفَاتَا كَرَمُكَ أَجْنَدَا أَلَمْ تَجِدْ بَيْنَ أَعْيُنِ أَيْدِي وَمَعْرِفَاتِكَ أَيْدِي

[illegible]

اَلَيْسَ اَعْلٰی مَعْرِتِ نَهْرٍ اَوْ دُنْ كَتُوْرَدِيْ

نَا دِيَهْ اِيْدِي كِيْمَ بُو كَزْ كَنْدُو كَزْ كَلَفْ وَ جَمَالَكْ بَرَكْهْ مَرْتَبَتْ اِيْلَ كَحْرِيْزْ نَا اَكْفَتْ
 اَوَّلَا اَنْدِي شَهْ عَلِيْمَ كِيْمَ نِيْدَتْ هِيْجْ اِيْنِي كَلْنِ اَكْرَاْلَ بُو شِيْلِمَ بَرَكْهْ كَزْ كَلَفْ مَحْرِيْ اَنْدَلْ
 شَا بُو قَلَهْ مَن بُو قَلِيْ كِهْ شَهْرُو دِيْ دِيْ بَخْ رُو دِيْ قُلُو اَنْ قَسِيْنِ بَرَا اَخَا جِهْ دُو بْ
 اَمَرْدِيْ
 نَا اَكْرَا غِيْبِيْ دِيْ رَعْمَتْ دَقْرَاو غِيْ مَعْمَتْ

بر

وَدُرُوسْتُ تَدْرِيكَ شَمْعَتَلْ وَكَلِ سَيَلَكُورَن اَلْ بَلْفِدِرْ وَكِييِي هِيَتْ غَايَتَا دَاوَرُو
هَمَا يَتِيَتَا عَتَلْ وَكَلُو لِي اِرُو دُرُو اَكْنِغْ اَغْلِي اَنْدِي وَالدَّيْنِ جَاهِدْ وَافِيْنَا نَهْدِيْم
وَسَبْلَنَا قَرْنَجْ بَرَكَلْ دَرِ شَكَا لَكِ قَتْلُو لِمُ كِييِي نَا دَا لَكِ دَسُو يَتْلُكَ بَرَكَا كَتَمَد
وَنَا ذُو لِي وَرِيَا لِي يَسَاي يَزَلْه اَكَا شَتَه فَلَمَن دَه كِيْم اَزُو دِييِن يَرَا يَتِ اَزِي نَا
وَتَدِي دِييِن يَرَنَتَا اِشْتَاكْ اَزِي نَا بَرَكَا كِي تِي لَا جِرْمُ كِيْم اَوَا لْ مَتَّصُو جَه جَه
وَدَرِ شَتَاكْ يَزَلْه اِرِي شَتْ نَا دَا شَتَا دَاوَرُو كَتَا كَلْ اَغْلِي وَبَا زِي رَكَا اَغْلِي وَكِييِي

۱۰۰

تقامه دشمنه یوزنایردی کیمز کتلف عتلف و کیمایک حاصیل بولمیک اچمدر

شهر صمدیه

دقی برسی کن تا زینا نذیا ایندیکیم اگر سناک تو خطه کیم برسی السیایک کون
نمادین سن ایلت ککین اول بولرله برتقده دندی قضا و قده اولد شهرک
بکی اول کن لیدی دقا موقعا اهل عام خاص الکی ایلت قریبنا مشغول انکاروب

ملک الدلف صمدیه

دقی برسی کن تا زینا کن ایلنا ایندیکیم سناک عتلف و کیمایک شیعز برسی
بازرکان نادمه دلدی کیم شهره و دال بینه برکی ملل ستاع دیمتلی قاشی برکه
سوقیکه اریخیدی اکتا شهر اهل ای سونا لکنا نذقی فلینیم متاع کساد
السون دیزه اجد مستون دینکیمی دبانیکان اوغلی صمدیه

بنی انک تقابین مستن الدی و دینا اول کون اچینه نده مستدی بو ذیک
اچمه آتی کتدی برسی بادی نذی لک ایتا بری و برعینی شیل کیمز لایقده دین

یار آردی شرف اعیان واکوئی در کدین لبتی فلین تاکن بکلف اشیر و کسبیا
مترن قلب ورن دریا دل ملک اغل و آرق خیر بوغدی بس بو تر کو بکلف فوج
کلب بونک اندی کم بیاغی کوزل و دتک کم بیز جاسوس و شوق تا نازک و بیاسر ملک
ناده کف حکایت کم کلب کی ناکم اغدی و کف اغا خنال قلدغین برین ایدوری کیز

فبوج و شهر کتخا لر صفت کیم یاد ناهاده ذکرین قلدرد

ساخت کوز کسیران او قیل و خمدین آلت برین بر کینی وری ملک نادری
زند اندن چتره ی بس صدور کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز
کلاف بس ککله حجاب وری و کسند فاصلی و سینی ایدوری و آید کسیر

ملک ناده شرج بوجن اذل بکلف کی شکله وری کوب برین کفده اغدی پافوشاه

چون اغلده و اگلده این قلل منافقت اندی فبوج اغا جتا ایدری سوری چتره ی
چون جتا ری چتره ی کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز
فبوج کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز کوز

میرزا کا ایک لکڑی کا گھر تھا۔

فَإِنَّ أَخَذَ دُنْيَا مِلْكُكُمْ فَخَرْتُ سَرَايَا نَظْلِ إِلَهِي وَتَرَدُّدُكُمْ مِلْكُكُمْ وَمَالَ وَلِيٍّ
وَعَيْتُ أَمْرًا ثَابِتًا لِي الَّذِي بَنَى كَنْدُ وَغَايِرَ سَلْطَنَاتِ الْخَيْرِ وَلَكِنِّي وَمَتَّاعُ مَرَاكِ أَيْلَهُمْ
فَأَيْدِيكُمْ كَيْسُكُمْ فَتَجْعَلُكُمْ كَنْدُ مَا كَايِبُ كَدِّ مَرِيٍّ يَرْطَقُ أَهْلَهُ بَارِيكُمْ كَانَتْ أَيْلَهُمْ
وَأَنَّكُمْ تَنْكَرُ الْوَالِدِينَ وَأَنْتُمْ نَفْسُكُمْ وَكَرَّ نَفْسُكُمْ بَارِيكُمْ هَلْ لَيْتُ أَيْدِيكُمْ بَيْنَ
شَهْرَ عَيْنَيْنِ أَلَمْ تَكَلَّمُوا إِلَهَ يَوْمَ تَقِي مَوَافِقَ دُشْمَانِي فَأَسْبَغُ أَيْدِيكُمْ بِوَشْوَلِكُمْ بِكَلْبِيهِ
لَا يَنْتَهِرُ بِي ذَاتُ شَرِيفٍ وَأَصْلُكُمْ دُرٌّ وَهَيْجُكُمْ كَنْدُكُمْ عَدَلُكُمْ وَتَنْتَبِهُ بَارِيكُمْ بِجَنِينِ
أَتَاكُمْ أَدْوَابًا وَلَكِنْ لَمْ تَحْفَظُوا سَلْمَكُمْ وَتَكَلَّفْتُمْ أَقْزَانِي فَأَنْتُمْ دُشْمَانِي وَتَأْتِيكُمْ أَلَمْ
دُشْمَانِي يَمْنَعُكُمْ أَيْلَهُمْ بِكَلْبِكُمْ شَيْلَهُمْ كَلْبُكُمْ كَلْبُكُمْ أَلَمْ تَكَلَّمُوا إِلَهَ دُشْمَانِي **شَهْرَ عَيْنَيْنِ**

وَأَمَّا قَوْلُكَ إِنِّي أَلْقَيْتُهَا بِالْعَمَىٰ قُلْ إِنَّهُ لَمِنْ قَوْلِكَ وَهُوَ قَوْلُ الْفِرْيَافِينَ (٢١٩)

فَاَذْهَبِي اِلَى اَرْوَاحِ النَّاسِ وَارْشِيْهُنَّ فِيْ سَعَةِ رُبِّكَ فَتَكُنِيْ فِيْ صَفَةِ

213

وَأَعْنِ خَلِيسَتَ كَيْدِهِمْ وَبِيرِي أَيْمَ جَسُونَهُمْ بُوْغُهُمْ كَيْفُوتُ تَا كَخِرْ عَمَهُ تَلْ أَفْأَا
 مَشْفُوقُهَا وَلَيْكَا وَأَنْذَتْ مَرْوَةَ فَسَادُ فُجَيَّا أَنْذَتْ عَالِمِي وَالْوَلِيَّ حَاضِرُ الْيَدِي
 وَأَيْتِي بِرِي سُرُكْ أَكْزَلُهُ جَنْجِي كَيْسِي قَا رَا مَرْكُمُ عَقْلُ وَهَفْ وَدِيرْكَ لَائِكُ وَالْبَلِيَّ
 اِجْنَدُهُ بَنْدَتِ ادْنُ دُرْأَتَا آوَا وَشَا حَلِي وَدَرْ مَلِكُ أُولَا أَنْبِي عِيَايَتَهُ تَقَلَّتْ وَتَقْ نَا
 بِنُورِ لَدُنْ شَاكِرْ هَدِي بِرِي وَنَجَّحْتِ دُرْشِي لَكُ وَهَرِي بِسِيكَ إِلَيْهِ تَنْهَ كَامِلُ
 الدِّي دِينَ نَهَ كَعْنَدُ وَلِيْلَهُ اِنْتَقَرُوزْ نَهَ قُتْلَهُ وَبِنُورِمْ وَنَهَ كَعْنَدُ بَرْدُ
 وَكَأَنَّهُ مَرْوَةَ وَأُولُ تَا رِي عَجْدَتْ بَرْدِي كُمُ فَرْدُ غَمِي أَتَا دَنْ مِهْرَا فَتَلَا شَ

بِهِ دِي كَخِرْدَد كَرَنَه وَ پَا د شَاه صَمَت كِيَم بُو شَال اَز مَر تَا بَرِي دِي
تَحَان شَه قَهْمَتَا اِي دِي اَد اِلَكِه كِيَم تَا د تَلِي بِر مِي شِي دِي قَهْمَا اَز مَر دَه كَر دِي بِر

وَبَارَكَ لِلَّهِ فِيهِ أَجْلٌ مُنْكَرٌ لِّغَيْبِهِ وَإِنْ كُنْتُمْ لَمْ تَعْلَمُوا يَدَيْ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ بَرُّكَرِيمٌ

قَائِدِي سَلَك فَطَلَكِي وَالْوَلَكِي الشُّبُوتِلَه الْكَلْبِ اجْتِصَان قِلْدَق بِيَشْ
 عَالِكَة اِيْنْدَه زِيْن يَنْتَه اَيْدَم وَصَلَكِي اَوْفَاتِج قَلَمُ الْبَرْزِيَا بِيْكَتَه وَبَرْزِيَا
 سَوْهَان سَوْهَنْ سَوْنَمَل قَنْدَمُور **ا** كَوْنُ كَوْنُ كَوْنُ هُوَا نَدَه بِيْن كَكَنْزِيَشْ
 دَائِدِي اَكْرِفَمَاتِ الْوَرَسَا بَرْسَكَنْتْ اَيْدِي وَبَرْزِيَا مَلِكِي مِثَال وَبَرْزِيَا كَمُ كَمُ نَدَكْ
 قَان اَيْدِي كَمُ بِيْن الْوَرْدَتِ زَالُو لَهْوَسِيْنْدَه اَلْقَمُ دِيَا نَدَكْ مِي دَقَالِي بِيْ بِلْدَم وَكَلْمُ كَمُ
 بَرْزِيَا كَلِيْن جِي بِيْكَتْ تَاوُفَاتِ اَهْلِي بِيْ دِيْجِيَا عَانِيَشِكْ اِيْكَا بَرْزِيَا بِيْن كَنْدَمَا اَيْتَمُ
 اِيْ اَلْهَكْ كَلِي بَرْزِيَا بِيْكَتْ بِيْكَتْ بِيْن كَمُ بَرْزِيَا اَلْمَلِكِ اَلْبَرْزِيَا بِيْكَتْ دَوْنُ بِيْكَتْ تَاوُفَاتِ
 قَدِي كَنْدَمَا اِيْ اَلْهَكْ كَلِي بَرْزِيَا بِيْكَتْ بِيْكَتْ بِيْن كَمُ بَرْزِيَا اَلْمَلِكِ اَلْبَرْزِيَا بِيْكَتْ دَوْنُ
 قَامُ رَيْفَتِ وَبَرْزِيَا بِيْن اَخِيْرَتِ اِيْشَا دَقْتَمُ وَبِيَا دَقْتَمُ مَشْغُولُ اَلْمُ بَرْزِيَا بِيْكَتْ تَاوُفَاتِ
 بَرْزِيَا دَقْتَمُ هَدَا كَمُ دَقْتَمُ دِي كَمُ صَبَا سَهْن تَقَرَفْ فَلَ سِيَاخ وَصِيَا دَوْدَه دَقْتَمُ

وَبَرْزِيَا اَلْمَلِكِ اَلْبَرْزِيَا بِيْكَتْ بِيْكَتْ بِيْن كَمُ

وَبَرْزِيَا اَلْمَلِكِ اَلْبَرْزِيَا بِيْكَتْ بِيْكَتْ بِيْن كَمُ

تَاوُفَاتِ اَهْلِي سَرْزِيَا جِيْرِي هَلِكْ اَهْلِي سَرْزِيَا كَمُ بَرْزِيَا اَلْمَلِكِ اَلْبَرْزِيَا بِيْكَتْ بِيْكَتْ بِيْن كَمُ

بِيْ كَمُ بِيْن كَمُ بِيْن كَمُ بِيْن كَمُ بِيْن كَمُ بِيْن كَمُ

وَبَرْزِيَا اَلْمَلِكِ اَلْبَرْزِيَا بِيْكَتْ بِيْكَتْ بِيْن كَمُ
 تَاوُفَاتِ اَهْلِي سَرْزِيَا جِيْرِي هَلِكْ اَهْلِي سَرْزِيَا كَمُ
 بِيْ كَمُ بِيْن كَمُ بِيْن كَمُ بِيْن كَمُ بِيْن كَمُ

عَجِبْتُ إِشْدَادَكُمْ بِرَقْدِنْدِهِ كَمَنْ كَلَّمَكَ بِالْمَوَدَّةِ بِرَأْسِهِ قَدْ عَمِلَ مَا لَمْ يَخْلُقْ أَيْدِيَهُ
أَلَيْسَ كُلُّهُ عَوْدٌ إِلَى مَوْزَانِ الشُّبُهَاتِ أَفَاجَلَكَ دِينُهُ كَمَنْ دَعَا قَدْ عَمِلَ مَا لَمْ يَخْلُقْ أَيْدِيَهُ

وَلَدِمُكُمْ آخِرَتِ عَذَابِنَدْنِ قَوْلُكُمْ رَاجِعٌ بَلْ كَرِي أَوَّلِ نَدْنِ وَتَ بَضْدُكُمْ صَبَا ذَاكَ الْخَبْرُهَا
وَلَدِي بَنِي دَقِي إِلَيْكَ الْخَدَّيْنِ أَرْقُفَ تَسْتَمُّ بِيغْدِي بَنِي إِلَيْكَ كُلُّ الْدَمِّ عِيَالُكَ نَتَقَّهَ الْيَنِّ يَادِي
بُؤْثُنِي بِنَدْنِ قُرْطَرِينَ دِيُونُكُلِ الْدَمِّ آخِرُكُمْ لَمْزُ كُلِّ الْيَدَمِّ إِلَيْكَ الْيُحْيِ وَبِعْهُمُ إِلَيْكَ هُدُودِي
صَنُوتِ الْدَمِّ وَتَقْهَرُونَ دَشْتُ بَجْدُكُمْ بَرِغْ طَاعِ رَاجِعِهِ وَدَرِي بَرِي بِشَهْ رَاجِعِهِ أَلَكِيُونُ قِي بَرِيدُكُمْ

Yazma

مَلِكًا اِيْدِي اَيْلَكَ عَجِيْبًا اَلَدُّ لَكَ وَ اَنْتَ مَخْلُوْبٌ كَقَوْمِكَ رَحِمْتَ وَ دَرَمْتَ رُحْمًا كَلَدًا
اِيْدِي اَوْ اَنْ اَكْلَدُوْنَ اَلَا اَنْتَ مَلِكٌ يَمِيْنٌ وَ اَنْتَ اَنْتَ خِيْنًا كَقَوْمِكَ سَوِيْلًا

كَيْفَ يَذَرُّهُمَا الْعَبْدُ بِمِثَالِ أَنْزِلْنَا

اَتَا اُولَ كَيْتَا اَلْبَرِّ سَمَلٌ دَعْوُهُ وَنَسَلٌ وَكَرَجُكَ فَلَلَّاقُ لَدُنَّ وَبِوَجْهِ كَيْتَا اَلْبَرِّ
 دُوسْتِ دَهْمَنْ سَلَمَانِ وَمِيزَانِ وَتَا مَوْحَلِي قُسْتَه مَقْبُولِ دَرُورِ كُكُلُ لِيَا مِ
 كَيْتَا بُو فَرْدِ بَرِّ كَيْتَا بَه كَيْمَدِي شَكُّكَ بَكِي كَرُكِ وَجَمَالِ دَعْدِي كَيْتَا عَالِمِ قَامِصِي اَكَا
 هُوسِ وَمَنْتَنِ اَلَّذِي وَكَزَنَمَانِ اِرْجِنْدَه وَزَبُونِ اَقِيْمَلِ تَا نَا مَرِيْلَدِي بُو اِنَا كَرْتِ
 كَيْتَا دِيَرَه نَ اَكُنْكَ مِيقَتِي دُورِ اَتَا حُجَّتِ كُزِلْدَارِ وَفَلَا نِ كَيْتَا اَلْبَرِّ كَيْتَا دُورِ كَارِ
 اَلْكُورِي اَلْبَرِّ دُورِ شَا اَلَكِ فَلَلَّ مِيقَتِ يَلِنَا كِيخُورِ زُجْهَه نَه لُطْلَه وَزَيْشِ وَسَمَرِ
 اِرْجِنْدَه نَقْدَه قُدْرَتِ وَدُورِ فِي لُجْلَه بُو فُلْدِيَه بِنَ فَلَ اَلْوَرَقِ حَا حِلِ اَلَّذِي وَبَلِ
 دُورِ دُورِ كَارِ بَه دِيَه بَا فِي قَلْدِي وَبِنَ فَلَ كُورَجُكَ فَلَلَّ دَه غُرْبِ جِهَانِ اِرْجِنْدَه دُورِ
 مَلْدِي تَكْرِي قَالِي شَا دُورِ وَدُورِ اِرْجِنْدَه هِنَا وَزَيْشِ اِرْزُوسِ وَنَامَتِ مِيزَرِ
 وَغُرْبِ اَلَّذِي اَنَا اُولُ مَصْدَرِ كَيْتَا كَلَكَه سِنْدَه وَكَلَدَه سَمَرِ
 وَبَسْمِ سَمَرِ كُورِ كِيخُورِ جِهَانِ اِرْجِنْدَه اَنَا اِحْسَانِ
 مَنظَرِ دَه وَنَسْتِ كُورِ دُورِ اَنَا اَلَكِ
 مَعْدَلِ جَا مِندَرِ وَوَنَا مَعْدَلِ
 مَنظَرِ اَنَا اَلَا دَرِ
 عَلِي اَلَا دَرِ

فَانَ بَرَهْتِ بُو فَصَلَدَتْ قَارِغِ اَلَّذِي نَا فِي اَرِزِي دَرِ دِي وَسَرَاكِ سَمَرِ بَرِ هَمِي
 اَيِدِي اُولُ كَيْتَا مَرِيْلَدِي سَلَكِ سَوَا اَلَكِ جِهَانِ اَيِدِي وَكَكَنْدَه فَلَلَّ قُورِ مَرِزَلِي
 بَرِ اَكَنْدَه دُورِ كُورِ اَلَكِ مَلِكِ نَا فِي دُورِ اَرِزِي كُورِ بَا دُورِ هَمِي اَنَا اَلَا هَمِي
 اَلَّذِي وَآلَه عَقْلِ نَا مِلَغِ وَبُورِ جُغَلِ جِهَانِ اَهَلِكَا مَعْلُومِ اَلَّذِي وَمَلِكِكَ دُورِ
 وَدُورِ دُورِ كَارِ اِرْجِنْدَه بَا فِي قَلْدِي وَنَا اَلَكِ اَقِيْمَلِ تَا جَا دِي اِيْدِي وَدُورِ
 اَيِدِي اَلَكِ كِيخُورِ كُورِ كِتَابِ شَرِجِيَه بِنَ اَلَهْنَه كَلَدَه دُورِ وَجَا دِي وَحَلَا وَرِشِ
 بِنَ اَلَّذِي اَنَا اَيِدِي بَا فِي هَمِي بَلِيدِي كَيْتَا اَلَكِ تَصْنِيفِ بُو اَلَّذِي بَلِيدِي بُو كَيْتَا اَلَكِ
 دُورِ نَا كُورِ كُورِ كُورِ وَآلَكِ اَنَا دُورِ سِنْدَه دُورِ كَارِ كُورِ بَلِيدِي كُورِ كُورِ
 اِيْدِي دُورِ اَلَكِ قَا يَدِ كُورِ حَا حِلِ قَلْدِي مَعْدِلِ اَلَكِ كَيْتَا دُورِ اَلَكِ كُورِ
 عَا اِرْجِنْدَه اَلَكِ دُورِ وَآلَكِ كُورِ اَلَّذِي جِهَانَه يَلِيدِي عَا حِكْمِ بُو اَلَّذِي
 بِيَهِي رَحْمَه اَلَكِ بِنَ كُورِ قَلْدِي اَلَّذِي بِنَ مِيقَتِ كُورِ كِتَابِ يَا دُورِ اَلَكِ تَصْنِيفِ
 قَلْدِي وَفَقِيَه اَبُو اَلَا سِرِ بِنَا بُو دِي شَا هَمِي قُورِ تَا رِيحِي بَرِزِ بَرِ كُورِ
 تَصْنِيفِ اَلَّذِي وَكَكَنْدَه اَكَلِ وَجَمَلِ دُورِ جَا شَا مَدَحِ اَلَّذِي وَفَلَا قَلْدِي
 دُورِ اَمَكَانِ قَلْدِيَه نَقْدَه وَنَا بَرِ اَلَكِ تَا يَدِ مِيقَتِ دُورِ مِيقَتِ اَلَّذِي اُولُ كَيْتَا اَلَّذِي
 اَلَكِ اِرْجِنْدَه كُورِ دُورِ غُرْبِ اَلَّذِي وَكَرَجُكَ اَلَّذِي يَلِيدِي اَلَكِ اِرْجِنْدَه مَبَا اَلَكِ كُورِ

بُولَه بِلَه نِشَلَه رَهِسَ اِيْتَلَفَا اِيش بِيْرِي دِشَلَه آدَه قُنْدِي مَنَاز اِيْلِي اَنَدِه كَم
 اَنَك بِيْر نَلَرِي وَ عَاقِبَت سِيْجِلَه دَاشِي بِلَن كِيْشِيْدِي بِيْرِي كِيْم جِيْشِيْكَ بِيْرِي
 خُنْدَق قَزِيْلَن تَا كِيْم جِيْرِي حِيْصَا دَه اَوَّلَا وُودَن بِيْوِيْنْدَن وَ مَكَل بِيْشَت اِيْش
 اَوَّلَا بِيْن كَنْدِي تَا خَلَوَت اِيْلِي وَ تَنَكَل وَ اَنْدِيْشَه قِيْشِيْش خَالِي تَا اَجِيْرِي
 وَ تَنْدِيْشِيْش كِيْم تَنْدِيْشِيْش تَا كَنْدِيْشِيْش تَا لِيْل اِيْلِي دِيْشِيْش وَ قِيْشِيْشَت سَوَاقَت
 اِيْشِيْش تَا كِيْر دِشِيْش قِيْشِيْش اِيْلِي بِيْرِي تَنْدَن كِيْشِيْش وَ اَنِيْ كَلَه بِيْجَه اَخِيْشَتَا بِيْشِيْش
 بِيْرِي كِيْم كِيْم اِيْشِيْش دِشِيْش قَزِيْلَن دِشِيْش وَ اَنِيْ شَهَرَه كِيْشِيْش اَوْشِيْشِيْش
 بِيْرِي تَا كِيْم اَوَّلَا لِيْصَا دِشِيْش قَزِيْلَن وَ نِيْال دِشِيْش كِيْم بِيْرِي اَتَل اِيْلِي لَسَر
 اَوْدِيْشِيْش مَوْدَه تَلَن بِلَدَن اَمَر تَنَكَلَن اَنِيْشَه كِيْشِيْش اَوْدِيْشِيْش دِهَرَه بِيْش
 جِيْشِيْش كِيْشِيْش كِيْشِيْش سَكِيْشِيْش دِشِيْش وَ اَنِيْشَه اِيْشِيْش اَتَل وَ كِيْشِيْش
 بِيْرِي لَه دِلَمَر دِشِيْش وَ جِيْشِيْش كِيْشِيْش اَوْشِيْش دِشِيْش وَ اَنِيْشَه جِيْشِيْش مَكَل بِيْشِيْش
 ۵ وَ مِيْشِيْش دِشِيْش قَلَب وَ جِيْشِيْش دِشِيْش سَكِيْشِيْش
 ۵ فَوْرَا غِيْلِيْلَه اِيْشَه كَنْدِيْشِيْش
 ۵ اَتَدُوْشِيْش صَدَرِيْشِيْش بِيْشِيْش
 ۵ اَتَدُوْشِيْش بِيْشِيْش

بِلِيْشِيْش مَكَلَه رَكِيْشِيْش اَنَك دِشِيْش كِيْشِيْش كِيْشِيْش سَدَاشِيْش دِشِيْش وَ اَنِيْشَه اَتَل اِيْلِي
 بُولَه كَالَه رَجِيْشِيْش قَزِيْلَن قَا مِيْشِيْش تَرِيْشِيْش اِيْلِي وَ اَنِيْشَه اَتَل اِيْلِي دِشِيْش
 صِيْشِيْش بِيْشِيْش قَزِيْلَن جِيْشِيْش اَنَك دِشِيْش دِشِيْش اَوَّلَا جِيْشِيْش قَزِيْلَن

وَ اَنِيْشَه اَتَل اِيْلِي

جِيْشِيْش اِيْشِيْش اَرَا اَتَل دِشِيْش وَ اَنِيْشَه دِشِيْش وَ اَنِيْشَه دِشِيْش
 بِيْرِي بِيْرِي بِيْرِي وَ اَنِيْشَه اَتَل اِيْلِي اَكَا اِيْشِيْش اَوَّلَا جِيْشِيْش
 غِيْشِيْش مَكَل اَنَك اَرَا اَتَل دِشِيْش وَ اَنِيْشَه دِشِيْش وَ اَنِيْشَه دِشِيْش
 قَزِيْلَن وَ اَنِيْشَه دِشِيْش وَ اَنِيْشَه دِشِيْش وَ اَنِيْشَه دِشِيْش

كندو ورتينا وبتن ككتنا وكونينا وهبتنا ايم انقردى بوسوز موافق كدى بن
 بل اقلو تاغ صور نلى انلري بوى التينا كدى بكتاب هرا كوفره ميدانه
 كدى بن ايسى نىخ درت اغوشون وديم سوش وبتك فلذل اسكندرا

بريكادى بيلل حركته كدى واول يكادين صومتلر هردى بن تشيله
 كوكه اجنا اقد برقدل هبت حركته كدى كن وديري تا اغوشون ادد وقت
 عمل ايلندى بىل خطلر اجدى تايم انلوي ولب برتق كوك بن الك بلب
 وازليك بيلك خطلر بده دقتى وكتلدى بيلل بندى ودير كخفا وندى

بين هنج كمنه المزدى البلى اولك جهان خجندت اكر نكه كرك
 كخه هردقت كيم سوش اوى تا واكل لفان هرا فانه كدى كندو نل
 وحصا بلك قلنان ايلدى ايدى سكا وبتكا دشت كيم ست يلكو ميدانه
 كليمين ودير يلكو اغوشا ودير بديرى سينا فده وهندستنى قرا دينا
 ودير ودير ايك يكادى تظاوه فله وفتا وكدت كننا فله تا كوكو
 بخت كيه تارى قلدر وسمادى كيمه برتيم ادر فدر كجوت بوسوز بندى

اَبَاغِ التَّيْدَةِ الَّذِي اَوَّلَ تَمَانَدِهِ بِرَأْسِهِ تَبَاغِي وَابَدِي اَتَكَ اَدِي بِيْدِي هَاي حَصَكْنَم
 كَلَمَهْ لِيْجَا اَنَ مَنِيْلَهْ وَطَلَمَ اَنَ تُوْجِ اَلْدِي تَا كِي رَعِيْعَتِ بَلَا دَرُغَنَا كِيْنَتَا اَلْدِي وَجِيْدَتِ
 لَافَهْ بَسَدِي وَعَدُوْ اِنْدَتِ دَرُغَ جِيْدِي بُوْر دَسَلَن وَتَلُوْ كَا تُوْ تَلُوْ قُوْ اِيْ كُوْ تِ
 اَيْنِ دَنِيْ تَلُوْ بَرِيْ كِهْ اَحَدِي كَا عَيْنِ تَا دَرُغَا هَلِيْ حَدِيْدَتِ وَكَلَمَ كَلَمَهْ دَسِيْدَتِ
 اِيْلُوْ اِيْ وَفَقُوْ وَبُوْر دَسَا مَنصُوْر وَمَلَكُوْ مَرَا كِهْ كُوْ دَرُوْ اِيْشِ تَا اِيْشِ شُوْ كَا اِيْدِي كِيْمِ
 دَهْمَ اَدِي اَنَ مَنِيْلَهْ اَتَكَ بَسِيْدَهْ يِلَا اُوْ اِيْدِي دَرِيْ يَكَا سَكِرَهْ دَرِيْ دَمِيْ كَلِيْ قَهْرِ
 قَرَا دَرُوْ اَلْدِي تَلَمَ اَلْدِي كُنْدِي هِيْجَ كَلِيْشِ كِيْمِيْ قَلَدِي بِيْ جَا هَلِيْكَ دَرِيْ اَتَكَ تَبِيْدَهْ
 اَدِي تَا دَرُغَا اَدِيْدَتِ كَا مَسِيْ تَلُوْ تَا غَيْنِ قُتَبَتِ قَرُوشِيْ سَا دَرُوْ كِيْ تَا اِيْشِ اِيْشِ مَمْلَكَ
 مِيْشَاكِ دَنِيْ كِيْ اِيْشَايِ وَطِلَدِيْ اَمَلِكِ اَغْلَلْ دِيْدِيْ بَرِيْ مَلِكِ نَا دِيْ كِيْمِ اَتَكَ اَدِي دَا اِيْشِيْ
 بَرَاغَرِ جُوْغَرَهْ مَلِكِ نَا دَرُوْ كِيْ دَرُغَ جُوْ اِيْشَايِ لَا يُوْشِدَهْ دَرُغَ عَجَتِ كِيْمِيْ اَتَا اِلُوْ
 مِيْشِيْ بَلُوْ اَتَكَ سَهْلِ كِيْ اَدِي بِيْ اِيْشِيْ كِيْ يِيْجَتِ يَا دَرُغِيْكَ قَرَمَايِ التَّيْدَةِ اَلْوَدِ
 دِيْوَا اَنَ جَمَاعَتِ يِلَدِيْ جِيْرِيْ كِيْ دَا كَلَمَ يِلُوْ يِلُوْ بَلَكِ دَمَاعِيْ مَلَدِيْ وَ قَرَلِ
 قَتَحْ وَكَلَمَ بَرِيْ كِهْ كُنْدُوْ مَتَا مِيْدَتِ يَكَا بُوْر دَرُوْ جُوْ اَوَّلَا اَلْدَن جِيْدِيْ قِيْشَهْ
 دِيْوَا كِيْ كِيْمِ دَرُوْ هُوْشِيْ كِهْ مَوْصُفِ وَشَهْرِيْ بَلِيْ كِيْ اَتَكَ اَدِي بِيْ
 دِيْوَا كِيْ دَرُوْ كِيْ اَمَتِ وَغِيْرَ كِيْ وَبَخِيْشِيْ بَرِيْ كِهْ جُوْشِ دَرُوْ دَكُنْدُوْ تَلَمَ اَلْوَدِ

۲۲۶ در ای در ای فصل و حکمت و علم چنانچه معروف و مشهور در ای چیست که می گویند اول ظاهر
 قیاس بولین خودی و سخن ایشان دندی و فتنه آیدین بندری و ظلم ستین رعیت
 اود و تارستان قلدری برکن ناکره که ای عالم خودی و آیدین بنم خایر که برنسته کلین دن
 و کیکلکه براندیشه و دقت و برایش و کلدنیم بگویندین بک ایتمکایا و تا ویرهر
 فی الامر شرط در سببی اشک و دشتیل اندری برنگله و نیزه و انشور کالو امرایانند
 شندن مشکه کیم آیدینلو کلکلک و شتن و شندی و پا و نا هلی رستمین و عذاب
 تابین اجورندری که کین دودری ایملک و عادی لک قوسین بکلدی ایدی و د
 امر معرفت ایلم کنند و دزری این کلل چوت قلانی قللور و بر امجد مصلک
 برمنش کیم افضل الیه و کله حتی عند سلطان جابری یعنی عقالک یکلک
 بر ظاهر پاک و فتنه و غرور ستر میلک و بر دین هر کین چنین دکلیم بر مر
 فرزند شک و عکله و اولاد و ازها اغریده عمر کیم و بر این قدرت بنا و فتنه
 قانع اولاد و دودری برنیم بری بری قیاس آیدین بر و ایستون کیم بر ظاهر
 خلیع القیاس نه و کین سا ایلم و اگر بر امر معرفت ایلم و د و انک الک بر این
 بنظر بر این فتنه آیدین بری و ای و این ایستون و تدان که دن قلدر اندی
 بادی برن و دین و دوی مور و دیان تا کیم خلیع بولاد و فتنه یاک و د

223
 چکری کی رتہ پہنچندے وہیل حرکت کئے سو وہ دے دے اگا اگرو دے وہین
 آئیدی کی اول پور کن نہ تار دے وہ چارہ صرا دے انا و آسپ آقا سپ کدے رکت
 پہل اول آدے کدے اول پور کاشی کدے بوی دیرے خرب فلے دیرے کدے
 ہلاک آلدے و رعیت کمان نکالے سلطان فطینندہ آدے تا بیلہ اعدہ و کتہ لہ
 نجا کمان فطینندہ آدے و تا اجلت اولک اللہ و کین اول پس جز اول حال
 آبلہ کدے اول چکک اجدی کدے کزبان و چکر بر تان اول بیلک تا شی تا شی تا کدے

چکک وہیل سوہر

و آئیدی ای ملک لای و باغی جہ پشکو ظلم آدے شکو نہ تکر دے انتہر سیر نہ
 خلعت ایفوس سیر بنو افلا چکک کدے شکو کنا ہسوہ یجون و ہلاک اول
 جہان کدے دے تان اولی ای ای الیہ بھون ہلاک آلدے کنا آدے

ہر سہر ہر سہر ہر سہر

بند چنی متلا لام عاقل کینی اول و کیم اقلک الیکندن موکین اٹھا کا اندر الیکند
 بلا شفی در سنا دے چنقلی بول کدے ورت بوی شفی ہر کدے اٹھا چن الیکند
 تاکند و تا بیلہ خنقہ الیکند و ہر دیشی بر کدے ورت بوی شفی و کدے
 یلومہ تکیہ فلین الیکند و چن ایس ورت بوی کدے کدے کدے کدے کدے
 الیکند و کیم ان چن برف و کدے کدے الیکند و کدے کدے کدے کدے

تاکدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے
 کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے
 کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے کدے

۱۰۰

وَتَوَدَّكَ سَنَّاكَ أَوْ تَكْرَهُكَ لَوْ كُنْتَ تَعْرِفُ هَيْهَاتَ قَدْرِهِمْ يُقَدِّرُ بَيْنَ أَيْدِيهِ تَهْ يَهْ
 سَمِعْنَا نَسْتَلِمْ سَافِرِينَ كَفَرًا أَيْتَمَّ السَّبِيلَ الْغَنَى وَالْأَلَمُ وَالْكَافِرُ بَنَ جَنَّتْ كَرِيمَتُهُ وَالْكَافِرُ
 يَكْفُرُ بِمَا يَفْعَلُ بَنَ جَنَّتْ مَرْأَتُهُ بَيْنَ أَصْبُعَيْهِ نَزِيلُهُ سَنَّاكَ لَوْ كُنْتَ قَائِمًا بِهَذَا غَرِيبًا
 السَّيِّدُ كَتَلُ بِحِمَاةٍ جَلَّاهُ جُنْدُكَ الْغَنَى وَجَبَّارُ الْغَنَى كَتَلُ بِهَذَا الْغَنَى
 بِرَأْسِهِ لَأَنِّي بَابِيهِ قَتَلْتُ نَفْسًا وَرَدَّيْ وَمَطْلُوعِي تَابِيهِ بَلَّ عَرْضُ الْغَنَى
 وَغَضَبِي قَضَيْتُ بَيْنَ أَيْدِيهِ وَرَدَّيْ وَشَكَرْتُ حِكْمَتِي آخَانُ فَلَدِي بِيْلُ الْغَنَى يَوْمَ لَا يَمُنَّا
 الْبَلَدُ لَمْ يَلِدْ أَوْ لَوْ جُنَّ الْغَنَى حَسْرَتُ قَلْبِي لَوْ كُنْتُ كَفَلْتُ مَحْضِي أَوْ رَدَّيْ نَا أَيْدِي
 وَكُنْتُ لَوْ كُنْتُ نَدِي مَحْضِي لَمْ يَلِدْ وَكَانَتْ قَلْبِي وَكَأَيْدِي **بِي**
 بَكَتَا يَدِي فَلَقِيَهُمْ لَوْ كُنْتُ لَمْ يَلِدْ حَسْرَتُ لَدِي **بِي** لَقِيَهُ قَتَلْتُ لَدِي لَوْ كُنْتُ كَلَّ يَدِي

فَنُكِّلْ بِنْدِي بُو اَكَلْكَ رِجَا وَرَدَكِ مَسِي بُو اَعْلِي وَ اَكَلْكَ اِحْسَن مَلَائِكَةِ

3.

[illegible]

وَأَقْبَضِي بِيْنَ عَاجِزِكَ نِيَا بِيْنَ عَجْزٍ كَسَدٌ وَمَا أَدْرَاكَ بِيْوَاسِي يَجْعُونَ بِيْدَهُ
فِيَا مَرْيَمُ عَلَّمْ وَكَلِّفِي عِيَاةَ ذَلِكَ وَأَدْرِي نِيْمَتِكَ كَرَّمَكَ وَبِيْوَاسِي كَسَدِيْنَ الْقَوِّ
كَرَّمَكَ أَنْتَ أَذَلَّ صَدْرِيَّ وَكَلِّفِي عِيَاةَ النَّاسِ لَكُنِّيْمْ فَلَمْ يَخْجَعْ عَاةَ تَلِيْهِ خَيْرًا
إِلَّا كَسَدٌ وَصَحْرًا إِنِّيْ مَقْلُوْكُمْ بِأَسِيْنَدِيْ جِيْتِيْ فَلَا إِلَهَ إِلَّا جَانِ نِيَا نَسِيْنَهُ جُفُوْفِ
وَوَقْتُ نَفْسِيْ عِيِيْ بِيْ أَنْ أَرِيْنَهُ كَرَّمَ بِيْ الْوَقْتُ بِرَبِّيْ عِيِيْ بِرَبِّ حَبْلِيْنَ الْبَاسِ فَلَذِيْ
وِيْدِيْ كَرَّمَكَ لَكُنِّيْ سَدَخِ الدَّلَالَةِ وَشَرِّهِ دِيْلِيْكَ يَا دِيْنَ أَجَلِيْ كَسَدِيْ

جَكَوْكَ وَسَفِيقَانِ صَدْرَتِي

پیش روی و در کسب آنکه مهربان است و دل و آغوش آنرا تا ابدی هیچ و نیک
 مدتی ملک ایندی انبیا فیلسوفه ای که ایندی برین واقع است و ایندی با دنیا جمع
 بلکه انکس و نیکست که کسرا نیله آقا فی انرا تا ابدی با دینیک و نیکم که نیکست
 برونه و ادا است و بولای اینی هرگز فیلسوف حالیه لا یوفد و کسل الی بادیا همل
 الی و ملک کسب و بر بلک علم و حکمت کان هیچ کسان و کل نیم علم و حکمت
 بادیا همل و ملک انرا تا ابدی در و با فرقا همل مالیه و حکمت محتاج برقی
 در اندن کسب مالیه و حکمت تا ابدی محتاج ادا بن ایندی ای بیاید بانی

محمود

کسب فی کانی آید برین اورد
 هیز کانی ایشی اول ایشی کانی
 ایندی هر کله دیندر و نیله دینا کانی ایشی کانی ایشی کانی
 فیلسوفی و حکمت کسب کانی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی
 سواجینه هیز کانی یله بر ملک عقلت یونان ایشی کانی ایشی کانی
 دنا ایشی کانی ایشی کانی کسب دین ایشی کانی اولاد برین چکان کسب کسب
 یلیت پادنا هیز ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی
 سیر ملک فی آدم و نون قاندر کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب
 برین سیر و یاکیم سلت خاطر کانی کانی ایشی کانی برین سیر و یاکیم
 ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی
 کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب
 و ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی
 حکیم کسب ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی
 کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب
 یونان ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی ایشی کانی
 و نون برین کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب کسب

كَيْفَ الذُّكْرُ يَكْمُلُهُ نَدْوَةُ بَنِي مُلْكٍ حَضَرَتْهَا حَمِيرَةُ أُولَدُ كُنْزٍ مَلِكَةٍ وَهْدَانُ
 كَيْفَ مَنْ صَمَتَ بَنَاتِي هَرَكِيهِمْ كَسُونَهُ دُفِي قُبُورِي دُفِي كَتَمْتُ بَنَاتِي

فَاعِزٌ حَكِيمٌ مُّؤَدِّ

يَكُنْ لَكَ آدَمُكَ الدَّمُ كَيْفَ كُنْتُ نَزَّيْتُ بِأَوَّلِ الْوَحْدَانِ سَلِيلًا وَكُنْتُ نَزَّيْتُ
إِلَيْهِ وَرِثَانِي بَيْنِي قَضَا حَقِّي نَائِشِي دُنَادِي بِرِسْمِ آيَتِي دَرَجَتُكَ
دُونِي بِرِسْمِ آيَتِي عَالَمِ أَهْلِكَ أَصْلُكَ بِي سَنَةِ أَوَّلِ دُرُكِي تَسْلِيمِ الْقِيَمَةِ فِي كِيَمِي نَزَّيْتُ
أَصْلُ السُّوْنِ بِرِسْمِ آيَتِي عَالَمِ أَهْلِنَا هَمَّ دُكْسُونُ دَرِ مَقْدَرِ بَرَكَتِكَ بَرَكَتُكَ يَدُهُ
مِلْكُ آيَتِي هَمَّ رِيكُونُ بِي سُونُ دُرُكِي كَيْفَ حَكَمْتُ وَعَقَلُ وَأَدَبُ وَفَضْلُ

12/12/12

229
 الذي وبي كسند وكنده ايلدي يارس ملك ايلدي عجب لرحمت عارف كبر
 كيم سوز قبيسهن كسند فاذر نا اكار دمر ملك بن هر كن سئلند ك سوز
 پنهان الدم انا سئلند ك سوز اذير نا اچت بخت يدم ايلدي جوند ملك بشر
 انرمه سوز قبيسهن اچيردي وبي كسناغ ايلد كاره وحيث بيدين ملبدين
 كسوزدي ايلدي اقله سوز دكسوت كسز انده دنيانا يدسي واخرت لاجت
 قانا اي بكتك هتلق ناچ بخت القوق مبرك بليق ملك سلك ائلك با دفا
 لي بيشادي بر كوشيدي وچهان عبادت ايلكسده در سوزدي تا كيم عالم
 عبادت حالته كسوزون برك حصان كن وحق كسز قلمكريد لستك
 سيدون وچي بلكه رتدول در اذول بلولن قايماز قوتدول وعدل بولن ريش
 اذير ناك ايلد نول هر يرمي ملك كسز كسز بر كوشيدي ودفلت فلكنده
 براني دسكادت رجمكه بن مشير يدي بلن ودرول با دنا خلق سكا قلدي و
 ناچ بخت سكا قوقول بلن ودرق اچنده منزله اويندول بلك ران سكا
 مشطوقون تا كيم بلك سرتن سلك سهن وعدل ايلك ايلك بلك اياسهن و
 ريجت عدل و انصاف قندي اليتده و كسز سهن كسز يكي هر يرمي
 اذير نا دفا سهن و كلكه كپ قاسين كاخلق اچنده و قاسين و سول كاغ يني

و

الذي سب غلكا غميا نيه كيم بيشير ايلدي من عرف قسده قسده عرف ديكه
 يعني هر كيم كسندون يلددي تكي سين وقي يلز و قق كسز و سلكه در هيند وچير
 و دوز مكلر نين درت ملك كسز نا الك با دنا هلك يدي بر بختده حاكم ايلد كن

بسم الله الرحمن الرحيم

Yazma

وَكُتِبَ هَذَا الْكِتَابُ كُلُّهُ لِدِينِهِ يَدُ الْمَسْنُونِ

الْعَصِيبِ الْحَبِيبِ الْحَتَّاجِ إِلَى رَحْمَتِ اللَّهِ الْعَلِيِّ

وَأَنَا النَّسِيبُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ فَلَاخُو

عَتَى عَنْهَا الْأَوْتَازُ وَقَدْ وَقَعَ الْفَضْلُ

مِنْ تَحْرِيرِ فِي الْيَوْمِ الْكَادِي

وَالْعِشْرِينَ مِنْ تَهْرَ

دِيْعِ الْأَوَّلِ مِنْ

شَهْرِ رَجَبِ

وَتِسْعِينَ

فَتَاغَاةً فِي

يَوْمِ الْخَمِيسِ

فِي دَقِيقَةٍ

الصَّبِيحِ

فِي بَيْتِي

١٣٢

بَارِئُونَ